Onanto eto kakle fɔfɔ; Sɛkpɛle

Sekpele: Onanto eto kakle fɔfɔ; Sɛkpɛle New Testament

Onanto eto kakle fɔfɔ; Sɛkpɛle

Sekpele: Onanto eto kakle fɔfɔ; Sɛkpɛle New Testament

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Sekpele)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 25 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
5fc03d2a-3cf8-5607-a6e0-9e1e197140bd

Contents

MATEO 1
MARKO 50
LUKA 83
YOHANES 138
KEYIFO 176
ROMAFƆ 227
1 KORINTOFƆ 251
2 KORINTOFƆ 274
GALATIAFƆ 289
EFESOFƆ 297
FILIPIFƆ 305
KOLOSEFƆ 311
1 TESALONIKAFƆ . . 316
2 TESALONIKAFƆ . . 321
1 TIMOTEO 324
2 TIMOTEO 331
TITO 336
FILEMON 339
HEBRIFƆ 341
YAKOBO 357
1 PETRO 363
2 PETRO 369
1 YOHANES 373
2 YOHANES 379
3 YOHANES 380
YUDA 381
KƎLƎKƎ KATE 383

MATEO
Ditiki Sɛɛ Nə Mateo Lɛwɔni

1 Aye nyamfo ni bana ba əsuə
Yesu Kristo wə ni Oka David eto
ufluflu lɛbɔ utsyi, nya David ni
ufluflu wə lɛbɔ utsyi Abraham eto
kafo.
2 Idu lə Abraham ibə Oka David
əsuəə, nnyə antomə ba ntəkə lə
bətsyuə əsuə.
Abraham léle Isak wə léle Yakob
wə léle
3 Yuda ku wə bayimisani.
Yuda ku wə usiə Tamai léle
Perez ku Zera, nya Perez
léle Hezron.
Hezron léle Aram, nya
wuntsya léle Aminadab.
4 Aminadab léle Naheson wə
léle Salmon.
5 Salmon ku Rahab léle Boaz,
nya Boaz ku Rut léle Obed.
Obed léle Isai,
6 nya Isai léle Oka David.
Nya idu lə Oka David əsuə isu
lefe nə Babiloniafɔ dítsyi lema lə
Israel bebi əsuə nya bəmuə mə
bésuko mə kasɔɔ, mə antomə ba
dítəkə lə betsyuə əsuə ni mba
ləəbə mfo nɛ.
Oka David ku usio wə lídi Uria
eto usiə wə ɔ́lɛ ófo úfii, ále
Salomo.
7 Salomo ále Rehoboam wə
léle Abiya. Abiya tsya léle
Asa,
8 nya Asa léle Yosefat. Yosefat
léle Yoram wə léle Uziya.
9 Uziya léle Yotam wə léle
Ahaz wə léle Hezekiya wə
léle Manase.
10 Manase léle Amon, nya
Amon léle Yosiya wə léle
11 Yekoniya ku wə bayimisani
lə Babilonia lɛkɛfe.
12 Idu lefe nə Israel bebi ditsyi
Babilonia bəbə isu ese lefe nə bále
Yesu, mba bále ku mə antomə eto
aye ni mba ləəbə mfo nɛ.
Yekoniya léle Sealtiel wə léle
Zerubabel wə léle
13 Abihud, nya wuntsya léle
Elyakim. Elyakim léle Azur,
14 nya Azur léle Sadok wə léle
Akim wə léle Elihud.
15 Elihud léle Eleazar, nya
Eleazar léle Matan, nya
wuntsya léle
16 Yakob wə léle Yosef wə
dífi Maria wə léle Yesu wə
baakpo Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə.
17 Itə eso idu lə Abraham isu
Oka David eto lelefe eyifo alefe
lefosi ana, nya idu lə Oka David
əsuə isu lefe nə Babiloniafɔ dímuə
Israel bebi besuko mə kasɔ lə
Babiloniaa, eyifo alefe lefosi ana.
Nya isi idu lefe nəmfó ibə lefe
nə bále Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə, eyifo alefe lefosi ana.

Yesu Eto Lelefe Eto Etiki.

18 Nnyə mə ɛyɛ fɛ bále Yesu
Kristo. Bátɔ Maria bətə Yosef,
tsya fɛ bookpa wəə, Maria ənyə
nkə ufi ɔlɛ kafo. Onanto eto
Lɛwɔnɔ eto əsuəale dítə íbə itə
nko. 19 Yosef eyifo utidi sɛɛ lə
Onanto eto ənəmi. Fɛɛ se wóanla
nkə woakpo Maria eto ənəmi kasɔ
lə kusə komə eto ənəmi esoo,
úbu disi nkə lə oyani wə kpoo
kalɔkalɔ. 20 Lefe nə úfi nsusu
bomfoo, Onanto eto ɔtɔnkpe ut-
syuə ələkə əsuə óte wə lə kola
kəmiə, nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Yosef,
Oka David eto kafo eto ubi, mante
sikpi ku fə usiə Maria bokpa ke-
suko fə ɔflɔ. Itsyise kafo ka
ɔnlɛ mfoo, Onanto eto Lɛwɔnɔ eto
əsuəale əsuə itsyi. 21 Nya woole
ubisaibi. Nya fə Yosef luutəkə wə
diye fə Yesu, itsyise wə ni nwə
luuləkə wə betidi utsyiko lə abua
əsuə nɛ.”
22 Asa nyamfo əbə itə lə Maria
əsuə fe kase Onanto lɛtɛyi ut-
syə ɛyɛ lə wə unyɛləkətidi əsuə
nkə yuubə itə sitinti. Ɔ́tɛyi nkə,

23 “Kebitɛ kətsyuə ka lenyi osani əbɔlɛ kafo nya woole ubisaibi. Nya betidi lookpo wə bənkə
Imanuel.” Nnya kasɔ ni bənkə
Onanto si ko bo.
24 Lə nyaso se Yosef lésanklii,
ókpa Maria, úyifo wə usiə fe kase
Onanto eto ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi
wə. 25 Fɛɛ Yosef ku Maria mánte
bətsyuə fe usə ku usiə isu ese lefe
nə óle wə ubisaibi əmə. Nya Yosef
dítəkə wə diye nkə Yesu.

2

Babesibe Bətsyuə Etsyi Kofekatokɔ Bəbə.

1 Bále Yesu lə umə wə baakpo
Betlehem lə Yudea eto kasɔ lə
lefe nə Oka Herodes díkedi seka
lə ke əsuə. Nya lə lefe nəmfó
əsuəə, babesibe bətsyuə ba léte
asa ɛyɛ lə olalɛlɛ befandebi eto
ətsyəbi əsuə etsyi kofekatokɔ
bəbə Yerusalem. 2 Nya bátɔ
bənkə, “Sieti bále ubi wə luudi
Yudafɔ eto oka əmə? Búnyə
wə sefandebi lə kofekatokɔ. Nya
búbə boə boesumu wə.” 3 Lefe nə
Oka Herodes lɛnɔ ditiki nəmfoo,
difufu əmuə wə ku betidi ba
kenke lɛkɛ lə Yerusalem mfó.
4 Nyaso ókpadi Onanto eto be-
sunyə ninə ku afi eto bateasa
nya ɔ́tɔ mə nkə, “Sieti boole Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə?”
5 Mfó nya bátɛyi wə bənkə, “Betle-
hem lə Yudea eto kasɔ, itsyise nko
Onanto eto Unyɛləkətidi lɛwɔni
útsyə nkə,
6 ‘Fə Betlehem lə Yuda eto kasɔ,
emenyifo ɔkɛkɛ lə Yuda eto
kəmənkplɛ nti.
Itsyise lə fəə, nya nwə luudi
ɔtɔnkotɔnko wə lɔɔyɛnko
mɔ betidi Israelfɔɔ, lɔɔbɔ ut-
syi nɛ.’ ”
7 Nyaso Oka Herodes ákpadi
bafɔ ba dítsyi kofekatokɔ bamə
bəbə mfó nya ókpe disi ku mə
kabiɔ əsuə, nya ɔ́tɔ mə ɔ́nɔ lefe
nə tutuutu sefandebi siamə lɛbɔ
bənyə. 8 Mfó fɛ útə mə kusu
nya bédu bésu Betlehem. Nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisu lə bisu bɛbɛbɛ
dikpefi nəmə kukɔnɔ. Nya lə
binyə wəə, lə bisinkli bibə bɛtɛyi
mɛ, bə lə mintsya lə nsu nsumu
wə.”
9-10 Nyamfo eto kamaa, bafɔ
bamə áyifɛ kusu bédu. Nya
se bántɔɔ, besi bənyə sefandebi
siamə fe nsia bənyə lə kofekatokɔ
mfó ke. Nya se bənyə see, bənyə
disuəyuə tinti. Sefandebi siamə
áyɛnko mə sisu síńyə lə kaka ubi
əmə nlabe. 11 Nya se bédufə diyo
nəmə kafo nya bənyə ubi əmə
ku wə ambe Mariaa, báse akonki
nya básumu wə. Nya basini mə
kabɔtɔ nya bətə wə ətəsa nnya
lefo koya, nnya ni sika ku lufui ku
uyudu.
12 Lə nnya kamaa, Onanto
ələkə óte mə lə kola kəmiə nkə
bénsisinkli bayɛ Oka Herodes
ɔflɔ. Nyaso báyɛ kusu bamba
bésinkli bésu mə kasɔ.

Yosef Étsyetsyiko Maria Ku Yesu Bésu Egipte Eto Kasɔ.

13 Se babesibe bamə dísinkli
bédu eto kamaa, Onanto eto
ɔtɔnkpe utsyuə ələkə əsuə óte
Yosef lə kola kəmiə. Nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Oka Herodes ebutə nkə bati
dikpefi nəmə kama lə balo wə.
Nyaso taka, lə etsyetsyiko dikpefi
nəmə ku ni ambe esuko Egipte eto
kasɔ. Bisiə mfó isu ese lefe nə
mɔɔtɛyi fə minkə bisinkli bibə.”
14 Ketsye kamfoo, Yosef átaka
úfi ubi əmə ku wə ambe
útsyetsyiko bésu Egipte eto kasɔ.
15 Nya bəsiə mfó isu ese lefe
nə Oka Herodes díkpə. Kase
bákɛ mfó əbə itə lə asa nnya
Onanto lɛtɛyi utsyə ɛyɛ lə wə
bɛnyɛləkətidi əsuə nkə, “Egipte
kee, mínkpadi mɔ ubi míntsyiko.”

Oka Herodes Ǝtə Bálo Bebisaibi Kenke Lə Betlehem.

16 Lefe nə Oka Herodes dínyə
nkə bafɔ ba dítsyi kofekatokɔ mfó
áwɛ wə bákpee, kafo ányi wə

tinti. Nyaso útə nkə wə bamamanyə su Betlehem ku kaka letsyilama mfó kenke lə balo bebisaibi ba díkafo alɛ ənuə ku ibə kasɔ lə kase bafɔ bamə léte lefe nə sefandebi siamə díləkə əsuə séte. 17 Mmə ibə bə Onanto eto Unyɛləkətidi Yeremiya eto lesa nə ɔ́tɛyi útsyəə, əbə itə nko sitinti, nnya nlɛ bɔtɛyi nkə,

18 “Bánɔ bofa butsyuə lə Rama
ini kekuwiwi ku kaminsə eto kɔsɔ kekleke.
Rahel lɛ keku buwi itə wə bebi.
Nya ɔnnlɛ bɔtɔnɔ nkə bammansə wə lɛkɔ,
itsyise bebi bamə əkpə eso.”

Yosef Ku Maria Ku Yesu Esinkli Bétsyi Egipte Bəbə Nasaret.

19 Se Oka Herodes díkpə eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə ələkə əsuə óte Yosef lə kola kəmiə lə Egipte. 20 Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Taka, lə efi ubi əmə ku wə ambe lə bisinkli bisu Israel eto kasɔ, itsyise mba léla bə baalo ubi əmə ébukpə.”

21 Lə nyaso Yosef átaka nya ókpa dikpefi nəmə ku ni ambe nya bédu bésu Israel eto kasɔ. 22 Fɛɛ lefe nə Yosef lɛnɔ nkə Arkelao, wə ni Oka Herodes eto ubi, béfi bətsyə seka lə Yudea lə wə anto eto kɛnyɛɛ, óte sikpi ku mfó busu. Nya se Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə díkə wə ato lə kola kəmiə nkə wensu mfoó, ófloma kusu údu úsu Galilea eto lɛkpɔ mfo. 23 Nya se úsu mfoó, úsu úsiə lə umə wə baakpo Nasaret. Nya mə eto mfó busiə ətə bə Onanto eto Bənyɛləkətidi eto ditiki nə bátɛyi bətsyə bə, “Bookpo wə bə Nasaretnyə,” əbə ítə sitinti.

3

Ntufləsətidi Yohanes Ábe Letsya.

1 Lə lefe nəmfó əsuəə, Ntufləsətidi Yohanes ésu mfiminti lə Yudea eto kasɔ, nya útsyiko letsya bobe katɛyi 2 nkə, “Bítsyi mi akɔɛsi bɛwuninsə lə abuayifoyifo əsuə, itsyise Onanto eto Sekadidi eboyo selo.” 3 Yohanes əmfo ni utidi wə Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya lɛtɛyi útsyə nkə,

“Utidi utsyuə lɛ bofa bembembe lə mfiminti katɛyi nkə,
‘Bɛlɔ Bonamute eto kusu bitsyə.
Bɛtsyɔnsə wə kusu bitsyə itə wə bɔyɛ!’ ”

4 Nya awu nnya Yohanes lékpee, ɔtɔmini ku lekoko eto bise béfi bédi nnya. Nya úfi kubukikue eto abɔsu ókle nkɛ. Nya wə didisa dídi bekpəsə ku bablɔ. 5 Nya betidi dítsyi Yerusalem eto umə ku Yudea eto kasɔ ku Yordan eto Ketu eto lekpake mfó kenke bəbə wə ɔflɔ. 6 Bələkə mə asa bua kasɔ nya úfləsə mə ntu lə Yordan eto ketu kafo.

7 Se Yohanes dínyə Farisifɔ ku Sadukifɔ kpə ba díbə wə ɔflɔ bə lə ufləsə mə ntuu, ɔ́tɛyi mə nkə, “Mi mba nte fe bawa eto befluflu! Owoe lɛlɛ mi kɔlɛ nkə bitsyetsyi lə Onanto eto kotonənə ko nlɛ bubə eto kɛnyɛ? 8 Beté lə mi eyifosa əsuə biənkə bɛtsyi bɛwuninsə lə mi abua əsuə. 9 Nya biembu biə se ini Abraham eto befluflu bini esoo, Onanto embunə mi koto. Bɛlɔ bɛnɔ biə Onanto ebofo befluflu buləkə ketsyiko aba nyamfo əsuə kətə Abraham.

10 “Bebe se banlɛ kefiebi bəńyə bə baala eyi nyamə taa keyudu ke. Kuyi saa ko laanwɔ ebibi sɛɛ, boola ko befi bakpe lə ditefɛnku kəmiə.

11 “Mɔɔ, ntu məəfləsə mi nnya nlɛ bote bə bɛtsyi bɛwuninsə lə mi abuayifoyifo əsuə. Fɛɛ nwə ntəkə mɛ kama ɔnlɛ bubəə, wə ebufi Onanto eto Lɛwɔnɔ ku ute ufləsə mi ntu. Ɔmɔ oso mɛ, nya mənńyə ntə bə nyifo wə keyifo kulaa tsya. 12 Utsyi wə kɔfɛ ko wuufi ɔflɛ wə kamɔ uləkə kofo fɛ lə ufi ke okpo lə unwu. Fɛɛ kofo ko luubuu, wootonsə ko lə utə wə laanni kulefe kulefe, kəmiə!”

Yohanes Ǝfləsə Yesu Ntu.

13 Lefe nəmfoó, Yesu etsyi
Galilea eto kasɔ úbə Yohanes ɔflɔ
lə Yordan eto Ketu nkə lə Yohanes
lə ufləsə wə ntu. 14 Fɛɛ se Yohanes
mánla nkə lə ufləsə Yesu ntu esoo,
ɔ́tɛyi wə nkə, “Mɔ bomu ele bə
mbə fə ɔflɔ, nya inni fə ele bə bə
mɔ ɔflɔ fə mfləsə fə ntu.”
15 Fɛɛ Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
“Fəə, tɔnɔ lə eyifo nnya nko te
mɔmɔ. Itsyise nko fɛ yuutə buyifo
lesa nə ni Onanto eto lelabi nɛ.”
Nyaso Yohanes átɔnɔ útə wə.
16 Nya se Yohanes díflə̀sə Yesu
ntu ólosə koo, ɔ́bɔ lə ntu bomə
əsuə, nya mfó əmə kato léna
nwaa nya úńyə Onanto eto
Lɛwɔnɔ nlɛ bɔyifə kəbə kasɔ fe
lɛblɛkpa seka díbə dísiə lə wə
əsuə. 17 Nya bánɔ ɔkɔɛ dítsyi kato
ɔnlɛ bɔtɛyi nkə, “Nwəmfo ni mɔ
Ubi Lala wə mankeko, wə eto asa
leedufə mɛ ənə tinti nɛ.”

4

Obonsam Áto Yesu Óbe.

1 Nyamfo eto kamaa, Onanto eto
Lɛwɔnɔ ákpa Yesu dísuko mfim-
inti bə lə Obonsam lə oto wə
obe. 2 Nya se Yesu lékle kɛnyɛ
itə eyifosi anaa, kukpɛnsɛ álɛ wə.
3 Mfó nya olontidi əmə díbə wə
ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Lə Onanto
eto Ubi fenii, tɛyi abambi nyamfo
lə efiani didisa.”
4 Mfó Yesu dítə mbuayɛ nkə,
“Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lə
bɔtɛyi nkə, ‘Inni didisa mate
ləəntə utidi nkpə. Bomu ditiki
saa nə laabɔ ketsyi lə Onanto eto
kɛnyɛ, ni ləətə nkpə sitinti nɛ.’ ”
5 Mfó nya Obonsam əmə lékpa
Yesu úsuko Yerusalem, Umə
Kɛnkɛ əmə. Nya úfi wə úsu útəkə
lə Yudafɔ eto Disumuyo eto kaka
nso botaka eto disinti. 6 Mfó ɔ́tɛyi
wə nkə, “Lə Onanto Kosate eto
Ubi fenii, sa əbə əńyə lə kasɔ.
Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
lɛ bɔtɛyi nkə,
‘Onanto ebotsyese wə batɔnkpe
nkə bakɔbe fə lə ani
bə lə fə kokpa lə kɔyɛ butusə lə
abambi əsuə.’ ”
7 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Fɛɛ
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue komə
ke lɛ bɔtɛyi nkə, ‘Manto fə Ona-
mute Onanto abe.’ ”
8 Mfó nya Obansam əmə lékpa
Yesu úsuko kɔtini ko letaka eto
disinti nya óte wə kawunsiə eto
sekakedikɔ kenke ku ke diyənde.
9 Nya ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Muufi asa
nnyamfo kenke ntə fə, lə ebose
akonki esumu mɛ.”
10 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ
nkə, “Satana, du mɛ lə ɔflɔ!
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ
bɔtɛyi nkə, ‘Fə Onamute Onanto
hã ele bə se akonki ətə, esumu.’ ”
11 Mfó nya Obonsam dídu
lə Yesu ɔflɔ, nya Onanto eto
batɔnkpe díbə bawunsə ko wə.

Yesu Ǝtsyə Wə Keyifo Kasɔ Lə Galilea.

12 Se Yesu lɛnɔ nkə bəmuə
Yohanes béti bákpe lə diyoo, údu
úsu Galilea. 13 Wənsiə lə Nasaret,
bomu údu úsu úsiə lə Kaper-
naum, ni umə wə nkpe lə Galilea
eto Ditumbu kplɛ ɔflɔ lə Sebulon
ku Naftali eto lekpake mfó. 14 Úsiə
mfo nya Onanto eto Unyɛləkətidi
Yesaya eto kɛnyɛ ka ɔ́tɛyi útsyə
díbə kətə nkə,
15-16 “Sebulon eto kasɔ ku Naftali
eto kasɔ eto betidi
ba nkpə lə ketuntu əsuə,
lə lekpo eto kusu ɔflɔ lə
Yordan eto Ketu eto di-
tukpenkpe nə nse
lə Galilea eto kasɔ kaka betidi
ba lenni Yudafɔ
luunyə diyənde kplɛ!
Nya mba nkpe lə ukpə eto
bulə kəmiə,
Onanto eto diyənde
ebuyənde lekpo mə lə
əsuə.”
17 Ídu lə lefe nəmfó Yesu étsyiko
letsya bobe katɛyi nkə, “Bisinkli lə
mi abua kama itsyise Onanto eto
Sekadidi ebɔfi.”

Yesu Ákpadi Mba Laata Asabu Ena Nkə Bətəkəko Wə.

18 Nya se Yesu lɛyɛ lə Galilea
eto ditumbukplɛ ɔflɔ ɔntɔɔ, únyə
bayimisani inuə ba ni mba laata
asabu. Mə ni Simon wə baakpo
Petro ku wə ɔyimisani Andrea
ba díkata asabu lə ditumbukplɛ
nəmə. 19 Yesu átɛyi mə nkə, "Bibə
bitəkəko mɛ, idu mɔmɔ ɛntɔɔ,
moote mi kase biuləkə betidi bitə
Onanto." 20 Mfó báyani mə asabu
bətsyə nya bətəkəko wə bédu.

21 Nya se ɔ́yɛ sɛkɛ úsu sɛtɔɔ, usi
únyə bayimisani inuə ba baakpo
Yakobo ku Yohanes ba ni Sebedeo
eto bebi. Mə ku mə anto Sebe-
deo əmə ákɛ lə ɔklɔ kafo bákalɔ
mə asabu fɛ Yesu lékpadi mə.
22 Lamfolamfoo, báyani mə anto
ku ɔklɔ əmə bətsyə nya bətəkəko
wə bédu.

Yesu Átsya Efimbi Akpa Akpa Lə Mə Nti.

23 Yesu áyɛ lə Galilea eto kasɔ
kenke nya óte asa lə Yudafɔ eto
ntsyakɔ. Nya óbe Onanto eto
Sekadidi eto Ditiki Sɛɛ nəmə let-
sya. Nya ótsya betidi ba efimbi
ate ate nlɛ bulə kenke. 24 Nyamfo
ətə bə wə diye ku ditiki nəmə
áyɛ éfia Siria eto kasɔ kenke.
Nyaso betidi ákpa mə befimfi ba
efimbi ate ate nlɛ bulə báboko wə
ɔflɔ. Mə bətsyuəə, awɔnɔ bua
dísiə mə lə əsuə kakpe mə bulə.
Bətsyuə kəkpəkasankli eto bufi
díkələ nya bətsyuəə, ani ku akpa
díkpə mə. Yesu átsya məmblɛ
kenke. 25 Sitiditu kplɛ sia ditsyi
Galilea eto kasɔ ku Kəmə Lefosi ka
nkpe mfó ku Yerusalem ku Yudea
eto kasɔ ku nsɔ bo nkpe lə Yordan
eto Ketu eto lekpake nə nse əbə
bətəkə ko wə.

5

Yesu Áte Betidi Asa Lə Kɔtini ƎSuə.

1 Se Yesu dínyə sitiditu sia
dítəkəko wəə, óbe úsu kɔtini kato
nya úsiə kasɔ. Mfó nya wə
bakasebi díbə wə ɔflɔ. 2 Nya
útsyiko mə asa bote nkə,

3 "Onanto ákpo atsyɔ betidi ba
nyi bə beyifo bakombo lə
lɛwɔnɔ əsuə,
itsyise Onanto eto sekakedikɔ
eyifo mə sele.
4 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba
leewi kaminsəku.
Mə Onanto loomansə lɛkɔ nɛ.
5 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba
laabokosə əsuə kasɔ.
Məə ni mba luudi sɛkplɛ lə
kasɔ kamfo eto bikə əsuə.
6 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba
laakplatsya keklekle bə
bəəsiə nkpə sɛɛ lə Onanto
eto ənəmi.
Mə ni mba luunyə asa nnya
luuyuəsə mə kafo nɛ.
7 Onanto ákpo atsyɔ betidi
ba ləənyə mə bətsyuə
kaminsə.
Onanto ebunyə mə kaminsə.
8 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba eto
ketu lekpa kɛnkɛ.
Mə luunyə Onanto nɛ.
9 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba
laalɔ bətsyuə nti kaboko
diyuə.
Onanto ebokpo mə wə bebi
tinti.
10 Onanto ákpo atsyɔ betidi ba
eto kama baati kate ohiã se
bensi nkpə sɛɛ ekeyifo lə
Onanto lelabi əsuə eso.
Onanto eto sekakedikɔ eyifo
mə sele.

11 "Onanto ákpo mi atsyɔ lə
betidi aaka mi, kate mi ohiã
nya baatɛyi bidia saa lə mi əsuə
se bitəkəko mɛ eso. 12 Binyə
disuəyuə lə beto keyudu, itsyise
mi kayofofo fui lə Onanto eto
kato. Nko ke ete báte Onanto eto
bənyɛləkətidi ba lɛtɔ mi sɛtɔ ohiã
nɛ.

Mba Ntəkəko Yesu Eyifo Fe Mmba Ku Diyənde.

13 "Bite fe mmba bitə betidi ba
kenke. Fɛɛ lə kamini ábɔ lə mmba
bomə əsuəə, ənsiəmbofo kamini
bokpe lə mu bio. Nya se bunsibə

kutəkə saa esoo, buwui hã ele bə
befi mu bewui lə betidi lə bayɛ lə
mu əsuə bafe.
14 “Biyifo fe diyənde bitə
kawunsiə kenke. Umə wə bála
bətəkə lə kɔtini əsuəə, ambiɔ.
15 Kuutsyuə saa anto okandiɛ kefi
asa keti wə. Bomu bufi beefi
wə kətəkə lə wə kətəkəkɔ əsuə
kaka wuutə diyənde utsyuə saa
wə nkpe lə diyo nəmə. 16 Nko ke
ele bə mi okandiɛ yənde utə lə
betidi lə bənyə nɛ. Bə lə bənyə
asa sɛɛ nnya bieyifo lə befi atɛsə
bətə mi Anto wə nkpe kato.”

Yesu Ɜbə Kawunsiə Bə Lə Ubə Ɔflɔsə Asa Nnya Moses Léte.

17 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Biembu
biə mbə miə maninsə Moses eto
afi nnya ɔ́kpe, nye Onanto eto
bənyɛləkətidi léte. Məmbə miə
maaninsə nnya kon. Bomu mbə
miə lə mbə mflɔsə nnya. 18 Nya
nla miə bete sitinti minkə, lə kase
kato ku kasɔ nsi nkpee, kulesa saa
embɔbɔ lə kɔfi komə əsuə isu ese
lefe nə lesa saa luubə elo. 19 Lə
nyaso lə utsyuə ataka uńyə lə kɔfi
komə eto lesa sɛkɛ ditsyuə əsuəə,
nya ote betidi bamba nkə mə
tsya yifo nkoo, boofi wə fe ɔfɛfɛ
lə Onanto eto sekakedikɔ. Fɛɛ
utidi wə ke luuyifo lə kɔfi komə
əsuə nya woote betidi bamba
tsya nkə beyifo nkoo, boofi wə
fe ɔkplɛnyə tinti lə Onanto eto
sekakedikɔ. 20 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi
wuee minkə, fɛ biofo Onanto eto
sekakedikɔ budufəə, ele bə bisiə
nkpə sɛɛ lə Onanto eto ənəmi bo
lɛlɛkɛ bonso kase kɔfi eto bateasa
ku Farisifɔ kulaa tsya nsi.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Lɛblɔfi Ɜsuə.

21 “Kɔɔ bɛnɔ bátɛyi betidi
bənkə, ‘Manlo utidi.’ Nya utidi
wə leeyifo nkoo, ele bə bakponko
wə lekpo. 22 Fɛɛ mɔmɔɔ, mɔ lɛ
mi bɔtɛyi minkə, utsyuə saa ke
luunyə ɔblɔ lə wə ɔyimi əsuəə,
bookponko wə lekpo. Nya utidi
wə tsya lɔɔtɛyi wə ɔyimitsyuə
nkə, ‘Eyifo utidi bimbaa,’ bookpa
wə besuko beninə eto ənəmi. Nya
utidi wə lɔɔtɛyi wə ɔyimitsyuə
nkə, ‘Eyifo ubukii,’ Onanto ebunə
wə koto lə ditefɛnku manlo kəmiə.
23 Nyaso lə ibə bə efi fə ətəsa
atɔnko lə Onanto kedikətəkɔ
eto leba əsuəə, nya fakloma
fə lesatsyuə kpe lə fə ku fə
ɔyimitsyuə lenti, 24 yani fə kedi
kamə ətsyə lə Disumuyo mfó
lə esu lə fonko fə ɔyimitsyuə lə
bekpo ntu lə bətsyuə nti fɛ lə efi
fə kedi kamə esu ətə Onanto.
25 “Lə utsyuə aala nkə weefi
fə usuko kɔfi ɔflɔɔ, bɛbɛ lefe lə
fonko wə lə bɛlɔ bətsyuə nti.
Lenni nkoo, lə fonko wə esu lekpo
etii, utidi əmfo ebufi fə okpe lə
okponkpo eto ani. Nya wuntsya
luufi fə okpe mba lɛmuə betidi eto
ani nya bookpe fə lə diyo. 26 Nya
nlɛ fə bɔtɛyi kasini minkə ebɔkɛ
lə mfó isu ese lefe nə foofo kayo
ka fensi alosə.

Yanle Bə Bəsə Ku Bəsiə Fe Bətsyuə Kama.

27 “Bɛnɔ bátɛyi bənkə, ‘Yanle bə
bəsə ku bəsiə fe bətsyuə kama.’
28 Fɛɛ mɔ lɛ mi bɔtɛyi minkə ut-
syuə saa kee loobe usionko nya
wɔɔkɛ wə ɔkɔɛɛ, ɔ́kpo wə lə wə
utu kəmiə koko. 29 Nyaso lə fə
kodiani eto dinəmi əətə nkə dufə
lə lebua əsuəə, ləkə ni ato akpe.
Ɛlɛkɛ itə fə bə nyansə fə əsuə
eto lekpa ditsyuə enso bə befi fə
utidi əmə kenke bato bakpe lə ute-
manlo kəmiə. 30 Nya lə fə kodiani
əətə fəəyifo lebuaa, la ko ato akpe.
Ɛlɛkə itə fə eso bə nyansə fə əsuə
eto lekpa lɔni enso bə fə utidi əmə
kenke dufə lə utemanlo kəmiə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kusənini Ku Kusiənini Ɜsuə.

31 “Bátɛyi bənkə, ‘Utsyuə saa
ke lɔɔni wə usiəə, ele bə utə wə
kukue nkə ɔ́ni wə.’ 32 Fɛɛ nlɛ mi
bɔtɛyi minkə, lə osani utsyuə áni
wə usiə, nya yanyɛ lə disenkpo
əsuə esoo, osani əmə dítə usio

əmə lekpo kusə. Nya dimanyɛ lə osani wə ke luufi usio əmə tsya ákpo kusiə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Asakpadikpadi Ǝsuə.

33 “Kɔɔ bɛnɔ tsya bátɛyi betidi bənkə, ‘Mankpadi asa esi etudi kɛnyɛ lə nnya əsuə. Bomu yifo lə ntamu bo faka fətə Bonamute əsuə.’ 34 Fɛɛ mɔmɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi minkə mankpadi asa ətsyə kɛnyɛ saa. Mankpadi asa nnya nkpe kato itsyise Onanto eto lekankpomɛ ni mfó. 35 Mankpadi asa nnya nkpe lə kasɔ tsya itsyise Onanto eto akpa eto kətəkɔ ini. Nya mankpadi Yerusalem, itsyise mfó ni baka eto Oka wə ni Ǝsuəalenyə Kenke eto umə nɛ. 36 Mankpadi fə disi tsya itsyise əmbə əsuəale foofo fə disi eto sɛwɔni eto lɛ ɔni buyifo uflubi lee ona. 37 Tə lə mi ee lə iyifo ee, nya lə mi oowo lə iyifo oowo ete. Lesa bamba sa enso nyamfo eto bɔtɛyii, etsyi lə olontidi əmə ɔflɔ.

Yesu Áte Bo Nkə Boantisə Oko.

38 “Bɛnɔ bátɛyi bənkə, ‘Bafo dinəmi lə dinəmi eto kɛnyɛ, nya lɛnyi lə lɛnyi eto kɛnyɛ.’ 39 Fɛɛ mɔmɔɔ, mɔ lɛ mi bɔtɛyi minkə, mantisə fə ɔyimitsyuə eto kabua ka úyifo eto oko. Lə utsyuə ásɔ fə lə kodianitosii, tsyi nkonse tsya ətə wə. 40 Nya lə utsyuə aala nkə woasama fə lə ofo fə awu katoo, wuninsə fə kafia tsya ətə wə. 41 Nko ke lə əsuəalenyə eto utsyuə anyikə fə okpe nkə tsyi wə bikə lə bɛyɛ disunkpo lɔnii, yɛnko wə nnya ənuə. 42 Lə utsyuə atɔ fə lesatsyuə, fi ni ətə wə. Nya lə utsyuə tsya atɔ nkə dia lesa ətə wə, dia ni ətə wə.

Yesu Áte Bo Nkə Bola Bo Balo.

43 “Bɛnɔ bátɛyi bənkə, ‘La fə bayɛtsyuə lə ekisi fə olo!’ 44 Fɛɛ mɔmɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi minkə bela mi balo lə beto ola lə mba leekisi mi eto disi. 45 Bə lə befiani Onanto wə nkpe kato eto bebi tinti. Itsyise wə ləətə kofe laafa kətə betidi bua ku mba leeyifo kasɛɛ kenke tsyɛtsyɛɛtsyɛ. Nya ɔsɔmi tsya laani kətə betidi ba leeyifo kasɛɛ ku mba leenyifo kasɛɛ ta. 46 Lə betidi ba laala mi ete mi tsya laalaa, nte kayofofo ka Onanto luutə mi. Nko ke te mba laafo umənko kula tsya leeyifo nɛ. 47 Nya lə mi bayɛtsyuə mate ete biəsiəsəə, nyalɛ bienyifo tɔ kulesa nə eto ani ele bə basɔ mi. Mamfokanɔfɔ tsya eyifo nko ke. 48 Bomuu, bɛflɔ fe kase mi Anto wə nkpe kato lɛflɔ seka.

6

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kafoɛkpɛyifoyifo Ǝsuə.

1 “Bebe kukɔnɔ biə bienyifo kesumu eto kasɛɛ ka ele bə biyifo biləkə bete lə betidi lə bənyə. Itsyise lə biyifo nkoo, biensiembunyə kayofofo saa itsyi lə mi Anto wə nkpe kato ɔflɔ. 2 Nyaso lə ətə okombo utsyuə lesatsyuəə, mambe nya letsya lə betidi lə banɔ fe kase ənəmi ənəmi eto betidi leeyifo lə ntsyakɔ ku lə umə eto kabia. Beeyifo nko bə lə betidi lə batɛsə mə. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə boonyə mə kayofofo koko. 3 Nyaso fəə, lə awunsəko okomboo, yifo nko bə fə ɔyɛtsyuə kulaa tsya embote lesa nə feyifo. 4 Itə bə iyifo abiɔnsa nya kuutsyuə saa lembunyə enso fə Anto Onanto wə ləənyə asanyata, bə lə ofo fə nya kayo.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Olatoto Ǝsuə.

5 “Lə bɛlɛ ola botoo, bienyifo fe kase ənəmi ənəmi eto betidi leeyifo. Baala buńyə lə Yudafɔ eto kalakatokɔ ku lə obia bə lə utsyuə saa lə unyə mə. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə, boofo mə kayofofo saa koko. 6 Fɛɛ lə alɛ ola botoo, dufə lə fə diyo kəmiə lə eti siku lə ato

ola ətə fə Anto wə kuutsyuə saa
ləənnyə. Nya fə Anto wə ləənyə fə
eyifosa kulakula saa, ebofo fə nya
kayo.
7 “Lə bɛlɛ ola botoo, biendi
etiki kpenkpenkpe katɛyi, kalɔ
bɔtɛyi fe kase bamamonyə leey-
ifo. Beebu bə lə batɛyi etiki
kpenkpenkpee, nya mə bəfiə loofo
mə olatoto nɛ. 8 Bienyifo fe mə,
itsyise Mi Anto Onanto yi asa nnya
behiã fɛ biatɔ wə. 9 Nyaso nnyə
mmə ele bə beto ola,
‘Boanto wə nkpe kato,
tə lə bakpasə fə diye.
10 Fə sekakedidi lə sibə.
Beyifo lə fə lelabi əsuə
lə kasɔ mfo fe kase inte kato.
11 Tə bo bo mmi eto didisa.
12 Fi bo abua atsyɛ bo
fe kase bo tsya leefi katsyɛ
mba laata bo kebu.
13 Məntə lə budufə lə botokabe
əsuə,
ləələkə bo etsyiko lə abua əsuə.
Itsyi sekadidi ku əsuəale
ku diyənde eyifo fə ale lefe
saa.
Ibə itə.’
14 “Nya lə bifi mi bətsyuə eto
botakebu bɛtsyɛ məə, mi Anto
Onanto tsya ebufi mi ale tsya ɔtsyɛ
mi. 15 Fɛɛ lə biemfi mi bətsyuə
eto botakebu bɛtsyɛ məə, mi Anto
Onanto tsya embufi mi botakebu
ɔtsyɛ mi.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kɛnyɛklekle Ǝsuə.

16 “Nya lə békle kɛnyɛɛ,
mənyənkisə ənəmi eyifo fe
kase ənəmi ənəmi eto betidi
leeyifo seka. Beenyənkisə ənəmi
sekasitsyuə bə lə utsyuə saa
luunyə mə nkə balɛ kɛnyɛ bokle.
Nlɛ mi bɔtɛyi wuee minkə boofo
mə kayofofo saa bálosə. 17 Lə
bɛlɛ kɛnyɛ bokle nɛ, biflə ənəmi
lə besadi disi. 18 Nyamfo luutə bə
betidi embote bənkə bɛlɛ kɛnyɛ
bokle. Bomu bə lə mi Anto wə
boənnyə hã lə ote. Bə lə mi Anto
wə ləənyə lesa saa, lə ofo mi nya
kayo.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Onanto Eto Sekakedikɔ Eto Bikenyənyə Ǝsuə.

19 “Bianlɔ əsuə eto bikə bitsyə lə
kasɔ kamfo, kaka balɛ ku kosansa
laabiasə bikə nya beyu tsya laaba
biku kedufə ayo keyu mi. 20 Bomu
bɛlɔ mi bikə bitsyə lə Onanto eto.
Mfoo, balɛ embobiasə mi nye beto
kosonsa nya beyu tsya lemboba
siku beyu mi. 21 Itsyise kaka fə
bikə bia lefo koya ntee, mfo fuufi
fə ənəmi ətəkə nɛ.

Yesu Áte Asa Lə Kase Ǝnəmi Diyifo Diyənde Itə Utidi.

22 “Ǝnəmi eyifo fe okandiɛ itə
utidi. Lə fə ənəmi alɛkɛɛ, fə əsuə
kenke ebokpa fe okandiɛ. 23 Fɛɛ lə
fə ənəmi annlɔ kənyəə, fə utidi eto
umu əmə kenke ebɔkɛ lə ketuntu
əsuə. Nyaso lə diyənde nə nkpe
lə fə afiani ketuntuu, fə ketuntu
kamə ebɔkɛ ale tinti.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Onanto Ku Bikə Kamabutəkəko Ǝsuə.

24 “Kuutsyuə saa embofo ba-
namute inuə busumu. Woola
ɔni, ukisi unuəfə. Uutsyue ɔni
koto nya wɔɔni unuəfə. Ǝmbofo
Onanto ku atabi bɔkɔ kesumu.
25 Nyamfo eso minlɛ mi bɔtɛyi
minkə bianso mi nsusu bufi
kətəkə lə lesa nə biudi nye biunə
nye asa nnya biɔlɛ lə mi əsuə.
Itsyise nkpə afo koya eso didisa.
Nya əsuə eto uyi tsya lefo koya eso
asa nnya biɔlɛ. 26 Bebe baklɔbɛ,
baamfo kakuɛ nya bəmləkə edisa
nye eyibibi kətsyə əsuə lə kewũ,
fɛɛ mi Anto Onanto aabe mə! Nya
ntsyə fə woombobe mi enso mə,
lefe nə eto lefe befo koya benso
mə. 27 Nya mi utsyuə ebofo nkpə
busiə diyi lɔni kasonsə kaso kase
elee, lə ufi nya okpe lə wə nsusu
əsuə kekleke nko?
28 “Bibu bebe kase dituwinimi lə
dimə laanɔ bobee. Kaanta oloko-
tutu nya keendi kafia kefi keti

əsuə. 29 Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə
Oka Salomo kulaa tsya lə wə
kɔlɔkɔ eto diyənde əsuəə, mánnɔ
bobe fe dituwinimi nə ləəmə mfó.
30 Lə nko Onanto ləətə sefa kɔlɔ̀kɔ
komfo eto oklee, sefa sia ləə́ńyə
mmi ete nya kəsiəsə ete baala se
kato kakpé lə ditefɛnku kəmiəə,
ntsyə Onanto lembutə bo alɛsa
kpə enso sefa eto ale? Ntsyə
wəmbutə mi kɔlɔkɔ enso? Bimbə
bofokanɔ kpə!

31 "Lə nyaso biensisiə bikebu
disi katɔ biənkə, 'Sieti buunyə
lesaatsyuə budi nye lesaatsyuə
bunə nye lesaatsyuə bɔlɛ lə əsuə?'
32 Asa nyamfo eyifo asa nnya ba-
mamonyə ləəsiə kebu disi ket-
syiko. Mi Anto wə nkpe kato yi
nkə asa nyamfo kenke ebohiã mi.
33 Bomu bitə lə mi abɛbɛsa tutɛ lə
idi kase Onanto luudi seka lə mi
əsuə le befiani basɛɛ. Nya wuufi
asa bamba nya kenke loofe itə mi
tsya, utə mi. 34 Nyaso biənsiə
bikebu disi itsyi lə kusɛ ko nlɛ
bubə əsuə. Diyi nəmfó tsya ebubə
ku ni bulə. Yanle bə bufi bulə
bamba bokpe lə mi eto bole əsuə.

7

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Utidi Bamba Eto Lekpo Bokponko Ƒsuə.

1 "Mankponko betidi bamba
lekpo bə lə Onanto tsya lə ɔyɛ fə
lekpo bokponko. 2 Kase faaklá
asa yeeyi kaba kakpo kətə utidii,
nko ke eto okle Onanto looklá utə
fintsya nɛ!

3 "Ntsyə fɛ fanlɛ dikubi kɛkɛ nə
ntəkə fə ɔyimitsyuə eto dinəmi
bobe fɛ fannlɛ dikubi kplɛ nə
ntəkə lə fə léle bunyə? 4 Ntsyə fɛ
foofo fə ɔyimitsyuə bɔtɛyi fənkə,
'Lekpakpa, tə lə nləkə dikubi kɛkɛ
nə ntəkə fə lə dinəmi,' se dikubi
kplɛ ntəkə lə fə kosate eto lele
əsuə? 5 Fə ənəmi ənəmi eto utidi!
Ka dikubi kplɛ nə ntəkə fə lə
dinəmi buləkə fɛ lə ənyə kusu
ələkə fə ɔyimitsyuə eto lele kɛkɛ
nə ntəkə wə lə dinəmi.

6 "Biemfi asa nnya diyifo kɛnkɛ
beto bitə bakpa. Lə bifi bitə məə,
mə bomu ebɔtsyi bawuninsə bənə
mi. Biemfi mi atsyabi nya lefo
koya beto bekpe bakplako. Lə bifi
bitə məə, bɔɔnwɔ nya ku mə akpa
bakpe lə kota.

7 "Bɛtɔ asa lə befi bətə mi.
Bɛbɛbɛ asa lə binyə. Bɛsɔ siku lə
basini mi. 8 Itsyise utsyuə saa wə
laatɔ asaa, bəətə wə. Nya utsyuə
saa wə laabɛbɛɛ, wəənyə. Nya
utsyuə saa, wə lɛsɔ sikuu, bɔɔsini
wə.

9 "Minti eto Owoe lə wə ubi atɔ
wə abolo, wuufi lebambi utə wə?
10 Nye lə ɔtɔ wə lɛkpɛ, wuufi owa
utə wə? 11 Mimba ni babuay-
ifo kulaa yi kase buifi asa sɛɛ
bitə mi bebi. Nya ntsyə yuutsyə
ku Boanto wə nkpe kato itə bo?
Ntsyə yoofo bubə bə weembufi
wə asa, asa sɛɛ, utə betidi ba
laatɔ wə? 12 Asa nnya biala biə
betidi bamba yifo bətə mii, mitsya
yifo nnya bitə mə nko. Nyamfo
ete Moses eto kɔfi ku Onanto eto
bənyɛləkətidi nlɛ bote nɛ.

Bɛyɛ Lə Kesie Ka Nso Bɔfɛ Befe.

13 "Bɛyɛ lə kesie kɛkɛ befe
bidufə kəmiə. Itsyise lə bɛyɛ lə
kesie ka lɛmɔ ku kusu ko disensə
ko diyuə ku bɔyɛɛ, yookpa mi
isuko katsylɔkɔ ka ni ute kəmiə.
Nya ko əsuə betidi kpə nyɛ nɛ.
14 Fɛɛ nkpə eto kusu afɛ, nya ko
bɔyɛ kesu mfó kpe ale, nya betidi
esiani hã ləənyə ko.

Kuyi Saa Ku Ko Ebibi.

15 "Bebe mi əsuə sinini lə bidi-
abidia eto bənyɛləkətidi əsuə.
Bəəbə mi ɔflɔ fe basamu seka lə
dinyəbi əsuə. Fɛɛ lə mə kəmiəə,
baso bekiti. 16 Biunyə mə bitsyə
lekpo lə mə eyifosa əsuə. Kanyi
aannwɔ eyibibi nnya bedi. Nya
otonkpa anwɔ nnya bendi. 17 Nko
ini bə kuyi sɛɛ saa aanwɔ ebibi
sɛɛ. Nya kuyi bua saa aanwɔ

ebibi bua. 18 Kuyi sɛɛ saa aannwɔ
ebibi bua nko ke kuyi bua saa
laannwɔ ebibi sɛɛ nɛ. 19 Kuyi saa
ko laannwɔ ebibi sɛɛ, baala ko kefi
kakpe lə ute. 20 Nyaso badiantidi
ba ləələkə Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə kɛnyɛɛ, biunyə mə bitsyə
lekpo lə mə eyifosa əsuə.

Bikeyifo Onanto Eto Alasa.

21 "Inni utsyuə saa ke laakpadi
mɛ nkə, 'Bonamute, Bonamutee,'
luudufə Onanto eto sekakedikɔ.
Bomu betidi ba leeyifo mɔ Anto
wə nkpe kato eto alasa luudufə
mfó. 22 Lə diyi fɛfɛ ayoo, be-
tidi kpə bɔtɛyi mɛ bə, 'Bonamute,
Bonamute! Lə fə diye əsuə nya
búdi fə Ditiki Sɛɛ nəmə nya búyifo
ayanisa kpə bóla awɔnɔ bua kpə
búləkə lə betidi əsuə.' 23 Mfó
nya mɔɔtɛyi mə minkə, 'Minyi mi
kulaa o-o! Bidu mɛ lə ɔflɔ, mi
babuayifotidi.'

*Yesu Ate Asa Itsyi Lə Bayoto
Inuə Bətsyuə Ǝsuə.*

24 "Nyaso utidi wə ke laanɔ mɔ
etiki nya weeyifo lə nnya əsuəə,
wə ni obesibe nɛ. Ute fe utidi
wə léto wə diyo uńyənsə lə koba
əsuə. 25 Ɔsɔmi áni nya ntu díyi
boba bokpo, nya ufiebi kekleke
lɛsɔ ɔyɛ lə diyo nəmə əsuə ófe.
Fɛɛ díamba itsyise óto ni utəkə
lə koba əsuə. 26 Fɛɛ utsyuə saa
wə laanɔ mɔ etiki fɛ woanyɛ lə
nnya əsuəə, okateko ubuki. Ute fe
utidibuki wə léto wə diyo uńyənsə
lə kɔwinimi əsuə. 27 Ɔsɔmi áni
nya ntu díyi bóba bókpo mfó,
nya ufiebi kekleke lɛsɔ ɔ́yɛ lə diyo
nəmə əsuə ófe, nya léba kploo
lékpo lə kasɔ."

Yesu Áte Asa Ku Ǝsuəale.

28 Se Yesu léte asa nyamfo kenke
ólosəə, wə asatete eyifo məmblɛ
yanii. 29 Wə asatete ményifo fe
kase afi eto bateasa laate. Bomu
óte asa fe nwə nkpe əsuəale lə asa
nnya óte əsuə.

8

Yesu Átsya Osani Utsyuə.

1 Lefe nə Yesu lɛyifə kɔtini komə
úbə kasɔɔ, betidi kpə ətəkəko wə.
2 Mfó nya osani utsyuə wə nlɛ bufi
sía bufi díbə óse akonki lə wə
ənəmi ɔ́tɛyi nkə, "Bonamute! Lə
alaa, ebofo butə bə mɔ əsuə le."
3 Yesu ənə wə kɔni útidi wə,
nya ɔ́tɛyi wə nkə, "Nla. Fə əsuə
le." Lamfolamfo bufi bomə əyuə
utidi əmə. 4 Mfó əmə nya Yesu
lɛtɛyi wə nkə, "Be kukɔnɔ, nya
mensu atɛyi kuutsyuə saa kulesa.
Bomu fi fə əsuə esu ate Onanto
eto usumunyə wə luudi fə adansiɛ
nkə fə bufi əyuə fə sitinti. Nya lə
efi kedi ka Moses eto kɔfi lɛtɔ ətə.
Bə lə utsyuə saa lə ote nkə bufi
bomə əyuə fə sitinti."

*Yesu Átsya Romafɔ Eto Oma-
manyə Ninə Eto Uyifoyifo Utsyuə.*

5 Se Yesu dídufə Kapernaun
eto umməə, Romafɔ eto Omamanyə
Ninə utsyuə əbə ɔ́lɛ wə lekpakpa
nkə, 6 "Bonamute! Mɔ uyifoyifo lɛ
bufi kekleke. Olabe lə diyo ɔnnlɛ
bofo botaka."
7 Yesu átɛyi wə nkə, "Muusu lɛ
nsu ntsya wə."
8 Omamanyə ninə əmə ətə wə
mbuayɛ nkə, "Bonamute, oolo!
Yəńyə itə bə mɔ diyo. Tɛyi ditiki
lɔni ete mɔ uyifoyifo əmə eto bufi
ebuyuə wə. 9 Mintsya eyifo nwə
nkpe lə beninə eto kalɔ, nya ba-
mamanyə bətsyuə tsya nkpe mɛ
kalɔ. Lə ntɛyi utsyuə miə, 'Suu'
weesu. Nya lə ntɛyi obamba tsya
miə, 'Bəə,' wəəbə. Nya lə ntɛyi
mɔ uyifoyifo miə, 'Yifo nəmfoo,'
weeyifo ni."
10 Se Yesu lɛnɔ etiki nyamfoo,
íyifo wə yanii nya ɔ́tɛyi betidi ba
dítəkəko wə mfó nkə, "Nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti minkə lə Israelbebi
nti kulaa tsyaa, mənnyə tɔ bo-
fokanɔ kplɛ bomfo eto okle! 11 Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə betidi kpə

ebutsyi kofekatokɔ ku ko diyoke-
dufəkɔ bəbə bəsiə kasɔ bedi lesa
ku Abraham, Isak ku Yakob lə
Onanto eto sekakedikɔ. 12 Fɛɛ
mimba ni sekakedikɔ siamə eto
bebii, boofi mə batobakpe lə ke-
tuntu ka nkpe lə se kama mfo.
Mfó boowi nku bayimi anyi."
13 Nya kamaa, nya Yesu lɛtɛyi
bamamanyə eto uninə əmə nkə,
"Du esu diyo, yuubə itə fə fe kase
fáfo fánɔ əsuə." Nya omamanyə
ninə əmə eto uyifoyifo eto əsuə
dímuə wə ale lə lefe nəmfó əsuə
ke.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

14 Se Yesu dísu Petro eto diyoo,
únyə nkə atikesi əmuə Petro eto
usiəambe kekleke, nya onlabe.
15 Mfó əmə nya Yesu lɛkɔbe wə lə
kɔni nya atikesi nyamə léyani wə
nya ótaka úsu úyifo wə afɔ.
16 Se ditsyitsyo lefe léyoo, bákpa
betidi kpə ba awɔnɔ bua díkələ
báboko Yesu ɔflɔ. Yesu lə ditiki-
didi lɔni əsuəə, óla awɔnɔ bua
nyamə úləkə lə mə əsuə. Nya
ótsya befimfi bamə kenke mə
efimbi. 17 Úyifo nyamfo bə lə
ditiki nə Onanto eto Unyɛləkətidi
Yesaya lɛtɛyi utsyə lə ibə itə nkə,
"Wə kosate átsya bo kəsuəfi,
nya ótsya bo efimbi kenke."

Betidi Inuə Ba Léla Bə Bəətəkəko Yesu.

18 Lefe nə Yesu dínyə betidi
kpə ba ńyə wə lə ɔflɔɔ, ɔ́tɛyi
wə batɔnkpe bamə nkə, bətə lə
bayila ditumbukplɛ nəmə besu ni
lekpake nənse. 19 Afi eto oteasa
utsyuə əbə wə ɔflɔ mfó. Nya ɔ́tɛyi
Yesu nkə, "Oteasa, muutəkəko fə
nsu kaka ke fantɔ."
20 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
"Nkpaflɔbɛ kpe əbiə nnya eto kafo
baalabe, nya baklɔbɛ nkpe ayo.
Fɛɛ Utidi Eto Ubii, əmbə kaka
wuuluə wə disi."
21 Nya utidi bamba utsyuə wə ni
okasebi lɛtɛyi nkə, "Bonamute, tə
mɛ kusu lə nsu mbikə mɔ anto fɛ."
22 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
"Təkəko mɛ. Tə mba nsi nkpə
fe bekpənkpə lə besu bebikə mə
bekpənkpətsyuə."

Yesu Éti Ufiebi Wə Lɛsɔ Kekleke Kusu.

23 Yesu ku wə bakasebi édufə
lə ɔklɔ utsyuə kafo. 24 Yanklɛ
ufiebi étsyiko bɔsɔ kekleke lə di-
tumbukplɛ nəmə əsuə. Nya ɔnlɛ
ntu bɔsɔ kakpo lə ɔklɔ əmə kafo,
nya íyifo fe woonya udufɔ lə ntu
kasɔ. Fɛɛ Yesu wəə lábe selabe.
25 Bakasebi bamə ésu básanklisə
wə nya bátɛyi wə bənkə, "Bona-
mute, ləkə bo! Boəbə bukpə lo."
26 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə,
"Beso bɛnlɛ sikpi bote nko? Mi
mba eto bofokanɔ lemfui!" Mfó
nya ótaka úúnyə nya ókpe ufiebi
ku ntu bomə kɛnyɛ nkə bəyuə
kɛnyɛ. Nya lesa saa díyuə kɛnyɛ
kananana.
27 Iyifo utsyuə saa mfó yanii.
Nya bátɔ əsuə bə, "Nte utidi wə
eto okle ni nwə mfo? Ufiebi ku ntu
kulaa tsya eetsyue wə koto!"

Yesu Átsya Betidi Inuə Bətsyuə Ba Ɜsuə Awɔnɔ Bua Dísiə.

28 Se Yesu lɛyila ditumbukplɛ
úsu ni lekpake nənse údufə
Gadara eto kasɔɔ, betidi inuə ba
əsuə awɔnɔ bua nsi ábɔ betsyi lə
edi nti bəbə bátsyako wə. Nya
se bakɛ sikpi tinti esoo, kuutsyuə
saa mánkatɔnɔ nkə woayɛ kusu
komfo ofe. 29 Lamfolamfo, báfa
ku ɔkɔɛ bembembe nya bátɔ
wə bənkə, "Fə Onanto eto Ubi,
be nkpe lə bonko fə lenti mfo?
Bubə fəbə fə etsyiko bo koto bunə
katɔnsə fɛ lə lefe nəmə lə leyoo?"
30 Bakplako eto lekpa kplɛ dit-
syuə əńyə lə mfó ɔflɔ békedi lesa.
31 Nyaso awɔnɔ bua nyamə álɛ
Yesu lekpakpa bənkə, "Lə ebola
bo ələkə lə mfoo, nyalɛ la bo esu
akpe lə bakplako eto lekpa kplɛ nə
ńyə mə əsuə."
32 Mfó Yesu dínyənki ókpe mə
ɔ́tɛyi nkə, "Bidu bisu." Nyaso

bédu mfó bésu bédufə lə bak-
plako bamə əsuə. Nya bakplako
bamə kenke dítsyetsyi báwunini
lə kɔtini komə eto kotosi bésu
bédufə lə ditumbukplɛ nəmə əsuə
nya bənə ntu bəkpə. 33 Lə
nyaso mba laase bakplako bamə
étsyetsyi besu umə. Bátɛyi lesa
saa nə díbə lə bakplako bamə ku
betidi ba awɔnɔ bua disiə lə əsuə
əsuə. 34 Nyaso utsyuə saa lə umə
əmə ésu nkə wəənyə Yesu. Nya se
bənyə wəə, bálɛ wə lekpakpa bə
udu lə mə kasɔ.

9

Yesu Átsya Utidi Utsyuə Wə Leba Onkpo Lə Kasɔ.

1 Yesu édufə lə ɔklɔ nya usinkli
ɔ́yɛ lə ditumbukplɛ əsuə úsu wə
umə. 2 Mfó nya bákpa osani
utsyuə wə léba onkpo kasɔ lə
belabekə əsuə báboko wə ɔflɔ. Se
Yesu dínyə nkə báfo bánɔ tinti
esoo, ɔ́tɛyi nwə léba onkpo kasɔ
əmə nkə, "Ubi, kpe utu. Mfi fə
abua ntsyɛ fə."
3 Mfó afi eto bateasa bətsyuə
ba díńyə mfó lɛtɛyi bənkə, "Utidi
əmfo lə mbusiotiki budi." 4 Yesu
ənyə mə nsusu bomfo utsyə lekpo
nya ɔ́tɔ mə nkə, "Beso bɛnlɛ nsusu
bua bomfo eto okle bufi? 5 Nya nte
etiki nnya eto bɔtɛyi diyuə enso,
'Mfi fə abua ntsyɛ fə,' lee batɛyi
bə 'Taka, lə ayɛ edu'? 6 Bə lə
nləkə nte mi miə Utidi Eto Ubi
kpe əsuəale bə lə ufi abua ɔtsyɛ
lə kawunsiə mfoo," ɔ́tɛyi utidi əmə
léba onkpo kasɔ mfó nkə, "Taka
əńyə, lə efi fə belabekə lə edu esu
diyo." 7 Mfó nya osani əmə létaka
nnya úfi wə belabekə nnya údu
úsu diyo. 8 Lefe nə betidi bamfó
dínyə nyamfoo, sikpi əmuə mə
nnya bátɛsə Onanto bə úfi əsuəale
nyamfo eto okle útə betidi.

Yesu Ákpadi Mateo Nkə Utəkəko Wə.

9 Yesu édu mfó nya se ɔnyɛ
ɔntɔɔ, únyə nwə laafo umənko
utsyuə wə baakpo Mateo wə nsi
lə wə keyifokɔ. Nya ɔ́tɛyi wə nkə,
"Təkəko mɛ." Mfó əmə nya Mateo
létaka útəkəko wə.
10 Lefe nə Yesu nsi ɔnlɛ lesa
budi lə Mateo eto diyoo, mba
laafo umənko kpə ku babuayifo
bətsyuə əbə bákɔ ku Yesu ku wə
bakasebi əsuə lə lesakedikɔ mfó.
11 Mfó nya Farisifɔ ba dínyə nyam-
foo, lɛtɔ wə bakasebi bənkə, "Beso
mi oteasa ku mba laafo umənko
ku babuayifo leedi lesa kakɔ?"
12 Yesu ánɔ lesa nə bátɛyi
nyaso útə mbuayɛ nkə, "Betidi ba
nkpe əsuəale manhiã ofanyə enso
mba ni befimfi hã. 13 Bisu lə
bisu bɛbɛbɛ nnya báwɔni bákpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
eto kasɔ bənkə, 'Kaminsənyənyə
maabɛbɛ, nya inni bebukilolo
kətə kedi.' Məmbə miə məəbə
nləkə betidi sɛɛ, bomu babuayifo
eso mimbə."

Bátɔ Yesu Etiki Itsyi Lə Wə Asatete Fɔfɔ Ǝsuə.

14 Mfó nya Ntufləsətidi Yohanes
eto bakasebi díbə bátɔ Yesu
bənkə, "Beso bonko Farisifɔ laakle
kɛnyɛ lə lefe lefe əsuə, fɛɛ fə
bakasebi laankle kɛnyɛ?"
15 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
"Bibubibu biə okafɔsə eto baklobo
ba nkpe lə wə ɔflɔ yifo mə əsuə
yooyooyoo ku kaminsə lə lefe nə
eto lefe onkpe lə mə ɔflɔ? Yanle
bə ibə nko kulefe! Fɛɛ diyi ditsyuə
ebubə nə əsuə bookpa okafɔsə
əmə bedunko lə mə ɔflɔ. Lə lefe
nəmfó əsuəə, bookle kɛnyɛ bəsiə.
16 "Kuutsyuə saa emfi kafia eto
lefianku fɔfɔ katale kətəkə lə
kakoko əsuə. Itsyise lefianku fɔfɔ
nəmə ebunə ni əsuə diləkə lə
lekoko nəmə əsuə itə bə dibiə
koko nəmə ebola disensə lekpe.
17 "Nko ke kuutsyuə saa leemfi
nte fɔfɔ kakpo lə kubukikue-
tobe koko kafo itsyise nte bomə
ebɔkpɔ itə otobə əmə eboba nya
nte bomə luuwi nya otobe əmə
loobia. Bomu beefi nte fɔfɔ
kakpo lə kubukikuetobe fɔfɔ kafo.

Nya asakpa ənuə nyamə ebutsyə
kukɔnɔ.”

Yesu Áwunsəko Usio Utsyuə Ku Yairo Eto Ubi Ɔni Tsya.

18 Lefe nə Yesu nlɛ mə etiki
budinkoo, Yudafɔ eto katsyakɔ eto
uninə utsyuə əbə wə ɔflɔ nya óse
akonki, ɔ́lɛ wə lekpakpa ɔ́tɛyi nkə,
“Mɔ ubisiobi əkpə mɔmɔmɔmɔ,
tsya bə lə əbə efi fə ani ətəkə wə
lə əsuə lə otaka.” 19 Nyaso Yesu
átaka útəkəko wə ku wə bakasebi.
20 Se ɔntɔɔ, usionko utsyuə wə
kɔtɔ díkakpo lə lefosi alɛ ənuə sɔ̃ɔ̃
əsuə tsya ətəkəko Yesu kama nya
útidi wə awu eto kotosi. 21 Úyifo
nko nya ɔ́tɛyi wə əsuə lə bofokanɔ
əsuə nkə, “Lə ntidi wə awu koo,
mɔ bufi ebɔyɛ mɛ.”
22 Yesu átsyi ɔ́wuninsə únyə wə
nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Muə utu alɛ,
mɔ ubi. Fə bofokanɔ átsya fə.”
Lə lefe nəmfo əsuə tututuu, bufí
bomə əyuə wə.
23 Nnya kamaa, Yesu ésu kat-
syakɔ eto uninə əmə eto diyo nya
se únyə mba leefe nkpatsyaku ku
mba nlɛ bofa kewi nkuu, 24 ɔ́tɛyi
mə nkə, “Utsyuə saa bɔ usu lek-
ple, disiobi nəmə mənkpə, bomu
selabe ete onlabe.” Mfo bétsyiko
wə bumə. 25 Nya se bála betidi
bamə babɔsɛɛ, Yesu édufə diyo nə
ubisiobi əmə nlabe, nya ɔ́kɔbe wə
lə kɔni, nya ótaka úsiə. 26 Ditiki
nəmfo ésensə léba lékpo lə kasɔ
kamə eto lekpake nəmfó kenke.

Yesu Átsya Bənəmba Inuə Bətsyuə.

27 Se Yesu dídu mfó ɔnyɛ
ɔntɔɔ, bənəmba inuə bətsyuə
átaka bətəkəko wə ku kudu bem-
bembe bátɛyi bənkə, “Oka, David
eto ubi! Nyə bo kaminsə!”
28 Nya se Yesu dísu údufə diyoo,
bənəmba inuə bamə edufə mfó.
Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Befo bɛnɔ
biə moofo mi botsya?”
Mfó bəmənkli kɛnyɛ bátɛyi
bənkə, “Ɛɛ! Bofo bɔnɔ.”
29 Mfó nya Yesu dítidi mə ənəmi
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Tə lə ibə itə
fe kase befo bɛnɔ.” 30 Nya ete mə
ənəmi lɛsini. Nya Yesu díkə mə
ato kekleke nkə, “Biantɛyi kuut-
syuə saa nyamfo.” 31 Fɛɛ se bédu
mfóo, bábe ditiki nəmfo letsya
utidi sa anɔ lə lɛkpɔ nəmfó kenke
itsyi lə Yesu əsuə.

Yesu Átsya Utidi Utsyuə Lendi Etiki.

32 Se betidi bamfo dídu bantɔɔ,
betidi bətsyuə ákpa osani utsyuə
wə lɛwɔnɔ bua dítə ɔnnlɛ etiki
bofo budi báboko Yesu ɔflɔ. 33 Óla
lɛwɔnɔ bua nəmə úləkə lə wə
əsuə. Mfó nya utidi əmə dítsyiko
etiki budi. Nyamfo éyifo be-
tidi ba ńyə mfó yanii, bátɛyi
bənkə, “Boənnyə tɔ nyamfo eto
okle bunyə kulefe lə Israel eto
kasɔ!”
34 Fɛɛ Farisifɔ bətsyuə átɛyi
bənkə, “Awɔnɔ bua eto oka wə
ləətə wə əsuəale, nya úfi ɔnlɛ
awɔnɔ bua nyamfó bola kələkə
nɛ.”

Betidi Eto Asa Ɜnə Yesu Kafo.

35 Yesu áyɛ ótsyilama kəmə ku
mbuto bo nkpe lə lekpake nə
lɛfi mfó. Óte asa lə Yedafɔ eto
ntsyakɔ. Óbe Ditiki Sɛɛ nəmə
letsya óte asa itsyi lə Onanto eto
sekakedikɔ əsuə. Nya ótsya be-
tidi efimbi efimbi kenke. 36 Nya
se únyə sitiditu siaməə, mə asa
ənə wə kafo itsyise əsuə ába mə,
nya bánkɛ ɔwɔnsəkotsyuə saa,
nya beyifo fe basamu ba ləmbə
obebe. 37 Nyaso ɔ́tɛyi wə bakasebi
nkə, “Bɛkuɛnke bia díkayo buləkə
fui, fɛɛ beyifoyifo bamə emfui.
38 Nyaso bɛlɛ ɔkuɛnsate əmə lek-
pakpa lə otsyese beyifoyifo lə
bəbə bawunsə lə bələkə bɛkuɛnkə
biamə.”

10

Yesu Ɜtə Wə Batɔnkpe Lefosi Inuə Bamə Ɜsuəale.

1 Yesu ákpadi wə batɔnkpe
lefosi inuə bamə ɔ́kɔ nya útə
mə əsuəale nkə bala awɔnɔ bua
bələkələ betidi əsuə nya lə batsya
mə efimbi, efimbi saa tsya.
2 Batɔnkpe lefosi inuə bamə eto
aye ni
Simon wə bensi baakpo Petro ku
wə ɔyimi Andrea
ku Yakobo ku wə ɔyimi wə baakpo
Yohanes baa ni Sebedeo eto
bebi
3 ku Filipo ku Bartolomeo ku Toma
ku Mateo wə laafo umənko
ku Yakobo wə ni Alfeo eto ubi ku
Tadeo
4 ku Simon wə ditsyi Kana
ku Yuda Iskariot wə dídu Yesu
útə.

Bisu Bebe Ditiki Sɛɛ Nəmə Letsya.

5 Yesu ətsyə lefosi betidi inuə
bamfo kusu nya ótsyese mə nya
úkə mə ato nkə, “Biensu betidi
ba lenni Yudafɔ eto kasɔ nye
bidufə Samariafɔ eto umə saa tsya
kafo. 6 Bomu bisu Israel bebi
ba diyifo fe basamu ba lénya
kusu ɔflɔ. 7 Bisu bebe letsya
biənkə, ‘Onanto eto Sekakedidi
eboyo selo.’ 8 Betsya befimfi lə
betakasə mba díkpə. Betsya mba
nlɛ bufisia bufi, lə bela awɔnɔ bua
bitsyiko lə betidi əsuə. Bíanya
əsuəale nyamfo bitsyiko mɔ ɔflɔ
nyaso mi tsya biemfi nnya bete
befo atabi. 9 Bientsyi atabi saa
lə mi katobe. 10 Mi kuutsyuə
mentsyi otobe fe mba laatɔ asa,
awu nuəfə, afɔkpa nye ɔlɛ uyi ɔyɛ
kusu. Uyifoyifo əńyə utə lesa nə
wuudi.
11 “Lə bidufə umə nye kebuto
kətsyuəə, bɛbɛbɛ utidi sɛɛ wə
loola nkə woafo mi. Bɛsɔnɔ lə wə
ɔflɔ lə bɛkɛ mfo isu ese lefe nə
biudu. 12 Lə bidufə diyo ditsyuə,
bisiəsə mə biənkə, ‘Diyuə itə mi.’
13 Lə báfo mi ku kafo faa, bitə
lə mi diyuə eto kəsiə kamfó lə
kəsiə ku diyo nəmfó kenke eto
utsyuə saa. Nya lə bamfo mii,
diyuə eto kəsiə kamfó bə mi ɔflɔ.
14 Nya lə diyo nye umə əmə eto
betidi mámfo mi nye báni bámfo
mi ditikii, nyalɛ bidu mfó lə bɛflɛ
mi nkpafo eto site bekpo lə umə
əmə. 15 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə
lə diyi fɛfɛ nə Onanto lookponko
kawunsiə eto betidi lekpo əsuəə,
wuunyə Sodom ku Gomora eto
betidi kaminsə kulaa tsya oso umə
əmfo eto bale.

Betidi Bətsyuə Ǝəbɔkpɔ Mi Bəńyə Mi Lə Ǝsuə.

16 “Bɛlɔ bɛnɔ! Nlɛ mi botsyese fe basamu lə bekiti eto nti.
Bitəkə ənə fe bawa seka, nya
bɛlɛ mi əsuə kukɔnɔ fe ablonima.
17 Bebe mi əsuə kukɔnɔ, itsyise
betidi ebumuə mi, bakpa mi besuko akpokakpokɔ. Bɔɔblɛ mi lə
Yudafɔ eto ntsyakɔ. 18 Lə mɔ disi
esoo, bookponko mi akpo lə Aba
eto beninə ku baka eto ənəmi.
Lə mfóo, bɛtɛyi mə ku mba lenni
Yudafɔ Ditiki Sɛɛ nəmə. 19 Lə
bákpa mi bésuko lekpokakpokɔɔ,
biembu disi lə lesa nə biɔtɛyi, nye
kase biɔtɛyi nnya. Lə lefe nəmfo
ayoo, boote mi lesa nə biɔtɛyi.
20 Itsyise inni mi loote etiki nnya
buidi, bomu mi Anto Onanto eto
Lɛwɔnɔ luudi etiki ɔyɛ lə mi əsuə.
21 “Betidi ebudu mə bayimi bətə
bə balo. Nya antomə tsya luuyifo
nko ke ku mə bebi. Bebi ebotaka
bəńyə lə mə antomə əsuə bedu mə
bətə bə balo. 22 Utsyuə saa ebukisi
mi lə mɔ disi eso. Fɛɛ utsyuə saa
wə luuńyə kekleke lə wə bofokanɔ
əsuə isu ese kalosəkɔɔ, boofo wə
lə nkpə. 23 Lə bati mi kama lə umə
ɔnii, bitsyetsyi bisu umə bamba.
Nya nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə,
biembuyifo mi keyifo belosə lə
Israel eto kəmə ka kenke fɛ mɔ,
Utidi Eto Ubi luubə.
24 “Okasebi saa aanso wə oteasa.
Odomunyə saa tsya aanso wə onamute. 25 Nyasoo, ele bə imi,
okasebi saa nkə wuubə utsyə fə
wə oteasa seka. Nya ndomunyə

tsya luubə utsyə fe wə onamute.
Nya lə bákpadi oyosate utsyuə
bə Awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnko
nyaalɛ nte aye bua nya eto okle
bembokpo diyo nəmə eto bebi?

Mante Betidi Sikpi.

26 “Nyaso biante betidi sikpi,
itsyise lesa saa nə əsuə béti asa
bakulaa, bɔɔsini asa lə nnya əsuə,
nya asakulakula saa ebɔbɔɔ lek-
ple banɔ. 27 Lesa nə minlɛ mi
bɔtɛyi lə ketuntu lefee, bɛtɛyi
nnya lə kalekpakpa əsuə. Nya
lesa nə batɛyi mi lə kawɛ əsuə,
bebe nya letsya lə utsyuə saa lə
ɔnɔ. 28 Biante mba ini etidisuə ete
boofo bolo fɛ bembofo okla bolo
sikpi. Bomu bete Onanto wə loofo
utidi eto əsuə eto sinə ku lɛwɔnɔ
bolo lə ute wə laatonsə asa sikpi.
29 Lə efi kablɛ kanii, foofo ntsyuɛ
nnuə boya tsyaa, ke kani kplo em-
bukpə lə inni Boanto Onanto eto
lelabi. 30 Nya mimii, Onanto yi mi
disi eto sɛwɔni eto leklabi kenke.
31 Nyaso biante sikpi, itsyise befo
koya beso baklɔbɛ kpə.

Kɛnyɛbuləkə Kate Lə Yesu Eto Dikiti Sɛɛ Ɜsuə Ku Wə Bɔni.

32 “Utsyuə saa wə luuləkə kɛnyɛ
lə betidi nti ɔtɛyi nkə uyifo mɔ
olee, mintsya ebofo wə fe moole
lə mɔ Anto Onanto eto ənəmi kato.
33 Fɛɛ lə utsyuə áni mɛ lə betidi ba
tã eto ənəmii, mintsya ebɔni wə lə
mɔ Anto wə kato eto ənəmi.

Betidi Ebusənsə Lə Mɔ Disi.

34 “Biembu biə mbə diyuə
kabokokɔ lə kawunsiə. Owo lo!
Məmbə diyuə kabokokɔ, bomu
kabia! 35 Mbə miə məənə kabia
nkpe
‘lə bebisaibi ku mə antomə lenti,
lə bebisiobi ku mə ambemə
lenti,
lə bebisiə ku mə bese ambe mə
lenti.
36 Nya utidi eto olo sitintii, ebutsyi
wə kosate eto diyo kafo.’

37 “Nya utsyuə saa wə laala wə
anto nye ambe oso mɛɛ, məńyə
itə bə uyifo mɔ okasebi. Nko
ke ini bə utsyuə saa ke laala
wə ubisaibi nye ubisiobi kulaa
tsya oso mɛɛ, yənńyə itə bə uyifo
mɔ okasebi. 38 Utsyuə saa ke
dímentsyi wə uyikabie ɔyɛ mɔ
kayɛkɔ utəkəko mɛɛ, mənńyə utə
bə uyifo mɔ okasebi. 39 Utsyuə
saa ke lela nkə waata wə nkpə
eto disii, ebonyansə mu. Fɛɛ ut-
syuə saa ke loonyansə wə nkpə lə
mɔ butəkəko esoo, wuunyə nkpə
manlo sitinti.

Onanto Ebofo Betidi Ba Lefo Yesu Banɔ Kayo.

40 “Utsyuə saa ke loofo mii, mɔ
ofo. Nya utsyuə saa ke loofo
mɛɛ, ofo nwə létsyese mɛ tsya.
41 Utsyuə saa ke loofo Onanto eto
unyɛləkətidi nkə uyifo Onanto eto
unyɛləkətidi esoo, ebunyə kedikɔ
lə unyɛləkətidi eto kayofofo ka
woofo lə nnya əsuə. Utsyuə saa
ke loofo utidi wə ni ɔsɛɛ itsyise
uyifo ɔsɛɛnyə esoo, wə ku utidi
əmə ebofo kayofofo itsyi lə keyifo
ka úyifo eso. 42 Bebe nyamfo
kukɔnɔ bə utsyuə saa wə luutə ntu
yududu eto lɛkɔbetɔ mɔ bakasebi
bamfo eto utsyuə lə mə nti lə mɔ
disii, ebunyə kayofofo lə nnya eso
kokooko.”

11

Ntufləsətidi Yohanes Átsyese Batɔnkpe Yesu Ɔflɔ.

1 Lefe nə Yesu díləkə wə
bakasebi lefosi inuə bamfo útsyə
mə kusu ólosəə, údu mfó úsu óte
asa nnya óbe nnya letsya lə kəmə
kamə ku nka letsyilama mfó.

2 Lefe nəməə, se Ntufləsətidi
Yohanes wə nkpe lə Aba eto diyo
lɛnɔ asa nnya Yesu nlɛ buyifoo,
ókpe wə bakasebi bətsyuə Yesu
ɔflɔ. 3 Bésu bátɔ Yesu bənkə, “Tɛyi
bo. Fə ni utidi wə Yohanes lɛtɛyi
nkə əəbə bubəə, lee bobe obamba
kusu?”

4 Mfó nya Yesu dítə mə mbuayɛ
nkə, “Bisinkli bisu bɛtɛyi Yohanes
asa nnya bɛnlɛ bɔnɔ ku nnya

bɛnlɛ bunyə. 5 Bənəmba lɛ
bunyə, nya mba leba bankpo lə
kasɔ lɛ bɔyɛ. Mba nlɛ bufisia
bufi eto əsuə lɛ bokpa, batoti lɛ
bɔnɔ, balɛ bekpənkpə botakasə
kənyənsə, nya banlɛ bakombo Di-
tiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyi. 6 Diyuə itə
mba dimənyə kabua saa lə mɛ
əsuə.”
7 Se Yohanes eto bakasebi bamə
dídu bantɔɔ, Yesu édi betidi bamə
etiki itsyi lə Yohanes əsuə ɔ́tɛyi
nkə, “Se bísu Yohanes ɔflɔ lə
mfimintii, be béfo bɛnɔ biə bi-
unyə? Lefanto nə ufiebi nlɛ
bɔsɔ kafe lee? 8 Be bísu kabekɔ
fɛɛ? Utidi wə nkpe bikə lə
əsuə bia laanɔ bobe lee? Betidi
ba laakpe bikə biamfo eto oklee,
Lekayo baakɛ. 9 Bɛtɛyi mɛ lesa
nə kon bísu kabekɔ! Biə biesu
bebe Onanto eto unyɛləkətidi
lee? Ee, lə sitinti wə uni nɛ.
Fɛɛ nwə bínyəə, so Onanto eto
unyɛləkətidi kulaa tsya. 10 Itsyise
Yohanes ni nwə əsuə báwɔni
bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue bənkə, Onanto átɛyi nkə,

‘Mootsyese mɔ ɔtɔnkpe ntɔnsə fə
bubə
lə ubə ɔlɔ fə kusu utsyə.’

11 Nya nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə
Ntufləsətidi Yohanes amɔ oso ut-
syuə saa wə usio léle lə kawun-
siə kamfo. Fɛɛ nwə nso bɔfɛ
lə Onanto eto sekakedikɔɔ, amɔ
oso Yohanes əmə. 12 Idu lə
Ntufləsətidi Yohanes eto lefe ibə
ese mɔmɔɔ, balɛ bota kekleke ku
kənəmisɛ lə kato eto sekakedikɔ
siamə əsuə. Fɛɛ mba ńyə lə se
əsuə ku kənəmisɛ tinti lɛ bokplat-
sya bə beeti se bubə kusu. 13 Ibə
ese lə Yohanes eto lefee, Onanto
eto bənyɛləkətidi ku Moses eto afi
edi etiki itsyi lə sekakedikɔ siamə
əsuə. 14 Nya lə bela biə biafo mɔ
dítiki bɛnɔɔ, Yohanes ni Elia, wəə
eto bubə bátɛyi bətsyə. 15 Nwə ato
nkpee, utsyue ato lə ɔnɔ.
16 “Nya mɔmɔɔ, be muufi mmi
eto betidi nkatesə ko? Beyifo
fe bekpefi ba laakpe kɔyɛ lə
asi. Lekpa lɔni afa kakpadi mə
bətsyuə katɛyi nkə,

17 ‘Búse kusiəkpakpa eto ese butə
mi,
Fɛɛ bɛni kewui buwui.
Bóto keku eto ese butə mi,
Fɛɛ bienwi nku.’

18 Itsyise lefe nə Yohanes díbəə,
ókle kɛnyɛ nya wənnə nte. Nya
utsyuə saa lɛtɛyi nkə, ‘Utsyi
lɛwɔnɔ bua.’ 19 Fɛɛ se Utidi Eto
Ubi díbəə, údi únə. Nya utsyuə
saa lɛtɛyi nkə, ‘Be utidi əmfo!
Uyifo udikpuu ku utenə, mba
laafo umənko ku babuayifo eto
ɔyɛtsyuə!’ Fɛɛ utidi eto eyifosa
əsuəə, nya woələkə Onanto eto
kobe ko nkpe wə kate nɛ.”

Kəmə Kətsyuə Eto Betidi Mamfo Yesu Banɔ.

20 Kəmə ka əsuə Yesu díyifo
ayanisa kpə eto betidi mántsyi
báwuninsə bafo banɔ. Nyaso ílə
wə itə mə. 21 Ɔ́tɛyi nkə, “Mbɔbɔɛ
məətə fə Korasim! Nya mbɔbɔɛ
məətə fə Betsaida! Lə ayanisa
nnya béyifo lə mi ete béyifo lə
Tiro ku Sidon innii, eni mfó eto
betidi ebɔtsyi bawuninsə kokoko,
befi atoku eto mfia beti, bediki
ntɔ lə əsuə ete bə bani mə abua.
22 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə,
lə Lekpoyi Fɛfɛɛ, Onanto ebunyə
Tiro ku Sidon eto kəmə kaminsə
eso mi. 23 Nya fə Kapernaum,
bubu fanlɛ fə Onanto ebobesə fə
kato? Boobokosə fə kasɔ bato
fə bakpe lə ditefɛnku kəmiə ke!
Lə ayanisa nnya minyifo lə fə ete
mínyifo lə Sodom, eni usi okpe
eyo mmi! 24 Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti
minkə lə lekpo yi fɛfɛɛ, Onanto
ebunyə Sodom kaminsə tinti oso
fə!”

Yesu Ákpadi Betidi Nkə Bəbə Bətsyə Ɔwɛ Lə Wə Ɔflɔ.

25 Lə lefe nəmfoo, Yesu átɛyi
nkə, “Anto, kato ku kasɔ eto
Onamute. Maasɔ fə ani, itsyise
ələkə asa nnya lɛkula babesibe ku
bekuente áté mba lennyi kulesa.

26 Ee, Anto, sitinti, nko fála fə ibə
itə nɛ.
27 “Mɔ Anto éfi asa nnya kenke
útə mɛ. Kuutsyuə saa enyi Ubi
əmə enso Anto. Nya kuutsyuə saa
enyi Anto əmə enso Ubi əmə ku
mba Ubi əmə laala nkə wəələkə
wə oté.
28 “Bibə mɔ ɔflɔ mimba ntsyi
bike kinkinki bia nlɛ mi bulə, lə
ntə lə bitsyə ɔnwɛ. 29 Bibə lə
busie mɔ bitsyike butə bətsyuə lə
bekase asa bitsyiko mɔ ɔflɔ, itsyise
nkpe lefonə nya mimbokosə əsuə
kasɔ lə lɛwɔnɔ əsuə. 30 Itsyise
bitsyikə bia muutsyisə mi əyuə,
nya bitsyikə bia muutsyisə mi tsya
eyifo fomfloo.”

12

Yesu Ku Farisifɔ Akɛ Kənə Lə Ɔnwɛditsyəyi Ǝsuə.

1 Lə lefe kliminti ditsyuə
kamaa, Yesu ku wə bakasebi
ésu báyɛ akpa eto ɔkuɛ utsyuə
kafo báfe lə Ɔnwɛditsyəyi. Se
kukpɛnsə lɛlɛ wə bakasebi baməə,
bétsyiko edisa nyamə bufəsə
kayimi. 2 Se Farisifɔ bamə dínyə
nyamfoo, bátɛyi Yesu bənkə, “Fə
bakasebi éyifo lesa nə díńyə lə bo
Ɔnwɛditsyəyi eto afi əsuə!”
3 Mfó Yesu dítə mə mbuayɛ ɔ́tɔ
mə nkə, “Bíankla lesa nə Oka
David díyifo lə lefe nə kukpɛnsɛ
lɛlɛ wə ku wə betidi? 4 Údufə
Onanto eto diyo, nya wə ku wə
betidi dífi lesa nə bákpo atsyɔ
bətə Onanto bédi, lə lefe nə eto
lefe kɔfi məntə kusu nko, ini
mba ləətə Onanto kedi hã nkpe
kusu beedi lebolo nəmə. 5 Nye
bíankla lə Moses eto afi biənkə
lə Ɔnwɛditsyəyi saa, besumunyə
ba nkpe lə Onanto eto Disumuyo
ékeyifo asa nnya díńyə lə diyi
nəmə əsuə, tsya fɛɛ bánlo mə
dikpi lə nnya əsuə? 6 Nlɛ mi
bɔtɛyi minkəə, lesaatsyuə kpe mi
lenti mfo nə lɛmɔ lenso Disumuyo
Kplɛ. 7 Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
nkə, ‘Kaminsənyənyə ni lesa nə
maabɛbɛ, inni bebuki eto ked-
itətə.’ Lə bə bɛnɔ nyamfo kasɔ
tutuutuu, eni biembokpo akpo-
fukutu belo betidi ekpi. 8 Itsyise
Utidi Eto Ubi ni Ɔnwɛditsyəyi eto
Onamute.”

Yesu Átsya Utidi Wə Eto Kɔni Díkpə.

9 Mfó nya Yesu dídu úsu Yudafɔ
eto Katsyakɔ kətsyuə. 10 Mfóo,
úsu únyə osani utsyuə wə eto
kɔni, kɔni díkpə. Betidi bətsyuə
ákɛ mfó ba léla bə bábɛbɛ etiki
bətə wə bə óta kɔfi ubu, nyaso
bátɔ wə bənkə, “Kɔfi ətə kusu bə
batsya ufimfi lə Ɔnwɛditsyəyi?”
11 Yesu átɔ mə nkə, “Lə
ibə bə mi utsyuə eto osamu
ákpia údufə lə dibiəku əsuə
lə Ɔnwɛditsyəyii, wəmbunə wə
uləkə? 12 Fɛɛ utidi afo koya oso
osamu! Nyalɛ, bo kɔfi məntə bo
kusu nkə bɔwunsəko kuutsyuə lə
Ɔnwɛditsyəyi.”
13 Mfó nya ɔ́tɛyi osani wə eto
kɔni díkpə nkə, “Nə fə kɔni et-
syue.” Únə ko útsyue, nya kɔni
komə disi kótsya wə fe kase
kunuəfə komə nte. 14 Nya Farisifɔ
ba díńyə mfó dídu nya béfi nsusu
bə boolo Yesu.

Yesu Ni Uyifoyifo Wə Onanto Díləkə.

15 Se Yesu lɛnɔ nkə bákle kɛnyɛ
lə wə əsuəə, údu mfó, nya betidi
kpə dítəkəko wə. Ótsya befimfi
kenke. 16 Nya úti mə kusu nkə
bəntə lə betidi lə bate bə wə uni.
17 Ɔ́tɛyi nyamfo nko bə lə Onanto
eto nnya ɔ́tɛyi útsyə ɛyɛ lə wə
Unyɛləkətidi Yesaya əsuə lə ibə itə
sitinti nkə,
18 “Nwə mfo ni mɔ uyifoyifo wə
mínləkə mintsyə,
nwə maala, nya məənyə
disuəyuə lə wə tinti.
Muutə mɔ Lɛwɔnɔ lə dibə disiə lə
wə əsuə,
nya woobe mɔ lekpokponkpo
letsya utə kawunsiə kenke.

19 Weembunə etiki ku betidi nye
ofã kuutsyuə,
nya bəmbɔnɔ wə etiki ku bofa
lə obia.
20 Wɔɔkɛ dibusə utə mba ləmbə
əsuəale.
Nya wuunyə mba diyifole saa
ləmbə lə əsuə kaminsə.
Wɔɔlɛnko nko kekleke isu ese
lefe nə mɔ ɔnukualɛ eto
lekpokponkpo luutəkə kato.
21 Nya betidi ba kenke luufi
mə kusubebe bətəkə lə wə."

Bátɛyi Bənkə Yesu Eto Ǝsuəale Ábɔ Itsyi Wo Buti Lə Awɔnɔ Bua Eto Ɔtɔnkotɔnko Ɔflɔ.

22 Mfó nya betidi bətsyuə lékpa osani utsyuə wə awɔnɔ bua nlɛ bulə, wə ni unəmba nya uyifo nwə lendi etiki tsya báboko Yesu ɔflɔ. Yesu átsya wə itə ófo etiki budi, kənyə asa tsya. 23 Ayanisa nnya Yesu díyifo mfó éyifo betidi bamfó yanii, nya bátɔ bənkə, "Inni nwəmfo ni Oka David eto ufluflu wə bákpo ɔhile bətsyə?"

24 Se Farisifɔ lɛnɔ nyamfoo, bátɛyi bənkə, "Woala ɔwɔnɔ bua kələkə ɛyɛ lə əsuəale nya awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnko Beelsebul dítə wə əsuə."

25 Yesu áte mə nsusu nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, "Sekakedikɔ saa sia laama akpa akpa, kə́ńyə lə bətsyuə əsuəə, ebɔkɛ sɛklɛ. Nya umə nye diyo saa nə laama akpa akpa kə́ńyə lə bətsyuə əsuəə, eboba lə akpa. 26 Nyaso lə lekpa lɔni lɛ lekpa nuəfə bɔkpɔnko lə Obonsam eto sekakedikɔɔ, ete bənkə dioba akpa, nya diəmbɔklɛ fɛ dioba lekpo lə kasɔ. 27 Lə bɛlɛ bɔtɛyi biə awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnko eto əsuəale əsuə maayɛ kala awɔnɔ bua kələkə lə betidi əsuəə, nyalɛ bawe eto əsuəale əsuə mba ntəkəko mi laayɛ kala mə kələkə? Lesa nə mi kosate eto mba ntəkəko mi leeyifoo, lə bote bə bɛnlɛ sitinti bɔtɛyi. 28 Inni Beelsebul bomuu, Onanto eto Lɛwɔnɔ ni ləətə mɛ əsuəale bə nla awɔnɔ bua lə betidi əsuə. Nyamfo lɛ bote bə Onanto eto Sekadidi ébutsyə kasɔ lə mi nti koko.

29 "Kuutsyuə saa embofo botaka kedufə lə əsuəaletidi eto diyo ete utsyiko wə bikə butsyi, lenni bə ófo əsuəaletidi əmə bumuə kakle fɛ woofo budufə lə diyo nəmə ketsyi wə bikə.

30 "Utidi wə ke lentəkəko mɛɛ, uńyə mɛ lə əsuə. Nya nwə ke lanwunsəko mɛ lə bɔsɛketsyue əsuə eesensə nnya. 31 Lə nyamfo esoo, nlɛ mi bɔtɛyi minkə, boofi abua saa béyifo ku etiki bua saa bédi batsyɛ mə, fɛɛ nwə ke luudi etiki nnya diíyə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuə alɛɛ, bembufi nnya batsyɛ wə. 32 Nya utsyuə wə ke luudi etiki uńyə lə Utidi Eto Ubi əsuəə, boofo bufi katsyɛ wə, fɛɛ utsyuə saa ke luudi etiki uńyə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, bembufi batsyɛ wə lə nkpə bomfo lee mbo luubə əsuə tsya.

Kuyi Saa Kuyi Eto Ebibi Ǝsuə Baayɛ Kənyə Nko Eto Okle Kuni.

33 "Kuyi sɛɛ saa aanwɔ ebibi sɛɛ, nya kuyi bua saa tsya aanwɔ ebibi bua. Bəətsyə kuyi lekpo ɛyɛ lə ebibi nnya koanwɔ əsuə. 34 Mimba lɛbɔ bitsyi lə bawa eto kafo əsuə! Asa sɛɛ aambɔ ketsyi lə mi kɛnyɛ! Itsyise lesa nə diyi mi ketu əsuəə, nnya mi kɛnyɛ ləələkə katɛyi nɛ. 35 Utidi sɛɛ, asa sɛɛ laabɔ ketsyi lə wə nya ini nnya wəələkə katɛyi nɛ. Nya utidi bua tsyaa, abua nnya nkpe lə wəə, nnya wəələkə katɛyi nɛ. 36 Nla miə ekpa ko mi wee bə, lə Lekpoyi Fɛfɛɛ, utsyuə saa ebutə etiki bimba saa nnya lɛbɔ lə wə kɛnyɛ eto nkunta. 37 Itsyise fə kosate eto etiki nnya lɛbɔ fə lə kɛnyɛɛ, nya buufi bakponko fə lekpo balofə dikpi lee bətə fə lɛbɛ nɛ."

Yesu Áni Nkə Weembuyifo Ayanisa Saa Ote.

38 Mfó nya afi eto bateasa
ku Farisifɔ bətsyuə lɛtɛyi Yesu
bənkə, “Oteasa, bola boə yifo
ayanisa ətsyuə até lə bobe.”

39 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Bebe, mi mmi eto betidi
ba leesumu bəfiə ku asa bimba.
Bela biə biənyə ayanisa itsyi
mɔ ɔflɔ, fɛɛ biembunyə ayanisa
saa enso nnya dítsyi Onanto eto
Unyɛləkətidi Yona ɔflɔ. 40 Fe
kase Yona dísiə eyi ətsyə ku ntsye
ntsyə lə lɛkpɛ kplɛ ditsyuə eto
kafoo, nko ke Utidi Eto Ubi tsya
lɔɔkɛ lə eyi ətsyə ku ntsye ntsyə
əsuə lə kasɔ kəmiə nɛ. 41 Lə
Lekpoyi Fɛfɛɛ, Ninive eto be-
tidi ebuńyə balo mi dikpi itsyise
bátsyi bawuninsə se bánɔ Yona
lébe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya. Nya lə
ntɛyi mi, utsyuə kpe mi lenti mfo
wə lɛmɔ onso Yona. 42 Lə Lekpoyi
Fɛfɛɛ, Besio eto Oka wə dítsyi
Ɔnwɛdikue ebotaka uńyə olo mi
dikpi, itsyise ɔ́yɛ utsyi taa mfó
úsu Oka Salomo ɔflɔ nkə lə usu
ɔnɔ Oka Salomo eto abesibetiki.
Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə,
lesatsyuə nə nso Oka Salomo eto
kobe kpe mi lenti mfo.

Lɛwɔnɔ Bua Esi Disinkli Dibə Lɛlɛ Kəsiəkɔ Bɔbɛbɛ.

43 “Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, lə bala
lɛwɔnɔ bua bələkə lə utidi əsuəə,
diesukayɛ nlebe nlebe bo lekoe
kabɛbɛ kasɔnɔkɔ. Nya lə diənnyə
kedufəkɔ saa, 44 diatɛyi ni əsuə
nkə, ‘Muusinkli nsu kaka mínsiə
kɔ.’ Lə dibə dinyə nkə mfó te fu-
fuu, bákpa mfó nya betsyue bikə
kukɔnɔ lə ni kafoo. 45 Diesinkli
kesu kakpa awɔnɔ bua akuanse
bamba nnya nkpe ale enso ni nya
beesinkli kesu kəsiə mfó. Nya lə
kalokɔɔ, utidi əmə eto asayifoyifo
aabia kaso nnya kɔ. Nko yuutsyə
itə mi mmi eto betidi bua bamfo
nɛ.”

Báwoe Ni Yesu Eto Batokpenyə Tinti?

46 Lefe nə Yesu nsi nlɛ etiki
budi ku betidi baməə, wə ambe
ku wə bayimisani əbə bəńyə lə
lekple mfó nya bála bə bedinko
wə etiki. 47 Nya betidi ba díńyə
mfó eto ɔni dísu ɔ́tɛyi Yesu nkə,
“Bebe, fə ambe ku fə bayimisani
ńyə lə lekple bə bala bə beedinko
fə etiki.”

48 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
“Owoe ni mɔ ambe nya bawe ni
mɔ bayimisani?” 49 Nya óté wə
bakasebi kɔni ɔ́tɛyi nkə, “Nnyə
mɔ ambe ku mɔ bayimisani!
50 Utsyuə saa wə leeyifo mɔ Anto
wə nkpe kato eto lelabii, wə ni mɔ
ɔyimisani ku mɔ ɔyimisio ku mɔ
ambe nɛ.”

13

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Nwə Dísə Eyibibi Ǝsuə.

1 Diyi nəmfó kee, Yesu édu lə
diyo úsu lekpo kɛnyɛ. Úsiə lə kasɔ
útsyiko asa boté. 2 Betidi ba díbə
bátsyilama wə efui tinti eso údufə
lə ɔklɔ utsyuə nya úsiə lə kasɔ,
nya sitiditu siamə díńyə lə utuflɔ
mfó.

3 Údi mə etiki kpə ɔ́yɛnko lə
akpá əsuə nkə, “Lefe nə léfe məə,
utsyuə uni ésu úsə eyibibi lə ɔkuɛ.
4 Se ɔnlɛ eyibibi nyamə busəə,
ətsyuə álo ékpo lə kusu ɔflɔ nya
bakləbɛ díbə básɛ nnya bámini.
5 Eyibibi nyamə ətsyuə tsya álo
ékpo lə abanse əsuə, kaka sitə
lemfui. Íkə mlə itsyise site siamə
memfui. 6 Fɛɛ se kofe lefaa,
eyibibi nyamə díkəə, áblobe nya
íkpə itsyise nnya keyudu méndufə
isu kasɔ etsyo. 7 Eyibibi nyamə eto
ətsyuə álo ékpo lə biyu nti. Nya
se íkee, biyu biamə áto íti nnya.
8 Fɛɛ eyibibi nyamə eto ətsyuə
álo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə nya
se íkə ébee, ɛnwɔ ebibi. Ǝtsyuə
anwɔ kolofa, ətsyuə tsya awosi

akua, nya ətsyuə tsya lɛnwɔ awosi
ətsyə.” 9 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Fə ke ato nnya laanɔ asa nkpee,
nɔ!”

*Onanto Ǝləkə Wə Sekakedikɔ
Eto Asakulakula Óte Mi.*

10 Nya Yesu eto bakasebi díbə
Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə,
“Beso feedi betidi etiki kayɛnko lə
akpá əsuə?”
11 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Mimii, béfi kato eto sekakedikɔ
eto asakulakula bətə mi, fɛɛ inni
betidi bamba. 12 Utidi wə ke asa
ntee, buusi bətə wə bawunsə nya
wɔɔkɛ kpə. Nya utidi wə kulesa
lentee, nnya nte wə tsyaa, bɔɔlɛ
nnya bafo wə lə ani. 13 Nnya eso
meedi mə etiki kayɛnko lə akpá
əsuə ni nkə, balɛ asa bunyə ku
ənəmi, fɛɛ bəənnyə kətsyə lekpo.
Balɛ bɔnɔ, tsya fɛɛ baannɔ nye
banɔ kasɔ. 14 Nyaso Unyɛləkətidi
Yesaya eto nnya ɔ́tɛyi utsyə əbə itə
nko bə,

‘Betidi bamfo ebɔnɔ bãã, fɛɛ
bəmbɔnɔ kasɔ!
Boonyə asa bãã, fɛɛ
bəmbunyə ekpanko mə
15 Itsyise disi əkpə betidi bamfó.
Lenni nko inii, eni mə ənəmi
ebunyə asa wuee.
Mə ato tsya ebɔnɔ asa nnya
mə nsusu tsya lɔɔnɔ asa
kasɔ,
nya bɔɔtsyi mə ənəmi bətə
mɛ, nko Onanto lɛtɛyi nɛ,
nya mootsya mə bufi.’

16 Fɛɛ mii, disiɛkpɛ kpe mi tinti,
itsyise mi ənəmi əənyə asa nnya
mi ato tsya laanɔ asa. 17 Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə, Onanto
eto bənyɛləkətidi ku basɛɛ kpə
ábɛbɛ bə lə bənyə asa nnya bɛnlɛ
buunyə, fɛɛ bənyə nya lə banɔ asa
nnya bɛnlɛ bɔɔnɔ, fɛɛ bánnɔ.”

*Yesu Ǝləkə Nwə Dísə Eyibibi Eto
Lekpá Kasɔ Óte.*

18 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə,
“Bitsyue ato lə bɛnɔ lə nləkə nwə
dísə eyibibi eto lekpá eto kasɔ
nte mi. 19 Utsyuə saa wə laanɔ
Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi lə Onanto eto
Sekadidi eto letsyabebe fɛ woannɔ
ni kasɔɔ, eyifo fe eyibibi nnya lélo
ékpo lə usunte ɔflɔ nya olontidi
əmə ləəbə kənə nnya báto mfó
kələkə lə mə akɔɛsi. 20 Eyibibi
nnya lélo ékpo lə kabansesɔɔ, ńyə
itə betidi ba laanɔ ditiki nəmə nya
baafo ni ku disuəyuə lamfolamfo.
21 Fɛɛ se dianyɛ kedufə lə mə
ketu kesu kəmiə esoo, diənsiə lə
mə kaklɛ. Nyaso lə bulə nye
kamatiti kətsyuə əbə lə mə əsuə
iku lə ditiki nəmə esuəə, yealo
mə ani lamfolamfo nya bəətə disi.
22 Eyibibi nnya dídufə lə biyu nti
ni betidi ba laanɔ ditiki nəmə. Fɛɛ
disibubu lə kawunsiə kamfo eto
bikə ku ke setabikɛ sia laawɛ utidi
kakpee, aato keti ditiki nəmə, itə
diannwɔ ebibi. 23 Nya eyibibi
nnya lélo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə
ni betidi ba laanɔ ditiki nəmə nya
baanɔ ni kasɔ. Nya dianwɔ ebibi,
ətsyuə kolofa, ətsyuə awosi akua,
nya ətsyuə tsya awosi ətsyə.”

*Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Sefa
Wunyɛwunyɛ Ǝsuə.*

24 Yesu átɛyi mə lekpá bamba
nkə, “Onanto eto sekakedikɔ ale
utsyuə wə díse eyibibi sɛɛ lə wə
ɔkuɛ. 25 Lə ketsye eto lefe nə
utsyuə saa nlabe selabee, olontidi
utsyuə ésu úsə eyibibi wuliwuli
ókpo lə akpa nyamə nti nya údu.
26 Se eyibibi nyamə lébe itsyiko
bɔnwɔɔ, sefa sia olontidi əme
dísu úse ókpo lə ɔkuɛ əmə tsya
étsyiko əsuə buləkə kate.
27 “Mfó nya ɔkuɛnsate eto
beyifoyifo dísu bátɔ wə bənkə,
‘Boanto, búnyə boə eyibibi sɛɛ
fesə lə fə ɔkuɛ əmə. Nya se sefa
siamfo dítsyi?’
28 “Útə mə mbuayɛ nkə, ‘Olon-
tidi utsyuə díyifo nyamfo nɛ.’
“Bátɔ wə bənkə, ‘Ala fə busu
busu sefa siamə buləkə?’

29 “Útə mə mbuayɛ nkə, ‘Owo,
itsyise lə bisu sefa siamə kesukɔ
kələkəə, biofo akpa eto ətsyuə
tsya busu kələkə ku sefa siamə.
30 Bitə lə sefa siamə ku akpa
nyamə lə ińyə isu ese diləkəfe.
Lefe nəmfóo, muutə beyifoyifo
bamə tõ baka sefa siamə buləkə
kakle etsyu, etsyu batonsə fɛ lə
batɔ bələkə akpà nyamə. Nya lə
bekpa ebibi nyamə bekpo lə mɔ
kenwu əsuə.’ ”

Yesu Átɛyi Lekpá Úfi Diyibibi Nə Nso Bɔfɛ Ókatesə Ko Onanto Eto Sekakedikɔ Busənsə Ɜsuə.

31 Yesu esi ɔ́tɛyi mə lekpá
bamba ditsyuə nkə, “Onanto eto
sekakedikɔ ale utidi wə léto diy-
ibibi kɛkɛ ditsyuə lə wə kasɔ.
32 Diyifo diyibibi nə nso bɔfɛ lə
ni bətsyuə nti. Fɛɛ lə díkə lébee,
diamɔ kafiani kuyi ko laaso bɔmɔ
lə ko bətsyuə kenke nti. Diesense
kalɛ nya bakləbɛ ləəbə kato ayo lə
ko kalɛ əsuə.”

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Ɜyənkisəsa Nnya Beefi Katsyakasə Ku Nnamfo Ɜsuə.

33 Yesu esi ɔ́tɛyi mə lekpa
bamba nkə, “Nyə mə Onanto eto
sekakedikɔ nte. Site fe usio wə dífi
əyənkisəsa otsyakasə ku ntabi-
namfo eto utu utsyuə isu ese lefe
nə nnamfo wɔwɔ bomə kenke
letaka.”

Yesu Áte Asa Ɛyɛ Lə Akpa Ɜsuə.

34 Yesu éfi akpá óte betidi bamə
asa nyamfo kenke. Wéndi mə
etiki saa nnya dímanyɛ lə akpá
əsuə. 35 Úyifo nko itə lə ditiki
nə Onanto eto Unyɛləkətidi lɛtɛyi
utsyə lə ibə itə nkə,

“Muudi mə etiki nyɛnko lə akpá
əsuə.
Muudi mə etiki nnya nkpe lə
kakula əsuə idu lə kawun-
siə eto kasɔ ketsyikokɔ ke.”

Yesu Ɜləkə Lekpá Nə Ɔ́tɛyi Itsyi Lə Sefa Wunyɛwunyɛ Ɜsuə Eto Kasɔ.

36 Yesu édu lə betidi bamə ɔflɔ
nya úsu diyo. Nya wə bakasebi
díbə wə ɔflɔ bátɛyi wə bənkə,
“Ləkə lekpá nə fátɛyi bo itsyi lə
sefa wunyɛwunyɛ sia lɛkɛ lə ɔkuɛ
əmə kasɔ ate bo.”

37 Yesu átɛyi mə nkə, “Nwə dísə
eyibibi sɛɛ nyamə ni mɔ, Utidi
Eto Ubi. 38 Ɔkuɛ əmə ni kawun-
siə. Nya eyibibi sɛɛ nyamə ni
mba nkpe lə sekakedikɔ siamə.
Sefa siamə ni betidi ba ni olontidi
əmə eto bale. 39 Nya olontidi wə
dísə sefa bua siamə ni Obonsam.
Bidikə diləkəfe ni kawunsiə eto
kalosəkɔ. Nya mba ləələkə bidike
biamə ni Onanto eto batɔnkpe.

40 “Fe kase baakpa sefa kətsyə
ditsyu katonsəə, nko ke yuubə
lə kawunsiə eto kalosəkɔ nɛ.
41 Mɔ, Utidi Eto Ubi, ebotsyese mɔ
batɔnkpe lə bələkə asa nnya ləətə
boeyifo abua ku babuayifo kenke
betsyiko Onanto eto sekakedikɔ.
42 Boofi məmblɛ bato bakpe lə
ditefɛnku manlo kəmiə. Mfó
boowi nku bayimi animi! 43 Nya
Onanto eto betidi luuyənde fe
kofe lə mə Onanto eto umə. Mba
ato nkpee, tsyue ato lə banɔ!

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Bike Bia Lefo Konya Bia Béfi Bákula Ɜsuə.

44 “Onanto eto sekakedikɔ ale
bikə bia lefo koya béfi bákula lə
ɔkuɛ utsyuə, nya utsyuə dísu ɔ́kɛ
nnya nya úsi úfi ɔ́kula. Únyə
disuəyuə tinti, nyaso úsu úfi wə
lesa saa óte nya úfí úsu óya ɔkuɛ
əmə.”

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Otsyabi Wə Léfo Koya Utsyuə Ɜsuə.

45 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Onanto
eto sekakedikɔ ale nwə laate bikə
wə nlɛ atsyabi nnya laanɔ bobe
tinti bɔbɛbɛ. 46 Se úsu únyə ɔni
wə lefo koya tinti onsoo, úfi lesa
saa nə nte wə úsu óte nya úsu óya
otsyabi əmə.”

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Mba Laata Asabu Ɜsuə.

47 Yesu átɛyi nkə, “Onanto
eto sekakedikɔ esi sele asabu
nnya báta bákpo lə lekpo, nnya
bələkə akpɛ ate ate kpə. 48 Nya
lefe nə asabu nyamə díyii, bənə
nnya bábɔnko lə ntu báboko
ditukpenkpe nya bəsiə lə kasɔ
nya básɛ akpɛ nyamə bələkə.
Básɛ edidi bákpo lə etsyitsya,
nya básɛ nnya beendi béwui.
49 Nko ke yuutsyə lə kawunsiə eto
kalokɔ nɛ. Onanto eto batɔnkpe
ebubə bələkə betidi sɛɛ betsyiko lə
babua nti. 50 Nya booto babuayifo
bakpe lə ditefɛnku manlo kəmiə.
Mfó nya nkuwiwi ku anyiyimiy-
imi lɔɔkɛ.”

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Asa Fɔfɔ Ku Akoko Ǝsuə.

51 Yesu átɔ mə nkə, “Bɛnɔ asa
nyamfo kasɔ?”

Bətə mbuayɛ bənkə, “Ee.”

52 Nyaso Yesu átɛyi mə nkə,
“Nyalɛ, nyamfo lɛ bote nkə, afi
eto oteasa saa wə léfiani Onanto
eto sekakedikɔ eto okasebi, ale
Onamute utsyuə wə ləələkə bike
fɔfɔ ku bekoko lə mi kakulakɔ
kaboko lekple.”

Nasaretfɔ Áni Yesu.

53 Nya se Yesu lɛtɛyi akpá
nyamfo kenke ólosəə, údu mfo.
54 Úsinkli úsu mə umə, nya óte
asa lə mə katsyakɔ. Nya betidi
ba lɛnɔ wə asatetee, íyifo mə
yanii, nya bátɔ bə, “Sieti nwə
mfo lékase kobe komfo eto okle
útsyiko? Nya sie únyə əsuəale
nnya ufi ɔnlɛ ayanisa nyamfo buy-
ifo kate? 55 Inni wə ni nwə laawoe
keyi eto ubi əmə lee? Nya eni
Maria tsya ni wə ambe, nya wə
bayimisani tsya ni Yakob, Yosef,
Simon ku Yuda, nya wə bayimisio
kenke tsya nkpe bo lenti mfo lee?
56 Nya lə sieti ɔkɛ wə kobe ku
əsuəale nyamfo eto okle utsyiko?”
57 Nko ini bə wə asa eyifo mə
kɛnyɛlele, nyaso báni wə.

Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Onanto eto Unyɛləkətidi kpe
dibu lə kalebe saa, enso wə umə
ku wə batokpenyə hã eto nti bə
beembu wə.”

58 Se bámfo bánɔ esoo, Yesu
ményifo ayanisa kpə lə mə nti.

14

Herodes Ǝtə Nkə Balo Yohanes Ntufləsətidi.

1 Lə lefe nəmfóo, Herodes wə
dídi Seka Lə Galilea eto kasɔɔ, ánɔ
etiki itsyi lə Yesu əsuə. 2 Ɔ́tɛyi
wə beyifoyifo nkə, “Utidi emfo ni
Ntufləsətidi Yohanes wə bátakəsə
betsyiko ɔkɔmə úbə nkpə, nyaso
onkpe əsuəale weeyifo ayanisa
kate nɛ.”

3 Ɔ́tɛyi nko itsyise Herodes ni
nwə dítə bəmuə Yohanes bákpe lə
Aba eto diyo. Úyifo nko lə Herodia
wə ni wə ɔyimi Filipo eto usiə
eso. 4 Itsyise Ntufləsətidi Yohanes
átɛyi Herodes nkə, “Onanto eto
kɔfi məntə kusu bə fi fə ɔyimi
eto usiə Herodia.” 5 Nyamfo eso
Herodes ála nkə lə balo Yohanes.
Fɛɛ óte Yudafɔ eto betidi sikpi,
itsyise bébu Yohanes fe Onanto
eto Unyɛləkətidi.

6 Diyi lɔnii, se Herodes nlɛ wə
leleyi budii, ókpadi betidi bəbə.
Nya Herodia eto ubisiobi díbə
uwi kewi lə betidi kpə bamə eto
ənəmi. Nyamfo ákpe Herodes
disuəyuə tinti. 7 Mfó útsyə kɛnyɛ
útə wə nkə, “Ekpe lə lesa saa bə
muutə fə lesa nə ke fatɔ!”

8 Wə ambe ətə ɔ́tɔ nkə, “Tə mɛ
mɔmɔ mɔmɔ mfoo, Ntufləsətidi
Yohanes eto disi nə béfi bətəkə
lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə.” 9 Lesa nə
disiobi nəmfo lɛtɔ ələ Herodes
efensɛ. Fɛɛ lə kɛnyɛ ka úkətsyə lə
wə beninə ku mba ókpadi óboko
mfó eto ənəmi esoo, útə nkə bey-
ifo lə disiobi nəmə eto nnya ɔtɔ
əsuə bətə wə. 10 Nyaso ókpe utidi
úsu óla Yohanes wə lɛkɛ lə Aba
eto diyo eto disi. 11 Béfi disi nəmə
nkpe lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə bətə

disiobi nəmə nya wuntsya dífi ni
úsu útə wə ambe. 12 Yohanes
eto bakasebi əbə bétsyi wə ɔkɔ
əmə bésu bébike, nya bésu bátɛyi
Yesu.
13 Lefe nə Yesu lɛnɔ nkə bálo
Yohanes, úsiə lə ɔklɔ údu mfó úsu
kaka lɛbiɔ. Fɛɛ se betidi lɛnɔ
nkoo, bédu lə mə kəmə, báyɛ akpa
bésu kaka onkpe. 14 Mfó nya Yesu
lɛbɔ lə ɔklɔ əmə kafo. Nya se únyə
sitiditu siamə, mə asa ənə wə kafo
nya ótsya mba ni befimfi.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi.

15 Ditsyitsyo nəmfóo, wə
bakasebi əbə wə ɔflɔ nya bátɛyi
bənkə, "Kale ebolo, nya mfo tsya
atsyo ku umə. Nyaso yani betidi
bamfo lə besu mbuto bo nkpe mfó
lə besu baya lesatsyuə bedi."
16 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
"Yanle bə bedu. Mi kosatee, bitə
mə lesatsyuə lə bedi."
17 Bátɛyi wə bənkə, "Lesa nə nte
bo ete ni abolo anɔ ku akpɛ ənuə."
18 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə
nkə, "Bifi nnya beboko mɛ mfo."
19 Ɔtɛyi betidi bamfó nkə bəsiə
kasɔ lə sefa əsuə. Nya ufi abolo
anɔ ku akpɛ ənuə nyamə, nya
óbesə wə ənəmi kato nya ɔ́sɔ
Onanto ani. Úbudi abolo nyamə
nya úfi útə wə bakasebi. Nya
bakasebi bamə tsya dífi nnya bətə
betidi bamə. 20 Utsyuə saa édi
úmi. Nya se wə bakasebi lɛsɛ
nnya bédi díbuu, íyi etsyitsya
lefosi ənuə. 21 Basani ba dídi
lesa nəmə eyifo fe basani akpi
anɔ. Fɛɛ bánkla besio ku bekpefi
bákpe lenti.

Yesu Áyɛ Lə Galilea Eto Ditumbukplɛ Ǝsuə.

22 Mfó nya Yesu dítə wə
bakasebi lébe bédufə lə ɔklɔ
nya ɔ́tɛyi mə nkə bákatɔ lə
ditumbukplɛ nəmə eto lekpake nə
nse. Wə akɛ mfó nkə lə utsyə
betidi bamə kusu. 23 Se útsyə
betidi bamə kusu olosəə, wə mate
ábe úsu kɔtini kato úsu óto ola.
Se ketsye lefe léyoo, wə mate hã
ákɛ mfó. 24 Lə lefe nəmfóo, ɔklɔ
əmə ébɔyɛ ótsyo. Ufiebi lɛ bɔsɔ
kekleke ketinkəsə kufuə komə,
nya ntu nlɛ bɔsɔ kedufə lə ɔklɔ
əmə kafo fe wuufusə.
25 Nya fe kolensiəntu kplɛ
eto abombo ətsyə ku olosiə eto
abombo akua nti sekaa, Yesu
áyɛ lə ntu əsuə úbə údufə wə
bakasebi bamə ɔflɔ. 26 Lefe nə
bənyə bə ɔyɛ lə ntu əsuə mfóo,
báte sikpi nya bátɛyi bənkə, "Ɔkɔ
uni!" Nyaso bétsyiko bofa ku
sikpi bembembe!
27 Fɛɛ Yesu édi mə etiki lamfo-
lamfo ɔ́tɛyi nkə, "Bekpe utu! Mɔ
uni! Biante sikpi!"
28 Mfó nya Petro lɛtɛyi nkə,
"Bonamute, lə fə uni sitintii, tə lə
nyɛ lə ntu əsuə mbə ntu fə."
29 Yesu átɛyi wə nkə, "Bə!"
Nya Petro lɛbɔ lə ɔklɔ əmə kafo
nya útsyiko bɔyɛ lə ntu bomə
kesu Yesu ɔflɔ. 30 Fɛɛ se únyə kase
ufiebi əmə nkpe kɛnyɛ alee, sikpi
əmuə wə nya útsyiko bonya ke-
dufə lə ntu bomə kəmiə. Mfó nya
Petro lefã ɔ́tɛyi nkə, "Bonamute,
fo ətə mɛ!"
31 Lamfolamfo Yesu ənə kɔni
útsyue, ɔ́kɔbe wə nya ɔ́tɛyi wə
nkə, "Fə bofokanɔ lə mɛ əmbə ale!
Beso fáyaki?"
32 Se mə inuə bamə dídufə lə
ɔklɔ əmə kafoo, ufiebi əmə ko lɛyɛ
bɔsɔ. 33 Mfó nya bakasebi bamə
lése akonki básumu wə. Nya
bátɛyi wə bənkə, "Onanto eto ubi
feni sitinti!"

Yesu Átsya Befimfi Lə Genesaret.

34 Se báyila ditumbukplɛ nəmə
báyo ditukpenkpe nə nsee, báyifə
lə Genesaret eto kasɔ. 35 Mfoó,
betidi bamə ənyə Yesu bətsyə
lekpo. Nyaso bésu bákpa befimfi
ba kenke nkpe lə lekpake nəmfó
báboko Yesu ɔflɔ. 36 Bálɛ wə lek-
pakpa bə lə utə lə befimfi lə betidi

wə awu eto atosi ete. Nya mba
kenke dítidi wə awu eto atosii, mə
bufi əyuə mə.

15

*Bɛni Onanto Bə Lə Bítəkəko
Mi Batekoko Banakoko Eto Asatete
Kama.*

1 Nya Farisifɔ bətsyuə ku afi
eto bateasa bətsyuə ba dítsyi
Yerusalem díbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ
wə bənkə, 2 “Beso fɛ fə bakasebi
leenyifo lə bo banamə eto akpa
əsuə? Bəəmflə mə ani kukɔnɔ fe
kase bo akpa laate fɛ beedi lesa!”
3 Yesu átɔ mə nkə, “Nya beso
biani nya bienyifo lə Onanto
eto afí əsuə fɛ biətəkəko mi
batekoko, banakoko eto asatete
kama? 4 Itsyise Onanto átɛyi
nkə, ‘Bu fə anto ku fə ambe.
Nya utidi wə laakpadi wə anto
ku ambe diye bua ditsyuəə, ele
bə balo wə.’ 5 Fɛɛ mi áte biə
utidi nwə lesatsyuə nte nkə woofo
ni bufi kawunsəko wə anto nye
ambe fɛ ɔ́tɛyi nkə, ‘Mfi lesa nəmfo
ntsyə kɛnyɛ miə muufi ni ntə
Onanto.’ 6 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə,
yensi fe bə bebu mə anto mə.
Kusu komfo əsuə nya biayɛ kani
Onanto eto kɔfi itə lə bitəkəko mi
kosate eto asatete kama nɛ. 7 Mi
ənəmi ənəmi eto betidi! Asa nnya
Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya
lɛtɛyi útsyə lə mi əsuə əbə itə nko
sitinti. 8 Onanto átɛyi nkə,

‘Betidi bamfo efi mə kɛnyɛ eto
etiki fufu balɛ mɛ dibu
butə.
Fɛɛ lə mə utu kəmiəə, baanla
mɛ.
9 Bimba ete beeyifo mɔ keyifo.
Itsyise kawunsiə eto betidi eto
asa ete baate lə mɔ ale eto
kɛnyɛ.’ ”

*Asa Nnya Leetsyi Utu Kəmiəə
Nnya Laanansə Utidi Nɛ.*

10 Mfó nya Yesu lékpadi sitiditu
siamə oboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Bitsyue ato lə bɛnɔ asa
nyamfo kasɔ! 11 Inni lesa nə
leedufə utidi eto kɛnyɛ laabiasə
wə, bomu etiki nnya laabɔ ketsyi
lə wə kɛnyɛɛ, nnya laabiasə wə
nɛ.”
12 Nya wə bakasebi díbə wə ɔflɔ
bátɛyi wə bənkə, “Eyi fənkə se
Farisifɔ lɛnɔ asa nnya fátɛyii, éla
mə kɛnyɛ lele tinti?”
13 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Kuyi saa kuyi ko mɔ Anto wə
nkpe Kato dímantoo, boosu ko
bewi. 14 Nyaso biankpe mə
kɛnyɛ. Bete fe bənəmba ba
nyɛnko bənəmba bamba. Nya lə
unəmba ɔni yɛnko unəmba bam-
baa, mə inuə ba tã ebudu banɔ
bedufə lə kubiə kafo.”
15 Petro átɛyi wə nkə, “Ləkə
lekpa nəmfo kasɔ ate bo.”
16 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Nyalɛ betidi ba laannɔ asa kasɔ
ete binsi binii? 17 Binyi biə lesa
saa nə didufə utidi lə kɛnyɛ, ayɛ
kedufə wə lə kafo, nya weesie ni
kabɔsə fe ɔflɔ kewi? 18 Fɛɛ etiki
nnya laabɔ ketsyi lə wə kɛnyɛ,
aabɔ ketsyi lə wə utu kəmiə.
Nya nyamfo ləətə utidi laanansə
əsuə lə kesumu eto kusu əsuə nɛ.
19 Itsyise itsyi lə wə utu kəmiə nya
diətə weeyifo asa bua fe ditidilo,
sɛsɔnɔdi nye disenkpo, setsyetɔ,
kuyu ku bidiatɛyitɛyi ku betidi eto
ayebiasəbiasəə, laabɔ ketsyi nɛ.
20 Asa nyamfo eto kakle laanansə
utidi nɛ. Fɛɛ lə utidi məmflə kɔni
fɛ udi lesa fe kase Farisifɔ laatee,
nyamfo aannansə utidi.”

Yesu Átsya Usio Utsyuə Eto Ubi.

21 Yesu édu mfó úsu lekpake
nə lɛfi kəmənkplɛ inuə ka ni Tiro
ku Sidon ɔflɔ. 22 Mfó nya Kana
eto usio utsyuə díbə Yesu ɔflɔ,
nya ókafã bembembe kalɛ wə lek-
pakpa nkə, “Mɔ Onamute, Oka
David eto kafo eto ubi, nyə mɛ
kaminsə! Lɛwɔnɔ bua əbə disi
lə mɔ ubisiobi əsuə nya dítə ɔnlɛ
kanyi bunyə fefe!”
23 Fɛɛ Yesu ménfe kɛnyɛ ɔtɛyi
wə kulesa. Mfó nya wə bakasebi

lɛnyi besu balɛ wə lekpakpa
bátɛyi wə bənkə, “La wə lə udu,
itsyise utəkəko bo ɔlɛ bofã ketisə
bo ato!”
24 Nya Yesu dítə mə mbuayɛ
nkə, “Israel bebi nte fe basamu
ba lénya ɔflɔ hã Onanto lékpe mɛ
nkə nsu.”
25 Mfó nya usio əmfo díbə óse
akonki lə wə ɔflɔ ɔ́tɛyi wə nkə,
“Mɔ Onamute, wunsəko mɛ!”
26 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
“Yanlɛkɛ bə befi bekpefi eto didisa
bato bakpe mə bakpa.”
27 Usio əmə ətə mbuayɛ nkə,
“Mɔ Onamute, ite nko sitinti.
Fɛɛ bakpa bamə tsya aafo didisa
wɛlɛwɛlɛ nə lélo lékpo kasɔ lə mə
onamute eto ɔpunu kalɔ budii.”
28 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ
nkə, “Eyifo usio wə nkpe bo-
fokanɔ tinti! Lesa nə fanlɛ
bɔbɛbɛɛ, lə ibə itə fə.” Nyaso
lə lefe nəmə tutuutu wə ubisiobi
əmə əmuə ale.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

29 Yesu édu mfó, nya ɔyɛ lə
Galilea eto ditumbukplɛ ɔflɔ óbe
kɔtini kutsyuə nya úsiə kasɔ.
30 Betidi kpə əbə wə ɔflɔ nya
bákpa mba léba bankpoo kasɔ,
bənəmba, abafa, bamumu, ku be-
fimfi bamba kpə báboko wə ɔflɔ,
nya ótsya mə bufi. 31 Iyifo betidi
bamə yanii se bənyə bamumu
nlɛ etiki budi, mba léba bankpoo
kasɔ nlɛ botaka kayɛ, abafa nlɛ
bɔyɛ, bənəmba nlɛ asa bunyə nya
bátɛsə Israel eto Onanto.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Ana Lesa Bédi.

32 Yesu ákpadi wə bakasebi
óboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Sitiditu siamfo eto asa lɛ mɛ
kaminsə, itsyise bəbə mɛ ɔflɔ diyi
tsyəfə sɔ̃ɔ̃ nɛ, nya kulesa ente
mɔmɔ boodi. Manla miə lə yani
mə lə bedu ku kafo fufu, lə ənəmi
lə isu enako mə lə kusu.”
33 Wə bakasebi átɔ wə bənkə,
“Sieti buunyə didisa butə mə
lə mfimnti mfo bə lə betidi ba
kpenkpe mfo lə bedi bemi?”
34 Yesu átɔ mə nkə, “Didisa lesia
nte mi?”
Nya bátɛyi wə bənkə, “Abolo
akuanse ku akpɛ kɛkɛ asiani ete
nte.”
35 Nyaso Yesu átɛyi sitiditu
siamə nkə bəsiə kasɔ. 36 Úfi
abolo akuanse ku akpɛ nyamə,
nya ɔ́sɔ Onanto ani, nya úbudi
nnya nya úfi útə wə bakasebi
bamə. Nya bésie nnya bətə betidi
bamə. 37 Məmblɛ édi lesa nəmə
bemi. Nya se básɛ nnya wɛlɛwɛlɛ
nnya díbuu, íyi etsyitsya akuanse.
38 Basani ba dídi lesa nəmə eboyo
akpi ana. Fɛɛ bánkla besio ku
bekpefi bakpe lenti. 39 Se Yesu
dítsyə betidi bamə kusu olosəə,
údufə lə ɔklɔ nya údu úsu Mag-
adan eto lekpake eti.

16

Farisifɔ Ku Sadukifɔ Bətsyuə Átɔ Yesu Bənkə Uyifo Ayanisa Ǝtsyuə Ote Mə.

1 Farisifɔ ku Sadukifɔ bətsyuə
əbə Yesu ɔflɔ bə lə bato wə babe.
Nyaso bátɛyi wə bənkə, “Yifo
ayanisa ətsyuə ate bo lə bote boə
etsyi Onanto ɔflɔ sitinti.”
2 Fɛɛ Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Lə kofe lɛ diyo budufə nya binyə
asɔmiloku lɛsɛ həə, biatɛyi biənkə
kalesɛ ebusiə kusɛɛ. 3 Nya kole-
siəntu lə kofe lɛ boto nya kawun-
siə ditsyiko bona tũũ, biatɛyi
biənkə ɔsɔmi əbə bɔni. Bialɛ ola
akafo bote kase kawunsiə luubə
kətsyə lə binyə asɔmiloku eto dit-
syəbi. Fɛɛ beso biəmbofo asa
nnya luubə lə lefe nəmə bote! 4 Mi
mmi eto betidi bua ba leesumu
bəfiə! Bela biə nyifo ayanisa nte
mi lə binyə? Kulefe, membuyifo!
Ayanisa nnya eto okle boote mi ete
ni nnya díbə lə Yona əsuə.” Nyaso
ótaka údu lə mə ɔflɔ.

Etiki Itsyi Lə Farisifɔ Ku Sadukifɔ Eto Asatete Ǝsuə.

5 Se bakasebi bamə lɛyila ditum-
bukplɛ nəmə bésu ni lekpake nə
nsee, bənyə bə báta əsuə béntsyi
dídisa saa bésuko. 6 Yesu átɛyi
mə nkə, “Bebe sinini lə Farisifɔ
ku Sadukifɔ eto əyənkisəsa nnya
baakpe lə asa əsuə.”
7 Mfó nya bétsyiko mə əsuə bɔtɔ
bənkə, “Nnya bóentsyi didisa saa
eso ɔnlɛ bɔtɛyi mməə.”
8 Yesu áte lesa nə banlɛ bɔtɛyi,
nyaso ɔ́tɔ mə nkə, “Beso bɛnlɛ
bɔtɛyi lə mi nti itsyi lə didisa
nəmə bíentsyi eso əsuə? Mi bo-
fokanɔ emfui! 9 Nyaso biannɔ
tɔ asa kasɔ? Biankloma tɔ lefe
nə mínsie abolo anɔ míntə be-
tidi akpi anɔ dídi bémi? Nya
etsyitsya asia nnya wɛlɛwɛlɛ dibu
díyi? 10 Nya abolo akuanse nya
mímfi míntə betidi akpi anaa, et-
syitsya asia díyi se békpa nnya
díbu? 11 Ntsyə ibə fɛ biannɔ
kasɔ biə inni didisa əsuə míndi
mi etiki mintsyiko? Bebe sinini
lə Farisifɔ ku Sadukifɔ lə mə
əyənkisəsa əsuə!” 12 Nyamfo əsuə
fɛ bakasebi bamə lɛnɔ kasɔ bə
inni əyənkisəsa əsuə ɔnlɛ mə kɔlɛ
bɔlɛ nɛ. Bomu lə asa nnya Farisifɔ
ku Sadukifɔ laate əsuə ɔnlɛ.

Petro Ǝləkə Ɔ́tɛyi Nkə Yesu Ni Utidi Wə Bákpo Ɔhile Bətsyə.

13 Yesu ésu lekpake nə lɛfi
Kaisarea Filipi eto umə. Mfó nya
ɔ́tɔ wə bakasebi nkə, “Owoe betidi
laatɛyi bə mɔ, Utidi Eto Ubi, ni?”
14 Bətə mbuayɛ bənkə, “Bətsyuə
bə fə ni Ntufləsətidi Yohanes.
Bətsyuə tsya bə fə ni Elia, nya
babamba tsya bə Yeremiya nye
Onanto eto Unyɛləkətidi bamba
utsyuə feni.”
15 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə,
“Nya mi nkpə? Owoe biatɛyi biə
wə mini?”
16 Simon Petro ətə mbuayɛ nkə,
“Fə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə. Fə ni Onanto wə nsi nkpə
eto Ubi.”
17 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Si-
mon, Yona eto ubi, átɛyi nnya
ɛlɛkɛ. Itsyise ɔnukualɛ əmfo
mámbɔ utsyi lə utidinini saa eto
kɛnyɛ. Bomu mɔ Anto wə nkpe
katoo, wə díləkə nnya óte fə nɛ.
18 Nyaso nlɛ fə bɔtɛyi minkə fə
Petro, fə diye ni leba. Nya leba
nəmfo əsuə mooto mɔ bafokanɔfɔ
eto ditsyukpa nəmə ńyənsə, nya
ukpə eto əsuəale kulaa tsya em-
butəkə ni kato. 19 Muufi Onanto
eto sekakedikɔ eto kasafui ntə
fə. Lesa saa nə fookle lə kasɔ
mfoo, bookle ni kato. Nya lesa
saa nə foonyankli lə kasɔ mfoo,
boonyankli ni tsya kato.” 20 Mfó
nya Yesu lékpe wə bakasebi kɔfi
nkə, “Biantɛyi kuutsyə saa biənkə
mɔ ni Nwə Bákpo Ɔhile Bətsyə
əmə.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Kanyinyənyə Ku Wə Ukpə Ǝsuə.

21 Idu lə lefe nəmfó ɛntɔɔ, Yesu
étsyiko wə bakasebi etiki bɔtɛyi
kakpasə wuee nkə, “Ele bə nsu
Yerusalem lə nsu nyə kanyi lə
beninə, besumunyə ninə ku lə afi
eto bateasa eto ani. Boolo mɛ. Fɛɛ
lə diyi tsyəfə əsuəə, Onanto ebo-
takasə mɛ utsyiko ɔkɔmə nsinkli
mbə nkpə.”
22 Petro ákpa wə úsuko lɛkpɔ,
nya utsyiko buyənki kakpe wə
katɛyi nkə, “Kulefe, Bonamute!
Nyamfo eto okle okakaaka!
Yəmbə fə lə əsuə kulefe, kulefe!”
23 Yesu átsyi ɔ́wuninsə ɔ́tɛyi
Petro nkə, “Obonsam, du mɛ lə
ɔflɔ! Eyifo nwə eto eyifosa dińyə
mɛ lə əsuə, itsyise fə nsusu bomfo
menyifo Onanto eto nle, bomu
utidinini eto nle.”
24 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi
nkə, “Lə utsyuə aala nkə
wəətəkəko mɛɛ, ele bə ɔni wə
əsuə lə utsyi wə uyikabie utəkəko
mɛ. 25 Utsyuə saa wə laala
nkə waata wə nkpə eto disii,
woonyansə mu. Nya utsyuə saa
wə loonyansə wə nkpə lə mɔ
butəkəko əsuəə, wuunyə mu.
26 Nte kutəkə ko utidi luunyə lə

kawunsiə eto bikə kenke afiani
wə bele nya ónyansə wə nkpə.
Nye be utidi luufi oflomako bə
lə unyə nkpə manlo? 27 Itsyise
Utidi Eto Ubi ebubə ku Onanto eto
batɔnkpe lə Onanto eto diyənde
əsuə, nya moofo utsyuə saa kayo
lə keyifo ka úyifo əsuə. 28 Nlɛ
mi bɔtɛyi kakpasə wuee minkə,
betidi bətsyuə kpe mi lenti mfo
ba lembukpə isu ese lefe nə bənyə
Utidi Eto Ubi dibə fe Oka.”

17

Yesu Eto Ditsyəbi Áfloma.

1 Eyi akua kamaa, Yesu ákpa
Petro ku Yakobo ku wə ɔyimi
Yohanes mate úsuko kɔtini ko
letaka eto disi kato. 2 Se bəńyə
mfóo, bənyə bə Yesu eto əsuə
áfloma. Wə ənəmi lɛ buyənde fe
kofe, nya awu nnya onkpe diflubi
futututu ɛnlɛ boto lə ənəmi. 3 Mfó
nya bakasebi itsyə bamə dínyə
Moses ku Elia banlɛ etiki budi ku
Yesu. 4 Nya Petro lébesə ɔkɔɛ kato
ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Bonamute, ɛlɛkɛ
tinti bə búbə mfo! Lə aalaa, mooto
ebu ətsyə. Fə lɔni, Moses lɔni nya
Elia tsya lɔni.”

5 Se ɔnlɛ nyamfo bɔtɛyii,
lɛsɔmiloku nə nlɛ buyənde ábɔ
díti mə, nya bánɔ ɔkɔɛ lɛbɔ utsyi
lɛsɔmiloku nəmə kəmiə nlɛ bɔtɛyi
nkə, “Nyə mɔ Ubi lala, wə əsuə
məənyə disuəyuə. Bitsyue wə
koto!”

6 Se bakasebi itsyə bamfo lɛnɔ
ɔkɔɛ əmfoo, sikpi əmuə mə tinti
nya béfi ənəmi béfusə kasɔ. 7 Yesu
ésu mə ɔflɔ nya útidi mə ɔ́tɛyi
nkə, “Betaka bińyə! Biante sikpi!”
8 Se bátakasə ənəmi bábe katoo,
bənnyə kuutsyuə saa enso Yesu
mate hã.

9 Se banlɛ bɔyifə lə kɔtini komə
kəbə kasɔɔ, Yesu əkə mə ato
nkə, “Biantɛyi kutsyuə saa lesa nə
bínyə mfo isu ese lefe nə batakasə
mɔ, Utidi Eto Ubi, betsyiko ɔkɔmə
mimbə.”

10 Mfó nya bakasebi bamə lɛtɔ
Yesu bənkə, “Beso afi eto bateasa
laatɛyi bənkə ele bə Elia ka bubə
ɔtɔnsə?”

11 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Sitinti
ele bə Elia ka bubə ɔtɔnsə bə lə
ɔlɔ lesa saa utsyə. 12 Fɛɛ nlɛ
mi bɔtɛyi minkə Elia ébubə koko,
tsya bənyə wə bətsyə lekpo, nya
béyifo wə disale nə kee bála. Nko
ke booyifo mɔ, Utidi Eto Ubi tsya
disiale nɛ.” 13 Mfó bakasebi bamə
léte bə Ntufləsətidi Yohanes ɔnlɛ.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Ditsyuə Utsyiko Lə Osaibi Utsyuə Ǝsuə.

14 Lefe nə Yesu ku wə bakasebi
díbə báyo sitiditu siamə ɔflɔ, os-
ani utsyuə əbə óse akonki lə
Yesu ɔflɔ. 15 Nya ɔ́tɛyi wə nkə,
“Bonamute, nyə mɔ ubisaibi əmfo
kaminsə! Ɔlɛ budukanɔ eto bufi
bufi nya ɔnlɛ kanyi bunyə tinti.
Lefe kpə weedu kanɔ kedufə lə ute
nye ntu əsuə tsya. 16 Nkpa wə
mboko fə bakasebi ɔflɔ, fɛɛ bámfo
wə botsya.”

17 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mii,
mmi eto betidi, beso biamfo mɛ
kanɔ nya bitidi ato mə? Nte lefe
nə eto okle ele bə nkɛ mi lə ɔflɔ?
Nte lefe nə eto lefe ele bə mfi nnə
mi! Bekpa osaibi əmə beboko mɛ
mfo!” 18 Mfó Yesu léto ɔkɔɛ ókpe
lɛwɔnɔ bua nə nlɛ dikpefi nəmə
bulə nya lɛbɔ wə lə əsuə! Nya bufi
bomə díyuə wə lamfolamfo.

19 Kamaa, bakasebi bamə mate
əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə,
“Beso bóamfo lɛwɔnɔ bua nəmə
bola kələkə?”

20 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mi
bofokanɔ məmmuə ale. Nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti minkə lə mi bo-
fokanɔ te fenkə diyibibi nə nso
bɔfɛ kenkee, ele bə ibə itə bə
biofo kɔtini komfo bɔtɛyi biənkə,
‘Nyi mfo, esu mə!’ Nya yu-
ubə itə. Kulesa əmbə biəmbofo
buyifo. 21 Fɛɛ ɛyɛ lə olatoto
ku kɛnyɛklekle əsuə hã fɛ biofo
lɛwɔnɔ bua nəmfo eto okle bola
kələkə.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

22 Lefe nə bakasebi bamə kenke díbə bátsya lə Galilea, Yesu átɛyi mə nkə, “Boofi Utidi Eto Ubi bakpe betidi lə ani, 23 nya boolo wə. Fɛɛ lə diyi tsyəfə əsuəə, Onanto ebotakasə wə utsyiko ɔkɔmə oboko nkpə.” Nyamfo álo bakasebi bamə ani.

Báfo Oko Lə Onanto Eto Disumuyo.

24 Lefe nə Yesu ku wə bakasebi díbə bédufə Kapernaum, Yudafɔ eto mba laafo Disumuyo eto oko əbə bátɔ Petro bənkə, “Mi oteasa tsya aafó Disumuyo eto oko əmə?”

25 Petro ətə mbuayɛ nkə, “Ee, woafó.”

Nya se Petro dísu údufə diyo, Yesu áka wə bɔtɔ nkə, “Simon, be ni fə nsusu? Bawoe eto ani ele bə bafo oko bətə kawunsiə eto baka? Bəmənyə eto ani lee bafɔ?”

26 Petro ətə mbuayɛ nkə, “Bafɔ.”

Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Nyalɛ ete bə yanle bə bəmənyə fo oko saa nɛ. 27 Fɛɛ se boanla boə boata kuutsyuə saa bubu esoo, su ditumbukplɛ eto kɛnyɛ lə ata osakɛ. Lɛkpɛ tutɛ nə fuuləkəə, ebunyə atabi lə ni kɛnyɛ nnya looyo afo boofə eto oko əmə. Ləkə nya, lə esu afo bokufə eto oko.”

18

Yesu Ǝləkə Nwə Ni Ɔkplɛnyə Kenke Óte.

1 Lefe nəmfóo, bakasebi bamə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, “Owoe ni ɔkplɛnyə kenke lə Onanto eto sekakedikɔ?”

2 Lə nyasoo, Yesu ákpadi dikpefi kɛkɛ ditsyuə úbə úńyənsə lə mə nti. 3 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lə biamfloma mi ditsyəbi biyifo fe bekpefii, biembudufə Onanto eto sekakedikɔ. 4 Utidi wə ni ɔkplɛnyə kenke lə Onanto eto sekakedikɔɔ, wə ni utidi wə laabokosə wə əsuə kasɔ fe dikpefi nəmfo eto okle.

5 “Nya utsyuə saa wə loofo bekpefi bamfo eto utsyuə lə mɔ disii, mɔɔ ini ófo.

Məntə Lə Kuutsyuə Lə Udufə Lə Lebua Ǝsuə.

6 “Fɛɛ lə utsyuə ebutə bekpefi ba léfo mɛ bánɔ mfo eto ɔni kplo lə onya kusu lə mɔ wə bofokanɔ əsuəə, yɔɔlɛkɛ itə wə eso lə befi ukue batsyasə lə kukuə kplɛ bakpe wə lə simuə bato wə bakpe lə lekpo eto kaka letsyo, lə unə ntu ukpə.

7 “Mbɔbɔɛ itə kawunsiə kamfo eto asa nnya loofo butə utidi dufə lə lebua lə onya kusu! Asa nyamfo eto okle ebubə kokooko. Fɛɛ mbɔbɔɛ itə nwə əsuə nyamfo lɔɔyɛ ibə. 8 Lə fə kɔni nye kokpa əətə feeyifo lebua, la ko ələkə ato akpe. Ɛlɛkɛ itə fə bə yɛ edufə lə nkpə kəmiə kɔni kɔnwɛ nye kokpa kɔnwɛ enso bə yɛ ani ənuə nye akpa ənuə lə befi fə bato bakpe lə ditefɛnku manlo kəmiə. 9 Nya lə fə dinəmi əətə feeyifo lebua, ləkə ni ato akpe! Ɛlɛkɛ itə fə bə nyə nkpə ku dinəmi lɛwɛ enso bə kɛ ənəmi ənuə lə befi fə bato bakpe lə ditefɛnku manlo kəmiə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Osamu Wə Lenya Ǝsuə.

10 “Bebe kukɔnɔ biə biemfi ekpefi kɛkɛ bamfo eto kuutsyuə fe mba dimanle kulesa. Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə bakpe Onanto eto batɔnkpe kato ba ləənyə lə mɔ Anto eto ənəmi lefe saa lə mə kutsyə. 11 Itsyise Utidi Eto Ubi əbə nkə lə ofo betidi ba lénya kusu lə nkpə.

12 “Lə utsyuə kpe basamu kolofa kɔni, nya ɔni lénya lə mə ntii, be bibu biə wuuyifo? Weemboyani awosi ɔwɔnɔmbə ɔwɔnɔmbə bamə utsyə lə kɔtini əsuə mfó bekedi, nya wuusu ɔbɛbɛ ɔni əme lénya? 13 Nya lə únyə wəə, mɔtɛyi mi miə wuunyə disuəyuə tinti lə wə əsuə enso awosi ɔwɔnɔmbə

ɔwɔnɔmbə ba dímanya mfó əsuə.
14 Nko ke inte itə mi Anto wə nkpe
kato nɛ, nkə woannla nkə bekpefi
kɛkɛ bamfo eto kuutsyuə lə onya.

Yɛnko Fə Ɔyimitsyuə Wə Léta
Fə Úbu Lə Kusu Ǝsuə.

15 "Lə fə ɔyimitsyuə áta fə úbuu,
su wə ɔflɔ, lə ələkə wə botakebu
ate wə. Nya tə lə nyamfo lə ɛkɛ
lə fonko wə eto nti ete. Lə ɔ́nɔ fə
kasɔɔ, te fə esinkli eyifo lɔni ku
fə ɔyimi nɛ. 16 Fɛɛ lə wəmbɔnɔ
fə kasɔɔ, tə lə betidi inuə nye
itsyə lə banɔ ko mi lə adansiɛ
seka eso, fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue lɛtɛyi. 17 Nya lə mfó
tsya ɔni woannɔ kasɔɔ, nyalɛ tə
lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə
lə banɔ. Nya lə mfó tsya woannɔ
kasɔɔ, ləkə ato lə wə əsuə fe utidi
wə ləmbə bofokanɔ nye nwə laafo
umənko.
18 "Nyaso nlɛ mimblɛ bɔtɛyi
minkə lesa saa nə biokle lə kasɔ
mfoo, bookle ni kato. Nya lesa
saa ke bionyankli lə kasɔ mfoo,
boonyakli ni kato tsya.
19 "Nya nsi nlɛ mi bɔtɛyi tsya
minkə, lə mi inuə eto kɛnyɛ eyifo
kani lə kasɔ mfo bɛnlɛ lesaatsyuə
bɔtɔɔ, mɔ Anto wə nkpe kato
ebuyifo ni utə mi. 20 Itsyise kaka
mi inuə nye itsyə letsya lə mɔ diye
əsuəə, nkpe mi lenti."

Ele Bə Bukefi Bo Bayimitsyuə
Eto Botakebu Bukatsyə Mə Lefe
Saa.

21 Nya Petro lɛnyi ɔ́fi Yesu nya
ɔ́tɔ wə nkə, "Bonamute, lə mɔ
ɔyimitsyuə ata mɛ ubuu, sesia ele
bə mfi ntsyɛ wə? Sekuanse lee?"
22 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
"Inni sekuanse ete! Bomu awosi
akuanse eto sekuanse.
23 "Itsyise Onanto eto
sekakedikɔ te fe Oka wə lela nkə
weebu nkunta ku wə beyifoyifo.
24 Kase útsyə kasɔ koo, bákpa
osani utsyuə wə nsi wə kayo kplɛ
báboko wə ɔflɔ. 25 Kulesa ente wə
wuufi ofo kayo kamə esoo, oka
əmə ətə nkə bate wə ku wuusiə
ku wə bebi ku lesa saa nə nte wə
lə befi bafo kayo kamə.
26 "Itə uyifoyifo əmfo áse akonki
lə oka əmə ənəmi ɔ́lɛ wə lekpakpa
ɔ́tɛyi nkə, 'Tsyə əsuə ko mɛ, moofo
fə kayo kamə kenke.' 27 Wə asa
ənə oka əmə kafo, nyaso úfi kayo
kamə kenke ɔ́tsyɛ wə nya óyani
wə údu.
28 "Nya se uyifoyifo əmfo díduu,
ótsyako wə uyifotsyuə, wə dísiə
wə sika flubia sɛkɛ eto kayo. Mfó
nya úmuə wə lə ale əsuə lə simuə
ku lɛkɔɛlonlobi ɔ́tɛyi wə nkə, 'Fo
mɛ kayo ka fensi mɛ!'
29 "Wə uyifotsyuə əmə álɛ wə
lekpakpa ɔ́tɛyi wə nkə, 'Tsyə əsuə
ko mɛ, moofo fɛ kayo ka kenke
minsi fə!'
30 "Fɛɛ ɔ́ni nya útə nkə beti wə
bakpe lə Aba eto diyo isu ese lefe
nə woofo kayo ka kenke unsi wə.
31 Se wə beyifotsyuə dínyə lesa nə
díbəə, ílə mə tinti nya bésu bátɛyi
Oka əmə lesa saa nə díbə.
32 "Nyaso ókpadi wə uyifoyifo
əmə óboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə
nkə, 'Fə ndomunyə bua! Mfi fə
kayo ka fensi mɛ kenke ntsyɛ fə it-
syise álɛ mə lekpakpa eso. 33 Kase
mínyə fə kaminsəə, nko ke ele
bə eni fintsya nyə fə ɔyimitsyuə
uyifoyifo kaminsə nɛ.' 34 Kafo ányi
Oka əmə tinti nya útə nkə bənə wə
koto bakpe wə lə diyo isu ese lefe
nə woofo kayo kamə kenke olosə."
35 Mfó Yesu lélosə nkə, "Nko
ke mɔ Anto wə nkpe kato luuyifo
utsyuə saa lə mi nti wə lembufi
ɔtsyɛ wə ɔyimitsyuə itsyi taa wə
lɛkɔɛsi ke nɛ."

19

Yesu Áté Asa Itsyi Lə Kusənini
Ku Kusiənini Ǝsuə.

1 Se Yesu lɛtɛyi asa nyamfo
ólosəə, údu lə Galilea úsu Yudea
eto lɛkpɔ nə nkpe lə Yordan eto
ketu eto lekpake nə nse. 2 Betidi

kpə ətəkəko wə nya ótsya mə efimbi, efimbi mfó.
3 Mfó nya Farisifɔ bətsyuə díbə
wə ɔflɔ bə baato wə babe, nya
bátɔ wə bənkə, “Bo kɔfi ətə kusu
nkə osani ni wə usiə lə kusu saa
ola əsuə?”
4 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Biankla
tɔ lə Awɔnisa Kɛnkɛ bə taa ket-
syikokɔɔ, nwə díyifo kawunsiəə,
usio ku osani úyifo betidi? 5 Nya
Onanto lɛtɛyi nkə, ‘Lə nyamfo
eso osani luudu lə wə anto ku
ambe utsyə nya wuufi kusiə, nya
mə inuə bamə loofiani utidi ɔni.’
6 Itsyise lə nnya kamaa, bensiy-
ifo betidi inuə. Bomu bafiani
utidi ɔni. Nyaso yanle bə utidi
sense lesa nə Onanto dífi ɔ́kɔ lə
bətsyuə.”
7 Farisifɔ bamə átɔ wə bənkə,
“Nyalɛ beso Moses dítə kusu nkə
ele bə osani tə wə usiə kukue nkə
ɔlɛ wə bɔni fɛ lə ɔni wə?”
8 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mi
letotidi eso Moses dítə kusu nkə
bɛni bese ku bəsiə nɛ. Yɛntsyə
nko lə kasɔ ketsyikokɔ. 9 Nyaso
nlɛ mi bɔtɛyi minkə osani wə ke
lɛni wə usiə, nya inni lə disenkpo
eso nya úsu úfi usio bambaa, ókpo
kusiə.”
10 Wə bakasebi átɛyi wə bənkə,
“Lə nko usə ku usiə eto nti eto
etiki ntee, nyalɛ ɛlɛkɛ eso lə bemfi
kusiə nye bənsiə kusə.”
11 Yesu átɛyi mə nkə, “Inni
utsyuə saa loofo asatete nyamfo
bofo nko, enso mba Onanto dítə
nnya nko hã. 12 Esu kpə kpe
nyaso betidi leemfi bəsiə. Bətsyuə
nko bále mə nɛ. Bətsyuəə, betidi
díyifo mə nko. Bətsyuə tsya emfi
bəsiə itsyise bala bə beefi mə əsuə
bətə Onanto eto sekakedikɔ eto
keyifo. Nwə loofo wə əsuə bufi
kətə asatete nyamfoo, tə lə uyifo
nko.”

Bákpa Bekpefi Baboko Yesu Ɔflɔ.

13 Betidi bətsyuə ákpa bekpefi
báboko Yesu ɔflɔ bə lə ufi ani
utəkə lə mə, lə oto ola utə mə, fɛɛ
wə bakasebi ényenki bákpe betidi
bamə.
14 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə
bakasebi bamə nkə, “Bitə bekpefi
kusu lə bəbə mɛ ɔflɔ, nya
bienti mə kusu, itsyise Onanto
eto sekakedikɔ eyifo fə mba
laabokosə əsuə kasɔ fe ekpefi
bamfo eto okle eto kale.” 15 Nya
Yesu dífi wə ani útəkə lə mə ókpo
mə atsyɔ, nya údu lə mə ɔflɔ.

Yɔɔkɛ Ale Itə Batabinyə Bə Bedufə Onanto Eto Sekakedikɔ.

16 Osani utsyuə əbə Yesu ɔflɔ
diyi lɔni nya ɔ́tɔ wə nkə, “Oteasa,
nte lesa sɛɛ nə ele bə nyifo fɛ lə
nnyə nkpə manlo?”
17 Mfó Yesu dítə wə mbuayɛ
nkə, “Beso fanlɛ mɛ kasɛɛ ka ele
bə beyifo bɔtɔ? Utidi ɔni hã
nkpe wə ni ɔsɛɛ. Lə ala fə əənyə
nkpə manloo, yɛ lə Onanto eto afi
nyamə əsuə.”
18 Ɔ̃tɔ nkə, “Nte afi nnya?”
Yesu átɛyi wə nkə, “Manlo utidi,
mendi sɛsɔnɔ, menyu, manla fu-
utsyuə kɛnyɛ, 19 bu fə anto ku fə
ambe, nya lə ala fə ɔyimitsyuə fe
kase faala fə əsuə.”
20 Mfó nya okosobi əmfo dítə
mbuayɛ nkə, “Mbuyifo lə afi
nyamfo kenke əsuə. Be disi ibu
bə nyifo?”
21 Yesu átɛyi wə nkə, “Lə aala fə
aaflɔɔ, su lə esu efi fə lesa saa nə
nte fə ate. Nya lə efi atabi nnya
fənyə esu ətə bakombo, nya fu-
unyə bikə ətsyə kato nɛ. Nyamfo
eto kamaa, sinkli əbə ətəkəko
mɛ.”
22 Fɛɛ se okosobi əmə lɛnɔ
nyamfoo, údu ku bulə lə lɛkɔɛsi.
Itsyise bikə kpə akɛ wə.
23 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə
bakasebi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi kak-
pasə wuee minkə, yɔɔkɛ ale itə
batabinyə bə bedufə Onanto eto
sekakedikɔ. 24 Nsi nlɛ bɔtɛyi bio
minkə, iyuə itə ɔtɔmini ku lekoko
bə ɔyɛ lə okabikə eto ofo ofe enso

bə otabinyə dufə lə Onanto eto
sekakedikɔ.”
25 Lefe nə bakasebi bamə lɛnɔ
nyamfoo, íyifo mə yanii, nyaso
bátɔ bənkə, “Nyalɛ owoe ko lu-
unyə nkpə manlo?”
26 Yesu ábe mə tũũ nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Kawunsiə eto utidi saa
əmbofo nyamfo buyifo. Fɛɛ
Onanto, wə ebofo lesa saa buyifo.”
27 Mfó nya Petro lɛtɛyi wə nkə,
“Bee! Bóayani lesa saa bútsyə bə
lə butəkəko fə. Be bo luunyə?”
28 Yesu átɛyi mə nkə, “Nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti minkə, lefe nə mɔ,
Utidi Eto Ubi, luubə lə mɔ diyənde
əsuə mbə nsiə lə mɔ lekankpomɛ
əsuə lə kawunsiə fɔfɔ kaməə, mi
lefosi inuə ba dítəkəko mɛ tsya
ebusiə lə akankpomɛ əsuə bə lə
bekponko Israel bebi eto lefosi
mmfo nnuə bomə lekpo. 29 Nyaso
utsyuə saa wə léyani diyo nye bay-
imisani nye bayimisio nye anto
nye ambe nye bebi nye kakuɛ
utsyə nkə lə utəkəko mɛ esoo,
ebunyə nnya kayofofo kolofa ku
kama. Nya Onanto ebutə wə nkpə
bo ləmbɔkɛ kalosəkɔ. 30 Fɛɛ betidi
kpə ba ntɔ sɛtɔ mɔmɔɔ, ebubə
bafe kama. Nya mba ntəkə kama
mɔmɔɔ, ebubə bafe batɔ sɛtɔ.

20

Diyi Diyi Eto Beyifoyifo Bətsyuə Lə Eyibibi Eto Ɔkuɛ.

1 “Onanto eto sekakedikɔ ale
eyibibi eto ɔkuɛmfo utsyuə wə
létaka ku olesiətu nkə weesu
ɔbɛbɛ diyi eto beyifoyifo bətsyuə
lə beyifo keyifo bətə wə lə ɔkuɛ.
2 Ɔkuɛmfo əmə ku beyifoyifo
bamə átɔnɔ lə diyi eto keyifo eto
kayofofo əsuə, ini sika flubia sɔni
eto atabi, nya bédu bésu eyibibi
eto ɔkuɛ əmə.
3 “Se ɛsɔ abombo ɔwɔnɔmbəə,
osani əmə esi úsu asi nya únyə
se basani bətsyuə ńyə mfó banlɛ
kulesa buyifo. 4 Nyaso ɔ́tɛyi mə
nkə, ‘Mi tsya su biyifo keyifo lə mɔ
eyibibi eto ɔkuɛ lə mfo mi kayo ka
dińyə itə.’ 5 Nyaso bésu ɔkuɛ əmə.

“Nya lə lefosi abombo ənuə ku
lə kakɔmi eto abombo ətsyə eto
lefee, usi úyifo nko ke. 6 Se
ibu sɛkɛ lə abombo anɔ lə ɛsɔɔ,
usi úsu asi mfó nya únyə betidi
bətsyuə nsi ńyə mfó. Ɔ́tɔ mə
nkə, ‘Beso binyə mfo diyi wɔlɔlɔlɔ
bɛnlɛ diyi bobiasə keyifo menyifo
menyifo?’
7 “Bətə wə mbuayɛ bənkə, ‘Ku-
utsyuə saa məntə bo keyifo nkə
buyifo.’

“Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə, ‘Nyalɛ, mi
tsya su mɔ eyibibi eto ɔkuɛ bisu
biyifo keyifo.’
8 “Se ditsyitsyo lefe léyoo,
ɔkuɛnsate əmə átɛyi beyifoyifo
eto uninə nkə, ‘Kpadi beyifoyifo
bamə lə afo mə kayo, tsyiko lə
mba díbə fɛfɛ əsuə, lə esu alosə lə
mba leka bubə əsuə.’
9 “Báfo betidi ba díbə keyifo
ku ditsyitsyo eto abombo anɔ eto
utsyuə saa sika flubia sɔni sɔni.
10 Nya se éyo mba leka keyifo
bubə ku olesiəə, bébu bə boofo
mə kayo baso mə bətsyuə. Fɛɛ
mə tsya eto utsyuə saa áfo diyi
eto kayofofo kani kamə, ini sika
flubia sɔni. 11 Se báfo atabi
nyaməə, betsyiko bunyenki kakpe
ɔkuɛnsate əmə bənkə, 12 ‘Betidi
fɛfɛ ba báfo éyifo keyifo lebom-
bosɔsɔ lɔni hã, nya bomba mfo
díńyə lə kofe buyifo keyifo diyi
wɔlɔlɔlɔ tsyaa, kayofofo kani ete
bətə bo!’
13 “Mfó ɔkuɛnsate əmə lɛtɛyi mə
ɔni nkə, ‘Ɔyimitsyuə, nɔ. Mántafa
fə. Lee, inni diyi lɔni eto keyifo
eto kayofofo ka ni sika flubia sɔni
əsuə bókpe asi? 14 Nyaso fo fə
kayofofo lə edu esu diyo. Iyifo mɔ
lelabi miə məətə utidi fɛfɛ əmfo
kayofofo fe kase mínkətə fə ke.
15 Lee, mimbə kusu meeyifo ku
mɔ atabi kase maala? Lee, mɔ
kafoɛkpɛ ka meeyifo nlɛ fə ənəmi
bɔsɛ?’ ”

16 Nyaso Yesu álosə ɔtɛyi nkə,
"Betidi ba ni bafɛfɛ ebofiani be-
tutɛ nya mba ni betutɛ loofiani
bafɛfɛ."

Yesu Esi Údi Etiki Ditsyəfə Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

17 Se Yesu ku wə bakasebi
lefosi inuə bamə lɛyɛ bantɔ lə
Yerusalem, ókpa mə úsuko lɛkpɔ
nya ɔ́tɛyi mə nkə, 18 "Bɛnɔ, bɔtɔ
lə Yerusalem kaka boomuə Utidi
Eto Ubi bakpe lə besumunyə ninə
ku afi eto bateasa eto ani. Nya
boolo wə dikpənkpi. 19 Nya boofi
wə bakpe lə mba lenni Yudafɔ eto
ani bə bakpe wə kofani, bablɛ wə,
basɔ wə bamanklasə lə uyikabie
əsuə bə lə ukpə. Fɛɛ lə diyi
tsyəfə əsuəə, Onanto ebotakasə
wə utsyiko ɔkɔmə ubə nkpə."

Yakobo Ku Yohanes Eto Ambe Átɔ Yesu Nkə Ɔwunsəko Wə Bebi.

20 Nya Sebedeo eto usiə lékpa
wə bebi inuə óboko nya base
akonki lə Yesu ɔflɔ nya ɔ́lɛ wə
lekpakpa nkə ɔwunsəko mə.
21 Nya Yesu lɛtɔ wə nkə, "Be
fanlɛ bɔbɛbɛ?"
Mfó usio əmə dítə mbuayɛ nkə,
"Tsyə mɛ kɛnyɛ fənkə lə edufə
lə fə sekakedikɔɔ, ebusiəsə mɔ
bebisaibi inuə bamfo, ɔni lə fə
kodiani nya unuəfə lə fə kəməni."
22 Yesu átɛyi mə nkə, "Biante
lesa nə bɛnlɛ bɔtɔ. Kanyi ka
məəbə bunyəə, mi tsya ebofo ke
butsyi?"
Bətə mbuayɛ bənkə, "Ee,
boofo."
23 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Sit-
inti, biofo butsyi. Fɛɛ mimbə kusu
məələkə futsyə luusiə lə mɔ kodi-
ani nye kəməni. Nsiəkɔ bomfo te
ítə betidi ba mɔ Anto lɛlɔ utsyə itə
mə."
24 Lefe nə bakasebi lefosi fɛfɛ
lɛnɔ bayimi inuə bamfo eto etiki
nyamfoo, kafo ányi mə tinti!
25 Nyaso Yesu ákpadi mə ɔkɔ nya
ɔ́tɛyi mə nkə, "Biyi biə betidi ba
lenni Yudafɔ eto baka kpe əsuəale
kenke lə mə betidi əsuə nya mə
batɔnkotɔnko tsya nkpe əsuəale
kekleke lə mə əsuə. 26 Fɛɛ inni
nko ele bə itsyə lə mimba lefo
bɛnɔ nti. Lə utsyuə lə mi nti aala
nkə weeyifo ɔkplɛnyə, ele bə uyifo
uyifoyifo utə bafɛfɛ. 27 Nyaso lə
utsyuə lə mi nti aala nkə weeyifo
ututɛɛ, ele bə uyifo wə əsuə uy-
ifoyifo utə bafɛfɛ kenke. 28 Nko
ke ini nɛ bə mɔ, Utidi Eto Ubi,
məmbə miə besumu mɛ. Bomu bə
lə nsumu nya lə mfi mɔ nkpə ntə
lə betidi kpə eto disi."

Yesu Átsya Bənəmba Inuə.

29 Kase Yesu ku wə bakasebi nlɛ
budu lə Yeriko eto umə, betidi kpə
ətəkəko mə. 30 Bənəmba inuə
ba nsi lə kusu ɔflɔɔ, ánɔ bə Yesu
əbə ɔlɛ bofe, nyaso bétsyiko bofa
katɛyi bənkə, "Bonamute, Oka
David eto ubi! Nnyə bo kaminsə!"
31 Betidi bamə átɛyi bənəmba
bamə bənkə bedika. Fɛɛ mfe
bomu báfa bembembe enso
bátɛyi bənkə, "Bonamute, Oka
David eto ubi! Nyə bo kaminsə!"
32 Yesu əkənə únyə nya ókpadi
mə nkə bəbə nya ɔ́tɔ mə nkə, "Be
bela biə nyimfo ntə mi?"
33 Mfó bətə mbuayɛ bənkə,
"Anto, bola boə tə lə bunyə asa."
34 Mə asa ənə Yesu kafo nya
utidi mə ənəmi. Lamfolamfo, mə
ənəmi ásini nya bənyə asa, nya
bətəkəko wə.

21

Yesu Édufə Yerusalem Fe Oka Seka.

1 Se Yesu ku wə bakasebi
lɛnyi bafi Yerusalem nya bédufə
Betfage lə Nnuəbi eto Eyi eto
Kɔtini əsuəə, Yesu ála wə
bakasebi inuə ɔ́tɔnsə. 2 Nya ɔ́tɛyi
mə nkə, "Bikatɔ lə kebuto ka
nkpe sɛtɔ mfó. Mfóo, biunyə
ɔflimu wə nńyə lə ukuə nya wə
ubi nńyə wə lə akɔ. Nyankli wə
ku ukuə lə akpa mə aboko mɛ.
3 Nya lə utsyuə átɔ mi lesaatsyuəə,

bɛtɛyi wə biənkə, ‘Bonamute
lɛ mə bohiã.’ Ete booyani mə
lamfolamfo bətə mi.”
4 Nyamfo əbə itə fe kase Onanto
eto unyɛləkətidi utsyuə lɛtɛyi ut-
syə nkə,
5 “Bɛtɛyi Sion eto umənkplɛ eto
betidi biənkə,
‘Bebe, mi Oka lɛ mi ɔflɔ bubə!
Obokosə əsuə kasɔ nya unsi lə
ɔflimu
ku ubi əsuə ɔnlɛ bubə.’ ”
6 Nyaso bakasebi inuə bamfó
ésu nya béyifo fe kase Yesu lékpe
mə nkə beyifo. 7 Bákpa ɔflimu ku
ubi əmə báboko, nya béfi mə mfia
bésensə bákpo lə mə əsuə nya
Yesu lébe úsiə lə mə əsuə. 8 Betidi
bətsyuə lɛ keyudu boto. Nya
bətsyuə tsya léla sekabe ku keyilɛ
bésensə bákpo lə kusu. 9 Nya
betidi ba ntɔ ku mba ntəkə kenke
nlɛ bofa katɛyi bənkə,
“Yuu, yuuduu, itə Oka David eto
ubi wə nlɛ bubə o-o!
Atɛsə itə nwə nlɛ bubə lə Bona-
mute eto diye usuə!
Yuu, yuuduu itə Onanto!”
10 Lefe nə Yesu dídufə
Yerusalem, umə əmə kenke ko
dítinkə. Nya betidi lɛtɔ bənkə,
“Owoe uni?”
11 Betidi bətsyuə ətə mbuayɛ
bənkə, “Nwə mfo ni Onanto
eto Unyɛləkətidi Yesu wə dítsyi
Nasaret lə Galilea eto kasɔ nɛ!”

Yesu Ála Mba Laate Bikə Úləkə Lə Onanto Eto Disumuyo.

12 Yesu ésu údufə Disumuyo
Kplɛ nya óla betidi ba kenke nlɛ
bikə bote ku booya mfó úləkə
lə diyo nəmə. Úkə kapunu
ka betidi nlɛ atabi bofloma ku
mba laate ablonima eto akpomɛ
uwui. 13 Nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue bə Onanto átɛyi nkə,
‘Bookpo mɔ diyo nkə, ola katokɔ.’
Fɛɛ mi efi ni bíyifo beyu eto
kabiɔkɔ!”
14 Nya bənəmba ku abafa díbə
wə ɔflɔ lə Disumuyo mfó nya Yesu
létsya mə bufi. 15 Se besumunyə
ninə ku afi eto bateasa dínyə
ayanisa nya Yesu nlɛ buyifo ku
bekpefi ba nlɛ kudu bokpo katɛyi
bənkə, “Atɛsə itə Oka David eto
ubi,” lə Disumuyo mfóo, kafo ányi
mə tinti.
16 Nyaso bátɔ Yesu bənkə, “Alɛ
lesa nə bekpefi bamə nlɛ bɔtɛyi
mfó bɔnɔ?”
Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, “Nlɛ
bɔnɔ. Nya nyi tsya minkə békla
nyamfo lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue bə,
‘Ǝtə bekpefi ku bebisambi fə befi
atɛsə
nnya lɛflɔ tinti bətə fə.’ ”
17 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
édu lə besumunyə ninə ku afi eto
bateasa bamfó ɔflɔ nya úsu údufə
Betania eto umə kaka úsu ólabe.

Yesu Ékudi Kudiyi Kutsyuə.

18 Se kale dísiə nya se úsinkli
ɔnlɛ umə bubə ku olesiəə,
kukpənsɛ álɛ wə. 19 Únyə kudiyi
kutsyuə lə kusu ɔflɔ mfó nya ɔ́tsyi
úsu ko ɔflɔ. Fɛɛ wənnyə kulesa
lə ko enso ko afanto. Nyaso ɔ́tɛyi
kuyi komə nkə, “Ensiembɔnwɔ
ebibi kulefe tsya.” Lamfolamfo
kudiyi komə áblobe.
20 Se bakasebi bamə dínyə nkoo,
éyifo mə yanii. Nya bátɔ bənkə,
“Be dítə bə kudiyi komfo léblobe
nko mmə?”
21 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Sitinti
minlɛ mi bɔtɛyi minkə lə bekpe
bofokanɔ bo ləmbə kayakii, biofo
nnya mínyifo kudiyi komfo buy-
ifo. Fɛɛ inni nyamfo mate. Bomu
biofo kɔtini komfo bɔtɛyi biə, ‘Nyi
lə mfo esu edufə lə lekpo kafo,’
nya yuubə itə nko. 22 Nya lesa saa
nə biɔtɔ Onanto lə olatoto əsuə lə
bofokanɔ əsuəə, biunyə ni.”

Bátɔ Yesu Ǝsuəale Nnya Onkpe.

23 Se Yesu dísinkli úbə Dis-
umuyo Kplɛ mfó nya ɔnlɛ asa
botee, besumunyə ninə ku Yudafɔ
eto beninə bamə əbə bátɔ wə
bənkə, “Nte əsuəale nnya fankpe

feeyifo asa nyamfo eto okle? Nya
owoe dítə fə əsuəale nyamfo?”
24 Mfó nya Yesu dítə mə mbuayɛ
nkə, “Mintsya mɔɔtɔ mi ditiki lɔni
hã nnɔ. Nya lə bitə mɛ mbuayɛɛ,
mɔɔtɛyi mi əsuəale nnya minkpe
meeyifo asa nyamfo eto okle.
25 Owoe ɔflɔ Yohanes léfo əsuəale
fɛ úfləsə betidi ntuu? Onanto ɔflɔ
lee, nye lə utidi ɔflɔ?”
Mfó bétsyiko mə əsuə bɔtɔ
kanɔ bə, “Be ele bə bɔtɛyi? Lə
bɔtɛyi boə Onanto ɔflɔɔ, wɔɔtɔ bo
nkə, ‘Nyalɛ beso biamfo Yohanes
bɛnɔ?’ 26 Fɛɛ lə bɔtɛyi boə utidi
ɔflɔɔ, bɔlɛ sikpi bote lesa nə be-
tidi luuyifo, itsyise məmblɛ áfo
bánɔ bə Yohanes eyifo Onanto eto
unyɛləkətidi.”
27 Nyaso bətə Yesu mbuayɛ
bənkə, “Bunyi kaka ófo əsuəale
utsyiko.”
Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nko ke
mintsya lɛmbɔtɛyi mi kaka mímfo
əsuəale mintsyiko fɛ meeyifo asa
nyamfo eto okle nɛ.”

*Yesu Áte Asa Itsyi Lə Bay-
imisani Inuə Bətsyuə Ɜsuə.*

28 “Ntsyə bibu itsyi lə ditiki
nəmfo əsuə? Utidi utsyuə ákɛ wə
lɛkɛ bebisaibi inuə. Ɔ́tɛyi uninəle
nkə, ‘Ubi, su eyifo keyifo lə mɔ
eyibibi eto ɔkuɛ mmi.’
29 “Útə mbuayɛ nkə, ‘Məmbə
busu.’ Fɛɛ kamaa, ɔ́tsyi wə nsusu
ɔ́wuninsə nya úsu.
30 “Anto əmə ésu wə ubi nuəfə
ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nko ke. Wə
átɔnɔ nkə, ‘Yo o-o, nto, muusu.’
Fɛɛ wénsu.
31 “Mə inuə bamə eto ntii, mə
owoe díyifo lə mə anto eto lelabi
əsuə?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Uninəle
əmə.”
Nyaso Yesu átɛyi mə nkə, “Nlɛ
mi bɔtɛyi kakpasə minkə beyu
ku basɔnɔdi lɛ mi bofe kaaka
mi Onanto eto sekakedikɔ budufə.
32 Itsyise Ntufləsətidi Yohanes əbə
mi ɔflɔ nkə wəəbə ote mi kusu sɛɛ
ko biɔyɛ, fɛɛ bíamfo wə bɛnɔ. Fɛɛ
beyu ku basɔnɔdi bomu áfo wə
bánɔ. Nya se bínyə nyamfo bítsyə
lekpo tsyaa, bíamfloma mi nsusu
biə biafo wə bɛnɔ.
33 “Bɛnɔ lekpa bamba nəmfo.
Ɔkuɛmfo utsyuə əsiə wə léfo ey-
ibibi eto ɔkuɛ, nya ókpe ɔkpɔ otsy-
ilama wə. Óto kaka beeke eyibibi
eto nte kələkə nya óto nwə laase
ɔkuɛ əmə eto kəsiəkɔ. Nya úfi
ɔkuɛ əmə ókpe beyifoyifo bətsyuə
lə ani nkə bakase wə, nya údu
úsu kusu. 34 Se lefe léyo bə balɛ
eyibibi nyaməə, ɔkuɛnsate əmfo
ákpe wə ndomufɔ nkə besu bafo
wə kedikɔ baboko wə.
35 “Ɔkuɛmfo eto beyifoyifo
bamfo əmuə wə ndomufɔ bamfo
nya báblɛ ɔni, bálo ɔni, nya
bákpɔ ɔni tsya aba. 36 Nyamfo
eto kamaa, osate əmə esi ótsyese
ndomufɔ bamba ba nso mba
kɔ utu. Nya beyifoyifo bamə
disi béyifo mə tsya nko ke.
37 Kalosəkɔɔ, óla wə kosate eto ubi
ótsyese mə. Nya ɔ́tɛyi nkə, ‘Mfo
nnɔ miə boobu mɔ ubi babe.’
38 “Fɛɛ se beyifoyifo bamə dínyə
wə ubi əmfoo, bátɛyi mə əsuə
bənkə, ‘Nnyə ɔkuɛmfo eto ubi wə
ləəkə bikə biamə budii. Bibə lə
bolo wə lə bɔlɛ wə kedikɔ bofo.’
39 Nyaso bəmuə wə nya báto wə
bakpe lə ɔkpɔ əmə eto kama, nya
bálo wə.”
40 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə,
“Mɔmɔɔ, lə eyibibi eto ɔkuɛnsate
əmə əbəə, be wuuyifo beyifoyifo
bamə?”
41 Bətə mbuayɛ bənkə, “Woolo
betidi bua bamfó kaminsə
mənyəmənyə, ufi eyibibi eto ɔkuɛ
əmə okpe beyifoyifo bamba ba
luutə wə, wə kutsyə lə balɛ eyibibi
nyamə.”
42 Yesu átɛyi mə nkə, “Bíankla
tɔ lesa nə nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə bənkə,
‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə
dimbə kɔnɔɔ,

ni bomu díbə lefiani nə nso
bofe lə afɛfɛ kenke nti.
Bonamute ni nwə díyifo nyamfo.
Sitintii, iyifo lesa nə laanɔ
bobe tinti!' "
43 Nya Yesu disi ɔ́tɛyi mə nkə,
"Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi minkə boofo
Onanto eto sekakedikɔ lə mi ani
befi bətə betidi ba lɔɔnwɔ ebibi
nnya lɛlɛkɛ. 44 Nya utsyuə saa ke
lɔɔtsyinini udu ɔnɔ lə leba nə báni
mfó əsuəə, wuufəsə blublublu.
Nya lə ibə bə leba nəmə tsya asɔ
utsyuə lə əsuəə, dioba wə dikuə
wə blublublu."
45 Lefe nə besumunyə ninə ku
Farisifɔ lɛnɔ Yesu eto akpá nyam-
foo, báte bə mə ɔnlɛ. 46 Nyaso
bála bə bəmuə wə. Fɛɛ báté si-
titiditu siamə sikpi, itsyise məmblɛ
kenke ébu Yesu fe Onanto eto
Unyɛləkətidi.

22

Yesu Átɛyi Lekpá Itsyi Lə Kusiəkpakpa Eto Diyikedikɔ Ǝsuə.

1 Yesu esi óté mə asa ɛyɛ lə
akpá əsuə nkə, 2 "Onanto eto
sekakedikɔ te fe mmə. Lefe lɔnii,
Oka utsyuə édi kusiəkpakpa eto
diyisɛɛ útə wə ubisaibi. 3 Óla wə
beyifoyifo ókpe nkə besu bakpo
betidi ba ókla utsyə nkə bafe bəbə
diyisɛɛ nəmə kedikɔ. Fɛɛ bánla bə
bəəbə.
4 "Nyaso óla wə beyifoyifo
bamba ókpe nkə batɛyi betidi ba
ókla utsyə nkə, 'Lesalidife nəmə
eboyo! Bálo mɔ banantsyui ku
banatsyui eto akpɔ nnya nkpe
ayinkua bufi bɔlɛ mi kama bobe.
Nya búkalɔ lesa saa bútsyə.
Nyaso bibə kusiə komə kakpakɔ!'
5 "Fɛɛ mbamə bákla eto kuut-
syuə saa mémbu wə úbə. Bomu
bédu bésu nlebe bamba bo bála.
Ɔni édu úsu wə ɔkuɛ, nya obamba
tsya dídu usu wə bikəkatekɔ.
6 Nya babamba tsya dímuə bey-
ifoyifo bamə nya báblɛ mə nya
bálo mə. 7 Oka əmə ənyə ɔblɔ
tinti, nya ótsyese wə bamamanyə
nya bésu bálo bewudifɔ bamə
kenke nya bátonsə mə umənkplɛ
əmə.
8 "Nyaso ókpadi wə beyifoy-
ifo nya ɔ́tɛyi mə nkə, 'Mɔ ubi
eto kusiəkpakpa eto diyisɛɛ didi
nəmə eto lefe éboyo. Fɛɛ betidi
ba mínkla miə bəbə diyi nəmə
kedikɔ mənńyə itə diyisɛɛ nəmə.
9 Nyaso mɔmɔɔ, bisu umə eto
kesunte lə bekpadi utsyuə saa wə
ke biunyə biə bəbə diyisɛɛ nəmə
kedikɔ mfo.' 10 Mfó nya beyifoyifo
bamə dísu kesunte nya bákpadi
utsyuə saa wə bənyə, babua ku
basɛɛ kenke nya kusiəkpakpa eto
diyo nəmə díyi kenke.
11 "Nya se Oka əmə díbə diyo
nəmə nkə wəəbə obe betidi
ba díbə mfóo, únyə osani wə
dímankpe awu nnya baakpe kesu
kusiəkakpakɔ. 12 Oka əmə átɔ wə
nkə, 'Ɔhɔ, ntsyə ibə bə əbə mfo se
fəmankpe kusiəkakpa eto awu?'
Fɛɛ wámfo kɛnyɛ buləkə.
13 "Mfó nya ɔ́tɛyi wə beyifoyifo
nkə, 'Bekpe wə amla lə ani ku
akpa, lə beto wə bekpe lə ketuntu
ka nkpe lekple. Mfó wuuwi keku
ɔyimi animi nɛ.' "
14 Nya Yesu lélosə nkə, "Onanto
ákpadi betidi kpə, fɛɛ esiani ete
úləkə lə mə nti."

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Umənkofofo Ǝsuə.

15 Farisifɔ bətsyuə ésu bákpe
disi lə kase bɔɔyɛ bəmuə Yesu
ɛyɛ lə wə kɛnyɛ eto etikididi
əsuə. 16 Nyaso bátsyese mə
bakasebi bətsyuə ku betidi ba
ntekeko Herodes eto ditsyukpa
kama lə Yesu ɔflɔ. Nya se bésuu,
bátɛyi wə bənkə, "Oteasa, buyi
boə eyifo ɔnukualɛtidi nya faate
Onanto bofokanɔ eto asa lə kusu
əsuə sitinti, itsyise aambe utidi
eto ənəmi keyifo lesa saa. Nya
ememfi kukətsyuə lə betidi eto
etikididi əsuə tsya. 17 Nyaso tɛyi
bo lesa nə febu. Bo kɔfi ətə
bo kusu nkə bofó umənko butə

Romafɔ eto Okankplɛ lee, yəntə
kusu nko?”
18 Fɛɛ se Yesu mfe nyi mə nsusu
bua esoo, ɔ́tɛyi mə nkə, “Mi ənəmi
ənəmi eto betidi! Beso biala biə
biato mɛ bebe? 19 Bete mɛ atabi
nnya biefi kafo umənko əmə lə
mbe.” Béfi atabi nyamə báboko
wə.
20 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə,
“Owoe báta bətəkə mfo, nya owoe
eto diye báwɔni bətəkə mfo?”
21 Bətə mbuayɛ bənkə,
“Okankplɛ Kaisare eto ale ini.”
Nyaso Yesu átɛyi mə nkə, “Bifi
lesa nə ni Kaisare eto ale bitə
Kaisare. Lə bífi lesa nə ni Onanto
eto léle bitə Onanto.”
22 Se bánɔ nyamfo, íyifo mə
yanii nya bédu wə lə ɔflɔ.

Yesu Áte Nkə Bekpənkpə Si Bootaka.

23 Diyi nəmfo kee, Sadukifɔ ba
laatɛyi bə bekpənkpə ensiembo-
taka betsyi ɔkɔməə, əbə Yesu ɔflɔ
ku etiki ətsyuə. 24 Bátɛyi wə
bənkə, “Oteasa, Moses átɛyi bo
nkə, lə osani utsyuə əkpə nya
óyani wə usiə utsyə nya wonko
wə dímanle bebii, elebɛ osani
əmə eto ɔyimisani fi ɔkɔsiə əmə
ufi. Lə wonko wə ale bebii, boofi
bebi bamə fe osani əmə díkpe
eto bebi. 25 Mɔmɔɔ, ibə bə bay-
imisani ekuanse əsiə lə bo nti mfo.
Ɔyimisani ninə kenke éfi usio, nya
wonko wə mánle fɛ osani əmə
díkpə. Nya wə ɔyimisani wə
ntəkə wə kama dífi ɔkɔsiə əmə.
26 Nko ibə ɔyimisani nuəfə ku
utsyəfə isu ese okuansele məmblɛ
dífi usio əmə bafia nya mə nti
kuutsyuə ku usio əmə mánle fɛ
békpə. 27 Lə kalosəkɔɔ, usio əmə
tsya əbə úkpə. 28 Mɔmɔɔ, lə
diyi nə bekpənkpə lootaka betsyi
ɔkɔməə, owoe eto usiə wuudi se
məmblɛ kenke díkefi wə bənyə?”
29 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Bénya kusu tinti. Itsyise biannɔ
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue komə
kasɔ, nya binyi kulesa lə Onanto
eto əsuəale əsuə. 30 Lə bekpənkpə
esi bataka bəbə nkpəə, bootsyə
fe Onanto eto batɔnkpe ba nkpe
lə Onanto eto kato, nya bembufi
bəsiə nye bəsiə besə tsya. 31 Nya
bíankla asa nnya Onanto lɛtɛyi
mi itsyi lə bekpənkpə eto botaka
ketsyi ɔkɔmə əsuə? Ɔtɛyi nkə,
32 ‘Mɔ ni Abraham eto Onanto
ku Isak eto Onanto ku Yakob eto
Onanto!’ Uyifo mba nkpe nkpə eto
Onanto inni mba díkekpə.”
33 Se sitiditu siamə lɛnɔ asa
yamfoo, íyifo mə yanii, lə wə
asatete əsuə.

Yesu Édi Etiki Lə Kɔfi Ko Nso Bofe Ǝsuə.

34 Se Farisifɔ lɛnɔ bə Yesu
asɔ Sadukifɔ kasɔɔ, bésu bátsya.
35 Nya mə ɔni wə ni afi eto oteasa,
ála nkə lə ɔtɔ Yesu etiki ətsyuə lə
umuə wə lə wə etiki əsuə. Ɔtɛyi
nkə, 36 “Oteasa, nte kɔfi ko nso
bofe lə afi nyamə kenke nti?”
37 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “La fə
Onamute wə ni fə Onanto ku fə
utu kenke ku fə lɛwɔnɔ kenke ku
fə nsusu kenke. 38 Kɔfi komfo
ni kɔkplɛ kenke ko nso bofe tsya
nɛ. 39 Kunuəfə ko lefe lele ko
ni, ‘La fə ɔyimitsyuə fe kase faala
fə əsuə.’ 40 Moses eto kɔfi komə
ku Onanto eto bənyɛləkətidi eto
asatete kenke kpəsə lə afi ənuə
nyamfo əsuə.”

Owoe Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə?

41 Se Farisifɔ bətsyuə létsyaa,
Yesu átɔ mə nkə, 42 “Ntsyə ni mi
nsusu lə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə Ǝsuə? Owoe eto ubi uni?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Oka David
eto ubi uni.”
43 Mfó nya Yesu lɛtɔ mə nkə,
“Lə nko inii, ntsyə fɛ Oka David
ɛyɛ lə Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
eto əsuəale əsuəə, lékpadi wə nkə
Onamute. Oka David átɛyi nkə,
44 ‘Bonamute átɛyi mɔ Onamute
nkə,
“Siə mfo lə mɔ kodiani
isu ese lefe nə muutə

efi fə akpa ətəkə fə balo lə
disinti.” ’
45 Nya lə Oka David ákpo Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə nkə On-
amutee, ntsyə ibə bə Nwə əmə esi
uyifo Oka David eto ubi?” 46 Mə nti
eto kuutsyuə mámfo Yesu mbuayɛ
butə. Nya idu dinəmfo entɔɔ, mə
kuutsyuə ménsifo wə ditiki saa
bɔtɔ.

23

Yesu Ǝləkə Afi Eto Bateasa Ku Besumunyə Ninə Eto Asayifoyifo Óte.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu édi
sitiditu siamə ku wə bakasebi
etiki. 2 Ɔtɛyi nkə, “Afi eto bateasa
ku Farisifɔ kpe əsuəale, bə baté
Moses eto kɔfi komə. 3 Nyaso ele
bə biyifo lə lesa nə ke batɛyi mi
əsuə kukɔnɔ. Fɛɛ biəntəkəko mə
eyifosa kama itsyise bəənsiə nkpə
lə asa nnya baate əsuə. 4 Baakle
bikə bia nkpe kalende ku nkpe
ale ku butsyi ketsyisə betidi, tsya
fɛɛ bembokpe fə lɛ kɔni etsyi bikə
biamə.
5 “Beeyifo lesa saa bə lə betidi
lə bənyə mə. Be Awɔnisa Kɛnkɛ
eto etiki nnya báwɔni bákpe lə mə
nto ku anii, be kase báwɔni nya
ɛmɔɔ, ku kase bankpimi nnyaa!
Be kase tsya aboyo nnya mfaka
lə mə awu nnya bankpe eto nyɛ
əsuə dikuləə! 6 Baala nkplɛkɔ sɛɛ
busiə lə eyi kedikɔ ku nsiəkɔ bo
bebu bətsyə bakplɛnyə lə Yudafɔ
eto ntsyakɔ. 7 Baala bə betidi
kəsiəsə mə kəbə kasɔ ku dibu lə
asi bakpadi mə bə Oteasa.
8 “Yanle bə bakpadi mi bə
Oteasa itsyise mimblɛɛ, bayimi
bini lə bətsyuə nya Oteasa ɔni
kplo nkpe mi. 9 Nya yanle bə
bekpadi kuutsyuə saa lə kasɔ mfo
biə mi Anto, itsyise Anto ɔni
hã nkpe mi lə kato. 10 Biəntə
bakpadi mi Ɔtɔnkotɔnko, itsyisee
Ɔtɔnkotɔnko ɔni hã ete nkpe bo,
wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə. 11 Nwə ni ɔkplɛnyə lə
mi nti yifo nwə ni mi uyifoyifo.
12 Utsyuə saa wə laabesə əsuə ka-
too, boobokosə wə kasɔ. Nya nwə
laabokosə wə əsuə kasɔɔ, boobesə
wə kato.

Boonə Ǝnəmi Ǝnəmi Eto Betidi Koto Kekleke.

13 “Mbɔbɔɛ məətə mi, afi eto
bateasa ku Farisifɔ! Mi ənəmi
ənəmi eto betidi! Mi díti Onanto
eto sekakedikɔ eto kusu bekpe
betidi, nya mi kosate endufə mfó,
nya bieti betidi bamba ba nlɛ bok-
platsya kekleke tsya kusu biə ben-
dufə. 14 Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto
bateasa ku Farisifɔ! Mi ni ənəmi
ənəmi eto betidi. Biesu bakɔbəsiə
ɔflɔ biə biawunsəko mə, fɛɛ biawɛ
mə kalɛ mə lesa saa kafo. Nya
biato kala kɛntsyɛ bimba. Lə
nyamfo esoo, mi kotonənə ebɔkɛ
ale eso!
15 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto
bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi
eto betidi bini! Biayila lekpo akpa
akpa ku biayɛ kafe lə nsɔ nsɔ əsuə
lə biləkə utidi ɔni eto okla bitə
Onanto. Nya lə befo utsyuə buyifo
nkoo, biatə woabia nnya ləətə bə
udufə lə ditefɛnku nəme kəmiə
enso mi kosate kulaa tsya!
16 “Mbɔbɔɛ məətə mi, bənəmba
ba ni batɔnkotɔnko! Biatɛyi biə,
‘Lə utsyuə akpadi Disumuyo eto
diyee, yeambiasə kulesa. Fɛɛ lə
okpadi sika sia nte lə Disumuyo
mfóo, nnya akle wə bə uyifo
lə akpadi nyamə əsuə kokooko.’
17 Bənəmba eto bamumu! Nte
nnya nso bofe, sika siamə lee, Dis-
umuyo ka dítə sika siamə díyifo
kɛnkɛ? 18 Biate tsya biə, ‘Lə
utsyuə ataninko Disumuyo eto
lebaa, kataninko kamə mankle
wə, fɛɛ lə otaninko ətəsa nnya
ntəkə lə Disumuyo eto leba nəmə
əsuəə, nnya akle wə.’ 19 Nya ntsyə
béba ənəmi mmə! Nte nnya nso
bofe, ətəsa nnyamə lee, Disumuyo
eto leba nə dítə ətəsa nnyamə
díyifo kɛnkɛ. 20 Nyaso lə utidi éfi

Disumuyo eto leba nəmə óka ntamuu, ɔlɛ mu boka ɛyɛ lə keditətə eto leba nəmə ku keditətə kenke ka ntəkə lə leba nəmə əsuə. 21 Nya lə óka ntamu okpadi Disumuyo Kplɛɛ, ɔlɛ mu boka kakpadi Disumuyo ku Onanto we nsi lə mfó tsya. 22 Nya lə utsyuə ákpadi katoo, ɔlɛ Onanto eto lekankpomɛ ku nwə ləəsiə lə ni bokpadi.

23 “Məətə mi mbɔbɔɛ, mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Mi ənəmi ənəmi eto betidi! Biefi kayoma eto bekolenkə bia laanyi fififi bia biakpe eto lekpafosile kətə Onanto, fɛɛ bɛni nya bienyifo lə kɔfi eto asa tete nnya nso bofe əsuə, nnya ni bɔyɛ lə kusu əsuə, kaminsənyənyə, ku ɔnukualɛdidi. Nyamfo ele bə biyifo bifi bekpe lə afɛfɛ nyamə əsuə. 24 Mi batɔnkotɔnko ba ni bənəmba! Biayɛ ekubi kələkə lə nte əsuə, fɛɛ asa nnya biamini amɔ eso ɔtɔmini ku lekoko.

25 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi eto betidi! Biəflə mi akɔbe ku kakpɛ eto kama, fɛɛ nnya kafoo eyi ku asa bua fe kase mi tsya lebia nya biyi ku asa nnya béfo lə əsuəale ku lə mɔ hã ete eto lɛlɛkɛsə əsuə. 26 Fə Farisinyə unəmba, tsyiko fə lɛkɔbe buflə lə kafo, ete ni kama tsya ebole kɛnkɛnkɛ.

27 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi eto betidi bini! Bite fe edi nnya bákua bəńyənsə laanɔ bobe. Fɛɛ nnya kəmiə eyi ku bakɔ bubu ku ekubi biabia. 28 Nko ke bele betidi ba lɛlɛkɛ lə betidi eto ənəmi, fɛɛ biyi ku kawɛ ku ditsyəbi bua.

Yesu Átɛyi Afi Eto Bateasa Ku Farisifɔ Eto Kotonənə Utsyə.

29 “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto bateasa ku Farisifɔ! Ǝnəmi ənəmi eto betidi! Bieku edi sɛɛ kətə Onanto eto bənyɛləkətidi ba dísiə nkpə sɛɛ nya bialɔ nnya kukɔnɔ. 30 Nya biatɛyi biə, ‘Lə nnya ete busiə nkpə lə lefe nə bo banamə dísiəə, eni bienyifo lesa nə béyifo, balo Onanto eto bənyɛləkətidi.’ 31 Nyaso befo nnya sitinti biə, mi eyifosa afo nnya ekpe bə biyifo mba lélo Onanto eto bənyɛləkətidi eto befluflu. 32 Nyaso bisukosə lə belosə lesamə mi banamə dítsyə kasɔ.

33 “Mi betidi bua, biyifo fe bawa eto bebi eto bebi! Bibu biə biofo butsyetsyi kedu lə Onanto eto kotonənə lə ditefɛnku manlo əsuə? 34 Lə nyamfo esoo, nlɛ mi bɔtɛyi minkə, mootsyese mi Onanto eto bənyɛləkətidi, babesibe ku bateasa, Biolo mə bətsyuə, bɛsɔ bətsyuə lə uyikabie, nya biɔblɛ bətsyuə lə Disumuyo, nya biutəkəko mə idu lə umə isu umə. 35 Lə nyamfo esoo, kotonənə itə mba lélo betidi ba dímenyifo kabua saa ebutəkə mi lə əsuə, idu lə Abel wə dímenyifo ɔsɛɛ nyə lə Onanto eto ənəmi eto kɔtɔ, isu Sakaria, Barakia eto ubi, nwə belo lə Disumuyo ku kedikətəkɔ eto leba eto nti eto kɔtɔ. 36 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə kɔtɔ komfó kenke təkə mmi mba nsi nkpə mmi lə əsuə.

Yesu Eto Lelabi Amɔ Itə Yerusalem.

37 “Yerusalem, Yerusalem, fə lélo Onanto eto bənyɛləkətidi nya fákpɔ Onanto eto batɔnkpe ba ótsyese aba! Nla sesia sesia miə maasɔ fə betidi lebo lə mɔ akɔ, fe kase ukusɛsiəle laakpa wə bebi kakpe lə wə mbamba kalɔ, fɛɛ biəntə kusu nko. 38 Lə nnya esoo, fə Disumuyo ebubu kətsyə fufu. 39 Idu mɔmɔ ɛntɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi miə, biensi embunyə mɛ bio isu se lefe nə bɛtɛyi biə, ‘Onanto kpo nwə nlɛ bubə lə Bonamute eto diye əsuə atsyɔ.’ ”

24

Yesu Átɛyi Kase Booba Yudafɔ Eto Disumuyo Kamə.

1 Se Yesu lɛbɔ lə Disumuyo mfo
ɔntɔɔ, wə bakasebi əbə wə ɔflɔ
bə baaté wə kase báto Disumuyo
nəmə ku ke ayo kenke. 2 Fɛɛ
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛlɔ bebe nyamfo
kukɔnɔ. Itsyise nlɛ mi bɔtɛyi
minkə booba ayo nyamfo kenke,
bə lɛ leba lɔni embubu ditəkə lə ni
utsyuə əsuə. Boosensə nyamblɛ
bewui.”

Yesu Átɛyi Wə Bakasebi Lefe Nə Bulə Ku Kamatiti Duutu Mə.

3 Se Yesu dísu unsi lə Nnuəbi eto
Eyi eto Kɔtini əsuəə, wə bakasebi
əbə wə ɔflɔ buɛɛ nya bátɔ wə
bənkə, “Tɛyi bo lefe nə kawunsiə
eto kalosəkɔ luubə ku lesa nə
luubə nnya loote bə fə businkli
kəbə eto lefe eboyo.”

4 Yesu átɛyi mə nkə, “Bebe
kukɔnɔ biə kuutsyuə saa manwɛ
mi okpe. 5 Betidi kpə ebubə ba lu-
ufi mɔ diye bəbə batɛyi mi bənkə,
‘Mɔ ni Nwə Ǝmə Bákpo Ɔhile
Bətsyə,’ bə lə bawɛ betidi kpə
bakpe. 6 Biɔnɔ ama eto kudu ku
ama eto etiki lə katsyontsyokɔ ku
kaka lɛfi. Fɛɛ bíəntə lə nyamfo lə
ekpe mi sikpi. Ele bə asa nyamfo
bə, fɛɛ yante bə kalosəkɔ eboyo
tɔ. 7 Nsɔ eto betidi ebɔkpɔ ama
ku mə bətsyuə. Nya sekakedikɔ
ebotaka sińyə lə se utsyuə əsuə.
Nya kukpɛnsɛ luubə lə nlebe kpə.
Nya nsɔ tsya luutinkə lə nlebe
nlebe. 8 Nyamfo kenke ebuyifo fe
kase kalelefo ləətsyə usio kasɔ ku
bunə.

9 “Lə lefe nəmfóo, boomuə mi
befi mi bakpe lə ani bətə bə
bate mi ohiã, nya boolo mi ku-
laa tsya. Kawunsiə eto betidi
kenke ebukisi mi lə mɔ disi eso.
10 Betidi kpə ebonyansə mə bo-
fokanɔ. Boofi mə bətsyuə bakpe
lə ani bətə balo nya bookisi
mə bayimi bətsyuə. 11 Betidi
kpə ebɔbɔ batɛyi bidia bənkə
mə ni Onanto eto bənyɛləkətidi
nya bɔɔwɛ betidi kpə bakpe.
12 Abuayifoyifo ebufui ekpe nya
mba dikafo banɔ kpə eto lelabi itə
bətsyuə lɔɔni. 13 Fɛɛ nwə luunyə
kekleke isu ese kalosəkɔ, ebunyə
nkpə manlo. 14 Boobe Onanto eto
sekakedikɔ eto Ditiki Sɛɛ nəmə
letsya lə kawunsiə bafia, itə lə
utsyuə saa lə uńyə kusu ɔnɔ ni,
nnya kama fɛ kalosəkɔ luubə nɛ.

Kanyinyənyə Kplɛ Ka Eto Okle Dimambə Tɔ Kənyə Ebubə.

15 “Buinyə ekpinsa nyamə luubə
ińyə lə kakɛnkɛkɔ kamə fe kase
Onanto eto unyələkətidi Daniel
lɛtɛyi útsyə. Yuuńyə lə kakɛkɛnkɔ
kamə. Nya fə ke lékla kukue
komfoo, nɔ nyamfo kasɔ wuee.

16 “Nya lə lefe nəmfóo, mimba
nkpe lə Yuda eto kasɔ, tsyetsyi
besu atini əsuə. 17 Utidi wə ntəkə
lə diyo disi, wanyifə ubə kasɔ
nkə wəəbə ufi kulesa lə wə diyo
kafo. 18 Utidi wə nkpe lə ɔkuɛ
mensi sinkli ubə oto nkə wəəbə
ufi wə kafia. 19 Fɛɛ mbɔbɔɛ məətə
bafonlɛ ku bebiambe ba nlɛ be-
bisambi bɔyimisə lə lefe nəmfo
əsuə. 20 Bɛlɛ Onanto lekpakpa biə
mmi ditsyetsyife nəmə məntəkə lə
lɛyɔ lefe nye Ɔnwɛditsyəyi əsuə.
21 Itsyise kayinyənyə kekleke ka
luubə lə lefe nəmfóo, ke okle
məmbə tɔ kənyə itsyi lə kawunsiə
eto ketsykokɔ ke. Nya ke okle
tsya ensiembubə kənyə. 22 Fɛɛ
Onanto ébose nnya uyi útsyə nkə
wuuləkə eyi nyamə ubu. Lenni
nko esoo, eni utidi sa embubu usiə
lə nkpə. Fɛɛ lə betidi ba Onanto
díkələkə utsyə esoo, wuuləkə eyi
nyamə ubu.

23 “Nyaso lə utsyuə átɛyi mi nkə,
‘Bebe! Nnyə Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə nkpe mfo o-o,’ nye
‘Nnyə wə nkpe mməə,’ mamfo wə
anɔ. 24 Itsyise badia ba laatɛyi
bə mə ni mba Bákpo Ɔhile Bətsyə
ku mba tsya bə mə ni Onanto
Eto Bənyɛləkətidi ebotaka bəbə.
Nya booyifo ayanisa kplɛ kplɛ
kpə bate, bə lə boofo kulaa tsya,
bɔɔwɛ betidi ba Onanto díləkə

utsyə bakpe. 25 Bɛnɔ biə mbɔtɛyi
mi nyamfo ntɔnsə fɛ lə lefe nəmə
lə leyo.
26 “Nye lə betidi átɛyi mi bənkə,
‘Okpe lə mfimintii,’ biensu bebe.
Nye lə bátɛyi mi bə ‘Okpe lə
diyo kafo mfoo,’ biamfo bɛnɔ.
27 Itsyise Utidi Eto Ubi eto bubə
ebutsyə fe kase kato laato ɔsi
mia mia, lə kofekatokɔ kənyəndə
kakpo lə kofe eto diyokedufəkɔ
seka. 28 Kaka lesakpənkpə ntee,
mfo ebintsyə ləəsiə nɛ.

Asa Ǝtsyuə Ebote Lefe Nə Kalosəkɔ Nlɛ Boyo.

29 “Lə kanyinyənyə kamfo eto
kamaa, kofe ebona tũũ, nya ko-
fande tsya ensiembuyənde, nya
befandebi loolo bitsyi kato, nya
kato eto əsuəale luutinkə nya
yɔɔnyi lə nnya ńyənkɔ.
30 “Nya Utidi Eto Ubi eto dit-
syəbi nəmə lɔɔbɔ bənyə ɔnlɛ bubə
lə asɔmiloku əsuə. Nya kawun-
siə eto betidi kenke luuwi nku
lə bənyə Utidi Eto Ubi ntəkə
lə asɔmiloku əsuə ɔnlɛ bubə lə
diyənde ku əsuəale kplɛ əsuə.
31 Buufe kakpatsyaku kplɛ nya
wootsyese wə batɔnkpe kawun-
siə eto akpɔ ana nyamə, nya
bookpa betidi ba úləkə útsyə idu
lə kawunsiə eto disi lɔni isu disi
nə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kudiyi Ǝsuə.

32 “Bekase asa itsyi lə kudiyi
əsuə lə kase koata kabɔ afanto
fɔfɔ. Lefe nə binyə kudiyi dit-
syiko bota kələkə afantoo, bi-
ate biə kasɔminte boyo kalo.
33 Nko ke lə binyə asa nnya
kenke mínkatɛyi míntɔnsəə, bete
biə kalosəkɔ kamə eboyo kalo.
34 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə asa
nyamfo kenke ebubə fɛ mba nsi
nkpə mfo luukpə balo. 35 Kato
ku kasɔ ebubə kafe, fɛɛ mɔ etiki
embubə efe kulefe.

Kuutsyuə Saa Enyi Lefe Nə Yesu Nsi Luubə Bio.

36 “Kuutsyuə saa enyi diyi nye
lefe nəmə kalosəkɔ luubə. Onanto
eto Batɔnkpe nye Ubi əmə kulaa
tsya enyi. Anto hã nyi. 37 Utidi
Eto Ubi eto bubə ebuyifo fe kase
íbə lə Noa eto lefe. 38 Lə lefe nə
lɛtɔ ntu eto buyi bomənə, betidi
ékedi, bəkənə, basani ku besio
ákakpa bətsyuə isu ese diyi fɛfɛ
nə Noa dídufə lə kufue komə kafo.
39 Fɛɛ bánte lesa nə nlɛ bubə isu
ese lefe nə ɔsɔmi lɛni, ntu díyi
bókpa məmblɛ kenke búdunko.
Nko ke yuutsyə lə Utidi Eto Ubi eto
dibəfe tsya nɛ. 40 Lə lefe nəmfóo,
basani inuə ebuńyə lə ɔkuɛ bekey-
ifo keyifo fɛ wookpa ɔni udunko
nya uubu ɔni bətsyə. 41 Besio
inuə ebuńyə bəkəkuə antabi, fɛɛ
Onanto ebutsyi ɔni udunko nya
uubu ɔni utsyə.
42 “Nyaso bitəkə ənə, itsyise bin-
nyi diyi nə mi Onamute luubə.
43 Lə oyosate áte dinə uyu lu-
ubə wə keyukɔ, eni wuutəkə ənə
ukase ni. Nya weembutə kusu nkə
uyu əmə dufə, oba wə diyo uyu
wə. 44 Nko ke ele bə fintsya muə
əsuə ətsyə, itsyise Utidi Eto Ubi
əmə ebubə lə lefe nə fannlɛ wə
kusu bobe.

Ele Bə Uyifoyifo Yifo Asa Lə Kusu Ǝsuə.

45 “Owoe ni uyifoyifo sɛɛ wə ni
obesibe? Wə ni uyifoyifo wə, wə
Onamute dífi útsyə lə wə beyi-
fotsyuə eto kɛnyɛ, nkə úkətə mə
lesa lə lefe əsuə. 46 Nte disuəyuə
nə eto okle yuudi itə uyifoyifo
əmfo lə wə Onamute əbə unyə wə
ɔnlɛ buyifo lə kusu əsuə! 47 Nlɛ
fə bɔtɛyi sitinti minkə Onamute
əmfo ebufi uyifoyifo əmfo utsyə lə
wə bikə kenke eto kɛnyɛ. 48 Fɛɛ
lə uyifoyifo bua unii, wɔɔtɛyi wə
əsuə nkə, ‘Mɔ Onamute embubə
mɔmɔ!’ 49 Nyaso wuutsyiko wə
beyifoyifotsyuə bɔblɛ, nya ukedi,
ukənə ku betekpe. 50 Nya wə

Onamute əmə ebubə lə diyi lɔni
nə ɔnlɛ wə kusu bobe ku lefe nə
unnyi. 51 Onamute əmə ebunə wə
koto sitinti. Nya wuunə wə koto
kekleke fe kase ińyə itə ənəmi
ənəmi eto betidi seka! Mfó nya
wuuwi keku wɔɔyimi animi!

25

Ele Bə Bumuə Ǝsuə Busiə Bukabe Kusu.

1 “Lefe nəmfóo, mmə seka
Onanto eto sekakedikɔ luutsyə nɛ.
Yuutsyə fe mbitɛ lefosi ba léto
mə kakandiɛ bə beesu batsyako
ɔkafɔse utsyuə. 2 Mə nti eto
ɛnɔ eeninə, nya ɛnɔ fɛfɛ tsya
eyifo babesibe. 3 Ɛnɔ ba leeninə étsyi kakandiɛ, fɛɛ béntsyi
nnuəbi lə asa əsuə báwunisə.
4 Nya babesibe bamə alɛɛ, mə
étsyi nnuəbi báwunsə lə mə asa
əsuə ku kakandiɛ kamə. 5 Se
Okafɔse əmə léfe kama ku bubə
esoo, mbitɛ bomə étsyiko selabe
butinkə nya bálabe selabe.

6 “Ntsyenti lefee, bánɔ kudu
bənkə, ‘Nnyə okafɔse əmə nlɛ
bubə! Betaka, bibə betsyako wə!’

7 “Mfó nya mbitɛ bomə létaka
nya bábesə mə kakandiɛ eto ute
kato. 8 Nya mba leeninə lɛtɛyi
babesibe bamə bə, ‘Bitə bo mi
nnuəbi bomə eto ntsyuə itsyise bo
kakandiɛ lɛ bɔni.’

9 “Nya babesibe bamə lɛtɛyi mə
bənkə, ‘Bo nnuəbi emboyo itə bo
ku mi, nyaso bisu mba laate ɔflɔ,
lə bisu beya butsyuə bitə əsuə.’

10 “Nya kase bésu mu kayakɔ
koo, okafɔse əmə əbə údufə.
Mbitɛ ɛnɔ ba dímuə əsuə əkəko
wə bédufə lə kaka banlɛ kusiə
komə bokpa mfó nya béti siku.

11 “Kamaa, mbitɛ fɛfɛ bomə tsya
əbə bédufə nya bétsyiko siku bɔsɔ
katɛyi nkə, ‘Boanto, Boanto! Sini
bo lə budufə!’

12 “Nya okafɔse əmə lɛtɛyi mə
nkə, ‘Kulefe, minnyi mi!’ ”

13 Mfó nya Yesu lélosə ɔ́tɛyi nkə,
“Nyaso bimuə əsuə bitsyuə, itsyise binyi diyi nye lefe nə muubə.

Ele Bə Bɔlɛ Asa Nnya Onanto Dífi Ókpe Bo Lə Ani Kukɔnɔ.

14 “Lefe nəmfóo, Onanto eto
sekakedikɔ ebutsyə fe mmə. Lefe
lɔnii, Osani utsyuə akɛ, wə léla
nkə lə usu kusu kutsyuə nyaso
ókpadi wə beyifoyifo nya úfi wə
bikə ókpe mə lə ani. 15 Útə utsyuə
saa lesa nə wuukefi keyifo lə wə
əsuəale əsuə, nya ɔnii, útə wə
sika eto atabi akpi anɔ. Nya obambaa, útə wə akpi ənuə. Utsyəfəə,
útə wə kɔkpi kɔni. Nya údu úsu
wə kusu komə. 16 Uyifoyifo wə
léfo atabi eto akpi anɔɔ, ésu ɔ́tsyi
ɔ́wuninsə lə nnya əsuə nya únyə
akpi anɔ útəkəsə. 17 Nko ke nwə
bətə akpi ənuə tsya dínyə akpi
ənuə útəkəsə. 18 Fɛɛ uyifoyifo wə
bətə sika eto atabi kɔkpi kɔnwɛɛ,
úsu úku dibiə nya úfi wə Onamute
eto atabi nyamə ɔ́kula mfó.

19 “Lə lefe kɛntsye eto kamaa,
beyifoyifo bamfo eto Onamute
əmə ésinkli úbə nya údufə lə
nkunta ku mə. 20 Uyifoyifo wə léfo
sika eto atabi akpi anɔ, éfi akpi
anɔ bamba óboko nya ɔ́tɛyi nkə,
‘Bonamute, ətə mɛ sika eto akpi
anɔ, nya mínyə akpi anɔ bamba
mínkpe.’

21 “Wə Onamute əmə átɛyi wə
nkə, ‘Alɔ éyifo, uyifoyifo sɛɛ.
Éyifo asa lə kusu əsuə nya fálɛ asa
sɛkɛ ola, nyaso muufi fə ntsyə lə
asa kpə eto kɛnyɛ. Dufə əbə lə əbə
ənyənko mɛ disuəyuə!’

22 “Nya uyifoyifo nuəfə wə bətə
sika eto akpi ənuə tsya díbə nya
ɔ́tɛyi nkə, ‘Bonamute, ətə mɛ sika
eto atabi akpi ənuə nya mínyə
akpi ənuə bamba mínkpe.’

23 “Wə Onamute əmə átɛyi wə
nkə, ‘Uyifoyifo sɛɛ, éyifo lesa saa
lə kusu əsuə tinti! Se fálɛ asa sɛkɛ
ola lə kusu əsuə esoo, muufi fə

ntsyə lə kpə eto kɛnyɛ. Bə lə əbə
ənyənko mɛ disuəyuə!'
24 "Mfó nya uyifoyifo wə léfo
sika eto atabi kɔkpi kɔnwɛ tsya
díbe nya ɔ́tɛyi nkə, 'Bonamute,
nyi minkə eyifo utidi wə eto asa
nkpe ale nnya fəəfəsə asa lə kaka
fámanto kuətsyuə. Nya faalɛ asa
lə kaka fémense kulesa. 25 Nya
se mínte sikpi esoo, mfi fə atabi
nyamə nya mínku dibiə mímfi
nnya mínkpe. Nyaso nyə fə atabi
ni nyamfo.'
26 "Wə Onamute əmə átɛyi wə
nkə, 'Fə uyifoyifo bua, ɔflɔ́. Eyi
fə meefi lesa kaka lə mánkpe nya
məəfəsə asa lə kaka mánto kulesa.
27 Nyalɛ beso fémemfi mɔ atabi
ésuko atabi kətsyəkɔ bə lə mbəə,
lə nnyə nnya kutəkə?'
28 "Mfó nya onamute əmə lɛtɛyi
nkə, 'Mɔmɔ, lɛ atabi nyamfo afo
lə wə ani lə befi nnya bitə nwə
nkpe akpi lefosi.' 29 Itsyise utidi
wə nkpe asaa, wə ke bonsi boofi
ditsyuə bakpe bawunsə nɛ. Nya
utidi wə kulesa lentee, sɛkɛɛ nte
wə tsyaa, bɔɔlɛ ni bafo wə lə ani.
30 Nya uyifoyifo bimba əmfo alɛɛ,
beto wə bekpe lə ketuntu ka nkpe
lə lekple. Kaka mfóo, wuwi keku
unə wə animi.

Utidi Eto Ubi Ebokponko Kawunsiə Eto Betidi Lekpo.

31 "Lefe nə Utidi Eto Ubi əmə
luubə lə wə diyənde əsuə ku
Onanto eto batɔnkpe kenkee, wu-
usiə lə wə lekankpomɛ əsuə.
32 Nya kawunsiə eto ese eto be-
tidi kenke lɔɔbɔ bəńyə lə wə
ənəmi. Nya wuusənsə mə lə akpa
ənuə fe kase nwə laayɛnko bebuki
leesənsə basamu kələkə lə bate
nti. 33 Wuuńyəsə betidi sɛɛ lə wə
kodiani, nya wuutə mba ni betidi
bua ńyə lə wə kəməni.
34 "Nya Oka əmə lɔɔtɛyi mba
ńyə wə lə kodiani nkə, 'Bibə,
mi mba mɔ anto lékpo atsyɔ!
Bibə bidufə lə sekakedikɔ ka bálɔ
bətsyə itə mi idu taa kawunsiə eto
ketsyikokɔ ke. 35 Kukpɛnsɛ álɛ mɛ
nya bítə mɛ lesa míndi, utukuɛ álɛ
mɛ, nya bítə mɛ ntu mínnə. Nyifo
ɔfɔ nya béfo mɛ békpe lə mi ayo.
36 Lefe nə mínyɛ leyaa, bítə mɛ
kafia nti. Nya lefe nə mínlɛ bufii,
bɛlɛ mɛ ola. Lefe nə bákpe mɛ lə
diyo, bíbə bebe mɛ.'
37 "Mfó nya betidi sɛɛ bamə
lɔɔtɔ wə bənkə, 'Bonamute, di-
manfe búnyə kukpɛnsɛ nlɛ fə fɛ
bútə lesa fédi, nye bútə fə ntu
fənə? 38 Dimanfe búnyə fə ɔfɔ
fɛ bófo fə nye fányɛ leya bútə fə
kafia féti? 39 Dimanfe bɔ́nɔ bə alɛ
bufi nye bə akɛ lə diyo fɛ búbə
bóbe fə?'
40 "Mfó nya Oka əmə luutə
mbuayɛ nkə, 'Nlɛ mi bɔtɛyi
minkə, lefe saa nə fáwunsəko
utsyuə wə ləmbə dibu saa lə mɔ
bayimi bamfo ntii, mɔ féyifo fətə.'
41 "Mfó wɔɔtɛyi mba ńyə lə wə
kəməni nkə, 'Bidu mɛ lə ɔflɔ, mi
mba Onanto díkudi! Bisu bidufə
lə ditefɛnku manlo nə Onanto
létsyaka útə Obonsam ku wə
batɔnkpe! 42 Kukpɛnsɛ álɛ mɛ, fɛɛ
bɛni bíəntə mɛ lesa ndi. Utukuɛ
álɛ mɛ, fɛɛ bíəntə mɛ ntu nko ke.
43 Nyifo ɔfɔ wə díbə ɔ́sɔnɔ mi, tsya
bíamfo mɛ. Nyɛ leya tsya bíenti
mɛ kafia. Nnɔ bufi, bákpe mɛ lə
diyo, fɛɛ bíəmbə bisiəsə mɛ.'
44 "Mfó buutə wə mbuayɛ
bənkə, 'Boanto, lemanfe búnyə
kukpɛnsɛ lɛlɛ fə, nye ututkuɛ lɛ
fə, nye féyifo ɔfɔ, nye fányɛ leya,
nye fanlɛ bufi, nye fakɛ lə diyo fɛ
bóəmbə bobe nye bɔ́wunsəko fə?'
45 "Oka əmə ebutə mbuayɛ nkə,
'Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, lefe nə
eto lefe bíenyifo kasɛɛ bítə betidi
ba bíembu kulesa lə mɔ bətsyuə
bamfo ntii, mɔ uni bíenyifo kulesa
bitə!' "
46 Yesu átɛyi ólosə nkə, "Nyaso
boofi mba mfo batsyese kanyi
kənyəkɔ itə manlo manlo. Nya
betidi sɛɛ bamfóo, mə ebunyə
nkpə bo ləmbɔkɛ kalokɔ kulefe
kulefe."

26

Yudafɔ Eto Beninə Ákpe Disi Bə Baalo Yesu.

1 Se Yesu lɛtɛyi asa nyamfo
kenke ólosəə, ɔ́tɛyi wə bakasebi
nkə, 2 “Iyifo mi bote bənkə ibu eyi
ənuə lə Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Diyi
nəmə lə leyoo, nya boofi Utidi Eto
Ubi bətə bə basɔ wə bamanklasə
lə kuyi əsuə.”
3 Nya besumunyə ninə ku
umə eto beninə dísu bátsya lə
Usumunyə ninə Kenke Kayafa eto
diyo. 4 Befi nsusu bə boomuə Yesu
kalɔkalɔ lə balo wə. 5 Bátɛyi tsya
bənkə, “Yanle bə bumuə wə lə diyi
nəmə budi kəmiə, lenni nko betidi
bamə ebunyənki bataka bəńyə bo
lə əsuə.”

Usio Utsyuə Édiki Yesu Nnuəbi Fifi Lə Betania.

6 Yesu ésu Simon wə dífi bufi sia
eto diyo lə Betania. 7 Lefe nə Yesu
nsi ɔnlɛ budii, usio utsyuə əbə
wə ɔflɔ, wə dítsyi nnuəbi alabasta
eto dituntu nə ókpo nnuəbi tɔ
bo laanyi fififi, bo léfo koya tinti
óboko mfó, nya úfi mu ókpo Yesu
lə disi.
8 Se Yesu eto bakasebi dínyə
nyamfoo, kafo ányi mə. Bátɔ
əsuə bənkə, “Beso óbiasə nnuəbi
bomfo nko? 9 Boofo nnuəbi bomfó
boté itə koya kplɛ, befi atabi
nyamə bətə bakombo!”
10 Se Yesu lɛnɔ lesa nə banlɛ
bɔtɛyii, ɔ́tɛyi mə nkə, “Beso bɛnlɛ
usio əmfo bule? Lesa sɛɛ dini
úyifo útə mɛ. 11 Bakombo kpe mi
lenti lefe saa. Fɛ, mɔɔ inni lefe
saa mɔɔkɛ mi lə ɔflɔ. 12 Se usio
əmfo dífi nnuəbi bomfo ókpo mɛ
lə əsuə, ɔ́lɔ mɛ utsyə itə mɔ bu-
bike. 13 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə
kawunsiə eto kaka ke boobe Ditiki
Sɛɛ nəmfo letsyaa, boofi nnya usio
əmfo díyifo bakakloma wə.”

Yuda Iskariot Átɔ Atabi Nkə Lə Ulə̀kə Yesu Utə.

14 Mfó nya bakasebi lefosi inuə
bamə eto ɔni, wə baakpo Yuda
Iskariot dísu besumunyə ninə
ɔflɔ. 15 Nya úsu ɔ́tɔ mə nkə, “Be
biutə mɛ lə ndu Yesu ntə mi?”
Bákla sika flubia fosi ətsyə béfi
bətə wə. 16 Idu lə lefe nəmfóo,
útsyiko esu bɔbɛbɛ kase wuudu
Yesu utə mə.

Yesu Ku Wə Bakasebi Édi Ukpə Ása Bo Ɔyila Eto Diyi.

17 Lə Abolo Menyenki eto Eyi-
didi eto diyi tutɛ əsuəə, bakasebi
bamə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə
bənkə, “Sie faala fə bɔlɔ butsyə
butə fə itə Ukpə Ása Bo Ɔyila eto
diyi nəmə budi?”
18 Ɔtɛyi mə nkə, “Bisu osani
utsyuə əmə ɔflɔ lə umə əmə lə
bɛtɛyi wə biə, ‘Oteasa nkə, “Mɔ
lefe éboyo. Mɔ ku mɔ bakasebi
ebudi Ukpə Ása Bo Ɔyila eto didisa
nəmə lə fə diyo.” ’ ” 19 Bakasebi
bamə éyifo fe kase Yesu lɛtɛyi mə,
nya bánwa Ukpə Ása Bo Ɔyila eto
didisa nəmə bətsyə mfó.
20 Se ditsyitsyo lefe léyoo, Yesu
ku wə bakasebi lefosi inuə bamə
əbə bəsiə kasɔ itə lesa budi. 21 Lə
lesa nəmə kedikɔɔ, Yesu átɛyi mə
nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, mi nti
eto ɔni ebudu mɛ utə.”
22 Ditiki nəmfo ələ bakasebi
bamə tinti nya bétsyiko wə bɔtɔ
ɔni ɔni bənkə, “Bonamute, mɔ
fanlɛ lee?”
23 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Utidi
wə bonko wə nlɛ kɔni bokpe lə
ɔkpɛ ɔni kedi uni luudu mɛ utə.
24 Mɔ, Utidi Eto Ubi, ebukpə fe
kase báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə. Fɛɛ mbɔbɔɛ itə utidi
wə luudu Utidi Eto Ubi utə. Lə
nnya ete bánle utidi əmə eni ɛlɛkɛ
itə wə eso.”
25 Yuda wə ləəbə Yesu budu kətə
tsya átɔ nkə, “Oteasa, sitinti inni
mɔ fanlɛ, lee?”
Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Fə
lɛtɛyi.”

Bedi Kakle Fɔfɔ Eto Lesa.

26 Se banlɛ lesa budii, Yesu éfi
abolo, nya ɔ́sɔ ani nya úbudi wə

nya úfi útə wə bakasebi ɔ́tɛyi nkə,
“Befo lə bidi. Nyamfo ni mɔ əsuə
eto sinə nɛ.”
27 Nya úfi lɛkɔbe ku nte nya
ɔ́sɔ Onanto ani, nya úfi útə mə
nkə, “Mimblɛ fo binə. 28 Nyə mɔ
kɔtɔ ko ni kakle lə Onanto ku wə
betidi eto nti. Kɔtɔ ko minfi minlɛ
bokpo kasɔ lə betidi kpə eto disi,
bə lə Onanto lə ufi mə abua ɔtsyɛ
mə. 29 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə,
mensiembunə nte bomfo eto okle
isu ese lefe nə mɔ ku mi luunə nte
fɔfɔ lə mɔ Anto eto sekakedikɔ.”
30 Nyamfo eto kamaa, bésə kusə
bátɛsə Onanto, nya bédu bésu
Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini əsuə.

Yesu Átɛyi Utsyə Nkə Petro Ɜbɔni Wə.

31 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Mmi
eto ketsye kamfoo, mimblɛ ebut-
syetsyi bidu mɛ lə ɔflɔ, nya mɔ
mate luubu. Itsyise Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə,
‘Onanto ebolo nwə ləətsyə
basamu bamə
nya basamu bamə luusənsə.’
32 Fɛɛ lə batakasə mɛ betsyiko
ɔkɔməə, mɔɔtɔ mi sɛtɔ nsu
Galilea.”
33 Petro éfe kɛnyɛ ɔ́tɛyi Yesu
nkə, “Lə bafɛfɛ kenke ani fə tsyaa,
memboyani fə ntsyə kulefe!”
34 Mfó nya Yesu lɛtɛyi Petro nkə,
“Nlɛ fə bɔtɛyi minkə ketsye kamfo
fɛ ukusɛ luutə kɛnyɛ, əbɔtɛyi sit-
syə fənkə enyi mɛ.”
35 Petro ətə mbuayɛ nkə,
“Məmbɔni fə kulefe, lə ibə bə
bonko fə kpe kulaa tsya.” Nya
bakasebi fɛfɛ kenke tsya lɛtɛyi
nko.

Yesu Áto Ola Lə Getsemane.

36 Nya Yesu ku wə bakasebi
dísu kaka baakpo Getsemane, nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisiə mfo lə nsu
sɛtɔ mə nsu nto ola.” 37 Ókpa
Petro ku Sebedeo eto bebi inuə
bamə ɔ́yɛnko. Údufə lə kawɛndo
əsuə, nya útsyiko butinkə kek-
leke. 38 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Kanyi
ka nkpe mɛ lə utu fui tinti bə kába
mɛ əsuə. Bisiə mfo lə bikase ku
mɛ.”
39 Ɔyɛ úsu sɛtɔ sɛkɛ nya ókpo
lə kasɔ úfusə ənəmi, nya óto ola
nkə, “Mɔ Anto, lə yɔɔlɛkɛɛ, takasə
bulə bomfo lə mɛ əsuə. Fɛɛ
menyifo lə mɔ lelabi əsuə bomu
lə fə lelabi əsuə.”
40 Se úsinkli úsu bakasebi itsyə
bamə ɔflɔ, únyə nkə bálabe se-
labe, nya ɔ́tɔ Petro nkə, “Nyaso mi
basini bamfo embofo ənə butəkə
ku mɛ itə lebombosɔsɔ lɔni hã
ete? 41 Bitəkə ənə lə beto ola
bə biembudufə lə botokabe əsuə.
Lɛwɔnɔ nəmə lɛ bola, fɛɛ əsuə eto
sinə ayɔkpɔ.”
42 Yesu esi úsu dinuəfə úsu oto
ola ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ Anto, lə kanyi
eto lɛkɔbe nə məəbə bunə mfo
embofe mɛ, nya iyifo fə lelabi bə
nnə ni kokooko, nyalɛ tə lə ibə itə
nko.”
43 Se úsinkli úbə bioo, únyə nkə
bakasebi bamə si balɛ selabe ko,
nya bannlɛ ənəmi bofo buminkli
kulaa tsya. 44 Yesu esi údu lə mə
ɔflɔ ditsyəfə úsu óto ola fe kase
óto ibə éfe.
45 Nya úsinkli úbə bakasebi
bamə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisi
belabe selabe bɛlɛ ɔnwɛ butsyə?
Bebe! Lefe nəmə eboyo bə befi
Utidi Eto Ubi əmə bakpe lə betidi
bua eto ani. 46 Betaka lə budu.
Bebee, nwə nlɛ mɛ budu kətə
ebɔfi.”

Yudafɔ Eto Beninə Ɜmuə Yesu.

47 Yesu əńyə ɔlɛ mə etiki
budinko fɛ Yuda wə ni lefosi
inuə bamə eto ɔni díbə údufə.
Betidi ba ni besumunyə ninə ku
batɔnkotɔnko ba bələkə ətəkəko
wə, nya béntsyi nlande ku keyi.
48 Udundukətə əmə ətə báte
batɔnsə bə, “Utidi wə mɔɔbuta
nsiəsəə, wə ni utidi wə bɛnlɛ
bɔbɛbɛ nɛ. Bimuə wə.” 49 Yuda
ésu Yesu ɔflɔ nya lə kase únyə
wə koo, ɔ́tɛyi wə nkə, “Oteasa,
diyuəsə itə fə.” Mfó nya ɔ́buta
wə.

50 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
"Ɔhɔ, kɔse lə eyifo lesa nə fəbə
keyifokɔ!"
Mfó nya betidi bamə díbə Yesu
ɔflɔ nya bəmuə wə nya bákɔbe
wə kekleke. 51 Mba ntəkəko Yesu
eto ɔni ələkə wə kalande nya ówe
Usumunyə Ninə eto ndomunyə
eto koto.
52 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
"Fi fə kalande akpe lə ke kakpekɔ.
Betidi ba leetsyi kalande lə be-
tidi əsuəə, kalande əsuə baayɛ
kəkpə. 53 Biante biə moofo
bɔwunsəko bɔtɔ ketsyiko mɔ Anto
ɔflɔ lee, nya lamfolamfoo, woot-
syese wə batɔnkpe eto bama-
manyə eto akpa lefosi ənuə itsyi
kato? 54 Fɛɛ lə ibə nkoo, ntsyə
fɛ nnya báwɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue luubə itə?"
55 Nya Yesu dítsyi ənəmi útə
sitiditu siamə nya ɔ́tɔ mə nkə,
"Beso ele bə bitsyi keyi ku nlande
bibə biə bibə mɛ kəmuəkɔ fe nwə
ńyə lə Aba əsuə? Diyi saa, nkɛ lə
Onanto eto kesumuyo mfó nkate
asa, fɛɛ bíəmmuə mɛ. 56 Asa
nyamfo kenke əbə nko bə lə asa
nnya bənyələkətidi lɛtɛyi bətsyə
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
lə ibə itə nko." Mfó nya wə
bakasebi kenke dítsyetsyi bédu lə
wə ɔflɔ.

Bákponko Yesu Lekpo Lə Yudafɔ Eto Lekpokakpokɔ Kplɛ.

57 Mba dímuə Yesu ákpa wə
bésuko Usumunyə Ninə Kenke
Kayafa eto diyo kaka besumunyə
ninə ku umə eto beninə ku afi
eto bateasa létsya bensi. 58 Petro
ətəko mə kama kama úsu taa
Usumunyə Ninə Kenke eto lekpata
kafo. Úsu úsiə lə bamamanyə
bamə ɔflɔ nkə lə obe kase ditiki
nəmə dubə ibə.
59 Besumunyə ninə ku
bakponkpo ba dísiə mfó kenke
ábɛbɛ betidi ba luubə bala etiki
bətəkə Yesu lə bənyə kusu balo
wə. 60 Fɛɛ bənnyə kulesa saa,
ite bə betidi kpə əbə bála bidia
bətəkə wə lə əsuə tsyafɛ.
Betidi inuə bətsyuə əbə 61 nya
bátɛyi bənkə, "Utidi əmfo átɛyi
nkə, 'Mooba Onanto eto ke-
sumuyo nəmfo, nya lə eyi ətsyə
əsuəə, muusinkli nto ni nńyənsə.'
"
62 Usumunyə Ninə Kenke átaka
úńyə nya ɔ́tɔ Yesu nkə, "Anlɛ etiki
nnya banlɛ bɔtɛyi kətəkə fə lə
əsuə mfo bɔnɔ? Ǝmbə Kulesa
fɔɔtɛyi lə nnya əsuə?" 63 Fɛɛ Yesu
édi bi, wóantɛyi kulesa.
Usumunyə Ninə Kenke əmə esi
ɔ́tɛyi wə nkə, "Lə Onanto wə nsi
nkpe eto diye əsuəə, nlɛ fə bɔtɛyi
minkə tɛyi bo lə fə ni Onanto eto
Ubi wə Bákpo Ɔhile Utsyə əmə."
64 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, "Ee, ite fə kase fátɛyi. Fɛɛ
nlɛ mi bɔtɛyi minkə idu mɔmɔ
ɛntɔɔ, buinyə Utidi Eto Ubi se unsi
lə Ǝsuəalenyə Kenke eto kodiani.
Nya biunyə se unsi lə asɔmiloku
əsuə utsyi kato ɔnlɛ bubə!"
65 Lə nyamfo əsuəə, Usumunyə
Ninə Kenke əmə áfuadi wə awu
ku lɛblɔfi nya ófa ɔ́tɛyi nkə, "Édi
mbusiotiki! Boensihiã badansiɛ
saa! Bíɔnɔ mbusiotiki nnya údi
mfo! 66 Ntsyə bibu?"
Məmblɛ ətə mbuayɛ bənkə,
"Údi dikpi nya uńyə utə ukpə!"
67 Nya bétufə ntufə bákpo wə
lə ənəmi nya báblɛ wə. Nya mba
lɛsɔ wə lə atosi, 68 átɛyi bənkə, "Lə
Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə
fenii, tɛyi bo futsyə lɛsɔ fə!"

Petro Étudi Nkə Únyi Yesu.

69 Petro əsiə lə lekple lə
kpakpaakpe mfó fɛ Usumunyə
Ninə Kenke eto usumubisiobi díbə
mfó nya ɔ́tɛyi wə nkə, "Fintsya
ətəkəko Yesu wə ditsyi Galilea eto
kasɔ."
70 Fɛɛ ɔ́ni nnya lə betidi bamfo
kenke eto ənəmi ɔ́tɛyi nkə,
"Mante lesa nə fanlɛ bɔtɛyi mfo!"

71 Nya údu mfó úsu úńyə lə diyo
nəmə eto kesie. Usumubisiobi
bamba tsya ənyə Petro nya ɔ́tɛyi
mba díńyə mfó nkə, “Wuntsya
ətəkəko Yesu Nasaretnyə əmə.”
72 Bio Petro esi ɔ́ni nya óka
ntamu ɔ́tɛyi nkə, “Minyi osani
əmə ko!”
73 Yanklɛ fɛ mba ńyə mfo díbə
bátɛyi Petro bənkə, “Ɛkpɛ mə ɔni
feni, itsyise fə etikididi əələkə fə
kate wuee.”
74 Nya Petro lɛtɛyi nkə, “Ekpe lə
lesa saa bə ɔnukualɛ minlɛ bɔtɛyi
minkə Onanto lə unə mɛ koto lə
sidia minlɛ bɔtɛyi!”
Lefe nəmfo tutuutu nnya ukusɛ
dítə kɛnyɛ. 75 Nya Petro lékloma
lesa nə Yesu lɛtɛyi nkə, “Fɛ ukusɛ
luutə kɛnyɛɛ, əbɔtɛyi sitsyə fənkə
enyi mɛ.” Ɔbɔ úsu lekple nya úwi
keku kekleke.

27

Yudafɔ Eto Beninə Ákpa Yesu Bésuko Pilato Ɔflɔ.

1 Se kale dísiə ku olesiətu, Be-
sumunyə ninə ku umə eto beninə
kenke átsya nya báse uyi bə boolo
Yesu. 2 Bákpe wə lə amena nya
bákpa wə bésu bákpe Romafɔ eto
Aba eto Uninə Pilato lə ani.

Yuda Álo Ǝsuə.

3 Se Yuda, wə dídu Yesu lɛnɔ nkə
bálo wə dikpənkpii, ífi wə tinti,
nya úsinkliko sika flubia awosi
ətsyə nyamə úsuko besumunyə
ninə ku umə eto beninə bamə.
4 Ɔ́tɛyi nkə, “Nyifo kabua bə mfi
utidi wə dímenyifo kabua ntə miə
balo!”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Nyamfo
manka bo nkpə. Fə etiki ni
nyamfó!” 5 Yuda éfi atabi nyamə
óto ókpe lə Onanto eto Disumuyo
mfó, nya usu ókpe ukuə úkpe.
6 Nya besumunyə ninə bamfó
lɛsɛ atabi nyamə nya bátɛyi
bənkə, “Atabi nyamfo eyifo kɔtɔ
eto atabi, nya iyifo lesa nə ńyə lə
bo kesumu eto kɔfi əsuə bə bufi
atabi nyamfo bokpe lə bo kesumu
eto otobe. Bo kɔfi eti nyamfo
kusu.” 7 Se bákpe disii, báse nya
uyi bənkə befi atabi nyamə bésu
báya Asa eto Otonto eto Kasɔ itə
bafɔ eto kebikekɔ. 8 Nyamfo esoo,
bətəkə kasɔ kamə diye bə Kɔtɔ eto
Kasɔ ibə ese lə mmi. 9 Itə lesa nə
Onanto eto unyɛləkətidi Yeremia
lɛtɛyi útsyə díbə itə nkə, “Béfi
sika flubia eto atabi fosi ətsyə,
nya Israelfɔ lɛtɔnɔ bə boofo lə wə
disi 10 béfi báya Otonto eto Kasɔ,
fe kase Bonamute léla nkə nyifo.”

Pilato Átɔ Yesu Etiki.

11 Bákpa Yesu báboko Romafɔ
eto Aba eto Unyɛsiə Ninə Pilato
eto ənəmi. Nya ɔ́tɔ wə nkə, “Fə
ni Yudafɔ eto Oka əmə?”
Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Ee. Átɛyi
kukɔnɔ.”
12 Fɛɛ wántɛyi kulesa itsyi lə be-
sumunyə ninə ku umə eto beninə
eto nyɛ bo banlɛ bola kətəkə wə
əsuə. 13 Mfó nya Pilato lɛtɔ wə
nkə, “Etiki nnya banlɛ bɔtɛyi lə fə
əsuə mfo manka fə lee?” 14 Fɛɛ
íyifo Aba eto uninə əmə yani tinti
se Yesu lɛni wémfe kɛnyɛ útə
mbuayɛ saa.

Pilato Álo Yesu Dikpənkpi.

15 Ídi Aba eto uninə lesa nə
úkeyifo lɛlɛ saa lə bəəbə Ukpə Ása
Bo Ɔyila eto diyi budi, bə oyani
mba béti bákpe lə Aba eto diyo
eto ɔni wə betidi kpə bamə lɛtɔ,
utə mə. 16 Lə lefe nəmfóo, mba
bákpe lə diyo mfó eto ɔni akɛ, wə
betidi nyi kukɔnɔ nya baakpo wə
bə Baraba. 17 Nyaso lefe nə betidi
kpə díbə bátsyaa, Pilato átɔ mə
nkə, “Owoe biala biə nyani ntə
mi? Baraba lee, lee Yesu wə be-
tidi laakpo bə Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə?” 18 Úyifo nko itsyise
óte nkə kekisi eso Yudafɔ eto ben-
inə bamfo lékpa wə báboko.
19 Lefe nə Pilato nsi ɔnlɛ lekpo
nəmə bokpoo, wə usiə átsyese wə
ɔtɔnkpe nkə, “Ləkə fə ani lə utidi

wə dímenyifo kabua saa mfo eto
etiki əsuə, itsyise nsiə kola kənə
eto ketsye itsyi lə wə əsuə, nnya
dítə sikpi dímuə mɛ tinti!”
20 Besumunyə ninə ku umə eto
beninə ábiasə betidi ba létsya
mfo eto ato bənkə batɔ Pilato lə
oyani Baraba utə mə lə balo Yesu.
21 Fɛɛ Pilato átɔ betidi ba létsya
mfó nkə, “Betidi inuə bamfo eto
nti, nte nwə bela biə nyani ntə
mi?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Baraba!”
22 Nya Pilato dísi ɔ́tɔ mə nkə,
“Nyalɛ, be ele bə nyifo ku Yesu
wə baakpo bə Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə mɔmɔ?”
Məmblɛ kenke ətə mbuayɛ
bənkə, “Sɔ wə amanklasə lə kuyi
əsuə!”
23 Fɛɛ Pilato átɔ mə nkə, “Nte
kabua ka úyifo?”
Mfóo, bétsyiko bofa bembembe
katɛyi bənkə, “Sɔ wə amanklasə lə
uyikabie əsuə!”
24 Se Pilato dínyə nkə wen-
siembofo kulesa buyifo lenni bulə
ebubəə, úfi ntu nya úflə ani lə
sitiditu nəmə eto ənəmi nya ɔ́tɛyi
nkə, “Nnyə mɔ ani, nnyə mɔ akpa,
mɔ ani əmbə lə osani əmfo eto
bolo əsuə! Mi etiki ini.”
25 Sitiditu siamə kenke ətə
mbuayɛ bənkə, “Wə ukpə bə
utəkə lə bo ku bo bebi lə əsuə!”
26 Mfó nya Pilato léyani Baraba
útə mə. Nya se útə báblɛ Yesu
bálosə, óyani wə útə nkə básɔ wə
lə uyi əsuə.

*Romafɔ Eto Bamamanyə Ákpe
Yesu Kofani.*

27 Nya Pilato eto bamamanyə
lékpa Yesu bésuko Aba eto un-
inə eto diyo, nya bamamanyə
ba kenke díbə bátsyilama wə.
28 Bələkə wə awu lə əsuə nya béfi
awu sia bákpe wə. 29 Nya béfi
biyu bédi lekpakpa bétsyisə wə lə
disi fɛ béfi uyi bákpe wə lə kodi-
ani. Nya báse akonki lə wə ənəmi
fe oka seka nya bəmə wə bátɛyi
bənkə, “Yuu, yuuduu,! Yudafɔ
eto Oka lə usiə nkpə kɛntsyɛɛ!”
30 Bétufə ntufə bákpo wə lə əsuə
nya bálɛ uyi əmə báfo básɔ wə
lə disi. 31 Se bəmə wə bálosə
nkoo, bələkə wə awu sia nyamə
lə əsuə nya besi béfi wə awu
nyamə bákpe wə. Nya bákpa
wə báyɛnko bésu wə kasɔkɔ lə
uyikabie əsuə.

*Básɔ Yesu Bamanklasə Lə Uyik-
abie Ǝsuə.*

32 Lefe nə bédu lə umə báyɛ
bantɔɔ, bátsyako osani utsyuə
wə ditsyi Kirene wə baakpo Si-
mon. Bamamanyə bamə áhiɛ wə
bə ofo Yesu eto uyikabie komə
utsyi. 33 Nya bésu báyo kaka
baakpo Golgata eto kasɔnɔnɔ ni
Ditidisikɔbe ku kalua. 34 Bətə
Yesu nte bo bátsyakasə ku kofa
ko nkpe kalo bə unə. Fɛɛ se útu
mu óbee, ɔ́ni wənnə mu. 35 Mfó
nya bamamanyə bamə lɛsɔ wə
bamanklasə lə uyikabie əsuə, nya
bákpo asa basɛɛ fɛ bésie wə awu
bətə bətsyuə. 36 Nya kamaa, bəsiə
mfó bákase wə. 37 Lə wə disi
katoo, báwɔni asa bámanklasə
lə uyi əmə əsuə. Nnya báwɔni
bənkə lesa nə eso bálo wə ni bə,
“Nnyə Yesu, Nwə Ni Yudafɔ Eto
Oka.” 38 Básɔ beyu inuə bətsyuə
tsya lə uyikabie əsuə bákɔ lə
Yesu əsuə. Ɔni áfaka lə wə se-
diani nya ɔni tsya léfaka lə wə
siməni. 39 Betidi ba kenke lɛyɛ
mfó étinkəsə mə esi nya báka
Yesu fefe. 40 Bátɛyi bənkə, “Fə ni
nwə lɛtɛyi fənkə eboba Desumuyo
Kplɛ akpo lə kasɔ, esinkli ato ni
əńyənsə lə eyi ətsyə əsuə nɛ!
Ləkə fə əsuə, lə Onanto eto Ubi
feni! Yifə lə uyikabie komə əsuə
əbə kasɔ.”
41 Nko ke besumunyə ninə ku
afi eto bateasa ku umə eto ben-
inə tsya dímə wə bátɛyi bənkə,
42 “Ófo betidi bamba lə nkpə, fɛɛ
wəmbofó wə əsuə buləkə! Lə
Yudafɔ eto Oka unii, ɔyifə lə kuyi

əsuə mɔmɔ ubə, lə bofo wə bɔnɔ!
43 Ófó Onanto ɔ́nɔ, nya waak-
padi wə əsuə nkə Onanto eto Ubi.
Nyaso bitə lə bobe lə Onanto aala
wəə, lə uləkə wə mɔmɔ lə bobe!”
44 Nko ken beyu ba ku wə básɔ lə
kuyi əsuə tsya léka wə nɛ.

Yesu Ǝkpə.

45 Idu lə kakɔmi eto abombo
lefosi ənuəə, kawunsiə kenke ána
tũũ isu ese lə ketsyitsyokɔmi eto
abombo ətsyə. 46 Fe abombo
ətsyə etii, Yesu áfa bembembe
ɔ́tɛyi nkə, “Eli, Eli, lama sabak-
tani?” Nyamfo eto kasɔ ni, “Mɔ
Onanto, mɔ Onanto! Beso fáyani
mɛ fətsyə?”
47 Betidi bətsyuə díńyə mfó ánɔ
lesa nə ɔ́tɛyi, nya bátɛyi bənkə,
“Ɔlɛ Elia bokpadi!”
48 Mə ɔni étsyetsyi nya úfi okosa
wə bákpe lə nte eto sonkpe, nya
úfi mu ku uyi úsuko nkə lə utə
wə lə unə. 49 Fɛɛ betidi bamba
átɛyi bənkə, “Bińyə lə bobe! Bitə
lə bobe lə Elia ebubə uləkə wə
utsyiko kuyi komfo əsuə.” 50 Yesu
esi ófa bembembe nya úkpə.
51 Lamfolamfoo, Disumuyo Kplɛ
eto kafia kplɛ dísie lə akpa ənuə
itsyi kato ibə kasɔ. Nya kasɔ
kamə kenke dítinkə, nya aba léba.
52 Edi ásini, nya Onanto eto betidi
kɛnkɛ kpə ba díkekpə létaka bəbə
nkpə. 53 Bábɔ lə mə edi kafo
nya se Yesu létaka útsyi ɔkɔmə
úbə nkpəə, bésu Yudafɔ eto Umə
Kɛnkɛ əmə kafo kaka betidi kpə
dínyə mə.
54 Se Omamanyə ninə ku ba-
mamanyə ba díńyə bákase Yesu
dínyə kase kasɔ dítinkə ku asa
nnya díbə mfó kenkee, sikpi əmuə
mə tinti! Nya bátɛyi bənkə, “Sit-
intii, utidi əmfo éyifo Onanto eto
Ubi.”
55 Besio kpə ba dítsyi Galilea ba
díkawunsəko Yesu əńyə lə kɔsɛsɛ
bákabe asa nnya díbə. 56 Mə
bətsyuə ni Maria Magdalene, ku
Maria wə ni Yakobo ku Yosef eto
ambe ku Sebedeo eto usiə.

Yosef Wə Dítsyi Arimatea Ébikə Yesu Eto Ɔkɔ.

57 Se éyo ditsyitsyo lefee,
otabinyə utsyuə wə baakpo Yosef,
nya úyifo Yesu eto okasebi wə
ditsyi Arimatea əbə. 58 Úsu Pilato
ɔflɔ nya ɔ́tɔ wə nkə lə ofo Yesu
eto ɔkɔ. Pilato ətə kusu nkə befi
ɔkɔ əmə bətə Yosef. 59 Nyaso
Yosef áfo ɔkɔ əmə nya úfi kafia
flubia kətsyuə úmli wə. 60 Nya úfi
wə úsu úbikə lə kebikekɔ lə wə
kosate eto kudi fɔfɔ ko bələkə lə
koba kəmiə. Nya ominansə leba
nə lɛmɔ úti ko kɛnyɛ nya údu.
61 Maria Magdalene ku Maria
nuəfə əsiə mfó balɛ kudi komə
bobe.

Bamamanyə Áse Yesu Eto Kudi.

62 Nya se kale disiə nya ini
Ɔnwɛditsyəyii esoo, usumunyə
ninə ku Farisifɔ ésu Pilato ɔflɔ.
63 Nya bátɛyi wə bənkə, “Uninə,
lefe nə odiantidi əmə dísiə nkpəə,
ɔ́tɛyi nkə, ‘Lə nkpəə, bootakasə
mɛ betsyiko ɔkɔmə lə eyi ətsyə
eto kama.’ 64 Nyaso tə lə bama-
manyə lə base kudi komə kukɔnɔ
isu ese diyi tsyəfə nəmə, kase
wə bakasebi lembusu beyu ɔkɔ
əmə bedunko batɛyi betidi bənkə
ótaka utsyi ɔkɔmə. Lə ibə nkoo,
sidia sia bɔɔtɛyi əbɔkɛ seso nsia
kɔ.”
65 Mfó nya Pilato lɛtɛyi mə
nkə, “Bitə lə bamamanyə lə besu
base kudi komə fe kase boofo.”
66 Nyaso bésu bálɔ béti leba nə
béti lə kudi komə kɛnyɛ kekleke
bətsyə ko lekpo, bə lə utsyuə etidi
ni lə bənyə bətsyə lekpo, nya
bətsyə bamamanyə bə base ko.

28

Onanto Átakasə Yesu Utsyiko Ɔkɔmə.

1 Lə Ɔnwɛditsyəyi eto kamaa,
əni Kɔsida eto kolensiəntoo,

Maria Magdalene ku Maria nuəfə
ésu bə besu babe kudi komə.
2 Lamfolamfoo, kasɔ étinkə kek-
leke. Onanto eto Ɔtɔnkpe utsyuə
áyifə utsyi kato úbə ɔ́minansə
leba kplɛ nəmə nya úsiə lə ni
əsuə. 3 Wə ditsyəbi ékeyənde
fe kase ɔsi laato nya wə awu
diflubi futututu fe aklala seka.
4 Sikpi əmuə mba nlɛ mfó bose
nya bétinkə tinti, nya bákpo kasɔ
mfó fe bukpə békpe.
5 Onanto eto Ɔtɔnkpe əmfó
édinko besio bamə etiki nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Biante sikpi! Nnyi
miə Yesu wə básɔ bámanklasə lə
kuyi əsuə bɛnlɛ bɔbɛbɛ. 6 Umbə
mfo! Bátakasə wə fe kase ɔ́tɛyi
ɔtɔnsə. Bibə bebe kaka ólabee.
7 Mɔmɔɔ, bisu mlə lə bisu bɛtɛyi
wə bakasebi biə, ‘Bátakasə wə
betsyiko ɔkɔmə úbə nkpə, nya
ɔntɔ mi sɛtɔ úsu Galilea. Mfó
biunyə wə nɛ.’ Bekloma nnya
míntɛyi mi mfo.”
8 Nyaso bédu lə kudi komə ɔflɔ
lə sikpitete ku disuəyuə tsya əsuə.
Nya bétsyetsyi bə beesu batɛyi wə
bakasebi. 9 Lamfolamfoo, Yesu
átsyako mə, nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Diyuə itə mi.” Báyɛ bétu wə
bábokosə əsuə kasɔ bákɔbe wə
lə akpa nya bésumu wə. 10 Yesu
átɛyi mə nkə, “Biante sikpi. Bisu
bɛtɛyi mɔ bayimi biə besu Galilea,
mfó buunyə mɛ nɛ.”

Bamamanyə Ba Lése Kudi Komɛ Átɛyi Lesa Nə Bənyə.

11 Lefe nə besio bamfó dísinkli
bantɔɔ, bamamanyə ba lése kudi
komə ésu umə nya bátɛyi be-
sumunyə ninə bamə asa nnya
kenke díbə mfó. 12 Besumunyə
ninə bamə ku umə eto beninə
ákpe disi béfi nsusu. Bətə ba-
mamanyə bamə atabi eto akplɛ,
13 nya bátɛyi mə bənkə, “Bɛtɛyi
biənkə lefe nə bélabe selabe ku
ketsyee, wə bakasebi əbə béyu
wə ɔkɔ əmə bédunko. 14 Nya
lə Romafɔ eto Aba eto uninə anɔ
nyamfoo, buutə ɔnɔ kasɔ boə inni
mi díyifo kulesa, nyaso yanle bə
balo mi dikpi.” 15 Bamamanyə
bamə áfo atabi nyamə nya béyifo
fe kase bátɛyi mə. Nyaso nyamfo
ni ditiki nə lɛyɛ létsyilama Yudafɔ
ntii taa mmi nɛ.

Yesu Ƒləkə Ƒsuə Óte Wə Bakasebi.

16 Lə nnya eto kamaa, bakasebi
lefosi ɔnwɛ bamə ábe bésu kɔtini
ko nkpe lə Galilea əsuə kaka Yesu
lɛtɛyi mə utsyə. 17 Se bənyə wəə,
bésumu wə, ite bə mə bətsyuə
áyaki tsya. 18 Yesu ányi ɔfi mə
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Onanto éfi kato
ku kasɔ kenke eto əsuəale útə
mɛ. 19 Nyaso bisu kawunsiə eto
betidi kenke ɔflɔ lə biyifo mə mɔ
bakasebi. Bifləsə mə ntu lə Anto
ku Ubi ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto diye
əsuə, 20 nya bete mə bə betsyue
lesa saa nə mínte mi koto. Nya lə
sitintii, mɔɔkɛ ku mi lefe saa, isu
ese lə kawunsiə eto kalosəkɔ.”

MARKO
Ditiki Sɛɛ Nə Marko Lɛwɔni

Ntufləsətidi Yohanes Ábe Letsya Itsyi Lə Ditiki Sɛɛ Nəmə Ɜsuə.

1 Nyamfo ni Ditiki Sɛɛ itsyi lə
Yesu Kristo wə ni Onanto kosate
eto ubi əsuə eto ketsyikokɔ.

2 Lə lefe kɛntsyɛ nə léfe məə,
Onanto eto unyələkətidi Yesaya
áwɔni utsyə nkə Onanto átɛyi wə
ubi nkə,
“Mootsyese ɔtɔyɛ ntɔnsə.
Wə lɔɔlɔ betidi utsyə itə fə
bubə.
3 Ɜbɔnɔ se nkomə eto utidi əmfo
luusu kabe letsya lə mfimin-
ti akatɛyi nkə,
‘Bimuə əsuə bitsyə itə Bonamute
əmə.
Bimuə əsuə kukɔnɔ itə wə
bubə.’ ”

4 Nko eto ɔtɔyɛ əmə ni Yohanes.
Wə ni díbə ɔkɛ lə mfiminti kaka
úkəfləsə betidi ntu lə ketu fe
kase Yudafɔ leeyifo. Nya ɔnlɛ
bofa kabe letsya nkə ele bə be-
tidi tsyi mə akɔɛsi bawuninsə lə
bayɛ asa bua buyifo lə bafo ntu
fləsəfləsə eto lekpa lə Onanto lə
ufi mə abua ɔtsyɛ mə. 5 Betidi
kpə etsyi Yudea eto kasɔ ku mə
umənkplɛ wə baakpo Yerusalem
nya bésu mfiminti bomfó bə lə
banɔ Yohanes eto kɔtɔ ko bákpe
wə eto etiki. Bələkə mə abua báte
Onanto nya Yohanes díflə mə
ntu lə ketu ka baakpo Yordan.

6 Yohanes ákpe ɔflimu eto bisə
eto awudindi nya úfi kubukikuə
eto abɔsu ókle wə nkɛ. Didisa nə
úkədi didi bablɔ ku bəkpəsə.

7 Wə etiki nnya ɔnlɛ ditsya bobe
ni nkə, “Utidi wə ntəkə mɛ kama
ɔnlɛ bubəə, so mɛ famfamfa nya
yəńyə itə bə ńyə lə wə kɛnyɛ nyifo
wə keyifo blɛmblɛ. 8 Mɔɔ, ntu
eto bufləsə eto lekpa ete maafo
buyifo. Fɛɛ wə ebufi Onanto eto
Lɛwɔnɔ ufləsə mi ntu.”

Yohanes Ɜfləsə Yesu Ntu.

9 Yanklɛ fɛ Yesu ditsyi umə
wə baakpo Nasaret lə Galilea eto
kasɔ, ubə udufə, nya Yohanes
díyifo wə ntufləsəfləsə eto lekpa
lə Yordan. 10 Lə kase Yesu nlɛ
bɔbɔ lə ntu bomə əsuə kabe ka-
too, únyə nkə Onanto eto kato
lɛ bɔsini nya Onanto eto Lɛwɔnɔ
lɛyifə dísiə lə wə əsuə lə lɛblɛkpa
eto ditsyəbi əsuə. 11 Nya bánɔ
ɔkuɛ ditsyi kato ɔnlɛ bɔtɛyi nkə,
“Fə ni mɔ ubi wə mankeko, nya
məənyə disuəyuə lə fə.”

12 Lamfolamfo, Onanto eto
Lɛwɔnɔ ákpa Yesu úsuko mfimin-
ti bomə kafo. 13 Wə mate
əsiə mfó eyifosi ana. Lə lefe
nəmfó əsuəə, Obonsam áto Yesu
óbe. Nya Onanto eto batɔyɛ díbə
bawunsə ko wə.

Yesu Ɜləkə Wə Bakasebi Tutɛ.

14 Lə lefe nə bəmuə Yohanes
bákpe lə Aba eto diyoo, Yesu édu
mfó úsu Galilea úsu údi Onanto
eto Ditiki Sɛɛ nəmə mfó.

15 Ɔkɛ mfó katɛyi nkə, “Lefe
sɛɛ nəmə eboyo. Onanto eto
sekakedikɔ eto lefe əbɔfi. Bisinkli
lə mi asa bua eto kama lə befo
Ditiki Sɛɛ nəmfo bɛnɔ.”

16 Se Yesu nlɛ botsyilama lə di-
tumbukplɛ nə nkpe lə Galilea eto
kasɔ ɔflɔɔ, únyə mba ləələkə akpɛ
inuə, ba ni Simon ku wə ɔyimisani
Andreas, ba nlɛ mə asabu bota
mfó.

17 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bibə
bitəkəko mɛ idu mɔmɔ ɛntɔɔ, nya
moote mi kase biuləkə betidi bitə
Onanto.” 18 Lamfolamfo báyani
mə asabu bətsyə nya bátaka
bətəkəko wə.

19 Ɔyɛ úsu sɛtɔ sɛkɛ nya únyə
bayimisani inuə bətsyuə ba ni
Sebedeo eto bebi ba ni Yakobo ku
Yohanes. Besi mə ɔklɔ kafo balɛ
mə asabu bɔlɔ. 20 Kase Yesu dínyə
mə koo, ókpadi mə nkə bətəkəko
wə. Mə tsya átaka akpa akpa
báyani mə anto Sebedeo ku wə

beyifoyifo bətsyə lə ɔklɔ əmə kafo
bətəkəko Yesu.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Lə Osani
Utsyuə Ǝsuə.

21 Yesu ku mba ntəkəko wə
ésu bédufə umə wə baakpo
Kapernaum. Nya lə Yudafɔ eto
Ɔnwɛditsyəyi nə ntəkə lə mə mfó
eto busu əsuə eto kamaa, Yesu ésu
Yudafɔ eto katsyakɔ nya útsyiko
mə Anantotiki bote. 22 Iyifo mba
kenke lɛnɔ wə asatete nyamə
yanii, itsyise ɛbɔ lete lə mba
laate asa itsyi lə Yudafɔ eto afi
əsuə. Bomu wə asatete eyifo nnya
nkpe kalende nya itsyi taa wə utu
kəmiə.
23 Lə lefe nəmə tutuutuu, osani
utsyuə lɛwɔnɔ bua nsi wə lə əsuə
akɛ lə katsyakɔ kamə mfó, 24 nya
ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, "Yesu
Nasaretnyə, be fanlɛ bɔbɛbɛ ket-
syiko lə bo ɔflɔ mfo? Bubə fəbə fə
əəbə atsylɔsə bo lee? Nyi futsyə
feni. Fə ni Onanto eto Ɔkɛnkɛnyə
wə ótsyese nɛ."
25 Yesu éti lɛwɔnɔ nəmə kusu
nya ókpe ni kɔfi nkə, "Dika, nya lə
abɔ lə osani əmə əsuə." 26 Lɛwɔnɔ
nəmfo étinkəsə osani əmə kek-
lekle nya dítə ófa bəmbəəmbə fɛ
lɛbɔ lə wə əsuə.
27 Itə iyifo mba kenke díńyə mfó
yanii, nya bátɔ mə əsuə bənkə,
"Nte asatete fɔfɔ nnya eto okle
nɛ? Utidi əmfo kpe əsuəale woafo
etiki budi ku awɔnɔ bua nya beet-
syue wə etiki ato." 28 Itə esoo, Yesu
eto diye áyɛ letsyo lə Galilea eto
kasɔ kenke.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

29 Yesu ku wə bakasebi ku
Yakobo ku Yohanes édu lə kat-
syakɔ kamə nya bésu Simon
ku Andreas eto diyo. 30 Se
bésu bédufə mfóo, betidi bətsyuə
átɛyi Yesu bənkə, Simon eto
usiəambe áyila, atikesi əmuə wə
olabe. 31 Nyaso Yesu ésu wə ɔflɔ,
nya ɔ́kɔbe wə lə kɔni ótakasə
úńyənsə. Lamfolamfo wə bufi
bomə áyɛ wə nya ótaka útə mɛ
lesa bédi.
32 Se ditsyitsyo lefe léyoo, be-
tidi ákpa befimfi kenke ku mba
awɔnɔ bua díkakpe bulə kpə
báboko Yesu bə lə otsya mə bufi.
33 Nya umə əmə kenke eto betidi
díbə bəńyə lə kesie mfó bánlɛ
bobe. 34 Yesu átsya betidi kpə
ba nlɛ bufi ateate bufi nya óla
awɔnɔ bua lə betidi kpə əsuə ku
mba awɔnɔ bua nsi lə əsuə, itsyise
Yesu yi nkə awɔnɔ bua nyamə
yi futsyə uni, nyaso wántɔnɔ nkə
awɔnɔ nyamə tɛyi kulesa itsyi lə
wə əsuə.

Yesu Ábe Ditiki Sɛɛ Nənə Letsya
Lə Galilea Eto Kasɔ.

35 Kolensiənto fɛ kale luusiəə,
Yesu átaka ɔ́bɔ lə diyo nəmə. Úsu
kaka kutsyuə saa ləmbə nya óto
ola útə Onanto.
36 Kamaa, Simon ku wə
bayɛtsyuə ésu bábɛbɛ Yesu. 37 Lə
lefe nə bənyə wəə, bátɛyi wə
bənkə, "Utsyuə saa əbə ɔlɛ fə
bɔbɛbɛ."
38 Fɛɛ Yesu átɛyi mə nkə, "Bitə
lə busu umə bamba. Efe bə
ndi Anantotiki lə mfó tsya, itsyise
nyamfo ni mɔ keyifo ka mimbə
keyifokɔ lə kawunsiə nɛ."
39 Nyaso ɔ́yɛ ótsyilama Galilea
eto kasɔ kenke, nya úkedi Anan-
totiki nyamə lə Yudafɔ eto ntsyakɔ
kpə nya óla awɔnɔ bua ɔ́bɔsə lə
betidi əsuə tsya.

Yesu Átsya Osani Utsyuə Wə
Nlɛ Bufisia Bufi.

40 Osani utsyuə wə nlɛ bufisia
bufi əbə Yesu ɔflɔ. Óse akonki ɔ́lɛ
wə lekpakpa nkə lə ɔwunsəko wə.
Ɔ́tɛyi wə nkə, "Lə alaa, ebofo mɛ
botsya nya yuuyuə mɛ tsya."
41 Wə etiki nyamə ənə Yesu
kafo, nyaso únə wə kɔni nya útidi
wə. Nya ɔ́tɛyi wə nkə, "Nla
nko. Fə əsuə kenke lə yele."
42 Lamfolamfo bufi bomə əyuə wə.

43 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə
udu, nya ókpe wə kɔfi keklekle
nkə, 44 “Mənńyə lə kusu atɛyi
betidi nnya dibə, bomu su lə
efi fə əsuə esu ate Onanto eto
Usumunyə. Lə efi nkpata bo
Mose eto kɔfi lɛtɔ esuko. Nyamfo
luuləkə ete bənkə bufi bomə əyuə
fə nɛ.”
45 Tsya lefe nə nwə əmə dídu
ɔntɔɔ, útsyiko bofa katɛyi kase
Yesu létsya wə. Lə nnya esoo,
Yesu ménsifo umə saa busu, it-
syise betidi kpə lɛ wə ɔflɔ bubə.
Nyamfo esoo, Yesu kosate átsyimɛ
lə uməmflɔ kaka kuutsyə ləmbə.
Nya betidi ditsyi nlebe nlebe kpə,
bəbə wə ɔflɔ mfó.

2

Yesu Átsya Abafa Wə Léba Onkpoo Kasɔ.

1 Lə eyi ətsyuə eto kamaa,
úsinkli úsu Kapernaum nya lə wə
businki kəbə əsuəə, betidi ánɔ bə
úsinkli úbə oto. 2 Nya betidi kpə
díbə diyo nə ɔkɛ, ku ni kayoma
kenke. Nya ɔkɛ mfó úkedi mə
etiki. 3 Mfó nya betidi ena léboko
ufimfi wə léba onkpo kasɔ wə
ɔflɔ. 4 Nya se banlɛ kusu bunyə
lə bayɛnko wə lə kesie bedufənko
wə diyo kafo lə kase betidi mfui
esoo, bésu bábe letsya bələkə ofo
nya báyɛnko ufimfi əmə ku wə
belabekə báyifəsə bətsyə le Yesu
eto akɔ. 5 Se Yesu dínyə kase sɔ̃ɔ̃
báfo bánɔ bə woofo ufimfi əmə
botsya esoo, Yesu átɛyi nwə léba
onkpo kasɔ əmə nkə, “Ubi, mfi fə
abua ntsyɛ fə.”
6 Fɛɛ afi eto bateasa ba lɛkɛ mə
lenti mfó ebu lə mə akɔɛsi əsuə
bátɛyi bənkə, 7 “Beso woatɛyi
nko? Ɔlɛ mbusiotiki budi. Onanto
hã laafo abua bufi katsyɛ!”
8 Yesu áte mə nsusu nyaso ɔ́tɛyi
mə nkə, “Beso ele bə nyamfo
lə mi? 9 Nte nya diyuə enso
bɔtɛyi, ‘Mfi fə abua ntsyɛ fə,’ lee
‘Taka lə efi fə belabekə lə ayɛ
edu’? 10 Nyaso lə itə bə befo bɛnɔ
biə Utidi Eto Ubii, nkpe əsuəale
bə mfi betidi eto abua ntsyɛ le
kawunsiə kamfo. Bɛnɔ?” Mfó
əmə́ə, Yesu esi útsyi wə ənəmi
útə ufimfi əmə nya ɔ́tɛyi wə nkə,
11 “Taka lə efi fə belabekə lə esu
diyo.”
12 Nya osani əmfo létaka lam-
folamfo úfi wə okla nya údu lə
betidi bamə ńyə mfó nti. Nyamfo
éyifo betidi ba kenke nyə mfó
yanii. Nya ítə béfi atəsə banlɛ
Onanto butə. Məmblɛ átɛyi bə
bənnyə tɔ nyamfo eto okle bənyə.

Yesu Ákpadi Lewi Nkə Utəkənko Wə.

13 Nya Yesu disi údu úsu Galilea
eto Ditumbukplɛ kɛnyɛ nya betidi
bamə kenke díbə wə ɔflɔ mfó, nya
óte mə Anantotiki. 14 Kase ɔ́nlɛ
bɔyɛ kafe lə ditumbukplɛ nəmə
ɔflɔ mfóo, úsu únyə Lewi wə ni
Alfeo eto ubi wə nsi lə kaka woafo
umənko. Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Taka lə ətəkəko mɛ!” Nyaso Lewi
átaka kpla nya útəkəko wə.
15 Ketsyitsyokɔmii, Yesu ku wə
bakasebi ku betidi kpə ba ntəkəko
wə, ésu Lewi eto bə lə besu bedi
lesa ku wə. Mba dítəkəko wə eto
bətsyuə éyifo mba laafo umənko
ku babuayifo. 16 Nya afi eto
bateasa ba ni Yudafɔ eto lekpa
nə baakpo Farisifɔ tsya akɛ mfó.
Nyaso lefe nə afi eto bateasa ba ni
Farisifɔ bamə dínyə bə Yesu si ɔ́lɛ
lesa budi ku babuayifo, bátɔ wə
bakasebi bənkə, “Ntsyəso wonko
mba laafo umənko ku babuayifo
nsi banlɛ lesa budi?”
17 Se Yesu lɛnɔ etiki nnya bánlɛ
budii, ɔ́tɛyi mə nkə, “Betidi ba
nkpe əsuəale manhiã ofanyə enso
mba ni befimfi hã. Məmbə miə
məəbə nləkə betidi sɛɛ, bomu
babuayifo eso mimbə.”

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Asatete Koko Ku Afɔfɔ Ǝsuə.

18 Lə lefe ditsyuə se Yohanes ku
wə bakasebi ku Farisifɔ lɛkɛ lə
kɛnyɛkekle əsuəə, betidi bətsyuə
əbə Yesu ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə,
“Beso fɛ fə bakasebi laankle kɛnyɛ
fe kase Yohanes eto bakasebi ku
Farisifɔ laakle?”
19 Yesu ətə mə mbuayɛ lə lekpa
seka ɔ́tɛyi nkə, “Nyalɛ Okafɔsə eto
bakloboo, bani lesa budi lə kusiə
kakpakɔ kamə? Lee, yanle bə
bənyə disuəyuə ku okafɔsə əmə
nkpe mə lentii? 20 Yuubə diyi
ditsyuə bə lə bələkə okafɔsə əmə
lə mə nti, baklobo bamə ebokle
kɛnyɛ beyifo yoyoyo. 21 Kuutsyuə
saa emfi lefianku fɔfɔ kaka kama
lə kafia koko ka nlɛ bola əsuə,
lefianku fɔfɔ nəmə ebunə kafia
koko kamə kala lə bəflə kə, nya
luutə dibiə koko nəmə sənsə lɛmɔ
leso kɔ. 22 Nnya kamaa, bankpo
ntə fɔfɔ lə kubukikuətobe koko
wə bákakpo ntə bənyə kafo. Ntə
fɔfɔ bomə ebɔkpɔ bobe kato itə
bə kubukikuetobe koko əmə ebola
itə bə ntə ku kubukikuətobe əmə
ebuyifo asɔsɔ. Bomu ntə fɔfɔɔ,
ubukikuətobe fɔfɔ əsuə baakpo
mu.”

Yesu Ni Ɔnwɛditsyəyi Eto Onamute.

23 Lefe lɔni lə Ɔnwɛditsyəyii,
se Yesu ku wə bakasebi nyɛ lə
anta eto ɔkuɛ utsyuə banlɛ bofee,
bəfəsə anta ətsyuə balɛ bɔyimi.
24 Nyaso Farisifɔ bətsyuə átɔ Yesu
bənkə, “Beso fə bakasebi ləəyifo
nko? Bo kɔfi məntə kusu bə beyifo
nko lə Ɔnwɛditsyəyi.”
25-26 Lə nnya əsuə Yesu átɔ mə
nkə, “Biankla lə Onanto eto Kukuə
Kɛnkɛ eto Awɔnisa lesa nə Oka
David díyifo? Lə lefe nə kukpənsɛ
lɛlɛ wə ku wə bayɛtsyuəə, Oka
David ésu kaka bəətə Onanto
kedi lə Usumunyə Ninə Kenke wə
baakpo Abiatar eto lefe. Úləkə
didisa kɛnkɛ nə ntə mfó itə mba
ləətə wə kedi hã lə Disumuyo údi
nya útə wə bayɛtsyuə tsya dit-
syuə bédi. Moses eto kɔfi məntə
nkomə eto diyifobi nəmfo kusu,
tsya bántɛyi mə kulesa.”
27 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Onanto ətsyə Ɔnwɛditsyəyi itə
utidi eto lɛlɛkəsə. Inni utidi
bətsyə itə diyi nəmə eto lɛlɛkɛsə.
28 Nyaso mɔ, Utidi Eto Ubii, mɔ ke
ni Ɔnwɛditsyəyi eto Onamute.”

3

Yesu Átsya Nwə Eto Kɔni Díkpə Lə Ɔnwɛditsyəyi.

1 Lə lefe bamba əsuəə, Yesu esi
úsu Yudafɔ eto katsyakɔ. Utsyuə
akɛ mfó wə eto kɔni díkpə kony-
oma.
2 Betidi ba lɛkɛ mfó eto bətsyuə
ńyə balɛ bobe lə wootsya utidi
əmə lə ɔnwɛditsyəyi nəmə əsuə lə
babe lə buunyə etiki lə wə əsuə.
3 Yesu ákpadi utidi əmə eto kɔni
díkpə útsyə lə betidi ba kenke eto
ənəmi. 4 Nya útsyi wə ənəmi
útə betidi bamə kenke nya ɔ́tɔ
mə nkə, “Ɛlɛkɛ bə utidi yifo kasɛɛ
lə Ɔnwɛditsyəyi, lee Ɔnwɛditsyəyi
eyifo diyi nə utidi loobiasə asa?
Iyifo diyi nə bəətə nkpə, lee iyifo
diyi nə baa biasə nkpə?” Fɛɛ
bámfo wə kulesa bɔtɛyi. 5 Yesu
étsyi ɔ́wuninsə nya óbe mə ku
lɛblɔfi itsyise ílə wə lə lɛkɔɛsi se
bánla bə baawunsəko mə bətsyuə
eso. Nya ɔ́tɛyi ufimfi əmə nkə, “Nə
fə kɔni etsyue.” Únə ko útsyue.
Nya ete kɔni komə létsya wə.
6 Lə nnya əsuəə, Farisifɔ bamə
édu nya bésu bátsya ku Herod
eto betidi nya bákpe disi lə kase
bɔɔyɛ balo Yesu.

Yesu Átsya Betidi Kpə Lə Galilea Eto Ditumbukplɛ Ɔflɔ.

7-8 Nya Yesu ku wə bakasebi
lɛyɛ bésu Galilea eto ditumbukplɛ
ɔflɔ. Nya sitiditu kplɛ sia ditsyi
Galilea ku Yudea ku Yerusalem
ku Idumia eto kasɔ ku mba ditsyi
Yordan eto ketu eto lekpake nə nse
ku mba ditsyi Tiro ku Sidon tsya
ətəko wə bəbə. Nnya ni bənkə wə

ayanisa nnya ɔnlɛ buyifo əbɔyɛ etsyo nyaso betidi kpə ála bə befi mə ənəmi bənyə wə.
9-10 Lə lefe nəmfó se Yesu díkatsya betidi kpə esoo, befimfi kpə lɛ bokplatsya bə lə betidi wə ko lə bəmuə ale. Nyaso Yesu átɛyi wə bakasebi nkə babɛbɛ ɔklɔ bəńyənsə lə utuflɔ, itə bə lə betidi bamə əbə befuii, woofo bobe kədufə lə wə kafo.
11 Lɛwɔnɔ bua əsiə lə betidi bətsyuə ba díbə mfó əsuə. Lə bənyə, bənyə Yesu koo, békedu kanɔ nya bákafa katɛyi bənkə, "Fə ni Onanto eto Ubi." 12 Nya Yesu káninko mə nkə bəntə lə betidi lə bate futsyə uni.

Yesu Ƒləkə Lefosi Batɔnkpe Inuə Itə Wə Ƒsuə.

13 Nyamfo eto kamaa, Yesu ábe úsu kɔtini disi. Nya mfóo, ókpadi mba óla nkə bakɛ ko wə. 14 Betidi bamfo əbə wə ɔflɔ nya úləkə lefosi inuə lə mə nti. Nya útəkə mə diye nkə batɔnkpe. Ƒtɛyi mə nkə, "Nləkə mi minkə bɛkɛ mɛ lə ɔflɔ lefe saa. Mootsyese mi lə bisu bidi Anantotiki. 15 Nya biɔkɛ əsuəale bela awɔnɔ bua bitsyiko lə betidi əsuə."
16-19 Betidi lefosi inuə ba úləkə eto aye ni Simon wə Yesu dítə diye nkə Petro ku Yakobo ku wə ɔyimisani kɛkɛ Yohanes ba ni Sebedeo eto bebi ba Yesu dítəkə diye nkə Boanerges eto kasɔ ni nkə, beedi etiki ku utə fe kase kato laafa kekumi bembembe, bafɛfɛ ni Andreas ku Filipo ku Bartolomeo ku Mateo ku Toma ku Yakobo wə ni Alfeo eto ubi ku Tadeo ku Simon wə lə lefe ditsyuə nə lefe léta mə kasɔ disi ku Yuda Iskariot, nwə luubə uləkə Yesu utə.

Afi Eto Bateasa Áka Yesu.

20 Se Yesu dídu mfóo, údu úsu diyo ditsyuə. Nya betidi kpə esi bəbə mə ɔflɔ mfó. Itə bə ibə ɛkɛ ale itə Yesu ku wə bakasebi bə bánkɛ lefe kulaa tsya lə bedi lesa. 21 Se wə kosate eto betidi lɛnɔ nkoo, bésu bə lə besu bənə wə besuko diyo, itsyise bátɛyi bənkə, "Disi abia wə." 22 Nya afi eto bateasa ba ditsyi Yerusalem lɛtɛyi bənkə, "Lɛwɔnɔ bua əbə disi lə Yesu əsuə. Nya awɔnɔ bua eto ɔtɔnkotɔnkoo, ni nwə dítə wə əsuəale fɛ ɔnlɛ awɔnɔ bua nyamfó bola kabɔnko lə betidi əsuə."
23 Nyaso Yesu ákpadi betidi bamə nya údi etiki ko mə lə lekpa əsuə nkə, "Ntsyə yuubə bə Obonsam ebofo wə əsuə bola ketsyiko lə utidi əsuə? 24 Lə ibə bənkə sekakedikɔ áma se əsuə lə akpaa, nya akpa akpa nyamə nlɛ bɔkpɔ lə mə əsuə ntii, nkomə eto sekakedikɔ siamə əmbofo buńyə. 25 Lə diyo ditsyuə eto betidi əsənsə lə mə bətsyuə əsuəə, anto ku anto nlɛ bɔkpɔ lə mə bətsyuə əsuəə, diyo nəmfó əmbofo buńyə. 26 Nyaso lə Obonsam ataka uńyə ɔnlɛ bɔkpɔ ku wə əsuə ku wə sekakedikɔ sia lema akpa akpaa, sekakedikɔ siamfó ebusənsə nya wə sekakedidi ebolo.
27 "Iyifo etiki eto ɔnukualɛ bə utidi əmbofo botaka kesu ketu əsuəaletidi lə wə diyo, ketsyi wə bikə. Fɛ woofo budufə lə wə diyo nəməə, tsyisɛ umuə əsuəaletidi əmə okle.
28 "Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə Onanto ebufi lebua saa nə betidi díyifo ku diye bua saa nə baakpadi Onanto ɔtsyɛ. 29 Fɛɛ diye bua saa nə utidi lookpadi Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛɛ, Onanto əmbufi ni ɔtsyɛ wə kulefe. Itsyise wuufi lebua nəmfo fenkə lebua nə wembotasuə."
30 Yesu átɛyi nyamfo nko itsyise betidi bənkə lɛwɔnɔ bua kpe lə wə əsuə.

Bawoe Ni Yesu Eto Batokpenyə Tinti?

31 Lə lefe nəmə əsuəə, Yesu eto bayimisani ku wə ambe əbə mfó. Bəńyə lə lekple nya bákpe wə utidi bə bahiã wə. 32 Nyaso betidi ba létsyilama wə átɛyi Yesu

bənkə, “Be, fə ambe ku fə bay-
imisani ńyə lə lekple bə bə.”
33 Nyaso Yesu átɔ mə nkə,
“Owoe ni mɔ ambe? Bawoe ni mɔ
bayimisani?”
34 Nya ótsyilamasə ənəmi nya
óbe betidi ba nsi letsyilama wə
mfó nya ɔ́tɛyi nkə, “Bee, nyə
mbamfo ni mɔ ambe nye mɔ bay-
imisani. 35 Utsyuə saa wə leey-
ifo Onanto eto lelabii, wə ni mɔ
ɔyimisani nye mɔ ɔyimisio, nye
mɔ ambe nɛ.”

4

*Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Ey-
ibisense Ǝsuə.*

1 Yesu esi ésu Galilea eto ditum-
bukplɛ flɔ nya ɔnlɛ Ditiki Sɛɛ nə
mə bote. Nya lə kase betidi ba
létsyilama wə mfui esoo, údufə lə
ɔklɔ kafo lə ntu bomə əsuə, nya
úsiə kasɔ. Nya betidi bamə díńyə
lə ntu kɛnyɛ fɛ Yesu dídi ko mə
etiki. 2 Lefe kpə lə wə asatete
əsuəə, údi etiki ɔ́yɛnko lə akpa
əsuə lə ufi uləkə asa nnya óla nkə
loote mə kasɔ. Asa nnya óte mə
ni nkə.
3 “Bɛnɔ! Lefe lɔnii, ɔkuɛmfo ɔni
ésu ɔkuɛ nkə lə usu usiə eyibibi
ətsyuə. 4 Lə lefe nə ɔnlɛ eyibibi
nyamə busəə, íbə bə ətsyuə álo
ékpo lə usunte ɔflɔ, nya baklɔbɛ
díbə básɛ nnya bámini. 5 Ǝtsyuə
álo ékpo lə aba əsuə, kaka sitə
lemfui. Nyaso eyibibi nyamfo əkə
mlə. 6 Fɛɛ se kofe lébe kɛnyɛɛ,
éblobe nya íkpə. Nnya ni bə,
nnya keyudu mənnyə didisa itsyi
lə aba nyamə eso. 7 Eyibibi nyamə
eto ətsyuə ésu ékpo lə biyu nti.
Nya kanyi kamə léto kéti nnya.
Nyaso yámfo bɔnwɔ. 8 Nya íbə bə
ətsyuə álo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə.
Nya íkə, nya yébe kukɔnɔ nya
yɛnwɔ ebibi. Nya ətsyuə lɛnwɔ
ebibi fosi ətsyə, ebibi fosi akua,
ətsyuə lɛnwɔ kolofa.”
9 Lə kalosəkɔɔ, Yesu átɛyi mə
nkə, “Nyaso fə ke nkpe atoo, tsyuə
ato kukunɔ lə anɔ.”

*Yesu Ǝləkə Lekpa Nəmə Kasɔ
Óte Mba Ntəkəko Wə.*

10 Lə lefe nə Yesu mate insii, wə
bakasebi lefosi inuə bamə ku mba
ləətəkəko wə əbə wə ɔflɔ nya bátɔ
wə bə uləkə lekpa nəmə kasɔ ote
mə. 11 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Mimii, béfi Onanto sekakedikɔ
eto akulasa bətə mi. Fɛɛ mba
díbuu, nye bafɛfɛ ba lentəkəko
mɛ, əbɔnɔ mɔ asatete nyamə ɛyɛ
lə akpa əsuə hã. 12 Nyaso íbə itə
fe kase Onanto eto unyɛləkətidi
lɛwɔni útsyə nkə,
‘Buukabe tsyaa, bəəmbunyə
bətsyə lekpo.
Buukətsyue ato tsyaa,
bəəmbɔnɔ kasɔ.
Nnya ni bə lə banɔ nye bənyə
tsyaa, bəəmbɔnɔ kasɔ.
lə betsyi mə ənəmi bətə
Onanto,
bə lə ufi mə abua ɔtsyɛ mə.’ ”
13 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə,
“Biannɔ lekpa nəmfo eto kasɔ?
Ntsyə fɛ biofo lekpa bamba saa
kasɔ bɔnɔ? 14 Ɔkuɛmfo əmə lɛ
Onanto eto etiki busənsə. 15 Betidi
bətsyuə ale kase eyibibi ətsyuə
luubə ekpo lə kusu ɔflɔ. Lə kase
banlɛ bɔnɔɔ, ete Obonsam əəbə
nya wəənwə nnya kələkə lə mə
nsusu əsuə. 16 Betidi bamba
tsya ale eyibibi nnya ləəbə kakpo
lə aba əsuə. Lə lefe nə banlɛ
nnya bɔnɔɔ, yeakpe mə disuəyuə.
17 Tsya ditiki nəmə eto keyudu
ənńyə kasɔ kukɔnɔ. Baafo kanɔ
itə lefe kliminti ete. Nya lefe nə
ke kənə nye bulə sɛkɛ díbə lə mə
əsuə lə ditiki nəmə esoo, beesinkli
kama.
18 “Nya betidi bətsyuə tsya te fe
eyibibi nnya díbə íkə lə kanyi nti.
Nya mbamfó ni betidi ba laanɔ di-
tiki nəmə. 19 Fɛɛ kawunsiə kamfo
eto bulə ku atabi bɔbɛbɛ kekleke
ku əsuə eto lɛlɛkəsə ku kawunsiə
eto kamini bɔbɛbɛ aafo mə ketu.

Nyamfo laakle kemli ditiki nəmə itə bə diamfo ebibi bɔnwɔ.
20 “Nya betidi bətsyuə te fe eyibibi nnya lélo ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə. Baafo etiki nyamə ku utu faa, nya baanwɔ ebibi kpə. Ǝtsyuə aanwɔ ebibi fosi ətsyə, nye awosi akua nye kolofa.”

Okandiɛ Eto Keyifo Ndi Bə Utə Diyənde.

21 Yesu esi ɔ́tɔ mə nkə, “Utidi aato okandiɛ kefi kakpe lə dit-syitsya kalɔ nye lə mpa kalɔ? Inni okandiɛ eto kətəkəkɔ baato okandiɛ kətəkə? 22 Lesa nə ke nkpe lə kakula əsuəə, əbɔbɔ lə lekple utidi saa nyə. Lesa nə ke nkpe lə kakula əsuə əbɔbɔ tɛnklɛ utsyuə saa nyə. 23 Nyaso lə bekpe atoo, bɛnɔ kukɔnɔ!”

24 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Bifi mi ato bekpe kukɔnɔ lə lesa nə bɛnlɛ bɔnɔ əsuə. Kase faakla asa yeeyi kaba kakpo kətə utidii, nko ke eto okle Onanto lookla utə fintsya nɛ! 25 Utidi wə ke asa ntee, buusi bətə wə bawunsə. Nya utidi wə kulesa lentee, nnya nte wə tsyaa, bɔɔlɛ nnya bafo wə lə ani.”

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Ey-ibibi Boto Ǝsuə.

26 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Onanto eto sekakedikɔ ale osani wə laato eyibibi. 27 Diyi saa woalabe kataka, nya nkomə eto eyibibi nyamə nlɛ bukə kabe. Fɛɛ unnyi kase asa nlɛ butsyə nkomə. 28 Nnya ni bənkə kasɔ ka báto diyibibi nəməə, ke laalɛ ni ola nko. Tutɛ, lə díkəə, díabɔ afanto, nya uyi laabɔ. Nya lə ébee, yeawɔ ebibi kpə. 29 Lə ebibi nyamə ábe ɛsɛɛ, ɔkuɛmfo əmə əbə kala nnya. Itsyise nnya lɛlɛfe eboyo.”

Lekpa Itsyi Lə Diyibibi Kɛkɛ Ǝsuə.

30 Yesu átɔ nkə, “Be muufi nkatesə ku Onanto eto sekakedikɔ. Nte lekpa nə ele bə mfi nləkə nyamfo eto kasɔ? 31 Ite fenkə utidi éfi diyibibi nə nso bɔfɛ lə kawunsiə úsu óto. 32 Lefe ditsyuə eto kamaa, diəkə kafiani kuyi. Nya nkomə eto kuyi komfo laamɔ kaso ɔkuɛ eto ediyi fɛfɛ kenke. Koata kalɛ kpə. Nya bakləbɛ laato ayo lə kuyi komə eto kalɛ əsuə.”

33 Yesu édi mə etiki nyamfo lə kase utsyuə sa loofo kasɔ bɔnɔ. 34 Etiki saa wuudi məə, woatɛyi nnya kayɛ lə akpa əsuə. Lə lefe nə itə kusu bə wonko wə bakasebi bamə hã sii, nya fɛ wəələkə nnya kasɔ kate mə nɛ.

Yesu Éti Ufiebi Eto Ǝsuale Kusu.

35 Diyi nəmfó eto ditsyitsyo lefee, Yesu átɛyi wə bakasebi nkə, “Bitə lə bɔyila ditumbukplɛ nəmfo busu ni lekpake nə nse.” 36 Nyaso bédu lə betidi əto dit-syukpa nəmfo ɔflɔ bésu bedufə bəsiə lə ɔklɔ wə Yesu dísiə əsuə, nya bétsyiko ditumbukplɛ nəmə bɔyila. Kaklɔ bamba tsya əńyə mfó. 37 Yanklɛ fɛ ufiebi ko dítsyiko bɔsɔ bembembe nya ɔ́sɔ ntu ókpo lə ɔklɔ əmə kafo, nya ibu sɛkɛ lə ntu lə buyi ɔklɔ əmə lə onya udu fə lə ntu kasɔ. 38 Lə lefe nəmfóo, Yesu əsiə lə ɔklɔ əmə eto kama, úfi wə disi útəkə lə esunde əsuə nya ɔnlɛ selabe. Nyaso básanklisə wə nya bátɛyi wə bənkə, “Oteasa, ɛnlɛ fə bulə bənkə boəbə bukpə?”

39 Yesu átaka úńyə nya ófa ɔ́tɛyi nkə, “Ufiebi, yɛ bɔsɔ!” Nya ɔ́tɛyi ntu bomə tsya nkə, “Ntu yɛ bonwa!” Nya ufiebi əmə disinkli ɔ́yɛ bɔsɔ, nya ntu bomə eto ənəmi disinkli búyuə buɛɛ kananaa.

40 Nya Yesu lɛtɔ wə bakasebi nkə, “Beso biate sikpi mmə? Bíamfo tɔ bɛnɔ?”

41 Sikpi əmuə mə sefensə, nya bétsyiko mə bətsyuə bɔtɔ bənkə, “Owoe ko ni utidi əmfo? Bə ntu bomə ku ufiebi kenke etsyue wə etiki koto!”

5

Yesu Ála Awɔnɔ Bua Lə Osani Utsyuə Ǝsuə.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu ku
wə bakasebi édu bésu Galilea eto
Ditumbukplɛ eto situma sia nse
lə Gerasefɔ eto kasɔ. 2 Le kase
Yesu lɛbɔ le ɔklɔ əmə kafo koo,
osani utsyuə wə lɛwɔnɔ bua nsi
lə əsuəə, əbə ótsyako wə. Os-
ani əmfo ábɔ lə edi nnya lɛfi
mfó nti. 3 Itsyise mfó úkəsiə nɛ.
Lə lefe nə lefe mməə, betidi ba
kenke mámfo wə bumuə kakpe
lə amana. 4 Lə lefe kpə əsuəə,
bákafo wə ani ku akpa bokle. Fɛɛ
wókala nnya bufəsə kabɔ. Utidi
əmfo akɛ əsuəale tinti, itə bə
kutsyuə saa mánkamfo wə bumuə
kətsyə. 5 Kətsyə ku kakɔmi kenke
úkatsyilama lə betidi eto edi ku
atini nyamə nti, nya úkakpo kudu,
ékefi abambi katsya wə əsuə.

6 Utidi əmfo əńyə kɔsɛsɛ fɛ únyə
Yesu. Nyaso útsyetsyi úsu óse
akonki lə Yesu eto ənəmi. 7 Nya
ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, "Onanto
Fanlonlo eto Ubi! Be nkpe lə mɔ
ku fə lenti mfo? Nlɛ fə lekpakpa,
se mɛ uyi lə Onanto eto diye əsuə
fənkə embunə mɛ koto!" 8 Ɔ́tɛyi
nkomə, itsyise ɔ́nɔ bə Yesu Yesu
áto ɔkuɛ nkə, "Lɛwɔnɔ bua bɔ lə
osani əmfo əsuə."

9 Nya Yesu lɛtɔ wə nkə, "Ntsyə
baakpo fə?"

Nya útə mbuayɛ nkə, "Mɔ
baakpo omantsya itsyise bomba
nkpe lə nwə mfo əsuəə, bufui."
10 Nya ɔ́lɛ Yesu lekpakpa nkə
woanla mə lə kasɔ kamə.

11 Lə lefe nəmfó əsuəə, bak-
plako kpə əńyə lɛ kɔtini komə ɔflɔ
balɛ budi. 12 Nya awɔnɔ nyamfo
lɛlɛ Yesu lekpakpa bənkə, "La bo
akpe lə bakplako ba ńyə lə mmə,
lə budu budufə lə mə əsuə."

13 Nya ɔ́tɔnɔ útə mə, nya awɔnɔ
nyamə lɛbɔ lə osani əmfo əsuə
nya bédu bésu bédufə lə bakplako
bamə əsuə. Nya bakplako bamə
kenke, ba eto utu luuyifo fe akpi
ənuəə, dítsyetsyi bésu báwunini
lə kɔtini komə eto kotosi bésu
bédufə lə ditumbukplɛ nəmə nya
bánya bátsylɔ kenke.

14 Nya mba nlɛ bakplako bamə
bobee, dítsyetsyi bésu umə əmə
ku mba lɛkɛ lə wə ɔflɔ mfó, nya
bésu batɛyi betidi ba kenke lesa
nə díbə. Mba bátɛyi ésu mfó,
bésu bábe lesa nə díbə. 15 Nya
lefe nə bəbə Yesu ɔflɔɔ, bənyə
utidi wə awɔnɔ bua kpə dísiə lə
əsuə mfó. Nya únsi lə kasɔ, ónkpe
awu, íkakpa ko wə. Nya sikpi
dímuə məmblɛ kenke. 16 Betidi
ba leka wə búnyəə, átɛyi lesa saa
nə díbə lə utidi əmə ku bakplako
bamə əsuə. 17 Nyaso bálɛ Yesu
lekpakpa bə udu lə mə kasɔ.

18 Lefe nə Yesu nlɛ budufə lə
ɔklɔ əmə əsuəə, osani əmə əsuə
awɔnɔ bua dísiəə, alɛ wə lek-
pakpa nkə, "Tɔnɔ lə ntəkəko fə lə
bukayɛ katsyilama."

19 Fɛɛ Yesu mántɔnɔ. Bomu
ɔ́tɛyi wə nkə, "Sinkli esu fə betidi
ɔflɔ lə atɛyi mə kase Onamute
əmə lɛwunsə ko fə ku kase únyə
fə kaminsə."

20 Nyaso osani əmfo édu úsu
ótsyilama Kəmə Lefosi kamə nya
ɔ́tɛyi betidi bamə lesa saa nə Yesu
díyifo útə wə. Nya íyifo mba lɛnɔ
nnya yanii.

Yesu Átsya Yairo Wə Ndi Yudafɔ Eto Katsyakɔ Eto Uninə Eto Ubisiobi Nya Ótsya Usio Fimfi Utsyuə Tsya.

21 Yesu əsiə lə ɔklɔ úsinkli úsu
ditumbukplɛ nəmə eto Yudafɔ eto
lekpake nə nse. Se úsu údufə di-
tumbukplɛ nəmə eto kɛnyɛ mfóo,
betidi kpə əbə bátsyilama wə.
22 Nya Yudafɔ eto katsyakɔ eto
uninə ɔni utsyuə wə baakpo Yairo
əbə mfó. Se únyə Yesuu, óse
akonki lə wə akɔ. 23 Nya ɔ́lɛ wə
lekpakpa kekleke nkə, "Mɔ ubi-
siobi kɛkɛ lɛ bufi kekleke. Nyaso
bə lə əbə efi fə kɔni ətəkə lə

wə bə lə əsuə lə imuə wə ale lə
ɔkɛ nkpə.” 24 Nyaso Yesu átaka
útəkəko wə.
Nya lə kase betidi ba díkəko
Yesu difui esoo, bátsyilama wə se
bántɔ. 25 Nya usio utsyuə akɛ
lə mə nti, wə kɔtɔ díkakpo lə
lefosi alɛ ənuə sɔ̃ɔ̃ əsuə. 26 Ɔkɛ
lə kanyi əsuə lə lefe nə eto lefe
mba leeyifo afa díkətə wə afa ku-
laatsya. Wóbiasə wə atabi kenke
ótsya bufi bomfo, tsya bufi bomə
mányuə wə. Kato bomu bóbe.
27 Ɔnɔ etiki itsyi lə Yesu əsuə,
nyaso útəkəko betidi ba dítəkəko
Yesu kama. 28 Ɔtɛyi wə əsuə nkə,
“Lə mfó wə awu butidi koo, eni
bufi bomə əbɔyɛ mɛ.” 29 Nyaso
lefe nə útidi Yesu eto awuu, kɔtɔ
komə díkakpo wəə, ála kplo lam-
folamfo! Nya únyə utsyə lekpo lə
wə əsuə nkə wə bufi bomə áyɛ wə,
nyaso kanyi ka ɔnlɛ bunyəə, álo.
30 Lamfolamfo Yesu áte nkə
əsuəale ətsyuə ábɔ wə lə wə
əsuə. Nyaso úkənə úńyə, nya
ótsyi ɔwuninsə, nya ótɔ betidi
bamə ntəkəko wə nkə, “Owoe ni
futsyə dítidi mɛ awu?”
31 Wə bakasebi bamə átɔ wə
bənkə, “Be kase betidi bamfo let-
syilama fə. Beso faatɔ fə, owoe ni
futsyə dítidi fə?”
32 Tsyaa, Yesu esi úkənə úńyə
ɔlɛ ənəmi botsyilamasə kabe lə
woofo futsyə dítidi wə bunyə.
33 Usio əmə mfó ənyə utsyə lekpo
nkə lesatsyuə əbə wə lə əsuə.
Nyaso lə sikpitete ku ketinkə
əsuəə, ɔ́bɔ úbə óse akonki lə Yesu
eto akɔ. Nya ɔ́tɛyi wə lə ɔnukualɛ
əsuə, lesa nə díbə. 34 Yesu átɛyi
wə nkə, “Mɔ ubisiobi, fə bofokanɔ
átsya fə. Su lə diyuə əsuə. Fə
kanyi ensiəmbu sinkli kəbə bio.”
35 Lə lefe nə Yesu nlɛ nyamfo
bɔtɛyii, batɔnkpe bətsyuə étsyi
Yudafɔ eto katsyakɔ kamə eto un-
inə əmə eto diyo bəbə nya bátɛyi
wə bənkə, “Fə ubi əmə ébukpə
koko. Beso fensi fanlɛ Oteasa
əmfo bulə?”
36 Yesu méntsyue ditiki nə mba
nlɛ bɔtɛyi mfó ato. Bomu ɔ́tɛyi
Yairo nkə, “Mante sikpi, fo anɔ
ete.”
37 Nya Yesu lékpa Petro ku
Yakobo ku wə ɔyimisani Yohanes
mate hã, nya bésu Yairo eto diyo.
38 Nya lefe nə bédufə diyo nəmə,
nya Yesu dínyə kase banlɛ kanyi
bunyə kakpo edu kewi nkuu,
39 údufə lə mənti nya ɔ́tɔ mə nkə,
“Be léboko kudu komfo bokpo?
Beso bɛnlɛ nku? Dikpefi nəmfó
ménkpə. Selabe ete onlabe.” 40 Se
ɔ́tɛyi nkoo, betidi ba ńyə mfó
étsyiko wə bumə.
Nyaso Yesu ətə nkə məmblɛ bɔ
besu lekple, nya útə ubi əmə eto
anto ku ambe ku wə bakasebi
itsyə bamə nkə bedufə kaka ubi
əmə díkpe ónlabe lə kasɔ. 41 Yesu
ákɔbe usiobi kɛkɛ əmə lə kɔni nya
ɔ́tɛyi wə nkə, “Talita Koumu.” Nya
kasɔ lə sele siamə ni nkə, “Disiobi,
nlɛ fə bɔtɛyi minkə, taka əńyə!”
42 Lamfolamfo, disiobi nəmə nə
dikafo lefosi alɛ ənuəə, átaka
úńyə nya útsyiko bɔyɛ katsyil-
ama. Se íbə nkoo, íyifo məmblɛ
yanii. 43 Nyaso Yesu əkə mə ato
kekleke nkə bantɛyi kuutsyuə saa.
Nya kamaa, ɔ́tɛyi mə nkə, “Bitə
wə lesatsyuə lə udi.”

6

Yesu Eto Umə Eto Betidi Áni Wə.

1 Yesu édu mfó úsu wə umə
kaka úsiə óbe, ku wə bakasebi.
2 Nya lə Yudafɔ eto Ɔnwɛditsyəyi
əsuəə, úsu ɔlɛ Anantotiki búdi lə
Yudafɔ eto katsyakɔ mfó. Nyaso
íyifo betidi ba kenke lɛnɔ wə
asatetee yanii.
Bátɔ bətsyuə bənkə, “Sieti
ókase etiki nyamfo eto okle
utsyiko? Nte kobe ko eto okle
nkpe wə bə woafo ayanisa nyamfo
eto okle buyifo? 3 Inni wə ni Maria
eto ubi wə ni nwə laawe keyi? Lee
inni wə ni Yakobo ku Yose ku Yuda

ku Simon eto ɔyimisani? Nya wə
bayimisio tsya nkpe mfo!" Nyaso
betidi bamfo mámfo wə.
4 Yesu átɛyi mə nkə, "Onanto
eto unyələkətidi kpe dibu lə nlebe
kpə. Fɛɛ lə wə kosate eto uməə, lə
wə betidi ntii, ku lə wə kosate eto
diyo eto betidi eto ənəmii, umbə
dibu saa." 5-6 Nnya ni bənkə wə
kosate eto umə eto betidi mámfo
wə banɔ, etiki nyamfo éyifo Yesu
yanii tinti. Lə nyamfo eso wóamfo
ayanisa kpə buyifo mfó enso nnya
úfi wə ani útəkə befimfi bətsyuə
lə əsuə nya mə bufi díyuə mə.

Yesu Ákpe Lefosi Bakasebi Inuə Bamə Kɔtɔ.

Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
átsyilama mbuto bo letsyilama
mfó, kate Anantotiki nyamə.
7 Nya ókpadi wə bakasebi lefosi
inuə bamə utsyə, nya óla mə
ótsyese inuə inuə. Útə mə
əsuəale nkə baso awɔnɔ bua ani.
8 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Mi kuutsyuə
saa manlɛ kulesa usuko kusu
komə, enso uyi wə baalɛɛ kɔni hã.
Bientsyi didisa nye otobe fenkə
mba laatɔ asa kafe. Bientsyi atabi
lə mi katobe. 9 Bekpe mi afɔkpa,
tsya bientsyi akpesa bamba saa
enso nnya benkpe."
10 Usi ɔ́tɛyi mə nkə, "Kaka kee
bafo mii, bɛkɛ mfó isu ese lefe nə
biuudu. 11 Lə bídufə umə utsyuə
nya betidi bamfó dímamfo mi nye
báni bə beembutsyue mi ditiki
kotoo, bidu lə bɛflɛ mi nkpafo eto
sitə bekpo mfó. Nyamfo loote
Onanto eto kotonənə eto ditsyəbi
nə ləəbə bubə itə mə lə umə əmə."
12 Nyaso bakasebi bamə édu
bésu bátsyilama bédi Anantotiki
nyamə budi kafe bə utsyuə
saa sinkli lə abuayifoyifo kama.
13 Bála awɔnɔ bua kpə lə betidi
əsuə. Nya bédiki befimfi kpə
nnuəbi itə bəmuə ale.

Oka Herodes Ǝtə Bála Yohanes Ntufləsətidi Eto Disi.

14 Lə lefe nəmfóo, Oka Herodes
ákanɔ asa nnya kenke nlɛ búbə
bónɔ, itsyise Yesu eto diye áyɛ
letsyo ésu kalebe saa. Betidi
bətsyuə ákatɛyi bənkə, "Yohanes
wə ni ntufləsətidi ésinkli úbə
nkpə! Nyaso onkpe əsuəale ɔnlɛ
ayanisa buyifo nɛ!"
15 Bətsyuə tsya ákatɛyi bənkə,
"Wə ni Onanto eto Unyɛləkətidi
Elia."
Betsyuə tsya bə, "Wə ni Onanto
eto Unyɛləkətidi, itsyise útə fe
Onanto eto bənyɛləkətidi eto ɔni."
16 Lefe nə Herodes lɛnɔ
nyamfóo, wuntsya átɛyi nkə,
"Yohanes wə útə bála disi uni disi
ósankli utsyi ɔkɔmə úbə!"
17 Ɛtɔnsəə, Herodes kosate dítə
kusu nkə bəmuə Yohanes, nya útə
kusu nkə bakle wə, befi wə bakpe
lə diyo. Herodes éyifo nyamfo
itsyi lə Herodia wə úsu úfi, wə
dídi wə ɔyimi Filipo eto usiə eso.
18 Yohanes ákatɛyi Herodes nkə,
"Yanlɛkɛ bə fo fə ɔyimisani eto
usiə efi." 19 Nyaso Yohanes eto
etiki əkələ Herodia, nyaso úkəkisi
wə. Nya ɔ́bɛbɛ kusu nkə lə olo wə.
20 Tsyaa, wámfo kusu bunyə lə
Herodes eso. Itsyise Herodes áte
Yohanes sikpi se unyi nkə Yohanes
éyifo ɔnukualɛtidi ku utidi wə
díyifo kɛnkɛ eso. Nyaso úkase
wə. Lefe kpə, óla nkə lə úkanɔ
wə asatete, ite bə wə etiki nyamə
káto wə lə lɛkɔɛsi lɛ ɔ́nɔ nnya tsya
fɛ.
21 Lə kalosəkɔɔ, íbə bə Herodia
ənyə kusu ko ɔnlɛ bɔbɛbɛ. Diyi
nəmfó didi Herodes eto leleyi.
Herodes ákpadi wə beninətidi lə
wə sekakedikɔ ku wə bamamanyə
eto beninə ku Galilea eto kasɔ eto
beninə kplɛkplɛ lə wə lesakedikɔ.
22 Herodia eto kebitɛ əbə mfó
úwi kewi ókpe disuəyuə nya Oka
Herodes ku wə bahɔ lə lesakedikɔ
mfó tinti.
Nyaso Oka Herodes átɔ kebitɛ
kamə nkə, "Be faala fə lə ntə fə?"
23 Nya usi ɔ́tɛyi wə tsya nkə, "Ekpe

lə mɔ lekankpomɛ, minkə muutə
fə lesa nə ke fɔɔtɔ mɛ, lə mɔ
sekakedikɔ eto kutsyə kulaa tsya!”
24 Nyaso usiobi əmfo átaka úsu
ɔ́tɔ wə ambe nkə, “Be ele bə ntɔ?”
Nya wə ambe lɛtɛyi wə nkə, “Tɔ
wə Yohanes Ntufləsətidi eto disi.”
25 Disiobi nəmfo ésinkli kpla
dísu diyo nəmə kafo nya ɔ́tɛyi
Herodes nkə, “Nla minkə la
Yohanes Ntufləsətidi eto disi
ətəkə lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə ətə mɛ
mɔmɔmɔmɔ!”
26 Nyamfo ába oka Herodes
lɛkɔɛsi, fɛɛ wənsiəmbofo ntamu
bo óka utsyə lə beninətidi bamfó
eto ənəmi butu. 27 Lə nyaso ókpe
wə oblafɔ lamfolamfo nkə usu ola
Yohanes eto disi lə ufi oboko. Nya
oblafɔ əmfó dídu úsu Aba eto diyo
nə baakpe betidi, mfó úsu óla
Yohanes eto disi. 28 Kamaa, úfi disi
nəmə útəkə lə ɔkpɛ tɛnklɛ əsuə
nya úfi ni oboko disiobi nəmə.
Nya wuntsya dífi ni úsu útə wə
ambe.
29 Lefe nə Yohanes eto bakasebi
lɛnɔ ditiki nəmfoo, bésu báfo wə
ɔkɔ bésu bébikə.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi.

30 Batɔnkpe ba Yesu lékpe nkə
besu batsyilama lekpake mfóo,
ésinkli bəbə bátɛyi wə nnya
kenke bésu beyifo ku asa nnya
báte. 31 Nya kaka mə ku Yesu
lɛsɔnɔ eto betidi kpə ba nlɛ búbə
kédu étsyiko bufui. Nyaso Yesu
ku wə bakasebi mánkɛ lefe lə bedi
lesa kula tsya. Nyaso Yesu átɛyi
mə nkə, “Bitə lə bo hã lə busu
kaka lɛbiɔ lə busiə mfó butsyə
ɔnwɛ sɛkɛ.”
32 Nyaso bésu bédufə lə ɔklɔ lə
besu kaka betidi ləmbə. 33 Fɛɛ
lefe nə bántɔɔ, betidi kpə ənyə
mə bətsyə lekpo, nya bétsyetsyi
bátɔ sɛtɔ bésu baka mfó budufə fɛ
Yesu ku wə bakasebi dísu bédufə
mfó. 34 Se Yesu lɛbɔ lə ɔklɔ əmə
únyə sitiditu siaməə, mə asa ənə
wə kafo itsyise bətsyə fe basamu
ba ləmbə obebe. Nyaso útsyiko
mə asa kpə bote itsyi lə Onanto
əsuə.
35 Lefe nə ditsyitsyo léyoo, wə
bakasebi ányi bésu wə ɔflɔ nya
bátɛyi wə bənkə, “Kale bolo.
Nya kase mfo diyifo ntɛntii,
bəəmbunyə kulesa bedi. 36 Nyaso
ləkə məmblɛ kusu lə bedu. Lə
bedufə kəmə ku mbuto bo lɛfi
mfoo, boofó lesatsyuə bunyə kaya
kedi.”
37 Yesu átɛyi mə nkə, “Mi
kosatee, bitə mə lesatsyuə lə bedi.”
Nya bátɛyi wə bənkə, “Nyamfó
ebofo fe utsyuə eto afa mflam-
fla eto kayofofo! Ala fə bobiasə
nyamfo lə mə budi əsuə?”
38 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Abolo
asia bɛnlɛ? Bisu bebe!”
Nya se bésu bábee, bátɛyi wə
bənkə, “Abolo anɔ ku akpɛ ənuə
ete ntə.”
39 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə
bətə lə betidi bamə kenke lə bəsiə
kasɔ lə sefa siamə əsuə mfó lə
etsyukpa etsyukpa əsuə. 40 Nyaso
betidi bamfo kenke əsiə kasɔ lə
etsyukpa etsyukpa əsuə ətsyuə fe
betidi kolofa nya ətsyuə fe betidi
awosi anɔ.
41 Nya Yesu dífi abolo ku akpɛ
nyamə, nya se óbe kato, nya
ɔ́sɔ Onanto ani. Nya úbudi
abolo nyamə nya úfi nnya útə wə
bakasebi nkə bəsiə bətə etsyukpa
etsyukpa nyamə. Nya úsiə akpɛ
nyamɛ tsya nko útə mə. 42 Mba
kenke lɛkɛ mfó édi bémi.
43 Nya se wə bakasebi lɛsɛ
didisa nə díbu bakɔɔ, díyi lefosi
etsyitsya kplɛ ənuə. 44 Nya mba
dídi lesa nəmfo eto basani mate
éyifo betidi akpi anɔ.

Yesu Áyɛ Lə Ntu Ǝsuə.

45 Lamfolamfo Yesu átɛyi wə
bakasebi nkə bedufə lə ɔklɔ əmə
lə besu umə wə baakpo Betsaida,
lə ditumbukplɛ nəmə eto lekpake
nə nse. Nya útə nkə sitiditu siamə
sənsə sidu.
46 Nyamfo eto kamaa, wuntsya
édu óbe kɔtini komə nkə lə usu
oto ola. 47 Se éyo ketsyee, ɔklɔ

əmə áyo ditumbukplɛ nəmə eto
ntinti, Yesu mate hã díbu uńyə
mfó. 48 Únyə nkə wə betidi édufə
lə bulə əsuə ku kase bánlɛ ɔklɔ
əmə bofo bonwa itsyise ufiebi lɛ
bɔsɔ kələ mə. Nyaso lə kolen-
siənto kplɛɛ, Yesu áyɛ lə ntu bomə
əsuə úsu mə ɔflɔ eti nkə lə ɔyɛ
ofe. 49 Nya se bənyə wə lə ntu
bomə əsuəə, báfa bátɛyi bənkə,
“Ɔkɔ ni.” 50 Məmblɛ áte sikpi se
bənyə wə.

Nyaso Yesu átɛyi mə lamfo-
lamfo nkə, “Biante sikpi! Mɔ
uni! Bimuə utu bɛlɛ!” 51 Nya óbe
údufə lə mə ɔklɔ əmə kafo, nya
ete ufiebi əmə lɛyɛ bɔsɔ. Nyamfo
éyifo wə bakasebi yanii ku kafɔsu.
52 Itsyise bánte kase ko íbə fɛ útə
betidi akpi anɔ bamfo lesa bédi
banɔ. Mə nsusu mánkpa ko mə
lə nyamfó əsuə, itsyise bámfo wə
bánɔ.

Yesu Átsya Befimfi Lə Genesaret Eto Kasɔ.

53 Se bédufə ditumbukplɛ nəmə
eto lekpake nə nsee, báyifə lə
Genesaret eto kasɔ. Nya bátsyasə
mə ɔklɔ əmə mfó. 54 Kase báyifə
lə ɔklɔ əmə koo, betidi ətsyə
Yesu lekpo. 55 Nyaso betidi bamə
étsyetsyi bésu bátɛyi mə betidi
kenke lə kasɔ kamə. Nya kaka ke
bánɔ bə Yesu kpee, bétsyi befimfi
lə mə belabekə əsuə báboko wə
ɔflɔ. 56 Nya kaka ke Yesu dísu koo,
umə ni o-o, kebuto keni o-o, betidi
ko díketsyi mə befimfi kaboko
obia nya bánlɛ wə lekpakpa bənkə
utə lə betidi wə awu eto atosi ete.
Nya mba dítidi nnyaa, əmuə ale.

7

Bianklɛnko Anasa Bɛni Onanto.

1 Farisifɔ ku afi eto bateasa ba
dítsyi Yerusalem əbə bátsyilama
Yesu. 2 Bənyə bə wə bakasebi
si balɛ lesa budi nya bətsyuə
məmflə mə ani fe kase Farisifɔ
laate betidi bə ele bə bəflə.
3 Bənyə nyamfo bətsyə lekpo it-
syise Farisifɔ ku Yudafɔ fɛfɛ kenke
eeyifo lə mə batekoko, banakoko
eto akpa nnya báyani bətsyə nya
báte mə əsuə. 4 Nya lə báya lesa
saa betsyiko bikəkatekɔ tsyaa, ele
bə bəflə mə ani fɛ lə bedi. Nya
ele bə beyifo lə afi kpə nnya bəbə
bétu, fe kase bəəflə akɔbe ku
ekplíbi ku kalɔtsyi.

5 Lə nyaso Farisifɔ ku afi eto
bateasa átɔ Yesu bənkə, “Beso fə
mba ntəkəko fə ləənyifo lə bo
batekoko ku banakoko eto akpa
əsuə? Nya banlɛ asa budi lə mə
ani məfləmfləmflə əsuə?”

6 Yesu ələkə kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə,
“Ǝnəmi ənəmi eto betidi bini!
Lesa nə Onanto eto Unyɛləkətidi
Yesaya lɛwɔni ɔ́tɛyi utsyə lə mi
əsuəə, íbə ítə sitinti! Ɔ́tɛyi bo nkə,
Onanto átɛyi nkə,

‘Betidi bamfoo, ənəmi ənəmi eto
dibu ete bəətə mɛ,
banla mɛ itsyi lə mə akɔɛsi.

7 Bimba ete ini bə bálɛ mɔ lelabi
buyifo.
Baate kawunsiə eto afi nnya
betidi dítsyə fenkə mɔ afi
ini.’

8 Nnya lete bə bifi mɔ kɔfi bɛkula
nya bɛnlɛ mi kawunsiə mfo eto
akpa boté.”

9 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Bekpe
awɛsu ətsyuə nnya biefi akayɛ
lə nnya əsuə kani Onanto eto
kɔfi budi, keyifo batekoko ku ba-
nakoko eto akpa. 10 Onanato eto
Unyɛləkətidi Moses áwɔni útsyə
nkə, ‘Bu fə anto ku fə ambe. Ɔ́tɛyi
tsya nkə fəə ke léka fə anto ku
fə ambee, ele bə balo fə.’ 11 Fɛɛ
biatɛyi biənkə ɛlɛkɛ bə utidi ebofo
lesa bɔni butə wə anto ku ambe
ba lesa lehiã, ku nsusu bə lesa
nəmə eyifo kɛnkɛ, kato taflatsyə
ku nsusu bə wuufi lesa nəmə utə
Onanto bomu eso. 12 Nya ɛyɛ le bo
akpa əsuəə, boata Onanto eto kɔfi
kebu. 13 Nko ini bə biefi mi bana
eto akpa kaninsə Onanto eto afi.

Nya bieyifo asa bamba kpə tsya fe
nyamfo eto okle.”

*Asa Nnya Laabɔ Ketsyi Utidi
Eto LɛkɔɛsiLəətə Weeyifo Lebua
Nɛ.*

14 Lə nnya kamaa, Yesu esi
ókpadi sitiditu siamə nkə bányi
bafi wə. Nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Mimblɛ kenke bitsyue mɛ ato lə
bɛnɔ kasɔ. 15 Lesa nə ke utsyuə
dídi ókpe lə kafo əmbutə obiasə
wə əsuə. Bomu lesa nə ke ditsyi lə
wə lɛkɔɛsi ɔtɛyii, nnya ni lesa nə
ləətə weeyifo lebua nɛ. 16 Mimblɛ
kenke bitsyuə ato lə bɛnɔ mɛ
kasɔ.”
17 Lə nyamfo eto kamaa, se údu
lə mə ɔflɔ úsu diyoo, wə bakasebi
átɔ wə bənkə uləkə lekpa nəmə
eto kasɔ ote mə.
18 Yesu átɛyi mə nkə, “Lə biannɔ
lekpa nəmfo kasɔɔ, nyalɛ mi
nsusu əmbə kulesa kasɔ bofo
bɔnɔ! Ekpa bənkə lesa nə didufə
lə utidi kafoo, əmbutə utidi əmə
yifo lebua, 19 itsyise yeendufə lə
wə utu kəmiə. Wə kafo bomu
yuudufə nya yɔɔyɛ ɛbɔ lə wə kafo
fe lesa biabia.” Nyaso nnya Yesu
lɛtɛyi mfoo, ate bənkə didisa saa
alɛkɛ itə budi.
20 Nya úsukosə ɔ́tɛyi nkə, “Lesa
nə lɛbɔ itsyi lə utsyuə eto lɛkɔɛsii,
ni laabiasə utidi nɛ. 21 Itsyise
nsusu bua saa aabɔ ketsyi lə utidi
eto lɛkɔɛsi kəmiə nya mu ləətə
wəəyifo asa bua nɛ. Asa nyamfó
ni fenkə, lɛsɔnɔdi ku kuyu ku di-
tilo ku disənkpo, kusiə kamafefe
ku sidikpuu, 22 ku nsusu bua fifi
ku kawɛ ku disiale, sidia tɛyitɛyi
kabiasə utidi eto diye ku nsusu
bua kekleke fifi lə sisə ku sisiə
əsuə, nya ləənə utidi kakpe lə
kofani əsuə, ənəmi sɛsəsɛsə lə
utidi bamba eto bikə əsuə, diye
biasəbiasə, əsuə kato bobesə,
ebukisa yifoyifo, koto mentsyue
mentsyue. 23 Asa bua nyamfo
kenke aabɔ ketsyi lə utidi eto
lɛkɔɛsi, nya laabiasə utidi nɛ.”

*Usio Wə Lenni Yudanyə Áfo
Yesu Ɔnɔ.*

24 Nyamfo eto kamaa, Yesu édu
úsu umə utsyuə lə Tiro eto kasɔ.
Úsu diyo ditsyuə kaka wóanla nkə
kuutsyuə saa te nkə okpe mfó,
tsyafɛ wóamfo bɔbiɔ. 25 Mfóo, se
usio utsyuə wə lɛwɔnɔ bua nlɛ
wə ubi bulə lɛnɔ nkə Yesu kpe lə
mfóo, úbə wə ɔflɔ akpa akpa nya
óse akonki lə wə ənəmi. 26 Usio
əmfo enni Yudanyə. Bále wə lə
umə wə baakpo Foinike lə Siria
eto kasɔ. Nya ɔ́lɛ Yesu lekpakpa
nkə ola lɛwɔnɔ nəmə ɔbɔnko lə
wə ubi əsuə.
27 Nya Yesu lékpasə wə nkə,
“Tutɛɛ, tə bekpefi lesa etɔ.
Yanlɛkɛ bə befi bekpefi eto lesa
bətə bakpa.”
28 Lə nnya əsuə usio əmfo ətə
wə mbuayɛ nkə, “Ao, mɔ Ona-
mute, bakpa bamə lə ɔpunu kalɔ
lə lesakedikɔ mfóo, ebunyə lesa
nə bekpefi bamə nlə budi eto nə
lookpoo kasɔ bedi.”
29 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lə
kase fətə mbuayɛ mfo esoo, du
esu diyo. Ebunyə se lɛwɔnɔ nəmə
díkayani fə ubi əmə.”
30 Nyaso usio əmfo édu úsu
diyo. Lə mfóo, únyə nkə wə ubi
labe lə wə kalabekɔ, nya lɛwɔnɔ
bua nəmə lénsisi wə lə əsuə.

*Yesu Átsya Osani Wə Ni Ototi
Ku Ɔmumu.*

31 Se Yesu lídu lə Tiro eto lek-
pake mfóo, ɔ́yɛ lə Sidon úsu
Galilea eto Ditumbukplɛ kama
kaka Kəmə Lefosi kamə nkpe eti.
32 Nya mfóo, betidi bətsyuə ákpa
utidi utsyuə wə ni ototi ku ɔmumu
báboko wə ɔflɔ nya bálɛ wə lek-
pakpa bə utəkə ani lə wə əsuə.
33 Nyaso Yesu ákpa wə usuko
lɛkpɔ kaka betidi ku kudu ləmbə,
nya úfi wə animi ókpe wə lə ato.
Útufə ntufə ókpo lə wə animi
nya ɔ́kɔbe utidi əmə eto odiakami.
34 Nya Yesu lébesə wə ənəmi óbe

kato nya ɔ́wɔnɔ fũũ, nya ɔ́tɛyi
osani əmə nkə, “Hefata,” eto kasɔ
ni bəə, “Sini!” 35 Lamfolamfo,
osani əmə eto ato ásini nya wə
odiakami tsya lényankli nya ófo
etiki budi.
36 Yesu ákpe betidi ba dinyə
mfó kɔfi nkə bántɛyi utidi saa
kulesa, itsyi lə lesa nə bənyə mfó.
Fɛɛ bimbaa ete ɔ́ninko mə, itsyise
kase ókpe mə kɔfii, nko kə banlɛ
nnya bokpantsyasə nɛ. 37 Nya
betidi ba kenke lɛnɔ asa nyamfóo,
iyifo mə naa efensə! Nya bátɛyi
mə əsuə bə, “Wəəyifo lesa saa
kukɔnɔ. Wəətə bamumu leedi
etiki, nya batoti tsya laanɔ asa!”

8

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Ana Lesa Bédi.

1 Lə eyi nyamfó əsuəə, be-
tidi kpə əbə bátsya mfó. Nya
se kulesa dímə́ntsyə boodi esoo,
Yesu ákpadi wə bakasebi óboko
wə akɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, 2 “Betidi
bamfo eto asa lɛ mɛ kaminsə,
itsyise eyi ətsyə sɔ̃ɔ̃ ni nyamfo se
bəbə mɔ ɔflɔ nɛ. Nya mɔmɔɔ,
kulesa ente boodi. 3 Lə nyani
mə beluu, kukpɛnsɛ ebɔlɛ mə kola
disi lə kusu itsyise mə bətsyuə
etsyi katsyontsyokɔ.”
4 Nya wə bakasebi lɛtɔ wə
bənkə, “Se utidi luunyə lesa utə
betidi bamfo lə mfiminti mfo bə
bedi bemi?”
5 Mfó Yesu lɛtɔ mə nkə, “Abolo
asia nte mi?”
Bátɛyi wə bənkə, “Abolo
akuanse.”
6 Yesu átɛyi məmblɛ nkə bəsiə
kasɔ. Nya úfi abolo akuanse
nyamə, nya ɔ́sɔ Onanto ani, nya
úbudi nnya úfi útə wə bakasebi
nkə befi bətə betidi bamə kenke.
Nya mə tsya dífi nnya bésiə bətə
mə. 7 Akpɛ asiani tsya ətsyə.
Yesu éfi nnya tsya nya ɔ́sɔ ani.
Nya úfi nnya útə wə bakasebi nkə
besiə nnya tsya bətə mə. 8-9 Betidi
bamfó kenke édi bémi. Betidi
bamə eto utu ebuyifo akpi ana. Se
bédi bálosəə, bakasebi bamə ásɛ
abolo wɛlɛwɛlɛ nnya díbu nya íyi
etsyitsya kplɛkplɛ akuanse. Nnya
kamaa, Yesu ələkə betidi bamfo
kenke kusu nya bédu. 10 Nya
Yesu ku wə bakasebi dídufə lə
ɔklɔ báyila ditumbukplɛ bésu Dal-
manuta eto lekpake.

Farisifɔ Átɔ Yesu Bənkə Uyifo Ayanisa Ote Mə.

11 Farisifɔ bətsyuə əbə Yesu ɔflɔ
nya bétsyiko wə etiki bunənko lə
befi bato wə babe. Nyaso bátɛyi
wə bə uyifo ayanisa ətsyuə ote mə
lə bate bə Onanto ɔflɔ útsyi úbə.
12 Nyamfo ələ Yesu tinti nya óla
ɔwɔnɔ nya ɔ́tɔ mə nkə, “Beso kon
mmi eto betidi laabɛbɛ bə bəənyə
ayanisa fɛ lə bafo banɔ? Kulefe,
nlɛ mi bɔtɛyi minkə, membuyifo
ayanisa nnya eto okle bela biə
biənyə mfo!” 13 Nya údu lə mə
ɔflɔ, nya úsinkli údufə lə ɔklɔ nya
ɔ́yila ditumbukplɛ nəmə úsu ni
lekpake nə nse.

Yesu Ǝkə Mə Ato Lə Bidia Eto Asatete Ǝsuə.

14 Kase banlɛ ditumbukplɛ
nəmə bɔyilaa, wə bakasebi bamə
áta əsuə béntsyi abolo kpə. 15 Nya
Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bekpe kobe
lə bitsyue ato lə bɛnɔ etiki itsyi
lə oka Herodes ku Farisifɔ eto
əyənkisəsa əsuə.”
16 Lefe nəmfóo, mə sɔ̃ɔ̃ dínyə
mfó bánlɛ etiki búdi katɛyi bə,
“Lee nnya buuntsyi abolo kpə eso
ɔnlɛ bɔtɛyi nkoo?”
17 Fɛɛ se Yesu nyi etiki nnya
banlɛ bɔtɛyi esoo, ɔ́tɔ mə nkə,
“Beso bɛnlɛ etiki lə abolo but-
syi əsuə? Ibə ese mɔmɔɔ,
biənyətɔ nye bɛnɔ kasɔ? Bitidi
ato ko! 18 Bekpe ənəmi, tsya
fɛ biənnyə! Bekpe ato, tsya fɛ
biannɔ! 19 Bíankloma lefe nə
ménsie abolo anɔ míntə betidi
akpi anɔ dídi? Etsyitsya kplɛ asia
nnya wɛlɛwɛlɛ díbu díyi?”

Bátɛyi wə bənkə, “Lefosi etsyitsya ənuə.”
20 Yesu esi ɔ́tɔ mə nkə, “Nya
lə lefe nə mínsiə abolo akuanse
míntə betidi akpi anaa, nnya
wɛlɛwɛlɛ díbuu, etsyitsya asia
íyi?”
Bátɛyi wə bənkə, “Akuanse.”
21 Nya ɔ́tɔ mə nkə, “Ibə ese
mɔmɔɔ, biante tɔ futsyə mini?”

Yesu Átsya Unəmba Utsyuə Lə Umə Wə Baakpo Betsaida.

22 Se Yesu ku wə bakasebi
dídufə Betsaida, betidi bətsyuə
ákpa unəmba utsyuə báboko Yesu
ku wə bakasebi ɔflɔ nya bálɛ wə
lekpakpa bə lə ufi wə kɔni utəkə lə
wə. 23 Yesu ákɔbe nwə əmə lə kɔni
nya ókpa wə ɔ́bɔnko lə umə nti.
Se útufə ntufə ókpo lə unəmba
əmə eto ənəmii, úfi wə ani útəkə
lə wə əsuə, nya ɔ́tɔ wə nkə, “Alɛ
lesatsyuə bunyəə?”
24 Nya utidi əmə létakasə wə
ənəmi óbe kato nya ɔ́tɛyi nkə, “Ee,
nlɛ betidi bunyə, tsya beyifo fe
eyi. Fɛɛ balɛ bɔyɛ katsyilama.”
25 Nya Yesu disi útidi wə ənəmi.
Lə lefe nuəfə nəmfoo, utidi əmə
ásini wə ənəmi kukɔnɔ, nya wə
ənəmi lékpa, nya únyə lesa saa
kukɔnɔ. 26 Nya Yesu díləkə wə
kusu nkə udu usu wə diyo, wen-
sisinkli usu umə əmə nti.

Petro Átɛyi Nkə Yesu Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

27 Lə nnya kamaa, Yesu ku wə
bakasebi édu mfó bésu kebuto
kətsyuə ka lɛfi Kaisarea Filipi eto
kasɔ eti. Nya lefe nə bányɛ lə
kusu bantɔɔ, Yesu édi mə etiki
ɔ́tɛyi nkə, “Bɛtɛyi mɛ, futsyə betidi
laatɛyi bə wə mini?”
28 Bátɛyi wə bənkə, “Bətsyuə
lɛ bɔtɛyi bə fə ni Ntufləsətidi
Yohanes. Nya bətsyuə tsya nlɛ
bɔtɛyi bənkə fə ni Onanto eto
Unyɛləkətidi Elia. Nya bətsyuə
tsya nlɛ bɔtɛyi bənkə fə ni Onanto
eto mba ləələkə wə kɛnyɛ eto mba
kɔ eto okle ɔni.”
29 Nya Yesu disi ɔ́tɔ mə nkə,
“Mimi nkpə, owoe biebu biə wə
mini?”
Petro átɛyi wə nkə, “Fə ni nwə
Onanto lékpo ɔhile útsyə.”
30 Nya Yesu díkə mə ato nkə
bántɛyi ku utsyuə saa, lesa nə
benyi itsyi lə wə mfo.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Kanyinyənyə Ku Wə Ukpə Ku Wə Businkli Kataka Ǝsuə.

31 Nya Yesu dítsyiko wə
bakasebi asa ətsyuə bóte, ɔ́tɛyi
mə nkə, “Ele bə ibə itə bə Utidi
Eto Ubi nyə kanyi lə Yudafɔ eto
beninə ku besumunyə ninə ku
afi eto bateasa eto ani, bani wə.
Boolo wə, tsya lə diyi tsyəfəə
wootaka.” 32 Ɔ́tɛyi mə nyamfo
ókpasə, bə lə banɔ kasɔ. Nya
Petro lékpa wə usuko ɔflɔ wonko
wə inuə, nya ɔ́ninko wə.
33 Tsyaa, se Yesu díkənsə óbe
wə bakasebii, údi etiki ku lɛblɔfi
ókpe Petro nkə, “Obansam, du mɛ
lə ɔflɔ!” Nya ɔlɔ bɔ́tɛyi nkə, “Anla
asa nnya Onanto lala, bomu nnya
betidinini lala!”
34 Nyaso Yesu ákpadi betidi eto
ditsyukpa nəmə ku wə bakasebi
óboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Lə utsyuə ala nkə wəətəkəko
mɛɛ, ele bə uləkə wə ato ku wə
əsuə utsyiko lə wə alasa əsuə nya
lə utsyi wə uyikabie utəkəko mɛ.
35 Itsyise nwə ke lela nkə wəələkə
wə nkpəə, woo nyansə mu. Nya
utidi wə ke loonyansə wə nkpə
lə mɔ disi ku lə Ditiki Sɛɛ nəmfo
esoo, wuunyə nkpə manlo. 36 Nte
kutəkə ko utudi luunyə lə kawun-
siə kamfo eto bikə kenke afiani
wə bele fɛ wənnyə nkpə manlo?
37 Nye be utidi luufi ofloma ko bə
lə unyə nkpə manlo? 38 Mɔmɔ
mfoo, betidi kpə lə asa bua buyifo
ketsyi kama kakpe Onanto. Nyaso
lə utsyuə efi mɔ ku mɔ asatete fe
afanisa mɔmɔɔ, wuuntsya ebudi

kofani lə mɔ, Utidi Eto Ubi, ɔflɔ
lə lefe nə muubə ku Onanto eto
Batɔnkpe kɛnkɛ ku lə Onanto eto
diyənde əsuə.”

9

1 Nya Yesu disi ɔ́tɛyi mə nkə,
“Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə
mi bətsyuə əmbukpə isu ese
lefe nə biunyə Onanto əmə eto
sekakedikɔ luubə ku əsuəale.”

Yesu Eto Ǝsuə Bofloma.

2 Eyi akua eto kamaa, Yesu ákpa
Petro, ku Yakobo ku Yohanes bésu
kɔtini kutsyuə əsuə. Mə hã dísu
bəsiə mfó. Lefe nə bakasebi
bamfo ńlɛ bobee, bənyə bə Yesu
eto ditsyəbi áfloma. 3 Nya wə awu
nnya onkpe lέfloma íflubi futu-
tutu enso kase utidi luuflə wə bikə
ku ntu biole nya bɛnlɛ buyənde.
4 Nya bənyə Onanto eto
bənyɛləkətidi ba koko, Mose ku
Elia lɛbɔ bánlɛ etiki budi ku Yesu.
5-6 Sikpi əmuə bakasebi bamə
kenke itsyise bánte lesa nə bánlɛ
bɔtɛyi. Nya Petro wə dímante
lesa nə woatɛyi, lɛtɛyi Yesu nkə,
“Oteasa, bo mfo eto bubə alɛkɛ
tinti. Tə lə boto ebu ətsyə. Lɔni
itə fə, lɔni itə Mose, nya lɔni tsya
itə Elia.”
7 Nya lɛsɔmiloku ditsyuə díbə
díti məmblɛ kenke, nya bánɔ ɔkɔɛ
lɛbɔ utsyi lə asɔmiloku nyamə
əsuə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Nwə mfo ni
mɔ ubi lala wə mankeko. Bitsyue
wə koto.”
8 Akpaakpa mfóo, bátsyilamasə
ənəmi tsya bənyə kuutsyuə saa
enso Yesu hã ńyə ku mə mfó.
9 Lefe nə bésinkli banlɛ kɔtini
komə bɔyifə kəbə kasɔɔ, Yesu əkə
mə ato nkə, “Biantɛyi kuutsyuə
lesa nə bínyə mfo isu ese bə, mɔ,
Utidi Eto Ubi, ataka ntsyi ɔkɔmə
mbə.” 10 Béti etiki nyamfo bákpe
lə mə nti, fɛ lə mə mate sii, nya
bákatɔ mə əsuə bənkə, “Be ni
bə wootaka utsyi ɔkɔmə ubə eto
kasɔ?”
11 Nya bátɔ Yesu bənkə, “Beso
afi eto bateasa bamə laatɛyi
bənkə ele bə ibə bə Onanto eto
Unyɛləkətidi Elia tɔ Kristo eto
bubə?”
12 Yesu átɛyi mə nkə, “Sit-
inti baatɛyi. Ele bə Onanto eto
Unyɛləkətidi Elia tɔ Kristo eto
bubə lə ubə ɔlɔ lesa saa utsyə. Fɛɛ
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
Eto Kukuə tsya bə Utidi Eto Ubi
ebudi ohiã tinti nya bɔɔni wə.
Be bibu biə nyamfo tsya lɛ bote?
13 Nlɛ mi bɔtɛyi minkə Onanto
eto Unyɛləkətidi Elia búbə koko.
Fɛɛ betidi mámfo wə ku dibu.
Bomu béyifo wə kase ke bála.
Nyamfo əbə itə fe kase Onanto
eto bɛnyɛləkətidi lɛwɔni bətsyə lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə.”

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Nə Dísiə Lə Osaibi Utsyuə Ǝsuə.

14 Lefe nəmfóo, se Yesu ku
bakasebi itsyə bamə dísinkli bəbə
bakasebi fɛfɛ ɔflɔɔ, bənyə bə be-
tidi kpə ńyə bátsyilama mə, nya
afi eto bateasa bətsyuə nlɛ mə
etiki bunə nko. 15 Se betidi bamfó
kenke dínyə Yesu nlɛ bubəə, íyifo
mə yanii, nya bétsyetsyi bésu
bátsyako wə bəsiəsə wə.
16 Yesu ɔ́tɔ wə bakasebi bamə
nkə, “Nte kənə ka mi ku mə nlɛ?”
17 Nya osani utsyuə wə ńyə lə
betidi bamə nti lɛtɛyi Yesu nkə,
“Oteasa, nkpa mɔ ubi mboko fə
ɔflɔ, itsyise lɛwɔnɔ bua si wə
lə əsuə itə waamfo etiki budi.
18 Lefenə ke lɛwɔnɔ bua nəmfo nlɛ
wə buləə, dietsyi wə kasɔ lə kasɔ,
nya efu laabɔ wə lə kɛnyɛ nya
woayimi anyi, nya wə əsuə kenke
laasie kəkləkə. Nya mínkpa wə
mimboko fə bakasebi minkə lə
batsya wə, fɛ bamfo.”
19 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Ei!
Mii, mmi eto betidi, mi bofo kanɔ
əmbə ale! Nte lefe nə eto okle
ele bə bonko mi yɛ fɛ lə befo
bɛnɔ? Nye nte lefe kɛntsyɛ nə
ele bə nyɛnko mi fɛ lə bɛnɔ asa
kasɔ? Bekpa ubi əmə beboko

mɛ!” 20 Nya bákpa wə búsuko
Yesu. Nya kase lɛwɔnɔ bua nəmfo
dínyə Yesu ko, dítinkəsə ubi əmə
nya dínə wə lɛɛsɔ lə kasɔ lɛnlɛ
bowaninsə, akaminansə lə kasɔ,
nya efu nlɛ bɔbɔ lə wə kɛnyɛ.
21 Nya Yesu lɛtɔ wə anto nkə, “Se
ítsyiko wə buyifo məə, yɔ́ɔ klɛ?”
Osani əmə átɛyi wə nkə, “Ítsyə
wə kasɔ lə wə sikpefi lefe ke.
22 Lɛwɔnɔ nəmə aakplatsya sesi-
asesia nkə lə lelo wə, lə ibə nkoo,
dietə nkə lə udu ɔnɔ udufə lə
utə nye ntu əsuə. Nlɛ fəə lek-
pakpa, nyə bo kaminsə, lə ebofo
lə awunsə ko bo!”
23 Yesu átɛyi wə nkə, “Beso
faatɛyi mɛ fənkə lə moofo? Lesasa
ebofo bubə kətə lə afo mɛ ɔnɔ.”
24 Lamfolamfo, ubi əmə eto anto
átɛyi bembembe nkə, “Mfo nnɔ,
tsyaa bumbə ale kpə. Wunsəko
mɛ lə mɔ bofo kanɔ lə bumuə ale.”
25 Nya lefe nə Yesu dínyə nkə
betidi kpə lə bɔkpɔ lə banyi bafi
məə, údi lɛwɔnɔ nəmfo etiki nkə,
“Lɛwɔnɔ bua nə ləətə betidi lannɔ
ku leendi etiki, nlɛ fə bɔtɛyi minkə
bɔ lə ubi əmfo əsuə, nya mensi
sinkli edufə lə wə kulefe kulefe
bio!”
26 Lɛwɔnɔ nəmfo áfa bembe-
mbe, nya dítinkəsə wə kekleke
nya lɛbɔ wə lə əsuə. Ubi əmfo
álabe mfó fe bukpə ukpə. Nya
utsyuə saa wə ńyə mfó nlɛ bɔtɛyi
nkə, “Ukpə!”
27 Nya Yesu lɛkɔbe ubi əmə lə
kɔni nya ótaka úńyə.
28 Lə nyamfo eto kama se
Yesu dídufə diyo ditsyuəə, wə
bakasebi átɔ wə buɛ bənkə, “Beso
bo dímamfo lɛwɔnɔ nəmfo bola
kələkə lə ubi əmə əsuə?”
29 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Siankpa utidi əmə éboto ola sesia
sesia sesia nya ókle kɛnyɛɛ, nya fɛ
woofo lɛwɔnɔ nəmfo eto okle bola
kələkə lə utidi əsuə nɛ.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wuukpə Ɜsuə.

30 Yesu ku wə bakasebi édu
mfó báyɛ lə Galilea eto kasɔ.
Yesu mánla nkə kuutsyuə saa te
kaka onkpe, 31 itsyise úkate wə
bakasebi asa. Ɔ́tɛyi mə nkə,
“Osani utsyuə ebufi Betidi kenke
eto Ubi utə, nya wuufi wə utə
betidi nkə balo. Nya lə diyi
tsyəfə əsuəə, wuusinkli otaka ubə
nkpə.” 32 Tsya bánnɔ lesa nə ɔ́tɛyi
mə mfo eto kasɔ, nya báte sikpi ku
kase bɔɔtɔ wə ditiki nə ɔ́tɛyi mfo
eto kasɔ.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Nwə Ndi Ɔkplɛnyə Kenke Ɜsuə.

33 Se bésu bédufə Kapernaum
eto uməə, bésu bédufə diyo lɔni.
Mfóo, Yesu átɔ wə bakasebi nkə,
“Nte ditiki nə bɛnlɛ bunə lə mi
nti se bɔ́nlɛ bubə?” 34 Tsya bəntə
wə mbuayɛ saa. Itsyise se bánlɛ
bubəə, bəkənə etiki bə bala bə
baate utsyə wə ni ɔkplɛ kenke lə
mə nti.
35 Nya Yesu dísiə lə kasɔ nya
ókpadi wə bakasebi lefosi inuə
bamə, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Mi fut-
syə lela nkə weedi ɔkplɛnyə kenke
lə mi ntii, ele bə uyifo wə əsuə
fenkə nwə ləmbə kulesa nti, nya
wuusumu wə bətsyuə.”
36 Nya útə dikpefi díbə únyə lə
mə sɛtɔ. Nya útsyi dikpefi nəmfo
útəkə lə wə akpa nya ɔ́tɛyi mə
nkə, 37 “Utsyuə saa léfo dikpefi
lə mɔ disii, mɔ ni ófo. Nya ut-
syuə saa loofo mɛɛ, inni mɔ mate
ete ofo. Bomu ófo mɔ Anto wə
létsyese mɛ tsya.”

Utsyuə Saa Wə Leenkisi Mii, Uyifo Lɔni Ku Mi.

38 Nya, okasebi wə baakpo
Yohanes lɛtɛyi Yesu nkə, “Oteasa,
búnyə osani utsyuə wə nlɛ awɔnɔ
bua bóla lə fə diye əsuə. Nya búti
wə kusu buə usinkli ɔyɛ, itsyise
umbə lə bo nti.”
39 Yesu átɛyi mə nkə, “Bienti wə
kusu, itsyise utsyuə saa wə leeyifo
ayanisa lə mɔ diye əsuəə, əmbudi

mɔ etiki bua. 40 Nya utsyuə saa
wə ləənnyə lə bo əsuəə, bonko wə
eyifo bani.

41 “Nya mətə lə bete biə utsyuə
saa wə luutə mi ntu nkə binə
itsyise biyifo mɔ balee, Onanto
ebofo wə nnya kayo.

Biəntə Kulesa Saa Lə Iti Mi Bofokanɔ Kusu.

42 “Lə ibə bə utidi utsyuə ətə
bə dikpefi nə díkənyə bofokanɔ lə
mɛ ésinkli kama lə nnya əsuəə,
wuunyə kotonənə tinti. Lə befi
ukuə bátsyasə lə lebambi kplɛ
əsuə befi bakpe wə lə simuə befi
wə bato bakpe lə ditumbukplɛ,
yɔɔlɛkɛ itə wə eso.

43-44 “Nyaso lə fə kɔni kɔni abi-
asə fə bofokanɔɔ, tɔnɔ lə ala ko
ələkə! Ɛlɛkɛ bə yɛ kɔni kɔwɛ esu
nkpə manlo kəmiə enso bə kɛ ani
ənuə lə Onanto lə oto fə okpe lə
ditəfɛnku əsuə kaka baatonsə asa
bua. 45-46 Nyaso lə fə kokpa kɔni
laabiasə fə bofokanɔɔ, la ko ələkə.
Ɛlɛkɛ eso bə kɛ kokpa kɔwɛ lə
ənyə nkpə manlo, enso bə akpa
ənuə kɛ fə lə bato fə bakpe lə utə
əmə kəmiə. 47 Nya lə fə dinəmi
aakpa fə kesuko asa bua kəmiəə,
nə ni ələkə. Ɛlɛkɛ eso lə akpe
dinəmi lɛwɛ nya fedufə lə Onanto
eto sekakedikɔ enso bə kɛ ənəmi
ənuə lə befi fə bato bakpe lə utə
manlo kəmiə, 48 wə eto asa bátɛyi
bənkə,

‘Ekuklubi nnya laabiasə asa mfóo,
əənkpə kulefe.
Nya ute wə laatonsə asa
mfóo, aanni kulefe.’

49 Itsyise fe kase beefi mba kakpe
lə didisa dialɛkɛɛ, nko kə Onanto
leefi kanyinyənyə eto utə kakpasə
wə betidi əsuə nɛ.

50 “Mba alɛkɛ. Fɛ lə bóyansə
mu kamini, ənsiəmbofo kamini
bokpe lə mu bio. Nyaso, tə mba
eto lɛlɛkəsə lə bɔkɛ mi lə əsuə.
Lə bisiə lə diyuə əsuə ku mi
bətsyuə.”

10

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Kusə Ku Kusiənini Ɜsuə.

1 Nya se Yesu dídu mfó, ɔ́yila
Yordan eto ketu úsu Yudea
eto kasɔ. Betidi kpə esi bəbə
bátsyilama wə mfó tsya, nya
úkate mə asa mfó itsyi lə Onanto
əsuə fe kase úkala buyifo.

2 Farisifɔ bətsyuə əbə wə ɔflɔ
bə lə itə kusuu, lə bənyə kusu lə
wə əsuə. Bátɔ Yesu bənkə, “Nyalɛ
Onanto eto kɔfi ətə kusu bənkə
osani ɔni wə usiə?”

3 Nya Yesu tsya lítə mbuayɛ ɔ́tɔ
mə nkə, “Nte kɔfi ko Mose lékpe
mi?”

4 Bətə mbuayɛ bənkə, “Mose ətə
kusu nkə osani wə ke lensianla wə
usiəə, ɔwɔni kukuə lə utə wə bote
fɛ lə oyani wə.”

5 Yesu átɛyi mə nkə, “Moses
wəə ni Onanto eto Unyɛləkətidi
áwɔni nyamfo nko útə mi itsyi lə
mi letotidi eso. 6 Taa kawunsiə
eto diyifofee, Onanto éyifo osani
ku usio, fe kase báwɔni bákpe
lə Kukue Kɛnkɛ əsuə. 7 Awɔnisa
Eto Kukuə Kɛnkɛ átɛyi nkə, ‘Lə
nyamfo eso osani du lə wə anto
ku ambe ɔflɔ usu ɔkɔ ku wə usiə,
8 nya mə inuə bamə loofiani əsuə
eto sinə sɔni.’ Nyaso lə Onanto
eto ənəmii, bafiani utidi ɔni. Inni
inuə! 9 Nyaso betidi ba Onanto
lɛkɔ banii, kawunsiə kamfo eto
utidi saa əmbə kusu wəəsənsə mə
nti.”

10 Kama se bésu bédufə lə diyo
kəmiəə, wə bakasebi átɔ wə asa
itsyi lə ləsanə ɔ́tɛyi lə kɔfi komfó
əsuə. 11 Yesu ələkə kasɔ óte mə
nkə, “Osani wə looyani wə usiə
usu nya úfi obambaa, udi kɔsɔnɔ,
ota wə usiə koko əmə ubu. 12 Nko
ke lə usio ani wə usiə nya usu
usiəko úsiə kusə bamba tsyaa,
wuntsya akpo kusə óta wə usiə
koko əmə úbu.”

Yesu Ákpo Bekpefi Bətsyuə Atsyɔ.

13 Lə lefe nəmə tutuutuu, betidi
bətsyuə ákpa mə bebi báboko
Yesu ɔflɔ bə lə ufi wə ani utəkə
mə lə əsuə okpo mə atsyɔ. Fɛɛ
wə bakasebi ənyənki bákpe mə.
14 Se Yesu dínyə nyamfoo, kafo
ányi wə nya ɔ́tɛyi wə bakasebi
nkə, “Bitə lə ekpefi lə bəbə mɔ
ɔflɔ, bienti mə kusu. Itsyise
Onanto eto sekakedikɔ tə itə mba
laabokosə mə əsuə kasɔ fe kase
ekpefi kɛkɛ bamfo leeyifo. 15 Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə utidi wə
ke ləmbofo Onanto eto Sekadidi
fe kase dikpefi kɛkɛ laabokosə wə
əsuə kasɔɔ, wəmbudufə Onanto
eto sekakedikɔ kulefe.” 16 Nya
ɔ́buta dikpefi saa, útəkə wə kɔni
nya ókpo mə atsyɔ.

Otabinyə Utsyuə Átɔ Yesu Kusu Ko Wɔɔyɛ Lə Unyə Nkpə Manlo.

17 Lefe nə Yesu létaka úńyə lə
uluu, osani utsyuə étsyetsyi úbə
óse akonki lə wə ənəmi, nya ɔ́tɔ
wə nkə, “Oteasa Sɛɛ, be ele bə
nyifo fɛ lə nyə nkpə manlo?”
18 Yesu átɔ wə nkə, “Eyi lesa nə
eso fakpadi mɛ fə, ɔsɛɛ? Utidi
saa meenyifo ɔsɛɛ, enso Onanto.
19 Eyi Onanto eto afi nnya kenke.
Manlo utidi, mankpo kusə nye
mamfe fə usiə kama, menyu,
mantɛyi sidia lə fuutsyuə əsuə nye
ala wə kɛnyɛ, manwɛ utidi lə afo
wə bikə, bu fə anto ku fə ambe.”
20 Osani əmfo esi ɔ́tɛyi wə nkə,
“Oteasa, idu lə mɔ sikpefi ibə ese
lə mii, nlɛ afi nyamfo kenke budi.”
21 Yesu ábe wə ku lelabi nya
ɔ́tɛyi wə nkə, “Lesakpa lɔni hã
dibu ele bə yifo. Su lə esu efi fə
bikə bia kenke nte fə ate, lə efi
atabi nyamfó efi ətə bakombo. Lə
nnya əsuəə, ebofiani otabinyə lə
Onanto eto. Nyamfo eto kamaa,
du lə əbə ətəkəko mɛ lefe saa!”
22 Se osani əmfo lɛnɔ ditiki
nəmfoo, élo wə ani nnya údu ku
nkuɛnlo, itsyise bikə kpə kpe wə.
23 Yesu átsyi ɔwininsə nya
ótsyilamasə ənəmi óbe wə
bakasebi nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Ekpe
ale tinti fɛ batabinyə loofo Onanto
eto sekakedikɔ budufə.”
24 Ditiki nəmfo ábiasə wə
bakasebi bamfo eto nsusu. Fɛɛ
Yesu esi átɛyi mə nkə, “Mɔ bebi,
bɛnɔ kase enkpe ale itə batabinyə
bə bənyə kusu bedufə Onanto eto
sekakedikɔ! 25 Mə mfó budufə kpe
ale eso kase ɔdɔmini ku lekoko
lɔɔyɛ lə okaasa eto ofo ofe!”
26 Se ɔ́tɛyi mə ditiki nəmfoo, isi
ébiasə mə nsusu ekpe blɛmblɛ!
Nya banlɛ mə əsuə bɔtɔ bənkə,
“Nyalɛ owoe ko luunyə nkpə
manlo?”
27 Nyaso Yesu ábe mə tũũ, nya
ɔ́tɛyi nkə, “Utidi saa əmbə loofo
nyamfo buyifo. Fɛɛ wə Onantoo,
wə ebofo lesa saa buyifo.”
28 Nya Petro dídi etiki ɔ́tɛyi nkə,
“Bóyani bo lesa saa butsyə bubə
butəkəko fə!”
29 Nya Yesu lɛtɛyi nkə, “Nlɛ mi
bɔtɛyi minkɛ mimi ebunyə bikə
kpə enso mbia béyani bitsyə. It-
syise utidi saa wə léyani wə oto
nye bayimisani nye bayimisio, nye
ambe, nye anto, nye wə bebi, nye
wə ɔkuɛ útsyə lə mɔ butəkəko
esoo, nya lə usənsə Ditiki Sɛɛ
nəmfoo, 30 wuunyə asa nyamfó
eto nnya kolofa ku kama lə kasɔ
kamfo. Wuunyə kato ku bay-
imisani ku bayimisio, ku ambemə
ku bebi ku kakuɛ kpə. Fɛɛ betidi
ebokpe wə bulə tsya. Nya nyamfo
eto kamaa, wuunyə nkpə manlo
lə kawunsiə fɔfɔ ka luubə. 31 Fɛ
betidi kpə ba ntɔ sɛtɔ mɔmɔɔ,
ebubə bafe kama. Nya mba nkpe
kama mɔmɔɔ, mə loofe batɔ sɛtɔ
nɛ.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wuukpə Ǝsuə.

32 Lə lefe nə bányɛ lə kusu baatɔ
lə Yerusalem eeto uməə, Yesu átɔ
sɛtɔ fɛ wə bakasebi dítəkə. Nya
bulə butsyuə eto okle dídufə lə
bakasabi bamfó əsuə nya sikpi
dímuə betidi ba ntəkəko mə tsya.

Yesu esi ókpadi wə bakasebi nya
ókpa mə úsuko kaka kudu ləmbə
nya ɔ́tɛyi mə asa nnya ləəbə wə
butu.
33 Ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛnɔ! Bɔtɔ lə
Yerusalem eto umə kaka boomuə
mɛ, mɔɔ ni Utidi Eto Ubi, nya boofi
mɛ bakpe lə besumunyə ninə ku
afi eto bateasa eto ani. Boolo mɛ
dikpəkpi nya buufi mɛ bakpe lə
mba lenni Yudafɔ eto ani. 34 Nya
bookpe mɛ kɔfiɔ, nya bootufə
ntufə bakpo mɛ lə əsuə, bablɛ mɛ,
balo mɛ. Fɛɛ lə diyi tsyəfə əsuəə,
muusinkli ntaka mbə nkpə bio.”

Yakobo Ku Yohanes Álɛ Yesu Lekpakpa Bə Utsyə Mə Lə Nkplɛkɔ.

35 Nya Sebedeo eto bebi ba ni
Yakobo ku Yohanes díbə Yesu ɔflɔ
nya bátɛyi wə bankə, “Oteasa,
bokpe kətsyuə boə boatɛyi lə eyifo
ətə bo.”
36 Yesu átɔ mə nkə, “Be ini?”
37 Bátɛyi wə bənkə, “Lə əsiə lə fə
lekankpomɛ lə fə sekakedikɔ eto
diyənde əsuəə, bo tsya aala boə lə
bubə busiə lə fə akɔ mfó. Bo ɔni lə
usiə lə fə kodiani nya unuəfə tsya
lə usiə lə fə kəməni.”
38 Yesu átɛyi mə nkə, “Biante
lesa nə bɛnlɛ bɔtɔ! Befo bɛnɔ
biə biofo ntu bunə lə kanyi eto
lɛkɔbe nə məənə əsuə? Nya biofo
ntufləsəfləsə eto lekpa nə moofo
lə kawunsiə mfo bofoo?”
39 Nya bətə mbuayɛ bənkə,
“Boofo.”
Yesu átɛyi mə nkə, “Ee, biofo
bunə lə lɛkɔbe bua nə eto okle
məənə, nnya biofo ntu fləsəfləsə
eto lekpa nə eto okle maafo mfo.
40 Fɛɛ mimbə kusu bə nləkə utidi
wə luusiə lə mɔ kodiani nye
kəməni. Mɔ Anto wə ni futsyə
luutə betidi ba úkalɔ mfó utsyə
útə.”
41 Lefe nə bakasebi lefosi
fɛfɛ lɛnɔ etiki nyamfoo, bənyə
ɔblɔ bákpe Yakobo ku Yohanes.
42 Nyaso Yesu ákpadi məmblɛ
kenke utsyə nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Biyi biənkə Aba eto beninə kpe
əsuəale lə mə betidi ba nkpe
lə mə kalɔ əsuə. Nya nkomə
eto beninə tidi bamfó akɛ ale
əkələkə kayinkə mba nkpe mə
kalɔ. 43 Fɛɛ yanle bə itsyə nko lə
mi nti. Lə mi nti eto utsyuə aala
nkə weedi ɔtɔnkotɔnkoo, ele bə
obokosə əsuə kasɔ usumu bafɛfɛ.
44 Nya lə mi nti eto utsyuə aala
nkə woafo diye kplɛɛ, ele bə uyifo
nwə ləənnə əsuə, laabokosə əsuə
kasɔ kabɛbɛ bafɛfɛ eto lɛlɛkəsə.
45 Itsyise Utidi Eto Ubi kulaa tsya
məmbə nkə besumu mɛ. Bomu
bə lə usumu betidi lə ufi wə nkpə
utə lə betidi kpə eto diləkə.”

Yesu Átsya Unəmba Bartimeo.

46 Nnya kamaa, Yesu ku wə
bakasebi ésu Yeriko. Nya se
banlɛ budu lə umə əməə, betidi
kpə ətəkəko mə. Nya lefe nə
bányɛ kusuu, báfe unəmba ut-
syuə wə baakpo Bartimeo eto kasɔ
ni Timeo eto ubi. Nya unsi mfó
ɔnlɛ asa bɔtɔ. 47 Se ɔ́nɔ nkə
Yesu Nasaretnyə uni nlɛ bofee,
ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Yesu!
David eto ubi! Be mɛ lə ənyə mɛ
kaminsə!”
48 Betidi kpə ba nlɛ bofe mfó
ənyənki bákpe wə bənkə usinkli
ɔyɛ kudu komə. Tsya mfe fɛ usi
ófa bembembe nkə, “David eto
ubi! Be mɛ lə ənyə mɛ kaminsə!”
49 Nya se Yesu lɛnɔ nkoo, úkənə
úńyə nya ɔ́tɛyi nkə, “Bekpadi wə
bitə mɛ.”
Nyaso bákpadi unəmba əmfo
bátɛyi bə, “Nyə disuəyuə! Taka
mlə, itsyise ɔlɛ fə bokpadi.”
50 Lamfolamfo, úləkə wə awu kato
óto ókpe, nya ótaka úńyə, nya
úsu Yesu flɔ.
51 Yesu átɔ wə nkə, “Be faala fə
nyifo ntə fə?”
Unəmba əmə átɛyi wə nkə,
“Oteasa, tə lə mɔ ənəmi lə ɛsini lə
nkənyə!”
52 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Su.
Fə bofokanɔ átsya fə.” Nya lam-
folamfo, wə ənəmi lɛsini nya

útsyiko asa bunyə. Nya útəkəko Yesu, nya məmblɛ lídu.

11

Báfo Yesu Fe Oka Lə Yerusalem.

1 Lefe nə bányi bafi Yerusalem nya bédufə Betfage ku kaka letsyilama Betania mfóo, báyo Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini. Nya mfó Yesu lékpe wə bakasebi inuə nkə beákatɔ. 2 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Lə bidufə umə tutɛɛ, biunyə biənkə bátsyasə ɔflimubi wə ku ukuə, wə ku utsyuə saa díməsiə tɔ unyə. Benyankli wə lə ukuə lə bifi wə beboko mɛ. 3 Nya lə utsyuə átɔ mi nkə, 'Beso bɛnlɛ wə buləkə?' bɛtɛyi wə biə mi Onamute ahiã wə, nya businkli bufi wə boboko mlɛ."

4 Nyaso betidi inuə bamfo ésu nya bənyə bə ɔflimubi ńyə lə ukuə, úńyə lə futsyə eto kəsiə. Nya bələkə wə ku ukuə əmə. 5 Betidi bətsyuə ba ńyə mfó átɔ mə bənkə, "Be bɛnlɛ wə bonyankli keyifo ko?" 6 Bátɛyi mə fe kase Yesu lɛtɛyi mə. Nya mə tsya dítə mə kusu bə banyankli wə. 7 Se báboko Yesu ubuki əmfoo, béfi mə mfia bətəkə lə ubuki əmə əsuə nya Yesu lébe úsiə lə wə. 8 Betidi kpə éfi mə mfia bətsyə lə kasɔ, bətsyuə tsya əfəsə kalɛ ku afanto lə kaflɔ bésense bákpo lə kusu bə lə ɔyɛ ofe. 9 Betidi ba kenke ntɔ sɛtɔ ku mba ntəkə kamaa káfa bembembe kákatɛyi bə,

"Hosiana!
Bɔlɛ atɛsə butə nwə nlɛ bubə lə
Onanto eto diye əsuə.
10 Bifi atɛsə bitə bo ona Oka David
eto sekakedikɔ sia nlɛ bubə.
Hosiana itə Onanto wə nkpe kato
fanlofanlo."

11 Se údufə Yerusalem, Yesu ésu Yudafɔ eto Disumuyo. Nya ótsyilamasə ənəmi ɔ́lɛ ola óbe lesa saa nə nkpe mfó. Fɛɛ se kale mfe nlɛ bolo esoo, údu úsu Betania ku wə bakasebi.

Yesu Ékudi Kudiyi Kutsyuə.

12 Se kale dísiə, bédu lə Umə Betania bánlɛ bubəə nya kukpɛnsɛ étsyiko Yesu bɔlɛ.

13 Únyə kɔsɛsɛ nkə kuyi kutsyuə ko laawɔ eyibibi baakpo fiki ko léta afanto kpə nyə mfó. Nyaso úsu nkə weesu obe lə kɔ́nwɔ ebibi. Fɛɛ se úsu údufə kuyi komə kalɔɔ, únyə nkə kóanwɔ ebibi saa. Afanto hã kóto. Lefe nə ele bə kusi kɔnwɔ tsya mányo tɔ. 14 Nyaso Yesu édi kuyi komə etiki ɔ́tɛyi nkə, "Ensiembɔnwɔ ebibi bio." Wə bakasebi ánɔ se ɔ́tɛyi nko.

Yesu Ála Mba Nlɛ Bikə Bote Lə Disumuyo.

15 Se bésu bédufə Yerusalem, Yesu ésu Yudafɔ eto Disumuyo, nya útsyiko betidi ba nlɛ asa bote ku mba nlɛ bikə bote lə diyo nəmə bola, úkə mba nlɛ atabi bofloma eto kapunu úwi. Nya úkə mba nsi banlɛ ablonima tsya bote eto akpomɛ úwi itsyise wóanla nkə kuutsyuə saa ubə ukayɛ lə Disumuyo ɔflɔ mfó kafe ku mə bikə.

16 Nya wóantɔnɔ nkə kuutsyuə saa fi kulesa úbə katekɔ lə kesumukɔ eto diyo nəmə mfó. 17 Nya óte betidi bamfó asa ɔ́tɛyi mə nkə, "Bawɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə əsuə bə, Onanto átɛyi nkə,

'Bookpo mɔ diyo,
diyo nə kawunsiə kenke eto
betidi luubə bato ola bətə
Onanto.'

Fɛɛ mimi éfi ni bíyifo beyu eto kabiɔkɔ katafa betidi."

18 Besumunyə ninə ku afi eto bateasa ba lɛkɛ mfó ánɔ etiki nnya Yesu lɛtɛyi. Nyaso bábɛbɛ kusu ko bɔɔyɛ balo wə. Tsyaa balɛ sikpi bote ɛyɛ lə kase betidi ba tã laala wə asatete eso.

19 Se éyo ditsyitsyo lefee, Yesu ku wə bakasebi édu lə Yerusalem eto umə əmə.

Bənyə Bə Kudiyi Komə Yesu Díkudi Ǝkpə.

20 Se kale dísiə eto olesiəə, nya
se bányɛ lə kusu bánlɛ bubəə,
bənyə bə kudiyi komə ébukpə
koko kenke taa ko keyudu ke.
21 Petro ákloma lesa nə díbə, nya
ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Oteasa, be kuyi
komə fékudii, kúkpə!”
22 Yesu átɛyi mə nkə, “Befo
Onanto bɛnɔ. 23 Nlɛ mi bɔtɛyi sit-
inti minkə, utsyuə saa wə lɔɔtɛyi
kɔtini komfo nkə kɔnyi kusu
kudufə lə lekpoo, nya wanyaki
lə wə lɛkɔɛsi, nya ófo ɔ́nɔ nkə
lesa nə ɔ́tɛyi ebubə itəə, Onanto
ebuyifo nnya utə wə. 24 Nyaso nlɛ
mi bɔtɛyi minkə, lesa nə ke biɔtɔ
Onanto ɛyɛ lə olatoto əsuəə, befo
bɛnɔ biə dioka mi kɔni. Onanto
ebuyifo lesa nə mə utə mi. 25 Nya
lə bibə ola katokɔ kətə Onanto nya
bekloma biə utidi utsyuə áta mi
úbuu, bifi bɛtsyɛ wə itə bə mi
Anto wə nkpe kato tsyaa, lə ufi mi
asa bua ɔtsyɛ mi. 26 Fɛɛ lə biemfi
bɛtsyɛ wəə, mi Anto wə nkpe kato
tsya əmbufi ɔtsyɛ mi.”

Betidi Ákpe Kədiə Ku Yesu Itsyi Lə Kaka Wə Ǝsuəale Ditsyi.

27 Yesu ku wə bakasebi édufə
Yerusalem. Nya Yesu nyɛ lə ke-
sumukɔ mfó botsyilamaa, nya be-
sumunyə ninə ku afi eto bateasa
ku umə eto beninə bətsyuə díbə
wə ɔflɔ. 28 Nya bátɔ wə bənkə,
“Owoe dítə fə əsuəale fɛ feeyifo
asa nyamfo? Nya owoe tsya dítə
fə kusu nko?” 29 Yesu ətə mbuayɛ
nkə, “Tutɛɛ, mɔɔtɔ mi ditiki lɔni
hã. Nya lə bitə ni mbuayɛɛ,
mɔɔtɛyi mi nwə eto əsuəale əsuə
minlɛ asa nyamfo buyifo. 30 Bɛtɛyi
mɛ kaka Yohanes léfo əsuəale ut-
syiko fɛ úfləsə betidi ntu? Ǝsuəale
nyaməə, Onanto ɔflɔ itsyi lee utidi
ete dítə wə kusu?”
31 Bétsyiko etiki nyamfo bunə
lə mə nti, nya bátɔ mə əsuə
bənkə, “Ntsyə ele bə bɔtɛyi kɛɛ?
Lə bɔtɛyi boə nkomə eto əsuəale
nyamə etsyi Onanto ɔflɔɔ, wɔɔtɔ
bo nkə, ‘Lə nko inii, beso bíamfo
Yohanes bɛnɔ?’ 32 Fɛɛ lə bɔtɛyi
wə boə, utidi ete letsyese wə
tsyaa!” Balɛ sikpi bote kase bɔtɛyi
nko tsya itsyise utsyuə saa áfo
ɔ́nɔ nkə Yohanes eyifo Onanto eto
unyɛləkətidi.
33 Nyaso bátɛyi Yesu bənkə,
“Bunyi.”
Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Mintsya əmbɔtɛyi mi itsyi lə
əsuəale nnya minkpe eso fɛ
maafo nyamfo buyifo!”

12

Yesu Átɛyi Lekpa Únyə Lə Yudafɔ Eto Beninə Ǝsuə.

1 Nya Yesu lɛtɛyi mə lekpa nkə,
“Lefe lɔnii, osani utsyuə áfo nte
eto eyi eto ɔkuɛ. Nya ókpe
ɔkpɔ ótsyilama wə. Nya úləkə
dibiə lə koba əsuə kaka wuukəkə
eyibibi nyamə eto ntu ukakpo.
Nya óto kalebe kani letaka kaka
bookənyə bakase ɔkuɛ əmə. Nya
úfi ɔkuɛ əmə ókpe lə wə beyifoy-
ifo bətsyuə eto ani nkə bakase wə,
lə lesa nə ke bənyə lə ɔkuɛ əməə,
lə befi baboko lə besie bətsyuə.
Nya údu úsu kusu. 2 Se lefe léyo
bə balɛ eyibibi nyaməə, osani əmə
ákpe mə wə uyifoyifo ɔni nkə lə
bɔɔlɛ eyibibi nyaməə, lə batsyɛ
nya lə akpa ənuə lə osani əmə
lə ofo wə lekpa oboko wə. 3 Fɛɛ
beyifoyifo bamfo ko dímuə wə
uyifoyifo əmfo báblɛ nya bála wə
bátsyese nya údu anifufu. 4 Nya
osani əmfo disi ótsyese uyifoyifo
bamba. Nya se úsuu, beyifoyifo
bamfo lɛblɛ wə nya ófo lefabe lə
disi, nya bákpe wə kofani tinti.
5 Nya osani əmfo disi ótsyese wə
uyifoyifo bamba bio, nya báblɛ
wuntsya nya bálo wə. Nnya ka-
maa, usi ótsyese wə beyifoyifo
kpə. Nya báblɛ bətsyuə nya bálo
bafɛfɛ.

6 “Utidi wə dibu wə bio wootsyese wə ni osani əmfo kosate eto
ubi lala. Lɛfɛfɛɛ, ótsyese wə. Nya
ɔ́tɛyi wə əsuə nkə, ‘Mfo nnɔ miə
boobu mɔ ubi.’
7 “Fɛɛ beyifoyifo bamə átɛyi mə
əsuə bənkə, ‘Nyə nwə luudi Bonamute eto bikə. Bibə lə bumuə wə
bolo, lə bɔlɛ wə kedikɔ bofo bofianinsə bo kale.’ 8 Nyaso bəmuə
ubi əmfo. Nya bálo wə. Béfi wə
bəduə lə ɔkuɛ əmə eto kama.”
9 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Be
befo bɛnɔ biə osani əmfó ebuyifo? Mɔɔtɛyi mi minkə wuusu
mfó usu olo beyifoyifo bamfó,
ɔlɛ ɔkuɛ əmfo ofo okpe betidi
bambaa kɔni. 10 Ntɔ bíankla lə
Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə kaka
bátɛyi bənkə,

‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə
dimbə kɔnɔɔ,
ni bomu díbə lefiani nə nso
bofe lə afɛfɛ kenke nti.
11 Bonamute ni nwə díyifo
nyamfo.
Iyifo lesa nə laanɔ bobe sitinti!’ ”
12 Nya se bánɔ nyamfoo, Yudafɔ
eto beninə ákplatsya kekleke bə
lə bəmuə Yesu. Itsyise bənyə bə
lekpa nəmə ɔ́tɛyi itsyi lə mə əsuə.
Fɛɛ báte sitiditu sia ńyə mfó sikpi.
Nyaso bédu lə wə ɔflɔ.

Yudafɔ Eto Beninə Ábio Yesu Uyibi Lə Etiki Ǝsuə.

13 Kamaa, bátsyese Farisifɔ ku
Herodes eto betidi bətsyuə lə Yesu
ɔflɔ bə lə besu betsyue wə etikididi ato lə bənyə kabua lə wə
esuə. 14 Se bésu wə ɔflɔɔ, bátɛyi
wə bənkə, “Oteasa, buyi boə fəə,
ɔnukualɛtidi feni. Nya eentsyi
fə etiki kawuninsə lə ədufə betidi ənə. Aante betidi eto ənəmi
sikpi, ɔkplɛ lee, ɔkɛkɛ. Nya ni
bə Onanto eto kusu sɛɛ əsuə hã
faate saa kayɛnko. Nyaso tɛyi bo
lə ɛlɛkɛ bə boko oko butə Romafɔ
eto Okankplɛ Kaisare 15 Bofo lee
boamfo?”

Fɛɛ Yesu yi mə nkə ənəmi ənəmi
eto betidi beni, nya ɔ́tɔ mə nkə,
“Beso biala biə biato mɛ bebe? Beboko mɛ atabi lə mbe.” 16 Báboko
wə ani. Nya ɔ́tɔ mə nkə, “Owoe
eto disi ku diye ntəkə lə nnya əsuə
mfo?”
Mfó bətə mbuayɛ bə, “Okankplɛ
Kaisare ni.” 17 Nya Yesu lɛtɛyi
mə nkə, “Nyaso bifi lesa nə ni
Okankplɛ Kaisare eto lele bitə wə.
Lə bifi lesa nə ni Onanto eto lele
bitə Onanto.”
Lə nyamfo esoo, iyifo mə naa.

Ditsyukpa Bamba Áto Yesu Bábe Lə Bəkpənkpə Ǝsuə.

18 Sadukifɔ bətsyuə əbə Yesu
ɔflɔ. Mə laate bənkə lə utidi
əkpəə, woensibusinkli otaka ubə
nkpə. Bəbə bə bátɔ Yesu ditiki ditsyuə. 19 Bátɛyi wə bənkə, “Oteasa,
Moses áwɔni lə afi nnya útə bo
nkə, ‘Lə osani utsyuə əkpə nya
óyani wə usiə utsyə nya bánle
bebi saa, nyalɛ ele bə osani əmfo
eto ɔyimisani, fi usio əmə ufi. Nya
wə ku ɔkɔsiə əmə lə bale bebi.
Nya bebi bamfóo, betidi ebunyə
mə fe osani wə dimankɛ ubi saa
eto bale.’ 20 Nya íbə lefe lɔni bə,
bayimisani ekuanse əsiə. Ututə
éfi kusiə nya úkpə le lefe nə bánle
ubi saa. 21 Nya unuəfə tsya dífi
wə, nya wuntsya díkpə lefe nə eto
lefe wonko usio əmfo dímanle ubi
saa. Nko kə íbə lə wə əsuə bə
banle ubi saa. 22 Nko íbə bə mə
ekuanse ba kenke éfi usio emfo
bafia. Fɛɛ məmblɛ kenke əkpə
lefe nə mə ku usio əmfo dímanle
bebi saa. Nnya kama kamaa, usio
əmfo tsya əkpə. 23 Mɔmɔɔ, nnya
ni bənkə lə lefe nə bəkpənkpə
kenke lootaka betsyi ɔkɔmə bəbə
nkpəə, mə nti eto owoe luudi usio
əmfo eto usə se mə betidi ekuanse
bamə lə lefe ditsyuəə, dikefi wə fe
kusiə?”
24 Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə,
“Inni nko ini kulaa. Nnyə minkə
bíannɔ ditiki nəmfo kasɔ, itsyise
biannɔ etiki nya nkpe lə Awɔnisa

Kɛnkɛ Eto Kukuə eto kasɔ nya
binyi Onanto eto əsuəale. Nyaso
beta wə bibu. 25 Lə lefe nə
bəkpənkpə lootakaa, bootsyə fe
Onanto eto batɔnkpe, nyaso be-
mbufi bəsiə nye bəsə. 26 Nya
lə bəkpənkpə eto businkli kataka
əsuə, Moses áwɔni lesatsyuə lə
Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə əsuə
itsyi lə biyu eto eyi kpufɛɛ nnya
díńyə utə əsuə. Onanto lídi wə
etiki. Lee biankloma? Mfó ɔ́wɔni
nkə Onanto átɛyi wə nkə, 'Mɔ ni
Abraham eto Onanto ku Isak eto
Onanto ku Yakob eto Onanto tsya.'
27 Nnya kasɔ ni bənkə betidi ba
díkəkpə ebusinkli bəbə nkpə, nya
wə kə ni mə Onanto. Fɛɛ mi
bíonya ɔnukualɛsu komfo koko!"

Kɔfi Eto Oteasa Ɔni Átɔ Yesu Nkə Nte Kɔfi Ko Nso Bofe Lə Afi Nnya Kenke Nti?

28 Afi eto oteasa wə díńyə mfó
ánɔ etiki nya banlɛ bɔtɛyi. Nya
ánɔ nkə Yesu ətə etiki nyamə eto
mbuayɛ kukɔnɔ. Nyaso ɔ́nyi úsu
Yesu ɔflɔ nya ɔ́tɔ nkə, "Nte kɔfi ko
ni nko nso bofe lə afi nnya kenke
nti?"
29 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə,
"Kɔfi ko nso bofe ni nko báwɛni
bənkə, 'Israel eto betidi, bɛlɔ bɛnɔ
kukɔnɔ! Onanto ni bo Onamute,
nya Onanto ɔni hã nkpe. 30 Nyaso
ele bə ala Onanto wə ni fə On-
amute ku fə utu kenke, ku fə
lɛwɔnɔ kenke ku fə nsusu kenke,
ku fə əsuəale kenke.' 31 Nya kɔfi
ko nsi ntəkə lə nkomfo eto kama
ni bə, 'La fə ɔyimitsyuə fe kase
faala fə əsuə.' Kɔfi saa ensibə ko
ntəkə afi nyamfo kato."
32 Nya osani əmə dítə mbuayɛ
nkə, "Oteasa, átɛyi nnya kukɔnɔ!
Lesa nə fátɛyi eyifo ɔnukualɛ bə
Onanto ni bo Onamute, wə kama
Onanto saa ensibə. 33 Nya ele bə
Utidi saa la Onanto itsyi lə wə
utu ku wə nsusu kenke ku wə
əsuəale kenke. Nya ele bə ola
wə utiditsyuə fe kase woala wə
əsuə. Ɛlɛkɛ eso bə utidi di afi
ənuə nyamfo, eso bə ufi bebuki ku
keditətə bamba utə Onanto."
34 Se Yesu dínyə kasɔnɔnɔ
ka əsuə osani əmfo lɛyɛ útə
mbuayɛɛ, ɔ́tɛyi wə nkə, "Fə alɛɛ,
ibu sɛkɛ ete lə edufə Onanto eto
sekakedikɔ." Nyamfo eto kamaa,
kuutsyuə saa mensi kpe ɔkɔɛ nkə
woatɔ Yesu kulesa tsya.

Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

35 Lefenə Yesu lɛkɛ lə Yudafɔ eto
Disumuyo ɔnlɛ Anantotiki bote
mfóo, ɔ́tɔ nkə, "Ntsyə ibə fɛ afi
eto bateasa bamə nlɛ bɔtɛyi bənkə
Utidi wə Nlɛ Bubəə, ábɔ utsyi Oka
David eto kafo? 36 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
áwunsəko Oka David átɛyi nkə,
'Onanto átɛyi mɔ Onamute nkə,
"Siə mfo lə mɔ kodiani isu ese
lefe nə muutə efi fə akpa
ətəkə fə balo lə disinti." '
37 Nyalɛ lə David kosate lə Utidi wə
Nlɛ Bubə bokpo nkə wə Onamu-
tee, nyalɛ ntsyə ibə fɛ wə kosate
loofo David eto kafo eto ubi budi?"
Nya betidi kpə dínyə banlɛ etiki
nnya Yesu nyə ɔnlɛ budi bɔnɔ ku
disuəyuə.

Yesu Ǝkə Betidi Ato Lə Afi Eto Bateasa Ǝsuə.

38 Se Yesu nlɛ betidi bamfó asa
botee, ɔ́tɛyi mə nkə, "Bebe sinini
lə afi eto bateasa əsuə. Baala awu
kplɛ bokpe nya baala bɔyɛ kafe
kaka betidi luunyə mə bəsiəsə
ku dibu. 39 Bala nsiəkɔ kplɛ
busiə lə Yudafɔ eto ntsyakɔ ku lə
asakedikɔ. 40 Bələkə bakɔbəsiə
kɔhɔ. Kamaa, baalɛ mə bikə kafo.
Nya bato kala kɛntsyɛɛ kate əsuə
bə beyi Onanto. Mə kotonənə
əbɔkɛ ale eso betidi fɛfɛ eto ale!"

Ɔkɔsiə Okombo Utsyuə Ǝtə Asa Nnya Dídufə Onanto Ǝnə.

41 Nya Yesu díkənə úsiə lə kedi
kətəkɔ lə Disumuyo kaka banlɛ
atabi boko, nya únsi ɔnlɛ bobe
kase betidi nlɛ bofe kesu kako
asa. Batabinyə kpə áko atabi kpə.
42 Nya ɔkɔsiə okombo utsyuə tsya

díbə ófe nya úfi atabi sɛkɛ úsu óko.
43 Nya Yesu lékpadi wə bakasebi
utsyə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti minkə lə Onanto eto
ənəmii, ɔkɔsiə okombo əmfo eto
atabi nnya ókoo, édufə ənə eso
nnya betidi bamfo kenke léko.
44 Sitintii, betidi bamfo kpe kɔni
kalende. Fɛɛ nnya nte mə eto sɛkɛ
ete baboko. Nya usionko əmfo
alɛɛ, ite bə okombo ni tsyaa, ufi
lesa nə ntə wə kenke úbə óko.
Lesa nə ele bə wuufi oya lesa udii,
nnya ni lesa nə úfi úbə óko mfo
nɛ.”

13

Yesu Átɛyi Etiki Ɔtɔnsə Utsyiko Lə Yerusalem Eto Disumuyo Eto Boba Ǝsuə.

1 Se Yesu lɛbɔ lə Yudafɔ eto
Disumuyo mfóo, wə bakasebi eto
ɔni átɛyi wə nkə, “Oteasa, be aba
nnya laanɔ bobe mfo beefi báto
diyo kplɛ nəmfo ku kase baato nii!
Dianɔ bobe!”
2 Yesu átɛyi wə nkə, “Bɛlɔ bebe
diyo kplɛ nəmfo kukɔnɔ, itsyise
aba nya béfi báto ni eto lɛɛ lɔni
embubu ditəkə lə ni utsyuə əsuə!
Diyo nəmfo kenke eboba lekpo
lə kasɔ nnya aba nyamfó kenke
looba isensə ekpo.”

Yesu Átɛyi Mba Ntəkəko Wə Nkə Buubə Bənyə Kanyi Balo Mə.

3 Yesu édu úsu úsiə lə Nnuəbi
eto Eyi eto Kɔtini komə əsuə. Nya
mfóo, úsiə ɔnlɛ Disumuyo nəmə
bobe katsyese. Nya Petro ku
Yakobo ku Yohanes ku Andreas hã
díbə wə ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə,
4 “Onamute, dimamfe ayo nyamfó
looba? Tɛyi bo asa nnya luubə
lə bote boə lefe nəmə eboyo bə
nkomə eto asa nyamfo ebubə?”
5 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bebe
sinini, nya biəntə lə kuutsyuə saa
lə ɔwɛ mi okpe. 6 Betidi kpə ebubə
lə mɔ diye əsuə nya bɔɔtɛyi mi
bənkə, ‘Nnyə mɔ ni nwə bákpo
ɔhile əmə,’ nya bɔɔwɛ betidi kpə
bakpe. 7 Nya yenyifo mi bulə
lə bɛnɔ ama eto kɔsɔ lə mi ɔflɔ
nye lə katsyontsyokɔ. Ele bə asa
nyamfo eto kakle bə. Tsya inni
nnya kasɔ ni bənkə kawunsiə eto
kalokɔ eboyo. 8 Kasɔ ka ebotaka
nka lema. Nya sekakedikɔ ka eb-
otaka nka lema. Nsɔ ebutinkə lə
kalebe saa, nya kukpɛnsə luubə.
Asa nyamfo ebuyifo fe kase kalefo
ləənə usionko.
9 “Ele bə ibə bə lə mi kosate
bimuə əsuə bitsyə. Boomuə mi
bakpa mi besuko Yudafɔ eto ben-
inə eto ənəmi. Bɔɔblɛ mi lə
ntsyakɔ. Booləkə mi bə́ńyənsə lə
baka ku nsɔ eto beninə eto ənəmi
lə mɔ disi eso, nya biɔtɛyi mə
ditiki itsyi lə mɛ əsuə. 10 Tsya
fɛ kalosəkɔ luubəə, yuubə bə
batɛyi kawunsiə eto əsə kenke eto
betidi Onanto eto ditiki nəmfo.
11 Nya lə lefe nə bəmuə mi be-
suko lekpokakpokɔɔ, biembu disi
bɛtɔnsə itsyi lə lesa nə biɔtɛyi
əsuə. Lə lefe nəmə ayoo, lə bɛtɛyi
ditiki nə Onanto eto Lɛwɔnɔ
lookpe mi kɛnyɛ nkə bɛtɛyi. It-
syise inni mi kosate ləəbə etiki
budi. Bomu Onanto eto Lɛwɔni
loote mi lesa nə biɔtɛyi.
12 “Ɔyimi ebudu ɔyimi utə bə
balo. Nya antomə tsya luuyifo
nko ke ku mə bebi. Bebi ebotaka
bə́ńyə lə mə antomə əsuə bedu mə
bətə bə balo. 13 Bookisi mi lə mɔ
disi. Fɛɛ utsyuə saa wə luunyə
kekleke lə wə bofokanɔ əsuə isu
ese kalosəkɔɔ, Onanto ebuləkə wə
utsyiko lə kotonəne ko bətsyə itə
babuayifo əsuə.

Yesu Ǝkə Mə Ato Lə Bule Bo Ləəbə Bubə Ǝsuə.

14 “Mɔmɔɔ, bifə ato lə bɛlɔ bɛnɔ
kukɔnɔ. Lə binyə lesa nə Onanto
leekisi nlɛ bubə lə wə Disumuyo
kɛnkɛ, ka nlɛ mfo kɔfiɔ bokpe nya
dimanle bə ɛkɛ mfoo, betidi ba
nkpe lə Yuda tsyetsyi besu babiɔ
lə atini əsuə. 15 Nwə ntəkə lə wə
ditsya əsuəə, mensi bu disi nkə
woayifə ubə ufi kulesa lə wə diyo.

16 Utsyuə wə nńyə lə ɔkuɛ membu
disi nkə wəəsinkli ubə oto nkə
wəəbə ufi wə kafia. 17 Lefe nəmfó
ebɔkɛ ale tinti itə besionko ba ni
bafondɛ, nye mba nlɛ bebisambi
ba nlɛ bɔyimi. 18 Bɛlɛ Onanto
lekpakpa bə lefe nəmə məntəkə
lə lɛyɔ lefe! 19 Itsyise bulə bo
luubə lə lefe nəmfóo, əbɔkɛ ale
leso mbo ke díkəbə bófe saa idu lə
kawunsiə eto kasɔ ketsyikokɔ ibə
ese mi eto lefe nəmfo. Nya bulə
bomfo eto okle ensiembubə inyə
kulefe. 20 Fɛɛ Onanto əbɔtɛyi ut-
syə nkə wuuləkə eyi nyamə ubu.
Itsyise lenni nkoo, kuutsyuə saa
embubu usiə. Tsya lə wə betidi ba
úkələkə utsyə esoo, wuuləkə lefe
nəmə ubu.
21 "Nyaso lə utsyuə atɛyi fə nkə,
'Bebe! Nnyə Kristo mfo,' nye
utsyuə tsya nkə, 'Nyə wə nkpe
mməə,' mamfo anɔ! 22 Itsyise
mba luuyifo mə əsuə fe Kristo nye
Onanto eto bənyɛləkətidii, kpə
ebotaka bəńyə. Booyifo ayanisa
kpə ku asa nnya nkpe sikpi, itə
bə lə boofoo, bɔɔwɛ Onanto eto
betidi ba úkələkə utsyə taa kɔ
kulaa tsya bakpe. 23 Nyaso bimuə
əsuə bitsyə! Ńtɛyi mi lesa saa
ntɔnsə fɛ lə lefe nəmə lə leyo.

Yesu Átɛyi Kase Utidi Eto Ubi Luubə Bio.

24 "Nya lə eyi nnya luutəkə lə
bulə bomfo eto kamaa,
'kofe əmbofa bio,
nya kofande tsya lem-
buyəndɛ.
25 Befandebi ebuyifo fe bofankli
bɛnlɛ ketsyi kato kəbə kasɔ,
nya kato eto asa kenke
luutinkə.'
26 "Lefe nəmfóo, betidi ebunyə
mɛ, Utidi Eto Ubi, nlɛ bubə lə
asɔmiloku əsuə. Nya muubə ku
Onanto eto əsuəale lə diyəndɛ
kplɛ əsuə. 27 Nya mootsyese mɔ
kato eto batɔnkpe kawunsiə eto
akpɔ ana nyamə lə nsu nləkə mɔ
betidi ba mínkələkə míntsyə itsyi
lə kawunsiə eto lekpake nəmfo isu
ese lə kalosəkɔ ka nse.

Yesu Nkə Kuutsyuə Saa Enyi Lefe Nə Wuusinkli Ubə.

28 "Bekase asa itsyi lə koto əsuə.
Lə ibə bə binyə se kuyi komfó
lɛ afanto fɔfɔ buləkəə, eté mi
bə kasɔmite əbɔfi. 29 Nko ke lə
ibə bə binyə asa nnya míntɛyi
mi mfo lɛ kasɔ butsyə ku bubəə,
ete bioto biə kawunsiə kamfo eto
kalosəkɔ əbɔfi nnya ikəbə eyo fə
kəsiə pɛɛ! 30 Sitinti nlɛ mi bɔtɛyi
minkə asa nyamfo kenke ebubə
itə fɛ efe nəmfo eto betidi luukpə
balo. 31 Kato ku kasɔ kenke ebubə
kafe. Fɛɛ mɔ ditiki embubə lefe
kulefe.
32 "Tsyaa, kuutsyuə saa enyi diyi
nye lefe nə asa nyamfo luubə
itə, Onanto eto batɔnkpe ku mɔ,
Onanto eto Ubi kulaa tsya enyi,
enso mɔ Anto hã nyi. 33 Bebe
kukɔnɔ lə bimuə əsuə bitsyə it-
syise binyi lefe nə nyamfó luubə
itə. 34 Mɔ bubə ebuutsyə fe kase
osani utsyuə luudu lə wə umə nkə
wəəsu kusu, nya óyani wə beyi-
foyifo utsyə lə diyo. Útə utsyuə
saa keyifo ka wuukeyifo. Nnya
kamaa, ɔ́tɛyi nwə laase wə diyo
nkə ɔlɔ ose wə diyo kekleke.
35 "Nko kə ele bə mi tsya muə
əsuə binyə. Itsyise binnyi lefe nə
mi Oyosate luubə udufə. Yoofo
bubə bə wuubə ku kakɔmi lefe,
nye ntsyetsyi, nye kolensiənto
kplɛ ko bekusɛ ləətə kɛnyɛ, nye
olesiə. 36 Lə ibə bə ubə ofuaa,
yanle bə ibə bə ubə unyə mi bɛnlɛ
selabe. 37 Lesa nə minlɛ mi bɔtɛyi
mfoo, nlɛ nnya bɔtɛyi itə betidi ba
ta. Nnya ni bə bimuə əsuə bitsyə."

14

Yudafɔ Eto Batɔnkotɔnko Ákle Bə Bəəmuə Yesu.

1 Ibu eyi ənuə fɛ lə Yudafɔ lə
bedi mə eyi nnya baakpo Ukpə
Ása Bo Ɔyila ku Nnamfokuã Eto

Abolo Eto Eyi, nyna beefi kakloma
mə budu lə Egipte. Besumunyə
ninə ku afi eto bateasa bətsyuə
ákɛ mfó békebu disi lə kusu ko
bɔɔyɛ kalɔkalɔ bəmuə Yesu balo.
2 Bátɛyi lə mə nti bənkə, “Yanle
bə ibə nko lə eyisɛ nyamə eto lefe.
Itsyise lenni nkoo, betidi ebunyə
ɔblɔ bataka bəńyə bo lə əsuə ibə
ekpe bule.”

Usionko Utsyuə Éfi Nnuəbi Bo Laanyi Fififi Ókpo Yesu Lə Disi.

3 Yesu ésu Betania eto umə lə
Simon wə díkefi bufisia únyə eto
diyo. Lə lefe nə Yesu nsi mfó
ɔ́nlɛ lesa budii, usionko utsyuə
wə nlɛ nnuəbi bo laanyi fififi eto
dituntu nə baakpo alabasta əbə
mfó. Baakpo nnuəbi bomfó, bo
lefo koya tintii bə naadi. Usionko
əmfo ásini dituntu nəmə nya
ɔ́wuninsə nnuəbi bomə ókpo Yesu
lə disi.
4 Nyamfo ələ betidi ba díńyə
mfó. Nya kafo lɛnyi mə bátɛyi
bətsyuə bənkə, “Beso woabiasə
nnuəbi bomfo nko? 5 Eni ofo
mu bote kənyə fe lɛlɛ wɔlɔlɔ
eto kayo, ufi usu utə bakombo.”
Nyaso béyənki bákpe wə bákpo
wə kudu.
6 Nyaso Yesu átɛyi mə nkə,
“Beyani wə kpoo! Be so biayani
wə lə bɛyɛ wə bulə? Lesa sɛɛ
úyifo útə mɛ. 7 Bakombo kpe
mi lenti lefe saa. Nya biofo mə
bɔwunsəko lə lefe nə ke beela.
Mɔ alɛɛ, inni lefe saa mɔɔkɛ mi
lenti. 8 Usionko əmfo éyifo lesa
nə wofo buyifo. Úfi nnuəbi bomfo
ókpo mɛ lə əsuə ɔ́lɔ mɛ utsyə itə
muukpə fɛ buubikə mɛ. 9 Nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti minkə kaka ke boobe
Onanto eto ditiki sɛɛ nəmə letsya
lə kawunsiə kamfoo, bɔɔtɛyi nnya
usionko əmfo tsya díyifo mfo kefi
kakloma wə.”

Yuda Átɔnɔ Nkə Wuudu Yesu Utə.

10 Nyaso Yuda Iskariot wə ni
Yesu eto bakasebi lefosi inuə
bamə eto ɔnii, ésu besumunyə
ninə bamə ɔflɔ nkə woote Yesu
udi utə mə. 11 Ǝsuə əyuə mə tinti
se bánɔ etiki nnya úbə ɔ́tɛyi mə,
nya mə tsya lɛtɛyi bə buutə wə
atabi. Nyaso Yuda ákabɛbɛ kusu
ko wɔɔnyɛ ote mə kase boomuə
wə.

Yesu Ku Wə Bakasebi Édi Ukpə Ása Bo Ɔyila Eto Lesa.

12 Lə diyi tutɛ lə Nnamfokuã
eto Diyididi nə baalo Ukpə Ása
Bo Ɔyila Eto Asamubi lə mə lekpa
əsuəə, Yesu eto bakasebi átɔ wə
bənkə, “Se faala fə bɔlɔ butsyə itə
Ukpə Ása Bo Ɔyila eto diyisɛ nəmə
eto budi?”
13 Nyaso Yesu ələkə bakasebi
inuə lə mə bətsyuə nti nya ɔ́tɛyi
mə nkə, “Mi bisu umənkpɛ əmə
nya biotsyako utsyuə wə ntsyi ntu
ku ɔlɔtsyi. Bitəkəko wə bisu diyo
nə əsuə wuudufə. 14 Nya lə bɛtɛyi
Oyosate əmə biənkə, ‘Oteasa əmə
lɛ bɔtɛyi nkə, te bo diyo nə kafo
wonko wə bakasebi luubə bedi
mə lesa lə Ukpə Ása Bo Ɔyila Eto
Diyisɛ nəmə əsuə.’ 15 Mfóo, woote
mi diyo nə lɛmɔ kafo lə diyo nəmə
eto abanslo kaka bálɔ asa bətsyə
kukɔnɔ itə bo.”
16 Bakasebi bamfo édu búsu
umə, nya bənyə lesa saa fe kase
Yesu lɛtɛyi mə. Nya béyifo Ukpə
Ása Bo Ɔyila əmfo eto lesa nəmə
bətsyə mfó.
17 Se ditsyitsyo lefe léyoo, Yesu
ku wə bakasebi lefosi inuə bamə
ésu mfó. 18 Nya lə lefe nə bénsi
bánlɛ búdii, Yesu átɛyi nkə, “Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə mi ɔni wə
bonko wə nlɛ kɔni bokpe lə ɔkpɛ
kedi lesa mfoo, ebote mɛ udi.”
19 Ditiki nəmfo éyifo mə buɛɛ ku
sikpi, nya bétsyiko wə bɔtɔ ɔni,
ɔni, bənkə, “Sitinti, nyi miə inni
mɔ ni fanlɛ, lee mɔ ni?”
20 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mi
lefosi inuə eto ɔni ni. Nya ni

bə bonko wə nlɛ kɔni bokpe lə
ɔkpɛ ɔni mfo kedi. 21 Mɔ, wəə
ni Utidi Eto Ubi ebukpə fe kase
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
Eto Kukuə əsuə. Fɛɛ ilə mɛ itə fut-
syə əmə itsyise woəbə ohiã bunyə
fefe. Lə nnya ete bánle utsyə
əmfóo, eni yɔɔlɛkɛ eso!”

Bonamute Eto Ditsyitsyosa Fɛfɛ.

22 Lə lə lefe nə bánlɛ lesa búdii,
Yesu éfi abolo ətsyuə. Nya lefe
nə úkasɔ Onanto anii, úbudi nnya
wɛlɛwɛlɛ nnya úsie ni útə wə
bakasebi. Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Befo
nyamfo lə bidi. Nyamfo ni mɔ
usuə eto sinə nɛ.”
23 Nya úfi lɛkɔbe ku nte, nya se
ɔ́sɔ Onanto anii, úfi útə mə nya
bənə.
24 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Nyamfo
ni mɔ kɔtɔ ko muufi ntə lə betidi
kpə eto disi, ko Onanto luufi uyifo
ketsyue fɔfɔ lə wə ku wə betidi
eto nti. 25 Lə ɔnukualɛ əsuəə,
mensiəmbunə nte fɔfɔ bomfo bio,
isu ese lefe nə muunə nte fɔfɔ
bomfo eto okle lə Onanto eto
sekakedikɔ.”
26 Nya bése kusə béfi bátɛsə
Onanto nya bédu bésu Nnuəbi eto
Eyi eto Kɔtini.

Yesu Átɛyi Utsyə Nkə Petro Ebɔni Wə.

27 Mfó Yesu lɛtɛyi wə bakasebi
nkə, “Mi utsyuə saa ebutsyetsyi
óyani mɛ utsyə. Itsyise Onanto
átɛyi lə Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukuə
əsuə nkə, fe kase báwɔni bətsyə
bə
‘Moolo nwə laase basamu bamə,
nya wə basamu luusənsə.’
28 Fɛɛ lə ntaka ntsyi lə ɔkɔmə
mbəə, mɔɔtɔ mi nsu Galilea.”
29 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Mɔ
alɛ məmbutsyetsyi ndu fə lə ɔflɔ
kulefe, lə ibə bə bafɛfɛ kenke
ebuyifo nko kulaa tsya.”
30 Yesu átɛyi Petro nkə, “Nlɛ fə
bɔtɛyi sitinti minkə fɛ ukusɛ luutə
kɛnyɛ dinuəfə lə kətsyə kamfoo,
fə kosate əbɔni mɛ sitsyə.”
31 Petro esi óse wə uyi óka
ntamu ɔ́tɛyi nkə, “Lə ibə bənkə
balo bonko fə tsyaa, məmbɔni fə
ntɛyi minkə minyi fə.” Nnya ke
wə bakasebi bamə tsya lɛtɛyi nɛ.

Yesu Áto Ola Lə Bulə Ǝsuə Lə Getsemane.

32 Nya bédu Getsemane. Nya
Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə,
“Bisiə lə kasɔ mfo lə nsu nto ola.”
33 Nya ókpa Petro ku Yakobo ku
Yohanes ɔ́yɛnko. Nya se lesa
nə nlɛ wə bubə lə əsuə nlɛ wə
bulə esoo, 34 ɔ́tsyi ɔ́wininsə nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Nyamfo lɛ mɛ bulə
lə utu ku kanyinyənyə itə ukpə.
Bianlabe selabe. Bińyə bisəkə mɛ
mfo.”
35 Se ɔ́nyi úsu sɛtɔ sɛkɛɛ, ókpo
lə kasɔ nya óto ola ɔ́lɛ wə anto
lekpakpa nkə, “Lə yuuyifo fə
lelabii, nyalɛ tə bulə bomfo lə bofe
mɛ.” 36 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ Anto,
Onanto! Aafo lesa saa buyifo. Lə
aalaa, nyalɛ takasə bulə bomfo lə
mɛ əsuə. Tsya inni lə mɔ lelabi
əsuə bomu lə fə lele əsuə.”
37 Lefe nə úsinkli úbə wə
bakasebi itsyə bamə ɔflɔɔ, úbə
únyə nkə bálabe selabe. Nya
ɔ́tɔ Simon Petro nkə, “Simon, se-
labe fanlɛɛ? Ǝmbofo ənə butəkə
lebombosɔsɔ lɔni kplon tsya ete?”
38 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bitəkə ənə
bisiə bikato ola bə biəmbudufə lə
botoo kabe əsuə. Lɛwɔnɔ nəmə lɛ
bola, fɛɛ əsuəale əmbə.”
39 Úsinkli úsu bio nkə weesu oto
ola fe ditutɛ ke. 40 Úsinkli úbə wə
bakasebi ɔflɔ bio nya usi úbə únyə
nkə besi bálɛ selabe. Bánlɛ mə
ənəmi bofo buminkli. Nya bánte
lesa nə bɔtɛyi wə lə nnya əsuə.
41 Se úsinkli úbə ditsyəfəə, ɔ́tɔ
mə nkə, “Bola bela biə bial-
abe bitsyə ɔnwɛ? Isiə, betaka!
Lefe nəmə eboyo. Bebe! Ubə
mɔ, Onanto eto Ubi, bufi kakpe
babuayifo eto ani. Bebe məə,
se baankpee kusu banlɛ bubə.

42 Betaka lə busu botsyako mə.
Bebe nwə dífi mɛ ókpe mə lə ani
nlɛ bubəə.”

Bəmuə Yesu.

43 Mə ku Yesu si bəńyə mfó bálɛ
etiki fɛ Yuda wə ni lefosi bakasebi
inuə bamə eto ɔni díbə. Be-
sumunyə ninə ku afi eto bateasa
ku umə əmə eto beninə kpə
ətəkəko wə bəbə. Bétsyi keyi ku
nlanle.
44 Nwə dídu wə útə mfóo,
ébɔtɛyi betidi bamfo utsyə nkə,
“Utidi wə biunyə muusiəsə mfiɔ
lə kolaa, wə ni nwə əmə nɛ.
Bimuə wə, lə bekpa wə bidunko.”
45 Nyaso se Yuda lɛyɛ úsu útu
Yesu, ókpadi wə nkə, “Oteasa!”
Nya ɔ́fiɔ wə lə kola. 46 Nyaso
bəmuə Yesu nya bákɔbe wə kek-
leke. 47 Nya mba díńyə lə Yesu
ɔflɔ eto ɔni díləkə wə kalanle
nya óla Usumunyə Ninə Kenke eto
odomunyə eto koto.
48 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Beso
ele bə bitsyi keyi ku nlanle fɛ lə
bibə bimuə mɛ lə əsuale əsuə fe
uyu mini? 49 Bo ku mi ete lɛkɛ lə
Disumuyo mfó diyi saa, nya minkɛ
mfó mínkate Anantotiki nyamə
mfó tsya bíəmmuə mɛ. Bə lə
kase Onanto eto Awɔnisa Kɛnkɛ
Eto Kukuə lɛtɛyi utsyəə, lə ibə itə
nko.” 50 Nya wə bakasebi kenke
dítsyetsyi báyani wə bətsyə.
51 Lə lefe nəmə mfoo, okosobi
utsyuə wə nti kafia əsuə ntəkəko
wəə, ənyə lesa nə kenke díbə.
Bamamanyə bamə ála lə bəmuə
okosobi əmfo. Fɛ ini wə kafia ete
bákɔbe, nya ɔ́kpɔ 52 ɔ́bɔ mə lə ani.
Nya útsyətsyi údu leyaleya. Nya
óyani wə kafia ókpe mə lə ani.

Bákpa Yesu Bésuko Yudafɔ Eto Beninə Eto Ǝnəmi.

53 Nya bákpa Yesu bésuko
Usumunyə Ninə Kenke eto diyo.
Mfó nya besumunyə beninə bamə
ku umə eto beninə ku afi eto
bateasa létsya bénsi. Mə ni
Yudafɔ eto beninə. 54 Petro
ətəkəko mə kama kama nya
úsu údufə lə usumunyə ninə eto
diyo nəmə. Nya úsu úsiə lə
bamamanyə bamə ɔflɔ ɔ́nlɛ ute
bɔyifə.
55 Besumunyə ninə ku Yudafɔ
eto beninə kenke ba dísiə mfó
ákplatsya babe lə boofo kabua
kətsyuə bunyə lə Yesu əsuə lə
bayɛ bəmuə wə balo. Tsya bámfo
kabua saa bunyə lə wə əsuə.
56 Betidi kpə əbə bedi etiki bátɛyi
bidia lə wə əsuə, tsyaa mba díbə
eto etiki áta ibu lə bətsyuə əsuə.
57 Nya bətsyuə létaka bátɛyi
nya bála wə kɛnyɛ bənkə,
58 “Bɔnɔ bə ɔ́tɛyi nkə, ‘Mooba
Onanto eto Disumuyo nə báto
mfo, tsya lə diyi tsyəfə əsuəə,
muusinkli nto lebamba nə bémfi
betidi eto ani báto.’ ” 59 Fɛɛ mə
tsya eto etikididi mánkate ku mə
bətsyuə eto ale.
60 Usumunyə ninə kenke átaka
úńyə lə mə nti nya ɔ́tɔ Yesu nkə,
“Anlɛ etiki nnya banlɛ bɔtɔ bɔnɔ?
Embutə mbuayɛ? Be nkpe fə
fɔɔtɛyi?” 61 Tsya Yesu édi bi,
wémfə kɛnyɛ ɔ́tɛyi kulesa.

Usumunyə ninə kenke əmfo esi
ɔ́tɔ wə nkə, “Fə ni Nwə mə Bákpo
Ɔhile, Onanto əmə boatɛsə eto
Ubi?”
62 Yesu átɛyi wə nkə, “Mɔ ni.
Nya biuunyə Utidi Eto Ubi se unsi
lə Ǝsuəaletidi Onanto eto kodiani.
Nya biunyə se unsi lə asɔmiloku
utsyi kato ɔnlɛ bubə!”
63 Lə lefe nəmfó tututuu,
Usumunyə Ninə Kenke əmfo
kosate ko léfuadi wə awu ku
lɛblɔfi ɔ́tɛyi nkə, “Fənkə bee?
Badansiɛ sa nńsife itə bo bio itsyi
lə mba ńyə mfo kama! 64 Údi
mbusiotiki úńyə lə Onanto əsuə!
Ntsyə binyə lə wə əsuə?”

Nya məmblɛ lɛtɔnɔ bálo wə
dikpi bə ele bə ukpə. 65 Mə nti
eto bətsyuə étsyiko ntufə butufə
kákpo Yesu. Nya bákle wə ənəmi
nya bétsyiko wə bɔsɔ. Nya bánlɛ
wə bɔtɛyi bənkə, “Tɛyi bo futsyə

lɛsɔ fə!” Nya bamamanyə bətsyuə
lékpa Yesu bédunko, nya básɔ wə
lə atosi.

*Petro Étudi Kɛnyɛ Lə Yesu Ǝsuə
Nkə Unyi Wə.*

66 Lə lefe nəmfóo, Petro ébubə
úsi lə Usumunyə Ninə Kenke əmə
eto diyo fɛ usiobi wə nkpe wə lə
ɔflɔ díbə. 67 Lefe nə únyə Petro nsi
lə uté ɔflɔ ɔnlɛ wə bɔyifəə, ɔ́tɛyi
wə nkə, “Fintsya ébutəkəko Yesu
Nasaretnyə əmə ənyə!”
68 Nya Petro dítudi kɛnyɛ ɔ́tɛyi
nkə, “Bee? Mánnɔ lesa nə fanlɛ
bɔtɛyi mfo eto kasɔ!” Nya ótaka
údu úsu úńyə lə kesiə ɔflɔ. Kase
óyo kəsiə kamə ko ukusə ko dítə
kɛnyɛ.
69 Usiobi əmfo esi úbə mfó úbə
óbe wə, nya usi útsyiko betidi
ba díńyə mfó bɔtɛyi nkə, “Osani
əmfo eyifo mə nti eto ɔni!” 70 Tsya
Petro esi útudi kɛnyɛ nko ke.
Yanklɛ fɛ mba ńyə mfó lɛtɛyi wə
bənkə, “Yanle bə ani fə enni mə
ɔni, itsyise fintsya etsyi Galilea eto
kasɔ.”
71 Nya Petro léfa ɔ́tɛyi nkə,
“Ekpe lə Onanto bə lə sidia minlɛ
bɔtɛyii, lə unə mɛ koto! Minyi
utidi əmə əsuə bɛnlɛ etiki budi
ketsyiko mfo!”
72 Lamfolamfo, ukusɛ ko disi útə
kɛnyɛ dinuəfə, nya Petro lékloma
nkə Yesu átɛyi wə nkə, “Fɛ ukusɛ
luutə kɛnyɛ dinuəfəə, əbutudi
kɛnyɛ sitsyə fə enyi mɛ.” Nya ílə
Petro lə utu nya úwi keku.

15

*Bákpa Yesu Bésuko Pilato Ɔflɔ
Lə Bakponko Wə Lekpo.*

1 Olesiənto əmfóo, besumunyə
ninə, átsya ku Yudafɔ eto ben-
inə ku afi eto bateasa ku Yudafɔ
eto batɔnkotɔnko kenke. Se béfi
nsusu lə etiki nyamə əsuə ku
kase bɔɔyɛ ku nnya. Bákle Yesu
nya bákpa wə bésuko Aba eto
Unyɛsiə Ninə itə Romafɔ eto Aba
wə baakpo Pilato ɔflɔ.
2 Mfóo, Pilato átɔ Yesu nkə, “Fə
ni Yudafɔ eto Oka?”
Yesu átɛyi wə nkə, “Ee, lə kase
fanlɛ bɔtɛyi.”
3 Besumunyə ninə bamə ála
etiki kpə bətəkə Yesu. 4 Nyaso
Pilato esi ɔ́tɔ wə nkə, “Ǝmbuləkə
kɛnyɛ lə etiki saa əsuə? Tsyue
koto lanɔ etiki nnya banlɛ bɔtɛyi
lə fə əsuə!”
5 Tsya, Yesu ménsitɛyi kulesa,
nyaso íyifo Pilato yanii!
6 Lefe saa lə eyo nkomə eto
diyididi əsuəə, íyifo Pilato eto
lekpa nə ókayani betidi bua ba
bákpe lə diyo eto ɔni wə bála
kətə mə. 7 Lə lefe nəmfóo, bəmuə
osani wə baakpo Baraba bákpe le
diyo. Úyifo futsyə lɛkɛ lə betidi ba
létaka bənyə lə Romafɔ eto Aba
əsuə nti. Nya lə kudu ko bákpo
bələ betidi ku betidi ba bálo esoo,
bəmuə wə ku mba dítəkəko wə
bákpe lə a Aba eto diyo. 8 Nyaso
se betidi kpə díbə bátsyaa, bátɛyi
Pilato bənkə okloma kase wəənyə
mba baakpe lə ayo kaminsə fe
kase wókala buyifo lɛlɛ saa.
9 Ɔ́tɔ mə nkə, “Bela biənkə nyani
Yudafɔ eto Oka əmə ntə mi?”
10 Pilato átɔ mə nko itsyise óte
nkə kekisi əsuə eso besumunyə
ninə lékpa Yesu báboko wə ɔflɔ.
11 Nya besumunyə ninə bamə lídi
betidi bamə bákpe bənkə bátɛyi
Pilato bənkə, óyani Baraba bomu
utə mə.
12 Pilato esi údi betidi eto dit-
syukpa nəmə etiki nya ɔ́tɔ mə nkə,
“Be bela biə nyifo ku utidi əmə
biakpo biə Yudafɔ eto Oka mfo?”
13 Nya báfa bátɛyi wə bənkə,
“Sɔ wə lə uyikabie əsuə!”
14 Pilato átɔ mə nkə, “Nte kabua
ka úyifo eso?” Tsya, məmblɛ esi
báfa bembembe bátɛyi bənkə, “Sɔ
wə amanklasə lə uyikabie əsuə!”
15 Se Pilato léla nkə weeyifo lə
mə lelabi əsuə esoo, óyani Baraba
útə mə. Nya útə béfi kekuefiofio
báblɛ Yesu, nya úfi wə ókpe lə

bamamanyə eto ani nkə besu basɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə.

Bamamanyə Bamfó Ákpe Yesu Kofani.

16 Bamamanyə bamə ákpa Yesu bésuko Aba eto Unyɛsiə Ninə eto diyo nya bákpadi bamamanyə fɛfɛ bə bəbə mfó. 17 Nya béfi kafia sia eto awu bákpe Yesu fe Oka nya béyifo biyu eto lekpakpa béti wə lə disi fe lekankpakpa. 18 Nya banlɛ wə kɔfiɔ bokpe ákatɛyi bənkə, "Yuu, yuuduu,! Yudafɔ eto Oka lə usiə nkpə kɛntsyɛɛ!" 19 Básɔ wə lə disi ku lekete nya bétufə ntufə bákpo wə lə əsuə. Nya báse akonki lə wə ɔflɔ bákpe disi kasɔ ku dibu bətə wə. 20 Se bəmə wə nya bákpe wə kofani bálosəə, bələkə awu sia nyamə lə əsuə nya bésinkliko nnya ókpe kɔ bákpe wə. Nya bákpa wə bésuko kaka bɔsɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə.

Básɔ Yesu Bámanklasə Lə Uyikabie Ǝsuə.

21 Lefe nə bántɔɔ, bátsyako osani wə baakpo Simon wə ditsyi dibutu ɔ́ntɔ lə Yerusalem. Nyaso bamamanyə bamə áhiɛ wə bənkə ɔwunsəko Yesu lə utsyinko wə uyikabie əmə. Simon əmfó etsyi Sireni eto kasɔ, nya wə bebi ni Aleksandra ku Rufo. 22 Bákpa Yesu bésuko kaka baakpo Ditidisikɔbe. 23 Mfó bətə wə nte bo bátsyakasə ku kofa ko loobokosə kanyinyənyə kamə kasɔ bə unə, fɛɛ Yesu áni wənəə. 24 Nnya kamaa, bamamanyə bamə ásɔ wə bámanklasə lə uyikabie əsuə. Nya béfi afetu bákpo básɛ lə bate lekpa nə luutu utsyuə saa fɛ bésense awu nyamə bətə bətsyuə.

25 Básɔ wə bamanklasə lə uyikabie əsuə lə olesiə əmfó eto abombo ɔwɔnɔmbə lefe. 26 Nya báwɔni asa lɛ otabo kɛkɛ əsuə básɔ lə wə disi kato nnya nlɛ bote lesa nə eso bálo wə ni bənkə, "Ǝnyə Yudafɔ Eto Oka."

27-28 Nya básɔ beyu inuə tsya lə eyi əsuə báwunsə lə Yesu əsuə. Ɔni áfaka lə wə kodiani eto kutsyə nya ɔni tsya léfaka lə kəməni.

29 Mba kenke lɛyɛ mfó bafe étinkəsə mə esi bákpe Yesu kɔfiɔ bátɛyi bənkə, "Ɛhɛɛ! Inni fə lɛtɛyi fə eboba bo Disumuyo kplɛ akpo lə kasɔ esinkli ato kə lə eyi ətsyə əsuə kɛɛ? 30 Yifə əbə kasɔ lə ələkə fə əsuə etsyiko ukpə eto ani lə bobe!"

31 Nko kə basumufɔ ninə ku afi eto bateasa bamə tsya dímə wə bátɛyi mə bətsyuə bənkə, "Úləkə betidi bamba utsyiko lə ukpə əsuə, fɛɛ wembofo wə əsuə buləkə ketsyiko lə ukpə əsuə! 32 Lə wə baakpo Israelfɔ eto oka, wə ni Kristo əməə, wə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə sitintii, uləkə wə əsuə lə ɔyifə lə uyikabie əsuə ubə kasɔ bə lə bofo bɔnɔ!" Betidi inuə ba básɔ bafakasə lə eyikabie əsuə ku Yesu mfóo, tsya áka wə.

Yesu Ǝkpə.

33 Se éyo kakɔmi lefee, kasɔ mfó kenke ko léna. Nya ítsyə nko ísu ése abombo etsyə. 34 Nya lə lefe nəmfóo, Yesu áfa bembembe ɔ́tɛyi nkə, "Eli, Eli, lama sabaktani?" Etiki nyamfo eto kasɔ ni bə, "Mɔ Onanto, mɔ Onanto! Beso fáyani mɛ fətsyə?"

35 Betidi bətsyuə díńyə mfó ánɔ lesa nə ɔ́tɛyi, nya bátɛyi bətsyuə bə, "Ɔlɛ Onanto eto Unyɛləkətidi Elia bokpadi."

36 Mə ɔni étsyetsyi úsu úfi okosa wə bákpe lə ntə eto sonkpe əsuə nya óbesə wə kato ku uyi útə Yesu nkə unə. Nya ɔ́tɛyi bafɛfɛ nkə, "Bińyə lə bobe! Bitə lə bobe lə Onanto eto Unyɛləkətidi Elia ebubə uləkə wə utsyiko lə uyikabie komfo əsuə!"

37 Nya Yesu léfa bembembe nya úkpə.

38 Lə lefe nəmfó əsuə tutu-
utuu, kafia kplɛ ka léfakanya
kéti Yudafɔ eto Disumuyo eto
Kakɛnkɛkɔ Kenke eto ənəmii,
léfuadi lə akpa ənuə itsyii kato ibə
kasɔ.
39 Nya se omamanyə ninə wə
díńyə lə uyikabie əmə ɔflɔ lɛnɔ
Yesu eto bofa nya únyə kase
úkpəə, ɔ́tɛyi nkə, “Sitinti utidi
əmfo eyifo Onanto eto Ubi.”
40 Besionko bətsyuə tsya əńyə
kɔsɛsɛ bákabe. Maria Magda-
lene ku Salome ku Maria nwə
eto bebi ni Yakobo kɛkɛ ku Yosef,
akɛ mə lenti. 41 Lefe nə Yesu
lɛkɛ lə Galileaa, mə dítəkəko wə
bákawunsə ko wə nɛ. Besionko
bamba kpə ba dítəkəko wə bésu
Yerusalem tsya əńyə mfó.

Bébikə Yesu.

42 Asa nyamfo əbə lə diyi nə
bəəmuə əsuə itə bə lə kofe edufə
diyoo, lə bedi Ɔnwɛditsyəyi eto
diyi. Nya se kale nlɛ boloo,
43 Yudafɔ eto okponkpo ɔni wə
baakpo Yosef wə ditsyi Arimatea
eto uninə, ákpe ɔkɔɛ úsu únyə
Pilato. Yosef éyifo Yudafɔ eto Un-
inə kplɛ wə lɛkɛ dibu nya úkabe
kusu itə Onanto eto Sekakedidi
eto bubə. Se óyo Pilato ɔflɔɔ,
ɔ́lɛ wə lekpakpa nkə utə wə kusu
lə usu uləkə Yesu eto ɔkɔ əmə
usu ubikə fɛ lə eyo Ɔnwɛditsyəyi
əmə. 44 Se Pilato lɛnɔ nkə
Yesu ébukpə kokoo, íyifo wə naa.
Nyaso ókpadi wə omamanyə ninə
wə díńyə lə etsyuesa nyamfó eto
kɛnyɛ, nya ɔ́tɔ wə lə sitinti ini bə
Yesu ébukpə koko. 45 Nya se un-
inə əmfo lɛtɛyi wə nkə ɔnukualɛ
inii, Pilato ətə Yosef kusu nkə usu
uləkə ɔkɔ əmə.
46 Nya Yosef dísu úləkə Yesu eto
ɔkɔ nya úfi kafia kpaa fɔfɔ ka óya
úmli wə. Nya úfi wə úsu úbikə
lə kudi ko bələkə lə koba kəmiə
bətsyə koko lə kɔtini ɔflɔ. Nya
útə nkə baminansə leba kplɛ lɔni
beti lə kudi komə eto kɛnyɛ. 47 Lə
lefe nəmfóo, Maria Magdalene ku
Maria wə ni Yosef eto ambe əńyə
mfó nya bábe kaka bébikə Yesu
eto ɔkɔ əmə.

16

Yesu Átaka Utsyi Ɔkɔmə.

1 Kəsiəsə eto ditsyitsyoo, lefe
nə békedi Ɔnwɛditsyəyi bálosəə,
Maria Magdalene ku Maria wə ni
Yakobo eto ambe ku Salome ésu
báya nnuəbi bo laanyi fififi bənkə
beesu bediki Yesu eto ɔkɔ. 2 Nyaso
se kale dísiə kɔsida eto olesiəə,
bátaka bésu kudi komə eti.
3-4 Se bántɔɔ, bákatɔ mə
bətsyuə bənkə, “Owoe buunyə
lɔminansə leba kplɛ nəmə lə
kudi komə eto kɛnyɛ utə bo?”
Bátɔ mə əsuə nko itsyise leba
nəmə amɔ tinti. Nya se bésu
bédufə mfóo, bənyə bənkə futsyə
ébubə ɔ́minansə leba nəmə lə
mfó. 5 Nyaso se bédufə kudi
komə kafoo, bənyə okosobi utsyuə
se únsi lə kodiani. Nya ónkpe
awu nnya diflubi futututu! Difufu
əmuə mə.
6 Nya okosobi əmə lɛtɛyi mə
nkə, “Biante sikpi! Nyi minkə
Yesu Nasaretnyə əmə bɛnlɛ
bɔbɛbɛ, nwə básɔ báfakəsə lə
uyikabie əsuə. Umbə mfo! Ótaka
okpe nkpə! Bebe! Mfo bálabesə
wə nɛ. 7 Nyaso bisu bɛtɛyi wə
bakasebi ku Petro tsya biənkə,
‘Yesu tɔ mi sɛtɔ, ɔtɔ lə Galilea.
Mfó ti biunyə wə fe kase ɔ́tɛyi mi
utsyə.’ ”
8 Nyamfo ákpe besionko bamə
difufu, nya bédu lə kudi komə ɔflɔ
ku ketinkə, bánte lesa nə beeyifo,
nya bákpe etsyi ani. Kase bánkpe
lə kusu bántɔɔ, bántɛyi kuutsyuə
kulesa, itsyise sikpi əmuə mə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Maria Magdalenyə.

9 Se Yesu létaka utsyi ɔkɔmə
Kɔsida komfo eto olesiəə, utidi
tutɛ wə úləkə əsuə óte ni Maria
Magdalenyə, nwə əsuə óla awɔnɔ
bua akuanse utsyiko lə lefe nə

ditsyuə əsuə. 10 Úsu ɔ́tɛyi Yesu
eto bayɛtsyuə ba nlɛ nku buwi lə
wə ukpə əmə eso. 11 Nya se Maria
lɛtɛyi mə nkə Yesu kpe nkpə nya
únyə wəə, bámfo wə bánɔ.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Bakasebi Inuə Bətsyuə Lə Kusu.

12 Nyamfo eto kamaa, Yesu
ələkə əsuə óte bakasebi inuə lə
lefe nə bányɛ lə kusu bántɔ.
Fɛɛ bənnyə wə betsyə lekpo mlə.
13 Kama se bésu bátee, bésinkli
bésu bátɛyi bafɛfɛ. Tsyaa, mbamə
mámfo mə bánɔ.

Yesu Ǝləkə Wə Ǝsuə Óte Bakasebi Lefosi Ɔnwɛ Bamə.

14 Fɛfɛfɛɛ, Yesu ələkə wə əsuə
óte wə lefosi bakasebi ɔnwɛ lə
lefe nə bénsi bánlɛ budi. Nyaso
únyenki ókpe mə lə kase mə bo-
fokanɔ ləmbə ale, nya betidi ato
fefe, se bamfó betidi ba díkənyə
wə se ótaka utsyi ɔkɔmə úbə nkpə
bofo kanɔ.
15 Ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisu kawunsiə
kenke lə bebe Onanto eto Ditiki
Sɛɛ nəmə ditsya bitə betidi ba
kenke. 16 Utidi wə lefo Ditiki
Sɛɛ nəmfo ɔnɔ nya utə bəəfləsə
wə ntuu, Onanto ebufi wə abua
ɔtsyə wə. Nya utidi wə di-
mamfo ɔnɔɔ, Onanto embofo wə.
17 Nya Onanto ebutə bafokanɔfɔ lə
mɛɛ, əsuəale beyifo ayanisa kpə.
Boola awɔnɔ bua lə mɔ diye əsuə.
Bɔɔtɛyi belebele kpə bia benyi.
18 Nya lə bəmuə owa nye bənə
kenii, yembuyifo mə kabua saa.
Lə bətəkə befimfi anii, boomuə
ale.”

Onanto Akpa Yesu Usuko Kato.

19 Lefe nə Bonamute Yesu dídi
mə etiki ólosə mfó eto kamaa,
Onanto étsyi wə úsuko kato kaka
wuunsi lə kakplɛkɔ lə wə Anto
ɔflɔ lə kodiani. 20 Nya wə
batɔnkpe létsyilama nlebe saa
kenke bátɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə.
Nya Onamute əmə dísiə ko mə
ɔ́wunsəko mə nya béyifo ayanisa
nnya lete bə mə ditiki nəmə eyifo
ɔnukualɛ ɛyɛ lə ayanisa kpə nnya
béyifo əsuə.

LUKA
Ditiki Sɛɛ Nə Luka Lɛwɔni

1 Mɔ ɔyimisani Tiofilo, betidi
kpə ákplatsya kase boofo, lə
bawɔni lesa saa nə díbə lə bo nti
bətsyə. 2 Báwɔni nnya fe kase
betidi ba dínyə asa nyamfó lɛtɛyi
bo idu lə nnya kasɔ ketsyikokɔ
nya bábe Onanto eto Ditiki nəmə
letsya báte tsya. 3 Nyaso, Tiofilo
lala, se míndufə lə asa nyamfo
mínto nnya mímbe kenke idu
lə kasɔ ketsyikokɔ ke esoo, mfi
nsusu lə nnya əsuə minkə ɛlɛkɛ bə
nwɔni asa nyamfo lə ekpa ɛyɛ lə
kusu əsuə mfi ntə fə. 4 Nlɛ nyamfo
buyifo nko bə lə ənyə ɔnukualɛ
eto ditiki nəmə bə lə ate asa nnya
báte fə.

Bátɛyi Yohanes Ntufləsətidi Eto Bole Bətsyə.

5 Lə lefe nə Herodes lídi seka
lə Yudea eto kasɔ əsuəə, Onanto
eto usumunyə utsyuə wə baakpo
Sakaria akɛ mfó. Ɔbɔ utsyi
lə besumunyə ba ləətə kedi eto
ditsyukpa nə baakpo Abia əsuə.
Sakaria eto usiə wə baakpo Elis-
abet tsya ábɔ utsyi lə Onanto eto
Usumunyə wə baakpo Aaron éto
kafo əsuə. 6 Usə ku usiə bamfo
əsiə nkpə sɛɛ lə Onanto eto lelabi
əsuə. Nya béyifo lə wə afi kenke
əsuə kukunɔ. 7 Ubi saa mankɛ mə,
itsyise Elisabet anle. Nya mə inuə
bamə tsya ébobe báfe.

8 Diyi lɔnii, Sakaria akɛ lə
Yudafɔ eto Kedikətəkɔ ɔlɛ wə Ke-
sumuyifo buyifo itsyise wə dit-
syukpa ítu. 9 Nya lə mə ke-
sumu eto lekpa əsuəə, bákpo básɛ
bənyə bə Sakaria ni nwə əsuə
ítəkə. Nyaso wə ni nwə bələkə
bə usu otonsə elufui utə Onanto
lə Kedikətəkɔ eto leba nəmə
əsuə. Mfó nya údufə Yudafɔ eto
kedikətəkɔ kamə. 10 Nya lefe
nə ɔkɛ mfó ɔnlɛ elufui botonsəə,
betidi fɛfɛ əńyə lə lekple balɛ ola
boto.

11 Mfó Onanto eto ɔtɔnkpe ut-
syuə wə díńyə lə kaka ɔnlɛ elufui
botonsə eto sediani díləkə əsuə
óte wə. 12 Se Sakaria dínyə wəə,
óyakla nya óte sikpi tinti. 13 Fɛɛ
Onanto eto ɔtɔnkpe emfó átɛyi
wə nkə, “Sakaria, mante sikpi!
Onanto ánɔ fə olatoto, nya fə
usiə Elisabet ebole ubisaibi utə
fə. Nya fuutəkə wə diye fənkə
Yohanes. 14 Lə wə bole əsuəə,
ebunyə disuəyuə tinti. Nko ke tsya
betidi kpə luunyə disuəyuə nɛ.
15 Woofiani utidi kplɛ lə Bonamute
eto ənəmi. Yanle bə unə ntə bo
nkpe ale nye ntə saa eto okle tsya.
Nya idu lə wə lelefee, Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ ebusiə ko wə. 16 Nya ɛyɛ
lə wə əsuəə, Israel bebi ebusinkli
bəbə mə Onamute Onanto ɔflɔ.
17 Wə ni nwə lɔɔtɔ Bonamute eto
bubə lə əsuəale ku utu bokpe əsuə
fe kase Onanto eto Unyɛləkətidi
Elia dítsyə. Nya wuutə diyuə
luubə bebi ku antomə nti. Nya
wuunə koto tsyuetsyue okpe lə
betidi ba ditidi ato əsuə bə lə
bekefi nsusu sɛɛ bayɛ lə kusu əsuə
lə mə asayifoyifo əsuə. Nyamfo
luutə Bonamute eto betidi lə bəsiə
bakabe kusu itə wə bubə.”

18 Mfó nya Sakaria lɛtɔ ɔtɔnkpe
əmfó nkə, “Be luutə bə mfo
nyamfo nnɔ? Itsyise mbobe mfi-
ani uninəsə nya mɔ usiə tsya
díkafiani uninəsiə.”

19 Lə nnya əsuə ɔtɔnkpe əmə
ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ ni Gabriel
wə ləəńyə lə Onanto eto ənəmi.
Wə létsyese mɛ nkə ntɛyi fə Ditiki
Sɛɛ nəmfo. 20 Fɛɛ ámamfo mɔ
kɛnyɛ eto dikiti nəmfo ánɔ. Ite
bə ámamfo anɔ tsyaa, yuubə itə
lə lefe nə Onanto dítsyue útsyə
əsuə. Se fámamfo ánɔ eso ebofi-
ani ɔmumu isu ese lefe nə diyi
nəmə léyo fɛ fə odiakami looy-
ankli edi etiki.”

21 Lə lefe nə asa nyamfo kenke
díbəə, íyifo betidi ba kenke díńyə
bensekə Sakaria lə lekple mfó

yanii, itsyise bánte lesa nə eso
éfo wə lefe kpə nko lə Yudafɔ
eto kedikətəkɔ kamə nko. 22 Se
ɔ́bɔ úbə lekplee, wénsifo mə etiki
budinko. Nyaso bənyə bə únyə
buləkəkate butsyuə lə Yudafɔ eto
kedikətəkɔ mfó. Nyaso ɔ́nnlɛ etiki
bofo budi nɛ, ini ani ete úfi ɔ́nlɛ
mə etiki budi.
23 Se Sakaria eto kesumu eto lefe
léloo, úsinkli úsu diyo. 24 Nyamfó
eto kamaa, Elisabet ésu ɔ́lɛ kafo,
itə eso wénsikabɔ kesu umə bio.
Nya ɔ́kula əsuə itə afa anɔ sɔ̃ɔ̃.
25 Lə nnya eso Elisabet átɛyi nkə,
“Mɔmɔɔ, be asa nnya Bonamute
díyifo útə mɛɛ, nya úləkə kofani
lə mɛ əsuə lə betidi ba kenke eto
ənəmi.”

Bátɛyi Yesu Eto Bole Bətsyə.

26 Lə Elisabet eto kafolɛlɛ
eto kofa kuande əsuəə, Onanto
átsyese wə ɔtɔnkpe Gabriel nkə
usu umə wə baakpo Nasaret lə
Galilea eto kasɔ. 27 Onanto eto
Ɔtɔnkpe əmfo étsyi kɛnyɛ úsuko
kebitɛ ka bátɔ bətə osani wə
baakpo Yosef wə ditsyi Oka David
eto kafo. Kebitɛ kamə eto diye
ni Maria. 28 Onanto eto Ɔtɔnkpe
əmfo əbə Maria ɔflɔ nya ɔ́tɛyi
wə nkə, “Nsiəsə fə lə diyuə əsuə!
Fəə bənə kafo! Bonamute si ko
fə.” 29 Ɔtɔnkpe əmfo eto kɛnyɛ
ka óboko éyifo Maria yanii, nya
itə wə disibubu lə kəsiə kamə
əsuə. 30 Lə nnya əsuə ɔtɔnkpe
əmə átɛyi wə nkə, “Maria, mante
sikpi. Onanto ənə fə kafo tinti.
31 Ebɔlɛ kafo nya foole ubisaibi,
nya fuutəkə wə diye fə Yesu.
32 Woofo diye tinti nya bookpo
wə bə Onanto wə ni Ǝsuəalenyə
Kenke eto ubi. Nya Boanto
Onanto luutə nkə ubi əmə di seka
fe wə ona Oka David ke. 33 Nya
wuudi seka lə Yakob eto kafo
eto bebi əsuə isu manlo manlo.
Nya wə sekakedikɔ embolo kulefe
kulefe.”
34 Lə nnya əsuəə, Maria átɔ
Ɔtɔnkpe əmə nkə, “Ntsyə nyamfo
loofo bubə kətə, se minyi osani?”
35 Onanto eto ɔtɔnkpe əmə
ətə mbuayɛ nkə, “Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
ebɔyifə disiə lə fə nya Ǝsuəalenyə
Kenke eto əsuəale loola disiə lə
fə. Nyaso ubi wə foole ebuy-
ifo Ɔkɛnkɛnyə nya bookpo wə bə
Onanto eto Ubisaibi. 36 Mɔmɔɔ,
nla miə lə ate fə, fə otokpenyə
wə baakpo Elisabet wə ni uninəsiə
wə baakpo okonɔ, fe ɔ́lɛ kafo kofa
kuande nɛ. 37 Itsyise kulesa əmbə
ale itə Onanto eto buyifo.”
38 Nya Maria lɛtɛyi wə nkə,
“Bee, Boanto Onanto eto uyifoyifo
mini. Utə ibə itə mɛ lə əsuə fe kase
fátɛyi.” Lə nnya əsuə nya Onanto
eto ɔtɔnkpe əmə dídu.

Maria Ésu Elisabet Ɔflɔ.

39-40 Lə lefe nəmə əsuəə, Maria
əmuə əsuə mləmləmlə nya ɔ́kɔse
úsu Yudea eto umə wə nkpe lə
atini nti. Usu Sakaria eto diyo
nya úsiəsə Elisabet. 41 Se Elisabet
lɛnɔ Maria eto kəsiə kaməə, ubi
wə lɛkɛ wə lə kafo ko lɛkpɔ, nya
Elisabet díyi ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
kenke. 42 Mfó nya óbesə ɔkɔɛ
kato ɔ́tɛyi nkə, “Bákpo fə atsyɔ
lə besio kenke nti, nya bákpo ubi
wə fəəbə bole tsya atsyɔ! 43 Fɛɛ
ntsyə minyə disi ɛkpɛ mmə bə mɔ
Onamute eto ambe lə ubə mɔ ɔflɔ?
44 Akpa akpa se mínɔ fə kəsiəə,
ubi wə nkpe mɛ lə kafo ábe ósa ku
disuəyuə. 45 Disuəyuə itə fə sitinti,
itsyise áfo kɛnyɛ ka Bonamute
létsyese fə ánɔ bə yuubə itə nko.”

Maria Ǝsə Atɛsə Eto Kusə.

46 Lə nnya əsuəə, nya Maria
lɛtɛyi nkə,
“Mɔ okla lɛ mɔ Onamute bɔtɛsə.
47 Nya mɔ lɛwɔnɔ nlɛ
disuəyuə bunyə lə fə
Onanto wə ni mɔ Ofom-
fokətə əsuə,
48 itsyise ɔ́kloma únə mɛ kafo,
mɔ, wə uyifoyifo wə dimanle
kulesa.
Nya idu mɔmɔ ɛntɔɔ, kawunsiə
eto betidi kenke ebokpo mɛ
bə nwə bákpo atsyɔ.

49 Itsyise Ǝsuəalenyə Kenke
éyifo asa kplɛ útə mɛ,
nya wə diye eyifo kɛnkɛ.
50 Wə kaminsənyənyə kpe lefe saa
itə wə bebi eto bebi ba kenke
ləətə wə dibu.
51 Wə kɔni éyifo asa kplɛ,
nya úsensə mba laabesə əsuə
kato lə mə nsusu əsuə.
52 Óbokosə baka kplɛ kasɔ lə mə
akankpomɛ əsuə,
nya óbesə mba laabokosə mə
əsuə kasɔɔ, kato.
53 Útə nkə betidi ba kukpɛnsɛ nlɛ
kenke lə bənyə asa sɛɛ bedi
bemi tɔ,
nya óla batabinyə ótsyese ani
fufu.
54 Ókloma kɛnyɛ ka
útsyə útə bó bana eto bana,
nya úbə ɔnlɛ Israel eto
kuse eto betidi kenke
bɔwunsəko.
55 Ókloma ɔlɛ kaminsənyənyə
bufi kətə Abraham
ku wə bebi eto bebi isu manlo
manlo!”
56 Maria ákɛ lə Elisabet ɔflɔ
fenkə afa ətsyə fɛ úsinkli úsu oto.

Bále Yohanes Ntufləsətidi.

57 Se Elisabet eto ubi eto lelefe
léyoo, óle ubisaibi. 58 Nya Elisabet
eto bayotsya ku wə batokpenyə
lɛnɔ asa sɛɛ nnya Bonamute əmə
díyifo útə wə. Nya məmblɛ
dínyənko wə disuəyuə tinti. 59 Se
ubi əmə léfo eyi mflamflaa, bəbə
bənkə baala wə lelo nya bála bə
lə befi wə anto eto diye Sakaria
bətəkə wə. 60 Fɛɛ wə ambe
mántɔnɔko mə nko nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Kpa o-o! Bifi diye Yohanes
bitəkə wə.”
61 Mfó bétsyiko etiki bunə ku
wə katɛyi bənkə, “Fə otokpenyə
saa əmbə baakpo nko.”
62 Nya bátɔ wə anto lə ani
eto eyifosa əsuə bə ote diye nə
woala nkə bəfi bətəkə wə ubi
əmə. 63 Mfó nya Sakaria léfo
leba nə əsuə baawɔni asa kətəkə
nya ɔ́wɔni nkə, “Wə diye ni
Yohanes.” Nya íyifo məmblɛ yanii.
64 Lamfolamfo Sakaria étsyiko
etiki budi nya ɔ́tɛsə Onanto.
65 Sikpi əmuə mba wonko mə nsi
lə koyotsya nya ítə ditiki nəmfo
dísensə dísu kəmə kpə lə Yudea
eto atini əsuə mfó kenke. 66 Betidi
ba kenke lɛnɔ asa nyamfo etsyiko
disi bubu katɔ mə əsuə bənkə,
“Nte utidi wə eto okle ubi əmfo
luubə ofiani?” Itsyise íləkə ete
wuee bə, Bonamute eto kɔni təkə
lə wə əsuə.

Sakaria Ǝləkə Onanto Eto Katɛyikətsyə Óte.

67 Mfó nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛyifə
dísiə lə ubi əmə eto anto Sakaria
əsuə nya údi Onanto etiki ɔ́tɛyi
utsyə nkə,
68 “Atɛsə itə Bonamute, Israel eto
Onanto,
itsyise úbə nkə woawunsəko
wə kuse nya lə uləkə mə.
69 Úləkə Ofomfokətə Kplɛ útə bo lə
Oka David
wəə ni wə eto uyifoyifo eto
kafo eto ubi.
70 Útsyə kɛnyɛ kamfó kokooko ɛyɛ
lə wə bənyɛləkətidi kɛnkɛ
əsuə nkə,
71 wuuləkə bo utsyiko lə balo
ku mba leekisi bo kenke eto
ani.
72 Ɔ́tɛyi útsyə nkə wuunyə bo ba-
namə kaminsə
nya wookloma kɛnyɛ ka ókle
ku mə.
73 Nya ɔ́tɛyi bo anto Abraham
kɛnyɛ klekle kamfo utsyə
nkə,
74 wuuləkə bo utsyiko lə bo
balo eto ani,
nya wookpe bo əsuəale
busumu wə sikpi manté
manté.
75 Nya wuuyifo bo kɛnkɛ bə lə
buyifo mba nyɛ lə kusu sɛɛ
əsuə lə wə ənəmi lə bo nkpə
kenke əsuə.
76 Nya fə, mɔ ubi, bookpo fə bənkə
Onanto wə nso kenke eto
Unyɛləkətidi.

Ɛbɔtɔ̃ Onamute əmə eto bubə nya
fɔɔlɔ kusu ətsyə itə wə.
77 Nya ebutə wə betidi te bə
boonyə bofokətə
itsyise boofi mə abua batsyɛ
mə.
78 Bo Onanto kpe lefonə
nya woabe bo ku
kaminsənyənyə.
Wuutə bofokətə eto diyənde
bə itə bo itsyi kato.
79 Nya wuutə diyənde nəmfo nkə
dibə ditə lekpasə itə mba
nkpe lə ketuntu əsuə
ku mba nkpe lə ukpə eto
sikpitete əsuə
bə lə okpa bo ɔyɛnko udufənko
diyuə eto kusu əsuə.”
80 Nya ubi əmə lébe nya ɔkɛ ale
lə əsuə ku lɛwɔnɔ əsuə. Nya úsiə
lə mfiminti isu ese lefe nə ɔ́bɔ úbə
Israel eto kuse eto ənəmi.

2

Bále Yesu.

1 Nya lə lefe nəmfoo, Ro-
mamfɔ eto Okankplɛ Kaisare Au-
gusto ətə əsuəale nkə bawɔni be-
tidi ba kenke nkpe lə Roma eto
sekakedikɔ eto kasɔ eto aye. 2 Nya
ni betidi eto aye wɔniwɔni tutɛ
nɛ, lə Aba eto uninə wə baakpo
Kirenio eto Sekadidi lə Siria eto
kasɔ əsuə. 3 Nyaso utidi saa ésu
wə umə lə usu ɔwɔni wə diye.

4 Lefe nəmfo nya Yosef tsya
létaka útsyi Nasaret eto umə lə
Galilea eto kasɔ úsu Betlehem eto
umə lə Yudea eto kasɔ lə kaka
bále Oka David. Yosef ésu mfó it-
syise uyifo Oka David eto kafo eto
ubi. 5 Ókpa Maria wə bátɔ bətə
wə nya ɔnlɛ kafo tsya ɔ́yɛnko nkə
lə ɔwɔni wə diye. 6 Nya lefe nə
bakɛ lə Betlehem mfóo, lefe áyo
Maria bə ole. 7 Óle wə ubi tutɛ wə
ni osaibi lə diyo nə bebuki laalabe.
Nya úfi kafia úmini wə, nya úfi
wə ólabesə lə lesa nə əsuə bebuki
bamfó leedi lesa, itsyise kasɔnɔkɔ
mánkɛ lə bafɔ eto kedufəkɔ.

Onanto Eto Batɔnkpe Áboko Mba Laabe Basamu Kɛnyɛtsyətsyə Eto Ditiki Sɛɛ.

8 Lə kasɔ kamə əsuə mfóo, mba
laabe basamu bətsyuə akɛ mfo
kabe mə bebuki ketsye ka kenke.
9 Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə ələkə
əsuə óte mə nya Onanto əmə
eto diyənde əyənde ekpo mə lə
əsuə. Lə nyamfo eso bate sikpi
tinti! 10 Fɛɛ Onanto eto ɔtɔnkpe
əmə átɛyi mə nkə, “Biante sikpi.
Mboko mi Ditiki Sɛɛ nə looboko
disuəyuə ku diyuə tinti itə betidi
ba kenke. 11 Nya lə mmi eto
diyi nəmfoo, bále Ofomfokətə wə
ni Bonamute Kristo bətə mi lə
Oka David eto umə. 12 Nya lesa
nə biufi binyə bitsyə lekpoo, ni
bə biunyə ubisambi wə béfi kafia
bémli nya onlabe lə bebuki eto
kedikɔ.”

13 Lefe nəmfo tutuutu, Onanto
eto batɔnkpe eto ditsyukpa kplɛ
lɔni étsyi kato díbə bələkə əsuə
báte, nya bákɔ ku ɔtɔnkpe ɔni
əmfó nya banlɛ Onanto bɔtɛsə
katɛyi bənkə,
14 “Dibu ku atɛsə itə Onanto wə
nkpe kato fanlofanlo,
nya diyuəsə itə kasɔ eto betidi
ba kenke ləədufə Onanto
ənə!”

15 Nya lə lefe nə Onanto eto
batɔnkpe bamfo dídu lə mə ɔflɔ
bésinkli bésu katoo, mba laabe
basamu bamə átɛyi mə əsuə
bənkə, “Bitə lə busu Betlehem lə
busu bobe asa nnya díbə fe kase
Boanto díləkə óte bo.”

16 Nyaso bákɔse bésu nya bənyə
Maria ku Yosef ku ubisambi wə
nlabe lə bebuki eto kedikɔ mfó.
17 Nya se bənyə wə nkoo, bátɛyi
lesa saa nə Onanto eto ɔtɔnkpe
əmə lɛtɛyi mə itsyi lə ubi əmə
əsuə. 18 Lefe nəmfo se betidi
ba kenke lɛnɔ mba laabe basamu
bamə eto etiki nyamfoo, íyifo mə
yani tinti. 19 Maria ákloma asa
nyamfo kenke nya úkebu disi ket-
syi lə nnya əsuə ɛyɛ etsyo. 20 Lefe
nəmfóo, se mba laabe basamu

bamə dísinklii, bátɛsə Onanto lə lesa saa nə bánɔ ku bənyə tsya əsuə, itsyise nyamblɛ kenke əbə itə pɛpɛɛpɛ fe kase Onanto eto ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi mə.

Bətəkə Ubisambi Ǝmə Diye.

21 Nya lə diyi mflamflale əsuə, se lefe léyo bə bala ubi əmə leloo, bətəkə wə diye bənkə Yesu fe kase Onanto eto Ɔtɔnkpe əmə lɛtɛyi utsyə fɛ bálɛ wə kafo.

Bákpa Yesu Bésuko Yudafɔ Eto Disumuyo.

22 Lefe áyo itə bə Yosef ku Maria yifo əsuə eto okla buflə eto lekpa fe kase Moses eto kɔfi lɛtɔ. Nyaso bákpa ubisambi əmə tsya bésuko Yerusalem bə lə befi wə bakpe Bonamute lə ani. 23 Nko ini báwɔni bətsyə lə Onanto eto kɔfi eto kukue əsuə bənkə, "Ubisaibi tutɛ ku ubuki sende tutɛ saa, ele bə bələkə wə bətsyə kutsyə befi bakpe Bonamute lə ani." 24 Nyaso bésu Yerusalem bə lə befi kedi bətə Bonamute lə kase kɔfi lɛtɔ əsuəə, ablonima ənuə nye ablɛkpa ənuə beefi kətə kedi kamə.

25 Nya lə lefe nəmfoo, osani utsyuə wə baakpo Simeon ákɛ lə Yerusalem. Nya úyifo utidi sɛɛ wə laate Onanto sikpi nya uńyə ɔnlɛ kusu bobe itə Israel eto buləkə. Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dísiəko wə, 26 nya lése wə uyi nkə weembukpə isu ese lefe nə eto lefe uunyə Onanto eto Nwə Bákpo Ɔhile Bətsyə, wə eto etiki Onanto lɛtɛyi utsyə. 27 Lefe nəmfoo, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə ákpa Simeon úsuko Yudafɔ eto Disumuyo mfó. Nya se anto ku ambe bamə lékpa ubisambi Yesu əmə bésukoo, bátɛyi bə bəbə bə beyifo lesa saa nə ele bə beyifo bətə wə fe kase kɔfi létee, 28 Simeon áfo ubisambi əmə ɔ́lɛ lə wə ani, nya ɔ́tɛsə Onanto ɔ́tɛyi nkə,

29 "Boanto Onanto, mɔmɔɔ, se fékɛyifo lə fə kɛnyɛtsyətsyə əsuə esoo,
ebofo mɛ kusu buləkə, mɔ fə usumunyə, bə lə nsu lə diyuə əsuə.
30 Mɔ kosate ébufi mɔ ənəmi nnyə Ofomfokətə əmə
31 fətə fə ubə lə kusə komə eto betidi kenke lə bənyə wə ku dinəmi.
32 Wə ni diyənde nə luuləkə lesa nə faala lə lekple lete betidi ba lenni Yudafɔ.
Nya wuufi dibu oboko fə kusə Israel eto betidi eto nti."

33 Asa nnya Simeon lɛtɛyi mfo éyifo Yosef ku Maria yanii. 34 Nya Simeon lékpo mə atsyɔ nya ɔ́tɛyi ubi əmə eto ambe Maria nkə, "Ubi əmfo eyifo Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə. Nya wə ni Ofomfokətə nye budukanɔ itə Israel bebi kpə. Uyifo lekpotsyətsyə itsyi lə Onanto ɔflɔ, nya betidi kpə lootaka bənyə lə wə əsuə. 35 Nya wuutə nkə betidi kpə ləkə mə nsusu bo bakula bate utsyuə saa nyə. Nya ɛyɛ lə nyamfo əsuə esoo, ebunyə kanyi fe kase lesiabi laase utidi eto utu kedunsə."

36-37 Mfó əməə, usio ɔni utsyuə wə ni Onanto eto Unyɛləkətidi ákɛ mfo baakpo bə Hana. Nya wə anto Fanuel étsyi Aser eto kafo. Alɛ akuanse hã úsiə ku wə usə fɛ usə əmə díkpə. Nya úyifo ɔkɔsiə wə lébe bembembe. Ófo alɛ fosi mflamfla alɛ ana. Úkesu Yudafɔ eto Disumuyo mfo lefe saa, ákatɛsə Onanto ketsye ku kakɔmi nya úkato ola kákle kɛnyɛ tsya. 38 Lə lefe nəmfó tutuutuu, wuntsya əbə ɔ́sɔ Onanto ani, nya ɔ́tɛyi itsyi lə ubi əmə əsuə útə betidi ba kenke ńyə banlɛ Onanto kusu bobe bə wuuləkə Yerusalem.

Bésinkli Bésu Nasaret.

39 Nya se Yosef ku Maria lélosə mə lekpa nəmə buyifo fe kase Onanto eto kɔfi letee, bésinkli bésu mə umə Nasaret lə Galilea

eto kasɔ. 40 Ubi əmə ábe ɔ́bɔ disi
nya ɔ́kɛ əsuəale, nya óte kobe
tinti. Nya Onanto dínyə disuəyuə
lə wə əsuə.

Yesu Ésu Yudafɔ Eto Disumuyo.

41 Lɛlɛ saa lɛlɛɛ, Yesu eto anto
ku ambə ékesu Yerusalem késu
kédi diyi nə baakpo Ukpə Ása Bo
Ɔyila. 42 Nyaso se Yesu léfo lefosi
alɛ ənuəə, bési bésu Yerusalem fe
kase békeyifo kɔ seka. 43 Nya se
bédi diyi nəmə bálosə nya banlɛ
businkli kesu mə umməə, Yesu wə
esi ɔ́kɛ kama lə Yerusalem mfó.
Fɛɛ wə anto ku ambe mánte nko.
44 Mə ébu bənkə ɔkɛ lə betidi
bamə nti nyaso bédu báyɛ diyi
wɔlɔlɔlɔ eto kusu fɛ bétsyiko wə
bɔbɛbɛ lə bahɔ ku batokpenyə nti.
45 Nya se bənnyə wə esoo, bésinkli
bésu Yerusalem bésu balɛ wə
bɔbɛbɛ. 46 Nya lə diyi tsyəfəə,
bésu bənyə wə lə Yudafɔ eto Dis-
umuyo kaka wə ku Yudafɔ eto
bateasa nsi. Mfó úsiə ɔnlɛ mə asa
nnya bánlɛ bɔtɛyi ato butsyue nya
ɔnlɛ mə etiki bɔtɔ lɔni lɔni kanɔ.
47 Nya mba lɛnɔ asa nnya díkabɔ
lə wə kɛnyɛɛ, íyifo mə yanii lə wə
asa kasɔnɔnɔ kpə ku kase úfi ɔnlɛ
asa nnya bátɔ wə kasɔ buləkə eso.
48 Íyifo wə anto ku ambə mə yanii
se bənyə wə lə mfo nko. Nya wə
ambe lɛtɔ wə nkə, “Ubi, ntsyəso
féyifo bo nyamfo eto okle? Mɔ ku
fə nto kenke ákɛ lə bulə əsuə nya
búsu bɔnlɛ botsyilama kabɛbɛ fə.”
49 Mfo nya Yesu dítə mbuayɛ
ɔ́tɔ nkə, “Beso ibə bə bísu bɛlɛ
botsyilama kabɛbɛ mɛ? Binyi biə
mɔ Anto eto diyo ele bə nkɛ lee?”
50 Fɛɛ məə, bánnɔ lesa nə ɔ́tɛyi mə
mfó eto kasɔ.
51 Mfó nya Yesu dítəkəko mə
nya bédu bésu Nasaret, nya
óbokosə əsuə kasɔ útə mə. Nya
asa nyamfo kenke lɛkɛ lə wə ambe
eto nsusu kəmiə ɛɛyɛ etsyo. 52 Nya
Yesu lebe ɔ́bɔ disi lə kobetete ku
lə əsuə eto sinə əsuə, nya ófo diye
lə betidi kenke ku lə Onanto eto
ənəmi.

3

Ntufləsətidi Yohanes Ábe Ditiki Sɛɛ Nəmə Letsya.

1-2 Íyifo lɛlɛ lefosi nɔnde se
Okankplɛ Kaisare Tiberio lídi
seka, Unyɛləkətidi Yohanes wə
ni Sakaria eto ubi wə léfo kɛnyɛ
utsyiko Onanto ɔflɔ lə lefe nə ɔ́kɛ
lə mfiminti. Nya Pontio Pilato
lídi Aba eto unyɛsiə lə Yudea eto
kasɔ əsuə. Nya Herodes díkedi
seka lə Galilea eto kasɔ. Nya
lə lefe nəmə mfóo, Herodes eto
ɔyimisani Filipo tsya lídi seka
lə kasɔ ka baakpo Iturea ku
Trakoniti eto lekpake əsuə. Nya
Lisania tsya díkedi seka lə Abilene
eto kasɔ əsuə. Nya lə lefe nəmfoo,
Annas ku Kayafa ni Onanto eto
Besumunyə Ninə Kenke. 3 Nyaso
Yohanes áyɛ ótsyilama Yordan eto
Ketu eto ditukpenkpe ku lekpake
mfó kédi Anantotiki kátɛyi nkə,
“Bitsyi bɛwuninsə lə mi abua əsuə
lə befo ntufləsəfləsə eto lekpa
lə Onanto lə ufi mi abua ɔtsyɛ
mi.” 4 Nya nko seka ini báwɔni
lə Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya
eto kukue banlɛ bɔtɛyi bənkə,

“Utidi utsyuə kpe lə mfiminti ɔlɛ
bofa katɛyi nkə,
‘Bińyə bikabe kusu itə Bonamute.
Bimuə mi əsuə bitsyə kukɔnɔ
itə wə bubə.
5 Biti okplo saa okplo
nya beba atini ku akpenkpe
kenke bekatesə.
Lə bɛtsyɔnsə esu nya lebo.
Nya nlebe bo diyifo
kplobi kplobii, biyifo mu
tsyɛtsyɛtsyɛ.
6 Nya betidi kenke luunyə Ofom-
fokətə wə Onanto letsyese
nɛ!’ ”

7 Betidi kpə əbə bə Yohanes fləsə
mə ntu. Fɛɛ Yohanes átɛyi mə
nkə, “Mi mba nte fe bawa eto
befluflu! Owoe lɛlɛ mi kɔlɛ nkə
bitsyetsyi lə Onanto eto kotonənə
ko nlɛ bubə eto kɛnyɛ? 8 Bete
lə mi eyifosa əsuə biənkə bɛtsyi

bɛwuninsə lə mi abua əsuə. Nya
biembu biə se ini Abraham eto
befluflu bini esoo, Onanto em-
bunə mi koto. Bɛlɔ bɛnɔ biə
Onanto ebofo befluflu buləkə ket-
syiko aba nyamfo əsuə kətə Abra-
ham. 9 Bebe se banlɛ kefiebi
bəńyə bə baala eyi nyamə taa
keyudu ke. Kuyi saa ko laanwɔ
ebibi sɛɛ, boola ko befi bakpe lə
ditefɛnku kəmiə.”
10 Nyaso betidi bamə átɔ wə
bənkə, “Nyalɛɛ, be ele bə buyifo
mɔmɔ?”
11 Mfó nya útə mə mbuayɛ nkə,
“Mi utsyuə wə nkpe awu leyo
lekpe sinuəə, ufi lekpe lɔni utə
utidi wə ləmbə kuətsyuə. Nya
utidi wə didisa nte tsyaa, usie ni
nko ke.”
12 Mba laafo umənko bətsyuə
tsya əbə bə bəfləsə mə ntu. Bátɔ
wə bənkə, “Oteasa, be ele bə buy-
ifo?”
13 Mfó nya Yohanes lɛtɛyi mə
nkə, “Biamfo umənko besonsə
kase kɔfi dítə mi kusu nkə befo.”
14 Bamamanyə bətsyuə tsya átɔ
wə bənkə, “Nya bo nkpə? Be ele
bə buyifo?”

Mfó ɔ́tɛyi mə tsya nkə, “Bitə lə
mi kayo ka banlɛ mi bofo lə kemi
mi. Nya lə nyamfo eto kamaa,
biensu bɛnyinkə utidi kuutsyuə
bekpe lə əsuəale lə befo wə atabi
saa, nye bela utidi kuutsyuə kɛnyɛ
lə kusu bua əsuə belo wə dikpi.”
15 Betidi bamfo eto kusubebe
esi ébe kato ekpe nya békebu
bə Yohanes nkpa ni Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə, wə bəńyə
banlɛ kusu bobe. 16 Nyaso
Yohanes ákpasə məmblɛ nkə,
“Mɔɔ, ntu ete meefi kəfləsə mi.
Fɛɛ utidi utsyuə təkə mɛ kama ɔlɛ
bubə wə lɛmɔ nya onkpe əsuəale
onso mɛ famfamfa! Məńyə
tsya kon ntə bə mbə kasɔ miə
maanyankli wə afokpa eto kekue
lə akpa əsuə ntə wə tsya. Nya
utidi əmfo ebufi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ku
uté ufləsə mi fe ntu. 17 Ɔlɛ wə
kɔfɛ ko wuufi ɔflɛ wə kamɔ uləkə
kofo uwí nya wookpa kamɔ kosate
okpo lə unwũ. Fɛɛ kofo saa kofoo,
wootonsə ko lə ute wə lɛmbɔni
kulefe kulefe.” 18 Nya Yohanes
lídi betidi Anantotiki lə esu kpə
əsuə, nya ɔ́lɛ mə kɔlɛ nkə batsyi
mə ditsyəbi ku mə nkpə bo bensi
bawuninsə.
19 Nya se Oka Herodes wə ni
Aba eto Unyɛsiə lɛlɛ wə ɔyimi eto
usiə wə baakpo Herodia ófo lə
əsuəale ku lə asa bua kpə nya
úyifo esoo, Yohanes ənyənki okpe
wə. 20 Idu ɛkɔ lə nyamfo əsuəə,
útə bəmuə Yohanes béti bákpe lə
diyo.

Yohanes Ǝfləsə Yesu Ntu.

21 Se Yohanes dífləsə betidi
kenke ntu ólosəə, úfləsə Yesu tsya
ntu. Nya se Yesu nlɛ ola botoo,
kato ásini. 22 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə
eto ditsyəbi nte fe lɛblɛkpaa, áyifə
díbə dísiə lə wə əsuə. Mfó nya
bánɔ Onanto eto ɔkɔɛ wə dítsyi
kato díkatɛyi nkə, “Fə ni mɔ Ubi
lala. Fə asa eedufə mɛ ənə tinti.”

Nyə Betidi Bamfo Ni Yesu Eto Bana.

23 Yesu áfo fe alɛ fosi ətsyə fɛ
útsyə wə keyifo kasɔ. Betidi eto
nsusu ni bə wə anto ni Yosef
wə eto anto ni Eli 24 wə eto anto ni
Mata
wə eto anto ni Lewi wə eto anto
ni Melki
wə eto anto ni Yanai wə eto anto
ni Yosef
25 wə eto anto ni Matatia wə eto
anto ni Amos
wə eto anto ni Nahum wə eto anto
ni Hesli
wə eto anto ni Nagai 26 wə eto anto
ni Mahat
wə eto anto ni Matatia wə eto anto
ni Semein
wə eto anto ni Yosef wə eto anto
ni Yoda
27 wə eto anto ni Yohanan wə eto
anto ni Resa
wə eto anto ni Sorobabel wə eto
anto ni Sealtiel
wə eto anto ni Neri 28 wə eto anto
ni Melki
wə eto anto ni Adi wə eto anto ni
Kosam

wə eto anto ni Elmadam wə eto
anto ni Er.
29 wə eto anto ni Yosua wə eto anto
ni Elieser
wə eto anto ni Yorim wə eto anto
ni Matat
wə eto anto ni Lewi 30 wə eto anto
ni Simeon
wə eto anto ni Yuda wə eto anto
ni Yosef
wə eto anto ni Yonam wə eto anto
ni Eliakim
31 wə eto anto ni Melea wə eto
anto ni Mena
wə eto anto ni Matata wə eto anto
ni Natan
wə eto anto ni David 32 wə eto anto
ni Isai
wə eto anto ni Obed wə eto anto
Boas
wə eto anto ni Salmon wə eto anto
ni Naheson
33 wə eto anto ni Aminadab wə eto
anto ni Admin
wə eto anto ni Arni wə eto anto ni
Hesron
wə eto anto ni Peres wə eto anto
ni Yuda
34 wə eto anto ni Yakob wə eto
anto ni Isak
wə eto anto ni Abraham wə eto
anto ni Tara
wə eto anto ni Nahor 35 wə eto
anto ni Serug
wə eto anto ni Regu wə eto anto
ni Peleg
wə eto anto ni Eber wə eto anto ni
Sala
36 wə eto anto ni Kainan wə eto
anto ni Arfaksad
wə eto anto ni Sem wə eto anto ni
Noah
wə eto anto ni Lamek 37 wə eto
anto ni Metusala
wə eto anto ni Henok wə eto anto
ni Yared
wə eto anto ni Mehaleel wə eto
anto ni Kainan
38 wə eto anto ni Enos wə eto anto
ni Set
wə eto anto ni Adam wə eto anto
ni Onanto.

4

Obonsam Áto Yesu Óbe.

1 Se Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dísiə lə wə
əsuəə, Yesu édu lə Yordan eto
Ketu mfó. Nya Lɛwɔnɔ nəmə
lékpa wə dísuko mfiminti kaka
kuutsyuə ləmbə. 2 Mfo nya Obon-
sam lékplatsya óto wə óbe lə
eyifosi ana sɔ̃ɔ̃ əsuə. Nya lefe
nəmfó kenke, Yesu méndi kulesa
nyaso lə kalosəkɔɔ, kukpɛnsɛ álɛ
wə.
3 Mfó nya Obonsam lɛtɛyi wə
nkə, “Lə Onanto eto Ubi fenii, tɛyi
lebambi nəmfo lə efiani didisa.”
4 Fɛɛ Yesu átɛyi wə nkə,
“Awɔnisa Kɛnkɛ Eto Kukue átɛyi
nkə, ‘Inni didisa mate ləətə utidi
nkpə.’ ”
5 Lə nnya kamaa, Obonsam esi
ókpa wə úsuko kaka letaka fanlo-
fanlo. Nya óte wə kawunsiə eto
asa ku nnya sekakedikɔ kenke lə
lefe kliminti əsuə. 6 Nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Muufi kawunsiə eto əsuəale
ku ke setabikɛ ntə fə, itsyise befi
nnya bətə mɛ, nya moofo nnya
bufi kətə nwə ke minla. 7 Nyaso
asa nyamfo kenke ebofiani fə ale
lə akpe disi kasɔ esumu mɛ.”
8 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ
bɔtɛyi nkə, ‘Bonamute Onanto hã
ele bə utidi fi dibu utə, okpe disi
kasɔ usumu.’ ”
9 Nyamfo eto kamaa, Obonsam
ákpa Yesu úsuko Yerusalem lə
Yudafɔ eto Disumuyo eto kaka
nso botaka nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Lə
Onanto eto ubi fenii, yani fə əsuə
əbə asɔ lə kasɔ. 10 Itsyise Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,
‘Onanto ebutə nkə wə batɔnkpe
ńyə bakase fə.’
11 ‘Bɔɔkɔbe fə lə ani,
itə bə embutusə kokpa lə leba
əsuə kulaa tsya.’ ”
12 Fɛɛ Yesu átɛyi wə nkə,
“Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi
nkə, ‘Manto fə Onamute Onanto
abe.’ ” 13 Se Obonsam léto Yesu
óbe nko ólosəə, údu wə lə ɔflɔ nya
ɔ́yɛ wə bulə itə lefe ditsyuə.

Yesu Étsyiko Wə Keyifo Kasɔ Lə Galilea.

14 Nya Yesu dísinkli úsu Galilea
eto kasɔ nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto

əsuəale lɛkɛ wə lə əsuə. Nya wə
diye dísensə isu lekpake nəmfó
kenke. 15 Óte asa lə Yudafɔ eto
ntsyakɔ nya utidi saa lɛtɛsə wə
asatete.

Báni Yesu Lə Nasaret.

16 Lə nyamfó eto kamaa, Yesu
ésu Nasaret eto umə wə úsiə
óbe. Nya lə Ɔnwɛditsyəyii, úsu
Yudafɔ eto katsyakɔ fe kase woala
buyifo. Nya ótaka úńyə nkə lə
okla asa lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə. 17 Mfó nya béfi
Onanto eto unyɛləkətidi Yesaya
eto kukue bətə wə. Ɔsini kukue
komə nya útsyiko bokla lə kaka
báwɔni bənkə,

18 "Onanto eto Lɛwɔnɔ si mɛ lə
əsuə, bédiki mɛ nnuəbi,
itsyise úləkə mɛ nkə
mfó Ditiki Sɛɛ nəmfo mboko
bakombo.
Nya ótsyese mɛ nkə nsu mbe
buləkə eto letsya ntə betidi
ba bəmuə bakpe lə diyo.
Nya mba eto ənəmi lébaa, lə
bənyə asa.
Nya betidi ba báyinkə bakpe lə
kasɔ nlɛ kanyi bunyə, lə
bənyə bɔbɔkafe.
19 Nya lə ntə lə bate bə Onanto
eto lefe nə wuuləkə wə be-
tidi eboyo."

20 Nya Yesu díti kukue ko
mə, nya úsinkli ko útə wə
ɔwunsəkotsyuə nya úsiə kasɔ.
Betidi bamə kenke éfi mə ənəmi
bətəkə lə wə əsuə nya bəńyə
banlɛ wə bobe kpoo. 21 Nya ɔ́tɛyi
mə nkə, "Awɔnisa Kɛnkɛ nnya eto
etiki bɛnɔ mínkla mfoo, ibə itə lə
mmi eto diyi nəmfo."

22 Nya wə etiki nnya údi əmuə
mə lə utu tinti nya kase odiakami
tsya létaka wə mləmləmləə, ətə
iyifo mə yanii. Nya bátɔ mə əsuə
bənkə, "Inni Yosef eto ubi ni nwə
mfo, fɛɛ?"

23 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Nyi
miə biɔtɛyi mɛ lekpa lə nnya
minlɛ bɔtɛyi mfo əsuə biə, 'Ofate,
tsya fə əsuə.' Nya binsi biɔtɛyi mɛ
tsya biə, 'Asa nnya eto okle bɔ́nɔ
bə éyifo lə Kapernaum, yifo nnya
lə fə kosate eto umə mfo tsya.' "

24 Nya Yesu disi ɔ́tɛyi mə nkə,
"Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə, bəəntə
Onanto eto unyɛləkətidi kuutsyuə
dibu lə wə kosate eto umə. 25 Ɛkpɛ
ini bə bakɔbəsiə kpə ákɛ lə Israel
eto kasɔ lə lefe nə Onanto eto
Unyɛləkətidi Elia lɛkɛ. Nya ɔsɔmi
lɛyɛ bɔni itə alɛ ətsyə ku kutsyə.
Nya kukpɛnsɛ kplɛ díbə lə kasɔ
kamə kenke əsuə. 26 Fɛɛ Onanto
mánkpe Elia kɔtɔ nkə usu kutsyuə
saa ɔflɔ lə Israel, enso ɔkɔsiə ut-
syuə lə Sarep eto umə lə Sidon
eto kasɔ. 27 Nya tsyaa, betidi kpə
ákɛ ba díkefi bufisia lə Israel eto
kasɔ lə Onanto eto Unyɛləkətidi
Elisa eto lefe. Fɛɛ wántsya mə
kuutsyuə enso Naeman wə ditsyi
Siria eto kasɔ mate hã."

28 Se betidi ba lɛkɛ mfó lɛnɔ
nyamfoo, kafo ányi mə tinti.
29 Nya bátaka bəńyə nya bála
Yesu bələkə lə umə əmə kafo bésu
bəńyənsə lə umə əmə eto kɔtini
ko əsuə bála umə əmə eto kotosi
ku nsusu bə lə bəkə wə bakpe lə
kukpio kafo. 30 Fɛɛ Yesu áyɛ lə mə
nti ɔ́bɔ údu.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Lə Utidi Utsyuə Ǝsuə.

31 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
édu úsu Kapernaum eto umə lə
Galilea eto kasɔ. Mfó nya útsyiko
betidi asa bote lə Ɔnwɛditsyəyi
əsuə. 32 Nya lə wə etikididi ku
əsuəale esoo, wə asatete éyifo
betidi bamə yanii. 33 Osani ut-
syuə ákɛ lə Yudafɔ eto katsyakɔ
mfó wə əsuə lɛwɔnɔ bua dísiə.
Nya ófa ku ɔkɔɛ bembembe ɔ́tɛyi
nkə, 34 "Yesu Nasaretnyə, be fanlɛ
bɔbɛbɛ ketsyiko lə bo ɔflɔ mfo?
Bubə fəbə fə əəbə atsylɔsə bo lee?
Nyi futsyə feni. Fə ni Onanto eto
Ɔkɛnkɛnyə wə ótsyese nɛ!"

35 Mfó nya Yesu léla Lɛwɔnɔ bua
nəmə ɔ́bɔsə lə wə əsuə ɔ́tɛyi nkə,
"Yɛ kudu bokpo! Lə abɔ lə utidi

əmə əsuə!” Lɛwɔnɔ bua nəmə
étsyi osani əmə ɔ́sɔ lə kasɔ lə mə
ənəmi, nya lɛbɔ lə wə əsuə dídu.
Fɛɛ utidi əmə mámfo lefabe saa.
36 Iyifo betidi bamfó kenke yanii
nya bátɔ bətsyuə bənkə, “Nte etiki
nnya eto okle ni nyamfo? Utidi
əmfo kpe əsuəle nya wəəkumi
kakpe awɔnɔ bua kələkə lə betidi
əsuə.” 37 Nya asa nnya bátɛyi lə
Yesu əsuə mfóo, dísensə ɛyɛ ísu
kuse komfó kenke.

Yesu Átsya Betidi Kpə.

38 Yesu édu lə Yudafɔ eto kat-
syakɔ mfó úsu Simen eto diyo.
Atikesi əmuə Simon eto usiəambe
élabesə kekleke. Nya bətə Yesu
léte. 39 Lə nnya əsuəə, úsu úńyə
lɛ wə ɔflɔ lə wə kalabekɔ, nya óla
bufi bomə úləkə lə wə əsuə. Nya
lefe nə bufi bomə lɛyɛ wəə, ótaka
nya útsyiko lesa bonwa kətə mə.
40 Nya se kofe nlɛ diyo budufəə,
bákpa befimfi ba nlɛ bufi ate ate
kenke báboko Yesu ɔflɔ. Nya úfi
ani útəkə mə lə əsuə ɔni, ɔni
nya ótsya məmblɛ bufi. 41 Awɔnɔ
bua kpə eto kakle tsya ábɔ lə
betidi kpə əsuə nya báfa bátɛyi
bənkə, “Fə ni Onanto eto Ubi
kosate əmə!” Fɛɛ Yesu éti awɔnɔ
bua nyamə kusu nya wəntə kusu
nkə batɛyi kulesa, itsyise béyi bə
wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə.

Yesu Áte Asa Ótsyilama.

42 Se kale disiəə, Yesu édu lə
umə əmfó úsu kaka lɛbiɔ. Mfó
nya betidi dítsyiko wə bɔbɛbɛ
katsyilama. Nya se bənyə wəə,
bákplatsya bə lə ɔyɛ budu lə mə
ɔflɔ. 43 Fɛɛ ótɛyi mə nkə, “Ele
bə nsu ndi etiki lə kəmə bamba
tsya itsyi lə Onanto eto Sekakedidi
əsuə, itsyise nyamfo eso Onanto
létsyese mɛ nɛ.”
44 Nyaso údi Anantotiki lə
Yudafɔ eto ntsyakɔ kenke lə kasɔ
kamə.

5

Yesu Ákpadi Wə Bakasebi Tutɛ.

1 Diyi lɔnii, se Yesu díńyə lə
ditumbukplɛ nə baakpo bə Gene-
saret ɔflɔɔ, betidi kpə ákpɔ bə lə
banyi bafi wə lə banɔ Anantotiki
nnya ɔnlɛ budi. 2 Yesu ənyə nkə
kaklɔ inuə ńyə lə ditumbukplɛ
nəmə ɔflɔ mfó nya mba laata
asabu kələkə akpɛ ébudu bésu
mə asabu kəfləkɔ. 3 Nya Yesu
lébe údufə lə Simon eto ole kafo,
nya ótɛyi wə nkə, onwa ɔklɔ əmə
usuko ntu bomə əsuə sɛkɛ. Yesu
əsiə lə ɔklɔ əmə kafo nya óte
betidi bamə asa.
4 Se óte mə asa ólosəə, Yesu
átɛyi Simon nkə, “Nwa ɔklɔ əmə
esuko kaka ntu letsyo sɛkɛɛ, lə
fonko fə bayɛtsyuə lə beta mi
asabu lə biləkə binə.”
5 Nya Simon dítə mbuayɛ
nkə, “Bonamute, ketsye kamfo
kenke búyifo keyifo kekleke
tsya bóənləkə kulesa. Fɛɛ lə
kase fátɛyi esoo, muutə lə bota
asabu nyamə.” 6 Se báta asabu
nyaməə, bələkə akpɛ kpə itə bə
asabu nyamə étsyiko bola. 7 Lə
nyamfo esoo, básɔ ani bákpadi
mə bətsyuə ba nkpe lə ɔklɔ nuəfə
bátɛyi bənkə bəbə bawunsəko
mə. Bəbə nya bənə asabu nyamə
bələsə nya binə biamə díyi kaklɔ
inuə kamə kinkinki ibu sɛkɛ lə
kanya kedufə lə ntu əsuə.
8 Se Simon Petro dínyə nnya
díbə mfoo, óse akonki lə Yesu eto
ənəmi nya ótɛyi wə nkə, “Bona-
mute, mannyi əbə mɛ ɔflɔ, itsyise
obuayifo mini.” 9 Binə kpə bia
bələkə mfó esoo, íyifo wə ku wə
bətsyuə yanii. 10 Nko ke íyifo
Simon eto bayɛtsyuə, Yakobo ku
Yohanes ba ni Sebedeo eto bebi
tsya nɛ.

Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi Simon
nkə, “Mante sikpi. Idu mɔmɔ
ɛntɔɔ, mfe betidi fuukələkə.” 11 Se
báyo ditukpenkpee, báyani lesa

saa bətsyə nya bédu bətəkəko
Yesu.

*Yesu Átsya Ufimfi Utsyuə Wə
Nlɛ Bufisia Bufi.*

12 Lefe lɔnii, Yesu ésu umə ut-
syuə kaka utidi utsyuə nlɛ bufisia
bufi. Nya se utidi əmfo dínyə
Yesu, ókpo kasɔ lə Yesu eto ənəmi
nya ɔ́lɛ wə lekpakpa ɔ́tɛyi nkə,
"Bonamute! Lə aalaa, ebofo butə
mɔ bufi bomfo yuə mɛ."
13 Yesu ənə kɔni útidi wə nya
ɔ́tɛyi osani əmə nkə, "Nla nko.
Lə nyasoo, bufi bomə yuə fə."
Lamfolamfo, bufi bomə əyuə wə.
14 Mfó nya Yesu lékpe wə kɔfi
nkə, "Mantɛyi utidi sa nyamfo.
Bomu yɛ tentente lə edu lə efi əsuə
esu ate Onanto eto usumunyə. Wə
loobe fə unyə nkə əmuə ale nya
uudi fə adansiɛ itə utidi saa nkə
sitintii, bufi bomə əyuə fə. Nya lə
efi lɛninsɔ ətə fe kase Moses eto
kɔfi lɛtɔ."
15 Fɛɛ Yesu eto etiki nyamfo
ésensə ɛyɛ etsyo. Nya betidi kpə
díbə bə lə banɔ wə asatete nya
lə ótsya mə bufi bo nlɛ mə bulə.
16 Fɛɛ ɔ́kabɔ kesu kaka lɛbiɔ úsu
úkato ola.

*Yesu Átsya Nwə Léba Ónkpo
Kasɔ.*

17 Diyi lɔni se Yesu lɛkɛ mfó
ókaté asaa, Yudafɔ eto ditsyukpa
lɔni nə baakpo Farisifɔ ku afi eto
bateasa bətsyuə ba ditsyi nlebe
nlebe lə Galilea ku Yudea eto
nsɔ ku Yerusalem əbə mfó. Nya
Onanto eto əsuəale nnya Yesu
leefi katsya befimfi tsya əsiə wə
lə əsuə. 18 Nya mfóo, betidi
bətsyuə étsyi utidi wə léba onkpo
kasɔ lə belabekə əsuə báboko wə
ɔflɔ. Nya bábɛbɛ kusu ko bɔɔyɛ
befi wə bedufənko diyo kafo lə
befi wə bətsyə lə kasɔ lə Yesu
eto ənəmi. 19 Fɛɛ betidi bamə
eto etu esoo, bámfo kusu bunyə.
Nko esoo, bétsyi wə báyɛnko lə
diyo eto letsya. Nya bələkə ofo
lə letsya əsuə nya báyifəsə wə ku
wə belabekə bətsyə lə kasɔ lə Yesu
eto ənəmi lə betidi bamə eto nti lə
diyo kafo mfó.
20 Nya se Yesu dínyə mə bo-
fokanɔ esoo, ɔ́tɛyi utidi əmə nkə,
"Osani, mfi fə abua ntsyɛ fə!"
21 Mfó nya Farisifɔ ku afi eto
bateasa dítsyiko mə əsuə bɔtɔ bə,
"Owoe ni nwə mfo leedi mbu-
siotiki kefi wə əsuə kakatesə ko
Onanto nko! Onanto hã ni futsyə
wə loofo utidi eto abua bufi katsyɛ
wə!"
22 Nya se Yesu dínyə mə nsusu
útsyə lekpo esoo, ɔ́tɔ mə nkə,
"Beso bɛnlɛ nsusu bomfo eto okle
bufi? 23 Nte nnya nso buyuə
ku bɔtɛyi, 'Befi fə abua bátsyə
fə,' lee 'Taka əńyə lə ayɛ edu'?
24 Muuləkə nte mi miə Utidi
Eto Ubi kpe əsuəale lə kawunsiə
kamfo bə ufi abua ɔtsyɛ." Nyaso
ɔ́tsyi ɔ́wuninsə nya ɔ́tɛyi nwə léba
oonkpo kasɔ nkə, "Nlɛ fə bɔtɛyi
minkə taka lə efi fə okla lə esu
diyo!"
25 Mfo əməə, osani əmə átaka
uńyə lə betidi bamə eto ənəmi nya
úfi wə okla, nya údu ɔ́ntɔ lə diyo
ɔnlɛ Onanto bɔtɛsə. 26 Nyamfó
éyifo betidi bamfó kenke yanii!
Nya se sikpi dímuə məmblɛ kenke
lə nnya əsuə esoo, bátɛsə Onanto
nya bátɛyi bənkə, "Nte ayanisa
nnya búnyə mfo mmi məə?"

Yesu Ákpadi Lewi.

27 Nyamfo eto kamaa, Yesu ábɔ
útsyi lə diyo nəmə kafo nya
únyə utsyuə wə laafo umənko wə
baakpo Lewi nkpe lə wə keyifokɔ.
Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Taka
lə ətəkəko mɛ." 28 Lewi áyani lesa
saa útsyə nya ótaka útəkəko wə.
29 Lewi ətə bánwa lesa kən
nya úfi útsyue ɔpunu ókpe Yesu
disuəyuə lə wə diyo. Nya be-
tidi kpə díbə mfó ku mba laafo
umənko tsya. 30 Farisifɔ ku afi
eto bateasa ba díbə katsyakɔ mfó
étsyiko etiki bunə ku Yesu eto
bakasebi katɛyi bə, "Beso biedi

kənə ku mba laafo umənko ku
babuayifo bamfo?”
31 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Betidi ba nkpe əsuəale man-
hiã ofanyə enso mba ni Onanto
hã. 32 Məmbə miə məəbə nləkə
betidi sɛɛ, bomu babuayifo eso
mímbə.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Kɛnyɛklekle Ǝsuə.

33 Betidi bətsyuə átɔ Yesu
bənkə, “Ntsyə ibə bə Yohanes eto
bakasebi aakle kɛnyɛ nya baato
ola, nya mba ntəkəko Farisifɔ tsya
leeyifo nko, fɛɛ fə bale leedi kənə
lefe saa?”
34 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Bubu
bibu biənkə baklobo ebofo kɛnyɛ
bokle lə lefe nə eto lefe okafɔsə
əmə nkpe lə mə lenti? Kulefe!
Yembubə itə nkomə! 35 Fɛɛ diyi
ditsyuə ebubə ni lefe nə bookpa
okafɔsə əmə bedunko lə mə ɔflɔ.
Nya lə lefe nəmfó əsuəə, insini
utidi saa luubə ɔtɛyi mə fɛ bookle
kɛnyɛ.”
36 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
esi ɔ́tɛyi mə lekpa nəmfo nkə,
“Utidi kuutsyuə embofuadi kafia
fɔfɔ ufi otale kakoko. Lə utsyuə
éyifo nkoo, ebunyə fə obiasə kafia
fɔfɔ kamə. Nya kakoko kamfó
tsya ku kafɔfɔ kamə əmbɔlɛkɛ
itə boka kətəkə lə bətsyuə əsuə.
37 Nya bemfi nte fɔfɔ kakpo lə
kubukikuetobe. Lenni nkoo, nte
fɔfɔ bomə ebɔkpɔ bobe kato nnya
luutə kubukikuetobe komə la nya
nte bomə tsya luuwui buyifo
nsɔsɔ. 38 Nyasoo, ntə fɔfɔ beefi
kakpo lə kubukikuetobe fɔfɔ əsuə.
39 Nya mɔmɔ tsyaa, utidi kuut-
syuə ənnə nte koko kesi kala
nkə wəənə mfɔfɔ lamfolamfo, et-
syisee, wɔɔtɛyi nkə, ‘Ntutɛ, bo ni
nkokoo, alɛkɛ boso!’ ”

6

Yesu Ku Farisifɔ Ákpe Kənə Itsyi Lə Ɔnwɛditsyəyi Ǝsuə.

1 Lə Yudafɔ eto Ɔnwɛditsyəyi
lɔnii, Yesu ku wə bakasebi ákayɛ
lə kusu kutsyuə ko lɛyɛ lə anta
eto ɔkuɛ utsyuə kafo kafe. Mfó
nya wə bakasebi dítsyiko anta
nnya ńyə mfó bufəsə kəfə akay-
imi. 2 Mfó nya Farisifɔ bətsyuə
lɛtɔ mə bənkə, “Beso bɛnlɛ lesa nə
bo kɔfi diməntə bo kusu nkə buy-
ifo lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə buyifo?”
3 Nya Yesu dítə mbuayɛ ɔ́tɔ mə
nkə, “Bíankla lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə lesa nə Oka David
díyifo lə lefe nə kukpɛnsɛ lɛlɛ
wə ku wə betidi ba dítəkəko wə?
4 Oka David ésu údufə Onanto eto
kedikətəkɔ úsu úfi lesa nə béfi
bətə Onanto kedii, údi. Nya útə
wə bətsyuə tsya ni ditsyuə bédi lə
lefe nə iyifo botakebu lə bo kɔfi
əsuə bə utidi bamba lə udi lesa
nəmfo. Kuutsyuə sa əmbə kusu
enso Onanto eto Usumunyə hã.”
5 Lə nnya kalosəkɔɔ, Yesu átɛyi
mə nkə, “Utidi Eto Ubii, wə ni
Onamute itə Ɔnwɛditsyəyi nɛ.”

Yesu Átsya Osani Wə Eto Kɔni Kɔní Díkpə Konyoma.

6 Lə Ɔnwɛditsyəyi bamba əsuəə,
Yesu ésu Yudafɔ eto katsyakɔ nya
ɔnlɛ asa bote. Osani utsyuə ákɛ
mfó wə eto kodiani díkpə kony-
oma. 7 Nya se kɔfi eto bateasa
ku Farisifɔ bətsyuə díkabɛbɛ kusu
ko əsuə bɔɔyɛ bəmuə Yesu bə óta
kɔfi ubu esoo, béfi ənəmi bətəkə lə
wə kekleke balɛ bobe lə wootsya
bufi lə Ɔnwɛditsyəyi. 8 Fɛɛ se Yesu
dínyə mə nsusu utsyə lekpo esoo,
ɔ́tɛyi osani əmə nkə, “Taka əńyə,
lə abɔ əbə sɛtɔ mfo.” Nya osani
əmə létaka úbə úńyə lə mə ənəmi.
9 Nya Yesu lɛtɔ mə nkə, “Be
kɔfi dítə bo kusu nkə buyifo lə
Ɔnwɛditsyəyi əsuə? Ɛlɛkɛ bə
buyifo kasɛɛ lə Ɔnwɛditsyəyi lee
bə buyifo kabua? Nye, ɛlɛkɛ bə
bafo utidi lə nkpə lee babiasə mu
bomu?”
10 Yesu átsyilamasə ənəmi óbe
mə nya ɔ́tɛyi osani əmə nkə, “Nə

fə kɔni etsyue, nya úyifo nko.”
Nya wə kɔni komə létsya wə.
11 Nyaso məmblɛ kenke éyenki ku
lɛblɔfi nya bétsyiko nsusu bufi lə
lesa nə boofo Yesu buyifo əsuə.

Yesu Ǝləkə Lefosi Batɔnkpe Inuə Bamə.

12 Lə lefe nəmfóo, Yesu ábe úsu
kɔtini disi. Ɔkɛ mfó óto ola útə
Onanto ketsye kamfó kenke. 13 Se
kale dísiəə, ókpadi wə bakasebi
kenke útsyə nya úləkə lefosi inuə
ba útəkə diye nkə wə Batɔnkpe.
14 Mə ni Simon wə útəkə diye nkə
Petro ku wə ɔyimi Andreas ku
Yakobo, Yohanes ku Filipo ku Bar-
tolomeo, 15 ku Mateo ku Tomas, ku
Alfeo eto ubi Yakobo ku Simon wə
baakpo bə utidi wə laakpɔ kətə wə
umə 16 ku Yakobo eto ubi Yuda ku
Yuda Iskariot wə léfiani nwə lídu
Yesu útə.

Yesu Átsya Betidi Kpə Bufi.

17 Lə lefe nə Yesu ku wə
batɔnkpe lɛyifə bétsyi kɔtini koə
eto disi bəbəə, bəbə bəńyə lə
kaka diyifo tsyɛ tsyɛ tsyɛ nya mba
dítəkəko wə eto bətsyuə kpə ákɛ
mfó nya sitiditu kplɛ sia dítsyi
Yudea eto kasɔ əsuə kenke ku
Yerusalem eto kəmə ka lɛfi lekpo
kɛnyɛ ka ni Tiro ku Sidon. 18 Bəbə
bə lə banɔ asa nnya Yesu díkate
ku lə otsya mə efimbi kpə nnya
banlɛ. Betidi ba awɔnɔ bua
díkelə tsya əbə nya ótsya mə bufi.
19 Betidi bamfo kenke ákplatsya
bə lə betidi Yesu lə mə efimbi lə
ɛyɛ mə, itsyise əsuəale ətsyuə eto
okle ákabɔ ketsyi lə Yesu əsuə
nnya díkatsya betidi bamə kenke.

Atsyɔkpokpo Itə Bətsyuə Ku Kanyinyənyə Itə Bətsyuə.

20 Yesu átakasə ənəmi óbe wə
bakasebi, nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Ǝsuə ebuyuə mi bakombo,
itsyise Onanto eto sekakedikɔ
eyifo mi kale!
21 Ǝsuə ebuyuə mimba kukpɛnsə
nlɛ mɔmɔ,
itsyise biumi!
Ǝsuə ebuyuə mimba nlɛ nku
mɔmɔ,
itsyise biumə simə!
22 Ǝsuə ebuyuə mi lə betidi eekisi
mi,
nya baani mi, nya baaka mi,
nya baatɛyi mi bənkə bekpe
ditsyəbi bua lə mɔ wə ni
Utidi Eto Ubi esɔ!
23 “Binyə disuəyuə lə nyamfo
kenke əbə, lə biwi kewi ku
disuəyuə, itsyise Onanto ebutə
mi kayofofo kplɛ lə Onanto eto
oto kato. Itsyise asa nyamfo eto
okle mə bana díyifo Onanto eto
bənyɛləkətidi ba lɛkɛ kɔ kenke nɛ.
24 Fɛɛ mbɔbɔɛ itə mi batabinyə,
itsyise bíofo mi disuəyuə eto
kayofofo lə kasɔ mfo!
25 Mbɔbɔɛ məətə mimba díkedi
bími mɔmɔ,
itsyise kukpɛnsɛ ɛbɔlɛ mi!
Mbɔbɔɛ məətə mimba nlɛ simə
bumə mɔmɔ,
itsyise mi asa ebɔkɛ kaminsə
nya biuwi nku!
26 Mbɔbɔɛ məətə mi mba betidi
kenke laatɛsə mɔmɔ,
itsyise nko ke ibə bə mə ba-
namə lɛtɛsə betidi ba lɛwɛ
betidi bə mə ni Onanto eto
bənyɛləkətidi nɛ.

Bela Mi Balo.

27 “Fɛɛ mimba nlɛ mɔ etiki
bɔnɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi minkə bela
mi balo lə biyifo kasɛɛ bitə mə.
28 Nya betidi ba leekudi mii, bekpo
mə atsyɔ. Nya betidi ba laalo fə
sɛsi nye beeyifo disialee, to ola
lə mə disi. 29 Nya lə utsyuə ásɔ
fə lə kotosii, tsyi nkonse tsya ətə
wə. Nya lə utidi utsyuə éfi fə awu
katoo, tə lə ufi nnya kalɔ tsya lə
woala. 30 Utidi saa wə laadia asa lə
fə ɔflɔɔ, tə wə. Nya lə utsyuə éfi fə
ləsatsyuəə, mantɛyi fə usinkliko
ni oboko. 31 Lesa nə faala fə beyifo
bətə fəə, ni ke ele bə fintsya yifo
ətə betidi nɛ.
32 “Lə ibə bə betidi ba laala mi
ete mi tsya laalaa, nte atɛsə nye
lɛninsɔ nə biunyə bitsyiko lə nnya

əsuə? Mba ni babuayifo tsya aala
betidi ba laala məə. 33 Nya lə
betidi ba díyifo fə kasɛɛ ete fintsya
leeyifo kasɛɛ kətəə, nte lɛninsɔ
nə ele bə befi bətə fə? Mba ni
babuayifo tsya eeyifo nkoo. 34 Nya
lə betidi ba ni mba leesinkli kəbə
kətsyə fə lə nnya kɛnyɛ hã faadia
asa kətəə, beso faala fə batɛsə
fə? Babuayifo tsya aaba kətə mə
bayɛtsyuə bə lə bətsyə mə nnya
lə kɛnyɛ! 35 Bomuu, bela mi balo
lə biyifo mə kasɛɛ. Beba asa bitə
mə, nya biambe kusu biə besin-
kliko kulesa bəbə bətsyə lə nnya
kɛnyɛ kokooko. Lə biyifo nkoo,
biunyə kayofofo kplɛ lə nnya disi.
Nya bookpo mi bə Onanto wə
ni Onanto Fanlofanlo eto bebi.
Itsyise Onanto kpe kafoɛkpɛ itə
mba ləənnyə kasɛɛ kətsyə lekpo
ku mba nkpe disiale kulaa tsya.
36 Biyifo mba ləənyə asa kaminsə
fe kase mi Anto Onanto ləənyə
kaminsə.

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Ɔyimitsyuə Dikpi Bolo Ǝsuə.

37 "Biankponko betidi bamba
akpo lə Onanto tsya lə ɔyɛ mi
lekpo bokponko. Bianlo betidi
dikpi, lə Onanto tsya lə ɔyɛ mi
dikpi bolo, bifi asa bɛtsyɛ betidi lə
Onanto tsya lə ufi ɔtsyɛ mi. 38 Ele
bə bitə betidi asa bə lə Onanto
tsya lə utə mi asa. Lə sitintii,
Onanto ebuyisə mi kenwu keyi
kaba kakpo ɛyɛ lə wə lefonə eso.
Kase faaklá asa yeyi kaba kakpo
kətə utidii, nko eto okle ke Onanto
looklá utə fə nɛ."

39 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə
lekpa nkə, "Unəmba anyɛnko wə
unəmbatsyuə. Lenni nkoo, mə
inuə ba tã ebudu banɔ bedufə
lə dibiə kafo. 40 Okasebi saa
ante kaso wə oteasa. Fɛɛ lefe nə
okasebi əmə lelosə asa bokasee,
wəətsyə fe wə oteasa ke.

41 "Ntsyə fɛ fanlɛ dikubi kɛkɛ
nə ntəkə fə ɔyimitsyuə lə dinəmi
bobe fɛ fannlɛ dikubi kplɛ nə
ntəkə lə fə lele bunyə? 42 Ntsyə fɛ
foofo fə ɔyimitsyuə bɔtɛyi fənkə,
'Lekpakpa, tə lə nləkə dikubi kɛkɛ
nə ntəkə fə lə dinəmi' se dikubi
kplɛ ntəkə lə fə kosate eto lele
əsuə? Fə, ənəmi ənəmi eto utidi!
Ka dikubi kplɛ nə ntəkə fə lə
dinəmi buləkə fɛ lə ənyə kusu
ələkə fə ɔyimitsyuə eto lele kɛkɛ
nə ntəkə lə wə lele.

Kuyi Saa Ku Ko Awɔnsa.

43 "Kuyi sɛɛ aannwɔ ebibi bua,
nya kuyi bua tsya laannwɔ ebibi
sɛɛ. 44 Kuyi saa eto ebibi əsuə
beefi kətsyə ko lekpo. Banlɛ
koto eto awɔnsa lə kanyi əsuə,
nya banlɛ awɔnsa nya beedi lə
otonkpa tsya əsuə. 45 Utidi sɛɛ
saa, asa sɛɛ laabɔ ketsyi lə wə
asayifoyifo əsuə nnya leetsyi lə wə
utu kəmiə. Nya utidi bua tsya
ləələkə asa bua kate ketsyiko lə wə
utu kəmiə. Itsyise asa nnya nkpe
lə utidi eto utu kəmiəə, nnya ni
lesa nə laabɔ ketsyi lə wə kɛnyɛ
nɛ.

Nɔ Yesu Eto Ditiki Lə Ayɛ Lə Ni Ǝsuə.

46 "Beso biakpadi mɛ biə Bona-
mute, Bonamute, fɛ bienyifo lə
lesa nə maatɛyi mi əsuə? 47 Utidi
saa wə ləəbə mɛ ɔflɔ nya wəəbə
nkə wəəbə ɔnɔ lesa nə maatɛyi
nya weeyifo lə nnya əsuəə, moote
mi futsyə eto okle uni. 48 Ute fe
utidi wə laato diyo nya óba kakplo
nya óse ni unyənsə lə aba əsuə fɛ
óto diyo nəmə unyənsə. Se ketu
díyi nya káyɛ mfó káfee, kulesa
ményifo diyo nəmə, itsyise dińyə
lə kəńyəkɔ sɛɛ. 49 Fɛɛ utidi saa
wə laanɔ mɔ ditiki nya woenyifo
lə ni əsuəə, uyifo fe utidi wə léto
diyo nya wánse ni lə kasɔ ka
nkpe ale əsuə nya wénku kasɔ fɛ
útsyiko ofatiə əmə bose lə umuə
sui. Nyaso lefe nə ketu díyi kába
káyɛ lə diyo nəmə ɔflɔ káfee, léba
kenke lékpo lə kasɔ!"

7

Yesu Átsya Romafɔ Eto Bamamanyə Eto Uninə Eto Uyifoyifo.

1 Se Yesu lɛtɛyi betidi bamfo
asa nyamfo kenke olosəə, údu
úsu Kapernaum. 2 Romafɔ eto
omamanyəninə utsyuə akɛ mfó
nya ɔkɛ uyifoyifo wə eto asa óla
tinti. Uyifoyifo əmə ánɔ bufi kek-
leke, nya ɔkɛ lə ukpə ku menkpə
eto nti. 3 Se uninə əmfo lɛnɔ
Yesu eto kɔsɔɔ, ókpe Yudafɔ eto
beninə bətsyuə nkə batɛyi wə lə
ubə otsya wə uyifoyifo əmə utə
wə. 4 Bəbə Yesu ɔflɔ nya bálɛ wə
lekpakpa kekleke bənkə, "Utidi
əmfo əńyə utə bə wunsəko wə,
5 itsyise woala bo kuse eto betidi.
Nya wə kosate léto bo katsyakɔ
útə bo." 6 Lə nyamfo eso Yesu
átaka útəkəko mə.

Yesu ménsitsyonko diyo nəmə
fɛ uninə əmfo lékpe wə bayɛtsyuə
bətsyuə nkə besu batɛyi wə
bənkə, "Boanto, mensilə əsuə fə
əəbə. Itsyise mɔɔ, mənńyə ntə bə
lə əbə mɔ diyo. 7 Nya mənńyə ntə
tsya bə mbə ntsyako fə, nńyə lə fə
ənəmi. Nyasoo, fə tɛyi ditiki ete,
mɔ uyifoyifo eto əsuə ebumuə ale.
8 Mintsya nyifo uninə wə nkpe lə
beninə ba nsi nsɔ mɛ eto əsuəale
eto kalɔ. Nya nkpe bamamanyə
ba nkpe mɛ kalɔ. Lə ntɛyi nwə
miəkə, 'Su,' woesu. Nya lə ntɛyi
obamba tsya miə, 'Bə,' wəəbə.
Nya lə ntɛyi mɔ uyifoyifo miə,
'Yifo mməə,' woəyifo."

9 Se ɔ́tɛyi nkoo, íyifo Yesu yanii.
Mfó əmə nya ɔ́tsyi ɔ́wuninsə ɔ́tɛyi
sitiditu sia ba dítəkəko wə mfó
nkə, "Nlɛ mi bɔtɛyi minkə mənyə
tɔ bofokanɔ bomfo eto okle lə
Israelfɔ nti tɔ kulatsya!" 10 Mfó
əmə nya betidi ba bátsyese mfó
dísinkli bésu oto nya bənyə bə
uyifoyifo əmə eto bufi əyuə wə.

Yesu Átakasə Ɔkɔsiə Utsyuə Eto Ubi Wə Díkpə.

11 Nyamfo eto kamaa, Yesu ésu
umə wə baakpo Naim, nya wə
bakasebi ku betidi kpə bətsyuə
dítəkəko wə bésu. 12 Lefe nə óyo
umə əmə eto kabɔsiee, ótsyako
bətsyuə ba nlɛ keku nya banyɛ
banlɛ bɔbɔ lə umə əmə. Ɔkɔsiə
eto ubi ɔni kplo eto ɔkɔ ni wə
béntsyi banlɛ bɔbɔnko bantɔ ke-
bikəkɔ nɛ. Nya umə eto betidi kpə
dítəkəko wə. 13 Se Yesu dínyə usio
əmfoo, wə asa álɛ wə kaminsə.
Mfó nya ɔ́tɛyi wə nkə, "Sinkli ayɛ
keku."

14 Yesu édufə mə lenti nya útidi
ɔkɔ əmə, nya mba ntsyi wə əmə
díńyə. Mfó Yesu lɛtɛyi nkə,
"Okosobi! Nlɛ fə bɔtɛyi minkə
taka!" 15 Nya ɔkɔ əmə létaka úsiə
nya útsyiko etiki budi. Nya Yesu
dífi wə ókpe wə ambe lə kɔni.

16 Íyifo betidi bamfó kenke
yanii ku sikpi tinti, nya bátɛsə
Onanto. Lə nyamfo eso bátɛyi
bənkə, "Onanto eto Unyɛləkətidi
wə nkpe kɛnyɛ ale tinti əbə údufə
bo lenti! Onanto áyifə úbə nkə lə
ubə uləkə wə betidi!" 17 Yesu eto
etiki nyamfó esensə éba ékpo lə
Yudea eto kasɔ ku lekpake nəmfo
kenke.

Yohanes Ntufləsətidi Átsyese Batɔnkpe Yesu Ɔflɔ.

18 Lefe nəmfóo, se Yohanes eto
bakasebi lɛtɛyi Yohanes asa nyam-
foo, ókpadi inuə lə mə nti, 19 nya
óla mə ótsyese Bonamute Yesu
ɔflɔ ku kɛnyɛ kamfo nkə, "Fə ni
utidi wə bə ɔlɛ bubə lee, lee buńyə
bukabe utidi bamba kusu?"

20 Nyaso se bəbə Yesu ɔflɔɔ,
batɛyi wə bənkə, "Ntufləsətidi
Yohanes ni nwə lékpe bo nkə
bubə bɔtɔ fə nkə, 'Fə ni utidi wə
bə ɔlɛ bubə lee, lee buńyə bukabe
utidi bamba kusu?' "

21 Lə lefe nəmfó əsuəə, Yesu
átsya betidi kpə bufi nya óla
awɔnɔ bua, nya útə bənəmba
kpə dínyə asa. 22 Mfoti əmə
nya útə mbuayɛ ɔ́tɛyi Yohanes

eto batɔnkpe nkə, “Bisinkli bisu
bɛtɛyi Yohanes asa nnya bínyə
ku nnya bɛnɔ banlɛ bɔtɛyi bənkə
bənəmba lɛ bunyə, mba léba
bankpoo kasɔ lɛ bɔyɛ kafe, mba
nlɛ bufisia bufi eto əsuə lɛ bokpa,
batoti lɛ asa bɔnɔ, bəkpənkpə lɛ
botaka kəbə nkpə, nya maatɛyi
bakombo Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə. 23 Disuəyuə itə utidi wə
dímənnyə kabua lə mɛ əsuə.”
24 Se Yohanes eto batɔnkpe dídu
eto kamaa, Yesu étsyiko etiki
budi ketsyiko lə Yohanes əsuə
kate betidi bamfó nkə, “Lə lefe
nə bɛbɔ bisu kaka Yohanes nkpe
lə mfiminti mfóo, be ni lesa nə
bibu biə biusu bínyə? Utidi wə
nte fe lefanto nə ufiebi nlɛ bɔsɔ
ketinkəsə lee? 25 Be tutuutu
ni lesa nə bísu kabekɔ? Lee
Utidi wə nkpe awu nnya laanɔ
bobe? Betidi ba laakpe awu nnya
lefo koya nya beedi nkpəə, mə
kakɛnkɔ ni bakankplɛ eto ayo.
26 Bɛtɛyi mɛ lesa nə bísu kabekɔ!
Onanto eto unyɛləkətidi utsyuə
bísu kabekɔ? Lə sitintii, nlɛ
mi bɔtɛyi minkə oso Onanto eto
unyɛləkətidi. 27 Itsyise Yohanes
əsuə eto etiki nya Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue lɛtɛyi ni nkə,

‘Mootsyese mɔ ɔtɔnkpe ntɔnsə fə
bubə,
nya wɔɔtɔ ɔlɔ kusu utsyə utə fə
bubə.’ ”

28 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, “Yohanes
so utidi saa wə bale lə kawunsiə
kamfo. Fɛɛ utidi wə ni ɔkɛkɛ ku-
laa tsya lə Onanto eto sekakedikɔ,
so Yohanes.”
29 Ɛtɔnsəə, betidi bamə kenke
ánɔ Yohanes eto Ditiki Sɛɛ nə údi
nya titlu mə ku mba laafo umənko
tsya áfo lesa nə Onanto nlɛ bɔbɛbɛ
ketsyiko mə ɔflɔɔ, ku mə ketu
kenke nya Yohanes dífləsə mə ntu.
30 Fɛɛ Farisifɔ ku afi eto bateasa
kplɛ áni lesa nə ni Onanto eto
ketsyue itə mə nya bántɔnɔ bə
Yohanes fləsə mə ntu.
31 Yesu ésukosə wə etiki sɛtɔ
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Mɔmɔɔ, be ele
bə mfi mi mmi eto betidi nkatesə
ko kɛɛ? Ntsyə bente kɛɛ? 32 Bete
fe bekpefi kɛkɛ ba laakpe kɔyɛ lə
obia. Mə bətsyuə lɛ kudu bokpo
katɛyi mə bətsyuə bə,

‘Búsə kusiəkpakpa eto əsə bútə
mi,
fɛɛ bíenwui kewui!
Búsə keku eto əsə bútə mi,
tsya bíenwi nku.’

33 Ntufləsətidi Yohanes əbə, nya
ókle kɛnyɛ, nya wənnə ntə saa
tsya, fɛɛ bɛlɛ bɔtɛyi biə, ‘Lɛwɔnɔ
bua si wə lə əsuə.’ 34 Nya Utidi Eto
Ubi tsya díbə nya wəə, údi únə.
Nya bɛnlɛ bɔtɛyi biənkə, ‘Bebe
udikpu ku utənə əmfoo! Uyifo
mba laafo umənko ku babuayifo
eto ɔyɛtsyuə!’ 35 Fɛɛ betidi ba
kenke ləətəkəko Onanto eto kobe
kamaa, balɛ buləkə kate lə mə
eyifosa əsuə bə nnya ni kobe tinti
nɛ.”

Yesu Ésu Simon Eto Diyo.

36 Farisinyə utsyuə ákpadi Yesu
nkə ubə udi lesa lə wə diyo. Nya
se Yesu dísu mfóo, úsiə kasɔ lə
ɔpunu ɔflɔ nkə lə udi lesa. 37 Usio
wə dísiə nkpə bua utsyuə akɛ lə
umə əmə. Nyaso se ɔ́nɔ nkə
Yesu əbə Farisinyə əmə eto diyo
lesakedikɔɔ, úfi nnuəbi bo laanyi
fififi bo nkpe lə dituntu nə laanɔ
bobe əsuə úsuko mfó. 38 Úsu
úńyə lə Yesu ɔflɔ nya úwi binəntu
okpo wə lə akpa. Nya usio əmə
dífi wə disi eto sɛwɔni ɔ́si binəntu
bia lékpo lə Yesu eto akpa mfoo,
nya ɔ́kɔbe wə akpa ɔnlɛ bɔfiɔ ku
lelabi. Nya úfi nnuəbi bomə ókpo
lə Yesu eto akpa tsya.
39 Se Farisinyə wə lékpadi Yesu
dínyə nyamfoo, úbu disi ɔ́tɛyi nkə,
“Lə utidi əmfo ete ni Onanto eto
Unyɛləkətidi tintii, eni ele bə ote
usio wə eto okle díbə ɔnlɛ wə
butidi mfo, eni óte nkpə bua bo
tsya unsi!”
40 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Si-
mon, nkpe lesatsyuə nə minla miə
matɛyi fə.”

Nya Simon lɛtɛyi nkə, “Oteasa, tɛyi mɛ.”

41 Yesu ətsyə kasɔ ɔ́tɛyi Simon nkə, “Utidi utsyuə ákɛ mfo wə díkaba atabi ukətə betidi, nya betidi inuə bətsyuə dísiə wə kayo. Ɔni dísiə wə sika eto atabi akpi alofa anɔ. Nnya unuəfə dísiə wə atabi akpi fosi anɔ. 42 Se kulesa dímətsyə mə boofo kayo kamə esoo, úfi kayo kamə kenke ɔ́tsyɛ mə. Nya betidi inuə bamfo eto ntii, owoe fafo fanɔ fə woola otabinyə əmfo oso?”

43 Nya Simon lɛtɛyi wə nkə, “Mfo nnɔ miə utidi wə úfi kayo ka nso utu ɔ́tsyɛ.”

Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Átɛyi ɛlɛkɛ.”

44 Yesu étsyi ɔwuninsə óbe usio əmə nya ɔ́tɛyi Simon nkə, “Alɛ usio əmfo bunyə? Se mímbə fə ɔflɔɔ, əməntə mɛ ntu fə mflə akpa. Fɛɛ usio əmfo éfi wə binəntu úflə mɛ akpa, nya úfi wə disi eto sɛwɔni ɔ́si nnya. 45 Ámamfo mɛ ku disuəyuə abuta mɛ alɛ. Fɛɛ idu lə lefe nə mímbə mfo, wóanyɛ tɔ mɔ akpa bɔlɛ kafiɔ. 46 Fəə, əməntə mɛ nnuəbi saa fə mfi nkpo lə disi. Fɛɛ wə éfi nnuəbi bo laanyi fififi ókpo mɛ lə akpa. 47 Nyaso nlɛ fə bɔtɛyi minkə, lelabi nə úləkə óte mɛ esoo, ófo abua kpə nya úyifo kenke eto bufikatsyɛ. Nya utidi wə díyifo abua sɛkɛ béfi bátsyɛ wə, nko ke wə lelabi tsya lɛfɛ nɛ.” 48 Mfó nya Yesu lɛtɛyi usio əmə nkə, “Befi fə abua batsyɛ fə.”

49 Se betidi ba tsya dísiə lə kedikɔ mfo lɛnɔ Yesu eto asa nnya ɔ́tɛyii, batɔ mə əsuə bənkə, “Owoe ni nwə mfo wə laafo betidi eto abua kulaa tsya bufi katsyɛ?”

50 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi usio əmə nkə, “Fə bofokanɔ ələkə fə, nyaso du esu lə diyuə əsuə.”

8

Besio Ba Dítəkəko Yesu.

1 Nya lefe ditsyuə eto kamaa, Yesu átsyilama nti bomfo úsu kəmə ku mbuto ntsyuə. Nya úkedi Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə. Batɔnkpe lefosi inuə ba úləkə tsya ətəkəko wə. 2 Besio ba Yesu létsya bufi akpa akpa ku mba óla awɔnɔ bua úləkə lə mə əsuə eto bətsyuə tsya əkətəkəko wə. Nya utsyuə wə lɛkɛ lə mə nti ni Maria wə baakpo Magdalanyə nwə əsuə Yesu léla awɔnɔ bua akuanse úləkə. 3 Usio bamba tsya ákɛ lə mə nti mfó wə baakpo bə Yohana nwə eto usə baakpo Kusa wə díyifo keyifo lə Oka Herodes eto lekpokakpokɔ nya údi uninə utsyuə wə díkabe mfó. Besio kpə bətsyuə ku nwə baakpo Susana tsya ətəkəko Yesu nya banlɛ mə asa bufi kawunsə ko wə ku wə bakasebi.

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Nwə Dísə Eyibibi Ǝtsyuə Ǝsuə.

4 Betidi kpə éketsyi kəmə ate ate ate kəbə Yesu ɔflɔ. Nnya lə lefe nə betidi kpə díbə bátsyaa, Yesu átɛyi mə lekpa nəmfo nkə,

5 “Ɔkuɛmfo utsyuə ésu nkə wəəsə eyibibi ətsyuə. Nya lefe nə ɔnlɛ eyibibi nyamə busəə, íbə bə ətsyuə álo ekpo lə kusu nya betidi lémankli nya, nya baklɔbɛ lɛsɛ nnya bamini. 6 Ǝtsyuə tsya álo ekpo lə akpankplamboe əsuə. Nya se íkəə, yənyə ntu ku sitə sɛɛ. Nyaso yɛylɔbe nya íkpə. 7 Eyibibi nyamə ətsyuə édufə lə biyufa nti. Nya biyufa biamə lébe bíti eyibibi nyamə, nya békle nnya kenke itə íkpə. 8 Nya abamba dísu ékpo lə kasɔ sɛɛ əsuə. Nya se íkəə, ɛnwɔ ebibi alofa, alofa.”

Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nyaso fəə ke ato nnya laanɔ asa nkpee, tsyue ato lə anɔ!”

Lesa Nə Eso Yesu Lídi Mə Etiki Lə Akpa Ǝsuə.

9 Yesu eto bakasebi átɔ wə lekpá
nəmfó eto kasɔ. 10 Mfó ɔ́tɛyi mə
nkə, “Onanto éfi wə sekakedikɔ
eto asakulakula eto kobe útə mi.
Fɛɛ betidi bambaa, akpá əsuə
bɔɔnɔ nnya itə bə,
‘balɛ bunyə tsyaa, bembunyə.
Nya balɛ bɔnɔ tsyaa, bəmbə kasɔ
bɔnɔ.’

Yesu Ǝləkə Lekpá Lə Nwə Dísə Eyibibi Eto Kasɔ.

11 “Lekpá nə míntɛyi eto kasɔ ni
bə, eyibibi nyamə ni Onanto eto
ditiki. 12 Nya eyibibi nnya díbə
ekpo lə kusu ɔflɔ te fe betidi ba
laanɔ, fɛ Obonsam əbə kələkə di-
tiki nəmə lə mə akɔɛsi. Nya wəətə
nkə bembofo bofo kanɔ bə lə
Onanto lə ofo mə buləkə. 13 Nya,
nnya díbə ékpo lə akpankplam-
boe əsuəə, te fe betidi ba lɛnɔ di-
tiki nəmə nya báfo ni ku disuəyuə
lamfolamfo, fɛɛ díendufə lə mə
akɔɛsi sitinti. Nyaso baafo kanɔ
itə lefe kliminti hã. Nya lə lefe nə
botokabe sɛkɛ díbə mə lə əsuəə,
bəətə disi. 14 Eyibibi nya lékpo lə
biyufa ntii, te fe betidi ba laanɔ
ditiki nəmə, fɛɛ kawunsiə eto bulə
ku kə asa eto bɔbɛbɛ ku kawunsiə
kamfo eto kamini eesensə keti mə,
nya yəəntə kusu bə ebibi nyamə
be, ɛsɛ lə balɛ nnya. 15 Nya
eyibibi nnya díbə ékpo lə kasɔ
sɛɛ əsuəə, te fe betidi ba laanɔ
ditiki nəmə nya baafo ni kakpe lə
utu kəmiə. Nya baabokosə əsuə
kasɔ nya bəəńyə kekleke isu ese lə
kalosəkɔ itə bə baawɔ ebibi kpə.

Tə Lə Fə Okandiɛ Lə Uyənde Utə Betidi.

16 “Utidi kuutsyuə anto okandiɛ
kefi asa keti wə nye ufi wə usu
okpe lə lesa kalɔ. Bomu weefi
wə kətəkə lə wə kətəkəkɔ kaka
betidi ba ləəbə mfó luunyə asa
wuee. 17 Lesa saa nə béfi bákula lə
kalebe saa, ebɔbɔ lə lekple bənyə.
Nya lesa nə ke béti bákpee, ebɔbɔ
lə lekple bənyə.

18 “Bebe əsuə kukɔnɔ lə etiki
nnya bianɔ əsuə. Utidi wə ke asa
ntee, buusi bətə wə bawunsə. Nya
utidi wə ke kulesa lentee, nnya
úbu nkə ite wə tsyaa, bɔɔlɛ nnya
bafo wə lə ani.”

Owoe Ni Yesu Eto Ambe Ku Wə Bayimi?

19 Yesu eto bayimi ku mə ambe
əbə wə ɔflɔ, fɛɛ bamfó kusu bunyə
bənyə Yesu itsyi lə sitiditu sia eso.
20 Utidi utsyuə ésu ɔ́tɛyi Yesu nkə,
“Fə ambe ku fə bayimi ńyə lə
lekple balɛ fə bɔbɛbɛ.”
21 Mfó nya Yesu lɛtɛyi məmblɛ
nkə, “Mɔ ambe ku mɔ bayimi ni
mba laanɔ Onanto eto ditiki nya
beeyifo lə ni əsuə.”

Yesu Éti Ufiebi Kusu.

22 Diyi lɔnii, Yesu édufə ɔklɔ
kafo ku wə bakasebi. Mfó nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bitə lə bɔyila di-
tumbukplɛ nəmə busu lekpake nə
nse.” Nyaso bédu bésu. 23 Se
bányɛ lə ntu bomə əsuə bantɔɔ,
Yesu álabe selabe. Nya lə lefe
nəmə əsuəə, ufiebi étsyiko bɔsɔ
kekleke nya ntu dítsyiko bɔsɔ
kedufə lə ɔklɔ əmə kafo itə
bə bédufə lə ukpə ku mənkpə
eto nti. 24 Bakasebi bamə ésu
básanklisə Yesu nya bátɛyi wə
bənkə, “Boanto! Boanto! Boəbə
bukpə!”

Mfó nya Yesu létaka úńyə nya
óto ɔkɔɛ uti ufiebi ku ntu bo nlɛ
bonwa kakpanka, nya nyamblɛ
díyuə kɛnyɛ nya lesa saa diyuə
kanana. 25 Nya ɔ́tɔ bakasebi bamə
nkə, “Beso bimbə bofokanɔ?”

Fɛɛ iyifo mə naa, nya sikpi tsya
dímuə mə. Nya bátɔ mə bətsyuə
bənkə, “Owoe ko ni utidi əmfo?
Woedi ufiebi ku lekpo etiki nya
yetsyue wə koto!”

Yesu Ála Awɔnɔ Bua Úləkə Lə Utidi Utsyuə Ǝsuə.

26 Yesu ku wə bakasebi áyila
bésu bédufə Gadara eto kasɔ lə
ditumbukplɛ eto lekpake nə nkpiɔ

Galilea eto kasɔ. 27 Se Yesu lɛbɔ lə
ɔklɔ əmə əsuə koo, osani utsyuə
wə awɔnɔ bua nsi lə əsuə étsyi
umə əmə úbə ótsyako wə. Yóofo
lefe kpə se utidi əmfo díkayɛ leya-
leya katsyilama. Nya wóakatɔnɔ
nkə woəsiə lə diyo enso lə edi
nti. 28 Se únyə Yesuu, ófa nya
óto wə əsuə ókpo lə kasɔ lə Yesu
eto akɔ. Nya ɔ́tɔ wə bembembe
nkə, “Yesu, Onanto Fanlofanlo eto
Ubi! Be nkpe lə bonko ku fə lenti
mfo? Nlɛ fə lekpakpa, mənnə mɛ
koto!” 29 Utidi əmfo átɛyi nyamfo,
itsyise Yesu áto ɔkuɛ ókpe lɛwɔnɔ
nə nsi lə wə əsuə mfó, nya ɔ́tɛyi
ni nkə, “Bɔ wə lə əsuə!” Lefe
kpə lə lɛwɔnɔ nəmə əsiə utidi
əmə lə əsuəə, lə bákle wə ani
ku akpa kulaa tsya bákpe wə lə
amanaa, úkəfəsə amana nyamə
nya lɛwɔnɔ nəmə díkənə wə ke-
suko mfiminti. 30 Yesu átɔ wə nkə,
“Ntsyə baakpo fə?”

Mfó nya útə mbuayɛ nkə, “Mɔ
baakpo bə Omantsya.” Ɔ́tɛyi nko
itsyise awɔnɔ bua kpə dídufə ísiə
wə lə əsuə. 31 Mfóo, awɔnɔ bua
nyamə álɛ Yesu lekpakpa yənkə
woanla nnya otsyese kaka awɔnɔ
bua ləəsiə kənyə kanyi.

32 Mfóo, bakplako kpə əńyə
lə kɔtini əsuə békedi. Nya
awɔnɔ bua nyamə lɛlɛ Yesu lek-
pakpa bənkə utə lə bedufə lə
bakplako bamə əsuə. Nya Yesu
dítə mə kusu. 33 Nyaso bábɔ
lə utidi əmə əsuə nya bédufə
lə bakplako bamə əsuə. Nya
məmblɛ dítsyetsyi báwunini lə
kɔtini komə eto kotosi nya bédufə
lə ditumbukplɛ nəmə nya bánya
bátsylɔ kenke.

34 Lefe nə betidi ba díkabe bak-
plako bamə dínyə asa nnya díbə
mfóo, bétsyetsyi bésu bátɛyi be-
tidi ba lɛkɛ lə umə ku mbuto bo
letsylama mfó kenke. 35 Nya betidi
bamə lɛbɔ bésu bə lə besu babe
lesa nə díbə. Nya se bésu báyo
Yesu ɔflɔɔ, bənyə osani wə əsuə
Yesu léla awɔnɔ bua utsyiko nya
unsi lə Yesu eto akɔ untəkə ənə
wuee nya onkpe awu lə əsuə unsi
kpoo. Mfóo, məmblɛ áte sikpi.
36 Betidi ba dínyə kase asa nyamfó
díbəə, átɛyi mba mfó kase Yesu
létsya utidi wə əsuə awɔnɔ bua
dísiə fɛ íkakpa wə. 37 Lə nyamfo
esoo, Gadare eto kasɔ eto betidi
átɛyi Yesu bənkə udu lə mə kasɔ,
itsyise sikpi əmuə mə tinti. Nyaso
Yesu édufə lə ɔklɔ údu.

38 Mfó nya utidi wə əsuə Yesu
léla awɔnɔ bua úləkə álɛ Yesu
lekpakpa nkə, “Tə kusu lə ntəkəko
fə.” Fɛɛ Yesu mántɔnɔ nya ɔ́tɛyi
wə nkə,

39 “Sinkli esu oto lə esu atɛyi lesa
nə Onanto diyifo útə fə.” Lə nyaso
utidi əmfó ésu ɔ́yɛ lə kəmə ka
nkpe mfó úkatɛyi asa nnya kenke
Yesu díyifo útə wə.

Yesu Átsya Yairo Eto Ubisiobi Ku Usio Utsyuə Wə Dítidi Wə.

40 Lefe nə Yesu dísinkli úsu
ɔ́yila ditumbukplɛ nə nkpe mfó,
betidi bamfó áfo wə kukɔnɔ, it-
syise məmblɛ əsiə bákabe wə
kusu. 41 Mfó nya osani wə baakpo
Yairo wə lídi Yudafɔ eto katsyakɔ
eto uninə ɔni əbə óse akonki
lə Yesu eto akɔ nya ɔ́lɛ wə lek-
pakpa nkə utəkəko wə lə besu wə
diyo, 42 itsyise wə ubisiobi ɔni wə
díkafo fe alɛ lefosi ənuə, labe ɔlɛ
bufi nya okpe lə ukpə ku mənkpə
eto nti.

Se Yesu lɛyɛ ɔntɔɔ, betidi kpə
ətəkəko wə báma wə bákpe.
43 Nya lə betidi bamfó ntii, usio
wə kɔtɔ díkakpo itə lefosi alɛ ənuə
sɔ̃ɔ̃ tsya akɛ mə lenti. Usio əmfo
ábiasə wə atabi kenke nkə lə otsya
wə bufi bomə, fɛɛ ókplatsya ɔ́nɔ.
44 Ɔyɛ buɛɛ lə Yesu eto kama lə
betidi nti nya útidi wə awu eto
kotosi. Lamfolamfo kɔtɔ komə
áyɛ wə bokpo.

45 Mfó nya Yesu lɛtɔ nkə, “Owoe
dítidi mɛ?”

Fɛɛ kuutsyuə saa mántɔnɔ. Mfó nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Boanto, be kase betidi kpə ntəkəko fə nya bama fə bakpe!”

46 Tsyaa, Yesu átɛyi nkə, “Nnyi miə utidi utsyuə étidi mɛ, itsyise əsuəale ətsyuə ábɔ lə mɛ əsuə.”

47 Se usio əmə léte nkə wəmbofo əsuə bɔbiɔsə esoo, útsyiko butinkə nya óse akonki ókpe disi kasɔ lə Yesu eto akɔ. Mfó nya ɔ́tɛyi lesa nə eso útidi Yesu eto awu lə betidi ba kenke eto ənəmi. Nya úləkə ɔ́tɛyi lesa nə eso útidi wə awu ku kase bufi bomə lɛyɛ wə lamfolamfo. 48 Lə nyamfo eso Yesu átɛyi wə nkə, “Mɔ ubisiobi, fə bofokanɔ átsya fə. Su lə diyuə əsuə.”

49 Lefenə Yesu nsi ɔnlɛ etiki budii, ɔtɔyɛ ɔni əbə údufə wə dítsyi Yudafɔ eto katsyakɔ eto uninə wə baakpo Yairo ɔflɔ. Nya úbə ɔ́tɛyi wə nkə, “Fə ubisiobi əmə ébukpə koko, nyaso yɛ oteasa əmə bulə.”

50 Fɛɛ Yesu ánɔ ditiki nəmə nya ɔ́tɛyi Yairo nkə, “Mante sikpi. Fə fo anɔ fə ubi əmə ebɔkɛ ale.”

51 Lə lefe nə bésu bédufə Yairo eto diyo mfóo, wəntə utidi saa kusu nkə udufə diyo kafo enso Petro ku Yohanes ku Yakobo ku ubisiobi əmə eto anto ku ambe hã. 52 Nya betidi kpə díńyə mfó banlɛ nku buwi ku kudu lə ubi əmə eso. Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Biensiwi keku. Ubi əmə mənkpə. Selabe ete ɔnlɛ.” 53 Mfóo, nya məmblɛ dímə wə, itsyise mə yi bənkə úkpə. 54 Yesu ákɔbe wə lə kɔni nya ókpadi wə nkə, “Ubi, taka əńyə!” 55 Usiobi əmə ésinkli úbə nkpə nya ótaka úńyə lamfolamfo. Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə bətə ubisiobi əmə lesatsyuə lə udi. 56 Asa nyamfo kenke éyifo wə antomə yanii, fɛɛ Yesu əkə mə ato nkə bantɛyi utidi saa lesa nə díbə mfó.

9

Yesu Ákpe Wə Bakasebi Lefosi Inuə Bamə Kɔtɔ.

1 Lə nyamfó eto kamaa, Yesu ákpadi wə bakasebi lefosi inuə bamfó óboko wə akɔ nya útə mə kusu ku əsuəale lə befi bala awɔnɔ bua kenke ku lə batsya efimbi akpa akpa tsya. 2 Nya óla mə ótsyese nkə besu bedi betidi etiki itsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə lə batsya befimfi bufi. 3 Fɛ booduu, Yesu átɛyi mə nkə, “Bientsyi kulesa bisuko lə mi esu bɔyɛ əsuə fe uyilɛlɛ nye fe mba laadia asa eto katobe nye didisa nye atabi. Nya bientsyi akpesa bamba kulaa tsya. 4 Diyo nə kee baafo mii, bisiə mfó isu ese lefe nə ke biudu lə umə əmə. 5 Nya kaka ke bamfo mii, bidu lə umə əmfó lə bɛflɛ mi akpa eto utembu bekpo mfó. Nyamfo loote Onanto eto kotonənə eto ditsyəbi nə ləəbə bubə itə lə umə əmə.” 6 Nya bakasebi bamə dídu bésu bátsyilama mbuto bomə kenke nya bédi Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə, bátsya befimfi kalebe saa tsya.

Oka Herodes Eto Nsusu Lə Yesu Ǝsuə Ákpe Wə Bulə.

7 Se Oka Herodes wə nlɛ seka budi lə Galilea eto kasɔ lɛnɔ asa nnya kenke nlɛ bubəə, wə nsusu ələ wə itsyise betidi bətsyuə lɛ bɔtɛyi bənkə Ntufləsətidi Yohanes ni nwə disi ótaka utsyi ɔkɔmə úbə nkpə. 8 Nya bətsyuə tsya nlɛ bɔtɛyi bənkə Elia ni nwə disi úsinkli úbə. Nya bətsyuə tsya nlɛ bɔtɛyi bənkə Onanto eto bənyɛləkətidi koko bətsyuə eto ɔni uni wə dísinkli úbə nkpə. 9 Mfó nya Oka Herodes lɛtɛyi nkə, “Mɔ dítə kusu miə bala Yohanes eto disi, nyaso owoe uni wə disi úbə ɔnlɛ asa nyamfo buyifo nya maanɔ wə diye mfo?” Nyaso Oka Herodes kábɛbɛ kusu ko wɔɔyɛ lə unyə Yesu.

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi Bémi.

10 Se bakasebi bamə dísinkli bəbə bátɛyi Yesu lesa saa nə béyifo. Mfó nya ókpa mə hã ɔ́yɛnko nya bédu bésu umə wə baakpo Betsaida. 11 Se betidi kpə lɛnɔ nkoo, bətəkəko wə bésu mfó. Yesu tsya áfo mə nya údi mə etiki utsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuə, nya ótsya mba bufi nlɛ bulə.

12 Se kale nlɛ boloo, lefosi bakasebi inuə bamə əbə Yesu ɔflɔ nya bátɛyi wə bənkə, "Tə lə betidi bamfo lə bedu lə besu mbuto bo nkpe lə lekpake mfó, lə babɛbɛ lesa ku kasɔnɔkɔ, itsyise mfo eyifo ntɛnti."

13 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Bitə mə lesatsyuə lə bedi."

Mfó nya bátɛyi wə bənkə, "Didisa nə bɔnlɛ mfo eyifo abolo anɔ ku akpɛ ənuə. Ala fə busu boya lesa boboko betidi kpenkpe bamfo?" 14 Nya basani bamə eyifo akpi anɔ.

Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, "Bitə lə betidi bamə lə bəsiə lə etsyukpa etsyukpa fe betidi awosi anɔ anɔ." 15 Nya se bakasebi bamə ditə bəsiə nko, 16 Yesu éfi abolo anɔ ku akpɛ ənuə nyamə nya óbesə wə ənəmi kato. Ɔsɔ Onanto ani, úbudi nnya nya úfi útə wə bakasebi nkə befi besiə bətə betidi bamə. 17 Nya məmblɛ dídi bémi nya bakasebi bamə lɛsɛ nnya wɛlɛwɛlɛ díbu nya íyi etsyitsya lefosi ənuə.

Petro Átɛyi Nkə Yesu Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

18 Diyi lɔni se Yesu mate nlɛ ola botoo, wə bakasebi əbə wə ɔflɔ. Nya ɔ́tɔ mə nkə, "Owoe betidi laatɛyi bə wə mini?"

19 Mfó nya bələkə kɛnyɛ bátɛyi bənkə, "Bətsyuə aatɛyi bənkə fə ni Ntufləsətidi Yohanes. Betsyuə tsya bə Elia. Nya bətsyuə laatɛyi bə Onanto eto unyɛləkətidi koko eto ɔni wə disi úsinkli úbə nkpə feni."

20 Mfó nya ɔ́tɔ mə nkə, "Nya mimii, owoe biebu biə wə mini?"

Mfó nya Petro dítə mbuayɛ nkə, "Fə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə."

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Kanyinyənyə Ku Wə Ukpə Ǝsuə.

21 Yesu əkə mə ato kekleke nkə bántɛyi utidi saa ditiki nəmfo. 22 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, "Ele bə ibə bə mɔ, Utidi Eto Ubi, nyə kanyi tinti lə beninə ku besumunyə eto beninə ku afi eto bateasa eto ani nya bɔɔni mɛ boolo mɛ. Fɛɛ lə diyi tsyəfə esuəə, Onanto ebotakasə mɛ utsyiko ɔkɔmə mbə nkpə."

23 Mfó nya ɔ́tɛyi məmblɛ kenke nkə, "Lə utsyuə ala nkə wəətəkəko mɛɛ, ele bə uləkə wə ato ku wə əsuə utsyiko lə wə alasa əsuə nya lə utsyi wə uyikabie utəkəko mɛ diyi saa. 24 Itsyise utidi saa wə laala nkə waata wə disi eto nkpə, woonyansə mu. Nya utidi saa wə loonyansə wə nkpə nkə lə utəkəko mɛ, wuunyə nkpə manlo. 25 Nte kutəkə ko utidi luunyə lə únyə kawunsiə ka kenke eto bikə nya ónyansə wə nkpə manlo? 26 Lə mɔ ku mɔ asa nnya maate kenke álɛ utidi utsyuə kofanii, wə tsya ebɔlɛ Utidi Eto Ubi kofani lə lefe nə uubə lə wə diyənde ku wə Anto eto diyənde ku batɔnkpe kɛnkɛ kenke eto diyənde əsuə. 27 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə mi bətsyuə ba nkpe mfoo, embukpə isu ese lefe nə bənyə Onanto sekadidi siamə."

Yesu Eto Ditsyəbi Áfloma Lə Kɔtini Ǝsuə.

28 Fe Kɔsida kɔni eto kama se Yesu lɛtɛyi nyamfoo, ókpa Petro ku Yohanes ku Yakobo ɔ́yɛnko bésu bábe kɔtini besu ko disinti ola katokɔ. 29 Se ɔnlɛ ola botoo, wə ənəmi eto ditsyəbi afloma nya wə awu nnya onkpe léfloma iflubi futututu ɛnlɛ boto

lə ənəmi. 30 Lamfolamfoo, betidi
inuə bətsyuə əbə bəńyə lə wə ɔflɔ
ba ni Moses ku Elia nya banlɛ wə
etiki budinko. 31 Bábɔ ku Onanto
eto sekakedikɔ eto diyənde nya
bédi etiki ku Yesu itsyi lə kusu ko
diyifo Onanto eto lelabi nkə ɔyɛ
lə ko əsuə lə ukpə lə Yerusalem.
32 Petro ku wə bətsyuə álabe
selabe sio sio sio, tsya básankli
bənyə diyənde kplɛ nə əsuə Yesu
lɛkɛ ku betidi inuə ba wonko mə
díńyə mfó. 33 Se betidi inuə bamfo
nlɛ budu lə Yesu flɔɔ, Petro átɛyi
Yesu nkə, "Bonamute, bo mfo
bubə alɛkɛ itə bo tinti! Tə lə boto
ebu ətsyə mfo. Lɔni itə fə, lɔni itə
Moses, nya lɔni tsya itə Elia." Nya
asa nnya ɔnlɛ bɔtɛyi mfo kenkee,
wóante lefe nə ɔ́tɛyi nnya tsya.
34 Lefe nə úńyə ɔnlɛ etiki budii,
lɛtɔntɔ ábɔ díti mə kenke. Nya
bakasebi bamə léte sikpi lə lefe
nə lɛtɔntɔ nəmfo léba lékpo mə
lə əsuə. 35 Mfó əmə bánɔ ɔkɔɛ
utsyuə lə lɛtɔntɔ nəmə kafo wə
lɛtɛyi nkə, "Nyə nwə mfo ni mɔ
Ubi Wə Bákpo Ɔhile Bətsyə. Bit-
syue wə ditiki koto!" 36 Se di-
tiki eto ɔkɔɛ əmə lélaa, bənyə
bənkə Yesu mate ete díńyə mfó.
Bakasebi bamə éfi nnya bənyə
mfó bákula, bántɛyi utidi saa
nnya kulesa lə lefe nəmə.

Yesu Ála Lɛwɔnɔ Bua Utsyiko Lə Osaibi Utsyuə Ɜsuə.

37 Se kale dísiəə, Yesu ku wə
bakasebi itsyə bamə áyifə betsyi
kɔtini komə əsuə bəbə kasɔ. Nya
bəbə bétu betidi kpə bətsyuə.
38 Mfó əmə nya osani utsyuə léfa
ɔ́tɛyi nkə, "Oteasa! Nlɛ fə lek-
pakpa, be mɔ ubi əmfo! Wə ete
ni mɔ ubi nɛ! 39 Lɛwɔnɔ bua
ditsyuə əsiə wə lə əsuə nya diətə
woafa bembembe. Diətinkəsə wə
kekleke kəmuə wə kasɔ lə kasɔ
nya waafo afabe nya efu laabɔ
wə lə kɛnyɛ. Yeeyifo wə nko kek-
leke kaklɛ fɛ lɛwɔnɔ nəmə laataka
lə wə əsuə. 40 Nlɛ fə bakasebi
lekpakpa minkə bala lɛwɔnɔ bua
nəmə bətə mɛ, fɛɛ bámfo ni bola."
41 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
"Mi mmi eto betidi, beso biamfo
mɛ kanɔ nya bitidi ato mmə? Nte
lefe nə eto okle ele bə mfi nkɛ mi
lə ɔflɔ isu ese? Nya nte lefe nə sɔ̃ɔ̃
ele bə nkpe utu ntə mi fɛ lə ndu
mi lə ɔflɔ." Nya ɔ́tɛyi osani əmə
nkə, "Kpa fə ubi əmə aboko mfo."
42 Kase ubi əmə nlɛ bubə koo,
lɛwɔnɔ nəmə ko dísiə wə lə əsuə
dímuə wə lɛsɔ lə kasɔnti nya
dítinkəsə wə. Mfó nya Yesu díti
lɛwɔnɔ nəmə kusu nya ótsya ubi
əmə nya úfi wə útə wə anto.
43 Onanto eto əsuəale kplɛ nyamfo
éyifo betidi bamfó kenke yanii.

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ɜsuə.

Yesu eto eyifosa kenke édufə
mə lə əsuə iyifo mə yanii lə lefe
nə Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə,
44 "Bianta lesa nə məəbə mi bɔtɛyi
əsuə! Nyamblɛ ebubə itə itsyi
lə Utidi Eto Ubi əsuə, buufi wə
bakpe lə betidi eto ani." 45 Fɛɛ
wə bakasebi bamə mánnɔ asa
nyamfo eto kasɔ. Iyifo lesa nə béfi
bákula mə, fɛɛ báte sikpi lə kase
bɔɔtɔ wə lesatsyuə itsyi lə nnya
əsuə lə banɔ kasɔ.

Yesu Ɜləkə Utidi Wə Ni Ɔkplɛnyə Kenke Óte.

46 Kənə kətsyuə əbə kédufə lə
bakasebi bamə nti itsyi lə futsyuə
ni ɔkplɛnyə onso lə mə nti. 47 Nya
se Yesu léte mə nsusu esoo, úfi
dikpefi ditsyuə úbə úńyənsə lə mə
ənəmi. 48 Mfó nya ɔ́tɛyi mə nkə,
"Utidi wə ke loofo dikpefi nəmfo
lə mɔ diye əsuəə, ófo mintsya.
Nya utidi wə loofo mɛɛ, oofo utidi
wə létsyese mɛ. Itsyise utidi wə
laabokosə əsuə kasɔ kenke lə mi
ntii, wə ni utidi wə nso kenke nɛ."

Utidi Wə Ke Leenkisi Mii, Uńyə Mi Kama.

49 Mfó əmə nya Yohanes lɛtɛyi
wə nkə, "Bonamute, búnyə utidi

ɔni wə nlɛ awɔnɔ bua bola kələkə
lə fə diye əsuə nya bɔ́tɛyi wə
boənkə úsinkli ɔyɛ, itsyise umbə
bo lenti.”
50 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə
bakasebi bamə nkə, “Bienti wə
kusu, bete biənkə uńyə mi kama.”

Samaria Eto Betidi Bətsyuə Áni Yesu.

51 Nya se lefe nə ele bə
Onanto kpa Yesu usuko kato nlɛ
boyoo, Yesu áse uyi nkə wuusu
Yerusalem. 52 Ótsyese batɔnkpe
bətsyuə nkə bátɔ bésu umə
utsyuə wə nkpe lə Samaria eto
kasɔ lə besu bəmuə əsuə bətsyə
itə wə bubə. 53 Fɛɛ se umə əmfo
eto betidi léte bə wɔɔyɛ mfo ofe lə
ɔtɔ lə Yerusalem esoo, bámfo wə.
54 Mfó se bakasebi ba ni Yohanes
ku Yakobo dínyə nko esoo, bátɔ
Yesu bənkə, “Bonamute, aala
fə bokpadi ute utsyi kato ubə
ɔtsylɔsə mə?” 55 Mfó nya Yesu
lɛtsyi ɔ́wuninsə, úyenki ókpe mə.
56 Nya Yesu ku wə bakasebi bamə
léfe bésu umə bamba.

Betidi Bətsyuə Ála Bə Bəətəkəko Yesu.

57 Se banyɛ bantɔɔ, osani utsyuə
átɛyi Yesu nkə, “Muutəkəko fə nsu
kaka ke fantɔ.”
58 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi wə
nkə, “Nkpaflɔbɛ kpe əbiə nnya
kafo baalabe, nya baklɔbɛ nkpe
ayo. Fɛɛ Utidi Eto Ubi əmbə kaka
wuuluə wə disi.”
59 Nya Yesu lɛtɛyi utidi bamba
nkə, “Təkəko mɛ.”
Fɛɛ utidi əmfo nkə, “Bonamute,
tə mɛ kusu lə nsu mbikə mɔ anto
fɛ.”
60 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi
wə nkə, “Tə mba nsi nkpə fe
bekpənkpə lə besu bebikə mə
bekpənkpə tsyuə. Nya mii, bisu
bikatɛyi Onanto eto sekakedikɔ
eto ditiki nəmə.”
61 Utidi ɔni tsya nkə, “Bona-
mute, muutəkəko fə. Fɛɛ tə mɛ
kusu lə nsu nkla mɔ betidi fɛ.”
62 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Nwə ditsyə keyifo kasɔ ku din-
wuə, fɛ weesinkli kabe kamaa,
məńyə utə keyifo kətə Onanto eto
sekakedikɔ.”

10

Yesu Ákpe Betidi Fosi Akuanse Ku Inuə Kɔtɔ.

1 Lə nyamfo eto kamaa, Bona-
mute ələkə betidi fosi akuanse ku
inuə bamba nya óla mə ótsyese
inuə, inuə nkə besu kəmə ku
mbuto bo útsyue útsyə nkə lə
usu ɔyɛ ofe. 2 Nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Bɛkuɛnkə bia díkayo buləkə
fui, fɛɛ beyifoyifo bamə emfui.
Nyaso bɛlɛ ɔkuɛnsate əmə lek-
pakpa lə otsyese beyifoyifo lə
bəbə bawunsə lə bələkə bɛkuɛnkə
biamə. 3 Bisu! Nlɛ mi bot-
syese fe asamubi lə bekiti eto
nti. 4 Bientsyi atabitobe nye
asatɔtɔ eto katobe nye afokpa, nya
biənńyə lə kusu bisiəsə kuutsyuə
saa.
5 “Diyo saa biudufə, bisiəsə mə
bɛtɛyi biənkə, ‘Diyuə itə diyo
nəmfo ku ni betidi.’ 6 Nya lə utidi
utsyuə wə laala diyuə kpe lə mfóo,
bitə lə mi diyuə lə ditəkəko futsyə
əmə. Fɛɛ lə kuutsyuə saa əmbə lə
mfóo, bidu ku mi diyuə eto kəsiə
kamə. 7 Bisiə lə diyo nə ke bɛsɔnɔ.
Nya lesa saa nə ke boofi bətə mi,
bidi lə binə faa. Itsyise uyifoyifo
saa, əńyə itə kayofofo. Biekedu lə
diyo lɔni bisu lebamba.
8 “Nya umə saa wə báfo mii, bidi
lesa saa nə bootə mi. 9 Betsya
befimfi ba nkpe lə umə əmə. Nya
bɛtɛyi umə əmə eto betidi biənkə,
‘Onanto eto sekakedidi ebɔfi mi.’
10 Fɛɛ lə bisu umə utsyuə nya báni
bámfo mii, bidu bisu obia nti lə
bɛtɛyi biənkə, 11 ‘Mi umə əmfo eto
utembu bo nkpo bo lə akpa kulaa
tsyaa, nnyə mu bɔ́flɛ bókpo mi
mfo. Fɛɛ bekloma biə Onanto eto
sekadidi eto lefe ebɔfi mi!’ 12 Nya
nlɛ mi bɔtɛyi sitinti kekleke minkə
lə diyi nə bookponko betidi lekpo

ayoo, Onanto ebunyə Sodom eto umə kulaa tsya kaminsə eso umə əmfo.

Kəmə Kətsyuə Mámfo Yesu Eto Ditiki.

13 "Mbɔbɔɛ məətə mi Korasimfɔ! Nya mbɔbɔɛ məətə mi Betsaidafɔ! Itsyise lə ayanisa nnya mínyifo lə mi nti ete mínyifo lə Tiro ku Sidon eto kəmə bua inii, eni bəsiə lə kasɔ, béfi afianku báyimi, bédiki ntɔ lə əsuə, nnya léte bənkə báni abua nnya béyifo! 14 Onanto ebunyə Tiro ku Sidon eto kəmə kaminsə eso mi lə Lekpoyi əsuə. 15 Nya fə Kapernaum eto umə, bubu fanlɛ fə babesə fə ku fə betidi kato eso? Bɔɔtsylɔsə mi, bato mi bakpe lə ute!"

16 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi nkə, "Utidi wə ke lɔɔnɔ mi ditikii, mɔ ditiki ɔnɔ. Nya utidi saa wə lɛni mii, mɔ ɔ́ni. Nya utidi saa wə lɛni mɛ, wote nkə ɔ́ni Onanto wə létsyese mɛ."

Betidi Fosi Akuanse Ku Inuə Bamə Ésinkli Bəbə Bésu Yesu Ɔflɔ.

17 Betidi fosi akuanse ku inuə bamə ésinkli bəbə ku disuəyuə. Nya bəbə bátɛyi wə bənkə, "Bonamute, awɔnɔ bua kulaa tsya étsyue bo ditiki koto se bóla nnya búləkə lə fə diye əsuə."

18 Yesu átɛyi mə nkə, "Nnyə Obonsam se ófankli útsyi kato úbə kasɔ fe ofamfa seka. 19 Bɛnɔ kukɔnɔ! Ntə mi əsuəale bə biofo buńyə lə bawa ku bakpoe əsuə. Ku lə beso olontidi eto əsuaəle kenke ani nya kulesa saa embuyifo mi. 20 Fɛɛ yenyifo mi disuəyuə bə awɔnɔ bua etsyue mi ditiki ato. Bomu binyə disuəyuə bə Onanto áwɔni mi aye ókpe lə wə sekakedikɔ kato."

Yesu Ǝnyə Disuəyuə.

21 Lə lefe nəmfo əsuəə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ákpe disuəyuə lə Yesu əsuə kenke nya Yesu lɛtɛyi nkə, "Anto, kato ku kasɔ eto Onamute, maasɔ fə ani, itsyise asa nnya féfi fákula bekuente ku babesibe, ələkə nnya áte mba lenni kulesa ku mba nte fe bekpefi. Sitintii, Anto, nko nkpe fə ɔkɔɛ nɛ."

22 Nya usi ɔ́tɛyi nkə, "Mɔ Anto éfi asa nnya kenke utə mɛ. Kuutsyuə saa enyi nwə ni Onanto eto Ubi əmə, enso Onanto mate hã. Nya kuutsyuə saa lenyi utidi wə Anto əmə tsya ni, enso wə Ubi ɔni kplo wə mate hã ku betidi ba Ubi əmə díləkə nkə bate Anto əmə tsya."

23 Nya Yesu lɛtsyi ɔ́wuninsə óbe wə bakasebi bamə nya ɔ́tɛyi mə mate buɛɛ nkə, "Ǝsuə yuə mi sitinti bə bɛlɛ asa nnya bɛnlɛ bunyə mfo bunyə! 24 Nlɛ mi bɔtɛyi minkə, Onanto eto bənyɛləkətidi kpə ku baka tsya ála bə lə bənyə lesa nə bɛnlɛ bunyə, fɛɛ bənnyə, nya lə bánnɔ lesa nə bɛnlɛ bɔnɔ, fɛɛ bɔ́nnɔ."

Yesu Átɛyi Mə Samarianyə Wə Diyifo Utidi Utsyuə Uni Kafoɛkpɛ Eto Lekpa.

25 Kɔfi eto oteasa utsyuə əbə nkə woato Yesu obe. Nya ɔ́tɔ wə nkə, "Oteasa, be ele bə nyifo fɛ lə nyə nkpə manlo?"

26 Yesu ətə mbuayɛ ɔ́tɔ wə nkə, "Be Asawɔniwɔni Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi? Nya ntsyə faanɔ ditiki nəmə kasɔ?"

27 Nya osani əmə dítə mbuayɛ nkə, "La Bonamute Onanto ku fə utu kenke, ku fə lɛwɔnɔ kenke ku fə əsuəale kenke ku fə nsusu kenke tsya, nya laala fə ɔyimitsyuə fe fə əsuə ke."

28 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Átɛyi ɛlɛkɛ nko. Yifo nko ete ebunyə nkpə manlo."

29 Fɛɛ se kɔfi eto oteasa əmə léla lə utə wə əsuə lɛbɛ esoo, usi ɔ́tɔ Yesu nkə, "Owoe ni mɔ ɔyimitsyuə?"

30 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə, "Lefe ditsyuə nə léfe məə, osani utsyuə étsyi Yerusalem ɔ́tɔ lə Yeriko nya beyu dímuə wə lə

kusu. Báblɛ wə nya bələkə wə
bikə kenke lə əsuə nya báyani wə
betsyə mfó lə ukpə ku mənkpə
eto nti. 31 Íbə bə Onanto eto
usumunyə utsyuə əbə ɔlɛ bɔyɛ
kafe lə kusu komə mfó. Fɛɛ se
únyə utidi əmfo lə kusu ɔflɔ, ɔ́yɛ lə
lekpake bamba fe údu. 32 Nko kə
Lewinyə, utsyuə tsya díbə ɔ́yɛ mfo
ɔnlɛ bofe. Nya se únyə osani əmə,
wuntsya áyɛ lə ɔflɔ bamba ófe
údu. 33 Fɛɛ Samarianyə utsyuə wə
dibə ɔ́yɛ lə kusu mfo ɔnlɛ bofe,
əbə útu utidi əmə. Nya se únyə
wə, wə asa ənə wə kafo. 34 Ɔ́yɛ
úsu wə ɔflɔ nya úfi nnuəbi ku ntə
ókpo lə wə afabe nyamə əsuə nya
ókle nnya kenke, nya útsyi osani
əmə útəkə lə wə ubuki əsuə. Nya
úfi wə úsuko bafɔ eto kasɔnɔkɔ
nya ɔ́lɛ wə ola óbe wə. 35 Se kale
disiə, úləkə atabi ətsyuə útə nwə
laabe bafɔ eto kasɔnɔkɔ kamə nya
ɔ́tɛyi wə nkə, 'Kalɛ wə ola. Nya lə
nsinkli mbə nlɛ bofe mfoo, moofo
fə lesa nə ke fesi fábiasə lə wə
bobe əsuə.' "

36 Mfó əmə nya Yesu lɛtɔ afi eto
oteasa əmə nkə, "Nya lə fə nsusu
əsuə, betidi itsyə bamfo nti eto
owoe lə fə ənyəsa əsuə, ni utidi
wə didufə lə bewudifɔ bamfo eto
ani eto ɔyimitsyuə?"

37 Afi eto oteasa əmə ətə mbuayɛ
nkə, "Utidi wə dinyə wə kaminsə."
Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Fintsya
su lə esu eyifo nko."

Yesu Ésu Marta Ku Maria Ɔflɔ.

38 Se Yesu ku wə bakasebi lɛyɛ
lə kusu bantɔ, bésu bedufə kebuto
kətsyuə. Usio utsyuə wə baakpo
Marta ákpa wə úsuko wə diyo.
39 Ɔyimisio utsyuə akɛ Marta wə
baakpo Maria. Usio əmfo əsiə lə
Yesu ɔflɔ nya ɔnlɛ wə asa nnya
ɔnlɛ bote bɔnɔ. 40 Diyo bobe
eto asa nnya dísu ítəkə lə Marta
mate əsuə étsyiko wə bulə. Nya
úbə ɔ́tɛyi Yesu nkə, "Bonamute,
yenyifo fə kulesa bə mɔ ɔyimisio
áyani diyo bobe eto asa buyifo
nyamfó kenke utəkə mɛ lə əsuə?
Tɛyi wə lə ubə ɔwunsəko mɛ!"

41 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, "O
Marta! Be kase fanlɛ əsuə bulə
lə asa kpə əsuə. 42 Fɛɛ lesa lɔni
ete loohiã bə babɛbɛ. Nya lesa
nəmə ni nə Maria díləkə nɛ. Nya
bensiembofo ni lə wə ani."

11

Yesu Áte Wə Bakasebi Kase Booto Ola.

1 Diyi lɔnii, Yesu ákɛ lə kalebe
kətsyuə ókato ola. Se ólosə, wə
bakasebi eto ɔni, əbə wə ɔflɔ úbə
ɔ́tɛyi wə nkə, "Bonamute, te bo
kase buukato ola fe kase Yohanes
léte wə bakasebi."

2 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
"Lə bɛlɛ ola botoo, bɛtɛyi biənkə,
'Bo Anto,
tə lə bakpasə fə diye.
Fə sekadidi lə sibə.
Beyifo lə fə lelabi əsuə
lə kasɔ mfo fe kase inte kato.
3 Tə bo bo diyi saa eto didisa.
4 Nya lə efi bo abua atsyɛ bo,
fe kase bo tsya leefi katsyɛ
utidi saa wə laata bo kebu.
Nya məntə lə budufə lə botokabe
əsuə
nya le ələkə bo etsyiko lə abua
əsuə.' "

5 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi
nkə, "Lə ibə bə mi nti eto ut-
syuə áyɛ úsu wə ɔyɛtsyuə eto
diyo ku ntsyenti úsu ɔ́tɛyi wə
nkə, 'Ɔyɛtsyuə, dia ələmbo ətsyə
ətsyuə ətə mɛ, 6 itsyise mɔ
ɔyɛtsyuə ɔni etsyi kusu ubə ɔsɔnɔ
mɛ mɔmɔ. Nya didisa saa ente
muutə wə!'

7 "Nya fə ɔyɛtsyuə əmə lɛtɛyi fə
nkə, 'Məmbə ələ mɛ! Bonko mɔ
bebi ebolabe nya búti siku lə diyo.
Mensi embofo botaka mɔmɔ kəbə
kətə fə kulesa.' 8 Lə íbə bə ɔ́tɛyi
nkoo, be ni lesa nə fuuyifo? Nlɛ
mi bɔtɛyi minkə lə mə sɛyɛtsyuə
mate esoo, wəmbotaka. Fɛɛ lə
kase fənyə fanlɛ wə lekpakpa bɔlɛ

hã esoo, wootaka utə fə lesa saa nə
fanlɛ bɔbɛbɛ.
9 “Bɛtɔ asa lə befi bətə mi.
Bɛbɛbɛ asa lə binyə. Bɛsɔ siku lə
basini mi. 10 Itsyise utsyuə saa wə
laatɔ asaa, bəətə wə. Nya utsyuə
saa wə laabɛbɛɛ, wəənyə. Nya
utsyuə saa wə laasɔ sikuu, bɔɔsini
wə.
11 “Nya mimba ni bebiantoməə,
biefi owa kətə lə lɛkpɛ nə ubi lɛtɔ
mi eto kɛnyɛ? 12 Nye okpoe bomu
biefi kətə wə lə dikusɛmfɔ nə ɔ́tɔ
eto kɛnyɛ? 13 Mimba ni babuayifo
kulaa tsya yi kase buifi asa sɛɛ
bitə mi bebi. Nya ntsyə yuutsyə
ku Boanto wə nkpe kato itə bo?
Ntsyə yoofó bubə bə wəmbufi wə
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ utə betidi ba laatɔ
wə?”

Betidi Bətsyuə Ǝnə Etiki Itsyi Lə Yesu Ku Beelsebul Eto Ǝsuəale Ǝsuə.

14 Lefe lɔnii, Yesu ákala lɛwɔnɔ
bua nə ləəndi etiki ketsyiko lə os-
ani utsyuə əsuə. Nyaso se lɛwɔnɔ
nəmə lɛbɔ lə utidi əmə əsuə
ko, utidi əmə étsyiko etiki budi.
Nyamfo éyifo betidi ba díńyə
mfó yanii. 15 Fɛɛ mə bətsyuə
átɛyi bənkə, “Awɔnɔ bua kenke
eto uninə wə baakpo Beelsebul
eto əsuəale əsuə woafo nya bola
kələkə lə betidi əsuə.” 16 Nya
bətsyuə tsya léla bə baato Yesu
babe eso bátɛyi wə bənkə úyifo
ayanisa ətsyuə lə uləkə ote nkə
Onanto ɔflɔ utsyi.
17 Fɛɛ Yesu wə ate mə nsusu lə
wə əsuə. Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə,
“Sekakedikɔ saa sia lema akpa
akpa nya mə sɔ̃ɔ̃ nlɛ bɔkpɔ lə
bətsyuə əsuə, sekakedikɔ siamfo
eboba. Nya diyo nə ke eto be-
tidi ləəńyə lə bətsyuə əsuə, diyo
nəmə eboba. 18 Nyaso lə boma
kpe lə Obonsam eto sekakedikɔɔ,
ntsyə fɛ wə sekakedikɔ siamə lu-
unyə? Bɛlɛ bɔtɛyi biənkə maala
awɔnɔ bua kələkə ɛyɛ lə Beelsebul
eto əsuəale nnya wəətə mɛ eso.
19 Nya lə Beelsebul əsuə maala
məə, bawoe əsuə mba ntəkəko
mi laayɛ kala awɔnɔ bua kələkə
lə betidi əsuə? Mi kosate eto
mba ntəkəko mi lɛ buləkə kate
nkə bidia baatɛyi. 20 Owo lo!
Onanto eto əsuəale bomu əsuə
maala awɔnɔ bua kələkə. Nyalɛ
nyamfo lɛ buləkə kate mi wuee
nkə, Onanto eto sekakedidi ébubə
sékpe lə mi nti koko.
21 “Lə əsuəaletidi utsyuə əmuə
əsuə ku wə bemamakə uńyə ɔlɛ
wə diyo bosee, te fə bike bia nte
wə embonya. 22 Fɛɛ lə utidi wə
nkpe ale nso wə əbə nkə woakpɔ
ku wə nya óso wə anii, woalɛ wə
bemamakə bia əsuə ufi wə disi
utəkə kafo nya woalɛ utidi əmə
eto bikə kafo kesiə kətə bətsyuə.
23 “Utidi wə ke ləmbə lə mɔ
lekpakee, te fə uńyə lə mɛ əsuə
sitinti. Nya utidi wə ke laankpa
asa kətsyə ditsyu ku mɛ, te fə ɔlɛ
nnya busense kewi.

Lɛwɔnɔ Bua Eto Businkli Kəbə.

24 “Lə lɛwɔnɔ bua ábɔ lə utidi
əsuəə, diesu katsyilama nlebe
nlebe bo lekoe kabɛbɛ kaka diɔkɛ
ditsyə ɔnwɛ. Nya lə díənnyə
kedufəkɔɔ, diatɛyi əsuə nkə,
‘Muusinkli nsu mɔ diyo nə mínsiə
kɔ.’ 25 Nyaso diesinkli kesu kabe
əkənyə nkə bákpa diyo nəmə kafo
kɛnkɛnkɛ nya lesa saa nte kukɔnɔ.
26 Lə nnya esoo, diabɛbɛ awɔnɔ
bua akuanse nnya nkpe disiale
enso ni nya bəəbə bə lə bəsiə mfo.
Lə kalosəkɔ, utidi əmfo eto nkpə
bo woəsiə abia kaso mbo úsiə kɔ
kulaa tsya.”

Yesu Áte Asa Itsyi Lə Utidi Wə Nkpe Le Disuəyuə Kosate Ǝsuə.

27 Lefe nə Yesu lɛtɛyi asa nyam-
foo, usio utsyuə wə lɛkɛ lə be-
tidi bamə nti áfa bembembe ɔ́tɛyi
nkə, “Onanto lə okpo usio wə lélé
fə ku nwə dítə fə lɛmi fáyimi
atsyɔ!”
28 Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə,
“Betidi ba laanɔ Onanto eto ditiki

nya beeyifo lə ni əsuə, mə bomu
ele bə bənyə disuənyuə nɛ!”

Yesu Áni Nkə Weembuyifo Ayanisa.

29 Nya se betidi bamə dítsyiko
bufui lə Yesu əsuəə, úsukosə nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bebe kase mi mmi
eto betidi nkpe sibusufɔ! Ayanisa
eto buləkə kate nya baala bə
bəənyə, fɛɛ bembunyə anyinisa
saa enso nya díbə lə Yona əsuə
seka. 30 Fe kase Onanto eto
unyɛləkətidi Yona eto ale díbə itə
lə Ninivefɔ əsuəə, nko ke Utidi eto
Ubi tsya eto ale luubə fe ditsyəbi
itə mmi eto betidi nɛ. 31 Nya lə
diyi fɛfɛ eto Lekpoyi əsuəə, Besio
eto Oka wə dítsyi Ɔnwɛdikue eb-
otaka uńyə nya woote mi lɛnimi
lə lɛwɔ olo mi dikpi, itsyise ótaka
útsyi lə wə kasɔ ka letso famfamfa
úsu nkə lə ɔnɔ Oka Salomo eto
kobetete eto asa. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi
minkə utidi wə nso Salomoo, wə
ni nwə mfo nɛ. 32 Ninivefɔ
ebotaka bəńyə lə Lekpoyi Fɛfɛ
əsuə nya boolo mi mmi eto be-
tidi bamfo dikpi. Itsyise lefe nə
Yona lɛtɛyi mə Onanto eto ditikii,
bátsyi báwuninsə nya báyɛ mə
abua buyifo. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi
sitinti minkə, utidi ɔni utsyuə kpe
lə mi nti mfo wə lɛmɔ onso Yona
kulaa tsya!

Yesu Ǝləkə Lesa NəLəətə UtidiLəəyənde Óte.

33 “Utidi kuutsyuə saa anto
okandiɛ kefi kakula nye kakpe lə
asa kalɔ. Bomu weefi wə kətəkə lə
wə kətəkəkɔ kaka betidi ba ləəbə
mfó luunyə asa wue. 34 Utidi
eto ənəmi eyifo fe okandiɛ itə wə
utidi əmə. Lə fə ənəmi ənyə asa
kukɔnɔɔ, fə utidi əmə kenke tsya,
yuutə ənyə asa ekpa kenke. Fɛɛ
lə fə ənəmi əmbə kɔnɔɔ, te fə fə
utidi əmə kenke kpe lə ketuntu
əsuə. 35 Nyaso lɔ abe fə əsuə
kukɔnɔ bə diyənde nə nkpe fə
lə əsuə mamfiani ketuntu. 36 Lə
diyənde akpasə fə əsuə kenke nya
fə kukalebe saa ləmbə lə ketuntu
əsuəə, te fə fə kalebe saa ebunyə
lekpasə fe kase okandiɛ ləəyənde
nya wə diyənde laakpo fə lə əsuə
seka.”

Yesu Álo Yudafɔ Eto Batɔnkotɔnko Bamə Dikpi.

37 Se Yesu dídi etiki ólosəə,
Farisinyə ɔni utsyuə ákpadi wə
nkə ubə udi lesa lə wə diyo. Mfó
nya úsu úsiə lə kasɔ lə diyo nəmə
lə udi lesa. 38 Íyifo Farisinyə əmə
buɛ se únyə nkə Yesu məmflə kɔni
fe kase mə lekpa lete fɛ útsyiko
budi.

39 Nyaso Bonamute Yesu átɛyi
wə nkə, “Mɔmɔɔ, mi Farisifɔ
biəflə mi kedikpɛ ku akɔbe eto
kama, fɛɛ lə ɔnukualɛ əsuəə, biyi
ku lefomfi ku asa buayifoyifo sɔ̃ɔ̃.
40 Bieninə! Inni Onanto əmə ete
ni nwə díyifo asa nnya kenke eto
kafo ku kama lee ntsyə? 41 Bifi
lesa saa nə nkpe lə mi kakpɛ ku
akɔbe kafo bitə bakombo bə lə mi
lesa saa lə ele kɛnkɛnkɛ lə Onanto
eto ənəmi.

42 “Mbɔbɔɛ məətə mi Farisifɔ!
Biefi mi edisa ku mi nyoma eto
bekolenkə ku seko ku afantosi
akpa akpa, nnya laanyi fififi eto
lekpafosile kətə Onanto. Fɛɛ bɛni
asa sɛɛ buyifo lə kɔnukualɛsu
əsuə nya biannla Onanto tsya.
Nyamfo ni lesa nə ele bə biyifo
bɛkɔ lə nnya bímfi bɛnlɛ buy-
ifo koko, nya yanle bə biləkə ku
kuətsyuə bitsyɛ kama.

43 “Mbɔbɔɛ məətə mi Farisifɔ!
Itsyise biala biə biəsiə lə nsiəkɔ
kplɛ bo nso lə ntsyakɔ. Nya biala
biə betidi kəsiəsə mi ku dibu lə
obia.

44 “Mbɔbɔɛ məətə mi, itsyise
bite fe edi nnya mbikə lə kasɔ
bəənyə kətsyə lekpo, nya betidi
laayɛ lə nnya əsuə kafe itsyise
baante nko.”

45 Mfó əmə kɔfi eto oteasa ɔni
lə mə nti átɛyi wə nkə, “Oteasa, lə
atɛyi nyamfo nkoo, áka bontsya.”

46 Nya Yesu dítə wə mbuayɛ
nkə, “Mbɔbɔɛ məətə mi afi eto
bateasa tsya. Itsyise bietsyisə
betidi bikə bia bembofo butsyi.
Nya biemfi nsusu kabe biə bi-
awunsəko mə lə mi butsyi əsuə.
47 “Mbɔbɔɛ məətə mi sitinti,
itsyise béto edi kukɔnɔ bitə
Onanto eto bənyɛləkətidi. Fɛɛ
Onanto eto bənyɛləkətidi bamfoo,
lə ɔnukualɛ əsuəə, mi bana mə
lélo mə. 48 Nya mi kosatee, bɛtɔnɔ
lə nyamfo əsuə biə lesa nə mi
anto mə díyifo álɛkɛ. Mə lélo
Onanto eto bənyɛləkətidi bamə
nya mi léto mə edi. 49 Nyamfo eso
Onanto lə wə kobetete əsuə lɛtɛyi
nkə, ‘Mootsyese mɔ bənyɛləkətidi
ku batɔnkpe nya boolo mə
bətsyuə nya bootəkəko bətsyuə
kama.’ 50 Nyaso mi mmi eto
betidi kenkee, boonə mi koto
lə Onanto eto bənyɛləkətidi ba
kenke bálo idu taa kawunsiə eto
kasɔ ketsyikokɔ kə. 51 Idu lefe
nə bálo Abel ibə eyo Sakaria wə
bálo lə kedikətəkɔ eto leba ku
kakɛnkɛkɔ eto nti. Sitinti minlɛ
mi bɔtɛyi minkə, Onanto ebunə
mi, mmi eto betidi ato lə nyamfo
kenke eso!
52 “Mbɔbɔɛ məətə mi kɔfi eto
bateasa! Itsyise diyo nə kafo kobe
nkpee, bíti ni siku bíləkə safui
bídunko. Fɛɛ mi kosate áni biə
biembudufə lə ni kafo. Nya bieti
betidi bamba ba nlɛ bokplatsya bə
beedufə lə ni tsya kusu.”
53 Se Yesu dídu lə kaka mfóo,
Farisifɔ ku kɔfi eto bateasa
étsyiko bunyənki nya bátɔ wə
etiki kpə ku lɛblɔfi. 54 Nya banlɛ
kusu bɔbɛbɛ lə kase bɔɔyɛ bəmuə
wə lə wə ditiki əsuə bə ɔtɛyi
kabua.

12

Yesu Ǝkə Ato Lə Betidi Eto Ǝnəmi Bobe Keyifo Asa Ǝsuə.

1 Se betidi akpi akpi bətsyuə
díbə bátsya mfóo, itə bə bétsyiko
bətsyuə bukə kamanklii, Yesu
étsyiko wə bakasebi etiki budi
katɛyi nkə, “Bebe sinini lə Farisifɔ
eto bidiabidia eto asayifoyifo nnya
laayansə betidi əsuə. 2 Lesa saa
nə betidi díyifo bákula, əbɔbɔ
lə lekple utidi saa nyə wuə, nya
akulasa saa əbɔbɔ bate. 3 Nyaso
lesa saa nə ke bátɛyi lə kaka lenaa,
diɔbɔ lə lekple banɔ. Nya asa
nnya bátɛyi lə kawɛ əsuə lə diyo
kəmiəə, booləkə nnya babe letsya
utsyuə saa nɔ.

Bete Onanto Sikpi, Ni Utidi.

4 “Bayɛtsyuə, nlɛ mi bɔtɛyi
minkə, bianté sikpi betidi ba laafo
etidisuə ete bolo nya bensiem-
bofo kulesa buyifo lə nnya kama.
5 Utidi wə ele bə bete sikpii,
muuləkə wə nte mi. Bete sikpi
Onanto wə lə ólo fə ólosəə, nya
unsi onkpe əsuəale uufi fə oto
okpe lə ditefɛnku nə ləənyə lefe
saa kəmiə. Befo mɛ bɛnɔ biə,
wə ni utsyuə ele bə bete sikpi
nɛ. 6 Inni pɛsewa inuə ete baate
ntsyuɛ nnɔɔ? Fɛɛ Onanto anta mə
kuutsyuə saa əsuə. 7 Mi disi eto
sɛwɔni kulaa tsya, Onanto yi se
leklambi. Nyasoo, biensite sikpi
itsyise befo koya beso bakləbɛ
kpə.

Bińyə Lə Yesu Eto Kama Kekleke.

8 “Nlɛ mi bɔtɛyi kasini minkə,
utidi wə ke lɔɔtɛyi lə betidi eto
ənəmi nkə uyifo mɔ olee, Utidi Eto
Ubi tsya ebofo wə fe wə ole lə
Onanto eto batɔnkpe eto ənəmi.
9 Fɛɛ utidi wə lɔɔni mɛ lə betidi
eto ənəmii, Utidi Eto Ubi tsya
ebɔni wə lə Onanto eto batɔnkpe
kenke eto ənəmi. 10 Nya utidi saa
wə lɔɔtɛyi lesatsyuə uńyə lə Utidi
Eto Ubi əsuəə, Onanto ebufi ɔtsyɛ
wə. Fɛɛ utidi wə luudi mbusiotiki
lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, Onanto
embufi nnya ɔtsyɛ wə kulefe.
11 “Lə ibə bə bakpa mi besuko
Yudafɔ eto katsyakɔ nye baka eto
ənəmi bə baakponko mi lekpoo,

biəntə lə ilə mi lə lesa nə biusu
bɛtɛyi əsuə nye kase biota mi
əsuə disi. 12 Itsyise Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
ebote mi lesa nə biɔtɛyi lə lefe
nəmə ayo.”

Lekpa Itsyi Lə Otabinyə Wə Leeninə Utsyuə Ǝsuə.

13 Utidi utsyuə ákɛ mfo lə betidi
nti wə lɛtɛyi Yesu nkə, “Oteasa,
tɛyi mɔ ɔyimi fənkə usie bo anto
eto bikə bia utsyə bo lə mfo mɔ
bele.”
14 Mfó Yesu dítə mbuayɛ nkə,
“Osani, owoe dítə mɛ kusu nkə
nsie bikə nye nyifo okponkpo lə
mi inuə eto bikə busie əsuə?”
15 Mfó nya ɔ́tɛyi məmblɛ nkə,
“Bitəkə ənə lə bebe kukɔnɔ lə
bikətanta ku kunənkpə saa eto
okle əsuə, itsyise utidi eto nkpə
sitinti manyɛ lə bikə bia nkpe wə,
lə uyifo otabinyə kulaa tsya əsuə.”
16 Yesu ésukosə ɔ́tɛyi mə lekpa
nəmfo nkəə, “Otabinyə utsyuə
əsiə lə lefe nə léfe mmə wə lɛkɛ
nsɔ kpə bo lɛlɛkɛ bidikə tinti. 17 Lə
nyamfo eso úfi nsusu nkə, ‘Se
mənnyə kaka muutsyə mɔ bidikə
biamfoo, be ele bə nyifo?
18 “ ‘Lesa nə ele bə nyifo ni
bə mooba mɔ kenwu ka kɔ nya
mooto kafɔfɔ ka lɔɔmɔ eso nka
kɔ. Mfó muunyə kətsyəkɔ itə
mɔ bidikə ku bikə kenke. 19 Nya
mɔɔtɛyi mɔ əsuə minkə disiɛkpɛ
kpe mɛ. Nkpe asa sɛɛ kpə nnya
mɔɔlɔ ntsyə itə alɛ kpə. Muusiə
ntsyə ɔnwɛ nya muudi, nnə nya
muudi nkpə nyə disuəyuə.’
20 “Fɛɛ Onanto átɛyi wə nkə,
‘Fə utidimumu! Ketsye kamfo hã
moofo fə nkpə lə fə ani. Nya owoe
luudi asa nnya fála fə alɔ ətsyə fə
əsuə mfo?’ ”
21 Mfó nya Yesu lélosə wə etiki
nkə, “Mmə yuutsyə itə betidi
ba laabɛbɛ asa kpə kətsyə əsuə
lə kasɔ mfo nya baanlɔ kulesa
kətsyə lə Onanto eto nɛ.”

Ka Ase Lə Onanto Ǝsuə.

22 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi
nkə, “Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi minkə
biankpɔnko əsuə lə lesa nə biudi
bisiə nkpə nye lesa nə biɔlɛ əsuə.
23 Nkpə afo koya boso didisa, nya
etidisuə tsya afo koya eso lesa
nə bɔɔlɛ lə əsuə 24 Bɛlɛ ənəmi
bebe baklɔbɛ ba laamfó ɔkɔɛ nya
bəəmfəsə nye bələkə bidikə lə
ɔkuɛ tsya. Bəmbə kenwu nye
bikə kətsyəkɔ. Fɛɛ Onanto əətə
mə didisa! Nya mimba lefo koya
benso baklɔbɛ nkpə! 25 Nya mi
utsyuə ebofo nkpə busiə diyi lɔni
kplo kasonsə alɛ nnya ele bə usiə
ɛyɛ lə wə lekplatsya əsuə? 26 Nya
lə biembofo kulesa buyifo lə asa
kɛkɛ nyamfo əsuəə, beso bia bak-
platsya kele əsuə lə asa bamba
tsya əsuə?
27 “Bibu bebe kase dituwinimi
ləəmə kanɔ bobee. Kaanta oloko-
tutu nya keendi kafia kefi keti
əsuə. Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə Oka
Salomo kulaa tsya lə wə kɔlɔkɔ
eto diyənde əsuəə, mánnɔ bobe fe
dituwunimi nə ləəmə mfó. 28 Lə
Onanto ləətə sefa kɔlɔkɔ komfo
eto oklee, sefa sia ləəńyə mmi
ete nya lə kəsiəsə ete baala se
kato kakpé lə ditefɛnku kəmiəə,
ntsyə yuubə bə Onanto əmfo kə
embutə mi alɛsa nnya ləmboso
sefa eto ale nyamə? Be dítə
eso mi bofokanɔ ləmbə ale mmə?
29 Nyaso biante sikpi lə bɛsɛsə
ənəmi bikatɔ biənkə be biudi nye
be biunə. 30 Itsyise betidi ba
dímamfo Onanto bánɔɔ, mə ni
mba leefi mə ənəmi kətəkə lə
asa nyamfo əsuə nɛ. Mi Anto yi
nkə asa nyamfo kenke afe itə mi.
31 Bomu bikebu disi ketsyiko lə
Onanto eto sekakedikɔ əsuə nya
uufi nyamfo kenke utə mi.

Bifi Mi Kusubebe Bitəkə Lə Onanto Eto Sekakedikɔ Eto Asa Ǝsuə.

32 “Mi ditsyukpa kɛkɛ nə
ntəkəko mɛ, biante sikpi. Itsyise
iyifo Onanto eto lelabi bə utə mi

kəsiəkɔ lə wə sekakedikɔ. 33 Bifi
mi bikə bia nte mi bisu bete lə bifi
atabi nyamə bitə bakombo. Lə
bɛbɛbɛ otabitobe wə ləəmbobia
bitsyə əsuə lə Onanto eto. Mfóo,
nya mi bikə bia lefo koya luutsyə
kpoo nya biembolo kulefe. Itsyise
uyu saa əmbofo budufə mfo nya
balɛ lembobiasə mi. 34 Itsyise
kaka fə bikə bia lefo koya ntee,
mfo mi ketu tsya luusiə nɛ.

Yesu Átɛyi Wə Bakasebi Nkə, Bəmuə Ǝsuə Bətsyə.

35 "Bimuə əsuə bitsyə itə lesa
nə ke luubə, lə mi kakandiɛ
lə kəkənyə. Nya biəntə lə mi
okandiɛ lə ɔni. 36 Bimuə əsuə
bińyə fe kase beyifoyifo ləəńyə
kəsəkə mə Onamute wə luutsyi
kusiə kakpakɔ ubə. Lə ubə ɔsɔ
sikuu, lə basini bətə wə lamfo-
lamfo. 37 Beyifoyifo ba Onamute
luubə unyə nkə bəńyə balɛ bose
itə wə bubəə, ebunyə disuəyuə
tinti! Nlɛ mi bɔtɛyi minkə,
wɔɔwuninsə kafia lə lɛmɔkɔsi
ɔtsyimi, nya wuutə nkə bəsiə lə
wə kedikɔ, nya wə kosate lu-
utə mə lesa bedi. 38 Lə ibə bə
ntsyenti nye kolensiənto kplɛ úbə
nya únyə mə se bəńyə bensəkə wə
bubəə, nte disuəyuə nə eto okle
wookpe mə! 39 Mɔmɔɔ, bete biə
lə oyosate ebote lefe nə uyu luubə
uyu wəə, eni wəmbutə wə kusu
nkə oba udufə wə diyo. 40 Nyaso
nko ele bə itsyə mi tsya bə bińyə
bikabe kusu nɛ, itsyise mɔ, Utidi
Eto Ubi, ebubə udufə lə lefe nə
bɛnnlɛ wə kusu bobe."

Uyifoyifo Wə Leetsyue Koto Ku Nwə Leentsyue Koto.

41 Mfó əmə nya Petro lɛtɔ Yesu
nkə, "Bonamute, bo fanlɛ lekpa
nəmfo bɔtɛyi kətə, lee dińyə itə
utidi saa?"
42 Nya Yesu ditə mbuayɛ nkə,
"Uyifoyifo ni nwə ntəkə ənə nya
weeyifo keyifo lə ɔnukualɛ eto
kusu əsuə, wə ni nwə wə Ona-
mute leefi kətsyə lə wə beyifoyifo
fɛfɛ eto kɛnyɛ nɛ. Nya wə ni
futsyə luutə wə beyifoyifo fɛfɛ mə
didisa lə lefe sɛɛ əsuə nɛ. 43 Bebe,
lə uyifoyifo əmə afo nya woeyifo
ke kukɔnɔ fɛ wə Onamute díbəə,
wuunyə disuəyuə tinti lə uyifoyifo
əmə əsuə! 44 Sitintii, nlɛ mi bɔtɛyi
minkə wə Onamute əmfó ebufi
uyifoyifo əmə utsyə lə wə bikə
kenke eto kɛnyɛ.
45 "Fɛɛ lə uyifoyifo əmə átɛyi
nkə, 'Mɔ Onamute ésu kusu
wəəmbubə mlə,' nyaso útsyiko
budi kənə kəkpə ntə nya woablɛ
beyifoyifo fɛfɛ ba ni basani ku
besio kenke ku disialee, 46 wə
Onamute ebubə lə lefe nə wə
uyifoyifo lenyi, ɔnnlɛ kusu bobe.
Mfó Onamute əmə ebunə wə koto
kekleke ko dinyə itə mba ditidi ato
bamfó eto okle.
47 "Uyifoyifo wə nyi lesa nə wə
Onamute laala nkə uyifo utə wə
fɛ woani ni buyifo se woanla nkə
woeyifo lə nnya əsuə esoo, ablɛ hã
buukablɛ wə nya luutə ofo afabe
lə wə əsuə. 48 Fɛɛ uyifoyifo wə
lennyi lesa nə wə Onamute laala
nkə uyifo fɛ uyifo lesa nə dińyə itə
kotonənə, sɛkɛ ete boonə wə koto.
Utidi saa wə bətə asa kpəə, nko
ke ele bə uyifo asa kpə nɛ. Nyaso
utidi saa wə bətə asa kpə isi ensoo,
nko ke ele bə uyifo keyifo isi eso
nɛ.

Betidi Eto Nti Ebusənsə Lə Yesu Eso.

49 "Mfi Onanto eto kotonənə ko
nte fe ute seka mboko kawun-
siə. Nya nla sitinti minkə eni ut-
syiko buńyə koko. 50 Ntufləsəfləsə
eto bulə kplɛ butsyuə kpe ele bə
mfo fe kase ketu leetsyi utidi ke-
dunko. Nya membunyə lɛwɔnɔ
nsiə isu ese lefe nə bulə bomfó
díbə bófe. 51 Bíbu biə mbə kawun-
siə miə məətə mi diyuə? Owo lo!
Inni diyuəsə, bomu nti busənsə
eso. 52 Nya idu mɔmɔ ɛntɔɔ, ayo
nnya fe kaka betidi ɛnɔ nkpee,
boosensə lə bətsyuə əsuə. Inuə
ebotaka bəńyə lə itsyə əsuə nya

itsyə lootaka bəńyə lə inuə əsuə.
53 Ubianto ebotaka uńyə lə wə be-
bisaibi əsuə, nya bebisaibi lootaka
bəńyə lə mə anto əsuə. Ambemə
ebotaka bəńyə lə mə bebisiobi
əsuə, nya bebisiobi tsya lootaka
bəńyə lə mə ambemə əsuə. Nya
bəsəambe mə lootaka bəńyə lə
mə bebisaibi eto bəsiə əsuə, nya
bebi eto bəsiə lootaka bəńyə lə mə
bəsəambemə əsuə."

Yesu Ǝkə Betidi Ba Údinko Etiki Ato.

54 Yesu átɛyi betidi bamfó tsya
nkə, "Lə binyə biə lɛsɔmiloku ana
ditsyi kofe eto diyo kedufəkɔ lə
difule lɛlɛ bubəə, biatɛyi mfó əmə
biə ɔsɔmi ebubə ɔni. Nya yəəbə
kətə nko. 55 Nya lə binyə biə
ufiebi lɛ bɔsɔ ketsyi Ɔnwɛdukuə
eti ɔnlɛ bubəə, biatɛyi biə ute-
fofo nye diwi ɛbɔkɛ. Nya yəəbə
kətə nko. 56 Ǝnəmi, ənəmi eto
betidi, lə binyə kato ku kasɔ eto
ditsyəbii, biate lefe nə ɛnlɛ bote,
beso bɛnnlɛ mɔmɔ eto lefe kasɔ
bɔnɔ kələkə kate?

Yesu Áte Nkə Balɔ Betidi Inuə Eto Nti Bətsyə.

57 "Beso biamfo budufə lə asa
kəmiə kabe lɛsɛ nə ele bə biyifo?
58 Lə utidi utsyuə ákpadi fə etiki
lə lekpokakpokɔ nkə fonko wə
ákɛ etiki ətsyuəə, yɛ lə kusu saa
əsuə lə alɔ etiki nyamə ətsyə fɛ lə
bidufə lekpokakpokɔ. Leni nkoo,
wuufi fə utə bakponkpo nya mba
ləəmuə betidi luufi fə bato bakpe
lə diyo. 59 Nya nlɛ fə butə bote
minkə ebɔkɛ mfó isu ese lefe nə
fafó fə kotonənə eto kayo kenke
falosə."

13

Lə Biantsyi Akɔɛsi Bɛwuninsəə, Bionya.

1 Lə lefe nəmfóo, betidi bətsyuə
ákɛ mfó ba lɛtɛyi Yesu kase Pilato
lélo Galileafɔ bətsyuə lə lefe nə
bəkətə Onanto kedi. 2 Mfó nya
Yesu lɛtɔ mə nkə, "Bibu biənkə
se bálo Galileafɔ bamfo nko esoo,
mə abua nnya béyifo amɔ eso
Galileafɔ fɛfɛ kenke? 3 Owo lo!
Inni nko ini kon! Fɛɛ nnya
míntɛyi mi ni bə, lə bianyɛ mi
asa bua buyifoo, nko ke mi tsya
luubə bikpə nɛ. 4 Nya betidi
lefosi mflamfla ba Siloa eto diyo
kplɛ nəmə léba lékpo mə lə əsuə
bəkpəə, bibu biə lə nyamfo eso
beyifo babuatidi banso mba nsi
lə Yerusalem mfó kenke? 5 Owo
lo! Inni nko ini kon! Nlɛ mi
bɔtɛyi minkə lə bientsyi mi akɔɛsi
bɛwuninsə, nko ke mimblɛ kenke
luubə bikpə fe mə ke nɛ."

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Kudiyi Ko Laannwɔ Ǝsuə.

6 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə lekpa
nəmfo nkə, "Lefe ditsyuə nə lefe
mə, osani utsyuə ákɛ mfó wə
lɛkɛ kudiyi kutsyuə lə wə ɔkuɛ.
Úsu nkə lə usu ɔbɛbɛ kuyi komə
eto ebibi, fɛɛ wənnyə ku ətsyuə.
7 Mfó əmə ɔ́tɛyi nwə laabe wə
ɔkuɛ əmə nkə, 'Bebe! Alɛ ətsyə
ni nyamfo nɛ se məəbə mfo kəbə
kabɛbɛ kuyi komfo eto ebibi kanɔ
nɛ. La ko akpo kasɔ, itsyise
kumbə kutəkə saa itə kasɔ ka əsuə
kuńyə mfo.'

8 "Fɛɛ nwə laabe ɔkuɛ əmə ətə
mbuayɛ nkə, 'Bonamute, yani ko
lə kusi kunyə lɛlɛ lɔni kplo lə
bobe. Muuku ko kalɔ ntsyil-
ama nkpo asa nnya lɔɔlɛkəsə kasɔ
kamə lə bobe. 9 Nya lə kofó ebibi
kpə bɔnwɔɔ, ɛlɛkɛ. Fɛɛ lə koamfo
bɔnwɔ lɛlɛ nə luubə, ebofo ko
bola kakpo kasɔ.' "

Kənə Bio Esi Kəbə Itsyi Lə Ɔnwɛditsyəyi Ǝsuə.

10 Nya lə Ɔnwɛditsyəyi lɔni
əsuəə, Yesu ákɛ mfó úkate asa
lə Yudafɔ eto katsyakɔ kətsyuə.
11 Nya usio utsyuə tsya ákɛ mfó
wə lɛwɔnɔ bua ditsyuə díkələ fe
lefosi alɛ mflamfla sɔ̃ɔ̃. Lɛwɔnɔ
nəmə ətə bə usio əmə ənwə úkənə
lefe saa eso woamfo bɔtsyɔ kəńyə
tente. 12 Se Yesu dínyə wəə,

ókpadi wə nya ɔ́tɛyi wə nkə,
“Usio, báyankli fə lə fə bufi əsuə!”
13 Nya Yesu dífi wə ani útəkə lə
usio əmə əsuə. Lamfolamfo, usio
əmə átaka úńyə ɔ́tsyɔ nya ɔ́tɛsə
Onanto.
14 Nwə laabe Yudafɔ eto kat-
syakɔ kamə ənyə ɔblɔ tinti lə
kase Yesu létsya ufimfi əmə lə
Ɔnwɛditsyəyi əsuə eso. Nyaso
ɔ́tɛyi betidi bamfó kenke nkə,
“Bokpe eyi akua nnya ele bə bufi
buyifo bo nyifo. Nyaso bekpe eyi
nyamfo bə lə lesatsyuə lɛ mii, bibə
lə batsya mi, inni lə Ɔnwɛditsyəyi
əsuə!”
15 Mfó əmə nya Bonamute dítə
wə mbuayɛ nkə, “Mi, ənəmi
ənəmi eto betidi, mii, biələkə be-
buki ba leeyifo mi keyifo nye
leetsyi mi bikə ketsyiko lə kakuɛ
nya biakpa mə kesuko ntu kənəkɔ
lə Ɔnwɛditsyəyi. 16 Nya mɔmɔɔ,
biənyə Abraham eto ketsyikɔ eto
ubi sionko wə ńyə mfo, wə Obon-
sam dífi kəkuə óklə lefosi alɛ
mflamfla sɔ̃ɔ̃ ni nyamfo. Yenyifo
lesa nə lɛlɛkɛ bə bələkə wə lə
kəkuə lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə?”
17 Etiki nnya Yesu díləkə ɔ́tɛyi
mfo ətə bə kofani əmuə wə
balo, nya betidi bamba dínyə
disuəyuə lə anyinisa nnya kenke
ɔnlɛ buləkə kate eso.

Yesu Éfi Onanto Eto Sekakedikɔ Ókatesə Ko Diyibibi Nə Nso Bɔfɛ.

18 Mfó əmə nya Yesu lɛtɔ mə
nkə, “Biyi kase Onanto eto Seka-
didi laayɛ kesensə? Nya be ele bə
bufi nnya bokatesə ko? 19 Bebe!
Osani utsyuə éfi diyibibi ditsyuə
nə nso bɔfɛ óto lə wə ɔkuɛ. Se diy-
ibibi nəmə díkəə, díbə lébe léfiani
kuyi kplɛ kutsyuə eto kɔlɔmɔ əsuə
baklɔbɛ díbə báto ayo bakpe.”

Yesu Éfi Onanto Eto Sekakedikɔ Ókatesə Ko Ɜnyənkisəsa.

20 Yesu esi ɔ́tɛyi mə lekpa bamba
nkə, “Be muufi Onanto seka-
didi nkatesə ko? 21 Usio ut-
syuə éfi əyənkisəsa úfi ótsyakasə
ku nnamfo eto ɔkpɛ ɔni, nya
ɔ́fɔkɔtisə ɔ́wɔ mu isu ese lefe nə
əyənkisəsa nyamə léba ídufə lə
nnamfo bomə kenke əsuə nya dítə
botaka.”

Yesu Átɛyi Nkə Nkpə Eto Kesie Mammɔ.

22 Yesu ésu ɔ́yɛ lə kəmə ku
mbuto kafo nya óte betidi asa lə
lefe nə ɔntɔ lə Yerusalem. 23 Mfó
əmə nya utidi utsyuə lɛtɔ wə nkə,
“Bonamute, ɛkpɛ ini bə betidi ba
luubə bənyə bofo, əmbufui lee
ntsyə ini?”
Mfó əmə nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, 24 “Bekpe ale lə bɛyɛ lə kesie
ka nso bɔfɛ bidufə. Itsyise betidi
kpə ebola sitinti bə baayɛ mfo
lə bedufə, fɛɛ bəmbofo budufə.
25 Lefe ebubə leyo itə buudufə nya
Onamute əmə lootaka uńyə nya
wuuti kesie kamə. Nya mimba
dibu biińyə lə lekple biu kasɔ siku
katɛyi biənkə, ‘Onamute, sini bo!’
“Fɛɛ Onamute əmə ebuləkə
kɛnyɛ ɔtɛyi nkə, ‘Minnyi mi ku
kaka bitsyi!’
26 “Nya biɔtɛyi biənkə, ‘Bo ku fə
lídi búnə, nya fáte asa lə bo umə!’
27 “Fɛɛ usi ɔɔtɛyi mi nkə, ‘Min-
nyi mi! Bidu mɛ lə akɔ mi babuay-
ifotidi.’
28 “Mfo əmə nya nku buwi ku
animi bunə lɔɔkɛ lə lefe nə biunyə
Abraham ku Isak ku Yakob Ku
Onanto eto bənyɛləkətidi kenke
lə Onanto eto sekakedikɔ lə lefe
nə Onanto léla mi ɔnlɛ bɔtɛyi
nkə biendufə mfó. 29 Betidi ebut-
syi kofekatokɔ ku diyo kedufəkɔ
bəbə. Nya mba ditsyi ɔnwɛ kato
ku ɔnwɛ dikuə ebotsya nya boodi
bənə lə Onanto eto sekakedikɔ.
30 Nya betidi bətsyuə ba ni bafɛfɛ,
mə luubə bedi betutɛ. Nya mba
ni betutɛ eto bətsyuə, mə luubə
bafiani bafɛfɛ nɛ.”

Yesu Kpe Lelabi Utə Yerusalem.

31 Nya lə lefe nəmfo kəmiə,
Farisifɔ bətsyuə əbə Yesu ɔflɔ nya
bátɛyi wə bənkə, “Kɔse lə abɔ mfo

edu mɔmɔ mɔmɔ lə esu kalebe
bamba, itsyise Oka Herodes ala
nkə wə alo fə.”
32 Mfo əmə nya Yesu lɛtɛyi mə
nkə, “Bisu bɛtɛyi wə obiasətidi
əmfó biənkə mɔ nlɛ bɔtɛyi minkə,
‘Mmi, moola awɔnɔ bua nləkə nya
mootsya betidi efimbi, efimbi nya
banlɛ isu ese kusɛɛ. Nya lə diyi
tsyəfə əsuə, moolosə mɔ keyifo.’
33 Nyaso ele bə ndiə ndiə ndiə
nyɛ nsu sɛtɔ mmi isu ese kusɛɛ
ku kəsiəsə. Itsyise yanle bə ibə
bə balo Onanto eto unyɛləkətidi
ku utsyuə sa lə kalebesa enso lə
Yerusalem eto umə kafo.
34 “Yerusalem, Yerusalem!
Fə betidi laalo Onanto eto
bənyɛləkətidi, nya biakpɔ aba
Onanto eto batɔnkpe ba ótsyese
mi. Lə lefe kpə əsuəə, nla miə lə
nkpa fə betidi ntsyə ditsyu fe kase
ukusɛsiəlɛ leesensə wə mbamba
keti wə bebi, fɛɛ áni. 35 Lə nyamfo
esoo, Onanto ebuləkə wə ato
utsyiko lə umə əmfo. Nya lə ntɛyi
mi sitinti minkə, biensiembunyə
mɛ bio isu ese lefe nə biudi etiki
bɛtɛyi biənkə, ‘Atɛsə itə nwə
luubə lə Boanto Onanto eto diye
əsuə!’ ”

14

Yesu Esi Ótsya Osani Utsyuə Lə Ɔnwɛditsyəyi.

1 Lə Ɔnwɛditsyəyi ditsyuə
əsuəə, Yesu ésu Farisifɔ eto
beninə ɔni eto diyo lə kaka
bákpadi wə bə ubə udi lesa. Nya
bətsyuə akɛ mfo ékeyu kalɛ ola
lə wə əsuə kekleke. 2 Mfó nya
osani utsyuə wə eto ani ku akpa
lɛfɔɔ, díbə wə ɔflɔ. 3 Nya Yesu
lɛtɔ kɔfi eto bateasa ku Farisifɔ
bətsyuə nkə, “Bo kɔfi ətə bo kusu
nkə batsya utidi lə Ɔnwɛditsyəyi
əsuə, lee koəntə bo kusu?” 4 Fɛɛ
bámfo kɛnyɛ bufə katɛyi kulesa.
Mfó əmə nya Yesu lɛkɔbe utidi
əmfo ókpa wə úsuko kutsyə nya
ótsya wə nya útə wə kusu údu.
5 Mfó əmə nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə
mi utsyuə kpe ubi nye onantsyui
nya ófankli údufə lə dibiə dit-
syuə kafo lə Ɔnwɛditsyəyi, em-
bunə wə ələkə lə Ɔnwɛditsyəyi
lamfolamfo?” 6 Fɛɛ bámfo wə
ditiki eto mbuayɛ butə bio.

Yesu Átɛyi Kase Baabokosə Ɜsuə Kasɔ Ku Kase Baafo Bafɔ.

7 Se Yesu dínyə kase betidi ba
bákpadi báboko mfó eto bətsyuə
nlɛ nsiəkɔ kplɛ bota kətə əsuə,
ɔ́tɛyi mə lekpa ditsyuə nkə, 8 “Lə
utidi utsyuə ákpadi fə nkə bə
wə kusiəkakpakɔ, mensu əsiə lə
kakplɛkɔ. Itsyise ətsyuə ókpadi
utidi wə nkpe dibu onso fə tsya
oboko mfó. 9 Nya utidi wə lékpadi
mi inuə ba kenke díbə mfó ɔ́tɛyi
fə nkə, ‘Tə lə utidi əmfo lə ubə
usiə mfó.’ Yoohiã bə taka lə esu
əsiə lə kaka ləmbə dibu ku kofani.
10 Bomu lə bákpadi fə bakoko
kalebe kətsyuə, su əsiə lə kaka
lenni kakplɛkɔ. Nya lə utidi wə
lékpadi fə əbəə, mfo wɔɔtɛyi fə
nkə, ‘Ɔyɛtsyuə, taka lə mfó lə
əbə əsiə lə kakplɛkɔ mfo.’ Nya
nyamfo ebokpe fə dibu lə betidi
bamba ba bákpadi báboko mfó
kenke eto ənəmi. 11 Itsyise utidi
saa wə labesə əsuə kato, Onanto
ebobokosə wə kasɔ. Nya utidi saa
wə laabokosə əsuə kasɔ, Onanto
ebobesə wə kato.”
12 Mfó nya Yesu lɛtɛyi utidi
wə lékpadi wə nkə ubə kedikɔ
mfó nkə, “Lə akpadi betidi fə
bəbə bedi ləfə diyo, mankpadi
fə bayɛtsyuə nye fə bayimi nye
fə betidi nye fə bayotsya ba ni
batabinyə. Itsyise mə tsya ebok-
padi fə nko kə bə, bə lə əbə
edi. Nya lə ibə nko, nyalɛ te
fə lesa nə féyifo fətə məə, eto
oko banlɛ buləkə kətə fə nɛ.
13 Bomu lə alɛ diyi nəmfo eto okle
budii, kpadi bakombo ku betidi
ba lamfo bɔyɛ kukɔnɔ ku mba
lɛtsyini ku benəmba. 14 Nyamfo
luutə Onanto kpo fə atsyɔ nɛ.

Itsyise betidi bamfó əmbofo fə kayo bofo lə nnya kɛnyɛ kulesa. Onanto ebofo fə nya kayo lə diyi nə əsuə betidi sɛɛ lootaka betsyi ɔkɔmə bəbə nkpə.”

Bákpadi Betidi Bə Bəbə Diyisɛɛ Kedikɔ.

15 Se betidi ba nsi lə kedikɔ mfó eto ɔni lɛnɔ ditiki nəmfo, ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Sitinti, disuəyuə ebɔkɛ lə betidi ba luubə bedi lesa lə Onanto eto sekakedikɔ!”

16 Mfó əmə nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lə lefe nə léfe məə, osani utsyuə ákpadi betidi kpə lə wə diyi kplɛ ditsyuə eto lesakedikɔ. 17 Se lefe léyo bə betsyiko budi kənəə, óla wə beyifoyifo ókpe nkə batɛyi wə betidi ba kenke ókla utsyə nkə bəbə. Itsyise lesa saa ebɔflɔ!

18 “Fɛɛ məmblɛ kenke étsyiko taflatsyɛ boto. Utidi tutɛ átɛyi uyifoyifo ɔni əmə nkə, ‘Nya kasɔ kətsyuə nya ele bə nsu mbe kə. Nyaso tɛyi wə fənkə, “Nlɛ wə lekpakpa, məmbofo bubə.” ’

19 “Obamba tsya nkə, ‘Ńnya banantsyui lefosi ba lɔɔwunsəko mə lə ɔkuɛ. Nya kusu mintɔ miə lə nsu nto mə mbe lə boofo keyifo buyifo. Nyamfo esoo, tɛyi wə fənkə, “Nlɛ wə lekpakpa, məmbofo bubə.” ’

20 “Obamba tsya nkə, ‘Mɔmɔ ete minkpa kusiə nɛ, nyaso məmbofo bubə.’

21 “Uyifoyifo ɔni əmə esinkli úsu, úsu ɔ́tɛyi wə Onamute asa nyamfo kenke. Mfó kafo ányi wə Onamute əmə tinti nya ɔ́tɛyi wə uyifoyifo əmə nkə, ‘Kɔse lə esu əńyə lə esu ku nlebe nlebe kenke lə umə əmə lə akpa bakombo ku betidi ba lɛtsyini ku bənəmba ku mba kenke leba bankpo lə kasɔ aboko mfo.’

22 “Mfo əmə nya uyifoyifo əmə dísu úyifo nko. Nya úsinkli úbə ɔ́tɛyi wə Onamute nkə ókpadi mə, fɛɛ nsiəkɔ kpə esi bubu bute. 23 Mfó əmə nya Onamute lɛtɛyi wə nkə, ‘Su lə esu ayɛ lə umə ku mbuto eto esu lə akpe nkɛale lə akpa betidi ba kenke aboko itə lə diyo nəmə kafo kenke lə diyi. 24 Nya nlɛ fə bɔtɛyi kakpasə minkə betidi ba kenke mínkpadi miə bəbə lesakedikɔ fɛ báni, mə kuutsyuə saa embutidi mɔ lesa nəmfo kɛnyɛ babe!’ ”

Ebunyə Kanyi Lə Eyifo Okasebi.

25 Lefe ditsyuə se betidi kpə bətsyuə dítəkəko Yesu, ɔ́tsyi ɔ́wuninsə nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, 26 “Utidi saa wə luubə mɔ ɔflɔɔ, əmbofo mɔ okasebi budi lə waanla mɛ kaso wə anto ku wə usiə ku bebi ku wə bayimisani ku bayimisio ku wə kosate eto əsuə kulaa tsya. 27 Utsyuə saa ke dimentsyi wə uyikabie ɔyɛ mɔ kayɛkɔ utəkəko mɛɛ, mənńyə utə bə uyifo mɔ okasebi.

28 “Lə utidi utsyuə aala nkə woato diyo kplɛ ditsyuə, tutɛ ele bə usiə kasɔ ubu bikə bia kenke loofe ku mi koya kenke obe lə okpe atabi nya loohiãa, bə woofo diyo nəmə boto kalosə fɛ utsyə ni kasɔ. 29 Nya lə weenyifo nyamfo, wəmbofo diyo nəmə boto kalosə, lə ɔ́sisə ni kasɔ kekleke ku abambi fɛ utsyə kafati kasɔ boto kulaa tsya. Nya utsyuə saa wə luunyə nii, ebumə wə katɛyi nkə, 30 ‘Utidi əmfo étsyiko diyo nəmfo boto kasɔ, fɛɛ wəmbofo ni boto kalosə.’

31 “Lə oka utsyuə átaka ku bamamanyə akpi lefosi nnya usu nkə woakpɔnko oka bamba wə nkpe bamamanyə akpi fosi ənuə, wuusiə ubu disi obe kukɔnɔ lə wə əsuəale nya onkpe ebutə bə ofo wə olo əmə bɔkpɔnko. 32 Nya lə unyə nkə umbə əsuəale nyamfo eto okle, wootsyese wə batɔnkpe nya boosu batsya ku oka əmə lə lefe nə batsyoko bətsyuə nya bɔɔlɛ wəə lekpakpa nkə bayɛ bɔkpɔ lə bafiani bayɛtsyuə bomu, fɛ lə oka əmfó lə ɔnyi ɔfi kulaa

tsya.” 33 Mfó əmə Yesu lélosə
wə etiki nyamə, nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Nko ini itə mi bə mi kut-
syuə əmbofo mɔ okasebi budi lə
woenləkə wə ato utsyiko lə lesa
saa əsuə.

Lesa Nə Ləmbə Kutəkə, Buufi Beefi Ni Kato Kakpe.

34 “Mba kpe alɛkɛ. Fɛɛ lə
kamini kamə alo lə mba bomə
əsuəə, kusu ku kutsyuə saa en-
simbə əsuə bookpe kamini lə mu
bio. 35 Yensilɛkɛ bə befi mu bakpe
balɛkɛsə kasɔ, nya yanlɛkɛ itə
kuku kulaa tsya. Buwi ele bə bewi
mu.

“Nyaso fəə ke ato nnya laanɔ
asa kpee, tsyue ato lə anɔ!”

15

Bənyə Osamu Wə Lénya.

1 Diyi lɔnii, mba laafo umənko
kpə ku babuatidi bamba əbə Yesu
ɔflɔ bə baanɔ wə ditiki. 2 Mfó nya
Farisifɔ ku afi eto bateasa dítsyiko
dinyəfi bokpe ku wə katɛyi bənkə,
“Utidi əmfo aafo babuatidi nya wə
ku mə leedi lesa kulaa tsya!”

3 Nyaso Yesu átɛyi mə lekpa
nəmfo nkə, 4 “Lə utsyuə lə mi
nti kpe basamu kolofa, nya ɔni
lénya lə mə ntii, be fuuyifo? Eboy-
ani awosi ɔwɔnɔmbə ɔwɔnɔmbə
bamfó ətsyə lə kedikɔ mfó, esu
kabɛbɛ ɔni wə lénya mfó isu
ese lefe nə fənyə wə. 5 Nya lə
ənyə wəə, ebunyə disuəyuə tinti,
nya fuutsyi wə ətəkə lə simuə.
6 Nya fuufi wə aboko oto. Nya
fookpadi fə bayɛtsyuə ku mba lə
koyotsya nya fɔɔtɛyi mə fənkə,
‘Nlɛ disuəyuə bunyə tinti, itsyise
nnyə mɔ osamu wə lénya nyaso
binyənko mɛ disuəyuə!’ 7 Nya
nlɛ mi bɔtɛyi minkə, nko ke
disuəyuə tinti lɔɔkɛ lə Onanto
eto sekakedikɔ lə obuatidi ɔni wə
hã lɛtsyi lɛkɔɛsi ɔwuninsə enso
disuəyuə nə boonyə lə fe be-
tidi awosi ɔwɔnɔmbə ɔwɔnɔmbə
ba dimensihiã bɔtsyi kawuninsə
əsuə.

Bənyə Sika Flubia Sia Lénya.

8 “Nya lə usio utsyuə kpe sika
flubia lefosi nya ónyansə sɔnii,
be ele bə uyifo? Wooto okandiɛ,
okpa wə diyo kafo kenke, ɔbɛbɛ
se lə diyo eto akpɔ nnya kenke
kukɔnɔ isu ese lefe nə unyə atabi
nyamə. 9 Nya lə unyə see, wook-
padi wə bətsyuə ku mba nkpe
lə koyotsya, nya wɔɔtɛyi mə nkə,
‘Nlɛ disuəyuə bunyə tinti itsyise
nnyə mɔ atabi nnya lénya nyaso
binyə ku mɛ disuəyuə.’ 10 Nya nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə, nko ke
Onanto eto batɔnkpe tsya luunyə
disuəyuə lə obuatidi ɔni wə ditsyi
lɛkɔɛsi ɔwuninsə eso.”

Ubi Wə Lénya, Ésinkli Úbə Wə Anto Ɔflɔ.

11 Yesu ésukosə nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Osani utsyuə akɛ wə bebi-
saibi inuə lɛkɛ. 12 Nya dikpefile
lɛtɛyi wə anto nkə, ‘Nto, fi mɔ
kedikɔ ka luutu mɛ lə fə bikə nti
ətə mɛ mɔmɔ mɔmɔ.’ Lə nyamfo
eso osani əmə éfi wə bikə biamə
nya úsie mi lə akpa ənuə útə wə
bebi inuə bamə.

13 “Nya lə eyi asiani eto kamaa,
dikpefile nəmə éfi asa nnya kenke
dítu wə óte nya úfi atabi nyamə
nya údu úsu kusu famfamfa kaka
úsu úsiə údi nkpə bua bua, nya
óbiasə wə atabi nyamə kenke.
14 Údi lesa saa nə dítsyə wə ólosə.
Lə nyamfó eto kamaa, kukpɛnsɛ
kekleke kutsyuə əbə lə kasɔ kamə
kenke nyaso kukpɛnsɛ əbə kúmuə
wə nya kulesa ménsibu wə lə
udi. 15 Nyamfo esoo, úfi əsuə
úsu ɔ́tsyɛ osani utsyuə nya ɔ́tɛyi
nkə wuukeyifo keyifo saa ka ke
eto okle wuutə wə nke uyifo.
Nya osani əmə tsya dífi wə ókpe
lə kaka wə bakplako nkpe banlɛ
kota bɔnwɔ lə wə kebuto kətsyuə.
16 Kukpɛnsɛ esoo, óla nkə eni lə
ɔkɛ bakplako eto didisa nə bəətə

mə mfó eto ditsyuə lə udi, fɛɛ utidi
saa məntə wə ni.
17 “Lə kalosəkɔɔ, úsinkli údufə
lə wə əsuə nya ɔ́tɛyi nkə, ‘Be-
tidi ba ni mɔ anto eto beyifoy-
ifo, baakɛ lesa kedi kemi ku-
laa tsya diebu. Nya mɔ nsi
mfo nya kukpɛnsɛ luubə kolo mɛ.
18 Mootaka ńyə nsikli nsu mɔ anto
ɔflɔ, lə ntɛyi wə minkə, “Mɔ Anto,
nyifo kabua nya mínta Onanto ku
fintsya mimbu. 19 Mensińyə ntə
bə kpadi mɛ fe fə ubi. Bomu fi
mɛ fe betidi ba nlɛ keyifo buyifo
kətə fə eto ɔni.” ’ 20 Mfó əmə nya
ótaka nya úfi wə bikə nya ɔ́yifə
kusu ɔntɔ lə wə anto ɔflɔ.
“Se wə anto dínyə wəə, óte nkə
wə ubi uni nkpe fãã ɔnlɛ bubə.
Wə ubi eto asa álɛ wə kaminsə,
nya útsyetsyi úsu ɔ́buta wə ku
disuəyuə.
21 “Mfo nya wə úbi lɛtɛyi wə
nkə, ‘Mɔ Anto, nyifo kabua nta
Onanto ku fintsya mbu. Nya
mensinyə ntə bə akpadi mɛ fe fə
ubi tsya!’
22 “Fɛɛ wə anto ákpadi wə
beyifoyifo nya ɔ́tɛyi mə nkə,
‘Bɛkɔse! Bifi awu nnya laanɔ
bobe bibə bekpe wə. Nya lə
bifi lɛsukpɛ ku afokpa nnya laanɔ
bobe tsya bekpe wə lə ani ku akpa.
23 Nyamfo eto kamaa, bisu bimuə
lenantsyuikpɔ nə nkpe ayinkua lə
belo ni. Nya bitə lə budi bunye
disuəyuə. 24 Itsyise mɔ ubi əmfoo,
búfi wə fe nwə díkpə. Fɛɛ úsinkli
úbə nkpə. Ónya nya busi búnyə
wə.’ Nyamfo eso bétsyiko diyi
budi kənyə disuəyuə.
25 “Lə lefe nəmfo kenke əsuəə,
wə ubi ninə ésu nkə lə usu obe
mə kakuɛ. Se utsyi ɔnlɛ bubə nya
ibu sɛkɛ lə udufə otoo, ɔ́nɔ əsə
sənsə ku nwui wuinwui eto kɔsɔ.
26 Mfo nya ókpadi beyifoyifo eto
ɔni lə mə nti nya ɔ́tɔ wə nkə, ‘Be
nlɛ bubə lə oto?’
27 “Uyifoyifo əmə ətə mbuayɛ
nkə, ‘Fə ɔyimisani úsinklii
úbə oto nya fə anto dítə bálo
lenantsyuikpɔ nə nkpe ayinkua,
itsyise usinkli ubə fɛ kulesa
dímənyifo wə eso.’
28 “Nyamfo ətə kafo ányi wə
ɔyimisani ninə əmə tinti eso ɔ́ni
nkə wəmbudufə diyo kulaa tsya.
Lə nnya eso wə anto ábɔ úbə wə
ɔflɔ mfó, nya úbə ɔ́lɛ wə lekpakpa
nkə udufə diyo. 29 Fɛɛ wə ubi
əmə ésinkli ɔ́tɛyi wə anto əmə
nkə, ‘Beso mińyə minlɛ keyifo
buyifo kəteə fə alɛ kpə ni nyamfo,
fe fə uyifoyifo nya mənńyə lə fə
əsuə kulefe kulefe, nya əməntə
mɛ kulesa fe ote kulaa tsya, fə lə
nyə disuəyuə ku mɔ bayɛtsyuə?
30 Fɛɛ se fə ubi wə lébiasə fə bikə
nya úsu útəkəko batsyetɔ dísinkli
úbə otoo, álo lenantsyuikpɔ nə
dísiə ayinkua ətə wə!’
31 “Mfó əmə nya wə anto lɛtɛyi
nkə, ‘Mɔ ubi, fə kpe mfo lə mɔ
ɔflɔ lefe saa nya asa nnya nte mɛ
kenke, eyifo fə ale. 32 Fɛɛ ɛlɛkɛ bə
budi diyi bunyə disuəyuə, itsyise
búfi boə iyifo fe bukpə fə ɔyimi
díkpə nya úsinkli úbə nkpə. Iyifo
fe bonya ónya nya busi búnyə wə
bio.’ ”

16

Nwə Laabe Bikə Utsyuə Wə Dímənyifo Asa Lə Kusu Ǝsuə.

1 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə,
“Lefe nə léfe mməə, otabinyə ut-
syuə akɛ mfó wə lɛkɛ uyifoyifo
ɔni wə díkabe wə bikə. Nya bəbə
bátɛyi otabinyə əmə bə nwə laabe
wə bikə mfó lɛ wə atabi bobiasə.
2 Lə nyamfo eso otabinyə əmə
ákpadi nwə laabe wə bikə mfo
nya ɔ́tɛyi wə nkə, ‘Be ni nnya eto
okle mínɔ itsyi lə fə əsuə mmə?
Yifo nkunta itsyi lə kase fanlɛ mɔ
bikə bobe əsuə kenke aboko mɛ,
itsyise ensiembofo mɔ bikə bobe
bio tsya.’
3 “Mfó nya uyifoyifo əmə lɛtɛyi
wə əsuə nkə, ‘Mɔ Onamute əbə

mɛ bola lə mɔ keyifokɔ. Be
muuyifo? Mimbə əsuəale nnya
mukeyifo kakuɛnyifo. Nya asa
bɔtɔ tsya aalɛ mɛ kofani. 4 Ahaa!
Mbote lesa nə muuyifo! Itə bə lə
mɔ keyifo ábɔ mɛ lə ani tsyaa, lə
mɔ bayɛtsyuə lə bafo mɛ lə mə
ayo.'
5 "Lə nyamfo esoo, ókpadi betidi
ba nsi wə Onamute kayo ɔni, ɔni.
Ɔtɔ ututɛ nkə, 'Kayo kasia fensi
mɔ Onamute?'
6 "Oyonyə əmə ətə mbuayɛ nkə,
'Nnuə eto atase nnya lɛmɔ kolofa
kɔni.'
"Mfó əmə nya nwə laabe bikə
biamə lɛtɛyi wə nkə, 'Be fə kayo
eto kukue mfo. Siə lə kasɔ lə
awɔni awosi anɔ fe nnya fensi nɛ.'
7 "Nko ke ɔ́tɔ oyonyə bamba
nkə, 'Ntsyə ni fə ale? Kayo kasia
fensi?'
"Oyonyə əmə tsya nkə, 'Iyifo
antabi eto atoku kplɛ kolofa kɔni.'
"Mfo nya nwə laabe bikə əmfo
lɛtɛyi wə nkə, 'Be fə kayo eto
kukue mfo. Wɔni awosi mflamfla
ətsyə.'
8 "Nyamfo esoo, Onamute
əmə átɛsə nwə laabe bikə wə
dímenyifo asa lə kusu əsuə əmə
lə wə kobe ko óte mfo eso. Sitintii,
betidi ba ləəsiə lə kawunsiə kamfo
eto asa eto kɛnyɛɛ, mə etsyuesa
lə mə asayifoyifo əsuə kulaa tsya
so mba difi mə etsyuesa bətəkə
lə Onanto eto sekadidi əsuə."
9 Mfó nya Yesu dísukosə ɔ́tɛyi mə
nkə, "Bifi mi kawunsiə eto bikə
bɔkɛ bɛwunsə ko betidi. Itə lə
béloo, Onanto ebofo fə okpe lə wə
kəsiəkɔ.
10 "Utidi wə laalɛ asa nnya ni
akɛkɛ lə kusu əsuə, wə loofo asa
nnya ni akplɛ enso tsya bɔlɛ lə
kusu əsuə nɛ. Nya utidi wə laanyɛ
lə kusu əsuə keyifo asa nnya
ni akɛkɛ, wəmbɔyɛ lə kusu sɛɛ
əsuə uyifo asa nnya ni akplɛ enso
tsya. 11 Lə nnya eso lə bianyɛnko
kawunsiə kamfo eto asa lə kusu
sɛɛ əsuəə, ntsyə yoofo bubə bə
utidi ebofo mi ɔnɔ bə biɔlɛ asa
nnya ni lɛwɔnɔ eto ale nnya ni
Onanto eto ətəsa ola lə kusu sɛɛ
əsuə? 12 Nya lə amanlɛ utidi
bamba eto asa nnya nkpe fə lə ɔflɔ
lə kusu sɛɛ əsuə, ntsyə yuubə fɛ
booyani fə kosate eto ale bətə fə?
13 "Uyifoyifo saa embofo bana-
mute inuə busumu. Woola ɔni,
ukisi unuəfə. Wuutsyue ɔni koto
nya ɔɔni unuəfə. Ǝmbofo Onanto
ku atabi bɔkɔ kesumu."

Yesu Áte Asa Bamba Tsya.

14 Lefe nə Farisifɔ lɛnɔ asa nnya
Yesu lɛtɛyii, bəmə wə itsyise bála
atabi fefe. 15 Mfó nya Yesu lɛtɛyi
mə nkə, "Biyifo betidi ba laate
əsuə fe betidi sɛɛ lə babamba eto
ənəmi. Fɛɛ Onanto yi mi akɔɛsi
kafo kenke. Itsyise asa nnya lefo
koya lə betidi eto ənəmii, eyifo
asinsa lə Onanto eto ənəmi.
16 "Moses eto kɔfi eto kukue
ku Onanto eto bənyɛləkətidi eto
asa nnya báwɔni bətsyəə, éyifo
mə keyifo isu ese Ntufləsətidi
Yohanes eto lefe. Nya idu lə lefe
nəmfó əsuəə, bianɔ se baatɛyi
dikiti sɛɛ nə ditsyi lə Onanto eto
sekakedikɔ əsuə. Nya utidi saa
nlɛ bokplatsya nkə lə udufə mfó.
17 Fɛɛ iyuə eso itə bə kato ku kasɔ
lə enya, enso bə afi nyamfo eto
awɔnisa eto lekpa sɛkɛ saa bɔ lə
Onanto eto afi nyamə əsuə.
18 "Osani saa wə lɔɔni wə usiə
nya uufi obambaa, okpo kusiə.
Nya osani wuufi kusiə ko bánii,
okpo kusiə.

Yesu Átɛyi Etiki Itsyi Lə Otabinyə Utsyuə Ku Lasaro Ǝsuə.

19 "Lə lefe ditsyuəə, otabinyə
sani ɔni akɛ wə díkalɛ bikə
bia lefo koya tinti, nya úkənyə
disuəyuə lefe saa lə wə nkpə
kenke əsuə. 20 Nya okombo ut-
syuə wə baakpo bə Lasaro tsya
lɛkɛ mfo. Afabe édi okombo
əmfo əsuə kenke nya béketsyi
wə bəkətsyə lə kasɔ lə otabinyə
əmə eto diyo eto kesie. 21 Úkabe

kusu nkə lə otabinyə əmə lɛ budii,
ewuliwuli nnya díkakpo lə kasɔ
eboyo wə lə udi. Bakpa kula tsya
kəbə kadia wə afabe nyamə.

22 “Íbə íbə bə Okombo əmə ésu
úkpə nya Onanto eto bɔtɔnkpe
díbə bétsyi wə bésu bətsyə lə
Abraham eto akɔ kato. Otabinyə
əmə tsya əbə úkpə nya bébikə wə.
23 Nya lə ɔkɔməə, únyə nkə ɔ́kɛ
lə kanyi kənyəkɔ. Mfó se óbesə
ənəmi kato, únyə Abraham fam-
famfa nya Lasaro dísiə wə lə akɔ.
24 Mfó əmə nya ókpadi bembembe
ɔtɛyi nkə, ‘Anto Abraham! Nyə
mɛ kaminsə lə ətə lə Lasaro lə ufi
lɛnimi oto lə ntu ntsyuə əsuə lə
ufi ubə utəkə lə mɔ odiakami əsuə
lə iyuə ko mɛ. Itsyise nlɛ kanyi
bunyə lə ute əsuə mfo!’

25 “Fɛɛ Abraham átɛyi wə nkə,
‘Ubi, kloma fənkə lə fə nkpə
disiəfee, áfo asa sɛɛ kpə tinti.
Nya Lasaro wə alɛɛ, asa bua sɔ̃ɔ̃
ófo. Fɛɛ mɔmɔɔ, ɔlɛ disuəyuə
bunyə nya fə nlɛ kanyi bunyə.
26 Nya, nnya nsi nkpe lə nnyaa,
kukpio kplɛ kutsyuə kpe mfo lə
bo ku fə eto nti. Nya lə utidi ut-
syuə aala nkə woayila ubə mfóo,
wəəmbofo. Nya nko ke kutsyuə
tsya ləmbofo bɔyɛ kedu mfó kəbə
bo ɔflɔ mfo.’

27 “Mfó otabinyə əmə lɛtɛyi wə
nkə, ‘Anto Abraham, nlɛ fə lek-
pakpa kpe Lasaro lə usu mɔ anto
eto. 28 Mfóo, nkpe bayimisani ɛnɔ.
Tə lə usu ɔlɛ mə kɔlɛ kukɔnɔ itə
lə mə lə bayɛ kaka minkpe bubə,
kaka kanyi nkpe mfo.’

29 “Mfó əmə nya Abraham lɛtɛyi
wə nkə, ‘Fə bayimisani kpe Moses
ku Onanto eto bənyɛləkətidi lə
ɔflɔ. Nya ele bə betsyue mə koto.’

30 “Mfó nya otabinyə əmə dítə
mbuayɛ nkə, ‘Anto Abraham,
bəmbɔnɔ mə ditiki! Fɛɛ lə utidi
utsyuə ataka utsyi ɔkɔmə mfo úsu
mə ɔflɔɔ, bɔɔnɔ wə ditiki bayɛ mə
asa bua buyifo.’

31 “Fɛɛ Abraham átɛyi wə nkə,
‘Lə bəbɔnɔ Moses ku Onanto eto
bənyɛləkətidi eto ditikii, lə yuubə
bə utidi utsyuə ataka utsyi ɔkɔmə
mfo usu mə ɔflɔ kulaa tsyaa, bem-
bofo wə ditki banɔ!’ ”

17

Məntə Lə Utidi Lə Uyifo Lebua Lə Fə Eso.

1 Yesu átɛyi wə bakasebi nkə,
“Asa nnya ləətə utidi leeyifo
lebua, ebubə kokooko. Fɛɛ
mbɔbɔɛ məətə utidi wə əsuə asa
nyamfo lɔɔyɛ ibə! 2 Lə béfi kukuə
ko lɛmɔ kutsyuə bátsyasə wə lə
simuə nya báto wə bákpe lə lekpo
kəmiə kulaa tsya, ɛlɛkɛ itə wə eso
koto ko Onanto luunə nwə luutə
bekpefi kɛkɛ bamfo eto utsyuə
yifo lebua. 3 Nyaso lɔ abe asa nnya
feeyifo kukɔnɔ.

“Nya lə fə ɔyɛtsyuə éyifo fə
kabua kətsyuəə, kə wə ato. Nya
lə údi dikpi nya ɔnɔ əsuə kasɔɔ,
nyalɛ fi atsyɛ wə. 4 Lə úyifo
lesa bua óta fə úbu sekuanse lə
diyi lɔni əsuə nya usi usinkli úbə,
úbə ɔlɛ fə lekpakpa sekuanse diyi
nəmə ke əsuəə, fi atsyɛ wə.”

Bálɛ Yesu Lekpakpa Bə Utə Mə Bofokanɔ Lə Bumuə Ale Boso.

5 Yesu eto batɔnkpe álɛ Yesu
lekpakpa bənkə, “Bonamute, tə lə
bo bofokanɔ lə bumuə ale boso.”
6 Mfó əmə nya Bonamute lɛtɛyi
mə nkə, “Lə bekpe bofokanɔ bo
leyo fe diyibibi nə nso bɔfɛ ken-
kee, biofo kuyi komfo bɔtɛyi biə,
‘Su lə mfo lə esu edufə lə lekpo
kəmiə mə.’ Nya kuuyifo nko mə.

Yesu Átɛyi Kase Uyifoyifo Sɛ Leeyifo Keyifo.

7 “Bibu nyamfo be be. Lə mi ut-
syuə kpe uyifoyifo wə laafo ɔkuɛ
kətə wə nye ɔnlɛ fə basamu bobe
nya utsyi ɔkuɛ ubə udufəə, bɔtɛyi
fɔɔtɛyi wə fə ubə usiə lə kasɔ mlə
lə udi wə lesa? 8 Owo lo! Bomu
ebɔtɛyi wə fə, ‘Muə fə əsuə lə

atsyasə kafia lə nkɛ, lə anwa lesa,
lə efi mɔ didisa ətsyə mɛ lə ndi
nlosə fɛ lə fintsya lə edi.’ 9 Yanle
bə sɔ wə ani se ini wə uyifoyifo
eto keyifo ete ini. 10 Nko ke ini
itə mi tsya nɛ. Lə biyifo lesa saa
nə mintɛyi mi miə biyifoo, ele bə
bɛtɛyi biə, ‘Beyifoyifo ete buni.
Nya lesa nə buyifoo, eyifo lesa nə
ete ele bə buuyifo.’ ”

Yesu Átsya Betidi Lefosi Bətsyuə Ba Nlɛ Bufisia Bufi.

11 Nya se Yesu dídu ɔntɔ
lə Yerusalem, ɔ́yɛ Samaria ku
Galilea eto kumə əsuə. 12 Nya
se ɔnlɛ kebuto kətsyuə budufəə,
basani lefosi bətsyuə ba nlɛ
bufisia bufi əbə batsyako wə.
Befimfi bamfo əńyə kɔsɛsɛ. 13 Nya
báfa bembembe bátɛyi bə, “Anto
Yesu, be bo lə ənyə bo kaminsə!”
14 Yesu ənyə mə nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Bisu lə bifi mi əsuə bisu bete
Onanto eto nwə ləətə wə kedi lə
ɔlɛ ola obe mi.” Se bányɛ bantɔɔ,
bənyə bə mə bufi áyɛ mə.
15 Fɛɛ se mə ɔni dínyə nkə wə
bufi əyuə wəə, úsinkli úsu nya
ɔnlɛ Onanto bɔtɛsə ku ɔkɔɛ bem-
bembe. 16 Nya úsu óse akonki lə
Yesu eto ənəmi nya ɔ́sɔ wə ani.
Nya utidi əmə eyifo Samarianyə.
17 Mfó nya Yesu lɛtɔ nkə, “Nya
inni betidi lefosi míntsya fɛɛ? Se
ɔwɔnɔmbə fɛfɛ léfe? 18 Ntsyə ibə
bə utidi wə lenni Yudanyə əmfo
hã ni nwə dísinkli úbə nkə wəəbə
ɔsɔ Onanto ani?” 19 Mfó əmə nya
Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Taka əńyə, lə
edu. Fə bofokanɔ átsya fə bufi.”

Yesu Átɛyi Kase Onanto Eto Sekadidi Luutsyə.

20 Farisifɔ bətsyuə átɔ Yesu
bənkə bala bə baate lefe nə kon
Onanto eto sekakedikɔ luubə itə.
Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə,
“Onanto eto Sekadidi embubə lə
kusu ko əsuə betidi loofo bunyə.
21 Kuutsyuə əmbɔtɛyi nkə, ‘Bebe!
Nnyə se mfo!’ nye ‘Nnyə se mmə.’
Itsyise Onanto eto Sekadidi siamə
fe sekpe mfo lə mi nti.”

22 Nya Yesu lɛtɛyi wə bakasebi
nkə, “Lefe ditsyuə ebubə nə
biɔbɛbɛ biə biənyə diyi nə mɔ,
Utidi Eto Ubi, luubə. Fɛɛ biem-
bunyə! 23 Betidi bətsyuə ebubə mi
nti ini mba lɔɔtɛyi mi nkə, ‘Bebe,
nnyə wə mmə!’ nye ‘Bebe, nnyə
wə mfo!’ Fɛɛ biensu bɛbɛbɛ mɛ
mfó! 24 Itsyise fe kase ofamfa
laafa ku ute ketsyi lekpake nə kesu
lebamba, nko kə sitinti Utidi Eto
Ubi eto bubə luutsyə nɛ. 25 Fɛɛ ele
bə ibə bə wooka kanyi bunyə tinti
nya mmi eto betidi lɔɔni wə.

26 “Asa nnya díbə lə Noa eto
lefe, nnya kə nnya luubə itə le lefe
nə mɔ, Utidi Eto Ubi, luubə bio
nɛ. 27 Betidi ékedi, bəkənə. Nya
basani díkakpa bəsiə nya bəkətə
besio bese isu ese diyi nə əsuə
Noa dídufə lə ɔklɔ kplɛ əmə kafo.
Nya ɔsɔmi lɛni nya ntubibi díyi
bóba bókpo kasɔ ka kenke nya
bólo betidi kenke.

28 “Nko kə yuubə itə fe kase íbə
lə Lot eto lefe tsya nɛ. Betidi
ékedi, bəkənə, nya bákasa asi
tsya. Bətsyuə ənyə bákakpe
bidikə, nya bətsyuə díkato ayo.
29 Nya diyi nə Lot lɛbɔ lə Sodom,
ute ku etebambi nnya nkpe
lɛyimbi bua lɛwunini itsyi kato
íbə ékpo lə umə əmə əsuə nya
étonsə mɛmblɛ kenke.

30 “Nko ke yuutsyə lə diyi nə
əsuə mɔ, Utidi Eto Ubi, lɔɔbɔ mbə
nɛ. 31 Diyi nəmfoo, utidi wə ńyə
lə wə letsya əsuəə, mensitɛyi nkə
weesu diyo lə usu ufi kulesa. Nko
ke ini lə ɔkuɛ utsyə ńyəə, wen-
sitɛyi nkə weesinkli ubə oto lə ubə
ufi kulesa. 32 Bekloma lesa nə díbə
lə Lot eto usiə əsuə! 33 Utidi saa
wə lela nkə wəələkə wə nkpəə,
wooyansə mu. Nya utidi saa
wə leyansə wə nkpəə, wuusinkli
unyə mu. 34 Nya ketsye kamfoo,
betidi inuə ebolabe lə bikə biɔni
əsuə, nya Onanto ebofo ɔni nya

wooyani ɔni olabesə. 35 Besio inuə
ebukəkuə nnamfo lə kukuə kɔni
əsuə. Nya Onanto luuləkə ɔni
nya wooyani ɔni uńyənsə mfó.
36 Basani inuə ebuńyə bakafo nya
wuutsyi ɔni udunko nya wooyani
unuəfə uńyənsə mfó."

37 Mfó əmə nya bakasebi bamə
lɛtɔ Yesu bənkə, "Bonamute, lə
sie?"

Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə,
"Kaka lesakpənkpə ntə, mfó
ebintsyə laakpo nɛ."

18

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Ɔkɔsiə Ku Okponkpo Bua Utsyuə Ǝsuə.

1 Yesu átɛyi wə bakasebi lekpa
ditsyuə óte mə nkə ele bə bakato
ola lefe saa nya yanle bə elo mə
ani. 2 Ɔtɛyi mə nkə, "Okponkpo
bua utsyuə akɛ lə umə utsyuə
wə dímankate Onanto sikpi nya
wénkebu utidi tsya. 3 Nya lə umə
əmə kee, ɔkɔsiə utsyuə akɛ mfo
wə díkesu wə ɔflɔ úsukalɛ wə
lekpakpa nkə, 'Ləkə mɛ lə mɔ olo
eto bulə əsuə.'

4 "Éfo lefe kpə, okponkpo əmə
áni wényifo kulesa lə etiki nyamə
əsuə. Fɛɛ lə kalosəkɔɔ, ɔ́tɛyi
wə əsuə nkə, 'Ite bə maanté
Onanto sikpi nya meemfi utidi
keyifo kulesa, 5 lə bulə bo ɔkɔsiə
əmfo nlɛ mɛ bulə esoo, moobe
miə nwunsəko wə nla wə olo eto
etiki nyamə nləkə. Lenni nko,
wəəmbɔyɛ bubə nya wəəmbutə
nkɛ lɛnwɔ mfe mfe.' "

6 Mfó nya Bonamute dísukosə
nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Bɛnɔ lesa nə
okponkpo bua əmə lɛtɛyi. 7 Nya
mɔmɔɔ, yuubə bə Onanto em-
buləkə wə betidi ba leewi kakpadi
wə ketsye ku kakɔmi kato ola kətə
wə bə ɔwunseko məə? Nye bomu
ebu fənkə wə ofe kama lə mə
buləkə əsuə? 8 Nlɛ mi bɔtɛyi sit-
inti minkə Onanto ebokpo lekpo
nya wuutə mə lɛbɛ lamfolamfo.
Fɛɛ lə Utidi Eto Ubi əbəə, wuunyə
betidi ba léfo wə bánɔ?"

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Farisinyə Utsyuə Ku Nwə Laafo Oko Utsyuə Ǝsuə.

9 Yesu átɛyi lekpa nəmfo utə
betidi ba leebu bə mə kakle hã
ni basɛɛ nya bensi embunyə utidi
sa wə ntə fə mə. 10 Nya ɔ́tɛyi
nkə, "Lə lefe ditsyuə əsuəə, be-
tidi inuə bətsyuə ésu Onanto eto
Kedikətəkɔ bə lə bato ola. Ɔni
eyifo Farisinyə nya unuəfə diy-
ifo nwə laafo oko. 11 Farisinyə
əmə ələkə wə əsuə lete nya óto
ola nkə, 'Onanto, maasɔ fə ani,
itsyise maansɛsə ənəmi lə atabi
əsuə, nya meenyifo utidi kabua,
nya maankpo kusiə fe kase be-
tidi bamba leeyifo. Nya maasɔ
fə ani tsya, itsyise minte fe nwə
laafo oko wə ńyə mmə tsya seka.
12 Maakle kɛnyɛ eyi ənuə lə kɔsida
saa əsuə. Nya meefi lesa nə kee
minyə eto lekpafosile kətə fə.'

13 "Fɛɛ nwə laafo oko əmə əńyə
kɔsɛsɛ nya wónla nkə woabesə wə
ənəmi kato kulaa tsya. Fɛɛ úfi
wə ani utəkə lə wə lɛkɔɛsi nya
ɔ́tɛyi nkə, 'Onanto, be mɔ obuay-
ifo əmfo lə ənyə mɛ kaminsə!' "

14 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
"Nlɛ mi bɔtɛyi nkə, se besinkli
bésu ayo, nwə laafo oko əmə ale
kɛnkɛnkɛ lə Onanto eto ənəmi nya
inni Farisinyə əmə. Itsyise utidi
saa wə laabesə əsuə kato, Onanto
ebobokosə wə kasɔ. Nya utidi saa
wə laaboko sə əsuə kasɔɔ, Onanto
ebobesə wə kato."

Yesu Aala Bekpefi Eto Etiki Tinti.

15 Betidi bətsyuə éfi mə bebi
báboko Yesu ɔflɔ, katɛyi bə ufi
wə ani utəkə lə mə. Se Yesu eto
bakasebi dínyə nyamfo, béyənki
bákpe betidi bamə lə nnya eso.
16 Fɛɛ Yesu ákpadi bekpefi bamə
óboko wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi nkə, "Bitə
lə bekpefi lə bəbə mɔ ɔflɔ nya

bienti mə kusu. Itsyise Onanto
eto sekakedikɔ te itə betidi ba
laabokosə mə əsuə kasɔ fe bekpefi
bamfo eto okle. 17 Nya bek-
loma nyamfo biənkə, utidi saa wə
dímamfo Onanto eto sekadidi fe
dikpefi seka, wəmbudufə se kafo
kulefe kulefe, kulefe.”

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Batabinyə Ku Lə Onanto Eto Sekadidi Ǝsuə.

18 Yudafɔ eto uninə utsyuə átɔ
Yesu nkə, “Oteasa sɛɛ, be ele bə
nyifo fɛ lə nyə nkpə manlo?”

19 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə nkə,
“Beso faakpadi mɛ fə ɔsɛɛ? Utidi
kuutsyuə saa menyifo ɔsɛɛ enso
Onanto hã. 20 Nyi miə biyi kɔfi
ko laatɛyi nkə, ‘Mankpo kusə nye
kusiə, manlo utidi, menyu, manla
fə utsyuə kɛnyɛ, nya bu fə anto ku
fə ambe.’ ”

21 Mfó nya utidi əmə dítə
mbuayɛ nkə, “Ntsyue afi nyamfo
kenke koto kukɔnɔ, itsyi lə mɔ
sikpefi lefe kə.”

22 Se Yesu lɛnɔ wə ditiki nəmə,
ɔ́tɛyi wə nkə, “Ibu lesa lɔni ele bə
yifo. Fi bikə bia kenke nte fə ate,
lə efi atabi nyamfó ətə bakombo.
Nyamfo luutə ənyə bikə ətsyə lə
Onanto eto kato nɛ. Nyamfo kama
lə edu əbə ətəkəko mɛ.”

23 Fɛɛ lefe nə osani əmə lɛnɔ nya
mfo, əsuə ába wə itsyise bikə kpə
kpe wə. 24 Yesu ənyə kase əsuə
léba wə nya údi etiki ɔ́tɛyi nkə,
“Ekpe ale itə otabinyə fɛ lə ofo
Onanto eto sekakedikɔ budufɔ!
25 Nya ekpe ale itə otabinyə bə
lə udufə Onanto eto sekakedikɔ,
enso kase ɔtɔmli ku lekoko lɔɔyɛ
lə okasa eto ofo ofe.”

26 Mfó nya betidi ba lɛnɔ
nyamfo lɛtɔ Yesu bənkə, “Nyalɛ
owoe kon luunyə bofo?”

27 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Lesa nə utidi lembofo buy-
ifoo, iyuə itə Onanto ku buyifo.”

28 Mfó nya Petro lɛtɛyi Yesu nkə,
“Bebe, bo áyani bo ayo eto asa
kenke butsyə nya búbə búntəkəko
fə.”

29 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Sit-
inti, ɔnukualɛ uni. Nya nla miə
bete biə utidi saa wə léyani wə
diyo utsyə nye óyani wə usiə nye
bayimisani nye wə antomə nye
bebi utsyə lə Onanto eto Sekadidi
esoo, 30 wuunyə asa nyamfó eto
okle kpə lə nkpə bomfo kəmiə ku
nkpə bo ləmbɔkɛ kalokɔ ku lə lefe
nə luubə tsya kəmiə.”

Yesu Esi Údi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

31 Yesu ákpa wə bakasebi lefosi
inuə ba úkələkə mate hã óboko
wə ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bɛnɔ!
Bɔtɔ lə Yerusalem, kaka asa nnya
kenke Onanto eto bənyɛləkətidi
lɛwɔni bətsyə lə mɛ, Utidi Eto
Ubi əsuə, luubə itə nko. 32 Betidi
ebufi mɛ bakpe lə betidi ba lenni
Yudafɔ eto ani bə lə befi mɛ beyifo
əmənsa. Booka mɛ nya bootufə
ntufə bakpo mɛ lə əsuə. 33 Bɔɔblɛ
wə nya boolo wə. Fɛɛ lə diyi
tsyəfə əsuəə, nsi wootaka utsyi
ɔkɔmə ubə.”

34 Nya asa nyamfo kenkee,
bakasebi bamə mánnɔ nnya kasɔ.
Etiki nyamfo eto kasɔnɔnɔ tsya
akula mə. Bánnɔ lesa nə Yesu
lɛtɛyi mə mfo eto kasɔ.

Yesu Átsya Unəmba Ɔni Wə Laatɔ Asa Kafe.

35 Lə lefe nə Yesu ńlɛ bɔnyi kafi
Yerikoo, unəmba utsyuə əsiə lə
kusu ɔflɔ mfó úkatɔ asa. 36 Se ɔ́nɔ
betidi kpə ba nlɛ bofe eto kuduu,
ɔ́tɔ nkə, “Be nlɛ bubə?”

37 Bátɛyi wə bənkə, “Yesu
Nasaretnyə uni nlɛ bofe.”

38 Mfó nya ófa bembembe nkə,
“Yesu, Oka David eto ubi! Be mɛ
lə ənyə mɛ kaminsə!”

39 Mfó nya betidi ba ntɔ sɛtɔ
dínyenki bákpe wə bátɛyi bənkə
údika. Fɛɛ mɔmɔ bomu óbɛsə
ɔkɔɛ kato ófa bembembe nkə,

"David eto ubi! Be mɛ lə ənyə mɛ
kaminsə!"
40 Lə nnya eso Yesu ále únyə
nya ɔ́tɛyi nkə bakpa unəmba əmə
baboko wə ɔflɔ. Se úbə óyo wə
ɔflɔ, Yesu átɔ wə nkə, 41 "Be faala
fə nyifo ntə fə?"
Unəmba əmə ətə mbuayɛ nkə,
"Anto, nla miə lə nsi nnyə asa."
42 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
"Nyalɛ sinkli ənyə asa! Fə bo-
fokanɔ átsya fə." 43 Lamfolamfo,
usinkli únyə asa nnya útəkəko
Yesu nya ɔ́yɛ ɔntɔ ɔnlɛ Onanto
bɔtɛsə. Nya se betidi kpə bamfó
dínyə nyamfoo, məmblɛ kenke
átɛsə Onanto.

19

Yesu Édinko Sakeo Etiki.

1 Yesu ésu údufə Yeriko, nya
ɔ́yɛ lə umə əmə kafo ɔntɔ. 2 Mfó
nya mba laafo umənko eto uninə
utsyuə wə baakpo Sakeo lɛkɛ, nya
úyifo otabinyə tinti. 3 Úkabɛbɛ
kusu ko əsuə wɔɔyɛ lə unyə utidi
wə kon Yesu ni. Fɛɛ se úyifo
utidi kliminti esoo, ɔnlɛ kusu ku
kutsyuə bunyə se betidi mfui eso.
4 Nyaso útsyetsyi ɔ́tɔ betidi bamfo
sɛtɔ nya óbe kuyi bə lə unyə Yesu,
itsyise óte nkə wuubə ɔyɛ mfo.
5 Se Yesu léyo kuyi komə kalɔɔ,
úkənə úńyə nya óbesə ənəmi kato
nya ɔ́tɛyi Sakeo nkə, "Sakeo, kɔse
lə ayifə əbə kasɔ, itsyise fə diyo
mɔɔsɔnɔ mi nɛ." 6 Sakeo ákɔse
ɔ́yifə úbə kasɔ nya útə Yesu edufə
ku disuəyuə tinti.
7 Betidi ba dínyə nyamfó
étsyiko etiki budi kawɔnɔnɔ lə
Yesu əsuə katɛyi bə, "Osani əmfo
esukayɛ utidi əmfo wə ni obuayifo
eto diyo."
8 Mfó nya Sakeo létaka úńyə nya
ɔ́tɛyi Bonamute əmə nkə, "Anto!
Muufi mɔ bikə bia nkpe mɛ kenke
eto kutsyə ntə bakombo. Nya
betidi ba kenke eto bikə míntafa
mímfoo, moofo mə nnya kayo eto
sena ntsyə lə nnya kɛnyɛ."
9 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
"Mmi əmfo bofo əbə diyo nəmfo,
itsyise utidi wə mfo tsya eyifo
Abraham eto kafo eto ubi. 10 Nya
mɔ, Utidi Eto Ubii, mbə miə lə
nləkə betidi ba kenke lénya kusu
mboko nkpə."

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Atabi Ƒsuə.

11 Mfó nya betidi bamfó ńyə
banlɛ asa nnya Yesu nlɛ mə bɔtɛyi
bɔnɔ. Nya úsukosə nya ɔ́tɛyi
mə lekpa ditsyuə, itsyise ofe ɔlɛ
bɔnyi kafi Yerusalem nya bébu bə
Onanto eto Sekadidi siamə ebubə
sitinti mɔmɔ. 12 Nya ɔ́tɛyi nkə, "Lə
lefe nə léfe məə, osani wə nkpe
dibu utsyuə ákɛ mfó wə létaka
úsu kasɔ famfamfa kətsyuə əsuə
lə bətsyə wə seka. Nya úfi nsusu
nkə, wuusinkli ubə wə umə. 13 Fɛ
úduu, ókpadi wə beyifoyifo lefosi
utsyə. Nya útə utsyuə saa atabi
eto otobe ɔni. Nya ɔ́tɛyi mə nkə,
'Bifi atabi nyamə beto ɔlɔ isu ese
lefe nə muubə.'
14 "Fɛɛ osani əmfo eto umə eto
betidi ékekisi wə, nyaso bátsyese
batɔnkpe bətsyuə bətəkəko wə bə
besu batɛyi Okankplɛ nkə, 'Boanla
boə osani əmfo di bo oka.'
15 "Tsya, bətsyə osani əmə seka
nya usi úsinkli úbə umə əmə.
Lamfolamfo, útə bákpadi wə bey-
ifoyifo bamə bəbə bátsya lə wə
ənəmi nkə lə ɔnɔ kutəkə ko bənyə.
16 "Uyifoyifo tutɛ əbə nya ɔ́tɛyi
wə nkə, 'Bonamute, nnyə atabi eto
etobe lefosi ntəkə lə ɔni əmə fətə
mɛ mfó əsuə.'
17 "Mfó nya Onamute əmə lɛtɛsə
wə ɔ́tɛyi nkə, 'Álɔ eyifo!
Eyifo uyifoyifo sɛɛ! Se fálɛ keyifo kɛkɛ
kamfo ola fáyɛnko ke lə kusu sɛɛ
esoo, muufi fə ntsyə seka lə kəmə
lefosi əsuə.'
18 "Uyifoyifo nuəfə tsya əbə
ɔ́tɛyi wə nkə, 'Bonamute, nnyə
atabi eto etobe ɛnɔ ntəkə lə ɔni wə
fətə mɛ əsuə!'

19 “Nya Onamute əmə lɛtɛyi uy-
ifoyifo əmə tsya nkə, ‘Fəə, ebudi
seka lə kəmə ɛnɔ əsuə!’
20 “Uyifoyifo bamba əbə nya
ɔ́tɛyi nkə, ‘Bonamute, nyə fə atabi
eto otobe ɔni wə fətə mɛ. Mfí
nnya nkle lə mɔ ofiamɛ əsuə
nkula. 21 Nte fə sikpi itsyise eyifo
nwə nkpe ale. Nya feefi lesa
nə lenni fə lele kafloma keyifo fə
lele. Nya feefi didisa nə fəmankpe
kulaa tsya keyifo fə lele.’
22 “Mfó nya Onamute əmə lɛtɛyi
wə nkə, ‘Uyifoyifo bua feni! Fə
kosate eto kɛnyɛ eto etiki ni nnya
muufi nlo fə dikpi! Eyi fə nyifo
utidi wə nkpe ale. Nya meefi lesa
nə lenni mɔ lele kafloma keyifo
mɔ lele. Nya meefi lesa lə kaka
mánkpe ku ditsyuə. 23 Nya lə eyi
nkoo, beso fémemfi mɔ atabi esu
akpe lə atabi kətsyəkɔ? Mfóo, nyi
miə muunyə kutəkə lə nnya əsuə
lə nsinkli ntsyi mbə.’
24 “Mfó nya ɔ́tɛyi betidi ba ńyə
mfo nkə, ‘Bɛlɛ atabi nyamə befo
lə wə ani bitə uyifoyifo wə nkpe
atabi eto etobe lefosi.’
25 “Fɛɛ betidi bamfo átɛyi wə
bənkə, ‘Bonamute, uyifoyifo əmfó
ebunyə atabi eto etobe lefosi
útsyə!’
26 “Mfó nya Onamute əmə dítə
mbuayɛ nkə, ‘Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti
minkə, utidi wə asa ntee, wə ni
nwə Onanto luutə okpe enso nɛ.
Nya utidi wə kulesa lentee, nnya
nte wə kulaa tsyaa, bɔɔlɛ ni bafo
wə lə ani. 27 Nya mɔmɔɔ, binə mɔ
balo ba dímanlə bə ndi seka lə mə
əsuə beboko mfo lə belo mə lə mɔ
ənəmi.’ ”

Yesu Édufə Yerusalem.

28 Se Yesu lɛtɛyi mə asa
nyamfo ólosəə, ɔ́tɔ mə sɛtɔ úsu
Yerusalem. 29 Lefe nə ɔnlɛ Betfage
ku Betania bɔfi lə Nnuəbi eto
Eyi eto Kɔtini ɔflɔɔ, ótsyese wə
bakasebi inuə ɔ́tɛyi nkə bakatɔ.
30 Mfó nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bikatɔ lə
umə kɛkɛ wə nkpe sɛtɔ mfó. Nya
lə bɛlɛ wə budufəə, biunyə ɔflimu
eto lɛkpɔ ditsyuə nə bátsyasə lə
ukuə bəńyəsə nə utidi kuutsyuə
saa dímənsiə tɔ unyə. Benyankli
ni ku ukuə lə bifi wə beboko mfo.
31 Lə utidi utsyuə atɔ mi lesa
nə eso bényankli nii, bɛtɛyi wə
biənkə, ‘Bonamute nlɛ ni bohiã.’
”
32 Bakasebi bamə áyifə lə kusu
bésu bənyə lesa saa fe kase Yesu
lɛtɛyi mə. 33 Nya lə lefe nə
bəńyə banlɛ ubuki əmə bonyankli
kələkəə, ubuki əmə eto basate
átɔ mə bənkə, “Beso bɛnlɛ wə
bonyankli?”
34 Mfó nya bakasebi bamə dítə
mbuayɛ bənkə, “Bonamute ahiã
wə.”
35 Nya béfi ubuki əmə báboko
Yesu. Mfó nya béfi mə mfia
bésensə bákpo lə ubuki əmə əsuə
nya báwunsəko Yesu óbe úsiə lə
wə. 36 Se úsiə lə wə əsuə nya báyɛ
bantɔɔ, betidi bətsyuə éfi mə mfia
bésensə bákpo lə kusu.
37 Lefe nə Yesu ńlɛ bɔnyi kafi
Yerusalem lə kusu kaka ɔnlɛ
Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini bɔyifə
kəbəə, wə bakasebi kpə bamə
étsyiko Onanto ani bɔsɔ nya báto
keyudu banlɛ bofa bembembe lə
asa kplɛ nnya bənyə eso. 38 Nya
bátɛyi bənkə,

“Atɛsə itə Oka wə nlɛ bubə lə
Bonamute eto diye əsuə!
Diyuə lə lefo kato kenke. Nya
diyənde itə Onanto!”

39 Mfó nya Farisifɔ ba lɛkɛ lə si-
titidu siamə nti lɛtɛyi Yesu bənkə,
“Oteasa, ninko fə bakasebi lə bayɛ
kudu bokpo!”
40 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə
lə bayɛ kudu bokpoo, aba nyamfo
kosate ebutsyə kasɔ ku kudu
bokpo.”

*Yesu Éwi Keku Lə Yerusalem
Eto Disi.*

41 Kase Yesu lɛyɛ ɔntɔ lə
Yerusalem kedufəkɔɔ, nya únyə

umə əmməə, úwi keku lə wə disi.
42 Nya ɔ́tɛyi nkə, “Nla sitinti miə
lə nnya ete biunyə bete mmi eto
diyi nəmfo eto lesa nə loohiã
itə bə lə binyə diyuə ini! Fɛɛ
ibə ese mɔmɔɔ, bɛnlɛ bunyə lə
bete! 43 Lefe ditsyuə ebubə se
mi balo luuńyə batsyilama mi lə
kalebe saa kenke. Nya booti əbiə
kenke nya kulesa lembofo budufə
nye kabɔ kəbə lekple. 44 Betidi
ebɔtsylɔsə umə mfo kenke nya
boolo betidi ba nkpe lə wə kenke.
Nya leba ku ditsyuə sa embubu
ditəkə lə ni kətsyəkɔ. Itsyise bɛni
nya bíənyə lə bete lefe nə Onanto
díbə nkə lə ofo mi lə nkpə!”

Yesu Ála Mba Laate Bikə Lə Onanto Eto Kedikətəkɔ.

45 Yesu ésu údufə Onanto eto
kedikətəkɔ nya útsyiko mba nlɛ
bikə bote mfó bola kabɔsə. 46 Nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Báwɔni bákpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bə Onanto átɛyi nkə, ‘Mɔ diyoo,
betidi ebokpadi ni bə diyo kaka
betidi laato ola.’ Nya mi dífi mfó
befianisə beyu eto kabiɔkɔ!”

47 Diyi saa, Yesu ákate asa
lə Onanto eto Kedikətəkɔ mfó.
Onanto eto besumunyə ninə ku
Afi eto bateasa ku betidi eto
batɔnkotɔnko ála bə lə balo wə.
48 Fɛɛ bənyə kusu ko əsuə bɔɔyɛ,
itsyise betidi kpə akɛ mfó ba eto
ato léfo wə etiki nyamə kekleke
eso.

20

Betidi Ǝnə Etiki Ku Yesu Itsyi Lə Wə Ǝsuəale Nnya Onkpe Ǝsuə.

1 Diyi lɔni se Yesu lɛkɛ katé be-
tidi asa lə Onanto eto kedikətəkɔ,
kedi mə Ditiki Sɛɛ eto asa, be-
sumunyə ninə ku afi eto bateasa
ku umə eto beninə əbə mfó. 2 Mfó
nya bəbə bátɛyi wə bənkə, “Tɛyi
bo əsuəale nnya fankpe fɛ feeyifo
asa nyamfo eto okle. Nya owoe
dítə fə əsuəale nyamə?”

3 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ nkə,
“Bitə lə ntɔ mi etiki ətsyuə lə nnɔ.
4 Nte əsuəale nnya Yohanes lɛkɛ
fɛ úyifo ntufləsəfləsə eto lekpa útə
betidi, Onanto ɔflɔ itsyi lee, betidi
bomu ɔflɔ itsyi?”

5 Mfó nya bétsyiko kənə kasɔ lə
mə nti katɛyi bə, “Be ele bə bɔtɛyi?
Lə bɔ́tɛyi boə Onanto ɔflɔ únyə
əsuəale nyamə utsyiko, ɔtɔ bo
nkə, ‘Be díbə eso biamfó Yohanes
bɛnɔ?’ 6 Nya lə bɔtɛyi boə utidi
ɔflɔ ófo nnya utsyiko, katsyakɔ eto
betidi bamfo kenke ebubə bakpɔ
bo aba, itsyise məmblɛ kenke áfo
bánɔ bə Onanto eto Unyɛləkətidi
wə Yohanes ni nɛ.”

7 Lə nyaso bələkə kɛnyɛ
bátɛyi bənkə, “Boante kaka únyə
əsuəale nyamə útsyiko.”

8 Mfó nya Yesu tsya lɛtɛyi
mə nkə, “Nko ke eso mintsya
məmbɔtɛyi mi kaka mimfo
əsuəale fɛ meeyifo asa nyamfo
eto okle.”

Yesu Átɛyi Lekpa Itsyi Lə Opanyə Utsyuə Ǝsuə.

9 Mfó nya Yesu lɛtɛyi bətidi
bamə lekpa nəmfo nkə, “Lə lefe
nə lefe mə, osani utsyuə áfo
kudiyi eto ɔkuɛ utsyuə. Se úsu
kusu kutsyuə nkə lə usu usiə itə
lefe nə dikulə esoo, úfi wə ɔkuɛ
əmə ókpe lə beyifoyifo bətsyuə
eto ani. 10 Se lefe léyo bə betsyiko
eyibibi nyamə bɔlɛɛ, ótsyese wə
uyifoyifo utsyuə nkə usu ofo wə
kedikɔ lə ɔkuɛ əmə əsuə lə bey-
ifoyifo ɔflɔ oboko wə. Fɛɛ bey-
ifoyifo bamə áblɛ uyifoyifo əmə
nya bála wə babɔsɛ, nya bəntə
wə kulesa. 11 Lə nyaso ótsyese
uyifoyifo bamba. Fɛɛ beyifoyifo
bamə áblɛ wuntsya, nya bákpe
wə kofani, nya bála wə bátsyese,
nya bəntə wə kulesa. 12 Ótsyese
uyifoyifo tsyəfə. Nya beyifoyifo
bamə lɛblɛ wə bətəkə wə afabe lə
əsuə nya bála wə bələkə lə mfó.

13 “Mfó əmə nya ɔkuɛnsate əmə
lɛtɔ wə əsuə nkə, ‘Be ele bə nyifo?
Mootsyese mɔ ubi lala nya mfo
nnɔ miə boobu wə.’
14 “Fɛɛ se beyifoyifo bamə dínyə
ubi əmə, bátɛyi mə əsuə bənkə,
‘Biənyə ɔkuɛnsate əmə eto ubi
kosate ni nwə mfo. Bitə lə bolo
wə ete wə bikə biamfo kenke lə
befiani bo bele!’ 15 Nyaso bənə wə
babɔsə lə ɔkpɔ əmə kafo nya bálo
wə.”
Mfó əmə nya Yesu lɛtɔ mə nkə,
“Be ɔkuɛnsate əmə luuyifo bey-
ifoyifo bamə mfo? 16 Nla miə
bete biə woolo beyifoyifo bamə
kenke nya wuufi ɔkuɛ əmə okpe
lə beyifoyifo bamba lə ani.”
Se betidi bamə lɛnɔ nko, bátɛyi
bənkə, “Owo lo! Yanle bə ibə
nko!”
17 Yesu ábe mə tũũ nya ɔ́tɔ
mə nkə, “Bíankla Awɔnisa Kɛnkɛ
nyamfo eto kasɔ nlɛ bote,
‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə
dimbə kɔnɔɔ,
ni bomu díbə lefiani nə nso
bofe lə afɛfɛ kenke nti?’
18 Utidi saa wə luutusə ɔsɔ lə
leba nəmə əsuə, eboba wuli wuli
wuli. Nya lə leba nəmə tsya əbə
lɛsɔ utsyuə lə əsuəə, diukuə wə
muɛmuɛmuɛ.”

Yesu Édi Etidi Itsyi Lə Umənko Bofo Ǝsuə.

19 Afi eto bateasa ku Onanto
eto besumunyə eto beninə ákpe
nkɛale bə lə bəmuə Yesu lamfo-
lamfo, itsyise bənyə bə mə ɔnlɛ
sitinti nyaso ɔ́tɛyi lekpa nəmə nɛ.
Fɛɛ báte betidi bamfo sikpi. 20 Lə
nnya esoo, bákabɛbɛ kusu bamba
ko əsuə bɔɔyɛ bəmuə wə. Bələkə
betidi bətsyuə kalɔ kalɔ. Nya
bákle ku mə bənkə besu Yesu
ɔflɔ. Nya béyifo əsuə fe Ditiki Sɛɛ
nəmə mə kosate léla bə lə bate
itə mə əsuə. Nya bátsyese mə
bənkə babio Yesu uyibi lə etiki
əsuə lə bənyə kusu ko bɔɔyɛ befi
wə bakpe lə Roma eto Aba eto
uninə eto ani. 21 Lə nnya esoo,
mba laabio kanɔ asa bamfó ésu
Yesu ɔflɔ. Nya bátɔ wə bənkə,
“Oteasa, buyi boənkə asa nnya
faatɛyi ku nnya fate kenke eyifo
etiki tlolololo. Nya buyi tsya boə
aambe utidi eto ənəmi lə alɛ asa
buyifo. Bomu aate ɔnukualɛtiki
nnya əsuə Onanto laala nkə be-
tidi yifo. 22 Lə nyamfo eso bola
boə boate lə bo kɔfi ətə kusu
bə bofo umənko butə Romafɔ eto
Okankplɛ lee yəntə kusu?”
23 Fɛɛ Yesu ənyə mə kɔwɛsu bua
útsyə lekpo nya ɔ́tɛyi mə nkə,
24 “Bifi sika flubia eto atabi beboko
lə mbe. Owoe eto disi ku diye
ntəkə mfo?”
25 Bátɛyi bənkə, “Okankplɛ
Kaisare eto ale ini.”
Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bifi
lesa saa nə ni Okankplɛ eto lele
bitə Okankplɛ. Nya bifi lesa saa nə
ni Onanto eto lele bitə Onanto.”
26 Nya lə betidi eto ənəmi mfóo,
bamfó wə bumuə lə kulesa əsuə.
Mə kɛnyɛ əkpə mə nya iyifo mə
yani lə ditiki nə Yesu lɛtɛyi eso.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Bəkpənkpə Eto Businkli Kataka Ǝsuə.

27 Sadukifɔ bətsyuə mba laatɛyi
bənkə bəkpənkpə ensi embo-
takaa, əbə Yesu ɔflɔ nya bátɛyi
wə bənkə, 28 “Oteasa, Moses
áwɔni lə afi nnya útə bo nkə,
‘Lə osani utsyuə əkpə nya oyani
wə usiə utsyə nya bánle bebi
saa, nyalɛ ele bə osani əmfo eto
ɔyimisani, fi usio əmə ufi. Nya
wə ku ɔkɔsiə əmə lə bale bebi.
Nya bebi bamfóo, betidi ebunyə
mə fe osani wə dimankɛ ubi
saa eto bale.’ 29 Lə lefe ditsyuə,
bayimisani ekuanse akɛ. Osaibi
ninə éfi kusiə nya úbə úkpə nya
wə ku wə usiə mánle ubi saa.
30 Ɔyimisani nuəfə tsya éfi ɔkɔsiə
əmə. 31 Utsyəfə tsya nko kə.
Nya lesa nəmə diyifo nko itə
bayimisani ekuanse bamfo kenke.
Məmblɛ kenke əkpə lə lefə nə
mə kuutsyuə saa manle. 32 Lə
kalosəkɔ kenke, usio əmə kosate

əbə úkpə. 33 Nya mɔmɔɔ, diyi nə
əsuə bekpənkpə luusinkli bataka,
owoe eto usiə usio əmə luudi se
məmblɛ kenke dífi wə lə lefe nə
lefe mə?”
34 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Nkpə
bomfo əsuə ete basani ku besio
leefi bəsiə kəsiə bese. 35 Fɛɛ
basani ku besio kenke ba díńyə
itə bə bataka betsyi ɔkɔmə bəbə
nkpə bo lensiembolo kulefee,
bensiembufi bəsiə nye bəsiə bese.
36 Bootsyə fe kase Onanto eto
batɔnkpe nte, nya bensiembukpə
tsya. Beyifo Onanto eto bebi
itsyise bátaka betsyi ɔkɔmə.
37 Nyamfo ni ɔnukualɛ wə Moses
díləkə ote lə Asawɔni Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə nkə bekpənkpə si
bootaka bəbə bəsiə nkpə. Itsyise
lə lefe nə únyə lə kuyi ko díkənyə
ute eto ənəmi, ókpadi Onamute fe
Abraham eto Onanto ku Isak eto
Onanto ku Yakob tsya eto Onanto.
38 Nyamfo lɛ bote bə mba díkekpə
kokoo, besi nkpə. Nyaso uyifo mə
Onanto tsya.”
39 Mfó afi eto bateasa bamfo
eto bətsyuə dítə mbuayɛ bənkə,
“Oteasa, ətə mbuayɛ kukɔnɔ!”
40 Nyamfo eto kamaa, kutsyuə saa
ménsikpe ɔkɔɛ lə ɔtɔ kulesa tsya.

Owoe Eto Ubi Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə?

41 Yesu átɔ mə nkə, “Ntsyə ibə fɛ
betidi lɛtɛyi bə Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə ebutsyi Oka David eto
bebi eto kafo? 42 Nya Oka David
əmə kosate átɛyi lə kusə eto kukue
əsuə nkə,
‘Onamute əmə átɛyi mɔ Onamute
nkə,
“Si əsiə lə mɔ kodiani eto
kutsyə
43 isu ese lefe nə muufi fə balo
nkpe lə fə kokpa kalɔ.” ’
44 Nya lə Oka David ákpadi wə
nkə Onamutee, ntsyə íbə fɛ Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə luuyifo
Oka David eto kafo eto ubi?”

Yesu Ǝkə Wə Bakasebi Ato Itsyi Lə Afi Eto Bateasa Ǝsuə.

45 Lə lefe nə betidi ba tã dínyə
béketsyue ato lə asa nnya Yesu
nlɛ bɔtɛyi, ótɛyi wə bakasebi nkə,
46 “Bebe kukɔnɔ lə afi eto bateasa
əsuə. Betidi ba laala botsyilama
lə mə awu kplɛ kplɛ əsuə. Nya
baala bə betidi kəsiəsə mə ku
dibu lə asi kafo. Mə laala nlebe
kplɛ busiə lə Yudafɔ eto katsyakɔ
nya baala ndikɔ kpaa busiə lə
eyikedikɔ. 47 Beesu bakɔɛsiə ɔflɔ
bə lə bawunsə ko mə, fɛɛ baawɛ
mə kalɛ mə asa kafo. Nya baato
kala kəntsyɛ, kate əsuə lə betidi
eto ənəmi. Nyaso mə kotonənə
ebɔkɛ ale eso utsyuə saa eto kole!”

21

Ɔkɔsiə Utsyuə Ǝtə Ǝtəsa Kplɛ.

1 Lə kedikətəkɔ mfoo, Yesu
ábesə ənəmi kato nya únyə kase
batabinyə leefi mə ətəsa kesu
kakpe lə kedikətəkɔ eto otobe
kafo. 2 Nya únyə tsya kase ɔkɔsiə
okombo utsyuə dífi pesewa inuə
butsyuə ókpe lə otobe əmə kafo.
3 Nya ótɛyi nkə, “Nlɛ mi bɔtɛyi
minkə ɔkɔsiə okombo əmfoo, útə
lesa nə nso bafɛfɛ bamfo kenke.
4 Itsyise babamba bamfoo, məə,
lesa nə baala lə nə bəənyə nti, ete
ni nə bətə nɛ. Fɛɛ usio əmfo wə
sekombo, lesa nə kenke ntə wə nə
wuudi mfó, nya ni nə úfi útə mfo
nɛ.”

Yesu Átɛyi Etiki Itsyi Lə Onanto Eto Kedikətəkɔ Eto Boba Ǝsuə.

5 Lefe nəmfóo, bakasebi
bətsyuə akɛ mfó kedi etiki itsyi
lə Onanto eto kedikətəkɔ əsuə.
Nya bátɛyi kase kedikətəkɔ kamə
laanɔ bobe ku kase aba nnya béfi
báto diyo nəmə laanɔ bobe ku asa
nnya betidi dítə béfi bálɔ Onanto
eto kedikətəkɔ kamə. Mfó əmə
nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, 6 “Lesa saa
nə bɛnlɛ bunyə mfoo, lefe ditsyuə
ebubə se leba saa lensiembubu lə
ni kəsiəkɔ. Bomu betidi ebusense
ditsyuə saa lekpo lə kasɔ.”

Kanyinyənyə Ku Betidi Eto Bɔkpɔ Ku Mə Bətsyuə.

7 Mfó nya bátɔ wə bənkə,
“Oteasa, dimamfe yuubə itə nko?
Nya be ini buufi bunyə lə bote boə
lefe nə asa nyamfo luubə éboyo?”
8 Yesu átɛyi mə nkə, “Bińyə
bikabe kusu itə bə kuutsyuə saa
əmbɔwɛ mi okpe. Betidi kpə
ebubə batɛyi bənkə mɔ ditiki
bəbə buləkə kate, bookəbə katɛyi
bənkə, ‘Mɔ uni,’ nya ‘Lefe nəmə
éboyo.’ Fɛɛ biəntəkəko mə kama.
9 Bíanté sikpi lə bɛnɔ lema eto
kudu nya betidi letaka bəńyə lə
bətsyuə əsuə. Asa nyamfo eto
kakle ebutsyiko bubə, fɛɛ inni nya
kasɔ ni bənkə kalosəkɔ ebubə eyo
elo.”
10 Yesu esi úsukosə nya ɔ́tɛyi
nkə, “Ese ebɔkpɔ ku mə bətsyuə,
nya bekakedikɔ lɔɔbɔkpɔ ku mə
əsuə. 11 Kasɔ ebutinkə kekleke.
Nya kukpɛnsɛ tsya luubə kekleke.
Nya efimbi akpa akpa tsya luubə
nlebe nlebe kenke. Nya ekpinsa
kpə luutsyiko bubə lə difule əsuə.
12 “Nya fɛ asa nyamfo luubə ibə,
betidi ebumuə mi nya bookpe mi
bulə, bate mi ohiã. Betidi ebokpa
mi besuko akpokakpokɔ lə Yudafɔ
eto ntsyakɔ nya bookpe mi lə ayo.
Nya bookpa mi besuko baka ku
Aba eto bənyɛsiə eto ənəmi bə
lə bakponko mi akpo lə mɔ disi
eso. 13 Nya lə lefe nəmfóo, kusu
ebɔsini mi bə lə bidi Onanto eto
Ditiki Sɛɛ nəmə. 14 Bimuə əsuə
bitsyə bɛtɔnsə itə bə biembulə
əsuə lə kusu ko biɔyɛ biləkə mi
əsuə kɛnyɛ eso. 15 Itsyise muutə
mi kobe ku kɛnyɛ yayaya itə bə mi
balo eto kuutsyuə embofo buńyə
lə mi ənəmi nye bətə mi etiki eto
mbuayɛ kulefe. 16 Mi anto mə
ku bayimisani ku mi betidi ku mi
bayɛtsyuə ebufi mi bakpe lə ani.
Nya boolo mi bətsyuə. 17 Betidi
ba tã ebukisi mi lə mɔ disi eso.
18 Fɛɛ mi disi eto sɛwɔnii, lɛ sɔni
kplon embonya. 19 Bińyə kekleke
lə binyə nkpə bo ləmbɔkɛ kalokɔ
kulefe.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Lefe Nə Booba Yerusalem Eto Umə Ǝmə Bakpo Kasɔ.

20 “Lefe nə bínyə biə bama-
manyə esu bəńyə batsyilama
Yerusalem, ete biote biə umə
əmfo eto boba kakpo lə kasɔ
eto lefe eboyo. 21 Lefe nə mfóo,
betidi ba kenke nkpe lə Yudea,
ele bə betsyetsyi bedu besu babiɔ
lə atini əsuə lə babɔ lə kanyi
əsuə. Nya betidi bakenke nkpe
lə umənkplɛ əmə kafo, ele bə
babɔ lə wə bedu. Nya betidi ba
kenke nkpe lə mbuto ku kəmə ka
lɛfi mfo, yanle bə besu umənkplɛ
əmə kafo. 22 Itsyise lefe nə mfó
ni kotonənə eto eyi nnya ele bə
ibə fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue eto etiki léte. 23 Yɔɔkɛ ale
tinti itə besio ba ni bafonlɛ ku
bebiambe ba nlɛ bebi bɔyimisə.
Kanyinyənyə kekleke kətsyuə
ebubə kasɔ kamfo əsuə. Nya
Onanto eto kotonənə ebubə betidi
bamfo əsuə. 24 Boolo bətsyuə
ku asiabi. Nya boomuə bətsyuə
lə əsuəale besuko nsɔ bamba
kpə əsuə. Nya betidi ba lenni
Yudafɔ, luudi sɛkplɛ baayinkə
Yerusalemfɔ bakpe isu ese lefe nə
Onanto lɛtɔnɔ utə mə.

Utidi Eto Ubi Ebusinkli Ubə.

25 “Ekpinsa kpə ebubə lə kofe ku
kofande ku befandebi eto ənəmi
əsuə. Nya kasɔ eto betidi kenke
eboyansə kusubebe saa. Nya sikpi
kplɛ ebubə lə betidi əsuə lə kase
lekpo eto kudu ku kase diuyənki
nyanklaa eso. 26 Ǝnəmi ebutsyiko
betidi bonanko lə sikpi sia luumuə
mə lə lefe nə befi bəńyə bensəkə
itə lesa nə luubə lə kawunsiə
kenke əsuə eso. Itsyise asa nnya
nkpe lə difule ensiembuńyə lə
nnya kəńyənkɔ. 27 Nyamfo eto
kamaa, Utidi Eto Ubi ebɔbɔ ubə
lə difule lə asɔmi loku kəmiə lə
əsuəale kplɛ ku lə diyənde kplɛ
əsuə. 28 Lefe nə asa nyamfo mfe

nlɛ bubəə, bɛlɔ mi əsuə bitsyə lə
bikabe kusu, itsyise mi diləkəfe
ebɔfi elo.”

Bekase Asa Itsyi Lə Eyi Ǝsuə.

29 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə lekpa
ditsyuə nkə, “Bibu disi bitsyi lə
kudiyi ku eyi bamba kenke əsuə
bebe. 30 Lə binyə biə afanto fɔfɔ
etsyiko bɔbɔɔ, bete biə kasɔmite
eboyo elo. 31 Nko kə ini lə binyə
biə asa nyamfo nlɛ bubəə, bete
biə Onanto eto Sekadidi siamə eto
dibəfe fe yaala lə eyo.
32 “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə
asa nyamfo kenke ebubə fɛ
bətsyuə ba nsi nkpə mfo luukpə
balo. 33 Kato ku kasɔ ebubə efe,
fɛɛ mɔ etiki embubə efe kulefe.

Ele Bə Bińyə Bikabe Kusu.

34 “Bebe kukɔnɔ biə biemfi mi
lefe bitə budi ku sitekpe eto
disuəyuə mate. Nya kuutsyuə
memfi wə əsuə utə bɔkpɔ lə
kawunsiə kamfo eto asa əsuə.
Lenni nko, diyi nəmə ebubə ditu
mi lə kafuafua əsuə. 35 Nya yu-
uyifo fe kase uyibibiobio ləələkə
ubuki seka. Etsyise yuubə lə
kawunsiə kenke eto betidi əsuə.
36 Nyaso bitəkə ənə lə bińyə bikato
ola lefe saa bə lə binyə əsuəale lə
bɛbɔ befe lə keni saa əsuə lə lesa
saa nə luubə mfo əsuə lə itə bə
biofo buńyə lə mɔ, Utidi Eto Ubi
eto lekpokakpokɔ.”
37 Lə eyi nyamfó kenke əsuəə,
Yesu éfi ɔ́lɛ betidi bamfo asa bote
lə Onanto eto kedikətəkɔ. Nya
lə ditsyitsyo lefee, úkesu Nnuəbi
eto Eyi eto Kɔtini ékesu kalabe.
38 Nya olesiətu saa, betidi bamfo
ékesu kedikətəkɔ kamə lə banɔ
wə asatete.

22

*Besumunyə Ninə Ákpe Disi Bə
Lə Balo Yesu.*

1 Lefe nə Yudafɔ leedi Nnam-
fokuã eto Abolo eto Diyi nə
baakpo bə Ukpə Asa Bo Ɔyila
ebɔfi. 2 Fɛɛ se Onanto eto be-
sumunyə ninə mə ku afi eto
bateasa díkate betidi bamfó sikpi
esoo, bákabɛbɛ kusu ko əsuə
bɔɔyɛ balo Yesu lə kabiɔbiɔ əsuə.

*Yuda Átɔnɔ Nkə Wuudu Yesu
Utə.*

3 Mfó nya Obonsam dídufə lə
Yuda wə baakpo tsya bə Iskar-
iot əsuə. Nyaa uyifo Yesu eto
lefosi bakasebi inuə bamə eto
ɔni. 4 Nyaso Yuda ésu Onanto eto
besumunyə ninə ku Onanto eto
kedikətəkɔ eto mba laase mfó eto
beninə ɔflɔ. Nya bédi etiki itsyi
lə kusu ko əsuə wɔɔyɛ fɛ boomuə
Yesu əsuə. 5 Bənyə disuəyuə,
nya bátɛyi wə bə bootə wə atabi.
6 Nya Yuda tsya lɛtɔnɔ nko. Nyaso
útsyiko lefe sɛɛ bɔbɛbɛ lə kusu
ko əsuə wɔɔyɛ ufi Yesu okpe mə
lə ani lə betidi bamə eto mante
mante əsuə.

*Yesu Ǝmuə Ǝsuə Itə Ukpə Asa
Bo Ɔyila Eto Diyi Budi.*

7 Lə nnya kamaa, diyi nə baalo
basamubi itə Ukpə Asa Bo Ɔyila
eto Diyi itə Nnamfokuã eto Diyi-
didi əbə léyo. 8 Nya Yesu létsyese
Petro ku Yohanes ɔtɔnsə ku kɛnyɛ
kamfo nkə, “Bisu bɛlɔ Ukpə Asa
Bo Ɔyila eto didisa bitsyə itə bo
budi.”
9 Bátɔ wə bənkə, “Sie faala fə
bɔlɔ ni butsyə?”
10 Nya útə mbuayɛ nkə, “Lə
bidufə Yerusalem eto umə əməə,
osani utsyuə ebubə otsyako mi wə
ntsyi ntu ku ɔlɔtsyi. Bitəkəko wə
lə bidufə diyo nə wuudufə. 11 Nya
lə bɛtɛyi oyosate əmə biənkə,
‘Oteasa nkə bɔtɔ fə nkə, “Nte diyo
nə kafo ele bə Mɔ ku mɔ bakasebi
luubə bedi Ukpə Asa Bo Ɔyila eto
didisa?” ’ 12 Woote mi abanslo
kato eto diyo kplɛ ditsyuə nə bálɔ
bətsyə nya bétsyue əsiəsa lə ni
kafo bətsyə. Bɛlɔ didisa nəmə
bitsyə mfó.” 13 Mfó nya báyifə
kusu bésu bənyə lesa saa pɛpɛɛpɛ
fe kase Yesu lɛtɛyi mə. Nya

bálɔ Ukpə Ása Bo Ɔyila eto edisa nyamə bətsyə mfó.

Bédi Bonamute Eto Didisa.

14 Se lefe léyoo, Yesu ku wə
batɔnkpe bamə ésu bəsiə kasɔ bə
lə bedi lesa. 15 Ɔtɛyi mə nkə, “Iyifo
mɔ lelabi kokooko bə lə ndi Ukpə
Asa Bo Ɔyila eto didisa nəmfo ku
mi fɛ lə nnyə kanyi. 16 Nya nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti minkə mensiembudi
ni bio isu ése lefe nə muudi ni lə
Onanto eto sekakedikɔ.”
17 Nnya kamaa, Yesu éfi
ditənəkɔbe nya ɔ́sɔ ani. Nya ɔ́tɛyi
nkə, “Befo nyamfo lə binə bitə
bətsyuə. 18 Nlɛ mi bɔtɛyi minkə
idu mɔmɔ ɛntɔɔ, mensiembunə
ntu bo lɛbɔ itsyi lə wanyi eto
awɔnsa əsuə isu ese lefe nə
Onanto eto sekadidi luubə.”
19 Nya úfi abolo utsyuə nya ɔ́sɔ
Onanto ani. Nya úbudi nnya nya
úfi útə mə. Nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Nyamfo ni mɔ əsuə eto sinə sia
muufi ntə Onanto kedi lə mi disi.
Biyifo nyamfo bifi bikakloma mɛ.”
20 Nko ke tsya úfi ntə ku lɛkɔbe
úfi utə mə lə didisa nəmə kama
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lɛkɔbetɔ
nəmfo eyifo Onanto eto ketsyue
fɔfɔ ka utsyue utsyə fe ditsyəbi, nə
ni mɔ kɔtɔ ko mookpo lə kasɔ lə
mi disi. 21 Fɛɛ bete biə nwə dídu
mɛ útəə, si ɔlɛ kɔni bokpe ko mɛ lə
ɔkpɛ ɔni mfo. 22 Nya mɔ, Utidi Eto
Ubi, mbə nlɛ bofe fe kase Onanto
lése uyi utsyə. Fɛɛ mbɔbuɛ itə
utidi wə luudu mɛ utə.” 23 Mfó
nya beetsyiko bətsyuə bɔtɔ kanɔ
bə owoe luuyifo nyamfo.

Owoe Ni Ɔkplɛ Lə Bakasebi Bamə Nti?

24 Kənə əbə kedufə bakasebi
bamə nti itsyi nwə luudi ɔkplɛ
əsuə. 25 Nya Yesu lɛtɛyi mə
nkə, “Betidi ba lenni Yudafɔɔ, mə
baka kpe əsuəale lə mə betidi
əsuə kenke. Nya baka bamfo kpe
diye nə baala bə betidi bamfo
kakpo məə, nə ni bə ‘Bafonətidi.’
26 Fɛɛ inni nko ele bə itsyə lə mi
nti. Bomu utidi wə ni nwə nso
kenke lə mi ntii, ele bə uyifo wə
əsuə ɔkɛkɛ enso. Fɛɛ nwə ni
ɔtɔnkotɔnkoo, ele bə ofiani nwə
leesumu betidi. 27 Nya owoe ni
ɔkplɛnyə onso? Nwə ləəsiə lə
ɔpunu ekedi lee, nwə leesumu
wə? Lə ɔnukualɛɛ, nwə ləəsiə lə
ɔpunu ekedi. Fɛɛ mɔɔ, nkpe mi
lə nti fe nwə leesumu. 28 Bíokpe
ɔkɔɛ koko bítəkəko mɛ lə mɔ lefe
kekleke kenke əsuə. 29 Nya fe
kase mɔ Anto dítə mɛ əsuəale
nkə ndi sekaa, nko kə mintsya
luutə mi əsuəale nyamə eto okle
nɛ. 30 Biudi binə lə mɔ lesakedikɔ
lə mɔ sekakedikɔ. Nya biusiə lə
akankpomɛ əsuə lə bidi seka lə
Israel eto lefosi atobi ənuə nyamfo
əsuə.”

Yesu Átɛyi Utsyə Nkə Petro Ebutudi Kɛnyɛ Lə Wə Ɜsuə.

31 Mfó nya Yesu lɛtɛyi Simon
Petro nkə, “Simon, Simon! Tsyue
ato lə anɔ! Onanto ətə Obonsam kusu nkə oto mimblɛ obe
lə usense mi nti, mba nkpe
kɔnɔku mba ləmbə kɔnɔ lə fe
kase ɔkuɛmfo laaflɛ kamɔ kələkə
lə kofo nti. 32 Fɛɛ Simon, mboto
ola lə fə disi bə lə fə bofokanɔ
lə bɔyɛ kɛnyɛ buyuə. Nya lefe
nə fuusinkli əbə mɔ ɔflɔɔ, kpe fə
bayimitsyuə nkɛale.”
33 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə,
“Bonamute, nńyə nlɛ kusu bobe
miə bonko fə kenke ebolabe lə
Aba eto diyo nya lə nkpə ku fə
kulaa tsya!”
34 Nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Petro, nlɛ fə bɔtɛyi miə ketsye
kamfo fɛ ukusɛ luutə kɛnyɛɛ, ebutudi sitsyə fə enyi mɛ.”

Otabitobe Ku Kusuyɛyɛtobe Ku Kalande Eto Butsyi.

35 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə
bakasebi nkə, “Lefe ditsyuə
nə léfe se míntsyese mi kusu
nya míntə bíentsyi otabitobe
nye kusuyɛyɛtobe nye afɔkpa
kuətsyuə, béhiã lesatsyuə?”

Bətə mbuayɛ bənkə, “Kulesa mánhiã bo kula kon.”
36 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Fɛɛ
mɔmɔɔ, utidi wə nkpe atabi eto
otobe utsyuə nye kusuyɛyɛtobe
utsyuə, ufi ɔlɛ. Nya nwə ka-
lande kukətsyuə lentee, ele bə
ufi wə awu nye kafia ote, lə usu
oya ke. 37 Nya nlɛ mi bɔtɛyi
minkə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
eto lesa nə báwɔni bákpe mfó
lɛ bɔtɛyi nkə, ‘Bákla wə bákpe
lə betidi bua ntii,’ ele bə ibə itə
nko lə mɛ əsuə. Itsyise lesa nə
báwɔni itsyi lə mɛ əsuəə, lɛ bubə
kətə.” 38 Nya bakasebi bamə lɛtɛyi
bənkə, “Bonamute, bee! Nnyə
nlanle nnuə nte mfo!”
Mfó nya útə mbuayɛ nkə, “Isiə.”

Yesu Áto Ola Lə Nnuəbi Eto Eyi Eto Kɔtini Ǝsuə.

39 Yesu áyɛ ɔ́bɔ lə umə əmə nya
úsu Nnuəbi eto Eyi eto Kɔtini əsuə
fe kase woala buyifo. Nya wə
bakasebi bamə tsya dítəkəko wə.
40 Se óyo kaka əməə, Yesu átɛyi
wə bakasebi nkə, “Beto ola, lə
bɛyɛ disi butə le botokabe əsuə.”
41 Nnya kamaa, óyani mə utsyə
mfó ɔ́yɛ usu sɛtɔ sɛkɛ nya óse
akonki óto ola. 42 Nya ɔ́tɛyi nkə,
“Nto, lə alaa, ləkə kanyi eto lɛkɔbe
nəmfo etsyiko lə mɔ ɔflɔ. Fɛɛ
menyifo lə mɔ lelabi əsuə, bomu
lə fə lele əsuə.” 43 Mfó nya Onanto
eto ɔtɔnkpe dítsyi kato úbə úləkə
əsuə óte wə nya ókpe wə nkɛale.
44 Nya lə kanyi kplɛ ka ɔnlɛ bunyə
esoo, usi óto ola kekleke ókpe.
Nya diwi nə lɛbɔ lekpo wə eyifo fe
atɔbo nya nlɛ bola kakpo lə kasɔ.
45 Se Yesu létaka lə kaka ɔnlɛ
ola boto mfóo, úsinkli úsu wə
bakasebi bamə ɔflɔ. Nya úbə
únyə nkə bálabe selabe itsyi lə
lɛwɛnlo nə əsuə bakɛ eso. 46 Mfo
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Beso bɛnlɛ
selabe? Betaka lə beto ola lə kase
biembudufə lə botokabe əsuə.”

Besumunyə Ninə Ǝmuə Yesu.

47 Lefe nə Yesu ńyə ɔnlɛ etikii,
betidi kpə bətsyuə áyɛ bétu wə.
Yuda wə ni bakasebi lefosi inuə
bamə eto ɔni lɛtɔnko mə. Ɔyɛ úsu
Yesu ɔflɔ nkə lə ɔfiɔ wə lə kola.
48 Fɛɛ Yesu átɛyi Yuda nkə, “Yuda,
bubə fəbə fə aafiɔ mɔ, Utidi Eto
Ubi, lə kola lə efi mɛ akpe lə betidi
eto ani?”
49 Lefe nə bakasebi ba lɛkɛ
mfó ku Yesu dínyə lesa nə luubə
ibə, bátɔ Yesu bənkə, “Bonamute,
bɔkpɔnko mə ku bo nlande lee?”
50 Mfó nya bakasebi bamə nti eto
ɔni lésiabe Usumunyə Ninə Kenke
eto uyifoyifo eto kodianito úfə.
51 Fɛɛ Yesu áni ko mə ɔ́tɛyi nkə,
“Isiə! Bitə mə kusu!” Mfó nya
útidi uyifoyifo əmə eto koto nya
wə koto dísinkli kótsya wə.
52 Nya Yesu lɛtɛyi besumufɔ
ninə ku mba laase Disumuyo eto
beninə ku kusə eto beninə ba díbə
mfo bə lə bəbə bəmuə wə nkə,
“Beso ele bə bifi keyi ku nlande
bibə fe uwudifɔ mini? 53 Bonko
mi ákɛ lə Yudafɔ eto kedikətəkɔ
diyi saa tsya bíatɛtsyi biə biəmuə
lə əsuəale mɛ əsuə. Fɛɛ mi lefe
léyo bə biyifo nko se Obonsam eto
əsuəale ntekə kato.”

Petro Áni Yesu.

54 Besumunyə ninə ku baka
bamfó əmuə Yesu, nya béfi wə
bésuko Usumunyə Ninə Kenke eto
diyo. Nya Petro tsya dítəkəko
mə kama kama. 55 Betidi bətsyuə
ákpe ute utsyuə lə diyo nəmə eto
lekple, nya Petro tsya dísu úsiə lə
mə nti. 56 Se besio eto uyifoyifo
ɔni dínyə Petro se ute díyənde
okpo wə lə əsuə se usi mfóo, óbe
wə tũũ nya ɔ́tɛyi nkə, “Utidi əmfo
tsya əətəkəko Yesu.”
57 Fɛɛ Petro áni nyamfo nya
ɔ́tɛyi nkə, “Usio, minyi wə kulaa
tsya!”
58 Lə lefe kliminti ditsyuə eto
kama, osani utsyuə tsya ənyə
Petro wə únyi nya ɔ́tɛyi wə nkə,
“Fintsya mə nti eto ɔnɔ feni?”

Fɛɛ Petro esi útə mbuayɛ nkə,
“Osani, nni mɔ uni!”
59 Íyifo fe lebombosɔsɔ lɔni eto
kama, osani bamba utsyuə tsya
ébə únyə kekleke ɔ́tɛyi nkə, “Kənə
ku kətsyuə saa əmbə lə nyamfo
əsuə bənkə osani əmfo tsya
ətəkəko Yesu, itsyise Galileanyə
uni!”
60 Fɛɛ Petro ətə mbuayɛ nkə,
“Osani, mante lesa nə fanlɛ bɔtɛyi
mfo kula kula!” Lamfolamfo, fe
kase unsi únyə ɔnlɛ etiki, ukusɛ
ko ditə kɛnyɛ. 61 Bonamute əmə
ékensə óbe Petro. Mfó əmə
nya Petro lékloma nkə Bonamute
əmə átɛyi wə nkə, “Fɛ ukusɛ
luutə kɛnyɛ ketsye kamfoo, ebu-
tudi kɛnyɛ sitsyə sɔ̃ɔ̃ fə enyi mɛ.”
62 Petro ábɔ úsu lekple nya úwi
keku kekleke.

Yudafɔ Ba Lése Yesu Ǝmə Wə Nya Báblɛ Wə.

63 Betidi ba díkase Yesu, əmə wə
nya báblɛ wə. 64 Bákle wə ənəmi
nya báblɛwə, nya bátɔ wə bənkə,
“Owoe lɛsɔ fə? Tɛyi bo!” 65 Nya
báka wə lə esu bamba kpə əsuə
tsya.

Yesu Ǝnyə Lə Bakponkpo Eto Ǝnəmi.

66 Se kale dísiəə, kusə komə eto
beninə ku besumunyə ninə ku afi
eto bateasa əbə bəsiə. Nya bákpa
Yesu bésuko mə ənəmi. 67 Nya
betidi ba díbə batsya mfó lɛtɔ
Yesu bənkə, “Tɛyi bo lə fə ni Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə.”

Mfo nya útə mbuayɛ nkə,
“Lə ntɛyi mi lesatsyuə tsyaa,
biəmbofo bɛnɔ. 68 Nya lə ntɔ
mi etiki ətsyuə, biəmbofo kɛnyɛ
buləkə katɛyi mɛ kulesa. 69 Fɛɛ
idu mɔmɔ ɛntɔɔ, Onanto wə ni
əsuəalenyə kenke ebutsyə mɔ,
Utidi Eto Ubi, lə wə kodiani.”
70 Mfó nya məmblɛ lɛtɔ wə
bənkə, “Nyalɛ, fə ni Onanto eto
Ubi əmə?”

Útə mbuayɛ nkə, “Mi kosate nlɛ
bɔtɛyi biənkə wə mini, nya nko ini
nɛ.”
71 Bátɛyi bənkə, “Yensihiã bo bə
kuutsyuə saa si ubə udi adansiɛ lə
nyamfo əsuə. Bo kosate ánɔ asa
nnya ɔ́tɛyi!”

23

Pilato Átɔ Yesu Etiki.

1 Nya məmblɛ létaka nya béfi
Yesu bésuko Pilato ɔflɔ. 2 Mfó
bétsyiko etiki butsyi lə wə əsuə
katɛyi bənkə, “Búmuə utidi əmfo
se ɔnlɛ bo kusə eto betidi bokpa
kayɛnko lə kusu bua əsuə. Nya
ɔnlɛ mə bɔtɛyi nkə, bénsiko
umənko bətə Roma eto Okankplɛ.
Nya úsi ɔ́tɛyi tsya nkə wə ni Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə nya uni
Oka tsya.”
3 Pilato átɔ wə nkə, “Fə ni
Yudafɔ eto Oka əmə?”
Nya Yesu dítə mbuayɛ nkə,
“Nko ini fe kase fanlɛ bɔtɛyi nɛ.”
4 Mfó nya Pilato lɛtɛyi be-
sumunyə ninə ku sitiditu siamə
nkə, “Mənnyə kulesa lə utidi əmfo
əsuə nə eso ele bə nlo wə dikpi.”
5 Fɛɛ məmə əńyə kekleke bátɛyi
bənkə, “Wə asa nnya woate ətə
botaka kəńyə əbə idufə lə Yudea
eto betidi kenke nti. Útsyə nyamfo
kasɔ lə Galilea, nya úkaboko nnya
mfo tsya.”

Herodes Átɔ Yesu Etiki.

6 Se Pilato lɛnɔ ditiki nəmfoo,
ɔ́tɔ mə nkə, “Galileanyə ni utidi
əmfo?” 7 Nyaso se óte nkə Yesu
étsyi Galilea eto lekpake nə əsuə
Herodes nlɛ seka budi esoo, úfi
wə ótsyese Herodes ɔflɔ. Nya
Herodes əmfo akɛ lə Yerusalem lə
lefe nəmfó əsuə.
8 Ǝsuə əyuə Herodes tinti se
únyə Yesu, itsyise wɔ́ɔnɔ wə
kɔsɔ koko nya óla nkə lə unyə
wə kokooko. Nya ɔnlɛ kusu
bobe nkə wuunyə Yesu lə uyifo
ayanisa ətsyuə lə obe. 9 Nyaso
Herodes átɔ Yesu etiki kpə, fɛɛ

Yesu ménfe kɛnyɛ utə mbuayɛ
saa. 10 Besumunyə ninə ku afi
eto bateasa ábɔ bəbə sɛtɔ nya
bála nnyɛ kplɛ, kplɛ bətəkə Yesu.
11 Herodes ku wə bamamanyə
ákpe Yesu kɔfiɔ ku kofani. Nya
béfi awu nnya lefo koya ətsyuə
bákpe wə nya besi bákpa wə
bésuko Pilato ɔflɔ. 12 Diyi nəmfo
hã əsuə nya Herodes ku Pilato
léfiani bayɛtsyuə, itsyise kɔɔ, balo
bédi lə bətsyuə.

Pilato Álo Yesu Dikpənkpi.

13 Pilato ákpadi besumunyə
ninə ku umə eto beninə ku betidi
ba létsya mfo ɔkɔ. 14 Nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Mi lékpa utidi əmfo béboko
mɛ biə ɔlɛ betidi bokpa kayɛnko
lə kusu bua əsuə. Nya mɔmɔɔ,
ńtɔ wə etiki lə mi kosate eto
ənəmi. Nya mənnyə kabua saa
lə wə əsuə fe kase mi léla bítəkə
wə. 15 Herodes tsya mənnyə
kulesa bua saa lə wə əsuə, itsyise
úsinkliko wə ótsyese bo. Utidi
əmfo ményifo kulesa nə ele bə
bolo wə dikpənkpi. 16 Nyaso
muutə lə bablɛ wə kuyibi lə nyani
wə lə udu.” 17 Lə Ukpə Ása Bo
Ɔyila eto eyididi saa əsuəə, iyifo
Pilato eto ketsyue bə oyani mba
bákpe lə diyo eto ɔni lə mə nti utə
mə.
18 Məmblɛ áfa bembembe
bátɛyi bənkə, “Lo wə! Lə
ayani Baraba ətə bo!” 19 Baraba
əmfoo, bákpe wə lə diyo ɛyɛ lə
bulə butsyuə bo ókpe únyə lə
Yerusalem eto umə ku wə utidi
wə ólo əsuə eso.
20 Nya se Pilato léla nkə lə oyani
Yesu esoo, usi údi betidi bamə
etiki. 21 Fɛɛ bákpo kudu bembe-
mbe bákpe lə wə etiki nnya ɔnlɛ
bɔtɛyi əsuə bə “Sɔ wə amanklasə
lə uyikabie əsuə! Sɔ wə aman-
klasə lə uyikabie əsuə!”
22 Pilato esi ɔ́tɛyi mə ditsyəfə
nkə, “Nya nte kabua ka úyifo?
Mənnyə kabua ka úyifo eso ele bə
nlo wə dikpənkpi! Muutə lə bablɛ
wə keyibi lə nyani wə.”
23 Fɛɛ bofa ko bensi banlɛ be-
mbembe katɛyi bənkə, “Ele bə lə
basɔ Yesu bamanklasə lə uyikabie
əsuə.” Nya lə kalosəkɔ, bətəkə
wə kato. 24 Nyaso Pilato ála etiki
nyamə úləkə fe kase betidi bamə
léla. 25 Óyani utidi nwə baala útə
mə. Utidi wə bakponkpo lékpe
lə diyo itə bulə bo ókpe ku wə
utidilolo eso. Nya óyani Yesu ókpe
mə lə ani nkə lə beyifo lesa nə
bála ku wə.

Bamamanyə Ásɔ Yesu Bámanklasə Lə Uyikabie Ɜsuə.

26 Bamamanyə bamə ákpa Yesu
bédunko. Nya se bányɛ lə kusu
bantɔ, bátsyako Kirenenyə utsyuə
wə baakpo Simon wə dítsyi ke-
buto kətsyuə ɔntɔ lə Yerusalem.
Bəńyənsə wə báyinkə wə bákpe
bənkə ofo uyi wə Yesu ntsyi
mfo utsyi lə utəkəko wə kama.
27 Betidi kpə bətsyuə ətəkəko Yesu
kama. Nya besio bətsyuə akɛ lə
mə nti ba díkewi nku ku kaminsə
kətə wə. 28 Yesu ékensə óbe
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Yerusalem eto
besio, bienwi keku bitə mɛ. Bomu
biwi lə mi ku mi bebi eto disi.
29 Itsyise lefe ditsyuə ebubə nə
betidi lɔɔtɛyi bənkə, ‘Diyuə itə
bakonɔ ku mba eto belefie ubi
dímənsiətɔ unyə ku ami nnya
bányimi tɔ bənyə!’ 30 Lefe nəmfó
ni lefe nə betidi lɔɔtɛyi atini bə,
‘Beba bekpo bo lə əsuə!’ Nya
bɔɔtɛyi akpenkpe bə, ‘Bɛkula bo!’
31 Itsyise lə balɛ asa nyamfo eto
okle buyifo lə kuyi kuã əsuəə,
ntsyə yuutsyə itə kuyi koya?”
32 Bákpa betidi bamba inuə ba
ni babuayifo bésu kalokɔ ku Yesu.
33 Se bésu báyo kaka baakpo Diti-
disikɔbee, básɔ Yesu bámanklasə
lə uyikabie əsuə mfó. Nya be-
tidi inuə bamə tsyaa, básɔ mə
bámanklasə lə keyi əsuə lə Yesu
eto siməni ku sediani. 34 Mfó
nya Yesu lɛtɛyi nkə, “Nto, fi atsyɛ

mə, itsyise benyi lesa nə banlɛ
buyifo." Lə nyamfo eto kamaa,
bamamanyə bamə ésie Yesu eto
awu bətə bətsyuə lə kase asa nnya
bákpo basɛ lété əsuə.
35 Betidi bamə kenke əńyə mfó
balɛ bobe nya Yudafɔ eto beninə
bamə ńyə bánlɛ Yesu bumə katɛyi
bənkə, "Ófo betidi bamba lə nkpə,
bitə lə uləkə wə əsuə lə bobe, lə
wə ni Kristo, Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə əmə!"
36 Nko ke bamamanyə bamfó
tsya dímə wə nɛ. Bésu wə ɔflɔ nya
béfi ntə bo nkpe kalo bətə wə bə
unə. 37 Nya bátɛyi bənkə, "Lə fə
ni Yudafɔ eto Okaa, nyalɛ kpɔ lə
ələkə fə əsuə!"
38 Báwɔni etiki nyamfo lə wə
disikato nya nlɛ bɔtɛyi nkə, "Nwə
mfo ni Yudafɔ eto Oka əmə nɛ."
39 Babuayifo ba básɔ bámanklasə
lə eyi əsuə eto ɔni lə mə nti áka
Yesu nkə, "Inni fə ni Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə? Kpɔ lə ələkə
fə əsuə, lə ələkə bo tsya!"
40 Fɛɛ unuəfə áni ko wə ɔ́tɛyi
nkə, "Aante Onanto sikpi lee? Ko-
tonənə kɔni eto okle befi bətə fə
ku wə kenke. 41 Nya bo kotonənə,
kɔyɛ lə kusu əsuə. Itsyise lesa nə
dińyə itə boo, ni ni nə béfi bətə bo
nɛ. Fɛɛ wə ményifo kabua saa."
42 Nya ɔ́tɛyi Yesu nkə, "Yesu,
kloma mɛ lə esu edufə fə
sekakedikɔ!"
43 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Nlɛ
fə bɔtɛyi sitinti miə mmi əmfo kee,
ebudufə Paradiso kafo ku mɛ."

Yesu Ǝkpə.

44-45 Nya se éyo kakɔmi eto
lefosi ənuəə, kofe áyɛ bofa nya
kale ku kawunsiə kenke lena tũũ
itsyi lə kakɔmi isu ese lə abombo
ətsyə. Nya Onanto eto kedikətəkɔ
eto kafia ka mfaka mfo léla, késie
lə akpa ənuə. 46 Yesu áfa ku
ɔkɔɛ bembembe nkə, "Nto, mfi mɔ
lɛwɔnɔ ńkpe fə lə ani!" Se ɔ́tɛyi
nyamfó nkoo, óma kɛnyɛ.
47 Se omamanyə ninə əmə dínyə
lesa nə díbəə, ɔ́tɛsə Onanto ɔ́tɛyi
nkə, "Sitintii, utidi əmfo eyifo
utidi sɛɛ." 48 Se betidi ba díbə bə
baabe lesa nə díbə nya bənyə lesa
nə díbəə, bésinkli bésu ayo nya
béfi ani bétsyi lə esi ku kaminsə.
49 Nya betidi ba kenke léte Yesu
ku besio ba dítəkəko wə ditsyi
Galilea bəbəə, əńyə kɔsɛsɛ balɛ
asa nyamfo bobe.

Yosef Arimateanyə Ébikə Yesu.

50-51 Osani utsyuə ákɛ mfó
baakpo Yosef wə dítsyi Arimatea
lə Yudea eto kasɔ. Uyifo utidi sɛɛ
wə betidi ləətə dibu tinti. Nya
uńyə ɔnlɛ kusu bobe itə Onanto
eto sekadidi sia nlɛ bubə. Ite bə
ɔ́kɛ lə Yudafɔ eto bakponkpo nti
tsyaa, wántɔnɔ ko mə lə lesa nə
báse uyi ku lesa nə béyifo əsuə.
52 Úsu Pilato ɔflɔ úsu ɔ́tɔ wə nkə
lə ofo Yesu eto ɔkɔ. 53 Úləkə ɔkɔ
əmə nya úfi kafia flubia kətsyuə
úmini wə kenke. Nya úfi wə
úsu úbikə lə leba kafo eto kudi
kutsyuə ko bembikətɔ kuutsyuə
bənyə. 54 Diyi nəmfó eyifo Fida
wə bəəmuə əsuə fɛ Ɔnwɛditsyəyi
ləəsiə kale.
55 Besio ba dítəkəko Yesu se
betsyi Galilea, ətəkəko Yosef bésu
kudi komə eti nya bésu bábe kase
bébikə Yesu əmə. 56 Nya bésinkli
bésu oto nya bəkuə asa nnya
laanyi fififi ku nnuəbi bo beefi
kediki bakɔ lə əsuə bətsyə. Nya
bətsyə ɔnwɛ lə Ɔnwɛditsyəyi fe
kase mə afi nyamə léte.

24

Yesu Átaka Utsyi Ɔkɔmə.

1 Lə Kɔsida eto olensiəntoo,
besio bamə ésu kudi komə ɔflɔ
bétsyi afa nnya bálɔ bətsyə
bésuko kudi komə ɔflɔ. 2 Mfóo,
bənyə bə kudi komə eto kɛnyɛ
ásini kute nya leba kplɛ nə béfi
béti mfó ámina dite kutsyə.
3 Nyaso bédufə bésu kudi komə
kafo, fɛɛ bənnyə Bonamute Yesu

eto ɔkɔ əmə. 4 Nyamfo ətə difufu
əmuə mə. Nya ete basani inuə
bətsyuə díləkə əsuə báte mə. Nya
bikə bia banlɛ nlɛ buyənde kaba
mə ənəmi. 5 Sikpi əmuə mə tinti
nyaso báse esi kasɔ bətə basani
bamə. Nya basani bamə lɛtɔ mə
bənkə, “Beso bɛnlɛ utidi wə nkpe
nkpə bɔbɛbɛ lə bəkpənkpə nti?
6 Umbə mfo. Ótaka! Bekloma
lesa nə ɔ́tɛyi mi lefe nə ɔkɛ lə
Galilea nkə, 7 ele bə befi Utidi
Eto Ubi bakpe lə betidi bua eto
ani. Bɔɔsɔ wə bamanklasə lə
uyikabie əsuə. Nya lə eyi ətsyə
eto kamaa, wuusinkli otaka utsyi
ɔkɔmə ubə.” 8 Besio bamə ákloma
wə etiki nyamə.

9 Nya se bésinkli bétsyi ke-
bikəkɔ mfó bəbəə, bésu bátɛyi
bakasebi lefosi ɔnwɛ bamə ku
babamba kenke tsya asa nyamfo.
10 Besio bamə ni Maria Magdalene
ku Yohana ku Maria wə ni Yakobo
eto ambe. Mə ku besio bamba
ni mba lɛtɛyi batɔnkpe bamfo asa
nyamfo. 11 Fɛɛ batɔnkpe bamə efi
asa nnya besio bamə díbə bátɛyi
mə fe ebukitiki. Nyaso bámfo mə
bánɔ. 12 Fɛɛ Petro alɛɛ, ótaka
nya útsyetsyi úsu kudi komə ɔflɔ.
Nya se úsu óbe kudi komə kafoo,
únyə mfia bo bébikə ɔkɔ əmə.
Fɛɛ wénsinyə kulesa mfó. Nyaso
usinkli úsu se íyifo wə yanii lə
kase asa nyamə díbə eso.

Betidi Ǝnyə Yesu Lə Emaus Eto Kusu.

13 Nya lə diyi nəmfo ke əsuəə,
Yesu eto mba ntəkəko wə eto inuə
bətsyuə yɛ lə kusu bátɔ lə umə
kɛkɛ utsyuə wə baakpo Emaus.
Nya yuutsyə fe esunkpo kɛntsyɛ
akuanse idu mfo isu Yerusalem.
14 Nya banyɛ mfó banlɛ etiki budi
itsyi lə lesa nə díbə əsuə. 15 Se
bányɛ bánlɛ etiki budi kedufə lə
etiki nyamə əsuəə, Yesu kosate
ésu útu mə nya wə ku mə lɛyɛ
bantɔ. 16 Bənyə wə, fɛɛ bəntsyə
wə lekpo.

17 Yesu átɔ mə nkə, “Be əsuə
bɛnyɛ lə kusu bɛnlɛ etiki budi
ketsyiko?”

Bəkənə bəńyə. Nya mə ənəmi
nlɛ bote fe baminsətidi. 18 Nya mə
ɔni wə baakpo Kleopa lɛtɔ Yesu
nkə, “Nyalɛ fə mate hã ete ni ɔfɔ lə
Yerusalem wə lenyi asa nnya nlɛ
bubə lə eyi nnya kliminti mfo eto
nti lee?”

19 Ɔtɔ mə nkə, “Be eto asa?”

Bətə mbuayɛ bənkə, “Asa
nnya díbə lə Yesu Nasaretnyə
əsuə. Utidi emfo ni Onanto eto
Unyɛləkətidi wə Onanto ku betidi
ba tã dínyə bə okpe əsuəale tinti
lə wə asayifoyifo ku asa nnya ɔ́tɛyi
kenke əsuə. 20 Nya bo besumunyə
ninə ku bo baka dífi wə bákpe
lə Romamfɔ eto uninə lə ani bə
olo wə dikpənkpi nya básɔ wə
bamanklasə lə uyikabie əsuə.
21 Fɛɛ búfi ənəmi butəkə lə wə
əsuə boə wə loofo Israel eto betidi
kenke lə nkpə. Nya mmi ni diyi
tsyəfə sɔ̃ɔ̃ se asa nyamfo díbə nɛ.
22 Bo nti eto besio bətsyuə ətə
bo ketu étinkə. Itsyise bésu wə
kudi komə ɔflɔ ku olesiətu əmfo.
23 Fɛɛ bənnyə wə ɔkɔ əmə. Nya
bésinkli bəbə bátɛyi bo bənkə
Onanto eto batɔnkpe bətsyuə əbə
bələkə əsuə báte mə. Nya bátɛyi
mə bənkə Yesu kpe nkpə. 24 Bo
nti eto bətsyuə ésu kudi komə
ɔflɔ mfó nya bənyə fe kase besio
bamə lɛtɛyi pɛpɛɛpɛ, fɛɛ bənnyə
wə kosate.”

25 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bien-
inə! Nya tsyaa, mi bofokanɔ lə asa
nnya Onanto eto bənyɛləkətidi
lɛtɛyi mi əsuə əmbə ale! 26 Binyi
biənkə ele bə, Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə əmə nyə kanyi kamfo
eto okle fɛ lə udufə wə sekakedikɔ
eto diyənde əsuə?” 27 Nya Yesu
díləkə asa nyamfo kasɔ óte mə
lə asa nnya báwɔni bakpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə it-
syi lə Moses eto Ǝkue ku asa nnya
kenke Onanto eto bənyɛləkətidi
lɛwɔni bətsyə itsyi lə wə əsuə.

28 Se íbu sɛkɛ lə bedufə umə kɛkɛ
wə bántɔɔ, Yesu éyifo fe bofe ɔnlɛ
kedu. 29 Fɛɛ báninko wə bátɛyi
bənkə, “Kale ébolo kalo nyaso kɛ
lə bo ɔflɔ mfo.” Nyaso úsu ɔ́sɔnɔ
lə mə ɔflɔ.
30 Úsiə lə kasɔ nkə lə udi lesa
ku mə. Nya úfi abolo nyamə
nya ɔ́sɔ Onanto ani, nya úbudi
nnya úfi útə mə. 31 Mfó nya mə
ənəmi lɛsini nya bənyə wə bətsyə
lekpo. Fɛɛ ónya fɪ̃ɪ̃ lə mə ənəmi.
32 Bátɛyi mə bətsyuə bənkə, “Lefe
nə ɔ́kɛ mfó úkedinko bo etiki nya
úkələkə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
eto etiki kasɔ kate bo lə kusuu,
disuəyuə ditsyuə eto okle akɛ bo
lə lɛkɔɛsi!”
33 Bátaka lamfolamfo nya
bésinkli bésu Yerusalem. Nya
bésu bənyə lefosi ɔnwɛ bamə ku
betidi bamba bákɔ bensi. 34 Nya
bánlɛ bɔtɛyi bə, “Bonamute átaka
útsyi ɔkɔmə sitinti, nya úləkə
əsuə óte Simon.” 35 Mfó nya betidi
inuə bamə lɛtɛyi mə asa nnya díbə
lə kusu ku kase bənyə Yesu bətsyə
lekpo lefe nə úbudi abolo nyamə
útə mə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Wə Bakasebi.

36 Se betidi inuə bamfo nlɛ mə
etiki budii, mfó əmə Yesu kosate
əbə úńyə lə mə nti. Nya ɔ́tɛyi nkə,
“Diyuə lə disiəko mi.”
37 Báyakla nya bébu bənkə ɔkɔ
banlɛ bunyə. 38 Fɛɛ ɔ́tɛyi mə nkə,
“Beso bietinkə mə! Beso biamfo
kanɔ? 39 Bebe mɔ ani ku mɔ akpa.
Nya bitidi mɛ lə bete biə mɔ uni.
Itsyise ɔkɔ əmbə əsuə eto sinə
ku ekubi fe kase bɛnlɛ mɛ bunyə
minte mmə.”
40 Se ɔ́tɛyi nkoo, úfi wə ani
ku akpa óte mə. 41 Lə kase
banlɛ disuəyuə bunyə tinti nya
asa nyamə díyifo mə yani esoo,
bámfo bofo kanɔ. Mfó nya Yesu
lɛtɔ mə nkə, “Didisa ditsyuə te mi
mfo?” 42 Béfi lɛkpɛ sənsə báboko
wə. 43 Nya ófo ni ɔ́yimi lə mə
ənəmi mfó.
44 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Asa
nyamfo əsuə tututu míntɛyi mi
lefe nə minkɛ mi lə ɔflɔ nɛ.
Lesa saa nə báwɔni lə Moses
eto afi eto kukue nye Onanto
eto bənyɛləkətidi eto asa nnya
báwɔni lə Ǝsənkue itsyi lə mɛ
əsuəə, ele bə ibə itə nko.”
45 Mfó nya ɔ́sini mə nsusu itə
lə banɔ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
eto etiki nnya nkpe mfó kasɔ.
46 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Báwɔni
bətsyə bə Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə mfo ebunyə kanyi
nya wootaka utsyi bekpənkpə nti
ubə lə diyi tsyəfə əsuə. 47 Nya
wə bakasebi ebobe letsya lə wə
diye əsuə bətə kawunsiə eto be-
tidi kenke bə batsyi mə akɔɛsi
bawuninsə itə lə Onanto lə ufi mə
abua ɔtsyɛ mə. Nya letsyabebe
nəmfo ebutsyə kasɔ lə Yerusalem.
48 Mi luudi adansiɛ biləkə ditiki
nəmfo bete lə kalebe saa. 49 Nya
mɔ kosate ebufi lesa nə mɔ Anto
lɛtɛyi útsyə ntsyese mi. Fɛɛ ele bə
bińyə bisəkə Onanto eto əsuəale
nyamfo lə Yerusalem isu ese lefe
nə biofo nyamə itsyi kato.”

Onanto Ákpa Yesu Úsuko Kato.

50 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
ákpa mə nya bédu lə Yerusalem
eto umə bésu Betania eti. Mfó
óbesə ani kato nya ókpo mə atsyɔ.
51 Nya lefe nə tututu ɔnlɛ mə
atsyɔ bokpo mfóo, údu lə mə
ɔflɔ nya Onanto étsyi wə úsuko
kato. 52 Báse akonki bésumu wə
nya bésinkli bésu Yerusalem ku
disuəyuə tinti. 53 Békesu Onanto
eto kedikətəkɔ mlə mlə mlə késu
késumu Onanto kasɔ wə ani.

YOHANES
Ditiki Sɛɛ Nə Yohanes Lɛwɔni

Onanto Eto Ditiki Nni NəLəətə Nkpə.

1 Ditiki nəmə akɛ fɛ béyifo kawunsiə.
Ditiki nəmə ku Onanto lɛkɛ.
Nya Ni ku Onanto ni ɔni.
2 Ditiki nəmə ku Onanto lɛkɛ taa kasɔ ketsyikokɔ.
3 Ɛyɛ lə wəə, nya Onanto díyifo lesa saa nɛ.
Bényifo kulesa nə wə dímankɛ lenti.
4 Ditiki nəmə əətə nkpə,
nya nkpə bomə ɔflɔ betidi dínyə diyənde betsyiko.
5 Diyənde nəmə əəyənde kakpo lə ketuntu əsuə.
Fɛɛ ketuntu kamə mamfotɔ diyənde nəmə bɔninsə.
6 Onanto átsyese utidi utsyuə. Wə diye ni Yohanes. 7 Úbə nkə woedi betidi etiki itsyiko lə diyənde nəmə əsuə bə lə utsyuə saa wə lɛnɔ ditiki nəmə lə ofo ɔnɔ. 8 Inni Yohanes kosate ni diyənde nəmə. Bomu úbə nkə lə udi etiki itsyi lə diyənde nəmə əsuə. 9 Nyamfo ni lekpasə kosate nəmə nɛ, lekpasə nə nlɛ kawunsiə bubə nə luuyənde ditə utsyuə saa lekpasə.
10 Ditiki nəmə ákɛ lə kawunsiə, nya wə əsuə Onanto lɛyɛ úyifo kawunsiə, fɛɛ kawunsiə eto betidi mənnyə wə bətsyə lekpo. 11 Úbə wə kosate eto betidi ɔflɔ, fɛɛ wə betidi mámfo wə. 12 Fɛɛ bətsyuə ete léfo wə. Nya mba kenke léfo wə bánɔɔ, útə mə əsuəale nnya dítə báfiani Onanto eto bebi.
13 Bámfiani Onanto eto bebi ɛyɛ lə kawunsiə eto ditsyəbi əsuə nye ɛyɛ lə usə ku usiə eto ubilele eto ketsyue əsuə. Bomu Onanto kosate lɛtɔnɔ nkə woafo mə lə bafiani wə bebi.
14 Ditiki nəmə əbə léfiani utidinini wə dísiə lə bo nti, nya úyi ku Onanto eto lefonə ku sitinti kenke. Nya búnyə wə diyənde kplɛ nə eto okle ófo útsyiko wə anto ɔflɔ fe Onanto eto Ubi ɔni kplo eso.
15 Yohanes ələkə wə óte betidi lə lefe nə óbe letsya. Ófa ɔ́tɛyi nkə, “Nwəmfo ni utidi wə əsuə míndi etiki mintsyiko minkə, ‘Nwə ntəkə mɛ kama ɔnlɛ bubəə, amɔ oso mɛ, itsyise okpe koko fɛ bále mɛ.’ ”
16 Ɛyɛ lə wə lefonə kplɛ əsuəə, ókpo bomblɛ kenke atsyɔ kpə. 17 Itsyise Onanto ətə bo kɔfi komə ɛyɛ lə Moses əsuə. Fɛɛ wə lefonə ku sitinti siamə əbə bo ɔflɔ ɛyɛ lə Yesu Kristo əsuə. 18 Kuutsyuə saa mənnyə tɔ Onanto unyə. Wə ubi ɔni kplo wə lekate ko Onanto wə nsi lə wə Anto əmə eto akɔɔ, wə ni díbə úləkə futsyə Onanto ni óte bo nɛ.

Yohanes Ǝləkə Óte Nkə Inni Wə Ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.

19 Yudafɔ eto beninə ba nkpe lə Yerusalem ákpe besumunyə ku Lewifɔ bésu Yohanes ɔflɔ. Bátɔ wə bənkə, “Owoe ko feni?”
20 Mfóo, Yohanes mánni mbuayɛ butə bomu ókpasə mə nkə, “Inni mɔ ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.”
21 Bátɔ wə bənkə, “Nyalɛ owoe feni? Fə ni Unyɛləkətidi Elia?”
Útə mə mbuayɛ nkə, “Inni mɔ ni.”
Bésukosə bátɔ wə bənkə, “Nyalɛ, fə ni Unyɛləkətidi wə bátɛyi bətsyə bə wuubə?”
Útə mə mbuayɛ nkə, “Owo lo.”
22 Nyaso bátɔ wə bənkə, “Tɛyi bo lesatsyuə nə busu bɔtɛyi mba lékpe bo kɔtɔ! Owoe feni? Nya be fanlɛ bɔtɛyi itsyi lə fə əsuə?”
23 Yohanes ətə mə mbuayɛ fe kase Unyɛləkətidi Yesaya lɛwɔni utsyə nkə, “Mɔ ni utidi wə nlɛ bofa lə mfiminti kafe eto ɔkɔɛ katɛyi nkə, ‘Bɛtsyɔnsə Bonamute eto kusu bitsyə itə wə bubə!’ ”

24 Nya betidikpekpe ba dítsyi
Yudafɔ ba baakpo Farisifɔ ɔflɔ
bəbəə, 25 lɛtɔ Yohanes bə, “Lenni
fə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə, nye Elia, nye unyɛləkətidi
əmməə, ntsyə ibə fɛ fanlɛ ntu-
fləsəfləsə eto lekpa buyifo?”
26 Yohanes ətə mə mbuayɛ nkə,
“Mɔ alɛɛ, meefi ntu keyifo ntu-
fləsəfləsə eto lekpa nəmfo. Fɛɛ
utidi utsyuə ńyə mi lenti, wə bin-
nyi. 27 Utəkə mɛ kama ɔlɛ bubə
nya wə afokpa eto kekue mənńyə
ntə kulaa tsya bə nyankli.”
28 Asa nyamfo əbə lə Betania
eto umə lə Yordan eto ketu eto
ditukpenkpe nə nse. Mfó Yohanes
nlɛ ntufləsəfləsə eto lekpa buyifo
kətə betidi nɛ.

*Yesu Ni Onanto Eto Lesamubi
Nə Boofi Bətə Kedi.*

29 Kəsiəsəə, Yohanes ənyə Yesu
nlɛ wə ɔflɔ bubə nya ɔ́tɛyi mba
ńyə wə lə ɔflɔ nkə, “Nyə Onanto
eto Lesamubi nə ntsyi kawunsiə
eto abua ɔntɔnkɔ. 30 Wə ni utidi
wə əsuə míntɛyi mintsyiko lefe
nə míndi etiki míntɛyi minkə,
‘Utidi utsyuə təkə mɛ kama ɔnlɛ
bubə wə lɛmɔ onso mɛ, itsyise
okpe kokooko fɛ bále mɛ.’ 31 Mɔ
kosate tsya mánte utidi əmə. Fɛɛ
wə bubə eso mímbə minlɛ ntu-
fləsəfləsə eto lekpa nəmfo buyifo
bə lə nləkə wə nte Israel eto kusə
eto betidi.”
32 Mfó nya Yohanes disi ɔ́tɛyi lə
wə əsuə nkə, “Nnyə miə Onanto
eto Lɛwɔnɔ áyifə dítsyi kato dísiə
lə wə əsuə fe lɛblɛkpa seka.
33 Tutɛ mánte miə wə uni. Fɛɛ
lefe nə Onanto létsyese mɛ nkə
mbə keyifo ntufləsəfləsə eto lekpa
nəmməə, ɔ́tɛyi mɛ nkə, ‘Ebunyə
se mɔ Lɛwɔnɔ lɔɔyifə ditsyi kato
dibə disiə lə utsyuə əmə əsuə,
ete ebote fə wə ni utidi wə lu-
ufi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ukeyifo ntu-
fləsəfləsə eto lekpa nəmə nɛ.’
34 Nya mínyə se íbə nkomə lə utidi
əmfo əsuə. Nya minlɛ mi bɔtɛyi
sitinti miə wə ni Onanto eto Ubi
kosate əmə nɛ.”

Betidi Tutɛ Ba Dítəkəko Yesu.

35 Kəsiəsəə, Yohanes ku wə
bakasebi inuə si bəńyə mfó ke,
36 nya únyə Yesu díbə ɔnlɛ bofe.
Nya se únyə wəə, ɔ́tɛyi nkə, “Be-
bee, nyə Onanto eto Lesamubi
nəmməə!”
37 Bakasebi inuə bamfo ánɔ
nnya Yohanes lɛtɛyi nya bédu
bésu bətəkəko wə. 38 Se
Yesu lɛtsyi ɔwuninsə únyə nkə
bətəkəko wəə, ɔ́tɔ mə nkə, “Be
biabɛbɛ?”
Bətə wə mbuayɛ bənkə, “Rabi,”
eto kasɔ ni Oteasa, “Lekpakpa, se
fankpe?”
39 Ɔ́tɛyi mə nkə, “Bibə bebe.”
Lefe nəmfó ebutsyə fe ditsyitsyo
eto abombo ana seka.
Nyaso bətəkəko wə bésu kaka
onkpe, nya bəsiə wə lə ɔflɔ diyi
fɛfɛ nəmə.
40 Bakasebi inuə ba lɛnɔ
Yohanes eto ditiki nəmə fɛ
bətətəko Yesuu, eto ɔni ni Andrea
wə ni Simon Petro eto ɔyimi.
41 Lesa tutɛ nə Andrea əmə díyifo
ni bə úsu ɔ́bɛbɛ wə ɔyimi, ini
Simon nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Búnyə
Mesia əmə,” eto kasɔ ni Kristo wə
ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə.
42 Nya ókpa Simon úsuko Yesu
ɔflɔ.
Yesu ábe wə tũũ, nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Fə ni Simon, Yohanes eto
ubi. Idu mɔmɔ ɛntɔɔ, bookpo fə
bə Kefas,” nye Petro eto kasɔ ni
kobansə.

Yesu Ákpadi Filipo Ku Nataniel.

43 Kəsiəsiəə, Yesu ála nkə weesu
kasɔ ka baakpo bə Galilea. Nya
se ɔnyɛ ɔntɔɔ, únyə utsyuə wə
baakpo Filipo nya ɔ́tɛyi wə nkə,
“Bətəkəko mɛ.”
44 Filipo etsyi Betsaida, umə
wə Andrea ku Petro tsya dit-
syi. 45 Se Filipo dísu únyə
Nataniel, ɔ́tɛyi wə nkə, “Búunyə
utidi əmə əsuə Moses ku Onanto

eto bənyɛləkətidi lɛwɔni asa bet-
syiko bətsyə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə! Wə ni Yosef eto ubi
Yesu wə ditsyi Nasaret!”
46 Nataniel átɔ nkə, “Lesa sɛɛ
ditsyuə ebofo bɔbɔ ketsyi Nasaret
kəbəə?”
Filipo átɛyi wə nkə, “Bə lə əbə
abe!”
47 Se Yesu dínyə Nataniel lɛyɛ
ɔnlɛ wə ɔflɔ bubəə, ɔ́tɛyi itsyi lə
wə əsuə nkə, “Nyə Israelnyə tinti
nlɛ bubə məə, woanwɛ betidi.”
48 Nataniel átɔ wə nkə, “Ntsyə
féyifo fáte utidi wə eto okle mini?”
Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Fɛ Filipo
díbə ókpadi fə lə lefe nə fakɛ
lə koto komə kalɔɔ, mbúnyə fə
koko.”
49 Nataniel átɛyi wə nkə,
“Oteasa, eyifo Onanto eto Ubi
kosate. Fə ni Israelfɔ eto Oka
əmə!”
50 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə nkə,
“Eni nnya míntɛyi fə miə nnyə fə
lə koto komə kalɔ eso fáfo fánɔɔ?
Ebunyə asa nnya nsi nso nyamfo.”
51 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Sitinti minlɛ
mi bɔtɛyi minkə, biunyə se kato
lɔɔsini nya Onanto eto batɔnkpe
nlɛ kato bobe kesu kayifə kəbə
mɔ, Utidi eto Ubi, ɔflɔ.”

2

Bákpa Kusiə Lə Kana.

1 Lə diyi tsyəfə əsuəə, bákpa
kusiə kutsyuə lə umə wə baakpo
Kana lə Galilea eto kasɔ. Yesu
eto ambe Maria ákɛ mfó. 2 Nya
bákpadi Yesu ku wə bakasebi tsya
báboko kusiə kakpakɔ kamə. 3 Se
nte bo banlɛ bunə léloo, Yesu eto
ambe əbə Yesu ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə
nkə, “Nte bo banlɛ bunə álo.”
4 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Mbe,
yanle bə tɛyi mɛ lesa nə ele bə
nyifo. Mɔ lefe mányo tɔ.”
5 Nya Yesu eto ambe lɛtɛyi be-
sumubi bamə nkə, “Biyifo lesa nə
kee wɔɔtɛyi mi nkə biyifo.”
6 Se ini lekpa ídi itə Yudafɔ bə
bəflə mə əsuə esoo, bətsyə ntu
eto kalɔtsyi kplɛ ekua ka bələkə
lə abansə əsuə mfó. Nya ke-
tulɔtsyi ɛnɔ nye ekua leeyi ɔlɔtsyi
kplɛ ɔni. 7 Mfó nya Yesu lɛtɛyi
besumubi bamə nkə békuti ntu
béyisə kalɔtsyi kplɛ kamə. Nyaso
békuti ntu béyisə kalɔtsyi kplɛ
kamə klɛlɛlɛlɛ.
8 Mfó nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bikuti
ntu bomə eto ntsyuə bisuko utidi
wə nsi lə ketsyue kamə eto kɛnyɛ.”
Nya békuti mu bésuko wə.
9 Se útu ntu bo léfiani nte
óbee, wə ánte kaka nte bomə
dítsyi. Fɛɛ besumubi ba díkuti
ntu bomə bésuko alɛɛ, məmə áte.
Nyaso nwə nsi lə ketsyue kamə
eto kɛnyɛ ákpadi okafɔse əmə,
10 nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Utsyuə saa,
nte sɛɛ woaka betidi butə bəənə,
nya lə betidi ənə bəkpə eto kamaa,
nya fɛ weefi mbo dimanlɛkɛ kətə
betidi ləənə nɛ. Fɛɛ fə ébu nsɛɛ
ətsyə kama!”
11 Nnya díbə lə Kana lə Galilea
eto kasɔ mfóo, ni ayanisa tutɛ
nnya úyifo. Úyifo nyamfo úləkə
wə diyənde óte, nya wə bakasebi
léfo wə bánɔ.
12 Nyamfo eto kamaa, Yesu ku
wə ambe, ku wə bayimi, ku wə
bakasebi édu bésu Kapernaum
nya bəsiə mfó eyi asiani.

Yesu Ála Mba Nlɛ Bíkə Bote Lə Disumuyo.

13 Ukpə Ása Bo Ɔyila eto did-
ife eboyo elo, nyaso Yesu ésu
Yerusalem. 14 Se údufə Onanto
eto Disumuyoo, únyə se betidi nlɛ
banantsyui ku basamu ku ablon-
uma bote ku mba laafloma atabi
tsya nsi lə mə kapunu eto akɔ.
15 Nyaso ófio ukuə nya úfi wə
óla basamu ku banantsyui kenke
ɔ́bɔsə lə Disumuyo mfó. Úsensə
mba nlɛ atabi boba eto atabi úwui
nya úkə mə kapunu ókpo lə kasɔ.
16 Ɔtɛyi mba nlɛ ablonuma bote
nkə, “Bitsyi asa nyamfo bɛbɔnko
lə mfo, nya biemfi mɔ Anto eto
diyo biyifo bikəkatekɔ.”

17 Nya wə bakasebi lékloma
nnya Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
lɛtɛyi nkə, “Onanto, mɔ lelabi itə
fə Disumuyoo, ətə ənəmi asɛ mɛ
lə ni əsuə.”
18 Yudafɔ eto beninə əbə Yesu
ɔflɔ nya bátɔ wə bənkə, “Se féyifo
asa nyamfo məə, nte ayanisa nnya
fuuyifo ate bo bə akpe kusu feey-
ifo nnya okle?”
19 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Beba Onanto eto Disumuyo
kamfo, nya mootakasə ke ńyənsə
lə diyi tsyəfə əsuə!”
20 Yudafɔ bamə átɔ wə bənkə,
“Disumuyo ka befi alɛfosi ana
alɛ akua bátoo, bɔtɛyi fanlɛ fə
ebusinkli atakasə ke əńyənsə lə
eyi ətsyə əsuə?”
21 Fɛɛ bánte bə wə sinə əsuə
ɔnlɛ etiki budi ketsyiko fe Onanto
eto Disumuyo. 22 Nyaso lefe
nə Onanto létakasə wə utsyiko
ɔkɔməə, nya fɛ wə bakasebi
lékloma bə ɔ́tɛyi nko utsyə. Nyaso
báfo asa nnya báwɔni bakpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue ku
nnya Yesu lɛtɛyi bánɔ.

Yesu Yi Asa Itsyi Lə Utidinini Ƒsuə Wuee.

23 Lefe nə Yesu lɛkɛ lə Yerusalem
lə Ukpe Ása Bo Ɔyila eto diyididi
lefee, betidi kpə áfo wə bánɔ lə
ayanisa kpə nnya bənyə úyifo eso.
24 Fɛɛ Yesu mémfi wə əsuə utə mə,
itsyise uyi betidi kenke. 25 Yensife
bə kuutsyuə saa si ɔtɛyi wə kulesa
itsyi lə betidi əsuə itsyise wə
kosate áte lesa nə lɛkɛ lə mə ketu
kəmiə.

3

Yesu Áte Nikodemo Asa.

1 Lefe nəmfóo, Yudafɔ eto un-
inə ɔni wə baakpo bə Nikodemo
akɛ lə mə ditsyukpa nə baakpo
Farisifɔ nti. 2 Kətsyə kanii,
úbə Yesu ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə,
“Oteasa, buyi boə fə ni nwə ditsyi
Onanto ɔflɔ fəbə, itsyise kutsyuə
saa embofo ayanisa nnya feeyifo
buyifo lenni Onanto nsi ko wə.”
3 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Sitinti minlɛ fə bɔtɛyi minkə, lə
bensinkli utidi balee, wəmbunyə
Onanto eto Sekadidi siamə.”
4 Nikodemo átɔ wə nkə, “Ntsyə
boofo utidi wə díkabe businkli
kale bio? Businkli ele bə usinkli
udufə lə wə ambe eto kafo fɛ lə
besinkli bale wə dinuəfə lee?”
5 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Nlɛ fə bɔtɛyi sitinti minkə, lə
bánle utidi betsyiko lə ntu ku
Onanto eto Lɛwɔnɔ nəmə əsuəə,
weembofo budufə lə Onanto eto
Sekadidi siamə əsuə. 6 Utidininii,
bále wə ɛyɛ lə etidisuə əsuə. Fɛɛ
nnya ditsyi lə Onanto eto Lɛwɔnɔ
əsuəə, bále wə lə Lɛwɔnɔ əsuə.
7 Nyaso məntə lə iyifo fə naa lə
ntɛyi fə miə ele bə bale fə bio.
8 Ufiebi aasɔ kesu kakake ola, nya
wə kɔsɔ hã faanɔ, fɛɛ inni lə kaka
utsyi ku kaka ɔntɔ. Nko inte itə
utsyuə saa wə bále ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ
əsuə nɛ.”
9 Mfó nya Nikodemo lɛtɔ wə
nkə, “Ntsyə nyamfo loofo bubə
kətə?”
10 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
“Oteasa kplɛ feni lə Israel, ntsyə
ibə fámannɔ nyamfo kasɔ? 11 Nlɛ
fə bɔtɛyi sitinti miə asa nnya bun-
yii, nnya əsuə boedi etiki ketsyiko
nɛ. Nya lesa nə ke búkenyəə, ni
əsuə boedi adansiə nɛ. Fɛɛ biamfo
bo etiki nyamə kanɔ. 12 Lə ndi
fə etiki itsyi lə kasɔ mfo eto asa
əsuə nya fámamfo mɛ ánɔɔ, ntsyə
foofo mɛ bofo kanɔ lə ndi fə etiki
itsyi lə kato eto asa əsuə? 13 Nya
kuutsyuə saa ménsu tɔ kato unyə
enso mɔ, Utidi Eto Ubi wə ditsyi
kato úbə kawunsiə mfo.
14 “Fe kase Moses lébesə owa wə
béfi situ béyifo kato lə uyi əsuə
lə mfimintii, nko ke ele bə babesə
mɔ, Utidi Eto Ubi kato nɛ, 15 bə
utidi wə ke léfo mɛ ɔ́nɔɔ, lə unyə
nkpə manlo.
16 “Itsyise Onanto ála kawun-
siə kamfo kon bənkə úfi wə Ubi

ɔni kplo útə nkə utsyuə saa ke
laafo wə kanɔɔ, lə ɔyɛ bukpə
kanya, bomu lə unyə nkpə manlo.
17 Itsyise Onanto mántsyese wə
Ubi kawunsiə nkə lə ubə olo ke
dikpi, bomu bə lə uyifo ke Ofom-
fokətə.
18 "Utidi wə ke laafo wə Ubi
kanɔɔ, bembolo wə dikpi. Fɛɛ
utsyuə saa wə laamfo wə kanɔɔ,
bóolo wə dikpi koko itsyise
wóamfo Onanto eto Ubi ɔni kplo
əmə ɔnɔ eso. 19 Kase baayɛ kaalo
dikpi nəmə ni bənkə, diyənde
nəmə əbə kawunsiə, fɛɛ betidi
aala ketuntu kaso diyənde nəmə,
itsyise baala asa buayifoyifo kaso.
20 Utsyuə saa wə leeyifo asa buaa,
weekisi diyənde, nya woannyi
kafi ni. Itsyise woate sikpi nkə
lə ɔnyi ɔfi diyəndee, yuuləkə
wə asa bua nnya weeyifo ote
bənyə. 21 Fɛɛ utsyuə saa wə nsi
nkpə lə kusu sɛɛ əsuəə, aanyi
kafi diyənde, itsyise woala nkə
diyənde nəmə ləkə lete nkə kase
unsi nkpə yɛ lə Onanto eto lelabi
əsuə."

Yohanes Ntufləsətidi Ǝmə Édi Etiki Lə Yesu Ǝsuə.

22 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
ku wə bakasebi édu bésu Yudea
eto lekpake mfó. Bəsiə mfó itə
lefe ditsyuə, nya úkeyifo betidi
ntufləsəfləsə eto lekpa. 23 Lefe
nəməə, Yohanes tsya ákɛ lə Ainon
lə Salim ɔflɔ kəfləsə betidi ntu,
itsyise ntu abɔ lə mfó nya betidi
ékesu wə ɔflɔ nya úkəfləsə mə
ntu. 24 Lefe nəmfóo, bəmmuə
tɔ Yohanes beti bakpe lə aba eto
diyo.
25 Diyi lɔnii, etikinənə ətsyuə
édufə lə Yohanes eto bakasebi ku
Yudanyə utsyuə eto nti itsyi lə
əsuəfləflə eto lekpa əsuə. 26 Nyaso
bəbə Yohanes ɔflɔ bátɛyi wə bə,
"Oteasa, akloma utidi utsyuə wə
fə ku wə díńyə lə Ketu Yordan
eto ditukpenkpe nə nse, ini wə
əsuə fédi adansiɛ fetsyiko? Wə ni
nwə mfe nlɛ betidi ntufləsəfləsə
eto lekpa buyifo nɛ, nya betidi ba
kenke nlɛ budu kesu wə ɔflɔ."
27 Yohanes átɛyi mə nkə, "Ku-
utsyuə saa embofo kulesa bɔkɛ,
lenni Onanto dífi ni útə wə. 28 Mi
kosate ni mɔ badansiɛ bə ntɛyi mi
nkpasə wuee miə inni mɔ ni Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə.
Fɛɛ Onanto létsyese mɛ nkə ntɔ
wə sɛtɔ. 29 Nwə ni Okafɔsee, wə
ni nwə mbə Okafɔ əmə nɛ. Fɛɛ
nwə ni Okafɔse əmə eto okloboo,
lə unyə ɔlɛ Okafɔse əmə eto ɔkɔɛ
bɔɔnɔ, yeakpe wə disuəyuə tinti.
Nko əmə eso mintsya nlɛ disuəyuə
bunyə tinti fe okafɔse əmə eto
oklobo nɛ. 30 Nya nko ele bə wə
diye be kato lə mɔ lele lə dibə kasɔ
nɛ.
31 "Nwə ditsyi kato ubəə, so
utsyuə saa. Nya nwə ditsyi kasɔ
mfo tsyaa, kasɔ mfo eto utidi
ete uni. Nya kasɔ mfo eto asa
eto etiki ete weedi. Fɛɛ nwə
ditsyi kato úbəə, təkə məmblɛ
kato. 32 Waatɛyi lesa nə úkənyə
ku nnya úkanɔ mfó. Fɛɛ kuut-
syuə saa aamfo wə sedansiɛdidi
siamə. 33 Fɛɛ nwə ke léfo wə
kɛnyɛ kamə ɔ́nɔɔ, lɛ uyi bose
kətə nkə Onanto eyifo utintinyə.
34 Nwə Onanto létsyesee, eedi
Onanto eto etiki, itsyise Onanto éfi
wə Lɛwɔnɔ úyisə wə əsuə kenke.
35 Anto əmə aala wə Ubi əmə nya
úfi lesa saa ókpe wə lə ani nɛ.
36 "Nwə léfo Ubi əmə ɔ́nɔɔ,
kpe nkpə manlo. Nya nwə
laani weentsyue Ubi əmə kotoo,
weembunyə nkpə manlo bomə.
Bomu Onanto eto kotonənə manlo
ebutəkə wə lə əsuə."

4

Yesu Édi Etiki Ku Samariasio Utsyuə.

1 Farisifɔ ánɔ bə Yesu lɛ ntu-
fləsəfləsə eto lekpa nəmə buy-
ifo kətə betidi, nyaso betidi kpə
təkəko wə baso Yohanes. 2 Lə

sitintii, Yesu kosate ményifo ntu-
fləsəfləsə eto lekpa útə kuut-
syuə saa, bomu wə bakasebi hã
díkeyifo nko. 3 Se Yesu léte nkə
Farisifɔ ánɔ ditiki nəmfo nkoo,
údu lə Yudea eto kasɔ úsu Galilea
eto kasɔ. 4 Nya lə kusu ko ɔnyɛ
ɔntɔɔ, ele bə ɔyɛ Samaria eto kasɔ
ofe.
5 Yesu ésu óyo Samaria eto umə
wə baakpo Sikar, wə lɛfi kasɔ ka
mə ona Yakob dítə wə ubi Yosef.
6 Lɛtidibo ditsyuə nə Yakob díku
akɛ mfó. Nya se ílə Yesu fɛ úsu
óyo mfó lə nkɔminti lefe itsyi lə
kusu komə eto bɔyɛ esoo, úkənə
úsiə lə lɛtidibo nəmə ɔflɔ.
7 Nya ete Samariasio utsyuə
díbə ntu kekutikɔ. Nya Yesu lɛtɛyi
wə nkə, "Tə mɛ ntu lə nnə."
8 Lə lefe nə mfó əsuəə, Yesu eto
bakasebi ébudu bésu umə didisa
kayakɔ.
9 Usio əmə átɛyi nkə, "Beso fə
Yudanyə laatɔ mɔ Samariasio fə
ntə fə ntu lə ənə?" Usio əmə átɔ
nko itsyise Yudafɔ ku Samariafɔ
anka.
10 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, "Lə
nnya ete fenyi lesa nə Onanto
ləətə ku nwə nlɛ fə bɔtɔ nkə tə wə
ntu lə unəə, eni fə bomu ebɔtɔ wə
fə utə fə ntu bo ləətə nkpə."
11 Usio əmə átɔ wə nkə, "Boanto,
əmbə lesa nə beefi kekuti ntu,
nya lɛtidibo nəmə tsya atsyo. Sie
fuunyə ntu bo ləətə nkpə bomə
etsyiko? 12 Lee fə nso bo Ona
Yakob wə díku lɛtidibo nəmfo útə
bo, kaka wə ku wə bebi ku wə
bebuki kenke dínə ntu betsyiko?"
13 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ
nkə, "Lə betidi ənə ntu bomfoo,
utukuɛ si wɔɔlɛ mə. 14 Fɛɛ ntu
bo mɔ luutəə, utukuɛ ensi əmbɔlɛ
nwə luunə mu. Ntu bo mɔ luutə
wə ebofiani nkpə eto ntu eto kay-
ifəkɔ lə wə. Ntu bomfo ebukabɔdi
lə wə nya buutə wə nkpə manlo."
15 Usio əmfo átɛyi wə nkə,
"Boanto, tə mɛ ntu bomfo bə lə
utukuɛ lə ɔyɛ mɛ bɔlɛ bio, nya lə
nyɛ mfo bubə kekuti ntu."
16 Yesu átɛyi wə nkə, "Su akpadi
fə usə lə bibə."
17 Usio əmə átɛyi wə nkə, "Minsi
kusə."
Yesu átɛyi wə nkə, "Átɛyi sitinti
fə ensi kusə. 18 Ébusiəko basani
ɛnɔ áfe. Nya nwə fə ku wə
nkpe mɔmɔ kulaa tsya enni fə usə.
Sitinti fátɛyi."
19 Usio emə átɛyi Yesu nkə,
"Bonamute, nnyə miə eyifo
Onanto eto unyɛləkətidi. 20 Bo
Samariafɔɔ, bo banamə ésumu
Onanto lə kɔtini komfo əsuə.
Fɛɛ mi Yudafɔ aatɛyi biənkə
Yerusalem ni kaka ele bə busumu
Onanto."
21 Yesu átɛyi wə nkə, "Usionko,
fo mɛ anɔ fə lefe ditsyuə lə
bubə nə betidi lensiembusumu
Onanto lə kɔtini komfo əsuə nye
lə Yerusalem. 22 Mi Samariafɔɔ,
binyi lesa nə biesumu. Fɛɛ bo
Yudafɔɔ, buyi futsyə boesumu. It-
syise Yudafɔ əsuə nnya bofokətə
laayɛ kəbə. 23 Fɛɛ lefe lɛ bubə
nya díkəbə tsya koko, se betidi
luusumu Anto əmə ɛyɛ lə kusu
sɛɛ ku lə lɛwɔnɔ eto əsuəale ku
lə sitinti əsuə. Itsyise mə ni
besumunyə ba eto okle Onanto
laala nkə besumu wə nɛ. 24 Se
Onanto ni Lɛwɔnɔ esoo, betidi
ba luusumu wəə, ele bə bayɛ lə
lɛwɔnɔ nəmə eto əsuəale ku lə
sitinti əsuə."
25 Usio əmə átɛyi wə nkə, "Nyi
miə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Ut-
syə, wə baakpo Kristoo, ebubə.
Nya lə ubəə, wuuləkə lesa saa
kasɔ ote bo."
26 Yesu átɛyi wə nkə, "Mɔ nwə
nlɛ etiki budi ku fə mfoo, mɔ ni
wə nɛ."
27 Lefe nəmfóo, wə bakasebi
bamə əbə bédufə nya íyifo mə naa
se bənyə wə ɔnlɛ etiki budi ku
usio. Fɛɛ mə kuutsyuə saa mántɔ
usio əmə bə be woabɛbɛ nye bátɔ
wə bə beso ɔnlɛ etiki budi ku usio
əmə.
28 Usio əmə áyani wə ɔlɔtsyi
əmə útsyə lə lɛtidibo nəmə ɔflɔ

nya údu úsu umə úsu ɔ́tɛyi betidi
nkə, 29 “Bibə bebe osani utsyuə wə
lɛtɛyi mɛ lesa saa nə mínkeyifo
mínyə lə mɔ nkpə! Lee wə
ni Onanto eto nwə Bákpo Ɔhile
Bətsyə əmə?” 30 Nyaso betidi
bamə ábɔ bétsyi umə əmə bésu bə
beesu bənyə wə.

31 Lefe nəmfóo, bakasebi bamə
álɛ Yesu lekpakpa bátɛyi bənkə,
“Oteasa, bedi lesa!”

32 Fɛɛ ɔ́tɛyi mə nkə, “Nkpe lesa
nə muudi nə əsuə binyi kulesa saa
bitsyiko.”

33 Nyaso bakasebi bamə étsyiko
mə əsuə bɔtɔ bənkə, “Lee utsyuə
áboko wə lesa údi?”

34 Yesu átɛyi mə nkə, “Mɔ didisa
ni bə nyifo nwə lékpe mɛ eto
lelabi, nya lə nlosə keyifo ka útə
mɛ nkə nyifo. 35 Biatɛyi biənkə,
‘Afa ana sɔ̃ɔ̃ kama fɛ lesa loobe
oto.’ Fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi minkə
bɛlɛ ola bebe kakuɛ eto ditsyəbi
lə bebe kase bidikə biamə díkabe!
Bíoyo nnya buləkə. 36 Onanto
aafo kayo nwə ləələkə bidikə lə
ɔkuɛ nya waakpa mi kakpo lə
unwu itə nkpə manlo. Lə nyamfo
eso nwə laato ku nwə ləələkəə,
məmblɛ ebunyə disuəyuə tinti.
37 Nyaso nnya baatɛyi bə utidi ɔni
laato nya obamba ləələkə, eyifo
sitinti. 38 Mɔ létsyese mi miə
bisu biləkə bidikə lə ɔkuɛ wə
inni mi léto bikə biamə. Be-
tidi bamba díyifo keyifo kekleke
lə kasɔ ketsyikokɔ lə mfó, nya
mi dínyə kutəkə lə keyifo ka mə
díyifo əsuə.”

Samariafɔ Kpə Áfo Yesu Bánɔ.

39 Samariafɔ kpə lə umə əmə
áfo Yesu bánɔ ɛyɛ lə nnya usio
əmə lɛtɛyi nkə, “Ɔtɛyi mɛ lesa
saa nə mínkeyifo lə mɔ nkpə
əsuə mínyə,” eso. 40 Nyaso se
Samariafɔ bamə díbə bənyə Yesu
lə lɛtidibo nəmə ɔflɔɔ, bálɛ wə
lekpakpa bə usiə lə mə ɔflɔ nya
Yesu dísiə mfó eyi ənuə.

41 Betidi bamba kpə esi báfo wə
bánɔ lə wə ditiki nə údi mə eso.

42 Nya bátɛyi usio əmə bənkə,
“Bófo bɔ́nɔ mɔmɔ inni lə nnya
fátɛyi bo eso, bomu bo kosate
ánɔ etiki nnya údi eso, nya buyi
boə wə ni kawunsiə kamfo eto
Ofomfokətə tinti əmə.”

43 Lə eyi ənuə eto kamaa, Yesu
édu mfó úsu Galilea eto kasɔ.
44 Itsyise wə kosate ələkə ɔ́tɛyi
nkə, “Dibu ankɛ kətə Onanto
Eto Unyɛləkətidi lə wə kosate eto
kasɔ.” 45 Fɛɛ se Yesu dísu údufə
Galilea, betidi bamə áfo wə atuu
ku disuəyuə, itsyise se bésu Ukpə
Ása Bo Ɔyila eto Diyisɛɛ kedikɔ lə
Yerusalem, bənyə asa nnya kenke
úyifo.

46 Lə nnya kamaa, Yesu ésinkli
úsu Kana lə Galilea eto kasɔ, kaka
úkatsyi ntu ɔ́wuninsə bófiani nte.
Lefe nəmfóo, Aba eto unyɛsiə
ninə utsyuə wə dítsyi Kapernaum
eto ubi ánɔ bufi. 47 Se ɔ́nɔ nkə
Yesu etsyi Yudea úbə Galilea, úsu
wə ɔflɔ nya ɔ́lɛ wə lekpakpa nkə
úsu Kapernaum lə usu otsya wə
ubisaibi utə wə, itsyise wə ubi
əmə fe woala lə ukpə.

48 Yesu átɛyi wə nkə, “Lə
biənnyə nyifo ayanisa ntee, bi-
amfo mɛ kanɔ.”

49 Uninə əmfo álɛ wə lekpakpa
ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute, bə lə əbə
abe mɔ ubi əmə bə lə ɔyɛ bukpə.”

50 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Su! Fə ubi əmə ebɔkɛ nkpə.”

Uninə əmə áfo etiki nnya Yesu
lɛtɛyi wə ɔ́nɔ nya úsinkli údu.
51 Se úsinkli ɔntɔɔ, wə diyo eto
beyifoyifo betsyuə átsyako wə lə
kusu nya bátɛyi wə bənkə wə
ubi əmə kpe nkpə. 52 Ɔtɔ mə
lefe nə tutuutu íyuə wə ubi əmə.
Nya bətə mbuayɛ bənkə, “Kənə ku
kakɔmi lefe, fe lebombo lɛwɛ eti
nnya bɔyila bomə léyani wə nɛ.”

53 Ubi anto əmə ákloma nkə lefe
nəmfo əsuə tutuutu Yesu lɛtɛyi wə
nkə, “Fə ubi əmə ebɔkɛ nkpə.”

Nya uninə əmfo ku wə diyo eto
betidi kenke léfo Yesu bánɔ.
54 Nyamfo díyifo ayanisa nuəfə
nnya Yesu díyifo lə Galilea se utsyi
Yudea eto kasɔ úsu mfó nɛ.

5

Yesu Átsya Ufimfi Utsyuə Lə Ditumbu Ditsyuə Ɔflɔ.

1 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
ésu Yerusalem se Yudafɔ eto
diyisɛɛ ditsyuə didife léyo. 2 Lə
umə əmə eto kaka baakpo
Basamu eto Kesie ɔflɔɔ, ditumbu
ditsyuə kpe mfó nə baakpo
bə Betesda lə Hebrifɔ eto sele
əsuə. Bákpo mpatampa ɛnɔ
beńyənsə lə ditumbu nəmə ɔflɔ.
3 Mfó befimfi kpə ateate ba ni
bənəmba, mba lɛtsyini, ku mba
leba bankpoo kasɔ díbə kakpo.
Nya bəńyə bensekə ntu bomə
eto butinkəsə butsyuə. 4 (Itsyise
afe ətsyuəə, Onanto eto ɔtɔnkpe
utsyuə kəbə kémunisə ntu bomə.
Nya ufimfi tutɛ wə ke dídufə lə ntu
bomə əsuəə, ənyə bufitsyantsya.)
5 Osani utsyuə kálabə mfó wə
díkəfi alɛ fosi ətsyə alɛ mflamfla
sɔ̃ɔ̃. 6 Se Yesu dínyə wə nya unyi
nkə onlabe lə ufinkla əsuə mfó itə
alɛ kpəə, ɔ́tɔ wə nkə, "Ala bə, fə
bufi yɛ fə?"
7 Ufimfi əmə ətə mbuayɛ
nkə, "Uninə, mimbə kuutsyuə
wə lɔɔwunsəko mɛ ndufə ntu
bomə kafo lə bémunisə mu. Lə
nkplatsya miə meedufə tsyaa,
utidi bamba éboka mɛ budufə
koko."
8 Yesu átɛyi wə nkə, "Taka
əńyə, fi fə okla lə ayɛ edu!"
9 Lamfolamfo, osani əmə eto əsuə
əmuə wə ale! Úfi wə okla nya ɔ́yɛ
údu.
Diyi nə nyamfo díbəə, eyifo
Yudafɔ eto Ɔnwɛditsyəyi. 10 Nyaso
Yudafɔ eto beninə átɛyi osani wə
Yesu létsya bufi bənkə, "Mmi ey-
ifo Ɔnwɛditsyəyi. Kɔfi məntə kusu
bə lə etsyi fə okla."
11 Ɔtɛyi nkə, "Nwə létsya mɛ
bufi ke lɛtɛyi mɛ nkə, 'Taka əńyə,
fi fə okla lə ayɛ edu!' "
12 Bátɔ wə bənkə, "Owoe ni
utsyə lɛtɛyi fə nkə, 'Tsyi fə okla lə
ayɛ'?"
13 Fɛɛ nwə bátsya bufi bomə
mánte nkə utsyə əmə ni Yesu. Nya
Yesu tsya ébonya údufə lə betidi
kpə ba díńyə mfó eto nti.
14 Nyamfo eto kamaa, Yesu ənyə
wə lə Onanto eto kedikətəkɔ nya
ɔ́tɛyi wə nkə, "Bebe! Ǝsuə búmuə
fə ale. Nyaso mensiyifo lebua bio!
Lenni nkoo, lesa nə nkpe ale enso
mmə ebuyifo fə!" 15 Nya osani
əmə dídu nya úsu ɔ́tɛyi Yudafɔ eto
beninə bamə nkə Yesu ni utidi wə
létsya wə bufi.
16 Nyaso bétsyiko Yesu bulə,
itsyise ótsya utidi bufi lə
Ɔnwɛditsyəyi əsuə 17 Yesu átɛyi
mə nkə, "Mɔ Anto si ɔlɛ keyifo
buyifo lefe saa, nyaso ele bə
mintsya yifo nko."
18 Lə nnya ɔ́tɛyi mfo esoo,
Yudafɔ eto beninə esi bábɛbɛ esu
kekleke bə baalo wə. Itsyise inni
Ɔnwɛditsyəyi əsuə eto kɔfi ete óta
úbu, bomu usi ɔ́tɛyi nkə Onanto
eyifo wə Anto. Nya nyamfo eto
kasɔ ni bə wə ku Onanto akate.

Yesu Eto Ǝsuəale

19 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə
nkə, "Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə,
Onanto eto Ubi embofo kulesa
buyifo lə wə kosate eto əsuəale
əsuə. Bomu lesa nə wəənyə wə
Anto leeyifoo, ni wintsya leeyifo
nɛ. 20 Itsyise Anto əmə aala wə Ubi
əmə nya woate wə lesa saa nə wə
kosate nlɛ buyifo. Nya woote wə
asa kplɛ kpə enso nyamfo nnya
luuyifo mimblɛ yanii. 21 Fe kase
Anto əmə laatakasə bəkpenkpe
ketsyiko ɔkɔmə kaboko nkpəə,
nko ke Ubi əmə tsya luutə nkpə
mba úləkə nɛ. 22 Nya Anto əmə
kosate tsya ankponko kuutsyuə
lekpo, bomu útə wə Ubi kusu
nkə okponko betidi kenke lekpo,

23 bə lə utsyuə saa lə ufi dibu utə
Ubi əmə fe kase bəətə Anto əmə
dibu. Futsyə kee dímembu Ubi
əməə, mémbu Anto əmə létsyesə
wə tsya.
24 “Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə,
utsyuə saa wə laanɔ mɔ ditiki nya
ófo nwə létsyese mɛ ɔ́nɔɔ, wu-
unyə nkpə manlo. Bembokponko
wə lekpo, fɛɛ ɔ́yɛ lə ukpə əsuə ófe
údufə lə nkpə əsuə koko. 25 Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti miə, lefe lɛ bubə
nə bekpənkpə luutsyue Onanto
eto Ubi koto, nya mba leetsyue
we ɔkɔɛ koto ebunyə nkpə tinti.
Lefe nəmə kulaatsya ébubə koko.
26 Fe kase Anto əmə ni nkpə eto
ketsyikokɔ, nko ke útə nkə wə
Ubi tsya yifo nkpə eto ketsyikokɔ
nɛ. 27 Nya útə wə əsuəale nkə
okponko kawunsiə kenke lekpo,
itsyise wə ni Utidi Eto Ubi əmə.
28 “Biəntə lə nyamfo lə iyifo
mi yanii, itsyise lefe lɛ bubə nə
bekpənkpə ba nkpe lə edi lɔɔnɔ
Utidi Eto Ubi əmə eto ɔkɔɛ. 29 Nya
bɔɔbɔ lə edi bəbə. Mba dísiə nkpə
sɛɛ ebotaka bənyə nkpə manlo.
Nya mba dísiə nkpə bua, tsya
ebotaka bafo dikpilolo.
30 “Məmbofo kulesa buyifo lə
mɔ əsuəale əsuə. Lesa nə
Onanto laatɛyi mɛɛ, nnya meefi
kakpo lekpo nɛ. Nyaso mɔ
lekpokponkpo yɛ lə kusu əsuə, it-
syise meenyifo kulesa lə mɔ lelabi
əsuə, bomu lə nwə létsyese mə
eto lelabi əsuə.”

Yohanes Ƒləkə Yesu Kɛnyɛ.

31 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Lə nləkə
kɛnyɛ lə mɔ kosate əsuəə, yanle
bə bafo lesa nə míntɛyi əmbə
kalende. 32 Fɛɛ utidi bamba kpe
wə leedi adansiɛ lə mɛ əsuə, nya
nyi miə adansiɛ nnya ɔnlɛ budi lə
mɛɛ, kpe kalende.
33 “Bíokpe batɔnkpe Yohanes
ɔflɔ nya úkatɛyi mi sitinti siamə
itsyi lə mɛ əsuə. 34 Fɛɛ mɔɔ,
minlɛ bɔtɛyi miə utidinini eto
sedansiɛdidi lə mɛ əsuə afe itə
mɛ. Bomu ńtɛyi nyamfo bə lə
binyə bofokətə. 35 Yohanes ətsyə
fe okandiɛ wə nlɛ bunyə nya ɔnlɛ
lekpasə butə, nya béla biə biənyə
disuəyuə lə wə lekpasə nəmə əsuə
itə lefe sɛkɛ ete.
36 “Fɛ mɔɔ, sedansiɛ sia lɛflɔ
senso Yohanes eto selee, se nkpe
mɛ nɛ. Itsyise keyifo ka mɔ Anto
dítə mɛ nkə nyifo nlose, ka minlɛ
buyifoo, ke nlɛ adansiɛ budi lə
mɛɛ nɛ. Ke nlɛ bote bə mɔ Anto
əmə létsyese mɛ. 37 Nya Anto
wə létsyese mɛ tsyaa, wə kosate
leedi adansiə lə mɛ əsuə. Bíannɔ
tɔ wə ɔkɔɛ bɛnɔ, nya bíənyə tɔ
kase unte bínyə. 38 Fɛɛ biamfo
wə ditiki nəmə kakpe lə mi akɔɛsi
itsyise biamfo utidi wə ótsyese
bɛnɔ. 39 Biakase Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue eto asa itsyise bibu biə
biunyə nkpə manlo lə nnya əsuə.
Nya ko etiki nyamfoo, lɛ etiki budi
ketsyi lə mɛ əsuə! 40 Fɛɛ bɛni biə
biembubə mɛ ɔflɔ lə binyə nkpə.
41 “Minlɛ kasɔ mfo eto betidi
eto atɛsə bɔbɛbɛ, 42 itsyise nyi
betidi ba eto okle bini, nya nyi
miə bianla Onanto lə mi akɔɛsi.
43 Mbə lə mɔ Anto eto diye əsuə,
fɛɛ biamfo mɛ. Nya lə utidi bamba
ebubə lə wə kosate eto diye əsuə
alɛɛ, biofo wə. 44 Ntsyə yuubə fɛ
biofo mɛ bɛnɔ lə lefe nə eto lefe
bɛnlɛ atɛsə bɔbɛbɛ ketsyiko mi
bətsyuə ɔflɔ, nya biambɛbɛ atɛsə
nnya ditsyi Onanto ɔni kplo əmə
ɔflɔ?
45 “Fɛɛ biembu biə mɔ ni nwə
loolo mi dikpi lə mɔ Anto ɔflɔ.
Bomu Moses, nwə əsuə bífi mi
kusubebe bítəkə, wə ni futsyə
loolo mi dikpi nɛ. 46 Lə nnya ete
béfo Moses bɛnɔ sitintii, eni béfo
mɛ bɛnɔ, itsyise ɔ́wɔni asa utsyə
itsyi lə mɛ əsuə. 47 Fɛɛ se bíamfo
lesa nə ɔ́wɔni utsyə bɛnɔɔ, ntsyə
yuubə fɛ biofo lesa nə maatɛyi
bɛnɔ?”

6

Yesu Ǝtə Betidi Akpi Anɔ Lesa Bédi.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu áyila
Galilea eto Ditumbukplɛ nə bensi
baakpo bə Tiberia eto Ditum-
bukplɛ úsu ni lekpake nə nse.
2 Nya betidi kpə dítəkəko wə,
itsyise bənyə ayanisa nnya úyifo
ótsya mba nlɛ bufi eso. 3 Yesu
ku wə bakasebi ábe bésu bəsiə lə
lekpenkpe ditsyuə əsuə. 4 Lefe nə
Yudafɔ leedi Ukpe Ása Bo Ɔyila
eto Diyi éboyo elo.

5 Se Yesu létakasə ənəmi únyə
sitiditu kplɛ sia nlɛ wə ɔflɔ bubəə,
ɔ́tɔ Filipo nkə, "Sieti buunyə
didisa boya butə betidi bamfo
kenke lə bedi?" 6 Fɛɛ Yesu átɔ
nyamfo nkə lə ufi oto Filipo obe,
ite bə uyi lesa nə wə kosate ləəbə
buyifo tsya fɛ.

7 Filipo ətə wə mbuayɛ nkə,
"Lə bufi betidi alofa ənuə eto diyi
eto kayofofo eto atabi boya didisa
kulaa tsyaa, diemboyo bə betidi
bamfo eto utsyuə saa nyə sɛkɛ
udi!"

8 Mfó nya Yesu eto okasebi wə ni
Simon Petro, eto ɔyimi wə baakpo
Andrea, lɛtɛyi wə nkə, 9 "Okosobi
utsyuə si mfo wə ntsyi abolo anɔ
ku akpɛ ənuə. Fɛɛ bə ni nyamfo
itə betidi ba kpenkpe mfo?"

10 Yesu átɛyi mə nkə, "Bitə lə
betidi bamə lə bəsiə lə kasɔ lə
kaka lékpa wuee." Nyaso betidi
bamə kenke əsiə lə kasɔ. Basani
mate eyifo fe akpi anɔ. 11 Nya
Yesu dífi abolo nyamə, nya ɔ́sɔ
Onanto ani nya úsie nnya útə
betidi bamə nsi mfó. Nko ke úyifo
ku akpɛ nyamə tsya nɛ, nya mə
utsyuə saa lɛkɛ kase óla.

12 Se bédi bémii, Yesu átɛyi wə
bakasebi bamə nkə, "Bɛsɛ nnya
díbu, bə lə ku ni ditsyuə saa lə
lɛyɛ bobia." 13 Nyaso básɛ nnya
díbu bakɔ. Nya nnya díbu lə abolo
anɔ nnya bédi əsuəə, éyi lefosi
etsyitsya ənuə.

14 Se betidi bamə dínyə ayanisa
nnya Yesu díyifoo, bátɛyi bənkə,
"Sitinti nwə mfo ni Onanto eto
Unyɛləkətidi wə luubə kawunsiə
nɛ!" 15 Nya, Yesu áte nkə bəəbə
wə bubə kəmuə lə əsuəale əsuə
kətsyə seka. Itə eso úləkə əsuə lə
mə nti úsu ɔkɛ lə akpenkpe nnya
nkpe mfó nti wə mate.

Yesu Áyɛ Lə Ntu Ǝsuə.

16 Se ditsyitsyo lefe léyoo, Yesu
eto bakasebi áyifə bésu ditum-
bukplɛ nemə kɛnyɛ. 17 Bédufə
lə ɔklɔ utsyuə əsuə nya bétsyiko
ditumbukplɛ nəmə bɔyila kesu
Kapernaum eti. Kale ébolo,
tsya fɛɛ Yesu məmbə óyotɔ mə
ɔflɔ. 18 Ditumbukplɛ nəmə eto ntu
étsyiko bonwa ketu flɛmflɛmflɛ,
itsyise ufiebi étsyiko bɔsɔ kekleke.
19 Bakasebi bamə ébonwa ɔklɔ
əmə báyɛ fe esunkpo ətsyə nye
ana ku kama fɛ bənyə se Yesu nyɛ
lə ntu bomə əsuə ɔnlɛ ɔklɔ əmə
ɔflɔ bubə. Se bənyə wəə, sikpi ko
dímuə mə! 20 Nya Yesu lɛtɛyi, mə
nkə, "Biante sikpi! Mɔ uni." 21 Mfó
fɛ əsuə diyuə mə nɛ! Nya bətə
údufə lə ɔklɔ əmə nya ete bédufə
kaka bántɔ tsya nɛ.

22 Se kale dísiəə, betidi ba díbu
bəńyə lə ditumbukplɛ nəmə eto
situma sia nsee, ənyə bətsyə lekpo
bə diyi nə léfee, ɔklɔ ɔni hã
díńyə lə utuflɔ mfó. Báte bə
Yesu méndufə lə ɔklɔ əmə əsuə
ku wə bakasebi fɛ bétsyiko di-
tumbukplɛ nəmə bɔyila. Bakasebi
bamə mate ete dídufə lə ɔklɔ
əmə kafo. 23 Nya efue bamba
nnya ditsyi Tiberia eto umə əbə
ídufə kaka dímantsyonko kaka
bédi abolo, se Bonamute lékasɔ
Onanto ani ólosə eto kama. 24 Se
sitiditu nəmə dínyə nkə Yesu nye
wə bakasebi mankɛ mfó esoo,
bédufə lə efue nyamə nya bédu
bésu Kapernaum bésu banlɛ Yesu
bɔbɛbɛ.

Yesu Ni Didisa Nə Ləətə Nkpə.

25 Se betidi bamə dínyə Yesu lə
ditumbukplɛ eto lekpake nə nsee,
bátɔ wə bənkə, “Oteasa, dimamfe
fəbə mfo?”
26 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə,
inni ayanisa nnya bínyə mínyifo
bɛnɔ kasɔ eso bɛnlɛ mɛ bɔbɛbɛ,
bomu lə didisa nə bɛkɛ bídi bími
eso. 27 Biankplatsya itə didisa
nə laabia, bomu bekplatsya itə
didisa nə lambia, nə luutsyə itə
nkpə manlo. Didisa nəmfoo, ni
ni nə Utidi Eto Ubi luutə mi nɛ,
itsyise Anto Onanto ébutəkə wə
kɔni utsyə.”
28 Mfó nya betidi bamə lɛtɔ Yesu
bənkə, “Be ele bə buyifo lə ete bə
bɔlɛ Onanto eto keyifo buyifo?”
29 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Lesa nə Onanto lela nkə biyifo ni
bə befo utidi wə ótsyese bɛnɔ.”
30 Bátɔ wə bənkə, “Nte ayanisa
nnya fuuyifo ate bo, bə lə bofo fə
bɔnɔ? Be fuuyifo? 31 Bo banamə
édi didisa nə baakpo mana lə
mfiminti fe kase báwɔni bətsyə
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bənkə, ‘Útə mə didisa nə dítsyi
kato nkə bedi.’ ”
32 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə inni
Moses ni nwə dítə mi didisa nə
dítsyi kato. Bomu mɔ Anto ni nwə
ləətə mi didisa tinti nə ditsyi kato.
33 Itsyise Onanto eto didisa ni nwə
ditsyi kato úbə. Wə ni nwə ləətə
nkpə kawunsiə nɛ.”
34 Bátɛyi wə bənkə, “Bonamute,
tə bo didisa nəmfo lefe saa.”
35 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Mɔ
ni didisa nə ləətə nkpə nɛ. Fəə ke
díbə mɔ ɔflɔɔ, kukpɛnsɛ əmbɔlɛ
fə kulefe, nya nwə léfo mɛ ɔ́nɔɔ,
utukuɛ əmbɔlɛ wə kulefe kulefe.
36 Fɛɛ ntɛyi mi minkə ite bə
bíunyə mɛ tsyaa, bíamfo mɛ bɛnɔ.
37 Utsyuə saa ke mɔ Anto əmə
dífi útə mɛɛ, ebubə mɛ ɔflɔ, nya
nwə díbə mɛ ɔflɔɔ, məmbɔni wə
kulefe. 38 Itsyise ntsyi kato mbə
inni bə lə nyifo lə mɔ lelabi əsuə,
bomu mbə miə lə nyifo lə nwə
létsyese mɛ eto lele əsuə. 39 Nya
utidi wə létsyese mɛ eto lelabi
ni nkə mba kenke úfi útə mɛ
eto kutsyuə mannya, bomu bə lə
ntakasə mə nńyənsə lə diyi fɛfɛ
əsuə lə məmblɛ kenke lə bənyə
nkpə manlo. 40 Itsyise mɔ Anto
eto lelabi ni nkə, utsyuə saa wə
dínyə mɔ Onanto eto Ubi nya ófo
mɛ ɔ́nɔɔ, lə unyə nkpə manlo, nya
mootakasə wə nńyənsə lə diyi fɛfɛ
əsuə.”
41 Mfó nya Yudafɔ bamə
dítsyiko bɔwɔnɔnɔ lə wə əsuə
itsyise ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ ni didisa
nə ditsyi kato díbə” eso. 42 Nyaso
bátɔ mə əsuə bənkə, “Inni Yesu
əmfo wə ni Yosef eto Ubi lee? Buyi
wə anto ku ambe. Ntsyə ibə fɛ
woatɛyi nkə, utsyi kato úbə?”
43 Yesu átɛyi mə nkə, “Bɛyɛ
kənə lə mi nti. 44 Kuutsyuə
embofo mɛ ɔflɔ bubə lenni mɔ
Anto əmə lékpa wə óboko mɔ
ɔflɔ. Nya mootakasə wə mboko
nkpə lə diyi fɛfɛ əsuə. 45 Onanto
eto bənyɛləkətidi áwɔni bənkə,
‘Onanto ebote məmblɛ kenke asa.’
Nyaso utsyuə saa wə leetsyue
ato nya woakase asa ketsyi lə
Anto əmə ɔflɔɔ, əəbə mɔ ɔflɔ.
46 Nyamfo mante bə utsyuə
ébunyə Anto əmə unyə enso nwə
ditsyi Onanto əmə ɔflɔ hã díkənyə
wə unyə. 47 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti
minkə nwə lefo ɔnɔɔ, nkpə manlo
kpe wə. 48 Mɔ ni dídisa nə ləətə
nkpə. 49 Mi banamə édi lesa nə
baakpo mana lə mfiminti, fɛɛ
bekpə. 50 Fɛɛ didisa nə ditsyi kato
díbəə, eyifo didisa nə utsyuə saa
ke leedi nii, embukpə. 51 Mɔ ni
didisa nə ləətə nkpə, nə dítsyi
kato díbə. Utsyuə saa wə leedi
lesa nəmfoo, wuusiə nkpə lefe
saa. Nya didisa nə muufi ntə
kawunsiɛ eto betidi bə lə bənyə
nkpəə, eyifo mɔ əsuə eto sinə sia
muumfi ntə.”
52 Nyamfo áboko kənə kekleke

lə Yudafɔ bamə nti nya bátɔ bə,
“Ntsyə utidi əmfo loofo wə əsuə
eto sinə bufi kətə bo nkə budi?”
53 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti minkə, lə bi-
endi mɔ Utidi Eto Ubi eto əsuə eto
sinə, binə mɔ kɔtɔɔ, biembunyə
nkpə lə mi əsuə. 54 Utsyuə saa ke
leedi mɔ əsuə eto sinə nya wəənə
mɔ kɔtɔɔ, ebunyə nkpə manlo,
nya mootakasə wə mboko nkpə,
lə diyi fɛfɛ əsuə. 55 Itsyise mɔ
əsuə eto sinə ni didisa tinti nya
mɔ kɔtɔ ni ənəsa tinti. 56 Utsyuə
saa ke leedi mɔ əsuə eto sinə nya
wəənə mɔ kɔtɔɔ, okpe lə mɛ, nya
mintsya nsi nkpə lə wə. 57 Fe kase
Anto wə nsi nkpə lə mɛ nya minsi
nkpə lə wəə, nko ke utidi wə leedi
mɔ əsuə eto sinəə, luusiə nkpə
ɛyɛ lə mɛ eso nɛ. 58 Nyamfo ni
didisa nə ditsyi kato díbə. Dinte fe
didisa nə eto okle mi banamə dídi
nya bəkpə. Utsyuə saa kee leedi
didisa nə maatɛyi mfoo, ebusiə
nkpə itə lefe nəmə kenke.” 59 Asa
nyamfo Yesu léte mə lə Yudafɔ eto
katsyakɔ lə Kapernaum nɛ.

Nkpə Manlo Eto Etiki

60 Se Yesu eto bakasebi kpə lɛnɔ
etiki nyamfoo, bátɛyi bənkə, “Di-
tiki nəmfo eto kasɔnɔnɔ kpe ale
tinti! Owoe loofo ni bofo?”
61 Ite bə mə kuutsyuə mémfe
kɛnyɛ ɔ́tɛyi kulesa tsyaa, Yesu áte
nkə íkələ mə lə akɔɛsi nya ɔ́tɔ mə
nkə, “Nyamfo ələ mi? 62 Nyalɛ,
lə ibə bə binyə Utidi eto Ubi əmə
ɔntɔ kato kaka usiə kɔɔ, ntsyə
biuyifo? 63 Onanto eto Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ ləətə nkpə. Utidi eto əsuə
eto sinə əmbə kutəkə saa. Etiki
nnya kenke míntɛyi eyifo Onanto
eto Lɛwɔnɔ eto etiki nnya ləətə
nkpə. 64 Fɛɛ bətsyuə kpe lə mi nti
ba dímamfo bánɔ.” Yesu áte taa
kasɔ ketsyikokɔ mba dímamfo wə
bánɔ ku nwə luufi wə okpe kɔni.
65 Ɔ́tɛyi úsukosə nkə, “Nyamfo
eso míntɛyi mi miə kuutsyuə saa
embofo mɛ ɔflɔ bubə lenni Anto
əmə dítə wə kusu.”
66 Lə nyamfo eto kamaa, mba
dítəkəko wə kpə ésinkli lə wə
kama nya bəkətəkəko wə kama
bio.
67 Mfó nya Yesu lɛtɔ wə bakasebi
lefosi inuə bamə nkə, “Mi tsyaa,
biusinkli mɛ kama?”
68 Simon Petro ətə wə mbuayɛ
nkə, “Bonamute, owoe ɔflɔ buudu
busu? Fə nkpe nkpə manlo eto
etiki nyamə! 69 Nya mɔmɔɔ, bófo
bónɔ nya bunyi boə fə ni Onanto
eto Ubi, wə ni Ɔkɛnkɛnyə əmə.”
70 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Mɔ ni nwə díləkə mi lefosi
inuə bamə tsyaa, ɔni eyifo oboat-
idi lə mi nti!” 71 Yesu átɛyi nyamfo
itsyi lə Yuda wə ni Simon Iskar-
iot eto ubi əsuə. Itsyise uyifo
bakasebi lefosi inuə bamə eto ɔni
wə luufi wə okpe kɔni.

7

Yesu Ésu Yudafɔ Eto Mpatampa Kalɔsiəsiə Eto Diyisɛɛ Kedikɔ.

1 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
ésu ɔ́yɛ lə Galilea eto kasɔ, nya
wánla nkə weesu Yudea eto kasɔ
itsyise Yudafɔ akabɛbɛ kusu lə
balo wə eso. 2 Lefe nəmfoo,
Yudafɔ eto Mpatampa Kalɔsiəsiə
eto Diyisɛɛ nəmə éboyo. 3 Nyaso
Yesu eto bayimisani átɛyi wə nkə,
“Du mfo lə esu Yudea eto kasɔ lə fə
bakasebi lə bənyə asa nnya fanlɛ
buyifo. 4 Itsyise utidi wə laala
nkə bate wəə, enyifo asa kakula.
Se fanlɛ asa nyamfo buyifoo, ləkə
nnya ate kawunsiə kenke lə betidi
lə bate fə!” 5 Bátɛyi wə nko itsyise
wə bayimisani kulaa tsya mámfo
wə bánɔ.
6 Yesu átɛyi mə nkə, “Mɔ lefe
mányo tɔ. Fɛɛ mii, lefe saa alɛkɛ
itə mi. 7 Kawunsiə embofo mi
bukisi. Fɛɛ mɔɔ, keekisi mɛ it-
syise nlɛ buləkə kate minkə ke
asayifoyifo eyi ku abuayifoyifo.
8 Mii, bisu diyisɛɛ nəmə kedikɔ.
Mɔɔ, membusu diyi nəmə kedikɔ

itsyise mɔ lefe mányo tɔ.” 9 Se
ɔ́tɛyi mə nyamfoo, ɔ́tsyimɛ ɔkɛ lə
Galilea mfó.
10 Fɛɛ se wə bayimisani bamə
dídu bésu diyi nəmə kedikɔ eto
kamaa, Yesu tsya ésu mfó, fɛɛ
wənləkə wə əsuə ote, ɔ́kula əsuə.
11 Yudafɔ eto beninə ákabɛbɛ wə
lə diyisɛɛ nəmə kedikɔ ákatɔ bə,
“Sieti osani əmə nkpe?”
12 Betidi kpə lə sitiditu nəmə nti
ékedi etiki kawɛkawɛ lə Yesu əsuə
katɛyi bənkə, “Uyifo utidi sɛɛ.”
Nya bətsyuə tsya díkatɛyi
bənkə, “Owo lo! Ɔlɛ betidi bɔwɛ
kakpe kanyansə!” 13 Fɛɛ se banlɛ
Yudafɔ sikpi bote esoo, kuutsyuə
mámfo nnya buləkə katɛyi lə
betidi lə banɔ.

Yesu Áte Asa Lə Diyi Nəmə Kedikɔ.

14 Se diyisɛɛ nəmə didi eto eyi
leyo ni ntinti etii, Yesu ésu Yudafɔ
eto Disumuyo nya úsu óte asa
mfó. 15 Wə asatete nyamə éyifo
Yudafɔ bamə yanii, nya bátɛyi
bənkə, “Sieti okosobi əmfo ditsyi
ku kobe komfo eto okle, se wénsu
asa kakasekɔ lə kukalebe saa?”
16 Mfó Yesu dítə mbuayɛ ɔ́tɛyi
mə nkə, “Mɔ asatete méntsyi mɔ
kosate ɔflɔ. Bomu itsyi Onanto
wə létsyese mɛ ɔflɔ. 17 Utidi
wə laala nkə weeyifo Onanto eto
lelabii, ebote lə asa nnya maate
etsyi Onanto ɔflɔ lee, mɔ kosate
eto əsuəale əsuə maate nnya.
18 Utidi wə leedi etiki itsyi lə wə
əsuəale əsuəə, wə əsuə eto atɛsə
waabɛbɛ. Fɛ, utidi wə laala nkə
waatɛsə nwə létsyese wəə, weeyifo asa kayɛnko lə sitinti əsuə nya
waantɛyi sidia. 19 Inni Moses ni
nwə dítə mi kɔfi komə lee? Fɛɛ mi
kuutsyuə entsyue kɔfi komə koto.
Beso bela biə bialo mɛ?”
20 Mfó sitiditu siamə dítə wə
mbuayɛ bənkə, “Lɛwɔnɔ bua
təkəko fə! Owoe nlɛ bola nkə
waalo fə?”
21 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Ayanisa ani nyamfo mínyifo
nya íyifo mimblɛ tã yanii mmə.
22 Moses ətə mi kɔfi nkə bela
mi bebisaibi eto alo. Ite bə inni
Moses uni dítsyiko nko, bomu
itsyi taa mi bana lefe. Nyaso
biala osaibi lelo lə Ɔnwɛditsyəyi
nɛ. 23 Nya lə boofo osaibi lelo
bola lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə lə kase
yembonta Moses eto kɔfi ibuu,
beso biənyə ɔblɔ kakpe mɛ biə
ntsya utidi wə nlɛ bufi, úmuə
ale kenke lə Ɔnwɛditsyəyi əsuə?
24 Biemfi ənyənsa bekpo lekpo!
Bomu bekpo etiki eto lekpo ɛyɛ lə
sitintisu əsuə.”

Betidi Átɔ Bánɔ Lə Yesu Ni Utidi Wə Bákpo Ɔhile Bətsyə Ǝmə.

25 Betidi bətsyuə ba dítsyi
Yerusalem átɔ bə, “Inni utidi əmfo
banlɛ bɔbɛbɛ bə baalo? 26 Bebe
wə! Ɔlɛ etiki budi lə obianti,
nya bántɛyi wə kulesa! Lee, bote
bákate sitinti biənkə wə ni Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əmə?
27 Lə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə əmə əbəə, kuutsyuə saa
embote kaka utsyi úbə. Fɛɛ utidi
əmfo alɛɛ, bomblɛ yi kaka utsyi
úbə.”
28 Lefe nə Yesu díkate asa lə
Disumuyo mfóo, ófa bembembe
ɔ́tɔ nkə, “Inni biənkə biyi mɛ
sitinti ku kaka mintsyii? Məmbə
mfo lə mɔ əsuəale əsuə! Nwə
létsyese mɛɛ, waantɛyi sidia. Nya
mii, binyi wə. 29 Fɛɛ mɔɔ, nyi wə,
itsyise intsyi wə ɔflɔ nya wə ni
nwə létsyese mɛ.”
30 Nya bákplatsya bə bəmuə
wə. Fɛɛ mə kuutsyuə saa mámfo
wə butidi, itsyise wə lefe mányo
tɔ. 31 Fɛɛ kpə lə mə nti áfo wə
bánɔ nyaso bátɔ bənkə, “Nya lə
Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə
díbəə, uteyifo ayanisa ote enso
nnya utidi əmfo díkeyifoo?”

Batsyese Mba Laase Disumuyo Bə Bəmuə Yesu.

32 Farisifɔ bamə ánɔ se sitiditu
siamə nlɛ etiki nyamfo bɔtɛyi lə
kawɛ lə mə nti lə Yesu əsuə, nyaso

mə ku besumunyə ninə átsya nya
batsyese kedikətəkɔ eto mba laase
mfo bə besu bəmuə Yesu baboko.
33 Yesu átɛyi mə nkə, “Nsi
mɔɔkɛ mi lenti itə lefe kliminti
ditsyuə ete muusinkli nsu nwə
letsyese mɛ ɔflɔ. 34 Biɔbɛbɛ mɛ,
fɛɛ biembunyə mɛ, itsyise kaka
mɔɔkɛɛ, biembofo mfó bubə.”
35 Ete Yudafɔ eto beninə lɛtɔ
mə əsuə benkə, “Sieti nwə mfo
laala nkə weesu fɛ boembunyə
wə? Lee, bubu ɔnlɛ nkə weedu
usu Helafɔ eto kəmə ka bo betidi
nkpe bə lə ote Helafɔ bamə asa
mfóo? 36 Nnya ɔnlɛ bɔtɛyi nkə,
‘Biɔbɛbɛ mɛ, fɛɛ biembunyə mɛ,’
nya ‘Kaka mɔɔkɛɛ, biəmbofo mfó
bubəə,’ eto kasɔ ni be?”
37 Lə diyi fɛfɛ nə ni diyi nə
nso bofe lə diyididi nəmə əsuəə,
Yesu átaka úńyə nya óbesə ɔkɔɛ
kato ɔ́tɛyi nkə, “Lə utukuɛ lɛ
utsyuəə, utsyə əmə bə mɔ ɔflɔ
lə ubə unə ntu. 38 Fe kase
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə bátɛyi bənkə,
‘Utidi wə léfo mɛ ɔ́nɔɔ, ketukplo
ka ləətə ntu bo ləətə utidi ləəsiə
nkpə eto ntuu, ebɔbɔdi butsyi lə
wə utu kəmiə.’ ” 39 Yesu átɛyi
nyamfo itsyi lə Lɛwɔnɔ nə mba
léfo wə bánɔ loofo əsuə. Itsyise
éyo lefe nəmfoo, bəntə tɔ Lɛwɔnɔ
nəmə, se bántakasə tɔ Yesu bet-
syiko ɔkɔmə báboko wə diyənde
esuə eso.
40 Se betidi bamə lɛnɔ etiki
nyamfoo, bátɛyi benkə, “Sitin-
tii, utidi əmfo eyifo Onanto eto
Unyɛləkətidi əmə.”
41 Babamba tsya átɛyi bənkə,
“Nwə mfo ni Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə nɛ.”
Fɛɛ mə bətsyuə átɔ bənkə,
“Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyəə,
ebofo Galilea butsyi? 42 Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi nkə Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə ebutsyi
Oka David eto kafo lə Betlehem
eto umə kaka Oka David dísiə.”
43 Lə nnya eso kabakəfə édufə lə
betidi bamə eto nti itsyi lə Yesu
eso. 44 Bətsyuə ala bə bəəmuə wə,
fɛɛ kuutsyuə saa méntidi wə.

Yudafɔ Eto Beninə Mámfo Yesu Banɔ.

45 Se mbalaase Disumuyo
eto mba bákpe dísinkli besuu,
Farisifɔ ku besumunyə ninə
bamə ɔflɔ, bátɔ mə bənkə, “Beso
bíəmmuə wə lə əsuəale beboko?”
46 Mfó nya bətə mbuayɛ bənkə,
“Boannɔ tɔ kuutsyuə saa di etiki
fe kase utidi əmfo didi kulefe!”
47 Farisifɔ bamə átɔ mə bənkə,
“Nyalɛ úflu mi tsyaa, mi nsusu,
ɔ́wɛ mi ókpe? 48 Bíɔnɔ tɔ bɛnɔ
biə beninə bətsyuə nye Farisinyə
utsyuə áfɔ wə ɔ́nɔ? 49 Kulefe,
kulefe! Ditiditu nəmfo enyi Moses
eto kɔfi eto kulesa. Nyaso Onanto
eto ekudi təkəko mə!”
50 Farisifɔ eto uninə ɔni wə
baakpo Nikodemo, ébusu Yesu
ɔflɔ únyə. Ɔ́tɔ mə nkə, 51 “Nyalɛ,
bo kɔfi ətə bo kusu nkə bokponko
utidi lekpo bolo wə dikpi lefe nə
eto lefe boannɔ tɔ wə kɛnyɛ eto
etiki nye batɔ wə lesa nə úyifo?”
52 Bətə mbuayɛ bátɔ wə bənkə,
“Nyalɛ, fintsya Galileanyə feni?
Dufə lə Anantotiki eto Ekue
abe, ete ebote fə Onanto eto
unyɛləkətidi kuutsyuə embɔbɔ
utsyi lə Galilea.” 53 (Nya utsyuə
saa dídu úsu diyo.)

8

Usio Wə Bəmuə Lə Kusəkpokpo Ɜsuə.

1 Fɛɛ Yesu wə édu úsu Nnuəbi
eto Eyi eto Kɔtini əsuə. 2 Kəsiəsə
eto olesiə tuu, úsinkli úsu Yudafɔ
eto Disumuyo. Betidi bamə kenke
əbə bátsyilama wə, nya úsiə lə mə
nti, útsyiko mə asa bote. 3 Mfóo,
kɔfi eto bateasa ku Farisifɔ lékpa
usio utsyuə wə bəmuə kɔni kɔni lə
disənkpo əsuə báboko mfó. Nya
bəńyənsə wə lə məmblɛ kenke
eto ənəmi. 4 Bátɛyi Yesu bənkə,
“Oteasa, bəmuə usio əmfo kɔni
kɔni lə disənkpo əsuə. 5 Lə Moses

eto kɔfi əsuəə, ele bə boto wə
okle aba bolo," lə bənyə etiki lə
wə, "Ntsyə fanlɛ bɔtɛyi lə nnya
əsuə?" 6 Bátɔ wə nyamfo bə lə befi
bato wə babe lə bayɛ lə nnya əsuə
bəmuə wə.
Fɛɛ Yesu əbə kasɔ nya úfi wə
lɛnimi útsyiko asa bɔwɔni lə
kasɔnti.
7 Nya se bensi bəńyə banlɛ
wə etiki bɔtɔɔ, óbesə əsuə kato
nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Mi nti eto
nwə dímenyifo tɔ lebua unyəə, di
ututɛ lə oto wə leba." 8 Nya usi úbə
kasɔ, ɔ́wɔni asa lə kasɔnti ku wə
lɛnimi.
9 Se beninə bamə lɛnɔ nnya
nkoo, məmblɛ kenke édu ɔni, ɔni,
idu lə beninətidi əsuə. Isi íbu
Yesu ku usio əmə mate nsi nyə
mfó.
10 Yesu átakasə əsuə únyə nya
ɔ́tɔ usio əmə nkə, "Boambe,
se báfe? Nyalɛ, mə kuutsyuə
mémbu loolo fə dikpi?"
11 Mfó usio əmə dítə mbuayɛ
nkə, "Owo lo, Bonamute."
Nyaso Yesu átɛyi wə nkə, "Nko
ke mintsya ləmbolo fə dikpi nɛ.
Nyaso du esu. Fɛɛ mensisu eyifo
lebua bio."

Yesu Ni Kawunsiə Eto Diyənde.

12 Yesu esi údi Farisifɔ etiki
ɔ́tɛyi nkə, "Mɔ ni kawunsiə eto
diyənde. Utidi wə ke ntekəko
məə, wuunyə diyənde nə ləətə
utidi nkpə tinti nya wəəmbɔyɛ lə
ketuntu əsuə kulefe."
13 Farisifɔ bamə átɛyi wə bənkə,
"Alɛ etiki budi ketsyi lə fə əsuə.
Nyaso nnya fanlɛ bɔtɛyi əmbə
kalende saa."
14 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
"Owo lo, ite bə nlɛ etiki budi
ketsyi lə mɔ əsuə tsyaa, lesa nə
minlɛ bɔtɛyi kpe kalende, itsyise
nyi kaka mintsyi, nya minyi kaka
mintɔ. Fɛɛ mimii, binyi kaka
mintsyi nye kaka mintɔ. 15 Mii,
kawunsiə eto nsusu əsuə nnya
biefi kakponko asa lekpo nɛ, fɛ
mɔɔ, mankponko kuutsyuə lekpo.
16 Fɛɛ lə bə nyifo nkoo, mɔ
lekpokponkpo ebɔyɛ lə sitinti eto
kusu əsuə. Itsyise inni mɔ mate
lookpo ni. Bomu Anto wə létsyese
mɛɛ, əəńyə mɛ kama. 17 Nya
lə mi kɔfi əsuəə, báwɔni bákpe
bə, lə badansiɛ inuə eto kɛnyɛ
akate lə etiki ətsyuə əsuəə, lesa nə
bátɛyi kpe kalende. 18 Mɔɔ, meedi
adansiɛ lə lesa nə maatɛyi əsuə,
nya mɔ Anto wə létsyese mɛ tsya
eedi adansiɛ lə mɛ əsuə."
19 Mfó bátɔ wə bənkə, "Se fə
anto əmə nkpe?"
Yesu ətə mbuayɛ nkə, "Binyi mɛ
nya binyi mɔ Anto əmə tsya. Lə
bote ete bete mɛɛ, eni biote mɔ
Anto tsya." 20 Yesu átɛyi nyamfo
lə okokakokɔ se ɔnlɛ asa bote lə
Disumuyo nəmə. Fɛɛ kuutsyuə
saa məmmuə wə, itsyise wə lefe
mányo tɔ.
21 Yesu esi ɔ́tɛyi mə nkə, "Məəbə
budu lə mi ɔflɔ, nya biɔbɛbɛ
mɛ, fɛɛ biukpə lə mi abua əsuə.
Nya kaka mintɔɔ, biembofo mfó
bubə."
22 Nyaso Yudafɔ bamə átɔ mə
əsuə bənkə, "Wə əsuə ɔntɔ kalokɔ
eso ɔ́tɛyi nkə, 'Biembofo kaka
mintɔ bubə lee'?"
23 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
"Mimii, kasɔ mfo eto betidi bini.
Nya mɔɔ, ntsyi kato. Mi etsyi
kawunsiə mfo, fɛɛ mɔɔ, mentsyi
kawunsiə mfo. 24 Nyaso míntɛyi
mi minkə biukpə lə mi abua əsuə
nɛ. Nya lə biamfo bɛnɔ biə mɔ ni
nwə minii, biukpə lə mi abua əsuə
sitinti."
25 Bátɔ wə bə, "Owoe feni?"
Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, "Lesa
nə míntɛyi mi itsyi taa kasɔ ket-
syikokɔɔ, ni əmə ete nɛ. 26 Nkpe
etiki kpə lə mi əsuə nnya ele
bə mfi nlo mi dikpi. Fɛɛ nwə
létsyese mɛɛ, sitintitidi uni. Nya
asa nnya minɔ mintsyiko wə ɔflɔɔ,
nnya mimfi minlɛ letsya bobe kətə
kawunsiə nɛ."
27 Mfóo, bánnɔ kasɔ bə Yesuu,
Anto əmə əsuə ɔnlɛ etiki budi

ketsyiko. 28 Nyaso ɔ́tɛyi mə nkə,
"Lə bebesə Utidi Eto Ubi əmə ka-
too, nyafɛ biote biə mɔ ni nwə
mini nɛ, nya meenyifo kulesa lə
mɔ əsuəale əsuə. Bomu lesa nə
mɔ Anto léte mɛ nkə ntɛyii, ni
hã maatɛyi nɛ. 29 Nwə lekpe mɛ
kɔtɔɔ, si ko mɛ. Wóanyani mɔ
mate utsyə, itsyise meeyifo lesa nə
ləəyuəsə wə kafo lefe saa." 30 Nya
se ɔ́tɛyi nyamfo mməə, betidi kpə
ba lɛnɔ ɔ́tɛyi nyamfoo, áfo wə
bánɔ.

*Yesu Ǝləkə Betidi Ba Ni Abra-
ham Eto Bebi Óte.*

31 Nyaso Yesu átɛyi Yudafɔ ba
léfo wə bánɔ nkə, "Lə biyifo lə
mɔ asatete əsuəə, ete bə biyifo
mɔ bakasebi sitinti nɛ. 32 Biote
sitinti siamə, nya sitinti siamə
ebutə bisiə lə mi əsuə əsuə."

33 Bátɛyi wə bənkə, "Abraham
eto befluflu buni, nya bóendi tɔ
ndomufɔ butə kuutsyuə saa tɔ
búnyə! Ntsyə ibə fɛ faatɛyi fənkə,
bootə busiə lə bo əsuə əsuə?"

34 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, "Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə utsyuə
saa ke leeyifo lebuaa, uyifo ndo-
munyə utə lebua. 35 Ndomunyə
aamfiani oyobi wə nkpe kedikɔ
kulefe. Bomu oyosate eto ubii,
wə kpe kedikɔ lefe saa. 36 Nyaso
lə mɔ Onanto eto Ubi ətə kusu
nkə bisiə lə mi əsuə əsuə əsuəə,
ete bə bisi lə əsuə əsuə sitinti
nɛ. 37 Nyi miə Abraham eto bebi
bini. Fɛɛ bela biə bialo mɛ, itsyise
biamfo asa nnya maate mi bɛnɔ,
eso. 38 Lesa nə mímfo mintsyiko
mɔ Anto ɔflɔɔ, ni maatɛyi nɛ. Nya
mi tsyaa, lesa nə bɛnɔ bitsyiko mi
anto ɔflɔɔ, ni bɛnlɛ buyifo nɛ."

39 Yudafɔ bamə átɛyi wə bənkə,
"Abraham ni bo anto."

Yesu átɛyi mə nkə, "Lə Abra-
ham eto bebi bini sitintii, eni
biuyifo asa nnya Abraham díyifo
seka. 40 Fɛɛ bela biə bialo mɔ
nwə laatɛyi mi sitinti sia mínɔ
mintsyiko Onanto ɔflɔ. Abraham
ményifo nko. 41 Asa nnya mi anto
kosate díyifoo, nya bɛnlɛ buyifo
nɛ."

Mfó bátɛyi wə bənkə, "Bunni
basɔnɔbi! Anto ɔni nkpe bo, wə
ni Onanto!"

*Yesu Ǝləkə Betidi Ba Ni Balo Eto
Bebi Óte.*

42 Yesu átɛyi mə nkə, "Lə
Onanto ete ni mi antoo, eni biala
mɛ. Itsyise Onanto ɔflɔ míntsyi
mímbə mfo. Inni mɔ kosate eto
lelabi əsuə mímbə. Bomu wə ni
nwə létsyese mɛ. 43 Ntsyə eso
biannɔ lesa nə minlɛ mi bɔtɛyi
kasɔ? Nnya ni bə bianla biə bianɔ
ditiki nə minlɛ mi bɔtɛyi. 44 Mi
anto Obonsam eto bebi bini, nya
bela biə bieyifo wə lelabi. Idu
taa kasɔ ketsyikokɔɔ, uyifo nwə
laalo betidi. Nya woanla ditiki
tinti nəmə itsyise woantɛyi sitinti
kulefe. Lə ɔtɛyi sidiaa, wəələkə
wə ditsyəbi kate. Itsyise nwə
laatɛyi sidia uni, nya wə ni bidia
kenke eto anto. 45 Fɛɛ mɔɔ se ini
sitinti maatɛyi mi esoo, biamfo mɛ
kanɔ. 46 Mi nti eto owoe loofo mɛ
dikpi bolo nkə nyifo lebua? Lə
ntɛyi mi sitintii, beso biamfo mɛ
kanɔ? 47 Utidi wə ni Onanto eto
olee, aanɔ Onanto eto etiki. Nnya
eso biannɔ Onanto eto etiki ni bə
binni wə bale."

*Yesu Ǝləkə Asa Nnya Óte Kasɔ
Óte Yudafɔ.*

48 Yudafɔ átɔ Yesu bənkə, "Lə
bɔ́tɛyi boənkə Samarianyə feni
nya lɛwɔnɔ bua təkəko fəə, bɔ́tɛyi
sidia?"

49 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
"Lɛwɔnɔ bua saa əntəkəko mɛ.
Nlɛ mɔ Anto dibu butə, fɛɛ mi
əntə mɛ dibu. 50 Mɔɔ, maambɛbɛ
dibu kətə əsuə. Fɛɛ nwə laabɛbɛ
nkə betidi tɛsə mɛɛ, kpe. Wə
ni nwə laakpo lekpo kayɛnko lə
kusu əsuə nɛ. 51 Nlɛ mi bɔtɛyi sit-
inti minkə, lə utsyuə eetsyue mɔ
asatete kotoo, wəmbukpə kulefe!"

52 Yudafɔ átɛyɛ wə bənkə, "Mfe
fɛ buunyə boə lɛwɔnɔ bua təkəko
fə nɛ! Abraham əkpə, nya Onanto

eto bənyɛləkətidi tsya díkpə, fɛɛ
fə lɛ bɔtɛyi fə nwə ke ditsyue
fə asatete kotoo, əmbukpə kulefe!
53 Bubu feebu fə fə lɛmɔ fanso
Boanto Abraham wə díkpə, fɛɛ?
Onanto eto bənyɛləkətidi tsya
əkpə! Owoe eto okle feebu fə wə
feni?”
54 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Lə mɔ əsuə maatɛsɛɛ, nyalɛ
mɔ atɛsə nyamə manle kulesa.
Fɛɛ nwə laatɛsə mɛɛ, wə ni mɔ
Anto. Wə ni nwə bíatɛyi biə wə ni
mi Onanto nɛ. 55 Mii, binyi wə. Fɛ
mɔɔ, nyi wə. Lə ntɛyi miə minnyi
wəə, nyalɛ moofiani odia fe mi ke,
fɛɛ nyi wə, nya meetsyue wə ditiki
koto. 56 Mi anto Abraham ənyə
disuəyuə se ɔ́nɔ mɔ bubə eto asa.
Nyaso úfi ənəmi útəkə lə mɔ bubə
əsuə nya únyə disuəyuə.”
57 Yudafɔ bamə átɛyi wə bənkə,
“Ámamfo tɔ alɛ fosi anɔ kulaa
tsya, nya bɔtɛyi fanlɛ bɔtɛyi fə eyi
Abraham?”
58 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti miə, mɔɔ, mfe
nkpe koko fɛ bále Abraham.”
59 Ete básɛ abambi bə baato wə,
fɛɛ Yesu ákula əsuə nya ɔ́bɔ údu
lə Kedikətəkɔ mfó.

9

Yesu Átsya Unəmba Utsyuə.

1 Se Yesu díbə ófe ɔntɔɔ, únyə
utidi utsyuə wə bále unəmba.
2 Wə bakasebi átɔ wə bənkə,
“Oteasa, owoe eto lebua dítə bále
osani əmfo unəmba? Wə kosate
eso lee wə antomə eto abua eso?”
3 Mfó Yesu dítə mə mbuayɛ nkə,
“Inni nwə mfo nye wə antomə
díyifo lebua eso. Bomu bále wə
nko bə lə ɛyɛ lə wə əsuə lə Onanto
lə uləkə wə keyifo eto əsuəale ote
betidi. 4 Se bonkpe lə kalesiəsiə
əsuə esoo, ele bə buyifo keyifo
butə nwə létsyese mɛ. Kale əəbə
bolo nya kuutsyuə saa lensiem-
bofo keyifo buyifo. 5 Lefenə eto
lefe minsi minkpe lə kawunsiəə,
mɔ ni kawunsiə eto diyənde.”
6 Se Yesu lɛtɛyi nko ólosəə, ókpo
ntufə lə kasɔ, ɔ́wɔ site úfi se
údikiti wə lə ənəmi, 7 nya ɔ́tɛyi
wə nkə, “Su lə esu əflə ntu lə Siloa
eto Ditubiə əsuə.” Siloa eto kasɔ ni
nkə Bákpe wə. Nyaso osani əmə
ésu úflə ntu bomə. Nya wə ənəmi
lɛsini ɔnlɛ asa bunyə, nya úsinkli
úbə oto.
8 Wonko mba nkpe lə koyotsya
ku betidi ba kenke díkənyə wə
ɔnlɛ asa bɔtɔɔ, átɔ bənkə, “Inni
osani əmfo ni nwə díkəsiə lə mfó
úkatɔ asa?”
9 Bətsyuə átɛyi bə wə uni. Fɛɛ
babamba átɛyi bənkə, “Owo lo,
inni wə uni. Bole ete ole wə.”
Mfó nya utidi əmə kosate lɛtɛyi
nkə, “Mɔ uni!”
10 Bátɔ wə bənkə, “Ntsyə ibə fɛ
fanlɛ asa bunyə?”
11 Útə mbuayɛ nkə, “Utidi wə
baakpo Yesu lɛwɔ sitə udikiti
mɛ lə ənəmi nya ɔ́tɛyi mɛ nkə
nsu mflə ənəmi lə Siloa eto di-
tubiə. Nyaso nsu, nya se mímflə
ənəmi mínlosə ete míntsyiko asa
bunyə.”
12 Bátɔ wə bə, “Sieti onkpe?”
Útə mə mbuayɛ nkə, “Mante
kaka onkpe.”

Farisifɔ Átɔ Unəmba Ǝmə Kase Báyɛ Bátsya Wə.

13 Bákpa nwə eto ənəmi léba kɔ
əməə, bésuko Farisifɔ bamə ɔflɔ.
14 Diyi nə Yesu lɛnwɔ sitə údikiti
lə unəmba əmə eto ənəmi fɛ ótsya
wəə, éyifo Ɔnwɛditsyəyi.
15 Nya Farisifɔ bamə tsya lɛtɔ
osani əmə kase íyifo fɛ útsyiko
asa bunyə. Ɔ́tɛyi mə nkə, “Sitə
ɔ́nwɔ úfi údikiti mɛ lə ənəmi. Nya
mímflə mɔ ənəmi ete míntsyiko
asa bunyə.”
16 Mfó nya Farisifɔ bamə eto
bətsyuə lɛtɛyi wə bənkə, “Utidi
wə díyifo nyamfo embofo Onanto
ɔflɔ butsyi! Itsyise weenyifo lə
Ɔnwɛditsyəyi eto kɔfi əsuə.”

Fɛɛ mə bətsyuə bamba átɛyi
bənkə, “Ntsyə yoofo bubə bə
obuayifo ebofo ayanisa nyamfo
eto okle buyifo kate?” Itə kəsənsə
édufə mə lenti.
17 Nyaso Farisifɔ bamə esi bátɔ
osani əmə bənkə, “Se fanlɛ bɔtɛyi
fənkə wə lɛsini fə ənəmii, be ni fə
nsusu itsyi lə wə əsuə?”
Mfó nya osani əmə dítə mbuayɛ
nkə, “Onanto eto Unyɛləkətidi
uni.”
18 Yudafɔ bamə mámfo bánɔ
sitinti bə osani əmə ába ənəmi fɛ
usi útsyiko asa bunyə isu ese lefe
nə bákpadi wə anto mə díbə.
19 Bátɔ mə bə, “Mi ubisaibi ni
nwə mfo? Biə béle wə unəmba,
nya ntsyə iyifo fɛ omfe ɔnlɛ asa
bunyə mɔmɔ?”
20 Wə anto mə ətə mbuayɛ
bənkə, “Buyi boə bo ubi uni. Nya
bunyi tsya boə bole wə unəmba.
21 Fɛɛ bunyi kase íyifo fɛ omfe
ɔnlɛ asa bunyə. Nya bunyi fut-
syə tsya létsya wə ənəmi nyamə.
Bɛtɔ wə kosate lə ɔtɛyi mi it-
syise wóobe!” 22 Wə antomə átɛyi
nyamfo nko itsyise balɛ Yudafɔ
sikpi bote, itsyise Yudafɔ átɛyi
bətsyə bə utsyəə ke lɛtɛyi nkə ófo
Yesu ɔ́nɔ fe Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyəə, booləkə wə betsyiko
lə mə katsyakɔ. 23 Nyamfo eso
wə antomə lɛtɛyi bənkə, “Wóobe,
bɛtɔ wə kosate nɛ!”
24 Bákpadi nwə bále unəmba
əmə dinuəfə nya bátɛyi wə bənkə,
“Te Onanto sikpi lə atɛyi bo sitinti!
Buyi boə utidi wə létsya fɛ mfó
eyifo obuayifo!”
25 Osani əmə ətə mə mbuayɛ
nkə, “Mɔɔ, minnyi lə obuayifo
ni osani əmfo lee unni. Lesa
lɔni minyi mɔɔtɛyi ni bənkə, kɔɔ
mba ənəmi. Fɛɛ mɔmɔɔ, mfe nlɛ
bunyə!”
26 Bátɔ wə bənkə, “Be úyifo
fə nya ntsyə ɔ́yɛ ótsya fə ənəmi
nyamə?”
27 Útə mbuayɛ nkə, “Mboka mi
bɔtɛyi éfe, fɛɛ bianla biə biafo
nnya. Beso bela biə bisi bianɔ
nnya? Lee, bela biə miitsya afiani
wə bakasebii?”
28 Báka wə bátɛyi bənkə, “Fə
ete ni wə okasebi. Boo, Moses
eto bakasebi buni. 29 Buyi boə
Onanto édiko Moses etiki. Nya
nwə mfo alɛɛ, boante kaka utsyi
kulaa tsya!”
30 Mfó nya osani əmə lɛtɛyi mə
nkə, “Nte ditiki nə eto okle ni
nəmfo? Binyi kaka utsyi, fɛɛ wə
lɛsini mɛ ənəmi nɛ! 31 Buyi boə
Onanto eentsyue babuayifo koto,
fɛɛ lə utsyuə eesumu Onanto, nya
weeyifo wə lelabii, weetsyue wə
koto kanɔ wə olatoto. 32 Idu taa
kawunsiə eto kasɔ ketsyikokɔɔ,
bóannɔ tɔ bə kuutsyuə saa wə
átsya nwə bále unəmba. 33 Lenni
Onanto ɔflɔ utsyii, eni wəmbofo
kulesa buyifo.”
34 Batɛyi wə bənkə, “Fəə bále
ku lebua fábe ku nii! Nya fə
bomu lela fə aate bo asaa?” Nyaso
bála wə, bábɔnko lə Yudafɔ eto
katsyakɔ kamə.

Betidi Bətsyuə Eebu Bə Bəənyə Asa Wuee.

35 Yesu ánɔ nkə bála wə nyaso
se únyə osani əməə, ɔ́tɔ wə nkə,
“Áfo Utidi Eto Ubi ánɔ?”
36 Osani əmə ətə wə mbuayɛ
nkə, “Nto, te mɛ futsyə uni, bə lə
mfo wə nnɔ.”
37 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Ébunyə utidi əmə koko, nnyə wə
ni nwə nlɛ fə etiki budinko mfo
mɔmɔ nɛ.”
38 Osani əmə átɛyi nkə, “Bona-
mute, mfo nnɔɔ!” Nya óse akonki
lə Yesu eto ənəmi úsumu wə.
39 Yesu átɛyi nkə, “Mbə kawun-
siə kamfo bə lə nkponko betidi
lekpo, bə lə bənəmba lə bənyə
asa, nya mba ləənyəə, lə bafiani
bənəmba.”
40 Farisifɔ ba díńyə mfo lɛnɔ
nnya Yesu lɛtɛyii, átɔ wə nkə,
“Nyalɛ bɔtɛyi fanlɛ fə bo tsya ába
ənəmi lee?”

41 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Lə
boba mi ənəmi lebaa, eni biebudi
dikpi, fɛɛ se biə bɛlɛ bunyə esoo,
mi abua təkə mi lə əsuə.”

10

*Nwə Nyi Basamu Bɔyɛnkoo,
Aalɛ Mə Ola.*

1 Yesu átɛyi mə nkə, “Nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti miə, utsyuə saa ke
dímanyɛ lə lesamuyo eto kesie
údufə lesamuyo nəməə, bomu ɔ́yɛ
kusu bamba saa údufə lə ni kafoo,
eyifo uyu ku nwə laabiasə asa.
2 Nyaa, nwə ke laayɛ lə kesie
kedufə lesamuyo nəmə kafoo, wə
ni nwə laayɛnko basamu tinti nɛ.
3 Nya nwə laase lesamuyo eto
kesie aasini kesie eto siku kətə
wə. Woakpadi basamu bamə lə
mə aye nya baanɔ wə ɔkɔɛ nya
woakpa mə kabɔnko. 4 Lə ok-
padi mə nya ɔyɛnko mə ɔbɔnkoo,
woatɔ mə sɛtɔ kayɛnko mə nya
bəətəkəko wə kama itsyise beeyi
wə ɔkɔɛ. 5 Bəmbutəkəko kuut-
syuə bamba kama. Bomu boot-
syetsyi bedu itsyise benyi wə
ɔkɔɛ.”

6 Yesu átɛyi mə lekpa nəmfo,
fɛɛ bánnɔ nnya ɔ́tɛyi mə eto kasɔ.
7 Lə nyamfo esoo, Yesu esi ɔ́tɛyi
mə nkə, “Lə sitintii, mɔ ni kesie
itə basamu bamə. 8 Betidi ba
kenke lɛtɔ mɛ sɛtɔ bəbəə, beyifo
beyu ku mba laabiasə asa. Fɛɛ
basamu bamə méntsyue mə koto.
9 Mɔ ni kesie kamə. Lə utsyuə
ayɛ lə mɛ udufə lə kafoo, wuunyə
bofo. Wuudufə lə mfó ukabɔ, nya
wuunyə didisa sɛɛ ukedi. 10 Uyuu,
bubə ete woəbə nkə lə uyu, olo
utidi, obiasə asa. Mɔɔ, mbə miə
lə binyə nkpə, nkpə bo lɛflɔ.

11 “Mɔ ni utinti wə laayɛnko
basamu, nwə lɛtɔnɔ nkə weefi wə
nkpə utə lə wə basamu eto disi.
12 Utidi wə laayɛnko basamu wə
baafo diyi eto kayo nya benni wə
kosate eto balee, weetsyetsyi kedu
lə unyə ukiti nlɛ bubə. Ukiti
əmə eedufə mə lenti kəmuə mə
nya wəəsensə mə. 13 Utidi əmfo
eetsyetsyi kedu itsyise diyi eto uy-
ifoyifo ete uni. Nya basamu bamə
eto bɔflɔ nye mə kasɛɛ aanka wə.

14-15 “Mɔ ni utinti wə laayɛnko
basamu. Fe kase Anto əmə
nyi mɛɛ, nya mintsya nyi wəə,
nko ke mintsya nyi mɔ basamu,
nya məətsya nyi mɛ nɛ. Nya
míntɔnɔ miə məəkpə lə mə disi.
16 Nkpe basamu bamba ba ləmbə
lə lesamuyo nəmfo tɔ. Ele bə
nyɛnko mə tsya mboko, nya mə
tsya lə banɔ mɔ ɔkɔɛ. Nya
məmblɛ loofíani basamu eto dit-
syukpa lɔni lə ɔyɛnkoyɛnko ɔni
eto kalɔ.

17 “Anto əmə aala mɛ, itsyise
ntɔnɔ miə məəkpə lə mə disi,
bə lə nsinkli mbə nsiə nkpə bio.
18 Kuutsyuə saa embofo mɔ nkpə
bofo lə mɔ ani, bomu mɔ kosate
dífi mu míntə miə məəkpe. Nkpe
əsuəale bə moofo mu bufi kətə.
Nya əsuəale si ekpe mɛ bə nsinkli
mfo mu. Nko əmə mɔ Anto dítə
mɛ nkə nyifo nɛ.”

19 Lə etiki nnya Yesu lɛtɛyi
mfo esoo, kabakəfə esi kédufə lə
Yudafɔ bamə nti. 20 Mə nti eto
bətsyuə kpə átɛyi bənkə, “Lɛwɔnɔ
bua təkəko wə. Ɔlɛ kumunə
bukpə! Beso ele bə besi betsyue
wə koto fɛ?”

21 Fɛɛ babamba tsya átɛyi
bənkə, “Utidi wə əsuə lɛwɔnɔ bua
nkpee, embofo etiki nyamfo eto
okle bɔtɛyi! Ntsyə lɛwɔnɔ bua
luuyifo unəmba si unyə asa fɛ?”

Yudafɔ Mámfo Yesu Bánɔ.

22 Lɛyɔlefee, nya beedi Yudafɔ
eto Disumuyo Bufikakpe lə
Onanto kɔni eto Diyi lə Yerusalem.
23 Yesu ákayɛ kafe lə Disumuyo
eto lekpake nə baakpo Solomo eto
Ablanase mfó. 24 Mfó nya Yudafɔ
bamə létsyilama wə, nya bátɔ wə
bənkə, “Isu ese dimamfe lefe kon
fookpe bo lə ketuntu əsuə esu ase?
Tɛyi bo sitinti siamə, lə fə ni Utidi
əmə Bákpo Ɔhile Bətsyə.”

25 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Mbɔtɛyi mi nyamfo koko, tsya
biamfo mɛ akanɔ. Asa nnya
meeyifo lə mɔ Anto eto əsuəale
əsuəə, lɛ mɛ buləkə kate. 26 Fɛɛ
biəmbofo mɛ bɛnɔ, itsyise bi-
entsyi mɔ basamu bamə nti. 27 Mɔ
basamu eetsyue mɛ koto. Nyi
mə, nya bəətəkəko mɛ. 28 Ntə
mə nkpə manlo, nya bemuukpə
kulefe. Nya kuutsyuə saa embofo
mə lə əsuəale əsuə lə mɔ kɔni.
29 Mɔ Anto wə dífi mə útə mɛɛ,
kpe ale oso lesa saa. Kuutsyuə saa
embofo mə bofo lə əsuəale əsuə
lə mɔ Anto eto kɔni kulefe kulefe.
30 Anto əmə ku mɔɔ, eyifo bani.”

31 Mfó nya Yudafɔ bamə dísi
básɛ aba bə bato wə. 32 Yesu átɛyi
mə nkə, “Nyifo nnyifo sɛɛ kpə bo
mɔ Anto lékpe mɛ lə mi nti. Nya
nte nnya eso bela biə biakpɔ mɛ
aba?”

33 Yudafɔ bamə ətə wə mbuayɛ
bənkə, “Inni nnyifo sɛɛ bo féyifo
eso boə boakpɔ fə aba. Bomu
mbusiotiki nnya fédi eso! Uti-
dinini ete feni, fɛɛ éfi fə əsuə éyifo
fe Onanto!”

34 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Báwɔni bákpe lə mi kosate
eto Kɔfi eto Kukue bə Onanto
átɛyi nkə, ‘Beyifo fe bananto.’
35 Buyi boə lesa nə báwɔni bákpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue, ey-
ifo sitinti itə lefe saa. Nya mfó
Onanto lékpadi betidi ba léfo wə
Ditiki Sɛɛ nəmə nkə, ‘Beyifo fe
bananto.’ 36 Fɛɛ mɔɔ, Anto əmə
díləkə mɛ nya ótsyese mɛ kawun-
siə nɛ. Nya ntsyə eso fɛ biɔtɛyi
biə ndi mbusiotiki lə nnya míntɛyi
miə nyifo Onanto eto Ubi? 37 Lə
minlɛ mɔ Anto eto nnyifo buyifoo,
nyalɛ biamfo mɛ bɛnɔ. 38 Fɛɛ
lə nlɛ mu buyifoo, lə biamfo mɛ
bɛnɔ tsyaa, ele bə befo asa nnya
meeyifo bɛnɔ, bə lə bete lə bɛnɔ
nnya kasɔ biə Anto əmə si lə mɛ,
nya mintsya nsi nkpə lə wə.”

39 Mfó tsyaa, besi bála bə
bəəmuə Yesu, fɛɛ usi ɔ́bɔ lə mə nti
údu.

40 Yesu esi úsu ɔ́yila Ketu Yor-
dan úsu kaka Yohanes díyifo be-
tidi ntufləsəfləsə eto lekpa tutɛ,
nya ɔ́tsyimɛ mfó. 41 Betidi kpə
əbə wə ɔflɔ nya bátɛyi bənkə,
“Yohanes ményifo ayanisa saa
óte. Fɛɛ lesa saa nə ɔ́tɛyi itsyi
lə utidi əmfo əsuə eyifo sitinti.”
42 Nya betidi kpə lə mfó léfo wə
bánɔ.

11

Lazaro Eto Ukpə.

1 Osani utsyuə baakpo Lazaro
wə dísiə lə umə wə baakpo Beta-
nia ánɔ bufi. Wə ku wə bayimisio
inuə ba baakpo Maria ku Marta
dísiə lə umə əmə. 2 Maria əmfo
ni nwə dífi nnuəbi bo laanyi fififi
ókpo Bonamute Yesu lə akpa nya
úfi wə disi eto sɛwɔni ɔ́si wə akpa
nyamə. Wə ɔyimisani ni Lazaro
wə lɛnɔ bufi bɔnlɛ bɔtɛyi mfo
nɛ. 3 Wə bayimisio bamfo átsyese
Yesu kɛnyɛ bə, “Bonamute, fə
ɔyɛtsyuə lala ánɔ bufi!”

4 Se Yesu léfo kɛnyɛ kam-
foo, ɔ́tɛyi nkə, “Bufi bomfo enni
bukpəmfi itə wə, bomu iyifo nnya
əsuə buufi babesə Onanto eto diye
kato, nya ɛyɛ lə nnya əsuə babesə
Onanto eto Ubi tsya kato.” 5 Nyaa,
Yesu ála Marta ku wə ɔyimisio
ku Lazaro eto asa tinti. 6 Fɛɛ se
ɔ́nɔ nkə ɔ́nɔ bufii, usi ɔ́kɛ mfó eyi
ənuə okpe.

7 Nyamfo eto kamaa, ɔ́tɛyi wə
bakasebi nkə, “Bitə lə businkli
busu Yudea.”

8 Mfó nya wə bakasebi lɛtɛyɛ
wə nkə, “Oteasa, kayinkənə ete
Yudafɔ díkabɛbɛ kusu bə baakpɔ
fə aba, nya fanlɛ bɔtɛyi fənkə busi
boesu mfó?”

9 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə, “Inni
lefosi abombosɔsɔ ənuə nkpe lə
diyi eto kalekpakpa əsuə? Lə ut-
syuə lɛ bɔyɛ lə kalekpakpa əsuəə,
weentusə itsyise ɔlɛ kawunsiə

kamfo eto lekpasə bunyə. 10 Fɛɛ lə
ketsye ɔnlɛ bɔyɛɛ, wuutusə itsyise
lekpasə əmbə itə wə."
11 Se Yesu lɛtɛyi nyamfo ólosəə,
usi ɔ́tɛyi úkə nkə, "Bo ɔyɛtsyuə
Lazaro lɛ selabe, nyaso ntɔ wə
kasanklisə kɔ."
12 Se bakasebi bamə lɛnɔ nkoo,
bátɛyi wə bənkə, "Bonamute, lə
selabe onlabee, nyalɛ yuuyuə wə."
13 Fɛɛ Yesu wə lɛ bɔtɛyi nkə
Lazaro ébukpə, fɛɛ wə bakasebi
ébu bənkə selabe tinti ɔ́tɛyi ut-
syiko.
14 Nyaso Yesu ákpasə mə ɔ́tɛyi
nkə, "Lazaro əkpə. 15 Fɛɛ lə mi
esoo, ɛlɛkɛ itə bə mánkɛ lə mfó fɛ
úkpə, bə lə befo bɛnɔ esoo. Nyaso
bítə lə busu wə ɔflɔ mfó."
16 Mfó nya Toma wə baakpo
Ɔfimfinyə lɛtɛyi wə bakaseyimit-
syuə bamə nkə, "Bitə lə bo tsya lə
butəkəko Oteasa busu bə lə busu
bukpə ku wə!"

Yesu Ámansə Lazaro Eto Bay-
imi Lɛkɔ.
17 Lefe nə Yesu dísu údufə mfoo,
ɔ́nɔ nkə bébikə Lazaro diyi nale ni
diyi nəmfó nɛ. 18 Idu lə Betania isu
Yerusalem eyifo fe esunkpo ənuə
seka. 19 Nyaso Yudafɔ kpə əbə
mfó bə bəəbə bamansə Maria ku
Marta lɛkɔ se mə ɔyimisani díkpə
eso.
20 Se Marta lɛnɔ nkə Yesu lɛ
bubəə, úsu nkə weesu otsyako
wə, fɛɛ Maria ebu ɔkɛ lə diyo.
21 Marta átɛyi Yesu nkə, "Bona-
mute, lə nnya ete fakɛ mfoo, eni
mɔ ɔyimisani mənkpə! 22 Fɛɛ
nnyi miə mɔmɔ kulaa tsyaa, lesa
saa nə fɔɔtɔ Onantoo, wuutə fə
ni."
23 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Fə
ɔyimisani ebotaka ubə nkpə."
24 Nya Marta lɛtɛyi wə nkə, "Nyi
miə wootaka ubə nkpə lə lefe nə
bəkpənkpə lootaka lə Diyi Fɛfɛ
əsuə."
25 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Mɔ
ni nwə ləətə bəkpəkpə eto botaka
kəńyə ku businkli kəbə bəsiə lə
nkpə nɛ. Utsyuə saa ke léfo mɛ
ɔ́nɔɔ, lə úkpə kulaa tsyaa, wuusiə
nkpə. 26 Nya utsyuə saa ke nsi
nkpə nya ófo mɛ ɔ́nnɔ, embukpə
kulefe. Afo nyamfo anɔ?"
27 Útə mbuayɛ nkə, "Ee, Bona-
mute. Mfo nnɔ miə fə ni
Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə,
Onanto eto Ubi nwə bátɛyi bətsyə
bə wuubə kawunsiə."
28 Se Marta lɛtɛyi nyamfo
ólosəə, úsu ókpadi wə ɔyimisio
Maria, nya ɔ́tɛyi wə buɛɛ nkə,
"Oteasa əmə ebubə nya ɔnlɛ fə
disi bɔtɔ." 29 Se Maria lɛnɔ nkoo,
ótaka mlə nya úsu wə katsyakokɔ.
30 Lefe nəmfoo, Yesu méndufə tɔ
umə kafo. Bomu usi úńyə lə kaka
Marta díbə otsyako wə mfó. 31 Se
Yudafɔ ba nsi lə diyo lə Maria
ɔflɔ banlɛ wə lɛkɔ bomansə dínyə
bə ótaka kplaa, mə tsya átaka
bətəkəko Maria kama. Bébu bə
kudi komə eti ɔntɔ lə usi usu uwi
keku.
32 Se Maria dísu údufə kaka
Yesu ńyəə, óse akonki lə wə akɔ
nya ɔ́tɛyi wə nkə, "Bonamute,
lə nnya ete fákɛ mfoo, eni mɔ
ɔyimisani mənkpə!"
33 Yesu ənyə kase Maria ku be-
tidi ba dítəkəko wə nlɛ nku. Ílə
wə lə utu nya óla ɔ́wɔnɔ hũũ.
34 Ɔ́tɔ mə nkə, "Sieti bíbikə wə?"
Bətə mbuayɛ bənkə, "Bona-
mute, bə lə əbə abe."
35 Mfóo, Yesu éwi keku.
36 Nya Yudafɔ bamə lɛtɛyi
bənkə, "Bebe kase ko óla wəə!"
37 Fɛɛ mə bətsyuə átɛyi bənkə,
"Ɔsini unemba ənəmi nya ɔnlɛ asa
bunyə. Beso wəntə lə Lazaro lə
ɔyɛ bukpə?"

Yesu Átakasə Lazaro Útsyiko
Ɔkɔmə.
38 Isi ílə Yesu tinti, nya ɔ́nyi úsu
kudi komə ɔflɔ. Kudi komə eyifo
dibiə lə koba kafo nya béfi leba
béti ko kɛnyɛ. 39 Yesu átɛyi mə
nkə, "Bɛnyi leba nəmə lə kudi
komə eto kɛnyɛ."

Mfó nya Lazaro əmə eto
ɔyimisio Marta lɛtɛyi Yesu nkə,
“Bonamute, wuukanyi mɔmɔ,
itsyise mmi ni diyi nale se bébikə
wə nɛ!”
40 Yesu átɛyi wə nkə, “Mántɛyi
fə minkə lə áfo mɛ ánɔɔ, ebunyə
Onanto eto diyənde?”
41 Nyaso bányi leba nəmə lə
kudi komə eto kɛnyɛ. Yesu ábesə
ənəmi kato óbe nya ɔ́tɛyi nkə,
“Nto, maasɔ fə ani, itsyise eetsyue
mɛ koto lə nkpadi fə. 42 Nyi miə
eetsyue mɛ koto lefe saa. Fɛɛ mba
ńyə mfo eso minlɛ nyamfo bɔtɛyi
nko, bə lə bafo banɔ bə fə lékpe
mɛ kɔtɔ.”
43 Se ɔ́tɛyi nyamfo nkoo, ófa
bembembe nkə, “Lazaro, bɔ əbə!”
44 Nya ukpənkpə əmə lɛbɔ úbə ku
kafia ka béfi bémini wə əsuə ku
nka béfi bémini wə ənəmi.
Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Beyankli we bikə biamə lə əsuə
lə udu.”

Yudafɔ Ákpe Disi Bə Baalo Yesu.

45 Lə nyamfo esoo, Yudafɔ ba
díbə Maria ɔflɔ nya bənyə nnya
Yesu díyifoo, eto bətsyuə kpə áfo
wə bánɔ. 46 Fɛɛ mə bətsyuə édu
bésu Farisifɔ ɔflɔ nya bátɛyi mə
lesa nə Yesu díyifo. 47 Nyaso
Farisifɔ ku besumunyə ninə ákpe
disi ku Yudafɔ eto batɔnkotɔnko
nya bátɔ bətsyuə bənkə, “Be ele
bə buyifo? Bebe ayanisa kpə
nnya osani əmfo nlɛ buyifo kate!
48 Lə butə wə kusu ɔnlɛ nyamfo
buyifo nkoo, utsyuə saa ebofo wə
ɔnɔ. Nya Romafɔ luubə baba bo
Disumuyo kɛnkɛ kamə ku kusə
komə tsya!”
49 Mfóo, mə nti eto nwə baakpo
Kayafa, wə ni Usumunyə Ninə lɛlɛ
nəmfoo, lɛtɛyi mə nkə, “Ntsyə
asakasɔnɔnɔ ləələ mi mmə!
50 Binyi tɔ biə ɛlɛkɛ bə utidi ɔni
kpə lə kusə komə eto disi enso bə
kusə komə kenke eto betidi tsylɔ
lee?”
51 Lə sitintii, wóantɛyi nyamfo
ɛyɛ lə wə kosate eto nsusu əsuə.
Bomu fe nwə ni Usumunyə Ninə
itə lɛlɛ nəmfo esoo, Onanto áyɛ
lə wə əsuə útə nkə ɔtɛyi nyamfo,
nnya ni katɛyikətsyə bə Yesu
ebubə ukpə lə Yudafɔ kenke eto
disi. 52 Inni bənkə lə ukpə lə kusə
komə eto disi mate ete. Bomu bə
ɛyɛ lə nnya əsuəə, lə ɔsɔ Onanto
eto bebi ba kenke dísensə bankpo
lə kawunsiə eto akpɔ akpɔ nnya
kenke lebo, beyifo bani.
53 Lə nyaso ídu dinəmfo əsuə,
Yudafɔ eto beninə bamə dítsyiko
esu bɔbɛbɛ kase bomuə Yesu lə
balo wə. 54 Lə nyamfo esoo,
Yesu ménsifo bɔyɛ kafe mmə lə
Yudafɔ nti. Bomu údu úsu úsiə lə
uməbibi wə baakpo Efraim kaka
lefi mfiminti. Mfó wonko wə
bakasebi dísiə.
55 Lefe nəmfoo, Yudafɔ eto
Ukpə Ása Bo Ɔyila eto Diyi
didife éboyo elo. Nya be-
tidi kpə dítsyi kasɔ kamə eto
akpɔakpɔ bésu Yerusalem lə besu
bəmuə əsuə beyifo əsuəfləflə eto
lekpa nəmə fɛ lɛ diyididi nəmə
lə leyo. 56 Se bəńyə lə Dis-
umuyo nəmə́ə, bákabɛbɛ Yesu
nya bákatɔ bətsyuə bənkə, “Ntsyə
bibu? Nyi miə wəmbofo diyi
nəmə kedikɔ bubə, lee ntsyə ini?”
57 Lefe nəmfóo, besumunyə ninə
ku Farisifɔ ébutə bote bə lə utsyuə
yi kaka Yesu nkpee, lə ubə utə mə
bote, lə besu bəmuə wə.

12

Maria Édiki Yesu Nnuəbi Lə Betania.

1 Se ibu eyi akua lə bedi Ukpə
Ása Bo Ɔyila eto Diyii, Yesu
ésu Betania, kaka Lazaro wə
Yesu létakasə utsyiko ɔkɔmə dit-
syi. 2 Mfóo, banwa ditsyitsyosa
bətə wə bə lə udi. Marta ni
nwə lɛwunsəko mə lə lesa nəmə
kedikɔ. Lazaro tsya akɛ lə mba
ku Yesu dídi lesa nəmə nti. 3 Mfó
əmə nya Maria dífi nnuəbi bo

laanyi fififi béyifo betsyiko lə nnya
baakpo naadi əsuə, nya bofo koya
tinti eto dituntu kplɛ tɔ úsu ókpo
Yesu lə akpa. Nya úfi wə disi eto
sɛwɔni ɔ́si wə akpa. Bɔnyi fififi
bomə éyi diyo nəmə kenke.
4 Nya Yesu eto okasebi ɔni
wə ni Yuda Iskariot, nwə luubə
udu Yesu utə lɛtɛyi nkə, 5 “Beso
bánte nnuəbi bomfo sika flubia
alofa ətsyə befi atabi nyamə bətə
bakombo?” 6 Fɛɛ inni lə kase
Yuda dífi kətsyuə lə bakombo eto
asa eso ɔtɛyi nyamfo nko. Bomu
uyu uni. Wə ɔflɔ atabi eto otobe
dítsyə, nya úkeyu atabi nyamə eto
ətsyuə kələkə kətə əsuə.
7 Yesu átɛyi nkə, “Beyani wə
kpoo. Bitə lə uyifo lesa nə woofo
buyifo kətsyə itə mɔ kəbikə.
8 Bakombo kpe lə mi ɔflɔ lefe saa.
Fɛɛ mɔɔ, məmɔɔkɛ lə mi ɔflɔ lefe
saa.”

Yudafɔ Efi Nsusu Bua Lə Lazaro Ǝsuə.

9 Se Yudafɔ kpə lɛnɔ bə Yesu
kpe lə Betania, béti wə bésu mfó.
Nya inni Yesu mate eso bésu mfó,
bomu lə bənyə Lazaro wə Yesu
létakasə utsyiko ɔkɔmə tsya. 10 Lə
nyaso besumunyə ninə átsya béfi
nsusu bə boolo wuntsya. 11 Itsyise
ɛyɛ lə Lazaro əsuə esoo, Yudafɔ
kpə lə kesumu bɔni kətənko Yesu
kama.

Yesu Ésu Údufə Yerusalem Ku Disuəyuə Kplɛ Fe Oka.

12 Se kale dísiə, betidi eto dit-
syukpa kplɛ nə díbə Ukpə Ása Bo
Ɔyila eto diyisɛɛ nəmə kedikɔɔ,
ánɔ bə Yesu lɛ Yerusalem bubə.
13 Nyaso béfi katodi nya bésu
bə baatsyako wə. Bákafa katɛyi
bənkə,
“Hosiana! Atɛsə itə Onanto!
Bɛtɛsə nwə nlɛ bubə lə Bonamute
eto diye əsuə!
Atɛsə itə Israelfɔ eto Oka!”
14 Yesu ənyə ɔflimubi utsyuə
nya úsiə lə wə fe kase báwɔni
bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə bənkə,
15 “Biante sikpi mi Sion eto umə
eto betidi!
Nyə fə Oka nsi lə ɔflimubi
əsuə ɔnlɛ bubə!”
16 Tutɛɛ, wə bakasebi mánnɔ
nyamfo kasɔ. Fɛɛ lefe nə Onanto
díkatakasə Yesu utsyi ɔkɔmə úbə
ku dibuu, nya fɛ bákloma bə nnya
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə etsyi lə wə əsuə,
nya nnya ni asa nyamfo kenke
béyifo bətə wə nɛ.
17 Betidi ba díńyə mfó fɛ Yesu
lékpadi Lazaro útsyiko kudi kafo
lə ɔkɔmə óboko nkpəə, ésu bátɛyi
lesa nə díbə mfó. 18 Nyamfo
esoo, betidi kpə ésu bátsyako wə,
itsyise bánɔ ayanisa nnya úyifo
óte eso. 19 Mfó Farisifɔ bamə
lɛtɛyi mə bətsyuə bənkə, “Bebe,
kulesa anlɛ bɔlɛkɛ kətə bo! Binyə
biə kawunsiə kenke édu bésu
bətəkəko wə!”

Yesu Átɛyi Útsyə Nkə Wəəbə Bukpə.

20 Grikifɔ bətsyuə tsya akɛ
lə betidi ba dísu Disumuyo lə
Yerusalem lə diyi nəmə kedikɔ nti.
21 Bésu Filipo wə dítsyi Betsaida lə
Galilea ɔflɔ, nya bátɛyi wə bənkə,
“Boanto, bola boə boənyə Yesu.”
22 Filipo ésu ɔ́tɛyi Andrea nya mə
inuə bamə dídu bésu bátɛyi Yesu.
23 Mfó nya Yesu lɛtɛyi nkə, “Lefe
nəmə eboyo bə babesə Utidi Eto
Ubi əmə eto diye kato. 24 Nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti miə lə banto lentabi
nəmə lə kasɔ dibuu, lentabi lɔɔni
ete disi diudi. Fɛɛ lə dibuu, nya
fɛ diɔnwɔ ebibi kpə nɛ. 25 Utidi
wə lela wə kosate eto nkpəə,
ebonyansə mu. Fɛɛ nwə dikisi
wə kosate eto nkpə lə kawunsiə
kamfoo, ebɔlɔ mu utsyə itə nkpə
manlo. 26 Utsyuə saa ke lela
nkə weeyifo mɔ keyifoo, ele bə
utəkəko mɛ, itə bə mɔ uyifoyofo
əmə ebusiə lə kaka minsi. Nya

utsyuə saa ke ni mɔ uyifoyifoo, mɔ
Anto ebokpe wə dibu.

Yesu Édi Etiki Itsyi Lə Wə Ukpə Ǝsuə.

27 “Mɔmɔɔ, ɛlɛ mɛ bulə lə mɔ
lɛkɔɛsi. Fɛɛ be ko ele bə ntɛyi?
Bɔtɛyi ele bə ntɛyi minkə, ‘Nto,
məntə lə kanyi kamfo eto okle lə
kətəkə mɛ lə əsuə lee’? Owo lo!
Fɛɛ nyamfo eso mímbə kawunsiə,
bə lə nnyə kanyi kamfo eto okle
nɛ. 28 Nyaso Nto, tə lə babesə fə
diye kato!”

Nya ɔkɔɛ lɛbɔ utsyi kato nlɛ
bɔtɛyi nkə, “Mbóbesə ni kato
koko. Nya nsi muuyifo nko.”

29 Se betidi ba dińyə mfo lɛnɔ
ɔkɔɛ əmməə, mə bətsyuə átɛyi
bənkə ɔsɔmi uni díkumi. Nya
bətsyuə lɛtɛyi bənkə, “Onanto eto
ɔtɔnkpe utsyuə ni lɛtɛyi wə lesaat-
syuə.” 30 Mfó Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Inni mɔ eso ɔkɔɛ əmfó lɛbɔ,
bomu mi eso.

31 “Mɔmɔ ni lefe nə Onanto
lookponko kawunsiə kamfo eto
betidi lekpo. Nya Onanto luutu
kawunsiə kamfo eto əsuəalenyə
lə wə seka əsuə. 32 Fɛɛ lə betsyi
mɛ lə kasɔ babesə katoo, muunə
betidi kenke mboko mɔ ɔflɔ.”
33 Lefe nə Yesu lɛtɛyi nyamfoo, óte
ukpə wə eto okle wəəbə bukpə.

34 Mfó nya sitiditu siamə lɛtɛyi
nkə, “Bo kɔfi eto kukue lɛ bo
bɔtɛyi nkə, Utidi Wə Bákpo Ɔhile
Bətsyuə ebusiə nkpə isu manlo
manlo. Nya ntsyə ibə fɛ fanlɛ
bɔtɔyi fənkə boobesə Utidi Eto Ubi
əmə kato? Owoe ni Utidi Eto Ubi
əmə mfo?”

35 Yesu ətə mə mbuayɛ nkə,
“Diyənde nəmə si diɔkɛ lə mi nti
itə lefe sɛkɛ ete. Se diyənde nəmə
nsi nkpe mi lenti esoo, bɛyɛ bɛtɔ,
bə lə kale lə kayɛ mi bolo lə
bidufə lə ketuntu əsuə. Itsyise
nwə laayɛ lə ketuntuu, ante kaka
ɔntɔ. 36 Nyaso se lekpasə nkpe lə
mi ntii, befo lekpasə nəmə bɛnɔ
bə lə biyifo lekpasə eto betidi.”

Se Yesu lɛtɛyi mə nyamfo
ólosəə, údu lə mə ɔflɔ úsu ɔbiɔ.

Yudafɔ Ǝləkə Bate Bə Bámfo Yesu Banɔ.

37 Ite bə Yesu éyifo ayanisa kpə
lə mə ənəmi óte tsyaa, bámfo wə
bánɔ.

38 Fɛɛ nyamfo əbə itə nko, bə
lə Onanto eto Unyɛləkətidi Yesaya
eto lesa nə ɔ́tɛyi utsyə lə ibə itə
nko nkə,

“Bonamute, owoe léfo ditiki nə
bɔ́tɛyi ɔnɔ?
Nya owoe Bonamute əmə
díləkə wə əsuəale óte?”

39 Lə nyamfó eso bámfo bofo
kanɔ, itsyise Yesaya esi ɔ́tɛyi nkə,
40 Onanto átɛyi nkə,

“Mba mə ənəmi nya míninəsə mə,
bə lə mə ənəmi lə ɛyɛ asa
bunyə.
Nya lə mə nsusu lə bɔyɛ asa kasɔ
bɔnɔ.
Itə bəmbɔtsyi bawuninsə befi mə
əsuə bətə mɛ, bə lə ntsya
mə bufi.”

41 Yesaya átɛyi nyamfo itsyise
úbunyə Yesu eto diyənde kokoko,
nya údi etiki utsyi lə wə əsuə.

42 Fɛɛ ite nko tsyaa, Yudafɔ eto
beninə kpə áfo Yesu banɔ. Fɛɛ
lə Farisifɔ bamə eso baamfo etiki
nyamfo budi kabɔsəə lekple betidi
nɔ, bə lə bayɛ mə bola lə mə
katsyakɔ eso. 43 Baala bə baafo
betidi eto atɛsə enso atɛsə nya
ditsyi Onanto ɔflɔ.

44 Nyaso Yesu édi etiki ófa bem-
bembe ɔ́tɛyi nkə, “Utsyuə saa ke
laafo mɛ kanɔɔ, inni mɔ mate ete
ófo ɔ́nɔ. Bomu ófo nwə létsyese
mɛ tsya ɔ́nɔ. 45 Nya utsyuə saa ke
ləənyə mɛɛ, əənyə nwə létsyese
mɛ tsya. 46 Mbə kawunsiə fe
lekpasə, nya utsyuə saa ke léfo mɛ
ɔnɔɔ, ensiembɔkɛ lə ketuntu əsuə
bio.

47 “Lə utsyuə aanɔ mɔ ditiki nya
weentsyue ni koto, məmbolo wə
dikpi, itsyise məmbə miə maalo
kawunsiə eto betidi dikpi. Bomu

mbə miə lə mmfo ntə mə. 48 Utidi
wə kee lɛni mɛ nya wámmfo mɔ
ditikii, kpe nwə lookponko wə
lekpo. Etiki nya míndii, nya
lookponko wə lekpo lə diyi fɛfɛ
nəmə nɛ. 49 Nyamfo eyifo sit-
inti itsyise mántɛyi kulesa lə mɔ
əsuəale əsuə. Bomu mɔ Anto wə
létsyese mɛɛ, léte mɛ lesa nə ele
bə ntɛyi ku kase ele bə ntɛyi ni.
50 Nya nnyi miə wə kɔfi komə əətə
nkpə manlo. Nyaso lesa nə kee
míntɛyii, ni ni lesa nə Anto əmə
lɛtɛyi mɛ nkə ntɛyi nɛ."

13

Yesu Ǝflə Wə Bakasebi Eto Akpa.

1 Ibu diyi lɔni fɛ lə bedi Ukpə
Ása Bo Ɔyila eto diyisɛɛ nəmə.
Yesu áte nkə wə lefe éboyo bə udu
lə kawunsiə kamfo usu wə Anto
ɔflɔ. Úkala mba ni wə bale lə
kawunsiə mfo, nya óla mə sitinti
isu ese taa kalosəkɔ.
2 Yesu ku wə bakasebi akɛ lə
lesakedikɔ ku ditsyitsyo nəmfó.
Olo əmə ébusu údufə lə Yuda
wə ni Simon Iskariot eto ubi eto
nsusu nkə lə udi wə okpe lə
udu Yesu utə wə balo. 3 Yesu
áte nkə wə Anto éfi əsuəale saa
útə wə lə lesa saa əsuə. Uyi
nkə útsyi Onanto ɔflɔ nya usinkli
ɔntɔ lə Onanto ɔflɔ. 4 Nyaso
ótaka lə lesakedikɔ kamə nya
úləkə wə awubunte kplɛ nnya
kato útsyə nya úfi sebo ótsyasɛ
lə nkɛ. 5 Úkuti ntu ókpo lə ɔkpɛ
kplɛ utsyuə kafo nya útsyiko wə
bakasebi bamə eto akpa buflə,
ákasi nnya ku sebo sia ótsyasə lə
nkɛ. 6 Se éyo Simon Petro əsuəə,
ótɔ Yesu nkə, "Bonamute, buflə
fəəbə mɛ akpa lee?"
7 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
"Amannɔ tɔ lesa nə minlɛ buyifo
mfo eto kasɔ, fɛɛ kamaa, əbɔnɔ
nnya kasɔ."
8 Simon Petro ətə mbuayɛ nkə,
"Kulefe! Məmbutə kusu miə lə
əflə mɔ akpa kulefe."

Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Lə
məmflə fə akpaa, nyalɛ ensiem-
buyə kedikɔ lə mɛ."
9 Simon Petro átɛyi wə nkə,
"Bonamute, nyalɛ məmflə mɔ
akpa mate, bomu flə mɔ ani ku mɔ
disi tsya!"
10 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
"Utsyuə saa ke díkəflə ntuu, ole.
Nya weensihiã bə uflə wə əsuə
bio, nnya lehiã ete ni bə uflə
akpa. Itsyise wə kalebe saa ebole
koko. Mi əsuə ébole, fɛɛ inni
mimblɛ." 11 Yesu fe úyi nwə ləəbə
wə bokpe lə ani, nyaso ótɛyi nkə,
"Inni mimblɛ kenke lele."
12 Se Yesu díflə mə akpa ólosəə,
úsinkli úfi wə awu ókpe, nya
úsinkli úsu úsiə lə kasɔ lə kedikɔ
kamə. Mfó nya ótɔ wə bakasebi
bamə nkə, "Bɛnɔ lesa nə mínyifo
mi mfo eto kasɔ? 13 Biakpadi mɛ
biə Oteasa ku Onamute, nya ɛflɔ
bə bekpadi mɛ nko. Itsyise wə
mini nɛ. 14 Mɔ, nwə ni mi Ona-
mute ku Oteasa ébuflə mi akpa.
Lə nko inii, ele bə mi tsya flə
mi bətsyuə eto akpa. 15 Ditsyəbi
dini mínyifo mínte mi, bə mi tsya
lə biyifo fe kase mínyifo mínte
mi. 16 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti miə
uyifoyifo mamɔ oso wə Onamute.
Nko ke ini bə ɔtɔyɛ mamɔ onso
nwə lékpe wə kɔtɔ. 17 Se binyi sit-
inti siamfo esoo, Onanto ebokpo
mi atsyɔ lə bɛyɛ lə sitintisu əsuə
biyifo asa!
18 "Inni mimblɛ eto etiki minlɛ
bɔtɛyi mfo. Nyi mba mínləkə lə
mi nti. Fɛɛ ele bə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue eto etiki bə itə fe kase
báwɔni nnya bətsyə, 'Utidi wə
lékpe kɔni lə ɔkpɛ ɔni ku mɛ búdi
lesaa, wə ni nwə létaka úńyə lə
mɛ əsuə nɛ.'
19 "Nlɛ mi nyamfo bɔtɛyi
katɔnsə fɛ lə ibə ibə, bə lə ibə
ibə nko sitintii, biofo bɛnɔ biə Mɔ
ni Nwə Mini. 20 Sitinti ini minlɛ
mi bɔtɛyi minkə, utsyuə saa ke
lefo utidi wə míntsyesee, mɔ ófo.

Nya utsyuə saa ke léfo mɛɛ, nwə
létsyese mɛ uni ófo.”

Yesu Átɛyi Nwə Luudu Wə Utə Útsyə.

21 Se Yesu lɛtɛyi etiki nyamfo
ólosəə, ílə wə tinti lə lɛkɔɛsi. Nya
ɔ́tɛyi ókpasə nkə, “Sitinti minlɛ
mi bɔtɛyi mi nkə, mi nti eto ɔni
ebudu mɛ utə.”
22 Mfó nya Yesu eto bakasebi
bamə dítsyi bawuninsə bábe mə
bətsyuə eto ənəmi itsyise íyifo mə
yaa, nya bánte mə nti eto nwə
Yesu nlɛ. 23 Bakasebi bamə eto
ɔni wə Yesu laala tintii, əsiə ɔfi
Yesu. 24 Lə nyaso Simon Petro
áma ənəmi ókpe okasebi əmə,
ɔ́tɛyi wə nkə, “Tɔ wə futsyə ɔnlɛ.”
25 Nyaso wuntsya étsyue kɛnyɛ
lə Yesu ɔflɔ nya ɔ́tɔ wə buɛ nkə,
“Bonamute, owoe ni futsyə?”
26 Mfó nya Yesu dítə mbuayɛ
nkə, “Utidi wə muubudi lesa nto
kutu ntəə, wə uni nɛ.” Lə nyaso
Yesu ébudi lesa sɛkɛ úfi ɔ́to kutu
nya úfi útə Yuda wə ni Simon
Iskariot eto ubi. 27 Kase Yuda
lefo lesa nəmə koo, Obonsam ko
dídufə wə lə əsuə.
Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Kɔse mlə lə eyifo lesa nə faala
fə eeyifo.” 28 Fɛɛ bafɛfɛ ba nsi lə
lesakedikɔ mfó mánnɔ kasɔ lesa
nə eso Yesu lɛtɛyi Yuda nko. 29 Mə
bətsyuə ébu bə se ini Yuda díkalɛ
mə otabitobe esoo, bɔtɛyi Yesu nlɛ
wə nkə usu oya bikə bia boohiã itə
mə diyisɛɛ nəmə eto budi oboko
lee usu utə bakombo lesatsyuə.
30 Nya se Yuda léfo lesa nəmə
koo, ete ɔ́bɔ údu. Kətsyə tsya idi
lefe nəmfó.

Yesu Ǝtə Wə Bakasebi Kɔfi Fɔfɔ.

31 Se Yuda dídu eto kamaa, Yesu
átɛyi nkə, “Mɔmɔɔ, bábesə Utidi
Eto Ubi əmə eto diye kato. Nya
ɛyɛ lə wə əsuəə, bábesə Onanto
eto diye kato. 32 Lə bábesə Onanto
eto diye kato ɛyɛ lə Utidi Eto Ubi
əmə əsuəə, nyalɛ Onanto ebuləkə
Utidi Eto Ubi eto diyənde nə əsuə
onkpe ote. Nya wuuyifo nkomə
mɔmɔ mfoti.
33 “Mɔ bebi, mensiembusiə lə
mi ɔflɔ ɛklɛ bio. Biɔbɛbɛ mɛ,
fɛɛ nlɛ mi bɔtɛyi mɔmɔ fe kase
míntɛyi Yudafɔ eto beninə léfee
miə, ‘Kaka mintɔɔ, biembofo mfó
bubə.’
34 “Nya mɔmɔɔ, nlɛ mi kɔfi fɔfɔ
butə. Bela mi bətsyuə! Kase
minla mii, mi tsya la mi bətsyuə
nko ke. 35 Lə bela bətsyuəə, betidi
ba tã ebɔyɛ lə nnya əsuə bate bə
mɔ bakasebi bini.”

Yesu Átɛyi Nkə Petro Ǝbɔni Wə.

36 Simon Petro átɔ wə nkə,
“Bonamute, se fantɔ?”
Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Kaka
mintɔɔ, embofo mɛ butəkəko kesu
mɔmɔ. Fɛɛ kamaa, ebutəkəko mɛ
əbə mfó.”
37 Petro átɔ wə nkə, “Bonamute,
beso məmbofo fə butəkəko mɔmɔ
kesu? Muukpə lə fə disi faa!”
38 Mfó Yesu ətə wə mbuayɛ nkə,
“Ebofo bukpə sitinti lə mɔ disi fɛ?
Sitinti, nlɛ fə bɔtɛyi miə, fɛ ukusɛ
luutə kɛnyɛɛ, əbɔni mɛ sitsyə, fə
enyi mɛ kon.”

14

Yesu Ákpe Wə Bakasebi Nkɛ Ale.

1 Yesu átɛyi mə nkə, “Biəntə lə
ilə mi lə lɛkɔɛsi. Fe kase béfo
Onanto bɛnɔɔ, befo mintsya bɛnɔ.
2 Lə mɔ Anto eto diyoo, nsiəkɔ kpə
kpe. Ntɔ lə nsu nlɔ nsiəkɔ ntsyə
mi. Nya məmbɔtɛyi mi nko, lenni
nko ini. 3 Nya lə nsu nlɔ nsiəkɔ
ntsyə ntə mi nlosəə, muusinkli
mbə nkpa mi nsuko mɔ ɔflɔ, itə bə
kaka minkpee, lə mi tsya lə bisiə
mfó. 4 Biyi kusu ko ntɔ lə kaka
mintɔ.”

Yesu Ni Kusu Tinti Ko Ǝsuə Baayɛ Kesu Onanto Ɔflɔ.

5 Toma átɛyi wə nkə, “Bona-
mute, bunyi kaka fantɔ. Nya ntsyə
buuyifo bote kusu ko bɔɔyɛ bubə
fə aflɔ?”

6 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Mɔ
ni kusu komə, sitinti siamə ku
nkpə bomə. Kuutsyuə saa em-
bubə Anto əmə ɔflɔ lə woanyɛ
lə mɛ əsuə.” 7 Yesu átɛyi mə
nkə, “Mɔmɔ əmə bimfi biinyi mɛɛ,
bíote mɔ Anto əmə tsya. Nya
idu mɔmɔ ɛntɔɔ, bifi biyi wə nya
bíkənyə wə tsya.”

8 Filipo átɛyi wə nkə, “Bona-
mute, te bo Anto əmə ete imi bo.”

9 Yesu átɛyi wə nkə, “Filipo,
kokooko əmə minkpe mi lə ɔflɔɔ,
ete binyi mɛ tɔ? Nwə ke díkənyə
mɛɛ, ənyə mɔ Anto əmə tsya nɛ.
Ntsyə eso fanlɛ bɔtɛyi fənkə, ‘Te
bo Anto əmə’? 10 Filipo, nyalɛ
ámamfo ánɔ fə nkpe lə Anto əmə
əsuə nya wuntsya nkpe lə mɛ?
Etiki nnya míntɛyi mii, mentsyi
mɔ kosate ɔflɔ. Anto wə nkpe lə
mɛɛ, leeyifo wə kosate eto key-
ifo. 11 Befo mɛ bɛnɔ lə ntɛyi mi
minkə, nkpe lə Anto əmə əsuə,
nya wuntsya nkpe lə mɛ. Lə bi-
amfo bɛnɔɔ, befo bɛnɔ lə ayanisa
nnya meeyifo mate eso. 12 Nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə, nwə ke
léfo mɛ ɔ́nɔɔ, ebuyifo asa nnya
meeyifo. Sitinti, wuuyifo asa nnya
nso nko kulaa tsya, itsyise ntɔ lɔ
mɔ Anto əmə ɔflɔ. 13 Nya muuyifo
lesa saa nə ke bɛtɔ lə mɔ diye
əsuə ntə mi, bə lə babesə Anto
əmə eto diye kato ɛyɛ lə Ubi əmə
əsuə. 14 Lə bɛtɔ lesa saa lə mɔ diye
əsuəə, muuyifo ni ntə mi.”

Yesu Átɛyi Wə Bakasebi Nkə Wuutə Mə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.

15 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Lə
biala mɛɛ, biutsyue mɔ afi koto.
16 Mɔɔtɔ Anto əmə lə utə mi
Ɔwunsəkotsyuə bamba wə luusiə
ko mi lefe saa. 17 Wə ni Lɛwɔnɔ nə
ləələkə sitinti lə Onanto əsuə kate.
Fɛɛ kawunsiə eto betidi əmbofo
wə bunyə fɛ lə besu bətsyə wə
lekpo. Fɛɛ mii, biyi Lɛwɔnɔ nəmə
itsyise usi ko mi nya onkpe lə mi
əsuə.

18 “Lɛ ndu lə mi ɔflɔɔ, memo-
onyani mi mate ntsyə fe bakɔbebi.
Bomu muusinkli mbə mi ɔflɔ.
19 Lə lefe kliminti əsuəə, kawunsiə
eto betidi ensiembunyə mɛ. Fɛɛ
mi ebunyə mɛ. Nya se minsi nkpə
esoo, mi tsya ebusiə nkpə. 20 Lə
lefe nəmfóo, biunyə bitsyə lekpo
biə nkpe lə Anto əmə əsuə, nya mi
tsya nkpe lə mɛ, fe kase mintsya
nkpe lə mi əsuə.

21 “Utsyuə saa wə laafo mɔ afi
nya woeyifo lə nnya əsuə, wə ni
nwə laala mɛ nɛ. Mɔ Anto ebola
nwə laala mɛ. Nya mintsya loola
wə nya muuləkə mɔ əsuə nte wə.”

22 Nya Yuda, wə lenni Iskariot,
lɛtɔ Yesu nkə, “Bonamute, ntsyə fɛ
ini bo mate ete fuuləkə əsuə ate,
nya fəmbuləkə əsuə ate kawunsiə
eto betidi?”

23 Mfó nya Yesu dítə wə mbuayɛ
nkə, “Utsyuə saa ke laala mɛɛ,
wuutsyue ditiki nə maate koto,
nya mɔ Anto loola wə. Nya mɔ
ku mɔ Anto əmə luubə bɔsɔnɔ wə,
busiə wə lə ɔflɔ. 24 Utsyuə saa
ke laanla mɛɛ, entsyue mɔ asatete
koto. Nya asatete nnya bíkanɔɔ,
enni mɔ kosate eto ale. Bomu mɔ
Anto wə létsyese mɛ eto ale ini.

25 “Mbɔtɛyi mi nyamfo kenke
lə lefe minsi minkpe mi lə
ɔflɔ. 26 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə
ni Ɔwunsəkotsyuə wə Onanto
lootsyese lə mɔ diye əsuəə, ebote
mi lesa saa nya wooklomasə mi
lesa saa nə míntɛyi mi.

27 “Diyuə lə disiəko mi. Nya mɔ
diyuə mimfi minlɛ mi butə. Inni
lə kase kawunsiə eto betidi ləətə.
Biəntə lə ilə mi lə lɛkɔɛsi. Nya
biante sikpi. 28 Bɛnɔ se míntɛyi
mi miə, ‘Nlɛ budu lə mi ɔflɔ, nya
muusinkli mbə mi ɔflɔ.’ Lə nnya
ete biala mɛɛ, eni biunyə disuəyuə
bə ndu ntɔ lə Anto əmə ɔflɔ.
Itsyise ɔmɔ oso mɛ. 29 Mbɔtɛyi
mi nyamfo mɔmɔ fɛ lə ibə ibə,
bə lə ibə ibə itəə, lə befo bɛnɔ.
30 Mensiembofo mi etiki budinko
kaklɛ itsyise kawunsiə kamfo eto

oka lɛ bubə. Umbə əsuəale lə mɛ
əsuə. 31 Fɛɛ ele bə kawunsiə te
nkə maala Anto əmə, nyaso meey-
ifo lə kase ɔ́tɛyi mɛ nkə nyifo.
"Mɔmɔɔ, bibə lə budu mfo."

15

Yesu Ni Kudiyi Tinti Komə.

1 "Mɔ ni kudiyi tinti komə,
nya mɔ Anto ni kudiyi komə eto
ɔkuɛmfo əmə. 2 Waala mɔ kalɛ
ka laannwɔ kələkə lə mɛ əsuə nya
nka laanwɔ ebibii, waalɔ ke əsuə
lə kase ufiebi lɔɔsɔ okpo ke bə
lə kafo bɔnwɔ kukɔnɔ. 3 Mimii,
bɔ́ɔlɔ mi əsuə bətsyə koko tsya,
ɛyɛ lə asa nnya mínte mi eso.
4 Bɛkɔ lə mɛ lə mintsya lə nyifo
lɔni ku mi. Kuyi eto ɔlɛ əmbofo
bɔnwɔ lə wə mate əsuə, woofo
bɔnwɔ lə ɔlɛ əmə akɔ lə kuyi
komə əsuə. Nko ke biembofo
ebibi bɔnwɔ lə biankɔ lə mɛ əsuə
nɛ.
5 "Mɔ ni kudiyi komə nɛ, nya mi
ni ko kalɛ. Utidi wə ke lɛkɔ lə mɛɛ,
nya mintsya lɛkɔ ku wəə, ɛbɔnwɔ
ebibi kpə. Itsyise biembofo kulesa
buyifo lə mimbə lə mi. 6 Futsyə ke
dimankɔ ku mɛɛ, booto wə bakpe
fe uyilɛ nya wookoe ofiani ɔtɔni.
Baakpa kalɛ kamfo eto okle kətsyə
ditsyu kakpe lə ute katonsə. 7 Lə
biyifo lɔni ku mɛ nya mɔ etiki tsya
nkpe lə mii, bɛtɔ lesa saa nə ke
lefe itə mi, ete biofo ni. 8 Mɔ Anto
eto diyənde ni bə lə bɛnwɔ ebibi
kpə, nya ɛyɛ lə nyamfo əsuəə,
nnya yuuləkə ete bə biyifo mɔ
bakasebi nɛ. 9 Maala mi fe kase
mɔ Anto laala mɛ. Nyaso bitə
lə mɔ lelabi lə lɛkɛ mi lə əsuə.
10 Lə bitsyue mɔ afi kotoo, mɔ
lelabi itə mi ebɔkɔ lə mi fe kase
mintsya leetsyue mɔ Anto koto,
nya mintsyimɛ lə wə lelabi əsuə
lefe saa.
11 "Nlɛ mi asa nyamfo bɔtɛyi bə
lə disuəyuə nə nkpe lə mɛɛ, lə lɛkɛ
mi tsya lə əsuə lɛflɔ. 12 Kɔfi ko
minlɛ mi butə ni nkə bela bətsyuə
fe kase maala mi. 13 Lelabi nə
utidi loofo bufi kətə wə bayɛtsyuə
enso kenke ni bənkə lə ufi wə
nkpə utə lə mə disi. 14 Lə biyifo
lə mɔ afi əsuəə, ete bə biyifo mɔ
bayɛtsyuə. 15 Mensiembokpo mi
miə mɔ beyifoyifo mɔmɔ, itsyise
nwə leeyifo utidi bamba eto key-
ifo aante asa nnya wə onamute
leeyifo. Bomu maakpo mi miə
mɔ bayɛtsyuə. Itsyise asa nnya
kenke mínɔ mintsyiko mɔ Anto
ɔflɔɔ, mbɔtɛyi mi nnya. 16 Inni
mi díkələkə mɛ. Bomu mɔ díləkə
mi. Nya nləkə mi miə lə bisu
bɛnwɔ ebibi kpə, nya ebibi nnya
biɔnwɔɔ, lə itsyə lefe saa. Itə bə
lesa saa nə biɔtɔ Anto lə mɔ diye
əsuəə, wuutə mi ni. 17 Lə nyaso
kɔfi ko minlɛ mi butə ni nkə bela
mi bətsyuə."

Kawunsiə Eto Betidi Eekisi Yesu Eto Bakasebi.

18 Yesu ésukosə nkə, "Lə
kawunsiə eto betidi eekisi mii,
bete biə mɔ baka bukisi nko.
19 Lə kawunsiə kamfo eto betidi
binii, eni boola mi fe mə ke. Fɛɛ
nləkə mi ntsyiko kawunsiə kamfo
eto betidi nti nyaso binsini mə
bale. Nyamfo eso beekisi mi nɛ.
20 Bekloma ditiki nə míntɛyi mi
minkə, 'Ndomunyə saa ammɔ
kaso wə onamute.' Lə betidi əńyə
mɛ lə əsuəə, bete biə boońyə
mi tsya lə əsuə. Lə bétsyue mɔ
etiki kotoo, bootsyue mi ale tsya
koto. 21 Fɛɛ booyifo mi nyamfo
kenke lə mɔ disi eso, itsyise benyi
futsyə létsyese mɛ. 22 Lə nnya
ete məmbə ntɛyi mə kulesaa,
eni bəmbolo mə lebua yifoyifo
eto dikpi. Fɛɛ mɔmɔɔ, béyifo
lebua nya taflatsyɛ saa ensibə
booto bə bánte. 23 Utsyuə saa wə
leekisi mɛɛ, eekisi mɔ Anto tsya.
24 Lə nnya ete ményifo keyifo ka
kuutsyuə saa dímenyifo tɔ únyə
lə mə ntii, eni bəmbolo mə lebua
yifoyifo eto dikpi. Fɛɛ bənyə asa
nnya mínyifo, tsyaa balɛ mɔ ku
mɔ Anto kenke bukisi. 25 Ele
bə nyamfo bə itə nko bə lesa

nə báwɔni bákpe lə mə kɔfi eto
kukue əsuəə, lə ibə itə nko bə,
‘Bukisi bimba ete békisi mɛ.’
26 “Lə nyasoo, mootsyese
mi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə ni
Ɔwunsəkotsyuə itsyi lə Onanto
ɔflɔ. Wə luuləkə sitinti lə Onanto
əsuə ote. Lefe nə utsyi Anto əmə
ɔflɔ ubəə, wuudi adansiə lə mɛ
əsuə utə mi. 27 Mi tsya badansiɛ
biudi bitə mɛ, itsyise bekpe lə mɔ
ɔflɔ idu taa kasɔ ketsyikokɔ ke.

16

1 “Ntɛyi mi etiki nyamfo kenke
bə lə betidi lə bayɛ butə lə ani
lə elo mi lə mi bofokanɔ əsuə.
2 Booləkə mi lə mə nti lə katsyakɔ,
nya lefe ebubə nə lə utsyuə lɛ mi
bolo tsyaa, wuubu nkə ɔlɛ Onanto
busumu lə nnya əsuə. 3 Betidi
ebuyifo mi nyamfo eto okle, it-
syise benyi mɛ nye Anto əmə tsya.
4 Bomu mbɔtɛyi mi nyamfo ntɔnsə
bə lə lefe nəmə áyo bə beyifo
nnya nkoo, lə bekloma biə ntɛyi
mi nnya nko.

“Mántɛyi mi nyamfo lə kasɔ ket-
syikokɔ itsyise nkɛ mi lə ɔflɔ lefe
nəmfo. 5 Fɛ mɔmɔɔ, ntɔ lə nwə
létsyese mɛ ɔflɔ. Fɛɛ mi kuutsyuə
saa anlɛ mɛ bɔtɔ nkə sieti mintɔ.
6 Nya se míntɛyi mi nyamfoo, mi
ketu eyi ku nkuɛnlo. 7 Fɛɛ nlɛ
mi bɔtɛyi sitinti minkə, ɛlɛkɛ itə
mi bə ndu lə mi ɔflɔ. Itsyise
lə mensuu, Ɔwunsəkotsyuə əmə
embubə mi ɔflɔ. Fɛɛ lə nsuu,
mootsyese wə mi. 8 Nya lə ubəə,
wuuləkə ote kawunsiə eto betidi
ekpa wue bate bə bánya kusu lə
lesa nə ni lebua ku lesa nə ni kasɛɛ
yifoyifo ku lesa nə ni Onanto eto
lekpo kpokpo. 9 Bembote lesa nə
ni lebua itsyise bámfo mɛ bánɔ
eso. 10 Nya boonyə bətsyə lekpo
se banyɛ lə kusu sɛɛ komə əsuə,
itsyise ntɔ lə Anto əmə ɔflɔ nya
biensiembunyə mɛ bio. 11 Nya
bebote lesa nə ni lekpo kpokpo
itsyise Onanto ébolo kawunsiə
kamfo eto əsuəalenyə əmə dikpi
koko.
12 “Asa kpə si ekpe nnya ele bə
ntɛyi mi. Fɛɛ yooso mi butsyi
mɔmɔ. 13 Fɛɛ lefe nə Lɛwɔnɔ
nə ləələkə sitinti lə Onanto əsuə
kate əbəə, diutə bete sitinti siamə
kenke itsyi lə Onanto ɔflɔ. Nya
wəəmbɔtɛyi kulesa lə wə əsuəale
əsuə. Bomu wɔɔtɛyi mi lesa
nə waanɔ ku nnya ləəbə bubə.
14 Wuutə babesə mɔ diye kato
itsyise wuuləkə lesa nə ófo utsyiko
mɔ ɔflɔ ote mi. 15 Lesa saa nə ni
Anto əmə eto lelee, eyifo mɔ lele.
Nyaso míntɛyi mi minkə Lɛwɔnɔ
nəmə ebufi lesa nə mintə wə ubə
ote mi.”

Bakasebi Bamə Eto Nkuɛnlo Ebofiani Disuəyuə.

16 Yesu esi ɔ́tɛyi nkə, “Ibu sɛkɛ
biensiembunyə mɛ bio, nya lə lefe
sɛkɛ kama bisi biunyə mɛ.”
17 Mfó nya wə bakasebi bətsyuə
lɛtɔ mə bətsyuə bənkə, “Nya ɔ́tɛyi
mfo eto kasɔ nkpə? Ɔ́tɛyi bo nkə,
Ibu sɛkɛ boensi embunyə wə bio.
Nya sɛkɛ tsya lə nnya kamaa, busi
buunyə wə. Nya usi ɔ́tɛyi bo tsya
nkə, ‘Itsyise ntɔ lə Anto əmə ɔflɔ.’
18 Nnya ɔ́tɛyi nkə, ‘Ibu sɛkɛ,’ eto
kasɔ ni be? Bóannɔ lesa nə ɔnlɛ
bɔtɛyi eto kasɔ!”
19 Yesu áte nkə etiki ətsyuə
kpe bála lə batɔ wə. Nyaso
ɔ́tɛyi mə nkə, “Ntɛyi minkə ibu
sɛkɛ biensi embunyə mɛ bio, nya
sɛkɛ lə nnya kamaa, bisi biunyə
mɛ bio. Etiki nyamfo bɛnlɛ
bɔlɛ kabe lə mi bətsyuə nti lee?
20 Sitinti minlɛ mi bɔtɛyi minkə
biuwi kaminsəku, biləkə binəntu.
Fɛɛ kawunsiə eto betidi luunyə
disuəyuə. Nya mii, nkuɛnlo ebu-
muə mi, fɛɛ mi nkuɛnlo bomə
ebofiani disuəyuə. 21 Lə usio labe
kolee, woakɛ lə bulə əsuə itsyise
ɔlɛ kanyi bunyə. Fɛɛ lə óle ubi
əmə ólosəə, woata kanyi ka únyə
əsuə, itsyise wəənyə disuəyuə nkə
óle ubi ókpe lə kawunsiə. 22 Nko

seka inte itə mi tsya nɛ. Mɔmɔɔ,
bekpe lə nkuɛnlo əsuə. Fɛɛ
muunyə mi bio. Nya disuəyuə
luuyi mi akɔɛsi kenke, disuəyuə
nə eto okle kuutsyuə saa ləmbofo
bofo ketsyiko mi ani kulefe.
23 "Lə diyi nəmə ayoo, biembɔtɔ
mɛ kulesa. Itsyise nlɛ mi bɔtɛyi
sitinti miə lesa nə ke biɔtɔ mɔ
Anto lə mɔ diye əsuəə, wuufi ni
utə mi. 24 Ibə ese mɔmɔɔ, bíantɔ
tɔ kulesa lə mɔ diye əsuə. Bɛtɔ
ete lə utə mi lə mi disuəyuə lə lɛflɔ
lelo.
25 "Ndi mi etiki ɛyɛ lə akpa əsuə.
Fɛɛ lefe ebubə nə mensiembudi
mi etiki nyɛnko lə akpa əsuə.
Bomu muudi mi etiki wuee itsyi
lə Anto əmə əsuə. 26 Lə lefe
nəmə ayoo, bɛtɔ wə asa lə mɔ
diye əsuə. Minlɛ bɔtɛyi miə mɔɔ,
mɔɔtɔ ntɛ mi. 27 Itsyise Anto əmə
kosate aala mi. Waala mi itsyise
mi tsya aala mɛ, nya béfo bɛnɔ
biə Onanto ɔflɔ mintsyi mímbə.
28 Sitintii, Anto əmə ɔflɔ mintsyi
mímbə kawunsiə, nya mɔmɔ nsi
nlɛ budu lə kawunsiə kesu Anto
əmə ɔflɔ."
29 Nya wə bakasebi lɛtɛyi wə
nkə, "Mɔmɔɔ, efe alɛ etiki budi
kakpasə wuee, insini lə akpa əsuə.
30 Mfe ko bote boə eyi lesa saa, nya
yensife bə kuutsyuə saa si ɔtɔ fə
etiki eto kasɔ. Nyamfo mate ətə
bofo bɔnɔ boə Onanto ɔflɔ fétsyi."
31 Mfó Yesu lɛtɔ mə nkə, "Mɔmɔ
alɛ befo bɛnɔ? 32 Lefe lɛ bubə,
nya díubə tsya lélo nə boosensə
mi nya utsyuə saa luusu wə umə
beyani mɔ mate bitsyə. Fɛɛ lə sit-
intii, yembuyifo mɔ mate. Itsyise
Anto əmə si ko mɛ. 33 Ntɛyi mi
nyamfo lə binyə diyuə se biyifo
lɔni ku mɛ esɔ. Kawunsiə eto
betidi ebutə binyə kanyi. Fɛɛ
bińyə kekleke! Itsyise mbutəkə
kawunsiə kamfo kato!"

17

Yesu Áto Ola.

1 Se Yesu lɛtɛyi mə nyamfo
ólosəə, óbesə ənəmi kato nya
ótɛyi nkə, "Nto, lefe nəmə éboyo.
Besə fə Ubi eto diye kato bə lə
fə Ubi tsya lə obesə fə diye kato.
2 Itsyise éfi əsuəale kenke ətə wə
lə kawunsiə eto betidi kenke əsuə
bə mba kenke féfi fətə wəə, lə
utə mə nkpə manlo. 3 Nya nkpə
manlo ni bə lə betidi lə bate fə,
fə nwə hã mate ni Onanto kosate
əmə nya lə bate Yesu Kristo wə
fátsyese. 4 Mbesə fə diye kato nte
lə betidi nti. Nya mínyifo keyifo
ka fákpe mɛ lə kɔni fə nyifo lə
kawunsiə mínlosə. 5 Mɔmɔɔ, Nto,
besə fə Ubi eto diyənde kato lə fə
ənəmi, diyənde nə əsuə mínkɛ ku
fə fɛ béyifo kawunsiə.

Yesu Áto Ola Lə Wə Bakasebi Eto Disi.

6 "Ntə miə mba fələkə fətə mɛ
lə kawunsiə eto betidi ntii, te fə.
Fə bale beni nya féfi mə fətə mɛ
nya bétsyue fə ditiki koto. 7 Nya
mɔmɔɔ, beyi bə lesa saa nə féfi
fətə mɛɛ, etsyi fə ɔflɔ. 8 Mfi kɛnyɛ
ka fətə mɛ fə nsu ntɛyi mə nsuko
mə nya báfo ke. Nya beyi sitinti
bə fə ɔflɔ mintsyi, nya fə ni nwə
létsyese mɛ. 9 Nlɛ ola boto lə mə
disi, minlɛ ola boto lə kawunsiə
eto betidi kenke eto disi. Bomu lə
mba féfi fətə mɛ eto disi, itsyise fə
kosate eto bale beni.
10 "Mba kenke ni mɔ bale eyifo
fə bale, nko ke fə bale tsya diyifo
mɔ bale nɛ. Nya mɔ diyənde lébe
kato ɛyɛ lə mə əsuə. 11 Mɔmɔɔ,
nlɛ fə ɔflɔ bubə. Minsibə lə
kawunsiə mfo. Fɛɛ məə, besi
bakpe lə ke. Anto Kɛnkɛ, fə kosate
fi fə diye eto əsuəale nnya fətə mɛ
abe mə bə lə beyifo bani fe kase bo
ku fə diyifo bani. 12 Lefe nə mínkɛ
lə mə ɔflɔɔ, nlɛ mə wɛkɛkɛkɛkɛ
nya mínse mə ɛyɛ lə diye nə fətə
mɛ əsuə. Nse mə, itə bə kuutsyuə
saa mánnya lə mə nti, enso utidi
wə ele bə onya kokooko, bə lə

nnya báwɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə lə ibə itə.
13 “Nya mɔmɔɔ, nlɛ fə ɔflɔ bubə.
Ntɛyi nyamfo lə kawunsiə bə lə
mə tsya lə beyi kenke lə mə akɔɛsi
ku mɔ disuəyuə nə minlɛ bunyə.
14 Mbe fə ditiki nəmə letsya ntə
mə, nya benni kawunsiə kamə
eto bale fe kase mintsya lenni
kawunsiɛ kamfo eto ole ke. Lə
nyasoo, kawunsiə kamə eekisi mə.
15 “Minlɛ bɔtɔ miə ləkə mə lə
kawunsiə kamə. Bomu nlɛ bɔtɔ
miə lə ase mə, ələkə mə etsyiko
Obuale əmə eto ani. 16 Fe kase
minni kawunsiə kamfo eto olee,
nko ke mə tsya lenni kawun-
siə kamfo eto bale nɛ. 17 Yifo
mə kɛnkɛ lə sitinti siamə əsuə,
itsyise fə ditiki nəmə eyifo sit-
inti. 18 Ntsyese mə kawunsiə fe
kase fintsya létsyese mɛ kawun-
siə seka. 19 Lə mə esoo, nyifo mɔ
əsuə kɛnkɛ ntə fə, bə lə mə tsya lə
beyifo kɛnkɛ lə sitinti siamə əsuə.

Yesu Áto Ola Lə Bafokanɔfɔ Kenke Eto Disi.

20 “Minlɛ nyamfo bɔtɔ kətə mə
mate, bomu nlɛ bɔtɔ kətə mba
kenke loofo mɛ banɔ ɛyɛ lə fə
Ditiki Sɛɛ nəmə mə bɔɔtɛyi əsuə.
21 Anto, nlɛ bɔtɔ miə lə ətə bə lə
beyifo bani fe kase fankpe lə mɛ
nya mintsya nkpe lə fə əsuə. Tə lə
beyifo bani ku bo bə lə kawunsiə
eto betidi lə bafo banɔ bə fə uni
létsyese mɛ.
22 “Ntə mə diyənde nə eto okle
ke fətə bə lə məmblɛ lə beyifo
bani fe kase bo fə diyifo bani.
23 Nkpe lə mə, nya fintsya nkpe lə
mɛ. Tə lə beyifo bani kenke bə lə
kawunsiə eto betidi lə bate bə fə
létsyese mɛ nya faala mə fe kase
faala mɛ.
24 “Anto, nla miə mba féfi fətə
mɛ lə bəsiə mɛ lə ɔflɔ lə kaka
minsi bə lə bənyə mɔ diyənde,
diyənde nə fətə mɛ itsyise ála mɛ
fɛ béyifo kawunsiə.
25 “Anto Sɛɛ, kawunsiə eto betidi
enyi fə, fɛɛ mɔ yi fə nya mba mfo
tsya yi bə fə létsyese mɛ. 26 Ntə
báte fə wuee, nya muutə besi bate
fə eso nko, bə lə lelabi nə féfi fətə
mɛɛ, lə lɛkɛ lə mə nya lə mintsya
lə nkɛ lə mə.”

18

Yudafɔ Ƒmuə Yesu.

1 Se Yesu léto ola əmfo ólosəə,
wə ku wə bakasebi édu mfó nya
báyɛ lə Kidron eto utukplo bésu
kaka nnuɛbi eto eyi eto ɔkuɛ kɛkɛ
utsyuə lɛkɛ. Nya Yesu ku wə
bakasebi dídufə mfó.
2 Yuda wə dídu wə utəə, áte
mfó itsyise lefe kpəə, Yesu ku wə
bakasebi ála disi busu kakpe mfó.
3 Nyasoo, Yuda áyɛnko Romafɔ
eto bamamanyə ku mba laase
Disumuyo eto betsyuə, ba be-
sumunyə ninə ku Farisifɔ létsyese
nya ókpa mə úsuko ɔkuɛ kɛkɛ
əmə. Bétsyi bemakə ku kakandiɛ
ku atɛ.
4 Se Yesu léte asa nnya kenke
ləəbə wə bubə lə əsuə esoo, ɔ́bɔ
úbə ótsyako mə nya ɔ́tɔ mə nkə,
“Owoe bɛnlɛ bɔbɛbɛ?”
5 Bətə mbuayɛ bənkə, “Yesu
Nasaretnyə əmə.”
Ɔtɛyi mə nkə, “Nyə mɔ ni wə
mfo.” Yuda wə dídu wə útə tsya
ńyə mə lenti. 6 Lefe nə Yesu dítə
mə mbuayɛ nkə, “Nyə mɔ ni wə
mfoo,” bésinkli kama kama nya
bédu bánɔ.
7 Usi ɔ́tɔ mə nkə, “Owoe bɛnlɛ
bɔbɛbɛ?”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Yesu
Nasaretnyə əmə.”
8 Mfó nya Yesu lɛtɛyi mə nkə,
“Mɔ́tɛyi mi koko minkə, nyə mɔ
ni wə mfoo. Nyaso lə mɔ uni
bɛnlɛ bɔbɛbɛɛ, bitə lə mbamfo lə
bedu.” 9 Ɔtɛyi nyamfo nko, bə lə
lesa nə úkatɛyi kokoo, lə ibə itə
sitinti nkə, “Nto, mányansə mba
féfi fətə mɛ eto lɛ ɔni lə mənti.”
10 Mfó Simon Petro dínə kalande
nə untsyi úləkə lə akpatsya, nya
ówe Usumunyə Ninə Kenke eto

uyifoyifo eto kodianito úfə. Ndo-
munyə əmə eto diye ni Malko.
11 Fɛɛ Yesu átɛyi Petro nkə, “Fi
fə kalande kamə akpe lə akpatsya
kafo! Bubu febu fə yanle bə nnə
lesa nə nkpe lə kanyi eto lɛkɔbe
nə mɔ Anto dítə mɛ?”

*Yudafɔ Ákpa Yesu Bésuko An-
nas Ɔflɔ.*

12 Nyamfo eto kamaa, Romafɔ
eto bamamanyə eto ditsyukpa ku
mə ɔtɔnkotɔnko ku Yudafɔ eto
batɔnkpe bətsyuə əmuə Yesu lə
əsuəale əsuə bákle. 13 Tutɛɛ,
bákpa wə bésuko Annas ɔflɔ.
Annas əmfo eyifo Kayafa eto
usiəanto. Nya Kayafa əmfo ni
Usumunyə Ninə Kenke wə díyifo
kesumu eto keyifo lɛlɛ itə nəmfó.
14 Kayafa əmfo ni nwə lɛlɛ Yudafɔ
eto beninə kɔlɛ nkə ɛlɛkɛ eso bə
utidi ɔni kpə lə betidi ba tã eto
kɛnyɛ.

Petro Átɛyi Nkə Únyi Yesu.

15 Simon Petro ku okasebi
bamba ətəkəko Yesu kama.
Okasebi bamba əmfo eyifo
Usumunyə Ninə Kenke eto
utidiyiyi, nyaso wə dítəkəko Yesu
bésu Usumunyə Ninə Kenke eto
diyo, 16 Fɛɛ Petroo, əńyə lə kesie.
Okasebi bamba əmə ésinkli úbə
údi etiki ku usiobi wə díńyə lə
kesie kɛnyɛ mfó, nya útə nkə
Petro tsya dufə lə diyo nəmə kafo.
17 Mfó nya usiobi əmə lɛtɔ Petro
nkə, “Fintsya, osani əmfo eto
bakasebi eto ɔni fenii, lee?”
Mfó Petro dítə mbuayɛ nkə,
“Owo, minni!”
18 Nya se lɛyɔ nlɛ mə esoo, beyi-
fobi ku mba laase mfó átsyaka ute
nya bəńyə banlɛ bɔyifə. Nya Petro
tsya lɛnyi úsu úńyə lə mə ɔflɔ mfó
ɔnlɛ ute əmə bɔyifə.
19 Lefe nəmfóo, Usumunyə Ninə
Kenke ákatɔ Yesu asa itsyi lə wə
bakasebi ku asa nnya waate əsuə.
20 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Meedi
betidi ba tã etiki lə obia lə kusə
komə kenke eto ənəmi lefe saa.
Maate asa lə Disumuyo ku lə
ntsyakɔ kaka Yudafɔ kenke ləəbə
katsya. Méndi etiki saa kulefe
lə kabiɔkɔ. 21 Nya beso ini mɔ
fanlɛ etiki nyamfo bɔtɔ? Tɔ betidi
bamfo lesa nə míntɛyi mə. Beyi
ləsanə míntɛyi.”
22 Se Yesu lɛtɛyi nyamfo, mba
laase mfó eto ɔni ko lɛsɔ wə lə
kotosi nya ɔ́tɔ Yesu nkə, “Ntsyə
feebu fɛ feedi Usumunyə Ninə
Kenke əmə etiki nko?”
23 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Lə
ndi etiki bua ətsyuəə, tɛyi utsyuə
saa mfo lə ɔnɔ lesa nə ini. Fɛɛ
lə méndi etiki bua saa, beso fásɔ
mɛ?”
24 Mfó nya Annas dífi Yesu wə
disi ɔkɛ lə bokle lə ukuə əsuəə,
ótsyese Usumunyə Ninə Kenke
Kayafa ɔflɔ.

Petro Esi Ɔni Yesu.

25 Lefe nəmfóo, Simon Petro si
uńyə mfó ɔlɛ ute bɔyifə. Nyaso
bafɛfɛ ba díńyə mfó lɛtɔ wə
bənkə, “Fintsya, ini osani əmə eto
bakasebi eto ɔni fenii, lee?”
Mfó Petro áni nya ɔ́tɛyi nkə,
“Owo lo, minni mə ɔni!”
26 Mfó nya Usumunyə Ninə
Kenke eto ndomunyə ɔni eto
ɔyimi wə eto koto Petro léwe lɛtɔ
wə nkə, “Inni fə uni mínyə lə ɔkuɛ
mfó lee?”
27 Petro esi útudi kɛnyɛ ɔ́tɛyi
nkə, “Owo lo!” Lamfolamfoo, nya
ukusɛ dítə kɛnyɛ.

Bákpa Yesu Bésuko Pilato Ɔflɔ.

28 Olesiənto əmfóo, bákpa Yesu
lə Kayafa eto diyo bésuko Romafɔ
eto Aba eto Unyɛsiə eto kəsiəkɔ.
Fɛɛ Yudafɔ bamə méndufə mfó,
itsyise bánla bə bakpe mə əsuə
kɔfiɔ fɛ lə bedi Ukpə Ása Bo Ɔyila
eto Diyisɛɛ nəmə. 29 Lə nyamfo
esoo, Pilato ábɔ úbə ótsyako mə lə
kesie kɛnyɛ mfó, nya ɔ́tɔ mə nkə,
“Nte kabua ka osani əmfo díyifo?”
30 Bətə wə mbuayɛ bənkə,
“Lenni kabua kplɛ kukətsyuə

úyifo, eni boəmbokpa wə boboko
fə ɔflɔ.”
31 Nyaso Pilato átɛyi mə nkə,
“Nyalɛ bekpa wə bisuko lə mi
kosate lə bisu bekponko wə lekpo
lə mi kosate eto afi əsuə.”
Bətə mbuayɛ bənkə, “Bəntə bo
kusu bənkə bokponko kuutsyuə
saa lekpo bolo wə dikpənkpi.”
32 Asa nyamfo əbə nko bə lə lesa
nə Yesu lɛtɛyi itsyi lə ukpə wə eto
okle wəəbə bukpə lə ibə itə nko
sitinti.
33 Mfó nya Pilato dísinkli úsu
údufə wə lekanyo mfó, nya
ókpadi Yesu ɔ́tɔ wə nkə, “Fə ni
Yudafɔ eto Oka əmə?”
34 Yesu ətə wə mbuayɛ ɔ́tɔ wə
nkə, “Fə kosate ete nlɛ mɛ etiki
nyamfo bɔtɔ lee, betidi bamba
lɛtɛyi fə nko itsyi lə mɛ əsuə?”
35 Pilato ətə mbuayɛ nkə, “Ebu
fə Yudanyə mini? Mi kosate eto
betidi ku besumunyə ninə dífi fə
bákpe mɛ lɛ kɔni. Be féyifo?”
36 Yesu ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ
sekakedikɔ mentsyi kasɔ mfo. Lə
nya ete mɔ sekakedikɔ dítsyi kasɔ
mfo ini, eni mɔ batɔnkpe ebota
mɛ disi bələkə mɛ betsyiko Yudafɔ
eto ani. Fɛɛ mɔ sekakedikɔ
mentsyi kawunsiə mfo.”
37 Se ɔ́tɛyi wə nko, Pilato átɔ wə
nkə, “Nyalɛ Oka feni?”
Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Fə nlɛ
bɔtɛyi fə Oka mini. Nyamfo eso
bale mɛ mímbə kawunsiə nɛ, bə
lə mbə nləkə sitinti siamə nte.
Nya utsyuə saa ke ləətəkəko sitinti
siaməə, aanɔ lesa nə maatɛyi.”
38 Pilato átɔ wə nkə, “Nya be ni
sitinti siamə?”

Balo Yesu Dikpənkpi.

Se Pilato lɛtɛyi nyamfo ólosəə,
úsinkli úsu Yudafɔ ɔflɔ lə lekple
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Mənnyə kabua
saa lə wə əsuə lə nnya eso ele bə
nlo wə dikpi. 39 Fɛɛ lə mi lekpa
əsuəə, lə éyo Ukpə Ása Bo Ɔyila
eto Diyi eto didifee, ele bə nləkə
mba bákpe lə diyo eto ɔni ntə mi.
Nyaso bela biə nyani Yudafɔ eto
Oka əmə ntə mi?”
40 Mfó nya məmblɛ léfã bátɛyi
bənkə, “Owo lo! Inni nwə mfo,
bomu Baraba!” Nya Baraba əmfo
eyifo nwə létaka úńyə lə aba əsuə.

19

Pilato Ɜtə Báblɛ Yesu.

1 Nyaso Pilato ətə bákpa Yesu
bédunko nya báblɛ wə fefe ku
katambo. 2 Nya bamamanyə
bamə dífi biyu eto kalɛmɛ béyifo
lekpakpa béti wə lə disi. Nya
béfi kafia sia béti wə fe Oka
seka. 3 Nya lə bányi bésu wə
ɔflɔɔ bákatɛyi wə bənkə, “Yuu,
yuuduu! Yudafɔ eto Oka o-o!” Nya
lə bátɛyi wə nkoo, bákanyi kafi wə
kasɔ wə lə atosi.
4 Pilato esi ɔ́bɔ úsu sitiditu nəmə
ɔflɔ lə lekple nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Bebe, mookpa wə mboko mi lə
bete biə mənnyə kabua saa ka
úyifo bə lə nlo wə dikpənkpi.”
5 Nyaso Yesu ábɔ úbə lekple mfó,
ku biyu eto lekpakpa lə wə disi
nya onkpe awusia kəntsyɛ. Mfó
Pilato átɛyi mə nkə, “Bebe! Nyə
utidi əmə ńyə mfo!”
6 Se besumunyə ninə ku mba
laase Disumuyo dínyə wəə, báfa
bátɛyi bənkə, “Sɔ wə amanklasə
lə uyikabie əsuə! Sɔ wə aman-
klasə lə uyikabie əsuə!”
Pilato átɛyi mə nkə, “Mi kosate
kpa wə bisuko, lə bisu bɛsɔ wə
lə uyikabie əsuə. Mənnyə lebua
saa lə wə əsuə nə eso moolo wə
dikpənkpi.”
7 Yudafɔ bamə ətə mbuayɛ
bənkə, “Bokpe kɔfi ko léte nkə ele
bə ukpə. Itsyise ɔ́tɛyi nkə uyifo
Onanto eto Ubi.”
8 Lefe nə Pilato lɛnɔ nnya bátɛyi
mfoo, sikpi esi símuə wə sekpe.
9 Usinkli údufə lekayo nəmə nya
ɔ́tɔ Yesu nkə, “Se fetsyi?” Fɛɛ Yesu
məntə wə mbuayɛ saa. 10 Pilato
átɔ wə nkə, “Nyalɛ, bɔni fani fə
embudiko mɛ etiki? Lee enyi

fə nkpe əsuəale moofo butə miə
bayani fə nye basɔ fə lə uyikabie
əsuə?”
11 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Eni
embɔkɛ əsuəale saa lə mɔ əsuə
lenni Onanto dítə fə nnya. Nya
əmə eso nwə dífi mɛ ókpe fə lə
kɔni díyifo lebua enso fə nɛ.”
12 Se Pilato lɛnɔ nyamfoo, ɔ́bɛbɛ
kusu nkə eni lə oyani wə. Fɛɛ
betidi bamə áfa bembembe bátɛyi
bənkə, “Lə ayani wəə, nyalɛ en-
sini Romafɔ eto Okankplɛ eto
ɔyɛtsyuə! Utsyuə saa wə dífi
wə əsuə úyifo oka, átaka úńyə
lə Romafɔ eto Okankplɛ Kaisare
əsuə!”
13 Se Pilato lɛnɔ etiki nyamfoo,
ókpa Yesu ɔ́bɔnko nya úsiə lə
lekpokpomɛ əsuə lə kaka baakpo
bə leba eto kasɔ nya baakpo bə
Gabata lə Hebri eto sele əsuə.
14 Diyi nəmə éyifo fe kakɔmi eto
lefosi ənuə eti lə diyi nə eto
kəsiəsə boodi Ukpə Ása Bo Ɔyila
eto diyi.
Nya Pilato lɛtɛyi betidi bamə
nkə, “Nyə mi Oka!”
15 Báfa bátɛyi bənkə, “Lo wə!
Lo wə! Sɔ wə lə uyikabie əsuə!”
Pilato átɔ mə nkə, “Bela biə
nsɔ mi oka əmə mmanklasə lə
uyikabie əsuə?”
Mfó nya besumunyə ninə dítə
wə mbuayɛ benkə, “Bunsibə oka
saa enso Romafɔ eto Okankplɛ
Kaisare!”
16 Se bátɛyi wə nkoo, Pilato
áyani Yesu útə bamamanyə nkə
basɔ wə lə uyikabie əsuə. Nyaso
bákpa Yesu bédunko.

Bamamanyə Ásɔ Yesu Bámanklasə Lə Uyikabie Ɜsuə.

17 Bətə wə kosate étsyi wə uyi
əmə úsu údufu kaka baakpo Di-
tidisi Ku Kalua. Baakpo mfó lə
Hebri eto sele bə Golgata. 18 Mfó
básɔ wə lə uyikabie əsuə. Básɔ
betidi inuə bamba tsya lə mə
keyikabie bamba əsuə bakɔ ku
wə, ɔni lə Yesu eto kəməni nya
unuəfə lə wə kodiani.
19 Pilato áwɔni etiki ətsyuə útə
béfi básɔ lə uyi əmə əsuə lə Yesu
eto disi kato. Nnya báwɔni ni bə,
“Yesu Nasaretnyə, Yudafɔ Eto Oka
Ɜmə.” 20 Yudafɔ kpə ákla etiki
nyamfo, itsyise kaka básɔ Yesu
bamanklasə lə uyikabie mantsyo
ku umənkplɛ əmə. Báwɔni asa
nyamə lə Hebri ku Roma ku Griki
eto bele əsuə. 21 Besumunyə ninə
áni etiki nyamfo nya bátɛyi Pilato
bənkə, “Manwɔ ni fənkə, ‘Yudafɔ
eto Oka,’ bomu wɔni fənkə, ‘Utidi
əmfo átɛyi nkə, “Mɔ ni Yudafɔ eto
Oka.” ’ ”
22 Mfó Pilato dítə mbuayɛ
nkə, “Lesa nə míwɔnii, mbɔwɔni
nlosə.”
23 Se bamamanyə bamə lɛsɔ
Yesu lə uyikabie bálosəə, béfi wə
awu nnya ókpe nya bésie nnya
lə akpa ana. Nya utsyuə saa
dífi lekpa lɔni. Fɛɛ wə awu ani
ébu. Awu nyamfoo, bánka nnya
kukalebe saa, bomu budi bédi
nnya idu lə simuə isu ekpo lə akpa
eti.
24 Bamamanyə bamə átɛyi mə
bətsyuə bənkə, “Boembusie awu
nyamfo bətsyuə. Bomu bitə lə
bokpo asa bɔsɛ lə bobe futsyə
luudi lə bufi nnya butə wə.”
Nyamfo əbə itə nko bə nnya
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuəə, əbə itə nko sit-
inti bə,
“Bésie mɔ awu bətə bətsyuə.
Nya bákpo asa basɛɛ lə mɔ
awu əsuə.”
Nya lə sitinti tsyaa, nko bama-
manyə bamə díyifo nɛ.
25 Nya mba díńyə lə Yesu eto
uyikabie komə ɔflɔ ni Yesu eto
ambe ku wə ambe eto ɔyimisio
ku Maria wə ni Klopa eto usiə,
ku Maria Magdalenyə. 26 Se Yesu
dínyə wə ambe ku wə okasebi wə
eto asa waala tinti ńyə mfóo, ɔ́tɛyi
wə ambe nkə, “Mbe, nnyə fə ubi!”

27 Mfó nya ɔ́tɛyi okasebi əmə
tsya nkə, “Nnyə fə ambe.” Nyaso
idu lə lefe nəmfóo, okasebi əmə
ákpa wə úsuko wə diyo nya ɔ́lɛ
wə ola.

Yesu Ǝkpə.

28 Yesu áte nkə mɔmɔɔ, wóolosə
lesa saa nə ele bə uyifo. Nya, bə lə
lesa nə báwɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə lə ibə itə
nko esoo, Yesu átɛyi nkə, “Utukɔɛ
lɛ mɛ.”
29 Lə mfóo, ɔlɔtsyi utsyuə ətsyə
mfó wə béyisə ku nte bo dínyənki.
Nyaso béfi sekuayɛbo bákpe lə
nte bomə əsuə nya béfi bákle lə
uyi utsyuə wə baakpo hisopo əsuə
bábesə kato bətəkə wə lə kɛnyɛ.
30 Se Yesu dínə nte bomə ólosəə,
ɔ́tɛyi nkə, “Mɔmɔɔ, yóolo!”

Nya óbokosə wə disi kasɔ, nya
ɔ́ma kɛnyɛ.

31 Diyi nəmfo eyifo Fida, nya
ni kəsiəsə eyifo Ɔnwɛditsyəyi
kplɛ itə Yudafɔ, nyaso bánla bə
bekpənkpə kɛ bafaka lə uyikabie
əsuə eyo Ɔnwɛditsyəyi mfó.
Nyaso bátɔ Pilato bə utə mə
kusu lə besu bəfəsə mə akpa lə
bələkə mə betsyiko lə uyikabie
əsuə. 32 Itə bamamanyə bamə
əbə bəfəsə utidi tutɛ ku nwə nse
eto akpa. Mə básɔ báfakasə lə
keyikabie əsuə lə Yesu ɔflɔ. 33 Fɛɛ
se báyo Yesu ɔflɔɔ, bənyə bə wə
ébukpə koko. Nyaso bénsifəsə
wə akpa. 34 Bomu omamanyə
ɔni éfi wə lefle óto wə lə lekpake.
Lamfolamfo kɔtɔ ku ntu ko lɛbɔ.

35 Nwə dínyə asa nyamfo, wə
dídi nnya adansiɛ bə lə mi tsya lə
befo bɛnɔ. Nya nnya ɔ́tɛyi eyifo
sitinti. Nya uyi wuee nkə sitinti
ini ɔ́tɛyi. 36 Béyifo nyamfo bə
lə nnya nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə lə ibə itə fe kase
báwɔni bənkə, “Lɛ wə dikubi
lɔni kulaa tsyaa, bembufəsə ni.”
37 Nya báwɔni asa bamba bákpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
tsya nlɛ bɔtɛyi nkə, “Betidi ebo-
takasə ənəmi babe nwə eto lek-
pake báse lefle bédunsə.”

Bébikə Yesu.

38 Nyamfo eto kamaa, Yosef wə
ditsyi umə wə baakpo Arimatia,
əbə ɔ́tɔ Pilato nkə lə oyani Yesu
eto ɔkɔ utə wə. Yosef əmfo eyifo
Yesu eto okasebi utsyuə. Fɛɛ
wóanla nkə betidi te, itsyise úkate
Yudafɔ eto beninə sikpi eso. Pilato
átɔnɔ útə wə. Nyaso Yosef əbə ófo
ɔkɔ əmə údunko. 39 Nikodemo
wə lɛbiɔ úsu Yesu ɔflɔ ketsye kani
tsya ətəkəko Yosef əmfo. Útsyi
afa nnya beefi kalɔ ɔkɔ itə busu
kebikə, fe uyudu ku afa nnya
laanyi fifiifi baakpo bə alɔɛ, nya
nyamblɛ eto kalende eboyo kilo
awosi ətsyə, úsuko. 40 Betidi inuə
bamfo éfi afa nyamfo bédiki Yesu
eto ɔkɔ əmə lə əsuə nya béfi kafia
flubia ka lefo koya bémli wə lə
əsuə fe kase Yudafɔ díkalɔ ɔkɔ
itə bubikə. 41 Nya ɔkɔɛ kɛkɛ
utsyuə akɛ lə kaka bálo Yesu ɔflɔ.
Nya lə mfóo, béku kudi fɔfɔ ko
kafo bembikətɔ kuutsyuə bənyə.
42 Se diyi nəmfo eto kəsiəsə luudi
Ɔnwɛditsyəyi nya kudi komə tsya
lɛfi mfó esoo, béfi Yesu eto ɔkɔ
əmə bésu bébikə mfó.

20

*Bakasebi Bamə Ǝnyə Bə Kudi
Komə Tə Kefufu.*

1 Kɔsida eto kolensiənto se kale
dímənsiə tɔ kaloo, Maria Magda-
lene ésu kudi komə ɔflɔ nya únyə
nkə bámininansə leba nə díti lə
kudi komə kɛnyɛ mfó. 2 Nyaso
útsyetsyi úsu Simon Petro ku
okasebi wə Yesu laala ɔflɔ. Nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bətsyə əbə bétsyi
Bonamute bédunko lə kudi komə
kafo. Nya bunyi kaka bétsyi wə
bésu bətsyə!”

3 Mfó nya Petro ku okasebi ɔni
əmə dídu bə beesu kudi komə ɔflɔ.
4 Mə inuə bamə étsyetsyi batɔ, fɛɛ
okasebi əmə áfe Petro nya oka wə

kudi komə ɔflɔ mfó budufə. 5 Úbə
kasɔ útsyue ənəmi óbe kudi komə
kafo. Únyə mfia flubia bomə, fɛɛ
wéndufə ko kafo. 6 Simon Petro
wə dítəkə kama ubəə, áyɛ údufə
kudi komə kafo nya únyə se mfia
flubia bomə nkpo lə kudi kafo lə
kasɔ mfó. 7 Fɛɛ béfi kafia ka
béfi bákle Yesu disi bətsyə lete, ke
mánkɔ ku mfia flubia fɛfɛ bomə.
Bəkənə ke bətsyə lete. 8 Mfó nya
okasebi wə leka kudi komə ɔflɔ
búdufə tsya dídufə ko kafo. Únyə
asa nyamə, nya ófo ɔ́nɔ. 9 Tsya,
fɛɛ bánnɔ tɔ kasɔ nnya Awɔnisa
Kɛnkɛ lɛtɛyi nkə ele bə Yesu taka
utsyi ɔkɔmə ubə nkpə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Maria Magdalene.

10 Nyamfo eto kama nya
bakasebi bamə dísinkli bésu oto.
11 Fɛɛ Maria əbə únyə lə kudi
komə ɔflɔ kewi keku. Nya lefe nə
úńyə mfó ɔnlɛ keku buwii, usi úbə
kasɔ óbe kudi komə kafo. 12 Mfó
únyə Onanto eto batɔnkpe inuə
ba nlɛ mfia flubia bensi lə kafo
mfó. Ɔni si lə kaka Yesu eto disi
dítsyə nya unuəfə nsi lə wə akpa
eti.
13 Bátɔ wə bə, "Boambe, beso
fanlɛ keku buwi?"
Mfó nya Maria tsya dítə mbuayɛ
nkə, "Bətsyə əbə bétsyi mɔ On-
amute bedunko, nya mante kaka
bétsyi wə besuko!" 14 Lamfolamfo
se ɔ́tsyi ɔwuninsəə, únyə se Yesu
nyə mfó. Fɛɛ woante nkə Yesu
uni.
15 Mfó Yesu lɛtɔ wə nkə,
"Boambe, beso fanlɛ keku buwi?
Owoe fanlɛ bɔbɛbɛ?"
Fɛɛ úbu nkə, nwə laabe mfó
uni, nyaso ɔ́tɛyi wə nkə, "Boanto,
lə fə uni dítsyi wə fédunko, nyalɛ
tɛyi mɛ kaka fétsyi wə fésuko lə
nsu ntsyi wə ndunko."
16 Nya Yesu lékpadi wə nkə,
"Maria!"
Ɔ́tsyi ɔwuninsə útə ənəmi Yesu
nya ókpadi wə lə Hebri eto sele
əsuə nkə, "Rabuni!" Eto kasɔ ni
Oteasa.
17 Mfó Yesu lɛtɛyi wə nkə, "Sin-
kli ayɛ mɛ butidi etɔ, itsyise
ménsinkli tɔ nsu Anto əmə ɔflɔ
kato. Bomu du esu atɛyi mɔ
bayimi fə nsinkli ntɔ lə nwə ni mɔ
Anto ku mə Anto, mɔ Onanto ku
mə Onanto ɔflɔ."
18 Nyasoo, Maria Magdalenyə
ésu ɔ́tɛyi bakasebi bamə nkə únyə
Bonamute əmə nya ɔ́tɛyi mə asa
nnya Yesu lɛtɛyi wə.

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Óte Wə Bakasebi.

19 Kɔsida komə eto ditsyitsyo
lefee, bakasebi bamə ákɔ besi lə
diyo nya béti mə əsuə bákpe kek-
leke, se banlɛ Yudafɔ eto beninə
sikpi bote eso. Nya Yesu díbə unyə
lə mə ntinti, nya ɔ́tɛyi mə nkə,
"Diyuə lə disiəko mi." 20 Se ɔ́tɛyi
nyamfo ólosəə, úfi wə ani ku lek-
pake óte mə. Ǝsuə əyuə bakasebi
bamə se bəńyə Bonamute əmə
eso.
21 Nnya kamaa, Yesu esi ɔ́tɛyi
mə nkə, "Diyuə lə disiəko mi. Fe
kase Anto əmə létsyese mɛɛ, nko
ke mintsya nlɛ mi botsyese nɛ."
22 Se ɔ́tɛyi nyamfo ólosəə, ɔ́wula
ókpo lə mə nya ɔ́tɛyi mə nkə,
"Befo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə. 23 Lə
bifi betidi eto abua bɛtsyɛ məə,
Onanto éfi nnya ɔ́tsyɛ mə, fɛɛ
mba eto abua bɛni bufi katsyɛɛ,
Onanto tsya mémfi nnya ɔtsyɛ
mə."

Yesu Ǝləkə Ǝsuə Ote Toma.

24 Lefe nə Yesu díbəə, Toma,
lefosi bakasebi inuə bamə eto
ɔni wə bensi baakpo Ɔfimfinyəə,
mankɛ mə lenti. 25 Nyaso se
úbəə, bakasebi fɛfɛ bamə átɛyi wə
bənkə, "Búnyə Bonamute əmə."
Mfó nya Toma lɛtɛyi mə nkə,
"Lə mənnyə belakabi eto afabe lə
wə ani bə lə mfi mɔ lɛnimi inkpe
lə nnya kafo nya mimfi mɔ kɔni
minkpe lə wə lekpakee, məmbofo
nnɔ kulefe."
26 Kɔsida kɔni eto kamaa,
bakasebi bamə esi bákɔ bési lə
diyo kafo, nya Toma ákɛ mə lenti.

Besi béti biku le diyo nəmə əsuə
bakɛ. Tsya fɛɛ, Yesu əbə úńyə lə
mə ntinti nya ɔ́tɛyi nkə, “Diyuə
lə disiəko mi.” 27 Nya ɔ́tɛyi Toma
nkə, “Bə lə əbə efi fə lɛnimi akpe
mfo, lə abe mɔ ani. Lə efi fə
kɔni akpe lə mɔ lekpake, lə ayɛ
fə mamfokanɔ, nya lə afo anɔ!”
28 Tomasi ələkə kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə,
“Mɔ Onamute ku mɔ Onanto!”
29 Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə,
“Se fənyə mɛ esoo, áfo ánɔ. Diyuə
itə mba dímənyə mɛ, fɛɛ báfo
bánɔ!”
30 Yesu esi úyifo ayanisa kpə
óte lə wə bakasebi kpə eto ənəmi
nnya báwɔni bákpe lə kukue
komfo. 31 Fɛɛ báwɔni nyamfo
bətsyə bə lə befo bɛnɔ biə Yesu ni
Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə ku
Onanto eto Ubi kosate əmə. Nya
ɛyɛ lə boofo kanɔ lə wə əsuəə,
biunyə nkpə manlo.

21

Bənyə Yesu Lə Ditumbukplɛ Ɔflɔ.

1 Nyamfo eto kamaa, Yesu esi
úləkə wə əsuə óte wə bakasebi lə
Tiberia eto Ditumbukplɛ ɔflɔ. Nya
nyə kase íbə. 2 Diyi lɔnii, Yesu
eto bakasebi bətsyuə átsya besi.
Mə ni Simon Petro ku Tomasi
nwə tsya bensi baakpo Ɔfimfinyə
ku Nataniel nwə ditsyi Kana lə
Galilea eto kasɔ ku Sebedeo eto
bebi ku Yesu eto bakasebi bamba.
3 Mfó nya Simon Petro lɛtɛyi mə
nkə, “Meesu nta asabu lə mbə.”

Mfó nya mə tsya lɛtɛyi wə
bənkə, “Bontsya ebutəkəko fə
busu.” Nyaso bésu bédufə lə ɔklɔ
əsuə nya bédu bésu. Fɛɛ lə ketsye
ka kenkee, bənləkə akpɛ saa.

4 Nya lefe nə kofe lela koə koa-
too, Yesu əbə úńyə lə ditimbu
nəmə kɛnyɛ. Fɛɛ bakasebi bamə
mənnyə wə bətsyə lekpo. 5 Nya
ɔ́tɔ mə nkə, “Bakosobi, bíənləkə
akpɛ saa lee?”

Bətə mbuayɛ bənkə, “Owo lo!”

6 Nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Beta mi
asabu nyamə bekpo lə ɔklɔ əmə
eto kodiani, lə binyə lesaatsyuə
biləkə.” Nyaso béyifo nko. Binə
bia bələkə efui bəə, bamfo asabu
nyamə bunə kələkə.

7 Ɔkasebi wə eto asa Yesu laala
átɛyi Petro nkə, “Bonamute uni!”
Se Simon Petro lɛnɔ nkə Bona-
mute unii, úfi wə awukɛntsyɛ
ɔ́tsyasə lə nkɛ, itsyese úləkə nnya
utsyə, nya ósa údufə lə ntu bomə
əsuə tuu. 8 Fɛɛ bakasebi fɛfɛ bamə
əsiə lə ɔklɔ əmə balɛ bubə, balɛ
asabu nnya díyi ku akpɛ bunə.
Bántsyonko utuflɔ, yuutsyə fe ak-
pələkələkə kolofa. 9 Se bábɔ lə
ɔklɔ əmə kafo bəńyə kasɔɔ, bənyə
se bátsyaka aka eto ute wə əsuə
bákpe akpɛ ətsyuə. Abolo utsyuə
tsya ətsyə mfó.

10 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, “Bifi
akpɛ ətsyuə nnya bíləkə mɔmɔ
beboko.”

11 Mfó nya Simon Petro dísu
údufə lə ɔklɔ əmə nya únə asabu
nnya díyi ku akpɛ nnya lɛmɔ
óboko ketu kɛnyɛ. Akpɛ nyamə
eto etu ni kolofa awosi anɔ ətsyə.
Ite bə akpɛ nyamə efui nko tsyaa,
asabu nyamə mánla. 12 Lə
nyamfo eto kamaa, Yesu átɛyi mə
nkə, “Bibə bidi lesa.” Fɛɛ bakasebi
bamə eto kuutsyuə mámfo ɔkɔɛ
bokpe katɔ wə nkə, “Owoe feni?”
Itsyise báte bə Bonamute uni.
13 Nyaso Yesu ésu mə ɔflɔ nya úfi
abolo əmə útə mə. Nko ke úfi
akpɛ nyamə tsya útə mə nɛ.

14 Nyamfo ni ditsyəfə se Yesu
díləkə wə əsuə óte wə bakasebi se
bátakasə wə betsyiko ɔkɔmə nɛ.

15 Se bédi lesa bálosə, Yesu átɔ
Simon Petro nkə, “Simon, Yohanes
eto ubi, aala mɛ aso kase bafɛfɛ
bamfo laala mɛ?”

Útə mbuayɛ nkə, “Ee, Bona-
mute! Fə kosate yi fənkə maala
fə.”

Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lɛ
mɔ basamubi ola.”

16 Lə nyamfo eto kamaa, Yesu
esi ɔ́tɔ wə dinuəfə nkə, “Simon,
Yohanes eto ubi, aala mɛ?”
Petro esi útə wə mbuayɛ nkə,
“Ee, Bonamute! Fə kosate yi fənkə
maala fə.”
Mfó Yesu disi ɔ́tɛyi wə nkə, “Lɛ
mɔ basamu ola!”
17 Yesu esi ɔ́tɔ wə ditsyəfə nkə,
“Simon, Yohanes eto ubi, aala
mɛ?”
Bɔtɔ bomfo ələ Petro, itsyise
ditsyəfə sɔ̃ɔ̃ ni nəmfo nɛ se Yesu
lɛtɔ wə nkə, “Aala mɛ?” Nyaso
ɔ́tɛyi Yesu nkə, “Bonamute, eyi
lesa saa. Nya fə kosate nyi fənkə
maala fə!”
Mfó nya Yesu lɛtɛyi wə nkə, “Lɛ
mɔ basamu ola. 18 Sitinti minlɛ fə
bɔtɛyi minkə, lefe nə fedi okoso-
bii, ákafo kafia buti fə kosate
kesu kaka ke fála. Fɛɛ lefe nə
fákabee, ebobesɛ fə ani kato nya
utidi bamba luubə okle fə kafia
fɛ wookpa fə usuko kaka fanla fə
eesu.” 19 Yesu átɛyi nyamfo nko lə
ufi uləkə ukpə wə eto okle Petro
ləəbə bukpə wə luuləkə Onanto
eto diyənde ote.
Nyamfo eto kamaa, Yesu átɛyi
wə nkə, “Təkəko mɛ.”
20 Se Petro lɛtsyi ɔwuninsəə,
únyə se okasebi wə Yesu laala
ńyə wə kama. Wə ni okasebi wə
dísiə ɔkpiɔ Yesu, lə lefe nə békedi
ditsyitsyosa fɛfɛ fɛ ɔ́tɔ Yesu nkə,
“Bonamute, owoe luudu fə utə?”
21 Nyaso se Petro dínyə wəə, ɔ́tɔ
Yesu nkə, “Bonamute, ntsyə ini lə
wə əsuə?”
22 Yesu ətə wə mbuayɛ nkə, “Lə
nla miə usiə nkpə isu ese lefe nə
muusinkli mbə bioo, be eka fə ela?
Fəə, təkəko mɛ!”
23 Etiki nyamfo ába ékpo lə mba
ntəkəko Yesu kama nti bə okasebi
əmfo əmbə bukpə. Fɛɛ Yesu
mántɛyi wə nkə wəəmbukpə.
Nnya ɔtɛyi ni nkə, “Lə nla miə usiə
nkpə isu ese lefe nə muubəə, be
eka fə ela?”
24 Wə ni okasebi wə nlɛ adansiɛ
budi lə asa nyamfo əsuə, nya wə
tsya ni nwə lɛwɔni nnya utsyə
nɛ. Nya buyi boə nnya əsuə údi
adansiɛɛ, eyifo sitinti.
25 Yesu esi úyifo asa bamba kpə
tsya. Lə nnya ete báwɔni nyamblɛ
bətsyə lɔni lɔni lɔnii, mfo nnɔ
miə eni bembunyə ekue nyamə
eto kətsyəkɔ lə kawunsiə kamfo
kenke kulaa tsya.

BATƆNKPE ETO NYIFO
Asa Nnya Batɔnkpe Bamə Díyifo

1-2 Mɔyimisani Tiofilo, lə mɔ
kukue tutɛ ko míwɔnii, ntɛyi asa
nnya kenke Yesu díyifo idu lə lefe
nə útsyə wə keyifo ku asatete
kasɔ isu ese lefe nə Anto Onanto
díbə ókpa wə úsuko kato. Fɛ
wookpa wə usuko katoo, Yesu
áyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale
əsuə óte asa wə batɔnkpe ba
úləkə asa. 3 Lə eyi fosi ana
se úkpə ótaka kəmiə, úləkə wə
əsuə óte lə esu kpə nnya lete
sitinti bə okpe nkpə. Mba dínyə
wəə, údi mə etiki itsyi lə Onanto
eto sekakedikɔ əsuə. 4 Se bəbə
bátsya bensii, ókpe mə kɔfi nkə,
"Biendu lə Yerusalem, bomu bisiə
bikabe kusu itə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
nə míntɛyi mi mintɔnsə miə mɔ
Anto lɛtɛyi utsyə nkə wootsyese
mi. 5 Yohanes alɛɛ, ntu te
úfi úyifo betidi ntufləsəfləsə eto
lekpa nəmə. Fɛɛ lə eyi asiani
eto kamaa, Onanto ebufi Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ ufləsə mi."

Anto Onanto Ákpa Yesu Úsuko Kato.

6 Lefe nə batɔnkpe bamə ku
Yesu létsya bioo, bátɔ wə bənkə,
"Bonamute, dimamfe foola fə
atakasə Israel eto Sekadidi siamə
əńyənsə bio, mɔmɔ lee?"
7 Nya Yesu lɛtɛyi mə nkə, "Yanle
bə bete lefe nye eyi nnya mɔ
Anto lə wə əsuəale əsuəə, lɛtɛyi
utsyə nkə lesatsyuə ebubə itə.
8 Nya lə lefe nəmə ayo bə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ bə mi ɔflɔɔ, wuubə udufə
mimblɛ kenke lə əsuə nya wuufi
wə əsuəale okpe mi nya biudi mɔ
badansiɛ lə Yerusalem ku Yudea
kenke ku Samaria idu isu ese
kawunsiə eto nsekɔ ke."
9 Se ɔ́tɛyi nyamfo ólosəə,
Onanto étsyi wə úsuko kato nya
bəńyə banlɛ wə bobe isu ese lefe
nə údufə lə difule əsuə ónya lə
mə ənəmi.
10 Nya se bəńyə banlɛ kato bobe
tũũ lə kase údu ɔ́ntɔɔ, lamfolamfo
basani inuə bətsyuə ba nkpe awu
flubia ələkə əsuə báte mə, 11 nya
bátɛyi bənkə, "Galilea eto basani,
beso bińyə bɛnlɛ kato bobe mə?
Yesu əmfo, wə bínyə Onanto
dítsyi úsuko katoo, ebusinkli ubə
fe kase bínyə ɔnlɛ budu kesu kato
mmə."

Matias Ƒbə Ófo Úsiə Lə Yuda Eto Kɛnyɛ.

12 Lə nyamfo eto kamaa,
batɔnkpe bamə ésinkli betsyi
kɔtini ko baakpo Nnuəbi eto
Eyi eto Kɔtini əsuə mfó bésu
Yerusalem. Idu mfó ibə umə
nti ebutsyə fe disunkpo eto
ɔnwɛkətsyəkɔ kani eto kusu.
13 Se bédufə uməə, bésinkli bésu
kaka bakɛ lə abanslo kato. Mə
mba lɛkɛ mfó ni Petro, Yohanes,
Yakobo, Andreas, Filipo, Tomas,
Bartolomeo, Mateo, Yakobo wə
ni Alfeo eto ubisaibi, Simon wəə
léta mə kasɔ eto disi ku Yuda wə
ni Yakobo eto ubisaibi. 14 Betidi
bamfo ákatsya mləmləmlə ku
besio bətsyuə ku Maria, Yesu eto
ambe ku Yesu eto bayimisani fe
ditsyukpa ákato ola ku nsusu
bɔni.
15 Lə eyi nyamfó əsuə,
bafokanɔfɔ ba eto leklabi lídi fe
kolofa awosi ənuə ákatsya kato
ola. 16 Mfó nya Petro létaka úńyə
ɔ́tɛyi mə nkə, "Mɔ bayimi, asa
nnya báwɔni bətsyə lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə, lə kase
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ɛyɛ lə Oka David
əsuə, lɛtɛyi utsyə itsyi lə Yuda wə
lɛtɔnko betidi bəmuə Yesuu, əbə
itə. 17 Yuda éyifo mba lɛkɛ lə bo
ditsyukpa nəmfo eto ɔni, itsyise
Yesu ələkə wə nkə wuntsya nyə
kedikɔ lə bo keyifo kamfo kəmiə."

18 Nyaa, béfi kabua ka úyifo eto
atabi bésu báya kasɔ ka əsuə úsu
úkpə. Kaka ófankli úbə ɔ́sɔ kasɔɔ,
óba úsensə nya wə befonkə kenke
lɛbɔ békpo lə kasɔ mfó. 19 Wə
ukpə əmfo eto etiki ába ékpo
lə Yerusalem itə betidi bata ánɔ
nnya. Nyaso béfi kaka úkpə mfó
bətəkə bə Akeldama lə mə sele
əsuə eto kasɔ ni bə Kɔtɔ eto Kasɔ.
20 Petro ésukosə nkə, “Nyaso
báwɔni bákpe lə David eto Ǝsə eto
Kukue əsuə bənkə,
‘Beyani wə diyo bitsyə
nya kutsyuə saa mənsiə lə ni!’
Besi báwɔni bə,
‘Bitə lə utidi bamba lə usiə lə wə
keyifo eto kɛnyɛ.’
21-22 Nyaso ele bə utsyuə dufə bo
nti fe futsyə luudi adansiɛ itə
Bonamute Yesu itsyi lə wə botaka
ketsyi ɔkɔmə kəbə nkpə əsuə.
Nya ele bə uyifo futsyə lɛkɛ ləbo
nti idu lə lefe nə kenke bo ku Yesu
díkatsyilama, idu lefe nə Yohanes
lébe letsya itsyi lə ntufləsəfləsə
eto lekpa əsuə ibə ese lefe nə
Onanto léfo Yesu úsuko kato.”
23 Nyaso bələkə betidi inuə ba
ni Matias ku Yosef wə baakpo
Barsaba nya bensi baakpo wə tsya
bə Yusto. 24-25 Nya báto ola bátɛyi
bənkə, “Bonamute, fə nyi utidi saa
eto nsusu kəmiə. Nyaso té bo
ɔni lə betidi inuə bamfo eto nti,
wə luusiə fe ɔtɔnkpe lə Yuda eto
kɛnyɛ wə léyani údu úsu kaka
dińyə itə wə.” 26 Nya lefe nə
bákpo aba básɛ lə bələkə betidi
inuə bamfo eto ɔnii, Matias ni nwə
bələkə bákpe lə betidi lefosi ɔnwɛ
bamə əsuə.

2

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Áyifə Díbə Lə Pentekoste Eto Diyi.

1 Nyaso se Pentekoste eto Diyi
léyoo, bafokanɔfɔ kenke átsya lə
kalebe kani kplo. 2 Lamfolamfoo,
bánɔ kɔsɔ fe ufiebi kekleke eto
bɔsɔ ditsyi kato. Nya ufiebi əmə
díyi diyo nə kafo bakɛ kenke.
3 Nya lesatsyuə fe ute eto odi-
akami díbə dísiə lə mə utsyuə saa
əsuə. 4 Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dídufə
lə məmblɛ əsuə, nya bétsyiko
Onanto bɔtɛsə lə bele ate ate əsuə
fe kase Lɛwɔnɔ nəmə dítə mə nkə
bedi.
5 Nya lə lefe nəmfó tututuu,
Yudafɔ ba ləətə Onanto dibu ba
dítsyi kawunsiə eto ese ese əbə
bakɛ lə Yerusalem. 6 Nyaso lefe
nə bánɔ kudu kplɛ komfóo, betidi
kpə ésu bátsya mfó. Iyifo mə
yanii ku sikpi se mə utsyuə saa
lɛnɔ banlɛ etiki budi lə wə sele
əsuə. 7 Lə nyamfo esoo, íyifo mə
yanii ku sikpi nya bétsyiko mə
əsuə bɔtɔ bənkə, “Nya betidi ba
kenke nlɛ etiki budi mfoo, inni
Galileafɔ beni fɛ? 8 Nya ntsyə ibə
fɛ bo utsyuə saa nlɛ etiki bɔnɔ
lə bo bele əsuə? 9-10 Bo mba ni
Partiafɔ ku Mediafɔ ku Elamfɔ,
ku mba dítsyi Mesopotamia ku
Yudea ku Kapadokia ku Ponto
ku Asia ku Frigia ku Pamfilia ku
Egipte ku Libia eto lekpake nə lɛfi
Kirene ku bafɔ bamba ba dítsyi
Roma ku Yudafɔ ku betidi ba
díkedufə lə Yudafɔ eto ditsyukpa
əsuə 11 ku Kretafɔ ku Arabiafɔ.
Bomblɛ lɛ bɔnɔ se banlɛ Onanto
eto asa kplɛ nnya ɔnlɛ buyifo
buləkə kate lə bo bele əsuə!”
12 Kuutsyuə saa wə díńyə mfó
mánnɔ eyifosa nyamə kasɔ. Íyifo
mə yanii, nya bákatɔ mə əsuə
bənkə, “Nnya díbə mfo eto kasɔ
nkpə?”
13 Fɛɛ mba díńyə mfó eto
bətsyuə əkəmə mə ákatɛyi bə,
“Ntə ete békpə, inni kulesa ini
kon!”

Petro Édi Yudafɔ Bamə Etiki.

14 Mfó nya Petro létaka úńyə ku
lefosi ɔnwɛ fɛfɛ bamə nya óbesə
ɔkɔɛ kato ɔ́tɛyi nkə, “Mi Yudafɔ
ku mimba nkpe lə Yerusalem, nla
miə bitsyue ato lə nkpasə mi lə
bɛnɔ lesa nə díbə mfo. 15 Inni
nte betidi bamfo díkpə fe kase

bətsyuə díbu seka, itsyise olesiə eto abombo ɔwɔnɔmbə ete ni
nyamfo nɛ. 16 Bomu lesa nə nlɛ
bubə mfoo, eyifo lesa nə Onanto
eto Unyɛləkətidi Yoel lɛtɛyi utsyə
kokooko nkə,
17 ‘Onanto átɛyi nkə,
“Lə eyi fɛfɛ nnya luubə əsuəə,
muufi mɔ Lɛwɔnɔ nkpo lə
utsyuə saa əsuə,
nya mi bebisaibi ku bebisiobi
loobe mɔ ditiki letsya,
nya mi bakosobi luunyə
Onanto eto asakulakula,
nya mi beninə tsya luusiə ala.
18 Ee, sitinti lə lefe nəmfoo, muutə
mɔ Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ yifə disiə
lə mɔ beyifoyifo, besio ku
basani kenke əsuə.
Nya booləkə mɔ ditiki kɛnyɛ
bate.
19 Nya muutə asa kplɛ kplɛ ku
anyinsa bə
lə difule ku kasɔ kenke utsyuə
saa nyə.
Biunyə kɔtɔ ku ute ku kuyuə
kplɛ bɔ.
20 Kofe ebona tũũ,
nya kofande eto ənəmi lɔɔsɛ
həə fe kɔtɔ,
fɛ Bonamute eto diyənde eto
diyi kplɛ nəmə looyo.
21 Lə lefe nəmfoo, boofo utsyuə
saa ke lookpadi Bonamute
eto diye,
nya wɔɔtɔ bɔwunsəkoo,
wɔɔkɛ bofo.” ’ ”
22 Petro esi údi etiki ɔ́tɛyi nkə,
“Israelfɔ bɛnɔ etiki nyamfo. Yesu
Nasaretnyə ni Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə. Nya óte nyamfo
lefe nə ɔ́yɛ lə wə əsuə úləkə wə
əsuəale óte, nya úyifo asa kplɛ ku
ayanisa kpə óte fe kase mi kosate
nyi. Itsyisee, íbə lə mi nti mfo.
23 Nya Onanto lɛtɔnɔ faa lə wə
ketsyue əsuə óyani wə útə mi nya
bítə babuayifo lélo wə lə lefe nə
bɛsɔ wə bémanklasə lə uyikabie
əsuə. 24 Tsyaa, Onanto esi ótakasə
wə utsyiko ɔkɔmə nya ɔ́bɔ útsyi lə
ukpə eto ani, itsyise ukpə embofo
wə buti kakpe. 25 Nyamfo Oka
David lɛtɛyi itsyi lə wə əsuə nkə,
‘Nnyə se Bonamute ńyə lə mɔ
kodiani nya unsiko mɛ lefe
saa esoo,
mante kulesa sikpi.
26 Lə nyamfo esoo, disuəyuə eyi
mɛ əsuə, nyaso muufi atɛsə
ntə wə lefe saa!
Ite bə utidi wə luukpə mini
tsyaa, muusiə nkpə nkabe
wə kusu.
27 Itsyise əmbutə kusu ukpə təkə
mɛ kato.
Nya fəmbutə tsya bə fə ubi
kɛnkɛ eto sinə bu.
28 Fə dítə mínte nkpə eto kusu
itə lə nńyə lə fə ənəmi koo,
muunyə disuəyuə lefe saa.’
29 “Nyaso, mɔ bayimi, nlɛ mi
bɔtɛyi sitinti minkə, bo ona Oka
David wə lefo diye əkpə nya
bébikə wə nya wə kudi nkpe lə
bo nti mfo eyo mmi. 30 Fɛɛ
uyifo Onanto eto unyɛləkətidi.
Nyaso óte lesa nə Onanto lɛtɛyi
utsyə nkə wootsyese David eto
kafo eto ubi lə ubə udi seka lə
David eto kɛnyɛ. 31 Se David léte
nyamfo ɔtɔnsə esoo, ɔ́tɛyi utsyə
nkə Kristo ebotaka utsyi ɔkɔmə.
Ɔ́tɛyi nkə Onanto mányani wə
utsyə lə ɔkɔmə, nya wə əsuə eto
sinə tsya mémbu lə wə kudi kafo
mfó. 32 Wə ni Yesu əmə Onanto
létakasə utsyiko ɔkɔmə, nya ini
etiki eto ɔnukualɛɛ, bomblɛ ni wə
badansiɛ. 33 Wə Anto Onanto
ábesə wə kato úsu unsi lə wə
kodiani, nya ófo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
utsyiko lə wə ɔflɔ fe kase ɔ́tɛyi
utsyə. Lesa nə bɛnlɛ bunyə, kanɔ
mfoo, eyifo wə ətəsa nnya úfi útə
bo. 34-35 Ite bə inni David kosate
létaka úsu kato mfó tsyaa, ɔ́tɛyi
utsyə nkə,
‘Bonamute Onanto əmə átɛyi mɔ
Onamute əmə nkə,
“Siə lə mɔ kodiani
isu ese lefe nə moobokosə fə balo
kasɔ
ətəkə mə akpa lə disinti.” ’

36 Nyaso nla miə mi Israelfɔ kenke
te biənkə wə Anto Onanto ni fut-
syə dítə Yesu wə básɔ lə uyika-
bie əsuə bélo Onanto dítə ófiani
Bonamute ku Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Bətsyə.”
37 Nya se betidi bamfo lɛnɔ
Petro eto etiki nyamfoo, ílə mə
lə akɔɛsi. Nyaso bátɔ Petro ku
batɔnkpe fɛfɛ bənkə, “Bayimi, be
ele bə buyifo?”
38 Nyaso Petro átɛyi mə nkə,
“Ele bə mi utsyuə saa sinkli ɔyɛ
abua buyifo, lə ofloma, lə ofo
ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə lə
Yesu Kristo eto diye əsuə, lə
Onanto lə ufi wə abua ɔtsyɛ wə,
lə ofo Onanto eto ətəsa nnya ni
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ. 39 Nkomə eto
kɛnyɛtsyətsyə te itə mi ku mi
bebi ku mba kenke ditsyi katsy-
ontsyokɔ ku betidi ba kenke Bona-
mute bo Anto lookpadi bafiani wə
bale.”
40 Nnya kamaa, Petro édi
adansiɛ údi mə etiki kpə nya
ɔ́lɛ mə kɔlɛ, ɔ́lɛ mə lekpakpa
nkə, “Biləkə mi əsuə bitsyiko lə
kotonənə ko nlɛ bubə lə kawunsiə
bua kamfo eto betidi əsuə.”
41 Lə nyamfo esoo, betidi kpə ba
lɛnɔ Petro eto ditiki nəmə áfo
banɔ, nya bəfləsə mə ntu, nya
mə utú ébutsyə fe betidi akpi
ətsyə. Mə dísu bákɔ diyi nəmfo
lə bafokanɔfɔ əsuə nɛ. 42 Béfi
mə lefe bətə batɔnkpe bamə nya
báte mə asa, nya bákato ola kətə
Onanto, nya békedi lesa kakɔ
tsya, nya bəsiə ku bətsyuə lə
lɔniyifoyifo əsuə.

Bafokanɔfɔ Ɜsiə Nkpə Lə Lɔniyifoyifo Ɜsuə.

43 Se batɔnkpe bamə díyifo
ayanisa kpə esoo, íyifo betidi
bamə yanii. 44 Nyaso bafokanɔfɔ
lə mfo ákatsya lefe saa nya
békesie mə asa kenke kətə
bətsyuə. 45 Nya lə báte mə bikəə,
békefi atabi nnya bənyə késuko
békesie, utsyuə saa lə kase éhiã
wə əsuə. 46 Nya békesu kátsya lə
Anto Onanto eto Disumuyo diyi
saa, nya bákatsya lə etsyukpa
etsyukpa kédi asa lə mə ayo ku
disuəyuə ku utu faa. 47 Nya
bákatɛsə Onanto. Itə betidi ba
tã ékebu mə. Nya diyi saa,
Bonamute kətə betidi fɔfɔ ba bofo
lə nkpə díkəbə kákɔ lə mə əsuə.

3

Onanto Átsya Utidi Wə Léba Onkpoo Kasɔ.

1 Diyi lɔnii, Petro ku Yohanes
ésu Onanto eto Disumuyo lə lefe
nə Yudafɔ laato ola kətə Onanto.
Iyifo fe kakɔmi eto abombo ətsyə
lefe. 2 Se báyo Disumuyo nəmə eto
kesie ka baakpo Kesie Ka Laanɔ
Bobee. Mfó bənyə osani utsyuə
wə léba onkpo lə kasɔ taa wə
lelefe ke. Wə betidi éketsyi wə
kəbəkətsyə mfo diyi saa bə lə
úkatɔ asa lə betidi ba laayɛ kedufə
Disumuyo nəmə. 3 Se únyə Petro
ku Yohanes nlɛ bofe kédufə diyo
nəməə, ɔ́tɔ mə nkə bətə wə lesat-
syuə. 4 Bále bəńyə nya bábe wə
tũũ, nya Petro lɛ́tɛyi wə nkə, “Be
bo mfo!” 5 Nya utidi əmə létakasə
ənəmi útəkə lə mə, ku nsusu nkə
bəəbə wə lesatsyuə butə.
6 Mfó nya Petro dídi etiki ɔ́tɛyi
wə nkə, “Mɔɔ, atabi saa ente mɛ
muutə fə! Nyaso muutə fə lesa nə
nte mɛ. Nlɛ fɛ bɔtɛyi lə Yesu Kristo
Nasaretnyə eto diye əsuə minkə
taka əńyə lə ayɛ edu!” 7 Nya Petro
lɛkɔbe utidi əmfo eto kodiani nya
útə nkə otaka uńyə. Nya lam-
folamfoo, wə akpa ku bɛkplɔbɛ
eto ekubi dímuə ale! 8 Nya óbe
ósa úńyə lə wə akpa əsuə. Mfó
útsyiko bɔyɛ kesu kesinkli. Nya
útəkəko mə údufə Disumuyo mfó,
kayɛ kabé kasa katɛsə Onanto.
9 Betidi ba kenke lɛkɛ mfó, ənyə
wə ɔnlɛ bɔyɛ nya ɔnlɛ Onanto
bɔtɛsə. 10 Se bənyə wəə, bətsyə
lekpo bə wə ni futsyə díkəsiə lə

Kesie Ka Laanɔ Bobe kátɔ asa mfó. Nyaso íyifo mə yanii ku sikpi lə lesa nə béyifo bətə wə əsuə.

Petro Édi Etiki Itsyi Lə Yesu Eto Ǝsuəale Ǝsuə Lə Disumuyo.

11 Se osani əmə dímuə Petro ku Yohanes ɔnlɛ kekle lə lekpake nə baakpo Oka Solomo eto Lekpata nə nkpe lə Onanto eto Disumuyo mfóo, betidi kpə étsyetsyi bésu mə ɔflɔ. Wə botsya éyifo mə yanii sekasitsyuə. 12 Nya se Petro dínyə betidi baməə, ɔ́tɛyi mə nkə, "Israelfɔ, bə díyifo mi yanii lə nyamfo əsuə fɛ? Nya beso bɛnlɛ bo bobe fe bo kosate eto əsuəale ku Boanto eto sikpitete əsuə eso utidi emfo lɛyɛ? 13 Nnya ni bənkə Onanto lébesə wə Usumubi Yesu kato. Onanto əmfo ni Abraham ku Isak ku Yakob tsya eto Onanto nɛ. Wə tsya nsi ni bo bana eto Onanto. Wə Ubi ni Yesu wə bífi bítə biə balo. Nya bɛni wə lə Pilato eto ənəmi lə lefe nə bɛtɛyi biə binyi wə kulaa tsya, lə lefe nə Pilato wə léla nkə wóayani wə fɛ. 14 Bɛni utidi kɛnkɛ ku ɔsɛɛ, nya bɛtɔnɔ biə oyani uwudifɔ bomu lə wə kɛnyɛ. 15 Bélo utidi wə ləətə betidi nkpə. Nya Onanto dísinkli ótakasə wə utsyiko ɔkɔmə! Nya bo kosate dínyə wə ku bo ənəmi! 16 Ɛyɛ lə Yesu eto diye əsuəə, nya utidi wə lɛtsyini bɛnlɛ bunyə mfoo, dímuə əsuəale nɛ. Nya se ófo Yesu ɔ́nɔ esoo, nnya dítə únyə bufitsyatsya fe kase mimblɛ nlɛ bunyə ku mi ənəmi mfo nɛ.

17 "Mɔ bayimi, nyi miə mi ku mi beninə éyifo nyamfo eto okloe ɛyɛ lə mante mante əsuə. 18 Fɛɛ Onanto ébɔtɛyi utsyə nkə ɛyɛ lə wə bənyɛləkətidi əsuə wə ubi Kristo, Utidi Wə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə ebudi ohiã. Nko eso útə nkə wə bənyɛləkətidi eto lesa nə bátɛyi bətsyə bə itə. 19-20 Nyaso bisinkli lə abuayifoyifo kama lə bitəkəko Onanto, lə uflə mi abua uwi. Lə biyifo nkoo, buinyə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale itsyi lə Bonamute ɔflɔ, nya wootsyese Yesu wə ni Kristo Wə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə. 21 Nko ini eso Yesu luusiə kato isu ese lefe nə Onanto lɔɔlɔ lesa saa utsyə fe kase útə wə bənyɛləkətidi kɛnkɛ lɛtɛyi bətsyə taa kɔ ke. 22 Fe kase Moses lɛtɛyi utsyə nkə, 'Bonamute Onanto ebuləkə unyɛləkətidi utsyuə utsyiko lə mi nti fe kase útə mímbɔ. Nyaso bitsyuə wə ditiki nə ke wɔɔtɛyi mi koto. 23 Nyaso nwə ke lembutsyue unyɛləkətidi əmə kotoo, Onanto ebuləkə wə lə wə betidi nti nya wɔɔtsylɔsə wə.'

24 "Lə sitintii, Onanto eto bənyɛləkətidi kenke idu lə Samuel ɛntɔɔ, ébɔtɛyi asa nnya nlɛ bubə mfo mmi bətsyə. 25 Nnya Onanto lɛtɛyi utsyə ɛyɛ lə wə bənyɛləkətidi əsuə eyifo mi ale. Nya mi tsya kpe kedikɔ lə kɛnyɛ ka Onanto lékle ku mi bana əsuə. Fe kase ɔ́tɛyi Abraham nkə, 'Ɛyɛ lə fə ufluflu əsuəə, mookpo kasɔ eto betidi kenke atsyɔ.' 26 Nyaso se Onanto díləkə wə Uyifoyifo Kristo ótee, tutɛ ótsyese wə mi ɔflɔ nkə lə okpo mi atsyɔ, nya lə utə mi utsyuə saa lə ɔyɛ abua buyifo."

4

Bákpa Petro Ku Yohanes Bésuko Lekpo Eti.

1 Lefe nə Petro ku Yohanes ńyə banlɛ betidi bamə etiki budii, Yudafɔ eto besumunyə ku Disumuyo eto mba laase mfó eto beninə ku Sadukifɔ tsya əbə mfó. 2 Se bánɔ bə Petro ku Yohanes ńyə mfó balɛ etiki itsyi lə Yesu eto botaka ketsyi ɔkɔmə əsuə, nnya nlɛ bote bənkə utidi wə díkəkpə ebotaka ubə nkpəə, kafo ányi mə tinti. 3 Nyaso bəmuə mə. Nya se kale mfe nlɛ bolo esoo, béti mə bákpe le diyo isu əsə kəsiəsə. 4 Fɛɛ betidi kpə ba lɛnɔ mə etikii, báfo etiki sɛɛ nyamfo bánɔ. Mə utú ebuyifo fe basani akpi anɔ.

5 Nya se kale dísiəə, ibə bə
Yudafɔ eto bəsuəaletidi ku ben-
inə ku afi eto bateasa ákpe
disi lə Yerusalem. 6 Bátsya ku
Usumunyə Ninə Kenke Annas ku
Kayafa ku Yohanes ku Aleksan-
dro ku besumunyə ninə eto be-
tidi tsya. 7 Nyaso bákpa Petro
ku Yohanes bamə báboko mə
ənəmi. Nya bátɔ mə bənkə,
“Owoe eto diye ku əsuəale əsuə
bíyifo nyamfo?”
8 Petro wə díyi ku Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ eto əsuəale átaka úńyə nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bo bəsuəaletidi ku
umə eto beninə, 9 lə bela biənkə
bianɔ lesa sɛɛ nə búyifo bútə utidi
wə lɛtsyini mfo ku kase bótsya
wəə, 10 bitə mɛ kusu lə ntɛyi mi ku
Israel eto betidi kenke lesatsyuə.
Yesu Kristo wə ditsyi Nasaret wə
bítə básɔ lə uyikabie əsuə, nya
Onanto disi ótakasə wə utsyiko
ɔkɔməə, wə diye əsuə nya utidi
əmfo dímuə ale nɛ. 11 Nya Yesu
əmfo əsuə Awɔnisa Kɛnkɛ lɛtɛyi
nkə,

‘Leba nə mba laato ayo lɛni bə
dimbə kɔnɔɔ,
ni bomu díbə lefiani nə nso
bofe lə afɛfɛ kenke nti.’

12 Wə hã ni futsyə loofo utidi
buləkə, itsyise wə hã ni futsyə
Onanto dítəkə diye nya útə wə
əsuəale lə betidi ba tã nti, nkə utə
utidi nkpə.”
13 Se bəsuəaletidi ku beninə
dínyə kase Petro ku Yohanes ba
lenni bekuente nya bámfo bunə
saa, nlɛ etiki budi ku ute ku ute
ku əsuəale nkoo, íyifo mə yanii.
Nya bənyə bətsyə lekpo sitinti bə
mə ku Yesu áyɛ béyifo keyifo lə
bətsyuə. 14 Nya se bənyə utidi
əmə bátsya ńyə mfó lə mə ɔflɔɔ,
kɛnyɛ əkpə mə, bánte lesa nə
baatɛyi bio. 15 Nyaso bátɛyi mə
bə banyi besu kama etɔ, nya mə
hã dísiə mfó kefi nsusu lə lesa nə
booyifo əsuə. 16 Mə bətsyuə átɔ
bə, “Be ele bə buyifo ku betidi
bamfo? Boəmbofo bɔtɛyi boə lesa
nə béyifo mfo enni ayanisa itsyise
utidi saa wə nkpe lə Yerusalem yi
nya ɔ́nɔ ditiki nəmfo. 17 Bomu
bə lə etiki nyamfo lə ɛyɛ bok-
pantsyaa, bitə lə bukə mə ato boə
bensidi etiki saa lə Yesu eto diye
əsuə bio.” 18 Nya bésinkli bákpadi
mə báboko disikakpekɔ mfó nya
bákpe mə kɔfi bə idu lefe nəmfó
ɛntɔɔ, bénsidi kutsyuə saa etiki
nye báte kulesa itsyi lə Yesu əsuə
bio.
19 Nya Petro ku Yohanes dífe
kɛnyɛ bátɛyi mə bənkə, “Mi
kosate bibu nnya bebe biə nte
nnya lɔɔkɛ Onanto ɔkɔɛ? Bə buy-
ifo lə mi kɔfi əsuə lee, lə Onanto
eto kole əsuə? 20 Bo alɛɛ, asa
nnya búnyə ku bɔ́nɔɔ, boembofo
kɛnyɛ boma lə nnya əsuə kəsiə
kpoo nko.”
21 Nyaso beninə bamə nlɛ disi
bokpe mfó ənyənki bákpe nya
békə mə ato kekleke nya báyani
mə. Kase betidi bamə kenke
díńyə mfo nlɛ Bonamute bɔtɛsɛ
lɛ wə eyifosa esoo, beninə bamə
mánte kusu ko bɔɔyɛ bənə mə
koto. 22 Utidi əmə bátsya ébofo
alɛ fosi ana ku kama.

Bafokanɔfɔ Áto Ola Bə Lə Bakpe Nkɛ Ale.

23 Lefe nə báyani mə kamaa,
Petro ku Yohanes ésu mə be-
tidi bamə ɔflɔ nya bátɛyi mə
lesa nə betidi bamə lɛtɛyi mə
lə disikakpekɔ kamə. 24 Nyaso
bafokanɔfɔ lə mfó kenke átsya
nya báto ola bətə Onanto bə,
“Bonamute, fə díyifo kato ku kasɔ
ku lekpo ku asa nnya kenke nkpe
lə nya. 25 Fə lɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
əsuə fətə bo Ona David wə ni fə
Uyifoyifo dídi etiki ɔ́tɛyi nkə,

‘Beso kawunsiə eto betidi ba lenni
Yudafɔ nlɛ bunyenki
kefi nsusu bua?

26 Kawunsiə mfo eto baka átsya,
báto ákpatsya,
nya bəsuəaletidi lékpe disi
béfi nsusu lə Onanto əmə

ku Utidi Wə Ókpo Ɔhile Utsyə əsuə.’

27 Ɔnukuəlɛ uni bə Herodes ku Pontio Pilato ku Israelfɔ ku mba lenni Israelfɔ átsya lə umə əmfó nya bátaka bəńyə lə fə Uyifoyifo Kɛnkɛ Yesu wə fákpo ɔhile fətsyə əsuə. 28 Fɛɛ lə fə əsuəale ku kobe əsuəə, ábe fənkə lə batsyaa, beyifo lə asa nnya fétsyue fətsyə əsuə. 29 Nya mɔmɔɔ, O Bonamute, be sikpi sia banlɛ bo bokpe, lə ətə bo fə beyifoyifo lɛkɔɛsi nə luutə boofo fə Ditiki Sɛɛ nəmə budi. 30 Nnə fə kɔni etsyue lə atsya betidi, lə eyifo ayanisa kpə, lə fə Uyifoyifo Kɛnkɛ Yesu eto diye əsuə.”

31 Se báto ola bálosəə, diyo nə kafo bankpe ko dítinkə nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛyifə dísiə lə məmblɛ əsuə nya bétsyiko Ditiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyi ku əsuəale.

Bafokanɔfɔ Bamə Áwunsəko Bətsyuə.

32 Lə lefe nəmfo kenkee, bafokanɔfɔ kenke eyifo kɛnyɛ kani lə ditsyəbi ku nsusu əsuə mə kuutsyuə saa membu wə hã eto lɛlɛkɛsə eto disi, bomu mə lesa saa eyifo məmblɛ eto lele. 33 Nya batɔnkpe bamfo kenke dífi əsuəale kplɛ bábe Onanto eto Ditiki Sɛɛ ditsya itsyi lə Bonamute Yesu eto botaka ketsyi ɔkɔmə əsuə. Nya Onanto eto atsyɔkpokpo kplɛ dísiə ko mə kenke. 34 Mə kutsyuə saa mánhiã kulesa, itsyise mba ayo nye nsɔ nkpee, efi asa nyamfo báte nya béfi atabi nnya bənyə, 35 bésuko batɔnkpe bamə nya bésie nnya bətə utsyuə saa lə kase ińyə itə wə.

36 Lə mfóo, osani utsyuə akɛ lə mə nti baakpo Yosef, wə ni Lewinyə wə ditsyi kasɔ ka baakpo Kipro. Batɔnkpe bamə ətəkə diye bə Barnaba, eto kasɔ ni nwə laakpe betidi otsyekle. 37 Úfi wə kasɔ kətsyuə óte nya úfi atabi nnya únyə úsuko batɔnkpe bamə.

5

Ananias Ku Safira Átɛyi Sidia.

1 Nya osani utsyuə tsya dísiə wə baakpo Ananias ku wə usiə Safira. Mə tsya éfi mə kasɔ kətsyuə báte. 2 Nya úfi atabi nyamə eto ətsyuə ɔ́kula fɛ úfi afɛfɛ óboko batɔnkpe bamə. Ditsyəbi nəmfo eyifo wə usiə Safira eto bote nya ɔ́tɔnɔ nkə beeyifo nko.

3 Nya Petro lɛtɔ wə nkə, “Ananias, beso fətə Obonsam dítəkə fə kato, nya útə fátɛyi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ sidia? Nya féfi fə kasɔ ka fáte eto atabi ətsyuə fákula fətsyə əsuə? 4 Kasɔ kamməə, fə kale keni fɛ fáte ke, nya atabi nnya báfo fə kayo tsya eyifo fə ale. Be dítə eso féfi nsusu bua bomfó eto okle? Inni bo betidi bamfo fátɛyi sidia, bomu Onanto!”

5 Kase Ananias lɛnɔ ditiki nəmfo koo, lamfolamfo úduɔnɔ ókpo kasɔ, úkpə! Nyamfo ətə sikpi kplɛ əmuə mba kenke lɛnɔ nnya. 6 Nya bakosobi ba lɛkɛ mə lenti dífi kafia beti wə nya béfi wə bésu bébikə.

7 Fe abombosɔsɔ ətsyə eto kamaa, wə usiə tsya əbə údufə mfó. Fɛɛ wóannɔ tɔ lesa nə díkəbə. 8 Nya Petro lɛtɔ wə nkə, “Tɛyi mɛ, se fə ku fə usə dífi mi kasɔ bétee, atabi nnya kenke báfó mi kayo ni nyamfoo?”

Nya usio əmə dítə mbuayɛ nkə, “Ee, nyamblɛ nɛ.”

9 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Beso fonko fə usə lékle kɛnyɛ bɛnlɛ Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ boto kabe? Bebe bakosobi ba dítsyi fə usə bésu bébikə ni mba mfo nɛ. Mə ke luutsyi fintsya besuko nɛ.”

10 Lamfolamfo, wuntsya édu ɔ́nɔ nya úkpə. Nya se bakosobi bamə díbə bəńyə se úkpə onlabee, bétsyi wuntsya bésu bébikə lə kaka bébikə wə usə ke. 11 Itə eso

sikpi kplɛ əmuə mba kenke díkafo
Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ ku betidi ba
kenke lɛnɔ lesa nə díbə mfó.

Batɔnkpe Bamə Éyifo Ayanisa Kpə.

12 Lefe nəmfo kenkee, batɔnkpe
bamə éyifo ayanisa kpə lə betidi
bamə nti. Bafokanɔfɔ ba lə mfóo,
ákatsya lə Yudafɔ eto Disumuyo
kaka baakpo Solomo eto Lekpata.
13 Ite bə betidi bamba kpə éfi
lelabi ku díbu bətə bafokanɔfɔ
tsyaa, báte sikpi bámfo budufə lə
mə nti. 14 Tsya fɛɛ betidi kpə,
basani ku besio ésinkli lə nkpə
bua bo bensi kama nya báfo Bona-
mute bánɔ. 15 Nya betidi lékpa mə
befimfi bálabesə lə mə belabekə
əsuə lə kpakpaakpe kaka bébu
bə Petro ebɔyɛ lə ɔlɛ botsyilama,
lə wə koyo lə kokpo lə befimfi
bamfó əsuə lə bəmuə ale. 16 Nya
betidi kpə lə kəmə ka letsyilama
Yerusalem lékpa mə befimfi ku
mba awɔnɔ bua nlɛ bule báboko
mə ɔflɔ nya bátsya məmblɛ bufi.

Yudafɔ Eto Beninə Ɜnə Etiki Ku Yesu Eto Batɔnkpe.

17 Nya Yudafɔ eto Usumunyə
Ninə Kenke ku wə betidi ba
ni Sadukifɔ eto ditsyukpa lɛsɛsə
ənəmi kekleke lə batɔnkpe bamə
əsuə. 18 Lə nyamfo esoo, bəmuə
mə bákpe lə umə eto diyo.
19 Lə kətsyə kamfóo, Onanto eto
ɔtɔnkpe utsyuə əbə ɔ́sini diyo
nəmə eto siku nya úləkə mə nya
ɔ́tɛyi mə nkə, 20 “Bidu bisu Yudafɔ
eto Disumuyo lə bisu bidi betidi
ba kenke etiki itsyi lə nkpə fɔfɔ
bomə əsuə.”

21 Nyaso se kale dísiəə, lə kase
Onanto eto ɔtɔnkpe lɛtɛyi mə
əsuəə, bésu bédufə Disumuyo
mfó nya bétsyiko mə asa bote.

Lə lefe nəmfoo, Usumunyə Ninə
ku wə betidi ákpadi Yudafɔ kenke
eto beninə itə botsya nya bákpe
betidi bətsyuə bə besu bələkə
batɔnkpe bamə lə diyo nəmə
baboko. 22 Fɛɛ se bésu mfóo,
bənnyə mə! Nyaso bésinkli bəbə
bátɛyi mə bənkə, 23 “Se búsuu,
búnyə buə diyo nəmə eto biku
kenke ti, nya mba laase kesie ńyə
mfó. Fɛɛ se bɔ́sini bikuu biamməə,
bóənnyə betidi bamə eto kuut-
syuə lə diyo nəmə kafo.” 24 Lefe
nə mba laase Disumuyo nəmə eto
uninə ku besumunyə ninə bamfo
lɛnɔ ditiki nəmfoo, íyifo mə yanii
tinti, itsyise bánte lesa nə díbə lə
batɔnkpe bamə lə əsuə.

25 Nyamfo eto kamaa, utsyuə
əbə ɔ́tɛyi mə nkə, “Betidi ba
bímuə békpe lə diyoo, bebe, nyə
mə ńyə lə Disumuyo nəmə banlɛ
betidi asa botee!” 26 Lamfolamfoo,
mba laase mfo eto uninə ku wə
betidi édu bésu Disumuyo mfo
bésu bəmuə mə baboko. Fɛɛ se
báte sikpi bə betidi bamə ebubə
bato mə aba esoo, bənnə mə lə
əsuəale əsuə.

27 Se bákpa mə bésuko, bésu
bəńyənsə mə lə bakponkpo bamə
eto ənəmi. Usumunyə Ninə átɔ
mə nkə, 28 “Bóantɛyi mi boənkə
biensidi etiki bɛtɛyi kulesa itsyi lə
Yesu əmfo əsuə? Fɛɛ bíusensə wə
ditiki nəmə békpo lə Yerusalem
kenke. Nya bela biə biefi wə ukpə
eto dikpilolo bitəkə bo lə əsuə!”

29 Mfó nya Petro ku batɔnkpe
bamba bamə díləkə kɛnyɛ bátɛyi
bə, “Etiki eto ɔnukualɛ ni bə
Onanto ni futsyə ele bə butsyue
koto, inni utidi. 30 Yesu wə bélo se
bítə básɔ bámanklasə lə uyikabie
əsuəə, bo bana eto Onantoo, ni
nwə létakasə wə utsyiko ɔkɔmə
úbə nkpə nɛ. 31 Onanto ətsyə
wə lə wə sediani lə kato kaka ni
kakplɛkɔ kenke fe ɔtɔnkotɔnko ku
Ofomfokətə itə lə Israelfɔ lə bənyə
kusu batsyi mə akɔɛsi bawuninsə
lə Onanto lə ufi mə abua ɔtsyɛ mə.
32 Bo ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ, nə Onanto
leefi kətə mba leetsyue wə koto ni
mba ni ditiki nəmfo eto badansiɛ.”

33 Se bakponkpo bamə lɛnɔ di-
tiki nəmfo lə batɔnkpe bamə eto

kɛnyɛɛ, kafo esi kányi mə tinti,
nyaso báse nnya uyi bənkə ele
bə balo mə. 34 Fɛɛ Farisifɔ eto
osani ɔni wə lɛkɛ lə bakponkpo
bamə nti baakpo Gamaliel áni
ko mə. Úyifo utidi wə betidi
kenke díkebu tinti, nya úyifo afi
eto oteasa tsya. Wə ni futsyə
létaka uńyə ɔ́tɛyi nkə, bətə lə
batɔnkpe bamə lə babɔ, fɛ lə befi
nsusu lə etiki nyamə əsuə. 35 Nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Israelfɔ, bɛlɔ bebe
sinini lə lesa nə bela biə bieyifo
betidi bamfo! 36 Lefe ditsyuə nə
lefe mməə, osani utsyuə wə lɛkɛ
baakpo Teuda, wə dífi wə əsuə
uyifo fe uninə wə nkpe díbu onso.
Betidi alofa ana dítəkəko wə. Nya
lefe nə bálo wəə, wə betidi ba
dítəkəko wə ésensə, nya wə dit-
syukpa nəmə léba. 37 Lə nnya
kamaa, lə betidi eto leklafee, Yuda
wə ni Galileanyə ákpa betidi ókpo
lə əsuə fe wə bətəkəkotsyuə. Nko
ke se úkpəə, wə bətəkəkotsyuə
mfó ko dísensə. 38 Nyaso lesa
nə minyə mɔɔtɛyi mi ko ni bə,
beyani betidi bamfo. Lə asa
nnya banlɛ bote nye asa nnya
banlɛ buyifo eyifo mə kosate eto
etsyuesaa, yəmbɔklɛ fɛ yuusensə
39 Fɛɛ lə Onanto eto etsyuesa inii,
boəmbofo mə kusu buti. Lə
boambe kukɔnɔ kulaa tsyaa, bu-
ubə bunyə boə bɔlɛ botaka kəńyə
lə Onanto Kosate əsuə!”
40 Bakponkpo bamə áfo
Gamaliel eto nsusu bo útə mə.
Nyaso bákpadi batɔnkpe bamə
báboko mə nti, nya báblɛ mə.
Nya besi bəkə mə ato bə bensi tɛyi
kulesa saa itsyi lə Yesu eto ditiki
əsuə bio. Nya báyani mə bédu.
41 Se batɔnkpe bamə dídu
lə lekpokakpokɔ bantɔɔ, bənyə
disuəyuə tinti, itsyise bənyə bənkə
Onanto ákla mə ókpe lə betidi
ba baakpe kofani lə Yesu eto disi
nti. 42 Nya diyi saa, bákate Ditiki
Sɛɛ nəme kátɛyi lə Yudafɔ eto
Disumuyo ku ayo ayo kafe bənkə
Yesu ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə.

6

Bələkə Bawunsəkotsyuə Ekuanse.

1 Lefe nəmfo se bakasebi bamə
dítsyiko bufuii, kənə əbə kédufə
lə Yudafɔ ba laatɛyi Sigriki ku
mba laatɛyi Sihebri eto nti. Nnya
ni bə lə bésie diyi eto lesaa,
díankayo mba laatɛyi Sigriki
eto bakɔ besiə. 2 Lə nyamfo
esoo, lefosi inuə bamə ákpadi
bafokanɔfɔ bamə kenke, nya
bátɛyi mə bənkə, “Yanlɛkɛ bə
bobiasə lefe lə didisa siesie eto
etiki əsuə lə lefe nə ele bə bufi
bo lefe kenke butə Ditiki Sɛɛ
nəmə eto budi. 3-4 Nyaso mɔmɔɔ,
bayimi, betsyilamasə ənəmi lə
biləkə basani ekuanse ba nyi kobe
nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi ko mə.
Buufi mə butsyə lə keyifo kamfo
eto kɛnyɛ itə bə bofo lefe bɔkɛ itə
olatoto ku Ditiki Sɛɛ nəmə letsya
bobe.”
5 Ditiki nəmə álɛkɛ itə məmblɛ
kenke, nyaso bələkə Stefano wə
ni utidi wə nkpe bofokanɔ nya
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi ko wə lefe saa.
Nya bələkə Filipo ku Prokoro ku
Nikanɔ ku Timona ku Parmena
ku nwə díkafiani Yudanyə wə
baakpo Nikolas wə ditsyi Antiokia.
6 Bələkə betidi ekuanse bamfo
báte batɔnkpe bamə. Nya báto
ola bətəkə mə ani lə disi itə keyifo
kamə eto buyifo.
7 Lə nyaso Onanto eto Ditiki
Sɛɛ nəmə dísukosə busənsə
kakpe. Nya bafokanɔfɔ lə
Yerusalem dífui bakpe. Yudafɔ
eto besumunyə kpə tsya átsyi
báwuninsə báfo Ditiki Sɛɛ nəmə.

Yudafɔ Eto Beninə Ƒmuə Stefano.

8 Nyaso Stefano wə Onanto
lékpo atsyɔ útə əsuəalee, éyifo
ayanisa kpə lə betidi bamə nti.
9 Fɛɛ Yudafɔ ba díkafo mə əsuə
əsuə eto busiə ba dítsyi Kirene

ku Aleksandria ku bətsyuə ba
dítsyi Kilikia ku Asia eto dit-
syukpa étsyiko etiki bunə ku Ste-
fano. 10 Fɛɛ mə kutsyuə saa
mámfo buńyə lə wə ənəmi lə
kobe ko Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dítə wə
eso. 11 Nyaso bákpe disi ku betidi
bamba bə lə batɛyi bidia lə wə
əsuə bə, “Bónɔ se úkedi etiki uńyə
lə Moses ku Onanto tsya əsuə!”
12 Kɛnyɛlala kamfo ənə lefonyi
lékpe lə betidi bamfo ku beninə
ku afi eto bateasa bamə kenke
əsuə. Nya bəmuə Stefano nya béfi
wə bésuko bakponkpo eto ənəmi.
13 Nya báboko betidi bətsyuə ba
lékle kɛnyɛ bátɛyi sidia bənkə,
“Osani əmfo ékedi etitiki lefe
saa kəńyə lə Disumuyo Kɛnkɛ
kamfo ku lə Moses eto kɔfi əsuə.
14 Nya bónɔ bə ótɛyi tsya nkə utidi
əmə ditsyi Nasaret baakpo Yesu
mfóo, átɛyi nkə wooba Onanto
eto Disumuyo Kɛnkɛ kamfo nya
woofloma akpa nnya Moses dítə
bo!”
15 Nya mba kenke lɛkɛ lə
lekpokakpokɔ mfó létakasə
ənəmi bákpo lə Stefano əsuə, nya
bənyə bə wə ənəmi əkəyənde fe
kato eto ɔtɔnkpe eto ale.

7

Stefano Ábe Onanto Eto Dikiti Sɛ Nəmə Letsya.

1 Nya Usumunyə Ninə Kenke
lɛtɔ Stefano nkə, “Etiki nnya
banlɛ budi mfoo, sitinti ini banlɛ
bɔtɛyi?”
2 Nya Stefano dítə wə mbuayɛ
nkə, “Boantomə ku mɔ bayimi,
bitsyue koto kukɔnɔ lə bɛnɔ!
Diyənde eto Onanto ələkə wə
əsuə óte bo ona Abraham lə
Mesopotamia eto kasɔ fɛ údu mfo
úsu úsiə lə kasɔ ka baakpo Haran.
3 Ɔtɛyi wə nkə, ‘Taka lə edu lə kasɔ
kamfo ku lə fə betidi ɔflɔ lə esu
kasɔ ka moote fə əsuə!’
4 “Nyaso údu lə wə kasɔ nya
úsu úsiə lə Haran. Lə Abraham
eto anto eto ukpə eto kamaa, nya
Onanto lékpa wə óboko kasɔ ka
binsi mfo mmi nɛ. 5 Onanto
mémbudi kasɔ kamfo eto dikuku
sɛkɛ saa útə Abraham fe wə kale,
inni lɛ kokpa kɔni. Bomu ɔ́tɛyi
wə ɔtɔnsə nkə kasɔ kamə ebofiani
wə ku wə befluflu eto kale, ite
bə ibə ese lefe nəmfóo, ubi saa
mánkɛ wə. 6 Nnya Onanto lɛtɛyi
wə ni nkə, ‘Fə befluflu ebofiani
bafɔ lə kasɔ ka lenni mə kalɛ
əsuə. Boosiə mfo fe ndomufɔ nya
boote mə ohiã itə alɛ alofa ana
flɔflɔflɔ.’ 7 Nya usi ɔ́tɛyi wə tsya
nkə, ‘Moolo betidi ba díyifo mə
mə ndomufɔ dikpi. Nya lə nnya
kamaa, buudu lə kasɔ kamfó bəbə
basumu mɛ lə kaka mfo.’ 8 Mməə
ini Onanto lékle kɛnyɛ ku Abra-
ham ini lelolala eto kɛnyɛklekle
nɛ. Nyaso Abraham ála Isak lelo
lə diyi flamflale se bále wə. Isak
tsya ála Yakob lelo, nya Yakob tsya
léla lelo lefosi bebi inuə ba bále
díbə báfiani Yudafɔ eto ese lefosi
ənuə ba lefo diye.
9 “Yakob eto bebi bamfo ásɛsə
ənəmi lə mə ɔyimi Yosef əsuə.
Nya bəmuə wə báte fe ndo-
munyə lə Egipte eto kasɔ. Fɛɛ
Onanto əsiəko wə, 10 nya úləkə wə
útsyiko kanyi ku bulə saa əsuə.
Se Yosef lɛbɔ úńyə lə Egipte eto
Oka Farao eto ənəmii, Onanto ətə
wə ditsyəbi sɛɛ ku kobe, itə Oka
əmə éfi wə útsyə nwə laabe Egipte
eto kasɔ ku wə diyo ku bikə kenke.
11 “Lə lefe nəmfoo, kukpɛnsɛ
kekleke əbə lə Egipte ku Kanan eto
nsɔ kenke, nya ínə kanyinyənyə
kpə éboko. Bo bana mánkɛ didisa
nə buudi. 12 Nya se Yakob lɛnɔ
nkə didisa kpe lə Egipte, ókpe wə
bebi ba ni bo bana ditutɛ nkə
besu baya didisa baboko wə. 13 Lə
mə dísu nuəfəə, Yosef ələkə wə
əsuə óte wə bayimi nya Egipte
eto Oka tsya díbə óte Yosef eto
bayimi bamə. 14 Lə nnya eso
Yosef ákpe wə bayimi nkə besu
bakpa wə anto Yakob ku wə be-
tidi kenke ba diyifo fe betidi fosi
akuanse ku ɛnɔ báboko. 15 Nyaso

Yakob édu úsu Egipte kaka wə
ku wə bebi díkpə. 16 Kamaa,
bétsyi bəkpənkpə bamə bésinkli
bésuko umə wə baakpo Sikem
bésu bébikə mfó. Bébikə mə lə
kudi ko Abraham léya ku sika
flubia eto atabi ətsyuə lə Hamɔ
eto bebi ɔflɔ.

17 "Se kɛnyɛtsyətsyə ka Onanto
dítsyə útə Abraham eto lefe
nlɛ boyoo, wə befluflu ba mfe
nkpe lə Egipte ébole béfui tinti.
18 Kafɛfɛkɔɔ, Oka fɔfɔ wə dímante
Yosef étsyiko seka budi lə Egipte
eto kasɔ. 19 Farao emfo ələkə
nsusu bua úyifo Abraham eto
befluflu bamfo disiale nya úkisi
mə tsya. Itə ɔ́hiɛ mə bələkə mə
bebisambi ba bále lə ayo báto
bákpe lə kase buukpə.

20 "Lefe nəmfo eto lefe nnya
bále Moses nɛ. Nya bənyə bə
úyifo ubi wə laanɔ bobe tsya.
Lə nyamfo esoo, wə antomə éfi
wə bákula afa ətsyə sɔ̃ɔ̃ lə diyo.
21 Nya lefe nə bənyə bə bensiem-
bofo wə bɔkulaa, bələkə wə lə
mə əsuə. Nya Farao eto ubisiobi
dísu ɔ́kɛ wə nya úfi wə ófianisə
wə kafo eto ubi. 22 Óbe wə nya
békluəsə wə fe Egiptenyə lə mə
esu ku mə asayifofo əsuə. Nya
óbe ófiani utidi wə lɛkɛ əsuəale lə
wə etikididi ku wə eyifosa kenke
əsuə.

23 "Se Moses léfo alɛ fosi anaa,
íbə wə lə nsusu nkə lə usu
obe kase banlɛ wə bayimi Is-
raelfɔ buyifo. 24 Lə lefe nə úsu
mfoo, únyə kase Egiptenyə nlɛ
mə ɔni disiale buyifo. Esoo,
úsu ɔ́wunsəko wə ɔ́sɔ Egiptenyə
əmfo ólo. 25 Moses ébu nkə wə
kosate eto betidi əbɔnɔ kasɔ nkə
Onanto ebɔyɛ lə wə əsuə úləkə
mə, fɛɛ mə mánnɔ nnya kasɔ nko.
26 Kəsiəsəə, únyə Israelfɔ inuə ba
nlɛ bɔkpɔ. Úsu nkə lə usu okpla
mə nya ɔ́tɛyi mə nkə, 'Bebee!
Bayimi, bini! Yanle bə bikakpɔ
keyifo lesafimfi mi bətsyua nko!'

27 "Nya mə inuə bamə eto nwə
nlɛ wə ɔyimi disiale buyifo dínə
Moses útsyə kutsyə nya ɔ́tɔ wə
nkə, 'Be leka fə lə nnya əsuə?
Owoe díləkə fə bo ɔtɔnkotɔnko
ku okponkpo lə bo etiki nyamfo
əsuə fɛ? 28 Lee, ala fə aalo mɛ
fe kase fálo Egiptenyə əmə kənə?'
29 Se Moses lɛ́nɔ ditiki nəmfoo,
útsyetsyi úsu ɔ́biɔ lə Midia eto
kasɔ fe ɔfɔ. Nya mfó óle bebisaibi
inuə.

30 "Lə alɛ fosi ana eto kamaa,
Onanto eto ɔtɔnkpe ələkə əsuə óte
wə fe ute wə nlɛ biyu eto kuyi
botonsə eto ditsyəbi lə Sinai eto
kɔtini ɔflɔ lə mfiminti mfo. 31 Se
Moses dínyə nyamfo nkoo, íyifo
wə naa. Nyaso lefe nə ɔ́nyi ɔ́fi nkə
lə obe lesa nə inii, nnya Onanto
eto ɔkɔɛ ábɔ ɔ́tɛyi nkə, 32 'Mɔ ni fə
banamə eto Onanto, Abraham ku
Isak ku Yakob eto Onanto.' Moses
étinkə ku sikpi eso wénsifo mfó
bobe.

33 "Onanto əmə átɛyi wə
nkə, 'Ləkə fə afokpa! Itsyise
kaka fəńyəə, kasɔ kɛnkɛ keni.
34 Mbunyə kase mɔ betidi nlɛ
kanyi bunyə lə Egipte eto kasɔ
mfó. Mbɔnɔ mə bɔwɔnɔnɔ ku
nku bo banlɛ kakpadi mɛ. Nyaso
mbubə miə lə mbə nləkə mə. Bə,
mookpe fə kɔtɔ lə Egipte!'

35 "Moses emfo ni utidi wə Is-
raelfɔ lɛ́ni nya bátɔ wə bənkə,
'Owoe díləkə fə bo ɔtɔnkotɔnko ku
okponkpo lə bo etiki nyamfo əsuə
fɛ?' Wə ni nwə Onanto létsyese
nkə udi seka lə mə əsuə ku mə
Ofomfokətə, ɛyɛ lə Onanto eto
ɔtɔnkpe wə díləkə əsuə óte lə ute
wə díkənyə lə mfiminti mfó nɛ.
36 Ókpa mə betidi bamə údunko
lə Egipte nya úyifo ayanisa úləkə
asa kpə óte lə Egipte eto kasɔ ku
lə Lekpo Sia eto kɛnyɛ ku lə lefe
nə banyɛ lə mfiminti alɛ fosi ana
sɔ̃ɔ̃.

37 "Moses əmfo ni nwə lɛtɛyi
Israelfɔ nkə, 'Onanto ebotsyese mi
wə unyɛləkətidi fe kase ótsyese

mɛ, nya wuuləkə wə utsyiko lə
mi kosate eto nti.’ 38 Wə ni nwə
lɛtɔnko Israelfɔ ba lɛkɛ lə mfim-
inti mfó. Wə lɛkɛ mfó ku bo ba-
namə. Wə ni nwə dídinko Onanto
eto ɔtɔnkpe etiki lə Sinai eto kɔtini
əsuə. Wə nsi ni futsyə léfo Onanto
eto ditiki nə ləətə nkpə óboko bo.
39 “Fɛɛ bo banamə mámfo
Moses eto etiki nyamə nyaso bəkə
wə bətsyə kutsyə nya bála bə eni
lə beesinkli besu Egipte eto kasɔ.
40 Nyaso bátɛyi Aaron bənkə,
‘Tsyə bəfiə ba loofo bo bɔtɔnko
ətə bo, itsyise boante lesa nə
dísu íyifo Moses əmfo wə dínə bo
ɔ́bɔnko lə Egipte eto kasɔ.’ 41 Lə
nyaso báto ufiə fe onantsyui eto
ubi. Wə bəkətə kedi nya bənyə
disuəyuə diyi nəmfo lə ufiə əmə
béfi mə ani béyifo mfó eso. 42 Lə
nyamfo eso Onanto étsyi kama
ókpe mə. Nya oyani mə utə
kofe ku kofande ku befandebi eto
kesumu, fe kase báwɔni bákpe lə
bɛnyɛləkətidi eto kukue nkə,

‘Israelfɔ, inni mɔ bélo bebuki bítə
kedi
lə alɛfosi ana nnya bɛkɛ lə
mfiminti mfó.
43 Bomu Molok eto dibú ku Romfa
eto befandebi
bia béfianinsə bəfiə ba bíkətə
kedi nɛ.
Lə nyaso muutə bəmuə mi besuko
kasɔ fãã lə Babilonia eto
kama bisu bɛkɛ mfo.’

44 “Bo banamə étsyi Onanto eto
diyo nya ɔ́tɔ, ɔ́yɛnko mə lə mfim-
inti kafo. Báto diyo nəmə fe kase
Onanto díləkə óte Moses nkə bato
ni pɛpɛɛpɛ. 45 Kama kamaa, bo
bana ba léfo diyo nəmə betsyiko
lə mə antomə ɔflɔɔ, étsyi ni ku
mə lə lefe nə báyɛ ku Yosua, nya
bésu báfo kasɔ kamə betsyiko lə
ese nnya Onanto lélà lə mfó se
bántɔ. Nya lɛkɛ lə mə nti mfó isu
ese Oka David eto lefe. 46 Onanto
ála David eto asa tinti. Lə nnya
eso David átɔ Onanto nkə utə wə
kusu lə oto kəsiəkɔ utə wə, Yakob
eto Onanto. 47 Fɛɛ Salomo ko díbə
óto diyo nəmə.

48 “Fɛɛ Onanto Ǝsuəalenyə
Kenke ənsiə lə ayo nnya kawunsiə
mfo eto betidi léto. Onanto áyɛ lə
wə bənyɛləkətidi əsuə ɔ́tɛyi nkə,

49 ‘Kato ni mɔ sekakedikɔ eto
lekpomɛ,
nya kasɔ ni mɔ akpa eto
kətəkəkɔ.
Lə nnya esoo, nte diyo nə eto okle
footo ətə mɛ.
Sie ni kaka ele bə nsiə?
50 Lee, inni mɔ kosate díyifo asa
nyamfo kenke?’ ”

51 Lə nyaso Stefano ési ɔ́tɛyi
mə nke, “Letotidi kon eto be-
tidi bini! Ntsyə bimbə bofokanɔ
mə! Bíti ato lə Onanto eto
ditiki əsuə fe kase mi antomə
díyifo. Lefe saa biataka kəńyə
lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuə. 52 Nte
Onanto eto bənyɛləkətidi ba mi
banamə dímə́ńyə lə əsuə? Bálo
Onanto eto bənyɛləkətidi ba díbə
bábe letsya taa kɔ bə Ɔsɛɛtidi Wə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə lɛ bubə.
Nya Ɔsɛɛtidi Wə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə əmməə, wə bɛni nya
bíkə wə bítə bálo wə nɛ. 53 Mi ni
mba léfo Onanto eto kɔ́fi ko útə mi
ɛyɛ lə Onanto eto ɔtɔnkpe eto ani,
fɛɛ bɛni bíentsyue ko koto!”

Bákpɔ Stefano Aba.

54 Se bánɔ etiki nnya Stefano
lɛtɛyi lə mə əsuəə, kafo ányi
mə tinti nya báyimi mə anyi ku
lɛbɩɔfi. 55 Fɛɛ se Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
nsiko Stefano esoo, óbesə wə
ənəmi kato fãã, nya únyə Onanto
eto diyənde ku Yesu wə ńyə lə
wə sediani. 56 Nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Bebe! Nnyə se kato lɛsini nya
mínyə Utidi eto Ubi əmə se uńyə
lə Onanto eto sediani!”

57 Nya báfã bembembe nya béti
mə ato eto kafo nya bédufə wə
lə əsuə bəmuə wə. 58 Nya bənə
wə bábɔnko lə umə əmə, nya
bétsyiko wə aba. Nya mba
əmə dínə wə bábɔnkoo, bələkə
mə awukplɛ nnya bankpe bətsyə
lə okosobi wə baakpo Saulo eto
akɔ. 59 Nya lefe nə banlɛ wə

aba bɔkpɔɔ, Stefano ákpadi Bonamute nya óto ola nkə, “Bonamute Yesu, fo mɔ lɛwɔnɔ!” 60 Óse akonki nya ófa bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute, fi mə abua nnya béyifo mfo atsyɛ mə!” Nya se ɔ́tɛyi nyamfo ólosəə, úkpə.

8

1 Lə lefe nə banlɛ Stefano boloo, Saulo ni futsyə díkədi ute kakpe mə.

Saulo Ákpɔ Ku Bafokanɔfɔ.

Diyi nəmfo ke nya bétsyiko bɔkpɔ ku bafokanɔfɔ kate mə ohiã lə Yerusalem. Nya məmblɛ dítsyetsyi bésu Yudea ku Samaria eto lekpake. Fɛɛ batɔnkpe bamə alɛɛ, məmə akɛ lə mfó. 2 Nya mba léfo Yesu bánɔ eto bətsyuə ésu bétsyi Stefano bésu bébikə ku nkuɛnlo.

3 Lə nnya kamaa, Saulo ətəkəko nya úlə bafokanɔfɔ bamə kekleke nya údufə ayo kafo úkabɛbɛ basani ku besio ta kənə kələkə kakpe mə lə ayo.

Filipo Ábe Onanto Eto Ditiki Sɛɛ Nəmə Letsya Lə Samaria.

4 Nya bafokanɔfɔ lə mfó ésensə bésu kalebe saa nya banlɛ Boanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bobe. 5 Nya Filipo wəə, údu úsu Samaria nya ɔ́tɛyi betidi Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi lə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə əsuə. 6 Betidi kpə étsyue ato bánɔ etiki nnya ɔnlɛ budi itsyise bənyə ayanisa kpə nnya úyifo eso báfo wə ditiki nəmə. 7 Óla awɔnɔ bua kpə utsyiko lə betidi əsuə, nya nkomə eto awɔnɔ bua nyamfó lékpo kudu bembembe fɛ bábɔ lə mə əsuə. Nya ótsya mba eto ani ku akpa díkpə ku mba léba bákpo lə kasɔ tsya nya bátaka báyɛ. 8 Nyamfo esoo, disuəyuə akɛ lə Samaria eto umə tinti!

9 Osani utsyuə akɛ lə Samaria baakpo Simon, uyifo utsyuə wə leeyifo afantosi eto afa. Lə lefe kɛntsyɛ nə léfe əsuəə, uyifo utsyuə wə díkatsya betidi kekleke nya íkeyifo betidi yanii. Nya úkəbú wə əsuə ɔkplɛnyə wə lefé lə wə eyifosa ku etiki nnya úkedi eso. 10 Samariafɔ eto bekpefi ku beninə kenke ékebu wə lə kase úkate əsuə keyifo eso. Le nnya esoo, béfi wə etikididi fe, “Wə ni Onanto eto əsuəale nya baakpo Ǝsuəale Kplɛ.” 11 Se úkeyifo afa éfo lefe kɛntsyɛ esoo, béfi mə ənəmi bətəkə lə wə əsuə. Itsyise beetsyuə wə koto kanɔ wə etiki. 12 Fɛɛ mɔmɔɔ, báfo Filipo eto ditiki nə ɔnlɛ bɔtɛyi banɔ itsyi lə Onanto eto Sekadidi ku Yesu Kristo əsuə. Nya basani ku besio kpə léfo ntufləsəfləsə eto lekpa lə Bonamute Yesu Kristo eto diye əsuə. 13 Nya Simon əmə mfo tsya léfo ɔ́nɔ. Nya lefe nə ófo ntufləsəfləsə eto lekpa nəmfoo, úkətəkəko Filipo kesu kalebe saa ka ɔntɔ. Nya lə ənyəsa ku ayanisa nnya úkeyifo esoo, íyifo wə naa!

14 Nya lefe nə batɔnkpe ba lɛkɛ lə Yerusalem lɛnɔ bə Samariafɔ ébofo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə banɔɔ, bákpe Petro ku Yohanes lə mə ɔflɔ. 15 Se bésu bédufəə, báto ola lə bafokanɔfɔ fɔfɔ bamə eto disi bə lə bafo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ. 16 Nko ini nɛ itsyise isu ese lefe nəmfoo, bámfo tɔ Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ. Ntu ete bəfləsə mə lə Bonamute Yesu eto diye əsuə. 17 Nyamfo esoo, Petro ku Yohanes éfi mə ani bətəkə mə lə esi, nya mə tsya léfo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.

18 Se Simon dínyə nkə lə batɔnkpe bamfo éfi ani bətəkə mə lə esi koo, báfo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛɛ, úfi atabi nkə lə utə Petro ku Yohanes nya ɔ́tɛyi mə nkə, 19 “Bitə mintsya əsuəale nyamfo itə bə utsyuə saa ke mimfi ani mintəkə lə ofo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.”

20 Nya Petro lɛtɛyi wə nkə, “Ekudi itə fə ku fə atabi kenke! Membu fə ebofo Onanto eto atɛsə boya ku atabi. 21 Embofo lekpa

saa bokpa lə keyifo kamfo əsuə itsyise lɛkɔɛsi mankpa fə lə Onanto eto ənəmi. 22 Ləkə fə nsusu lə asa buayifoyifo əsuə lə alɛ Bonamute lekpakpa. Ǝtsyənə wuufi fə abua ɔtsyɛ fə lə fə nsusu bua bufi lə asa nyamfo eto okle əsuə eso. 23 Itsyise nnyə miə akpe kənənsɛ kplɛ nya asa bua eto buyifo tsya eyi fə utu, nya fafiani ndomunyə itə lebua."

24 Nya Simon lɛtɛyi Petro ku Yohanes nkə, "Beto ola bɛlɛ Onanto lekpakpa bitə mɛ bə kotonənə kekleke ko bɛtɛyi mfo eto okle embubə mɛ lə əsuə."

25 Nya lefe nə Petro ku Yohanes díkedi mə sedansiɛ nya bédi etiki itsyi lə Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nə mə əsuə lə Samaria mfóo, báyɛ lə Samaria eto kəmə kpə bédi mə etiki lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə lefe nə besinkli bantɔ lə Yerusalem.

Filipo Édi Etiki Ku Etiopia Eto Keyifo Eto Uninə.

26 Itə Filipoo, Bonamute eto ɔtɔnkpe wə dítsyi kato əbə ɔ́tɛyi wə nkə, "Taka lə esu ɔnwɛdikueti lə mfiminti eto kusu ko lidu lə Yerusalem kɔntɔ lə Gasa." 27 Mfo ótaka nya ɔ́yɛ kusu komə. Lefe nə ɔ́ntɔɔ, ótsyako utidi utsyuə lə kusu nlɛ bubə. Utidi əmfo éyifo uyifoyifo ninə wə nsi lə Etiopia eto Besio eto Oka baakpo Kandake eto sekakedikɔ eto atabi eto kɛnyɛ. Uyifoyifo ninə əmfo étsyi olakatokɔ lə Yerusalem. 28 Ǝ́tɔ lə oto nya unsi lə nkenke bo ɔtɔmini nlɛ bunə kafo, nya lə kase ɔnyɛ ɔntɔɔ, úkakla asa itsyi lə Unyɛləkətidi Yesaya eto Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə. 29 Nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dídi Filipo etiki ɔ́tɛyi nkə, "Yɛ mlə lə etu ɔtɔmini eto nkeke bomfó."

30 Filipo akɔse ɔ́yɛ útu wə nya ɔ́nɔ se uyifoyifo ninə əmfo nlɛ asa bokla ketsyi ko lə Yesaya eto kukue ko ɔ́wɔni kafo. Nya ɔ́tɔ wə nkə, "Asa nnya fanlɛ bokla mfo anɔ nnya kasɔ?"

31 Nya uyifoyifo ninə əmfo dítə mbuayɛ nkə, "Owo lo, ntsyə yuubə bə moofo nnya kasɔ bɔnɔ lə lefe nə kuutsyuə saa ləmbə mfo loofo nnya kasɔ buləkə kate mɛ?" Nyaso ɔ́lɛ Filipo lekpakpa nkə ubə udufə lə nkenke eto kufue komə kafo usiə lə wə ɔflɔ.

32 Nya etiki nnya úkakla lə Kukue Kɛnkɛ eto Awɔnisa nnya nkpe mfó ni nkə,

"Bákpa wə báyɛnko fe kase baayɛnko osamu kesuko wə kalokɔ.
Nya unsi kpoo fe osamu wə dímemfi nnya kulesa lə bákɔ wə bisə,
nya wémfe kɛnyɛ ɔ́tɛyi kulesa.
33 Bákpe wə kofani, nya bəntə ota wə əsuə disi.
Kuutsyuə saa embofo kulesa bɔtɛyi itsyi lə wə befluflu əsuə,
itsyise bála wə nkpə diku lə kasɔ mfo."

34 Nya uyifoyifo ninə əmfo lɛtɛyi Filipo nkə, "Tɛyi mɛ, wə kosate Unyɛləkətidi Yesaya ɔnlɛ, lee utidi bamba utsyuə?"

35 Mmə nnya Filipo dítsyiko, ɔ́tɛyi wə asa lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue komə əsuə, nya úləkə Ditiki Sɛɛ nəmə kasɔ ku kase ɛnlɛ bote itsyi lə Yesu əsuə.

36-37 Nya se banyɛ lə kusu bantɔɔ, bésu báyo kaka ntu ntsyuə nńyə lə usunte ɔflɔ. Nya uyifoyifo ninə əmə lɛtɛyi Filipo nkə, "Be, nyə ntu ntsyuə! Beso fəmbofo mɛ ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə buyifo mfó?"

Nya Filipo lɛtɛyi wə nkə, "Lə afo anɔ ku fə utu kenkee, ebofo mu bofo."

38 Nya uyifoyifo ninə əmfo lɛtɛyi nkə, "Mfo nnɔ miə Yesu Kristo ni Onanto eto Ubi." Nya útə nkə bəńyəsə ɔtɔmini eto nkenke bomə, nya bédufə lə ntu bomə əsuə, nya Filipo dífləsə wə ntu.

39 Nya lə lefe nə bábɔ lə
ntu bomə əsuəə, Bonamute eto
Lɛwɔnɔ ákpa Filipo dídunko, nya
uyifoyifo ninə əmfo ménsinyə wə
bio. Úsukosə wə kusu ko ɔnyɛ ku
disuəyuə.
40 Nnya kamaa, Filipo əńyə nkə
uńyə lə umə wə baakpo Asoto.
Idu mfóo, óbe Ditiki Sɛɛ nəmə
letysa lə kəmə ka nkpe lə kusu
mfó kenke isu ese lefe nə údufə
Kaisarea eto umə.

9

Saulo Áyani Ǝsuə Útə Yesu.

1 Le lefe nəmfo kenke əsuəə,
Saulo áti kama Bonamute eto
bafokanɔfɔ kekleke nkə lə olo mə.
Nya úsu Yudafɔ eto Usumunyə
Ninə Kenke ɔflɔ. 2 Mfó úsu ɔ́tɔ
nkə bətə wə ekue lə ufi ɔlɛ usuko
Yudafɔ eto ntsyakɔ lə Damasko
lə ɔkɛ əsuəale umuə basani ku
besio ba kenke díkafo Ditiki Sɛɛ
eto kusu fɔfɔ komfo bánɔ lə okpa
mə usuko Yerusalem.
3 Nya lefe nə Saulo díkanyi ɔfi
Damasko ku wə nsusu bomfoo,
dikunə diyənde ditsyuə ko dítsyi
kato lékpo wə lə əsuə. 4 Údu ɔ́nɔ
nya ɔ́nɔ ɔkɔɛ utsyuə nlɛ wə bɔtɛyi
nkə, “Saulo, Saulo, beso fanlɛ mɛ
bɔkpɔnko kekleke nko?”
5 Nya Saulo lɛtɔ nkə, “Bona-
mute, fə owoe uni?”
Ɔkɔɛ əmə ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ
Yesu wə fanlɛ bɔkpɔnko kekleke
uni. 6 Mɔmɔɔ, taka lə esu umə
əmə. Bɔɔtɛyi fə lesa nə ele bə
yifo.”
7 Nya betidi bamə ku Saulo nyɛ
lə kusu bantɔ mfó léle bəńyə,
bánte lesa nə baatɛyi. Bánɔ
nkomə eto etikididi, fɛɛ bənnyə
kuutsyuə saa. 8 Nya lefe nə
Saulo létaka úńyə fɛ úminkli
ənəmii, wénsifo bunyə. Nya bálɛ
wə lə kɔni bákpa wə bédufənko
Damasko eto umə. 9 Úsiə mfo
eyi ətsyə wənńyə asa, wéndi lesa,
wənnə kulesa.

10 Nya lə lefe nəmfóo, okasebi
wə léfo ɔ́nɔ ákɛ lə Damasko wə
baakpo Ananias. Bonamute ələkə
əsuə óte wə ókpadi wə ɔ́tɛyi nkə,
“Ananias!”
Nya ɔ́tɔnɔ nkə, “Bonamute,
nnyə mɔɔ!” 11 Nya Bonamute
lɛtɛyi wə nkə, “Taka lə ayɛ lə
kusu ko baakpo Kusutsyɔtsyɔ, nya
lə esu Yuda eto diyo lə atɔ nwə
baakpo Saulo wə ditsyi Tarso eto
disi. Okpe mfo ɔlɛ ɔla boto. 12 Nya
lə buləkəkate bomə əsuəə, únyə
osani utsyuə wə baakpo Ananias
wə díbə úfi ani útəkə wə lə disi
itə bə usinkli nyə asa.”
13 Mfo nya Ananias díləkə kɛnyɛ
ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute, mbɔnɔ
sesiasesia bulə bo eto okle utidi
əmfo nlɛ bafokanɔfɔ bokpe lə
Yerusalem! 14 Nya míkanɔ tsya bə
ófo əsuəale eto ekue utsyiko lə be-
sumunyə ninə ɔflɔ nkə ubə umuə
bafokanɔfɔ kenke lə Damasko!”
15 Ɩɛɛ Bonamute átɛyi wə nkə,
“Su lə esu eyifo lesa nə míntɛyi
fə. Nnya ni bə mbuləkə utidi əmfo
miə lə udi mɔ ɔyɛkpa wə luufi
Ditiki Sɛɛ nəmə usuko mba lenni
Israelfɔ ku baka ku Israelfɔ kenke
lə bate mɛ. 16 Mɔ kosate ebote wə
kase sɔ̃ɔ̃ ele bə ɔyɛ udi ohiã lə mɔ
disi.”
17 Nyaso Ananias ésu údufə diyo
nə Saulo lɛkɛ, nya úfi wə ani útəkə
lə wə, nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Mɔyimi
Saulo, Bonamute Yesu wə díləkə
wə əsuə óte fə lə kusuu, wə Yesu
kosate ke ni futsyə létsyese mɛ
fə ɔflɔ nkə lə esinkli ənyə asa
nnya lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lə disiəko
fə.” 18 Lamfolamfoo, iyifo Saulo fe
bufə bəfə lesatsyuə nə nte fe akpɛ
eto dikpə seka lə wə ənəmi nya
útsyiko asa bunyə. Nya se ótaka
uńyəə, béyifo wə ntufləsəfləsə eto
lekpa lə Yesu eto diye əsuə. 19 Nya
se údi lesa ólosəə, usinkli údufə lə
wə əsuə úmuə ale.

*Saulo Ábe Dikiti Sɛ Nəmə Let-
sya Lə Damasko.*

Saulo əsiə lə bafokanɔfɔ ɔflɔ lə
Damasko itə eyi asiani. 20 Lə lefe
nəmfo əsuəə, údu úsu Yudafɔ eto
ntsyakɔ úsu údi etiki úləkə óte
nkə Yesu eyifo Onanto eto Ubi.
21 Iyifo mba kenke lɛnɔ wə
ditiki nəmfo yanii. Nya bátɔ
mə əsuə bənkə, “Inni utidi əmfo
létsya ófe úkalo Yesu eto mba
ntəkəko wə lə Yerusalem lefe
nə léfe məə? Nya inni bubə
úbə nkə wəəbə umuə bafokanɔfɔ
usuko besumunyə ninə ɔflɔ?”
22 Nya Saulo dísukosə wə etiki
sɛtɔ ókpasɛ ɔ́tɛyi nkə sitinti ɔnlɛ
bɔtɛyi. Yudafɔ ba lɛkɛ lə Damasko
mfó eto kuutsyuə mámfo kulesa
bɔtɛyi kəńyə lə wə əsuə. Ókpasɛ
mə nkə Yesu ni Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə əmə. 23 Lə
lefe kpə eto kamaa, Yudafɔ bamə
átsya báse uyi bənkə boolo Saulo.
24 Fɛɛ bətsyuə əbə bátɛyi wə itsyi
lə ketsyue kamə əsuə. Lə nyamfo
esoo, bákase umə əmə eto mbɔsie
ketsye ku kakɔmi itə kase buunyə
wə balo eso. 25 Nyaso lə ketsye
kanii, Saulo eto bayɛnkotsyuə éfi
wə bákpe lə ditsyitsya kafo nya
báyɛko wə ku ukuə lə dibiə nə
nkpe lə ofati əsuə úbə kasɔ ɔ́bɔ
údu lə umə əmə.

Saulo Ésu Údufə Yerusalem.

26 Se úsu údufə Yerusalem, óla
nkə lə usu ɔkɔ ku bakasebi ba
nkpe mfó. Fɛɛ bámfo bánnɔ
bə uyifo okasebi eso mə tsya
áte wə sikpi. 27 Nyaso Barnaba
áwunsəko wə ókpa wə úsuko
batɔnkpe bamə ɔflɔ ɔ́teyi mə kase
ótsyako Bonamute lə kusu, nya
Bonamute dídi wə etiki. Usi ɔ́tɛyi
mə kase Saulo díləkə əsuə óte údi
etiki lə kpakpaakpe itsyi lə Yesu
əsuə lə Damasko. 28 Lə nyasoo,
báfo wə bákpe lə mə nti, ɔ́kɛ ku
mə nya báyɛ bábé Ditiki Sɛɛ nəmə
letsya lə Yesu eto diye əsuə lə
Yerusalem.
29 Nya kama údi etiki nya ókpe
kənə ku Yudafɔ bətsyuə ba laatɛyi
Sigriki, fɛɛ bábɛbɛ kusu bə lə balo
wə. 30 Lefe nəmfóo, se wə bayimi
ba ni bafokanɔfɔ lɛnɔ nnya nkoo,
bákpa Saulo bésuko Kaisarea nya
bákpa wə bátsyese wə umə Tarso.
31 Lə lefe nəmfóo, bafokanɔfɔ
kenke ba lɛkɛ lə Yudea ku Galilea
ku Samariaa, ála báwɔnɔ bəsiə,
sikpi eto bulə saa mensikɛ mə
lə əsuə, nya bənyə sɛtɔsusu nya
bəsiə nkpə lə Bonamute eto ko-
totsyuetsyue əsuə, nya béfi mə
əsuə bákpe lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto
əsuəale eto bɔwunsəko əsuə.

Petro Ésu Lida Ku Yopa.

32 Petro áyɛ ótsyilama nlebe kpə
óbe bafokanɔfɔ kenke. Nya úsu
únyə bafokanɔfɔ ba nkpe lə umə
wə baakpo Lida tsya. 33 Mfó
úsu únyə osani utsyuə wə baakpo
Ainea wə nlɛ bufi nlabe lə kalebe
kani, ani ku akpa díkpə alɛ mfam-
fla sɔ̃ɔ̃. 34 Nya se Petro dínyə wəə,
ɔ́tɛyi wə nkə, “Ainea, Yesu Kristo
átsya fə bufi! Taka əńyə lə əkənə
fə belabeke!” Lamfolamfo Ainea
átaka uńyə. 35 Nya se betidi ba
kenke nkpe lə Lida ku Saron eto
kəmə dínyə bə Ainea átaka ɔlɛ
bɔyɛ kafe mfóo, bátsyi bawuninsə
béfi əsuə bətə Bonamute əmə.
36 Usio utsyuə wə léfo ɔ́nɔ akɛ
lə Yopa wə baakpo Tabita nya lə
Sigriki əsuə bə Dorkas eto kasɔ
ni kafɛ. Úfi wə lefe kenke úyifo
kasɛɛ kpə nya úyifo kafo ɛkpɛ útə
bakombo. 37 Úbə ɔ́nɔ bufi nya
úkpə. Se bəfləsə wə ntu bálosəə,
bésu bálɔ wə bákpo lə abanslo
kato. 38 Lefe nəmfó se bánɔ bə
Petro əbə údufə Lida itsyise Lida
mantsyo lə Yopa ɔflɔɔ, bafokanɔfɔ
lə Yopa ákpe wə betidi inuə bə
bakpa wə baboko Yopa akpa akpa.
39 Nyaso Petro əmuə əsuə nya
útəkəko mə besu kaka balabesə
wə kato. Nya bakɔbəsiə ba nkpe
mfóo, díńyə batsyilama Petro
banlɛ nku buwi, nya béfi awu
akpa akpa nya Dorkas léka lə wə
nkpə lefe banlɛ wə bote.

40 Petro ətə nkə məmblɛ bɔ lə
diyo nəmə kafo nya óse akonki
óto ola. Nya útsyi ənəmi útə ɔkɔ
əmə nya ɔ́tɛyi nkə, “Tabita, taka!”
Lamfolamfo úmənkli wə ənəmi,
nya kase únyə Petro koo, ótaka
úsiə. 41 Nya Petro ənə kɔni utsyuə
nya ɔ́wunsəko wə ótaka únyə.
Petro esinkli ókpadi bafokanɔfɔ
ku bakɔbəsiə bamə bəbə, nya úfi
wə ókpe mə lə ani ku nkpə. 42 Nya
ditiki nəmfo dísensə lékpo lə Yopa
mfó, itə betidi kpə áfo Bonamute
bánɔ. 43 Lə nnya kamaa, Petro
əsiə lə Yopa mfó itə eyi kpə lə
nwə baakpo Simon wə díkeyifo
kubukikue eto keyifo mfó ɔflɔ.

10

Petro Ésu Únyə Kornelio.

1 Lə lefe nəmfóo, osani ut-
syuə əsiə lə Kaisarea eto umə wə
baakpo Kornelio. Uyifo uninə utə
Romafɔ eto bamamanyə eto dit-
syukpa nə baakpo Italiafɔ. 2 Uyifo
utidi sɛɛ nya wə ku wə diyo eto
betidi kenke díyifo mba leesumu
Onanto. Utidi əmfo ákawunsəko
Yudafɔ eto bakombo, nya úkato
ola lefe saa kətə Onanto. 3 Diyi
lɔni lə ketsyitsyokɔmi eto abombo
ətsyə sekaa, únyə buləkəkate but-
syuə. Únyə lə buləkəkate əsuə
bomə nkə Onanto eto ɔtɔnkpe
utsyuə əbə, nya ókpadi wə nkə,
“Kornelio!”
4 Nya lefe nə Kornelio dínyə
wəə, óbe wə tũũ ku sikpi nya ɔ́tɔ
wə nkə, “Onamute, be ini?”
Onanto eto ɔtɔnkpe əmfo átɛyi
wə nkə, “Kase faato ola ku kase
feeyifo kafo ɛkpɛ kətə betidi édufə
Onanto ənə. 5 Kpe betidi bətsyuə
lə besu Yopa lə besu bakpadi os-
ani wə baakpo Simon wə bensi
baakpo Petro baboko. 6 Okpe lə
Simon wə nsi lə lekpo ɔflɔ wə
leeyifo kubukikuə eto keyifo mfo.”
7 Se Onanto eto ɔtɔnkpe əmfo
díduu, Kornelio ákpadi wə diyo
eto betidi inuə ku bamamanyə eto
mba laase wə tsya eto ɔni wə ni
utidi sɛɛ. 8 Nya ɔ́tɛyi mə lesa nə
díbə, nya ókpe mə nkə besu Yopa.
9 Se kale dísiə nya banyɛ lə
kusu bantɔ nya ibu sɛkɛ lə bedufə
Yopa mfóo, Petro ábe úsu diyo
nə bankpe eto kato itə kakɔmi eto
lefosi abombo ənuə eto olatoto.
10 Kukpɛnsɛ étsyiko wə bɔlɛ, fɛɛ
mfe banlɛ lesa bonwa nɛ. Nya
únyə buləkəkate butsyuə. 11 Únyə
se kato lɛsini, nya únyə lesa nə fe
kafia flubia kplɛ kətsyuə ka lɛmɔ,
nya banlɛ kə lə esi ana nyamə
ketsyi kato kanlɛ kasɔ bubə. 12 Lə
kafia kamə kafo aakə bebuki akpa
akpa ku bawa ku baklɔbɛ. 13 Mfó
ɔ́nɔ ɔkɔɛ utsyuə nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Petro, taka, lo lə edi!”
14 Fɛɛ Petro édi etiki ɔ́tɛyi nkə,
“Owo lo! Kulefe! Bonamute,
méndi tɔ kulesa nə Yudafɔ leekisi
budi nyə!”
15 Ɔkɔɛ emfo esi ɔ́tɛyi wə nkə,
“Lesa nə Onanto díyifo kɛnkɛɛ,
mantɛyi fə iyifo ekisisa!” 16 Únyə
buləkə kate bomfo sitsyə sɔ̃ɔ̃.
Nya ditsyəfə kamaa, bétsyi kafia
kamfo besuko kato.
17 Lefe nəmfoo, ditsyəbi nə
díləkə əsuə léte mfó éyifo Petro
yanii, nyaso ɔ́tɔ wə əsuə nkə, “Be
nnya mínyə mfo lete, nnya kasɔ
nkpə?” Lefe nəmfo kee, betidi ba
Kornelio lékpe mfó əbə bédufə
umə əmə. Nya se bənyə diyo nə
banlɛ bɔbɔbɛɛ, bəbə bəńyə lə ni
kesie. 18 Nya bəńyə banlɛ kaka
Simon Petro nkpe disi bɔtɔ.
19 Nya se Petro dísiə úkəbu disi
itsyi lə buləkəkate bo únyə əsuəə,
Lɛwɔnɔ ídi wə etiki lɛtɛyi nkə,
“Bebe basani itsyə əbə balɛ fə
bɔbɛbɛ. 20 Taka, muə əsuə lə
esu ko mə. Mante sikpi ku mə
butəkəko kesu. Mɔ uni létsyese
mə.”
21 Nyaso Petro ésu únyə mə nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Mɔ ni nwə bɛnlɛ
bɔbɛbɛ. Bomfo buɛɛ.”

22 Bətə wə mbuayɛ bənkə, “Butsyi Kornelio wə ni Romafɔ eto omamanyə ninə ɔflɔ. Uyifo utidi sɛɛ wə ləəsumu Onanto. Nya Yudafɔ kenke laala wə asa tinti. Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə lɛtɛyi wə nkə okpe fə utidi lə əbə wə diyo lə ɔnɔ fə kɛnyɛ eto etiki nya fanyɛnko.” 23 Lə nyaso Petro átɔnɔ ókpa mə údufənko kaka onkpe nya ófo mə fe wə bafɔ útə bátsyimɛ wə ɔflɔ.

Se kale dísiəə, ótaka útəkəko mə. Nya bafokanɔfɔ ba ditsyi Yopa mfo eto bətsyuə dítəkəko mə bésu.

24 Bésu bédufə Kaisarea kəsiəsə. Lefe nəmfóo, Kornelio ébokpo wə diyo eto betidi utsyə ku wə bayɛtsyuə bətsyuə nya bensi bensəkə Petro eto bubə kedufə. 25 Kase Petro nlɛ diyo nəmə budufəə, Kornelio átsyako wə nya óse akonko lə Petro eto ənəmi nya óbokosə wə disi kasɔ. 26 Fɛɛ Petro átɛyi wə nkə, “Taka əńyə! Mintsya utidi ətə mini.” 27 Nya lə kase bantɔ banlɛ etiki budii, Kornelio ákpa wə úsuko kaka betidi fɛfɛ létsya bensi.

28 Nya Petro lɛtɛyi mə nkə, “Mi kosate yi biə bo Yudafɔ eto kɔfi məntə kusu nkə ndufə utidi wə lenni bo ɔni eto diyo nye nsu wə ɔflɔ kulaatsya. Fɛɛ Onanto ələkə óte mɛ nkə membu kuutsyuə saa fe utidi wə dimeńyə utə lee menyifo kɛnkɛ. 29 Lə nyaso se fákpe fə bakpadi mɛɛ, mánni nya míntaka mímbə nɛ. Nya beso bɛnlɛ mɛ bokpadi?”

30 Kornelio átɛyi wə nkə, “Fe eyi ana ni nnya léfee mməə, nya lə lefe nəmfo sekaa, se minlɛ ola boto lə kakɔmi eto ətsyə eto lefe lə mɔ diyoo, lefua utidi utsyuə ko lɛbɔ úńyə mɛ lə ənəmi, okpe awu nnya díkəyənde! 31-32 Ɔtɛyi mɛ nkə, ‘Kornelio, Onanto ánɔ fə olatoto ku kase feeyifo kafo ɛkpɛ kətə betidi. Nyaso kpe betidi lə besu Yopa lə bakpadi nwə baakpo Simon wə bensi baakpo Petro wə nkpe lə Simon wə leeyifo keyifo kubukikue eto lə lekpo ɔflɔ baboko.’ 33 Nko eso lamfolamfo mínkpe fə ɔtɔnkpe miə ubə okpadi fə lə əbə nya fintsya lekplatsya fátaka fákpe akpa kusu fəbə nɛ. Nyaso bomblɛ si lə Onanto eto ənəmi mfo busəkə fə bə lə əbə atɛyi bo ditiki nə Bonamute lɛtɛyi fə nkə batɛyi bo.”

Petro Édi Etiki Úləkə Ditiki Sɛɛ Nəmə Kasɔ Óte Mə.

34 Nyaso Petro édi mə etiki nkə, “Nnyə ntsyə lekpo sitinti minkə Onanto aambe betidi eto ənəmi lə wə eyifosa əsuə. 35 Bomu kusə saa eto utidi wə laabokosə wə əsuə kasɔ kətə wə, keyifo kasɛɛ, wə waala nɛ. 36 Mfo nnɔ miə bɛnɔ Ditiki Sɛɛ nə Onanto díləkə óte Israelfɔ bə, ɛyɛ lə Yesu Kristo wə ni betidi kenke eto Onamute əsuəə, boonyə diyuə. 37 Biyi lesa kplɛ nə díbə Israel eto kasɔ kenke idu lə lefe nə Yohanes lébe letsya lə Galilea eto kasɔ itsyi lə ntufləsəfləsə eto lekpa nəmɔ əsuə. 38 Nya bɛnɔ tsya kase Onanto lékpo Yesu wə ditsyi Nasaret ɔhile utsyə lə lefe nə úfi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ku əsuəale útə wə. Nya ótsyilama úkeyifo asa sɛɛ, nya ótsya mba Obonsam díkelə kɛlɛkɛ mə ketsyiko lə bulə bomə əsuə itsyise Onanto əsiə ko wə.

39 “Búdi adansiɛ lə asa nnya kenke úyifo lə Israel eto kasɔ ku Yerusalem. Mfó əmə básɔ wə lə uyikabie əsuə bálo nɛ. 40 Fɛɛ Onanto esi ótaka wə utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə lə diyi tsyəfə əsuə nya úləkə wə óte betidi dínyə. 41 Fɛɛ inni betidi ba kenke dínyə wə. Bomu bo mba Onanto díləkə nkə budi wə badansiɛɛ, bo ni mba dínyə wə nɛ. Nya búdi nya búnə ku wə lə wə botaka kəńyə eto kama. 42 Bo ni mba ótsyese nkə busu bɔtɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə lə kalebe saa butə betidi nɛ. Nya

lə buləkə bote boənkə, Onanto ni
futsyə díləkə Yesu fe Okponkpo
itə bəkpənkpə ku kawunsiə eto
betidi kenke. 43 Nya Onanto eto
bənyɛləkətidi ba kenke dídi etiki
itsyi lə wə bənkə utsyuə saa kee
léfo wə ɔ́nɔɔ, Onanto ebufi wə
abua ɔtsyɛ wə lə Yesu eto diye eto
əsuəale əsuə."

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Áyifə Dísiə Lə Mba Lenni Yudafɔ Tsya Ǝsuə.

44 Nya lefe nə Petro ńyə ɔnlɛ
etiki nyamfo budii, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
áyifə dísiə lə mba kenke lɛkɛ mfo
banlɛ Petro eto ditiki nəmə bɔnɔ
əsuə! 45 Yudafɔ eto bafokanɔfɔ
ba dítəkəko Petro betsyi Yopa
bəbə mfóo, etiki nyamə éyifo mə
yanii! Itsyise Onanto ətə wə
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə áyifə díbə
dísiə lə mba lenni Yudafɔ tsya
əsuə. 46 Fɛɛ bəmbofo bɔtɛyi bə
inni nko ini. Itsyise bánɔ se banlɛ
bele bamba kpə bɔtɛyi katɛsɛ
Onanto. Nya Petro lɛtɛyi nkə,
47 "Betidi bamfo tsya áfo Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ fe kase bo tsya lefo esoo,
boəmbofo bɔni boə boəmbufləsə
mə ntu." 48 Nyaso útə kusu nkə
bəfləsə mə ntu lə Yesu Kristo eto
diye əsuə. Lə nyamfo eto kamaa,
bálɛ Petro lekpakpa bə usiə lə mə
ɔflɔ itə eyi asiani.

11

Petro Ǝləkə Asa Kasɔ Óte Yerusalem Eto Bafokanɔfɔ.

1 Yanklɛ fɛ batɔnkpe bamə
ku bafokanɔfɔ bamba lə Yudea
lɛnɔ bə betidi ba lenni Yudafɔ
tsya ébɔtsyi báwuninsə báfo
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ.
2 Nyaso lefe nə Petro dísinkli
úsu Yerusalem eto uməə, Yudafɔ
eto bafokanɔfɔ ba lɛkɛ mfóo,
mántɔnɔ ko wə. Nya bátɔ wə
bənkə, 3 "Beso fésu fásɔnɔ lə bafɔ
ba dímanla alo nya fákpe kɔni lə
ɔkpɛ ɔni əsuə fédi lesa ku mə?"

4 Nyaso Petro ələkə etiki nyamfo
kenke kasɔ óte mə nkə, 5 "Lə lefe
nə minkɛ lə Yopa minlɛ ola botoo,
nnyə buləkəkate butsyuə. Mfó
mínyə kafia kplɛ kətsyuə ka banlɛ
lə esi ana kétsyi kato banlɛ kə
kasɔ bobokosə lə mɔ ɔflɔ. 6 Se
minlɛ ola mímbee, nnyə bebuki
akpa akpa eto kakle kpe lə kafia
kamə kafo, batobuki ku betubuki
ku mba laabɔdi lə kasɔ ku baklɔbɛ
ákpo mfó. 7 Ete mínɔ ɔkɔɛ utsyuə
nlɛ etiki budi katɛyi nkə, 'Petro!
Taka, lo lə edi!'

8 "Nyaso nləkə kɛnyɛ ntɛyi
minkə, 'Kula o-o! Kulefe! Bona-
mute, méndi tɔ kulesa nə Yudafɔ
leekisi budi nyə.'

9 "Fɛɛ ɔkɔɛ əmfo esi údi etiki
útsyi kato ɔ́tɛyi nkə, 'Lesa nə
Onanto diyifo kɛnkɛɛ, mantɛyi fə
diyifo dimankpa.'

10 "Nnyə buləkəkate bomfo sit-
syə sɔ̃ɔ̃. Lə nnya kamaa, kafia
kplɛ kamfo ka eto kafo bebuki
bamfo nkpoo, bétsyi ke bábesə
kato isu ese lefe nə kánya vĩĩ.
11 Lə lefe nəmfó tututuu, be-
tidi itsyə ba bákpe bə bakpa
mɛ baboko Kaisarea əbə bédufə
diyo nə minkɛ. 12 Nya Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ lɛtɛyi mɛ nkə ntəkəko mə
lə busu. Mɔ bayimi ekua bamfo
ditsyi Yopaa, ətəkəko mɛ busu
Kaisarea búsu búdufə osani wə
lekpe mɛ batɔnkpe ini Kornelio
eto diyo. 13 Ɔ́tɛyi bo kase Onanto
eto ɔtɔnkpe díləkə əsuə óte wə
nya ɔ́tɛyi wə nkə, 'Bɛbɛ utsyuə
akpe Yopa lə usu ɔbɛbɛ nwə
baakpo Simon Petro. 14 Wuudi mi
etiki nnya luutə bə fə ku fə diyo
eto betidi kenke luunyə bofo.'

15 "Fɛ míntsyiko Ditiki Sɛɛ nəmə
bɔtɛyii, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ébubə
dídufə mə məmblɛ kenke lə əsuə
fe kase dídufə bo lə əsuə lə
kasɔ ketsyikokɔ kamə! 16 Nyamfo
dítə mínkloma lesa nə Bonamute
lɛtɛyi lefe nə ɔ́tɛyi nkə, 'Sit-
inti Yohanes efi ntu ufləsə be-
tidi. Fɛɛ Onanto ebufi Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ ufləsə mi.' 17 Nya lə Onanto
ətə betidi ba lenni Yudafɔ ətəsa

nyamfo fe kase úfi útə bo lə lefe nə
bófo Bonamute Yesu Kristo bɔ́nɔɔ,
owoe mini bə lə mmfo Onanto
kusu buti nko?”
18 Se bánɔ etiki nyamfoo,
bénsite lesa nə bɔtɛyi. Bomu
bátɛsə Onanto bátɛyi bənkə,
“Sitinti Onanto ətə betidi ba
lenni Yudafɔ tsya kusu nkə batsyi
bawuninsə lə bənyə nkpə.”

Bafokanɔfɔ Lə Antiokia Efui Bakpe.

19 Nya lefe nə asa nyamfo
nlɛ bubə nkoo, bafokanɔfɔ ba
dítsyətsyi bédu lə bulə bo dítu
mə itsyi lə kase bálo Stefano
əsuəə, bésu bédufə Foinike ku
Kipro ku Antiokia eto kəmə.
Nya bátsyilama banlɛ ditiki sɛɛ
nəmə bɔtɛyi Yudafɔ hã. 20 Nya
bafokanɔfɔ ba ditsyi Kipro ku
Kirene dísu Antiokia bésu bátɛyi
betidi ba lenni Yudafɔ Bonamute
Yesu eto Ditiki Sɛɛ nəmə. 21 Nya
se Bonamute eto əsuəale lɛkɛ ko
mə esoo, bafokanɔfɔ ba difi əsuə
bətə Bonamute əbə befui bakpe.
22 Lefe nə bafokanɔfɔ ba nkpe
lə Yerusalem lɛnɔ ditiki nəmfoo,
bátsyese Barnaba bə usu lə usu
obe lesa nə nlɛ bubə lə Antiokia.
23 Se úsu údufə mfó nya únyə kase
Onanto lɛwunsə ko məə, únyə
disuəyuə tinti nya usi ókpe mə
nkɛale nkə bəńyə kekleke lə bo-
fokanɔ əsuə nya lə bedi ɔnukualɛ
bətə Bonamute ku mə utu kenke.
24 Barnaba eyifo utidi sɛɛ wə nkpe
bofokanɔ nya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi
ko wə tinti. Ɛyɛ lə wə bɔwunsəko
əsuəə, bafokanɔfɔ bamə əbə befui
bakpe.
25 Lə nnya kamaa, Barnaba ésu
Tarso, úsu ɔ́bɛbɛ Saulo mfo. 26 Se
únyə wəə, ókpa wə bédu bəbə
Antiokia nya mə inuə bamə dísiə
mfó lɛlɛ wɔlɔlɔ. Bakɛ mfó bákate
betidi kpə asa. Antiokia mfóo,
nya betsyiko bafokanɔfɔ bokpo bə
Kristofɔ nɛ.
27 Lə lefe nəmfo tututuu,
Onanto eto bənyɛləkətidi bətsyuə
etsyi Yerusalem bəbə Antiokia.
28 Mfó mə nti eto ɔni wə baakpo
Agabo, létaka uńyə lə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ eto əsuəale əsuə nya ɔ́tɛyi
nkə kukpɛnsɛ kekleke ebubə lə
kawunsiə kenke. Nyamfo əbə ítə
lə lefe nə Romafɔ eto Okankplɛ
wə baakpo Klaudio nlɛ seka
budi. 29 Nyaso bafokanɔfɔ bamə
éfi nsusu bə baako asa lə befi
batsyese bafokanɔfɔ ba nkpe lə
Yudea eto kasɔ. Nya mə utsyuə
saa léko kase woofo. 30 Nya se
báko bikə biaməə, béfi mi bətə
Barnaba ku Saulo nya béfi mi
bésu bətə Yudea eto bafokanɔfɔ
eto beninə.

12

Herodes Ákpe Batɔnkpe Bamə Bulə.

1 Lə lefe nəmfo əsuə, Oka
Herodes əmuə bafokanɔfɔ eto
bətsyuə nkə lə ókpe mə bulə
kekleke. 2 Útə balo Yakobo wə
ni Yohanes eto ɔyimisani ku lesi-
abi. 3 Nya se únyə nkə nnya
úyifo ákɛ Yudafɔ ɔkɔɛɛ, úmuə
Petro tsya lə lefe nə beedi Abolo
nnya Ǝyənkisəsa Ləmbə eto Diyi.
4 Se bəmuə wəə, bákpe wə lə
diyo kaka mba laase diyo nəmə
eto ena ena eto akpa ana ba
laafloma bətsyuə ńyə lefe saa
banlɛ wə bose. Herodes eto nsusu
ni bə lə ubə ufi wə utə betidi lə
bakponko wə lekpo lə mə diyisɛɛ
nə baakpo Ukpə Ása Bo Ɔyila eto
kama. 5 Nyaso mba laase mfó
ákase Petro lə diyo nəmə. Fɛɛ
bafokanɔfɔ bamə ákato ola kek-
leke ákalɛ Onanto lekpakpa lə wə
disi.

Onanto Ǝləkə Petro Wə Bákpe Lə Diyo.

6 Nya lə ketsye ka eto kəsiəsə ka
Herodes díbu disi nkə wútələkə
Petro lə diyo utə betidi baməə,
Petro álabe selabe lə mba laase
eto inuə eto nti. Nya bákpe wə lə
kɔnyɔ kplɛ ko béfi batsyasə lə mə

kosate eto ani əsuə. Nya fɛ mba
laase mfó eto bətsyuə díńyə banlɛ
siku siamə bose. 7 Akpaakpa
koo, Kato eto Ɔtɔnkpe ko lɛbɔ
nya lekpasə léfo diyo nəmə kenke.
Nya Kato eto Ɔtɔnkpe dífi wə kɔni
útəkə Petro lə lekpake ósanklisə
wə nya ɔ́tɛyi nkə, “Kɔse mlə lə
ataka əńyə!” Kɔnyɔ kplɛ ko nkpe
wə lə kɔni lɛsini kɔ́bɔ kókpo lə
kasɔ. 8 Nya Kato eto Ɔtɔnkpe
əmə lɛtɛyi wə nkə, “Fi fə awu ku
afɔkpa akpe.” Nya Petro díyifo
nko. Nya Ɔtɔnkpe əmə disi ɔ́tɛyi
wə nkə, “Fi fə awu kɛntsyɛ akpe
lə ətəkəko mɛ.”

9 Nya Petro létaka útəkəko wə,
nya ɔ́bɔ lə diyo nəmə kafo. Lefe
nəmfo kenkee, wánte lə lesa nə
Kato eto Ɔtɔnkpe əmə nlɛ buyifo
eyifo sitinti, úbu nkə kola ete ɔnlɛ
busiə. 10 Nya báyɛ báfe mba laase
eto ditsyukpa tutɛ ku bənuəfə.
Nya se báyo situ eto kesie kplɛ
ka baayɛ kedufə umə əmə̈ə, siku
siamə kosate ko lɛsini əsuə. Nya
báyɛ lə kesie kamə tsya báfe. Nya
se báyɛ bésu sɛtɔ sɛkɛɛ, Kato eto
Ɔtɔnkpe əmə ko lénya údu lə wə
ɔflɔ.

11 Lə nnya kamaa, fɛ Petro léte
lesa nə díbə wə lə əsuə nya ɔ́tɛyi
wə əsuə nkə, “Mɔmɔ mbote miə
sitinti ini bə Bonamute létsyese
wə Ɔtɔnkpe əmfo nkə ubə uləkə
mɛ utsyiko lə Herodes eto ani ku
asa nnya Yudafɔ díbu bə booyifo
mɛ tsya lə diyo nəmfo kafo!”

12 Nya se únyə nnya díbə ut-
syə lekpoo, údu úsu Maria wə
ni Yohanes Marko eto ambe eto
diyo kaka betidi kpə létsya banlɛ
ola boto. 13 Nya se Petro léyo
diyo nəmə eto kəsiə̈ə, ɔ́sɔ siku
siamə. Nya uyifoyifosiobi utsyuə
wə baakpo Roda ábɔ úsu nkə
woabe futsyuə uni. 14 Se ɔ́nɔ
Petro eto ɔkɔɛ utsyə lekpoo, únyə
disuəyuə ofensə! Itə wánsini wə
siku siamə, bomu útsyetsyi úsu
wə betidi ɔflɔ úsu ɔ́tɛyi mə nkə
Petro əbə uńyə lə siku kama.

15 Bátɛyi wə bənkə, “Ntɔ disi
lébia fə?” Nya usi úńyə lə nnya
əsuə nkə sitinti ini. Nyaso bátɛyi
wə bənkə, “Nyalɛ ətsyuə̈ə, wə
kato eto ɔtɔnkpe uni!”

16 Lə lefe nəmfo kenke əsuə̈ə,
Petro esi úńyə ɔlɛ kesie eto siku
bɔsɔ. Nya lefe nə básini se
nya bənyə wə̈ə, íyifo mə yanii.
17 Úyifo mə kɔni nkə bánkpo
kudu. Ɔtɛyi mə asa nnya díbə
ku kase Bonamute díbə úləkə we
utsyiko lə diyo nəmə kafo. Nya
ɔ́tɛyi mə nkə, “Bisu bɛtɛyi Yakobo
ku bayimi bafɛfɛ asa nnya díbə.”
Nya udu mə lə ɔflɔ úsu kalebe
bamba.

18 Nya se kale dísiə̈ə, íyifo mba
laase mfó yaa, nya éboko bulə
kpə. Bátɔ mə əsuə bənkə, “Se
tutuutu Petro lefe mɔmɔ?” 19 Nya
Herodes ətə bábɛbɛ wə tinti, fɛɛ
bənnyə wə. Útə bəmuə mba laase
diyo nəmə bákpoko mə lekpo, nya
útə nkə balo mə. Lə nnya kamaa,
Herodes édu lə Yudea úsu úsiə lə
Kaisarea itə lefe ditsyuə.

Oka Herodes Eto Ukpə.

20 Lə lefe nəmfóo, Herodes ənyə
ɔblɔ tinti ókpe Tiro ku Sidon eto
betidi, nyaso bésu lə sitiditu əsuə
bə lə besu bənyə wə. Bésu bátɔ
bɔwunsəko betsyi lə Blasto wə ni
Herodes eto nwə laabe diyo ɔflɔ
bə ɔlɛ Herodes lekpakpa lə utə
lə lɔniyifoyifo lə dibə lə mə inuə
bamə ku Herodes eto nti. Ibə nko
itsyise Herodes eto kasɔ bəkənyə
mə didisa ketsyiko.

21 Nya lə diyi nə Oka Herodes
ditsyə mə̈ə, ókpe wə bekankə
nya úsiə lə wə lekankpomɛ əsuə
údi betidi bamə etiki. 22 Se údi
etiki ólosə̈ə, betidi bamə áfa básɔ
ani bətə wə nya bátɛyi bənkə,
“Onanto Kosate eto ɔkɔɛ uni! Inni
utidi!”

23 Lamfolamfoo, Bonamute eto
Ɔtɔnkpe ákpe Herodes bufi lə

əsuə, itsyise wémfi atɛsɛ Onanto.
Nya batsyini dídi wə əsuə kenke,
nya úkpə.
24 Nya Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə lɛyɛ letsyo, dísensə nya
bafokanɔfɔ difui bakpe.
25 Nya lefe nə Barnaba ku Saulo
lélosə mə keyifo ka bákpe mə
bə besu beyifoo, bésinkli bet-
syi Yerusalem bəbə nya bákpa
Yohanes wə tsya baakpo Marko
báyɛnko báboko.

13

Bákpe Barnaba Ku Saulo Kɔtɔ.

1 Lə Antiokiaa, Onanto eto
bənyɛləkətidi bətsyuə ku bateasa
ákɛ lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa
nəmə nti. Mə ni Barnaba ku
Simon wə baakpo utidi naa ku
Lukio wə ditsyi Kirene ku Manaen
nwə ku Oka Herodes békluəsə
bakɔ taa mə sikpefi lefe ku Saulo.
2 Nya lefe nə banlɛ Bonamute
bɔtəsə nya bakɛ lə kɛnyɛklekle
əsuəə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əbə dídi
mə etiki nkə, "Biləkə Barnaba
ku Saulo bitsyə itə keyifo ka eso
mínkpadi mə." 3 Lə nyamfo esoo,
beninə bamə ákle kɛnyɛ nya báto
ola nya bətəkə mə ani, nya bətsyə
mə kusu.

Barnaba Ku Saulo Ésu Kipro.

4 Se Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ditsyə
mə kusu lélosəə, bésu umə wə
baakpo Seleukia. Mfó béfi ɔklɔ
báyila lekpo nəmə bésu kasɔ ka
ntu letsyilama eto umə wə baakpo
Kipro. 5 Se bésu bédufə umə
wə baakpo Salamii, bésu Yudafɔ
eto ntsyakɔ bésu bédi mə ditiki
sɛɛ nəmə. Nya Marko Yohanes
díkəko mə fe mə ɔwunsəkotsyuə.
6 Se bédu mfóo, báyɛ lə kasɔ
kamə bésu bédufə umə wə
baakpo Pafo. Mfó bátsyako
Yudanyə wə ni ofate wə ni sedia
eto unyɛləkətidi wə baakpo Bar-
Yesu eto ubi. 7 Ofate əmfo ku
Aba eto unyɛsiə wə baakpo Sergio
Paulo eyifo bayɛtsyuə. Nko eto
Aba eto unyɛsiə əmfo wə diyifo
obesibe ákpadi Barnaba ku Saulo
nkə bəbə bənyə wə, itsyise óla
nkə lə ɔnɔ Onanto eto ditiki nəmə.
8 Nya se bésuu, ofate əmə wə
baakpo tsya bə Elima lə Sigriki
əsuəə, ənə etiki ku mə. Óla nkə
lə uləkə Aba eto unyɛsiə əmfo eto
nsusu utsyiko lə etiki nnya Saulo
ku Barnaba lela bə beedi əsuə.
9-10 Fɛɛ Saulo wə tsya bensi
baakpo Pauloo, ábe ofate əmfo
ku lɛbləfi kekleke. Nya úləkə
óte wə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto
əsuəale nkə, "Fə Obonsam eto
ubi, eyifo odia ku nwə laawɛ
betidi kakpe. Nya feekisi
kasɛyifoyifo, nya faatsyi Bona-
mute eto ɔnukualɛtiki kawuninsə
keyifo bidia! 11 Bonamute ebutəkə
fə kɔni mɔmɔ nya wuutə fə ənəmi
ba, nya fensiembunyə kofe bio isu
ese lə lefe ditsyuə eto kama!"

Lamfolamfo lɛtɔntɔ eti Elima lə
ənəmi, nya wénsifo asa bunyə
bio. Úkawunya ani kabɛbɛ utidi
nkə lə ɔyɛnko wə. 12 Lefe nəmfo
se Aba eto unyɛsiə əmfó dínyə
nyamfo nkoo, íyifo wə yanii, nya
ófo Bonamute eto ditiki nəmə ɔ́nɔ.

Barnaba Ku Saulo Ésu Antiokia Lə Pisidia.

13 Nnya kamaa, Paulo ku mba
ntəkəko wə ésu bédufə lə ɔklɔ
nya bédu lə Pafo bésu Perge wə
ni umənkplɛ wə nkpe lə Pamfilia
eto kasɔ. Mfó nya Marko Yohanes
dídu mə lə ɔflɔ úsinkli úsu
Yerusalem. 14 Se bédu lə Pergee,
bésu Antiokia, umənkplɛ wə nkpe
lə Pisidia. Nya lə Ɔnwɛditsyəyii,
bésu Yudafɔ eto katsyakɔ nya
bəsiə kasɔ lə betidi bamə nti.
15 Lefe nə bákakla asa betsyiko
lə Moses eto kɔfi eto kukue
ku Onanto eto bənyɛləkətidi eto
asawɔniwɔni bálosəə, katsyakɔ
eto batɔnkotɔnko ətə Paulo ku
wə bətsyuə bote bə, "Bayimi,
lə utsyuə kpe ditiki ditsyuə nkə
woatɛyi lə ufi okpe bo nkɛalee, lə
ubə ɔtɛyi."

16 Mfó Paulo létaka uńyə nya
óte kɔni kato lete bə bedi kaa,
nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Israelfɔ ku
mimba kenke ba lenni Israelfɔ ba
leetsyue Onanto koto, bitsyue ato
lə bɛnɔ! 17 Israelfɔ eto Onanto ni
nwə díləkə bo banamə nya ókpo
mə atsyɔ. Nya úyifo mə kusə kplɛ
eto betidi lə lefe nə bəsiə kafɔle
ka ni Egipte. Onanto ələkə mə
utsyiko Egipte ɛyɛ lə wə əsuəale
kplɛ nyamə əsuə. 18 Óbe mə nya
ókpa mə ɔ́yɛnko lə mfiminti itə
alɛ fosi ana nnya bákɛ mfo. 19 Se
ɔ́tsylɔsə əsə akuanse lə Kanan
eto kasɔɔ, úfi mə kasɔ kamə utə
Israelfɔ fe mə kedikɔ. 20 Nyamfo
kenke əbə itə fe alɛ alofa ana
awosi anɔ eto nti.

“Lə nyamfo eto kamaa, Onanto
ətə mə bakponkpo ba dídi seka
lə mə əsuə isu ese Onanto eto
Unyɛləkətidi Samuel eto lefe.
21 Nya bálɛ wə lekpakpa bə
utsyə oka utə mə. Nya Onanto
dítə mə Kis eto ubi Saulo wə
ditsyi Benyamin eto kafo, nya údi
seka itə alɛ fosi ana. 22 Nnya
kamaa, Onanto átakasə wə lə
seka əsuə nya úfi David úsiəsə
lə lekankpomɛ nəmə əsuə. David
əmfo ni utidi wə əsuə Onanto dídi
etiki utsyiko nkə, ‘Yese eto ubi
David ni utidi wə mɔ utu laala,
itsyise wuuyifo lesa nə maala.’

23 “Nko ke ini bə Onanto áyɛ lə
David eto kafo, nya úləkə Ofom-
fokətə wə ni Yesu utə Israelfɔ fe
kase utsyə bo kɛnyɛ. 24 Nya fɛ
Yesu luubəə, Ntufləsətidi Yohanes
əbə ɔ́tɛyi Israelfɔ kenke nkə batsyi
mə nkpə bawuninsɛ lə mə akɔɛsi
bayɛ abua buuyifo lə ufləsə mə
ntu. 25 Lə lefe nə Yohanes eto
keyifo nlɛ kalosɛkɔ bubəə, ɔ́tɛyi
betidi bamə nkə, ‘Owoe bibu biə
wə mini? Mɔ ni nwə bɛnlɛ kusu
bobe le? Owo lo! Fɛɛ wə kpe
lə kusu ɔlɛ bubə mɛ kama, nya
mənńyətə bə nyankli wə afukpa
eto kekue kulaa tsya!’

26 “Mɔ bayimi, Israel bebi, mi
mba ni Abraham eto bebi ku
mimba lenni Yudafɔ fɛ biesumu
Onanto, nkpə manlo eto bofo
bomfo əbə itə bomblɛ kenke.
27 Betidi ba nkpe lə Yerusalem
ku mə beninə mámfo Yesu bánɔ
bə wə ni mə Ofomfokətə əmə.
Nya bánnɔ kasɔ Onanto eto
bənyɛləkətidi eto ditiki nə baakla
kate bo lə Ɔnwɛditsyəyi saa əsuə.
Fɛɛ bətə bənyɛləkətidi eto etiki
əbə itə se bálo wə dikpənkpi eso.
28 Nya ite bə bənnyə kabua saa lə
wə əsuə tsyaa, bátɛyi Pilato bə utə
kusu lə balo wə.

29 “Nya lefe nə békeyifo lesa nə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi
utsyə itsyi lə lə wə əsuə bálosəə,
bələkə wə lə uyikabie əsuə bésu
bebikə. 30 Fɛɛ Onanto átakasə wə
utsyiko ɔkɔmə. 31 Nya lə eyi kpə
əsuəə, úləkə wə əsuə óte betidi
ba wonko mə lɛyɛ itsyi Galilea isu
Yerusalem. Mə ni betidi ba nlɛ
adansiɛ budi lə wə əsuə lə Israel
eto kusə nɛ.

32-33 “Nya mɔmɔɔ, búbə mfo boə
boefi Ditiki Sɛɛ nəmə boboko mi
bə Onanto eto kɛnyɛ ka útsyə bo
banamməə, əbə itə bo, bo mba ni
mə bebi. Nnya ni bə Onanto ətə
nkə Yesu si otaka utsyi ɔkɔmə ubə
nkpə. Nyamfo ni lesa nə David
lɛwɔni lə wə kusənkue nuəfə kafo
nkə Onanto átɛyi itsyi lə Yesu əsuə
nkə,

‘Mɔ Ubi feni.
Nya mmii, mbofiani fə anto.’

34 Nya nyamfo ni lesa nə Onanto
lɛtɛyi itsyi lə wə botakasə ketsyiko
ɔkɔmə kəbə ni nkə wembubu lə
kudi kafo.

‘Mookpo fə atsyɔ nnya diyifo
kɛnkɛ fe kase mínse
uyi mintsyə miə mookpo
David.’

35 Nko usi ɔ́tɛyi lə David eto kusə
bamba nkə,

‘Məmbutə bə fə uyifoyifo kɛnkɛ
əmfo kɛ lə kudi kafo ebú.’

36 “Ditiki nəmfo manyɛ lə David
eto kutsyə itsyise usiə nkpə úyifo
Onanto eto lelabi əsuə, nya ukpə
nya bébikə wə ku wə bana mə

nya wə əsuə eto sinə tsya díbú.
37 Fɛɛ nwə Onanto létakasə ut-
syiko ɔkɔməə, wə əsuə eto sinə
mémbú lə kudi kafo.
38 “Nyaso bayimi, bola boə bete
lə ekpa bə ɛyɛ lə Yesu əmfo
əsuəə, nya bábe abuabufikatsyɛ
eto ditiki nəmə letsya bətə mi
nɛ. 39 Nya utsyuə saa wə lefo
Yesu ɔnɔɔ, Onanto ebufi wə abua
ɔtsyɛ wə nya weembolo wə dikpi.
Nyamfo ni lesa lɔni nə Moses eto
kɔfi dímamfo buyifo kulefe nɛ.
40 Nyaso bebe kukɔnɔ! Biəntə lə
Onanto eto bənyɛləkətidi eto etiki
nnya bátɛyi bətsyə lə ɛyɛ bubə
kətə lə mi əsuə nko. 41 Itsyise
Onanto átɛyi nkə,

‘Bebe mimba ləəmə mɔ ditiki. Bitə
lə iyifo mi yanii lə bətsylɔ!
Itsyise lesa nə minlɛ buyifo mmii,
iyifo lesa nə biembofo bɛnɔ,
lə utsyuə ələkə ni kasɔ ote mi
kulaa tsya.’ ”

42 Se Paulo ku Barnaba nlɛ bɔbɔ
lə disikakpekɔ mfóo, betidi bamə
átɛyi mə bə besi bəbə bedi mə
etiki nyamfo lə Ɔnwɛditsyuə eto
diyi nə luubə. 43 Nya lefe nə
bésensə lə disikakpekɔ mfóo,
Yudafɔ kpə ku bafokanɔfɔ ba
léfiani Yudafɔ nya baate Onanto
sikpi ba lɛkɛ lə disikakpekɔ
mfóo, ətəkəko Paulo ku Barnaba.
Batɔnkpe bamə édi mə etiki nya
balɛ mə kɔlɛ bə bəńyə kekleke lə
bəsiə nkpə le lefonə Onanto əsuə.
44 Lə Ɔnwɛditsyəyi nə disi
dítəkəko nəmfóo, ibu sɛkɛɛ
eni umə əmə kenke eto betidi
əbə disikakpekɔ nəmə lə banɔ
Bonamute eto ditiki nəmə. 45 Nya
lefe nə Yudafɔ eto beninə dínyə
sitiditu sia díbə disikakpekɔ mfóo,
básɛsə ənəmi lə mə əsuə, nya
bétsyiko etiki bunə ku Paulo lə
etiki nnya ɔnlɛ bɔtɛyi əsuə nya
báka wə. 46 Fɛɛ Paulo ku Barnaba
ákpe utu besi bédi etiki bátɛyi
mə bənkə, “Ele bə budi Onanto
eto Ditiki Sɛɛ nəmfo itə Yudafɔ
bɔtɔnsə. Nya se bɛnɔ ditiki nəmfo
nya bɛtɛyi biənkə bianla nkpə
manlo bomfoo, búfi ni bɔlɛ mba
lenni Yudafɔ butə. 47 Nyamfo ni
kɔfi ko Bonamute dítə bo nkə,

‘Nnyifo fə fe okandiɛ ntə mba
lenni Yudafɔ
bə lə efi bofo aboko kawunsiə
eto lɛkpɔ saa.’ ”

48 Nya lefe nə mba lenni Yudafɔ
lɛnɔ lesa nə bátɛyi mfoo, bənyə
disuəyuə tinti, nya bátɛsə Bona-
mute eto ditiki nəmə. Nya mba
kenke Onanto díləkə itə nkpə
manloo, áfo bánɔ. 49 Nya Bona-
mute eto ditiki nəmə dísensə dísu
kasɔ kamə kenke.
50 Fɛɛ Yudafɔ bətsyuə édi ute
bákpe lə besio ba nkpe dibu ba
leesumu Onanto ku umə eto ben-
inə eto nti. Nya bétsyiko Paulo ku
Barnaba bulə kəńyə mə lə əsuə,
nya bála mə babɔsə lə mə lekpake
mfó. 51 Fɛɛ lefe nə banlɛ budu
lə umə əməə, báflɛ utembu wə
nkpo mə lə akpa bákpo lə umə
əmə nnya léte bə umə əmə eto
betidi áni mə. Nyamfo eto kamaa,
bédu mfo bésu Ikonion. 52 Nya
bafokanɔfɔ ba lɛkɛ lə Antiokia
mfó dínyə disuəyuə tinti nya béyi
ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ.

14

Paulo Ku Barnaba Ésu Bédufə Ikonion.

1 Nya se bédufə Ikonion tsyaa,
Paulo ku Barnaba ésu Yudafɔ eto
katsyakɔ mfó. Nya se bátɛyi
Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ Di-
tiki Sɛɛ nəməə, mə nti eto betidi
kpə áfo bánɔ. 2 Nya Yudafɔ ba
dímamfo Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmfo bánɔɔ, ənə etiki ku mə
nya bábiasə mba lenni Yudafɔ eto
nsusu nya bətə bə bátaka bəńyə
lə Paulo ku Barnaba lə əsuə. 3 Fɛɛ
batɔnkpe bamə əsiə lə umə əmə
itə lefe kɛntsyɛ ditsyuə ákate Di-
tiki Sɛɛ nəmə ku ute. Nya Onanto
tsya díləkə wə lefonə eto etiki
eto sitinti óte ɛyɛ lə ayanisa kpə
nnya útə béyifo əsuə. 4 Ibə bə
umə əmə eto betidi áma lə akpa

ənuə, bətsyuə ətəkə lə Yudafɔ eto
kama nya bətsyuə tsya dítəkə lə
batɔnkpe bamə eto kama.
5-6 Lə lefə ditsyuə eto kamaa,
umə əmə eto betidi betsyuə
ba leeni Yudafɔ ku Yudafɔ ku
mə beninə éfi nsusu bə bataka
bəńyə lə mə əsuə bakpɔ mə aba.
Batɔnkpe bamə ánɔ mə ketsyue
kamə, nya bétsyetsyi bédu bésu
Likaonia eto kəmə ka ni Listra ku
Derbe ku kəmə ka nkpe lə lekpake
mfó. 7 Nya bédi Ditiki Sɛɛ nəmə
mfó.

Paulo Ku Barnaba Lə Listra Ku Derbe.

8 Se bésu Listraa, osani utsyuə
akɛ mfó wə lɛtsyini taa lefe nə
bále wə nya wámfo tɔ botaka
kayɛ kulefe. 9 Úsiə mfó úkanɔ
ditiki sɛɛ nə Paulo ńyə ɔnlɛ budi.
Nya se Paulo lébe wə tũũ, únyə
nkə ófo ɔ́nɔ nya wə bufi bomə
luuyuə wəə, 10 Nyaso Paulo áfã
bembembe ɔ́tɛyi wə nkə, “Taka
əńyə lə fə akpa əsuə!” Nya osani
əmfo lésa ótaka úńyə nya útsyiko
bɔyɛ kafe.
11 Se betidi ba díńyə mfó banlɛ
ditiki nəmə ato butsyue dínyə lesa
nə Paulo díyifoo, báfã bembe-
mbe lə Likaoniafɔ eto sele əsuə
bátɛyi nkə, “Bananto beni! Báyifə
bəbə bo nti fenkə betidi!” 12 Lə
nyaso bətəkə Barnaba diye bə
Seus. Nya bətəkə Paulo tsya bə
Herme, itsyise wə ni futsyə díńyə
nlɛ etiki budi nɛ. 13 Nya Seus
eto usumunyə, nwə eto kesumukɔ
ńyə lə umə əmə eto kabanto mfóo,
éfi banantsyui ku kaflawasi óboko
nkə lə wə ku wə betidi bamə lə
befi bətə batɔnkpe bamfo kedi lə
umə əmə eto kabɔsie.
14 Nya lefe nə Paulo ku Barnaba
lɛnɔ lesa nə baala bə beeyifoo,
bənə mə kosate eto awu nnya
bankpe báfuadi, nya bétsyetsyi
bédufə lə betidi bamə nti. Mfó nya
báfã 15 bátɛyi bənkə, “Boantomə,
be bɛnlɛ buyifo mfó? Bontsya
kasɔ kamfo eto betidi ete buni fe
mi ke. Búbə mfo boə boefi ditiki
sɛɛ nəmfo boboko mi. Bisinkli
bɛyɛ asa bimba nyamfo eto kakle
buyifo lə bifi atɛsə bitə Onanto wə
dítə bo nkpə. Wə ni futsyə díyifo
kato ku kasɔ ku lekpo ku asa
nnya nkpe lə nnya kenke! 16 Kɔɔ
Onanto ətə kusu betidi kenke nkə
bəsiə nkpə lə kase mə léla əsuə.
17 Tsya usi wəələkə kate mi nkə
okpe sitinti ɛyɛ lə asa sɛ nnya
weeyifo kətə mi. Wəətə mi ɔsɔmi
ku bekelenkə lə lefe sɛɛ əsuə nya
wəətə mi edisa ku disuəyuə tsya.”
18 Ite bə bátɛyi mə nyamfo kenke
tsyaa, ilə fɛ betidi bamfo lɛyɛ kedi
kamfo mə butə.
19 Nya Yudafɔ bətsyuə ditsyi
Antiokia, umə wə nkpe lə Pisidia
ku Ikonion bəbə bábiasə betidi
bamfo eto nsusu, nya bátɔnɔ ku
mə báto Paulo aba nya bákpi
wə lə kasɔ bábɔnko lə umə əmə,
nya bébu bə úkpə. 20 Nya lefe
nə bafokanɔfɔ ba ńkpe mfo díbə
bəńyə batsyilama wəə, ótaka nya
usinkli úsu umə əmə. Nya se kale
disiəə, wə ku Barnaba édu bésu
Derbe.

Paulo Ku Barnaba Esinkli Besu Antiokia Wə Nkpe Lə Siria.

21 Nya besu bedi Ditiki Sɛɛ nəmə
lə Derbe. Nya se betidi kpə
bətsyuə díkafo bánɔ, bési besinkli
bésu Listra ku Ikonion ku An-
tiokia lə Pisidia eto kasɔ. 22 Mfoo,
besi bákpe bafokanɔfɔ nkpe mfo
nkɛale bə bənyə kekleke lə mə
bofokanɔ əsuə. Nya bátɛyi mə
tsya bə, “Ele bə bunyə kanyi kpə
fɛ lə bunyə disuəyuə lə Onanto
eto sekakedikɔ.” 23 Lə nnya
kama Paulo ku Barnaba tsya ələkə
batɔnkotɔnko bətə bafokanɔfɔ eto
etsyukpa nyamə kenke, nya lə ola-
toto kətə Onanto ku lə kɛnyɛklekle
əsuəə, béfi mə bákpe lə Bonamte
wə báfo bánɔ eto ani.
24 Nya lefe nə bábɔ lə kəmə
ka nkpe lə Pisidiaa, bésinkli bésu
Pamfilia eto kasɔ. 25 Nya batɛyi

Ditiki Sɛɛ nəmə lə Perge fɛ báfe
bésu Atalia. 26 Mfó bəsiə lə
ɔklɔ báyɛ bésu Antiokia, kaka
eto batɔnkotɔnko díkefi batɔnkpe
bamə bákpe lə Onanto eto ani itə
keyifo ka bákalosə mɔmɔ.
27 Se bésu bédufə Antiokiaa,
bákpadi bafokanɔfɔ ba nkpe mfó
kenke bətsyə ditsyu nya bátɛyi
mə kusu ko báyɛ eto etiki. Nya
bátɛyi mə asa nnya kenke Onanto
lɛyɛnko mə béyifo ku kase ɔ́sini
bofokanɔ eto kusu utə mba lenni
Yudafɔ. 28 Nya bəsiə lə An-
tiokia ku bafokanɔfɔ mfo itə lefe
kɛntsyɛɛ ditsyuə.

15

*Batɔnkpe Bamə Ku Beninə
Ákpe Disi Lə Yerusalem.*

1 Lə lefe nə Paulo ku Barn-
aba lɛkɛ lə Antiokiaa, betidi
bətsyuə ba ditsyi Yudea əbə mfó
nya bákate bafokanɔfɔ bamə asa
nnya ni bənkə, “Lə bánla fə lelo
fe kase Moses eto lekpa letee,
embunyə bofo.” 2 Paulo ku Barn-
aba ku betidi bamfo ənə ditiki
nəmfo ɛklɛ. Lə nyamfo esoo, bətə
bənkə bafokanɔfɔ eto bətsyuə
təkəko Paulo ku Barnaba lə besu
Yerusalem lə mə ku batɔnkpe
bamə ku bafokanɔfɔ eto beninə
ba nkpe lə mfó lə balɛ lelolala
eto etiki nyamfo babe. 3 Nyaso
se bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə
dítsyə mə kusu bálosəə, bédu
bésu Foinike ku Samaria eto kəmə
nya bésu bənyə bafokanɔfɔ ba
nkpe mfó. Bátɛyi mə bə mɔmɔɔ,
mba lenni Yudafɔ tsya éfi mə əsuə
bətə Onanto, nnya ni bənkə mə
tsya áfo bánɔ. Ditiki nəmfo ákpe
məmblɛ disuəyuə tinti. 4 Nya
se bésu bédufə Yerusalem, mə
beninə bamə ku bafokanɔfɔ ku
batɔnkpe bamə áfo mə kukɔnɔ.
Nya Paulo ku Barnaba dífi mə
kusu ko bésu eto amaniə bábɔ mə
ku asa nnya kenke Onanto díyifo
ɔ́yɛ lə mə əsuə.
5 Fɛɛ Farisifɔ ba díkafo Di-
tiki Sɛɛ nəmə eto ditsyukpa eto
bətsyuə átaka bə́ńyə lə mə nti
bátɛyi bənkə, “Ele be bayimi ba
lenni Yudafɔ tsya la lelo nya lə
beyifo lə Moses eto kɔfi əsuə.”

6 Nyaso mə beninə ku batɔnkpe
bamə átsya fe ditsyukpa nya
bédufə lə ditiki nəmfo əsuə. 7 Nya
lə katsyakɔ kamfóo, lə lefe nə
bákalɛ etiki nyamə bábe ɛklɛɛ,
Petro átaka ú́ńyə nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Bayimi, mi kosate yi biə
Onanto díləkə mɛ taa kɔ utsyiko
mi nti nkə ntɛyi betidi ba lenni
Yudafɔ tsya Ditiki Sɛɛ nəmfo lə mə
tsya lə bafo banɔ. 8 Nya Onanto
wə nyi betidi eto utu kəmiəə,
ələkə óte nkə ófo mə nya útə mə
wə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ fe kase úfi útə
bo tsya. 9 Wánkpe kabakəfə lə
bonko mə nti, nyaso ófo mə lə
bofokanɔ əsuə. Nya úfi mə abua
ɔ́tsyə mə fe bo ke. 10 Nya mɔmɔɔ,
beso biato Onanto kabe mmə?
Bo ku bo banamə mámfo bikə
bia nkpe kalende butsyi! Beso
bɔnlɛ mi bufi ketsyisə bafokanɔfɔ
mfo? 11 Owo lo! Nnya ni bə bófo
bɔ́nɔ boə kase Onanto dínyə bo
kaminsə nya ófo bo lə nkpə ɛyɛ lə
Bonamute Yesu eto lefonə əsuəə,
woofo mə tsya fe kase məətsya
léfo bánɔ.”

12 Lə nyasoo, məmblɛ kenke
ésinkli báyɛ etiki budi nya bəsiə
bétsyue ato lə nnya Barnaba ku
Paulo lɛtɛyi bənkə, Onanto áyɛ
lə mə əsuə úyifo ayanisa kpə
itə mba lenni Yudafɔ. 13 Lefe
nə bákalosəə, Yakobo tsya átaka
ú́ńyə ɔ́tɛyi nkə, “Bayimi, bitsyue
ato lə bɔnɔ. 14 Simon Petro
éboklomasə bo ibə efe ditutɛ, lə
kase Onanto díləkə wə lelabi óte
betidi ba lenni Yudafɔ nya úləkə
bətsyuə útsyiko lə mə nti nkə
bafiani wə bale. 15 Nya ditiki nə
wə bənyɛləkətidi lɛtɛyi bətsyə əbə
ítə fe kase bawɔni bə Bonamute
átɛyi nkə,

16 'Lə nyamfo eto kamaa, muusin-
kli mbə
nya muusinkli nto Oka David
eto sekakedikɔ.
Nya muusinkli nto asa nnya lébia
mfó
bə lə isinkli ɛlɔ itsyə kukɔnɔ.
17 Itə bə betidi ba díbu,
ku mba lenni Yudafɔ kenke ba
mínkpadi minkə bedi mɔ
betidi
ebubə mɔ ɔflɔ.
Nko ini nɛ bə Bonamute éyifo lə
lesa saa nə ɔ́tɛyi útsyə əsuə.
18 Onanto lɛtɛyi ditiki nəmfo
betidi léte taa kɔ ke.'
19 "Nyaso mɔ, Yakobo, nlɛ mi
bɔtɛyi minkə betidi ba lenni
Yudafɔ mfo nya béfi mə əsuə
bətə Onantoo, yanle bə ibə bə
buti mə kusu lə asa nyamfo əsuə.
20 Bomu bitə lə bɔwɔni mə kukue
buə bayɛ asa nnya beefi kətə bəfiə
kedi nnya ləətə baanansə əsuə
budi ku sɛsɔnɔdi ku bebuki ba
báwaninsə simuə bálo ku kɔtɔ eto
budi. 21 Itsyi taa kɔɔ, asa nnya
Moses lɛwɔni utsyəə, baakla nnya
nya baatɛyi nnya lə Yudafɔ eto
katsyakɔ lə Ɔnwɛditsyəyi saa lə
umə saa."

Báwɔni Kukue Bətə Bafokanɔfɔ Ba Lenni Yudafɔ.

22 Nya batɔnkpe ku beninə ku
bafokanɔfɔ kenke eto ditsyukpa
lɛtɔnɔ bələkə betidi bətsyuə bə
bətəkəko Paulo ku Barnaba besu
Antiokia. Betidi inuə ba bələkə
eyifo bafokanɔfɔ eto beninə. Mə
ni Yuda wə bensi baakpo tsya bə
Barsaba ku Sila.
23 Nya kukue ko bálɛ bésuko eto
etiki nnya nkpe lə ko əsuə ni nkə,
Bo, batɔnkpe ku beninə ba ni mi
bayimi ba nkpe lə Yerusalem,
boə boəsiəsə mi, bo bayimi ba
lenni Yudafɔ mba nkpe lə An-
tiokia ku Siria ku Kilikia.
24 Bɔ́nɔ boə bo mfo eto
bafokanɔfɔ eto bətsyuə əbə mfó
bəbə bənə etiki ətsyuə ku mi
itsyi lə bo Yudafɔ eto lelo-
lala eto lekpa əsuə. Nyaa,
inni bo létsyese mə bə bəbə
batɛyi mi etiki nyamfo eto okle.
25-26 Nyamfo eso se bókpe disi
bətsyuəə, bɔlɛ beninə inuə lə bo
nti botsyese ku bo bayimi lala
Barnaba ku Paul ba díkefi mə
nkpə bətə fə keditətə itə Bona-
mute Yesu Kristo bə lə bəbə mi
ɔflɔ. 27 Yuda ku Sila tsya ebɔtɛyi
mi asa nnya bɔ́wɔni bokpe mfo.
28 Itsyise iyifo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto
lelabi ku bo lele tsya boənkə
yanle bə ibə bə bufi Yudafɔ
eto afi buyifo bitsyikə butsyisə
mi enso asa nyamfo. 29 Bɛni
asa nnya béfi bətə bəfiə kedi
ku kɔtɔ budi ku bebuki ba
báwaninsə simuə bálo eto budi
ku sɛsɔnɔdi. Lə biɔlɛ mi əsuə
məə, lesa saa ebuyuə ko mi.
Bisiə kukɔnɔ.
30 Nyaso batɔnyɛ bamfo áma
kusu bésu Antiokia. Nya se bésu
bédufəə, bákpadi bafokanɔfɔ
bamə kenke bəbə bátsya. Nya
béfi kukue ko bétsyiko Yerusalem
mfó bətə mə. 31 Nya mba kenke
lɛkɛ mfo ənyə disuəyuə ku nkɛale
itsyi lə etiki nnya bákla lə kukue
komə əso.
32 Nya se Yuda ku Sila díyifo
Onanto eto bənyɛləkətidi esoo,
bələkə asa kasɔ báte mə, bálɛ
mə kɔlɛ, nya bákpe mə nkɛale.
33 Nya se bəsiə mfó eyi asianii,
bafokanɔfɔ bamə ətə mə kusu bə
besinkli besu Yerusalem lə diyuə
əsuə. 34 Fɛɛ Sila nkə wuusiə
mə lə ɔflɔ mfó. 35 Nya Paulo
ku Barnaba dísiə lə Antiokia mfó
nya mə ku babamba kpə ákɛ mfo
bákate mə asa kedi mə etiki utsyi
lə Bonamute əsuə.

Paulo Ku Barnaba Ésie Bətsyuə Esu Nti.

36 Lə eyi ətsyuə kamaa, Paulo
átɛyi Barnaba nkə, "Tə lə busi
busu bobe bo bayimi ba nkpe
lə kəmə ka kenke búkesu budi
Ditiki Sɛɛ nəmfó ku nka bóyɛ
bófe lə bobe kase banlɛnko."
37 Barnaba átɔnɔ nya óla nkə

lə okpa Yohanes nwə tsya besi
baakpo Marko ɔyɛnko. 38 Fɛɛ
Paulo mántɔnɔko wə kulaa! It-
syise lefe nə mə ku wə dísu Pam-
filiaa, Marko Yohanes ésikli lə mə
kama údu, nya wənsiə bálosə mə
keyifo. 39 Nyaso Marko Yohanes
eto etiki nyamfo əbə ékpe mə inuə
bamə kənə ɛklɛ, itə bə bésense
lə bətsyuə. Barnaba ákpa Marko
ɔ́yɛnko nya béfi ɔklɔ bésu Kipro.
40 Nya Paulo lékpa Sila ɔ́yɛnko,
nya bafokanɔfɔ ba nkpe mfó dífi
mə bákpe lə Onanto eto ani fɛ
bédu. 41 Nya báyɛ lə Siria ku
Kilikia nya bákpe bafokanɔfɔ eto
etsyuka nnya kenke nkpe mfó
nkɛale.

16

Timoteo Ǝtəkəko Paulo Ku Sila.

1 Nya Paulo ku Sila dídu bésu
umə wə baakpo Derbe, nya báyɛ
mfo bésu Listra. Lə mfóo,
bésu bənyə ofokanɔnyə utsyuə
wə baakpo Timoteo. Wə ambe
éyifo Yudanyə wə díkafo Kristo
ɔ́nɔ. Fɛɛ wə anto éyifo Grikinyə.
2 Bafokanɔfɔ kenke ba nkpe lə
Listra ku Ikonion, ékebu Timoteo
tinti. 3 Wə ni futsyə Paulo lela
kekleke nkə lə okpa wə ɔyɛnko.
Nyaso útə bala wə lelo fe kase
Yudafɔ eto lekpa léte, itsyise
Yudafɔ ba kenke nkpe lə lɛkpɔ
nəmfo yi bənkə wə anto éyifo
Grikinyə. 4 Nya se báma kusuu,
báyɛ lə kəmə ka kenke nkpe mfó
báfe, nya bátɛyi mə ketsyue ka
batɔnkpe eto beninə ba nkpe lə
Yerusalem dítsyue bətsyə. Nyaso
bátɛyi mə bə lə beyifo lə nnya
əsuə. 5 Nyamfo eso betidi bamə
əbə befui bakpe, nya nko ke tsya
mə bofokanɔ tsya dimuə ale enso
nɛ.

Paulo Ǝnyə Buləkəkate Lə Troa.

6 Lə nyamfo eto kamaa, báyɛ
bésu Frigia ku Galatia, itsyise
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ məntə mə kusu
nkə bátɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə lə Asia
eto kasɔ. 7 Nya lefe nə bésu
bédufə Misiaa, bála bə lə besu
Bitinia eto kasɔ. Fɛɛ mfó tsyaa,
Yesu eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ məntə
kusu nkə besu mfó. 8 Nyaso
bésinkli báyɛ lə Misia eto kasɔ ɔflɔ
nya bésu bédufə umə wə nkpe lə
lekpo ɔflɔ baakpo Troa. 9 Ketsye
kamfóo, Paulo əńyə kələkəkate.
Únyə nkə osani utsyuə wə dit-
syi Makedonia nya únyə ɔnlɛ wə
lekpakpa bɔlɛ ákatɛyi nkə, “Yila
əbə Makedonia lə əbə mfo lə
əbə awunsəko bo o-o!” 10 Nya lə
buləkəkate bomfo esoo, búmuə
əsuə akpa kpa nya búdu búsu
Makedonia. Itsyise nyamfo lə bo
bote nkə Onanto ála nkə lə otsyese
bo lə busu bɔtɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə
mfó.

Lidia Éfi Wə Ǝsuə Útə Onanto Lə Filipi.

11 Nyaso búsu búfi ɔklɔ lə Troa,
nya bɔ́yɛ bófe búsu Samotrake.
Nya se kale dísiəə, búdu búsu
Neapoli. 12 Se búdu mfóo, búsu
búdufə Filipi wə ni Makedonia eto
umə nkplɛ. Nya mfó tsya eyifo
Romafɔ eto umə. Nya búsiə mfó
itə eyi ətsyuə.

13 Lə Ɔnwɛditsyəyii, búdu lə
umə əmfó búsu utuflɔ utsyuə
kaka búbu boə mfó eto bediti aato
ola kətə Onanto. Nya búsiə mfó
bɔnlɛ besio ba díbə mfó Onanto
eto Ditiki Sɛɛ nəmə bɔtɛyi. 14 Nya
ɔni akɛ mə lenti baakpo Lidia
Tiatira. Woate ago eto mfia nya
uyifo utidi wə léfo Onanto ɔ́nɔ
kekleke. Nya lefe nə unsi mfó
ɔnlɛ etiki nya bɔnlɛ bɔtɛyi ato
butsyuee, Onanto ásini wə nsusu
nya ófo etiki nnya Paulo nlɛ budi
mfó kenke ɔ́nɔ. 15 Nya se wonko
wə diyo eto betidi kenke léfo ntu-
fləsəfləsə eto lekpa nəməə, ɔ́lɛ
bo lekpakpa nkə, “Lə befo bɛnɔ
biə mintsya eyifo Bonamute eto
ofokanɔnyə sitintii, nyalɛ bibə

bɛsɔnɔ lə mɔ ɔflɔ.” Nya únənko bo ditiki nəmfo isu ese lefe nə bɔ́tɔnɔ búsu bɔ́sɔnɔ lə wə ɔflɔ.

Bákpe Paulo Ku Sila Lə Aba Eto Diyo.

16 Nya diyi lɔni se bɔ́ntɔ lə ola katokɔɔ, bótsyako ndomunyə siobi utsyuə wə lɛwɔnɔ bua nsi lə əsuə wə ləənyə asa katɛyi. Nya woayɛ lə nnya əsuə keyifo atabi kətə wə banamute mə. 17 Nya usiobi əmfo dítəkəko bo ku Paulo kama kafã katɛyi nkə, “Betidi bamfo eyifo Onanto eto beyifoyifo, nya bəbə mfo bə lə bate mi konantosu ko luutə Onanto tə mi nkpə.”

18 Nko eto eyifosa ətsyə nko éfo eyi kpə. Nya se ditsyəbi nəmə díbe dílə Pauloo, útsyi ɔwuninsə nya údi lɛwɔnɔ nə nsi lə usiobi əmə əsuə nkə, “Nlɛ fə bola lə Yesu Kristo eto diye əsuə miə bɔ lə wə əsuə!” Nya lamfolamfoo, lɛwɔnɔ bua nəmə ko lɛbɔ lə wə əsuə.

19 Nya se wə banamute dínyə bə mə kudisu étii, bəmuə Paulo ku Silas nya bənə mə bésuko umə əmə eto beninə ɔflɔ lə obia nti. 20 Nya bátɛyi lə obia nti mfó bənkə, “Betidi bamfo eyifo Yudafɔ, nya bəbə mfo banlɛ bo umə bobiasə. 21 Bəbə mfo balɛ asa nnya díńyə lə Romafɔ eto afi əsuə bote.”

22 Nya betidi kpə díbə bátsyilama mə, nya bétsyiko Paulo ku Sila bunə kesuko sɛtɔ ku kama. Nya bakponkpo bamə dítə kusu bənkə bələkə mə bikə lə əsuə, nya bətə kusu bənkə bablɛ mə ku akete. 23 Lefe nə báblɛ mə báfo afabe lə əsuə tintii, béfi mə bésu bákpe lə Aba eto diyo. Nya bátɛyi utidi wə laase mba bákpe lə diyo mfó bənkə ɔlɔ obe Paulo ku Sila kekleke. 24 Nya se bəkə wə ato nko esoo, ókpa mə úsu ókpe diyo nəmə eto kaka nso ale nya úti mə ókpe mfó, ókpe mə lə amana.

25 Nya lə ntsyənti lefe nə Paulo ku Sila lɛkɛ mfo bákato ola kətə Onanto nya banlɛ əsə busə katɛsə wə nya mba nkpe lə diyo nəmə ku mə əkətsyuə ato. 26 Dikunə, kasɔ ko dítinkə kekleke, nya diyo nəmə kenke tsya dítinkə itə bə diyo ni biku kenke ásini, nya amana nnya bákpe mba bákape lə diyo nəmə dífəsə ɛbɔ. 27 Se nwə laabe mba bákpe lə diyo lésanklii, únyə nkə ayo nyamə eto biku kenke ásini bite leya. Nyaso se úbu nkə mba bákpe lə diyo nəmə kenke étsyətsyi béluu, úləkə wə lesiabi nkə lə olo əsuə. 28 Nya se Paulo dínyə lesa nə óla nkə lə uyifo əsuəə, ófã ókpadi wə ɔ́tɛyi nkə, “Menyifo nko! Bomblɛ kenke kpe mfo.”

29 Nyaso utidi əmfo ákpadi nkə befi okandiɛ baboko. Nya lə ketinkə ku difufu əsuəə, úsu óse akonki lə Paulo ku Sila ɔflɔ. 30 Nya se ókpa mə ɔbɔnko lə diyo nəmə kafoo, ɔ́tɔ mə nkə, “Boantomə, be ele bə nyifo lə nyə bofo?”

31 Nya bátɛyi wə bənkə, “Fo Bonamute Yesu anɔ nya ɛyɛ lə nnya əsuəə, ebunyə bofo itə fə ku fə diyo eto betidi kenke.” 32 Nya bésu bátɛyi wə ku wə diyo eto betidi kenke Bonamute eto ditiki nəmə. 33 Nya ketsye kamfo ke nya úsə mə afabe nnya báfo, nya wə ku wə diyo eto betidi kenke léfo ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə. 34 Lə nnya kamaa, ókpa Paulo ku Sila úsuko wə diyo nya útə mə lesa bédi. Nya wə diyo eto betidi kenke dínyə disuəyuə tinti, itsyise báfo Onanto bánɔ.

35 Se kale dísiəə, umə əmə eto bakponkpo ákpe wə bamamanyə nkə besu bátɛyi nwə laabe mba bákpe lə diyo eto uninə nkə, “Nyani bafɔ bamə lə bedu.”

36 Nyaso mə obebe əmfo átɛyi Paulo ku Sila bənkə, “Bakponkpo bənkə nyani mi lə bidu. Nyaso bisu lə diyuə əsuə.”

37 Nya Paulo lɛtɛyi bamamanyə bamfo bənkə, “Bablɛ bo lə umə

ta eto ənəmi lə lefe nə eto lefe
bánkponko bo tɔ lekpo nya béfi
bo bésu bákpe lə Aba eto diyo.
Fɛɛ Romafɔ buni! Nya mɔmɔɔ,
beso bala bənkə beyu bələkə
kaa lə budu bə lə betidi mante?
Kulefe! Tə lə mə kosate lə bəbə
bələkə bo kusu!”
38 Nyaso bamamanyə bamfo
ésinkli bésu bátɛyi bakponkpo
bamə kɛnyɛ kamfo. Nya se bánɔ
bə Paulo ku Sila eyifo Romafɔɔ,
sikpi əmuə mə tinti! 39 Lə nya
mfo eso bésu bálɛ məə lekpakpa
bəyuəsə mə kafo, fɛ bələkə mə
lə aba eto diyo nəmə. Nya bálɛ
məə lekpakpa bə bédu lə umə əmə
lə besu kalebe bamba. 40 Nyaso
Paulo ku Sila édu bésu Lidia eto.
Mfó nya bésu bənyə bafokanɔfɔ
bamba. Nya bési bákpe mə
nkɛale enso, fɛ bédu lə umə əmə.

17

Paulo Ku Sila Édu Bésu Tesalonika.

1 Nya se bésu báyɛ lə Amfipoli
ku Apoloniaa, bésu bédufə Tesa-
lonika. Nya mfóo, Yudafɔ eto
katsyakɔ ákɛ. 2 Nya fe kase Paulo
laala buyifoo, úsu mfó nkə lə úsu
udi mə etiki lə disikakpekɔ kamə.
Nya lə Ɔnwɛditsyəyi ətsyə nya
dítəkə lə bətsyuə əsuəə, úsukate
mə asa itsyi lə etiki nnya nkpe
lə Awɔnisa kɛnkɛ eto kukue əsuə.
3 Nya ókpasə mə bulə bo bátɛyi
bətsyə bə Kristo ebubə unyə ku
kase lə nnya kamaa, wootaka
utsyi ɔkɔmə ubə nkpə. Paulo
átɛyi mə nkə, “Utidi wə eto etiki
minlɛ mi bɔtɛyi mfo ni Yesu wə
ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Ut-
syə nɛ.” 4 Etiki nnya ókpasə
óte mə mfó átsyi mə bətsyuə
eto nsusu bɔ́wuninsə, nya báfo
bánɔ bətəkəko Paulo ku Sila.
Nya Grikifɔ kpə ba laate Onanto
sikpi ku besio kpə ba nkpe díbu
tsya átsyi bawuninsə lə umə əmə
bətəkəko mə.

5 Fɛɛ Yudafɔ asɛsə ənəmi lə
mə əsuə. Nyaso babɛbɛ betidi
bua bətsyuə lə umə əmə ba bətə
bə umə əmə eto betidi lə bataka
bəńyə lə mə əsuə. Nyaso bákpa
betidi kpə ba lányə lə ditsyəbi saa
əsuə ku kudu besu batsyilama Ya-
son eto diyo ku nsusu bə lə bəmuə
Paulo ku Sila lə bakpa mə besuko
umə əmə eto katsyakɔ. 6 Nya
se bənnyə mə esoo, bəmuə Yason
ku bafokanɔfɔ bətsyuə nya bənə
mə besuko katsyakɔ kamə. Mfó
banlɛ bofa katɛyi bənkə, “Betidi
bətsyuə lɛ bɔyɛ katsyilama kakpe
bulə lə kalebe saa, nya bəbə mfo
tsya bə lə bakpe, bulə. 7 Nya Yason
tsya léfo mə ókpe lə wə diyo.
Nya betidi bamə létaka bəńyə lə
Roma eto Okankplɛ eto kɔfi əsuə.
Nya mə asatete nlɛ bɔtɛyi nkə oka
bamba wə baakpo Yesu si okpe!”
8 Nya se bánɔ nyamfoo, betidi
bamə ku umə eto beninə ənyənki
nyanklaa. 9 Nya bátɛyi bənkə ele
bə Yason ku wə betidi fo kayo fe
mba díńyə mə kama fɛ lə bayani
mə.

Paulo Ku Sila Édu Bésu Beroia.

10 Nyaso diyi nəmfo eto ket-
syee, bafokanɔfɔ lə umə əmə ákpa
Paulo ku Sila bétsyetsyiko bésuko
Beroia. Nya se bésu bédufə mfóo,
bésu Yudafɔ eto katsyakɔ. 11 Mba
lə Beroiaa, mə nsusu ásini lə Ditiki
Sɛɛ nəmə əsuə esó Tesalonikafɔ.
Nyaso bétsyue ato bánɔ lesa nə
banlɛ bɔtɛyi. Nya diyi saa, nya
banlɛ budufə lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue komə əsuə kabe lə etiki
nnya Paulo nlɛ bɔtɛyi eyifo sitinti.
12 Itə eso mə nti eto bətsyuə kpə
áfo bánɔ. Grikifɔ eto besio kpə ba
nkpe díbu ku basani kpə tsya áfo
bánɔ bátsyi bawuninsə.

13 Fɛɛ lefe nə Yudafɔ ba nkpe lə
Tesalonika lɛnɔ bə Paulo kpe ɔlɛ
Ditiki Sɛɛ nəmə budi lə Beroiaa,
bésu mfó bésu bákpe kənə ku
bulə lə umə əmə. 14 Nyaso
bafokanɔfɔ ba nkpe mfoo átaka

kpla bəńyə nya bákpa Paulo
bésuko lekpo kɛnyɛ. Nya íbu Sila
ku Timoteo lə Beroia mfó. 15 Mba
lékpa Paulo bayɛnko, áyɛnko wə
bédufənko Atene. Se bétsyi mfo
banlɛ bubəə, Paulo ətəkə mə
kɛnyɛ nkə bəbə batɛyi Sila ku
Timoteo lə bakɔse bəbə betu wə
mfó.

Paulo Ákɛ Lə Atene.

16 Lefe nə Paulo lɛkɛ lə Atene
unsi unsəkə Sila ku Timoteo, iy-
ifo lesa nə dílə wə tinti se únyə
kase betidi bamfo dítsyə bəfiə
beesumu, nya umə əmə kenke díyi
ku bəfiə. 17 Lə nyasoo, úsu mfó
nkə weesu udi Yudafɔ ku betidi
bamba ba laate Onanto sikpi tsya
etiki lə mə katsyakɔ. Nya diyi saa,
úkedi mba úkənyə lə asi tsya etiki.
18 Nya lefe lɔnii, betidi bətsyuə
ba ni Epikurofɔ ku Stoafɔ ba ni
kawunsiə eto babesibe kplɛ ənə
etiki ku Paulo nya bátɛyi bənkə,
“Be kon utikidi wə leenyi kulesa
əmfo nlɛ bɔtɛyi?”

Nya babamba tsya lɛtɛyi bənkə,
“Iyifo fenkə nsɔ bamba eto bəfiə
əsuə ɔnlɛ etiki budi ketsyiko.” Nya
betidi bamfó édi etiki nko itsyise
bánɔ bə Paulo édi etiki itsyi lə
Yesu ku wə botaka ketsyi ɔkɔmə
kəbə əsuə. 19 Lə nyamfo esoo,
bákpa wə bésuko kaka baakpo
akpo lə Areopago ini umə eto ben-
inə eto disikakpekɔ, nya bátɛyi
bənkə, “Bola boə boate asafɔfɔ
nnya fanlɛ bote mfo eto kasɔ.
20 Itsyise asa nnya fanlɛ bote eyifo
bo yanii. Nyaso bola boə boanɔ
nnya kasɔ.” 21 Nya Atenefɔ kenke
ku bafɔ ba nkpe lə kasɔ mfóo, eefi
mə lefe kətə asafɔfɔ saa eto etiki
bɔtɛyi ku nnya bɔnɔ.

22 Nyaso Paulo átaka únyə lə
disikakpekɔ kamə lə betidi bamfó
eto ənəmi, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə
kusu saa əsuəə, nyə ntsyə lekpo
miə mi Atenefɔɔ, biyifo betidi
ba laala kesumu tinti. 23 Itsyise
se minlɛ botsyilama kalɛ asa
ola kabee, nya se mínyə mi
nsumukɔɔ, nnyə kesumukɔ kani
ka báwɔni bətəkə lə kə leba əsuə
bənkəə, ‘Búfi nyamfo bútə bo
Anto wə bunyi.’ Nya Anto wə
binyi fɛ bɛnlɛ wə busumu mfoo,
wə əsuə minla miə meedi mi etiki
mɔmɔ nɛ.

24 “Anto əmfo ni Bonamute wə
diyifo kawunsiə, kato ku kasɔ ku
asa nnya kenke nkpe lə ke. Nya
woənsiə kpoo lə disumuyo fe nə
kasɔ mfo eto betidi dífi mə ani
báto. 25 Nya woanhiã bə udi
kulesa itsyi lə betidi eto ani ɛyɛ
lə mə keyifo tsya əsuə, itsyise
wə kosate ni futsyə ləətə utsyuə
saa nkpə ku lesa saa nə baahiã.
26 Wə díləkə utidi saa ɛyɛ lə utidi
ɔni əsuə bə lə busiə nkpə fe kɔtɔ
kɔni eto bebi lə kasɔ kamfo kenke
əsuə. Wə kosate dítsyə lefe ku
kedikɔ útə mə tsya. 27 Nya Boanto
dítsyue nyamfo utə bo betidi itə
bə lə bɔbɛbɛ wə esu lə bunyə wə,
ekpe bə lə sintintii, woantsyonko
bo. 28 Itsyise fe kase mi mba
laatɛyi akpa lɛtɛyii, ‘Wə ni nwə
nsi nkpə nyaso bo tsya nsi nkpə,
nya bunsi nkpə ku wə nya boalabe
selabe lə wə.’ Nya baatɛyi tsya
bənkə, ‘Bɔ́bɔ butsyi lə wə.’

29 “Nya se buni Onanto eto bebi
esoo, yanle bə ibə bə bubú boə
Onanto əmfo te fe lesa nə bo
betidi dífi sika sia nye siflubia
nye kuyi nye leba búyifo ku bo
ani nye lesaatsyuə nə baawoe nye
lə ditsyəbi saa əsuə. 30 Nya idu
lə kawunsiə eto kasɔ ketsyikokɔ
ibə ese mɔmɔɔ, Onanto mənnə
utidi saa koto itsyise bánte wə eso.
Fɛɛ mɔmɔ mfoo, úkə bo ato nkə
buləkə bo əsuə lə asa nyamfo eto
kakle əsuə lə butsyi ənəmi butə
wə. 31 Itsyise útsyə diyi nə utidi
wə úləkə utsyə luubə okponko bo
lekpo itsyi lə bo ditsyəbi əsuə ɛyɛ
lə kɔtsyɔntsyɔsu əsuə Nya úləkə
Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə
óte bo idu lə lefe ne ótakasə

wə utsyiko ɔkɔmə ubə nya unsi nkpə.”

32 Nya lefe nə bánɔ bə Paulo edi etiki itsyi lə botakaketsyi ɔkɔmə kə bə əsuəə, mə nti eto bətsyuə əmə wə. Fɛɛ mə bətsyuə tsya əmə wə bátɛyi bənkə, “Bola boə busi boanɔ lesatsyuə itsyi lə utidi eto businkli kataka ketsyi ɔkɔmə əsuə.” 33 Nyaso se íbə nko esoo, Paulo édu mə lə əsuə. 34 Fɛɛ betidi bətsyuə ətəkəko wə nya bétsyi báwuninsə báfo bánɔ. Nya utsyuə uni ákɛ mə lenti wə díyifo Areopago eto uninə wə baakpo Dionisio ku usio wə baakpo Damari ku babamba bətsyuə tsya áfo bánɔ.

18

Paulo Ésu Korinto.

1 Lə nnya kamaa, Paulo édu lə Atene úsu Korinto. 2 Mfó úsu únyə Yudanyə wə baakpo Akwila, nwə bále lə Ponto. Wə ku wə usiə Priskila étsyi Italia bəbə mfó yanklɛ tɔ, itsyise kasɔ kamə eto Okankplɛ wə baakpo Klaudo átɛyi nkə Yudafɔ kenke du lə Roma. Paulo ésu úsunyə mə, 3 nya úsiə lə mə ɔflɔ ɔnlɛ mə bɔwunsəko lə kubukikue kanka eto keyifo ka woeyifo kedi əsuə. 4 Nya lə Ɔnwɛditsyəyi saa, Paulo ékesu Yudafɔ eto katsyakɔ nya úkələkə asa kasɔ kate Yudafɔ ku Grikifɔ kenke itə lə bə lə batsyi mə akɔɛsi bawuninsə.

5 Nya lefe nə Sila ku Timoteo dítsyi Makedonia bəbəə, Paulo ənyə lefe kpə úfi útə Ditiki Sɛɛ nəmə bote ku ni kasɔləkələkə kate Yudafɔ bamə nkə Yesu ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə tinti. 6 Nya lə lefe nə Yudafɔ bamfó létaka bəńyə lə wə əsuəə, nya bésie wə abie lə Yesu eto disi esoo, Paulo áflɛ sitə lə wə əsuə, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə bikpə nye benyaa, nyə mɔ ani, nyə mɔ akpa minyi nnya kulesa saa. Idu mɔmɔ mfoo, ndu ntɔ lə betidi ba lenni Yudafɔ ɔflɔ lə nsu ntɛyi mə Ditiki Sɛɛ nəmfo.”

7 Nya se údu mfóo, úsu ɔ́kɛ lə osani utsyuə wə lenni Yudanyə wə baakpo Tito Yusto wə laate Onanto sikpi nya wə diyo nkpe lə Yudafɔ eto katsyakɔ ɔflɔ. 8 Fɛɛ katsyakɔ kamə eto uninə wə baakpo Krispo ku wə diyo eto betidi kenke áfo Bonamute bánɔ, nya béyifo mə ntufləsəfləsə eto lekpa. Nko ke, béyifo ntufləsəfləsə eto lekpa bətə bafokanɔfɔ kpə bamba tsya lə Korinto mfó nɛ.

9 Nya lə diyi lɔni eto ketsyee, Bonamute ətə Paulo ənyə kələkate ka əsuə ɔ́tɛyi wə nkə, “Mante sikpi! Nya mensinkli lə Ditiki Sɛɛ nəmfo bɔtɛyi eto kama. 10 Itsyise nsiko fə, nya kutsyuə saa əmbofo fə kabua buyifo. Betidi kpə kpe lə umə mfó ba ni mɔ bale.” 11 Nyaso Paulo əsiə lə umə əmfo lɛlɛ lɔni ku kutsyə kedi Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmfo kate betidi.

12 Lə lefe nə bətsyə Galio fe Roma eto Aba eto unyɛsiə lə Akaia eto kasɔɔ, Yudafɔ bətsyuə ásɔ mə əsuə lebo nya báwoe etiki lə Paulo əsuə nya bəmuə wə bésuko lekpokakpokɔ. 13 Nya bátɛyi Aba eto unyɛsiə əmə nkə, “Utidi əmfo lɛ betidi eto nsusu bobiasə nkə basumu Onanto lə kusu ko nńyə lə bo afi əsuə.” 14 Nya kase Paulo nkə lə uləkə kɛnyɛ lə udi etiki koo, Aba eto Unyɛsiə Galio əmfo ko dídi etiki ɔ́tɛyi Yudafɔ bamə nkə, “Mi Yudafɔ bɛnɔ! Lə bənkə etiki nnya bɛyɛnko béboko mfo eyifo etiki kekleke nnya léta kɔfi ibuu, nyalɛ mɔɔkɛ nnya lefe ntsyue mi etiki koto. 15 Fɛɛ se iyifo kənə itsyi lə etiki ku aye ku mi afi eto asa ini esoo, mi kosate su bɛtɛyi nnya. Bəntsyə mɛ okponkpo lə mi asa nyamfo əsuə.” 16 Nyaso óla mə ɔ́bɔnko lə wə lekpokakpokɔ mfó. 17 Nyaso betidi eto ditsyukpa

nəmfo əmuə Sostene wə ni mə
katsyakɔ kamə eto ununə nya
báblɛ wə lə lekpokpakpokɔ ɔflɔ
mfo. Fɛɛ Galio mánkpe mə kɛnyɛ.

Paulo Ésinkli Úsu Antiokia.

18 Paulo esi úsiə lə Korinto eto
umə mfó éfo eyi kpə. Lə nnya ka-
maa, ókla bafokanɔfɔ bamfó nya
wə ku Akwila ku Priskila léyila
lekpo bésu Siria. Tsya fɛ úduu,
Paulo ətə nkə bakpi wə disi lə
Kenkrea itsyi lə ntamu bo óka
utsyə eso. 19 Se úsu údufə Efesoo,
óyani Priskila ku Akwila útsyə
mfo. Nya wə dídu úsu Yudafɔ
eto katsyakɔ lə úsu ɔlɛ asa obe
ku Yudafɔ ba nkpe mfo. 20 Betidi
álɛ wə lekpakpa bə lə ɔkɛ lə mə
ɔflɔ sɛkɛ, fɛɛ wántɔnɔ. 21 Lə nyaso
se ɔnlɛ buluu, ɔ́tɛyi mə nkə, “Lə
Onanto atɔnɔɔ, muusinkli mbə mi
ɔflɔ.” Nya údufə lə ɔklɔ əsuə nya
údu lə Efeso.

22 Se úsu údufə lə Kaisareaa,
ófe úsu Yerusalem nya úsu úsiəsə
bafokanɔfɔ mfo. Nya usi ófe
úsu Antiokia. 23 Se úsiə mfo
sɛkɛɛ, usi údu ɔ́yɛ ɔbɔ lə Galatia
ku Frigia. Nya lə lefe nəmfó
əsuəə, ótsyilama mfó kenke óbe
bafokanɔfɔ ba nkpe lə dikuku
mfó, nya ókakpe mə nkɛale.

Apolo Ésu Efeso.

24 Nya Yudanyə utsyuə díbə
Efeso. Wə ni Apolo. Bále wə lə
Aleksandria. Nya uyifo utidi wə
nkpe kɛnyɛ laafo etiki budi, nya
unyi Awɔnisa Kɛnkɛ eto kúkue
eto etiki tsya. 25 Ekpe bə wɔ́ɔnɔ
Bonamute eto diye ɔnɔ nya woedi
etiki itsyi lə Yesu əsuə ku ute
tsyaa, Yohanes eto ntu fləsəfləsə
eto etiki hã ete unyi. 26 Nya se
úńyə ɔnlɛ etiki budi ku wə utu
ku əsuəale lə Yudafɔ eto katsyakɔ
mfó fɛ Priskila ku Akwila lɛnɔɔ,
bákpa wə bésuko mə diyo bésu
bələkə Boanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə
kasɔ kukɔnɔ báte wə nya báte wə
asa bawunsə.

27 Nya se Apolo díbu disi
nkə woesu Akaiaa, Efeso eto
bafokanɔfɔ ésu báwunsəko wə
nya báwɔni kukue bátsyese
bafokanɔfɔ lə Akaia mfó bə lə
úbə mfóo, lə bafo wə kukɔnɔ. Se
úsu údufə mfóo, ɔ́wunsəko betidi
kpə ba léfiani bafokanɔfɔ ɛyɛ lə
Onanto eto lefonə əsuə. 28 Nya
óso Yudafɔ ani lə kase unə etiki ku
ku ute lə betidi nti. Nya etiki nnya
nkpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
əsuəə, úfi úləkə óte ékpa wuee bə
Yesu ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə.

19

Paulo Ésu Efeso.

1 Lə lefe nə Apolo lɛkɛ lə Kor-
intoo, Paulo tsya áyɛ lə akpa eto
kusu nya úsu údufə lə Efeso. Mfo
úsu únyə bafokanɔfɔ bətsyuə.
2 Nya ɔ́tɔ mə nkə, “Idu lefe nə béfo
bɛnɔɔ, bíofo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ?”

Nya bátɛyi wə bənkə, “Owo lo!
Be ni Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ fɛ? Bóannɔ
tɔ ni kulesa saa.”

3 Nya usi ɔ́tɔ mə nkə, “Nyalɛ nte
ntufləsəfləsə eto lekpa beyifo mi?”

Nya bátɛyi wə bənkə, “Yohanes
eto ntufləsəfləsə eto lekpa.”

4 Nya Paulo díləkə kasɔ óte mə
nkə, “Yohanes əfləsə betidi ba dit-
syi báwuninsə lə mə abua əsuə.
Nya ɔ́tɛyi mə nkə ele bə bafo utidi
wə luubə lə wə kama banɔ. Nya
utidi əmfo ni Yesu.”

5 Nya se bánɔ ditiki nəmfoo,
bátɔnɔ nya úfləsə mə ntu lə Bona-
mute Yesu eto diye əsuə. 6 Nya
se nə Paulo dífi ani útəkə lə mə
əsuəə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əbə dísiə lə
məmblɛ əsuə, nya bétsyiko bele
bele bɔtɛyi nya bələkə Onanto eto
ditiki kɛnyɛ báte. 7 Nya basani
bamə eto utu lídi fe lefosi inuə.

8 Nya se Paulo dísu Yudafɔ
eto katsyakɔɔ, údi mə etiki ku
ute lə afa ətsyə əsuə, úləkə
asa kasɔ óte mə ku kasɔnɔnɔ
nya ókplatsya kekleke lə kase
wookpa mə nsusu usuko Onanto

eto Sekakedikɔ əsuə. 9 Fɛɛ mə
bətsyuə méntsyue wə ditiki sɛɛ
nəmə ato nya báni bofokanɔ, nya
lə betidi eto ənəmii, bédi etiki bua
nnya dińyə lə Onanto eto kusu
sɛ əsuə. Nyaso Paulo édu lə mə
ɔflɔ nya ókpa bafokanɔfɔ ɔ́yɛnko
nya bédu bésu Tirano eto suku eto
diyo. Mfóo, nya ókatsyako mə
diyi saa, kédufə lə etiki əsuə ku
mə. 10 Itə alɛ ənuə əsuəə, ɔ́kɛ mfó
óte mə asa. Nya Ditiki Sɛɛ nəmfo
dísensə ɛyɛ ísu Asia ku lekpake
nəmfó kenke. Nya mba ni Yudafɔ
ku mba lenni Yudafɔ tsya lɛnɔ
ditiki nəmə.

Skeva Eto Bebi Ekuanse Ábɛbɛ Ǝsuəale.

11 Nya Onanto dítə Paulo
əsuəale nnya úfi keyifo ayanisa.
12 Nya lə béfi wə ofiamɛ nye
wə əsuə eto awu bétidi ufimfi
utsyuə lə əsuə koo, úkənyə
bufitsyatsya, nya ékala awɔnɔ
bua tysa kabɔnko lə betidi ba əsuə
ɛkɛ.
13 Nya Yudafɔ bətsyuə ba ni
bafate ba laatsyilama idu kalebe
isu kalebee, ébu bənkə boofo
bɔyɛ lə Bonamute Yesu eto diye
əsuə bala awɔnɔ bua lə betidi
əsuə. Nya bátɛyi bənkə, “Nnla
mi lə Yesu wə eto diye əsuə Paulo
laayɛ kala mi mbɔsə lə utidi əmfo
əsuə!” 14 Nya betidi ba nlɛ nyamfó
eto okle buyifo éyifo bakosobi
ekuanse ba ni Yudanyə utsyuə
wə ni Usumunyə Ninə wə baakpo
Skefa eto bebi.
15 Fɛɛ se bésu bə beedi lɛwɔnɔ
bua ditsyuə etikii, lɛtɛyi mə nkə,
“Mɔɔ nnyi Yesu, nya minyi Paulo
tsya. Fɛɛ mimii, bawoe bini?”
16 Nya utidi əmə əsuə lɛwɔnɔ
bua nəmfo nsii, lɛblɛ mə! Nya
báfo afabe tinti, nya bétsyetsyi
bábɔ lə diyo nəmə leyaleya!
17 Nnya díbə mfó ésensə efia
Efesɔ kenke itə bə Yudafɔ ku mba
lenni Yudafɔ kenke ánɔ nnya. Lə
nyamfo esoo, sikpi əmuə mə tinti,
nya Bonamute Yesu eto diye disi
lebe kato lekpe. 18 Nya mba lɛtsyi
akɔɛsi báwuninsə eto bətsyuə kpə
díbə bələkə mə asa bua nnya
béyifo kasɔ lə betidi eto ənəmi.
19 Nya mba ni bafate lə mə nti
dífi mə afa eto ekue ku kekue ku
bɛbɛ báboko nya bátonsə nnya lə
betidi eto ənəmi mfó. Ekue ku asa
nyamfo kenke eto koya ebuyifo
fe sika flubia eto akpi fosi anɔ.
20 Nyamfo lə bote kase Bonamute
eto ditiki dísensə ku əsuəale, nya
éfo mfo kenke.

Bulə Ǝbə Lə Efeso.

21 Nyamfo eto kamaa, Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ ələkə léte Paulo nkə ɔyɛ
usu Makedonia ku Akaia lə usu
Yerusalem. Nya Paulo lɛtɛyi nkə,
“Lə ndufə mfóo, ele bə nyɛ nsu
Roma tsya.” 22 Nya ótsyese wə
bawunsəkotsyuə inuə, Timoteo
ku Erasto nkə bákatɔ wə lə Make-
donia lə ubə. Nya wə lɛtsyimɛ ɔkɛ
kama lə Asia mfó itə lefe sɛkɛ.
23 Nya lə lefe nəmfóo, bulə
kplɛ əbə lə Efeso itsyi lə kusu ko
əsuə Kristo nkə bəəsiə nkpə eso.
24 Nwə dínə bulə bomfo óboko
ni utidi wə baakpo Demetrio wə
ni ɔtsyuɛntsyuɛ wə leefi sika flu-
bia katsyuɛ Artemi eto esumuyo
kɛkɛ. Nya nnya bote kənə
kutəkə kpə kaboko wə ku wə
bawunsəkotsyuə. 25 Diyi lɔnii,
Demetrio ákpadi batsyuɛntsyuɛ
ba kenke bátsya nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Bayimi, biyi biə buənyə kutəkə
kpə ketsyi lə bo keyifo kamfo
əsuə. 26 Nya bɛnlɛ bɔnɔ, kənyə
sitinti kase Paulo əmfo nlɛ bo
keyifo kamfo bobiasə kakpe bo
kofani, nya ɔnlɛ betidi kpə eto
nsusu bobiasə nkə befiə eto asa
nnya boeyifo kenke menyifo lesa
nə ele bə bakpe disi kasɔ bətə!
Lə nyamfo eso bo bikətete ébubə
kasɔ! Nya inni Efeso mfo mate
ni kaka nyamfo nlɛ bubə. Bomu
ɛlɛ bubə lə Asia eto kasɔ kenke!
27 Nya inni bo mate eto keyifo ete
lɔɔsɔɔ kasɔ! Sitintii, Boambe Ufiə
Kplɛ Artemi eto diyo ku wə dibu

ebonya lə Asia mfo ku lə kawunsiə
kenke!”
28 Se bánɔ Demetrio eto
etiki nyamfoo, ɔblɔ éfi mə
nya bényenki tinti nya báfã
bembembe bátɛyi bənkə, “Efoso
eto Ambe Artemi ni Ufiə Kplɛ
Kenke!” 29 Nya kudu ko bákpo
dísensə kófo umə əmə kenke.
Nyaso bátsya fe ditsyukpa nya
bəmuə Paulo eto bayɛtsyuə inuə
bətsyuə ba baakpo Gaio ku
Aristarko ba ditsyi Makedonia.
Nya bákpa mə bésuko umə əmə
eto katsyakɔ. 30 Nya Paulo tsya
léla nkə lə wontsya lə usu mfo,
fɛɛ bafokanɔfɔ fɛfɛ mántɔnɔko
wə nko. 31 Nya lekpake nəmfo
eto beninə ba díyifo Paulo eto
bayɛtsyuə tsyaa, léla ɔtɔnkpe
bákpe wə bálɛ wə lekpakpa bənkə
woensu mfó lə usu ufi wə əsuə
okpe lə nnya əsuə kulaa!

32 Nya lə lefe nəmfó əsuəə, diyo
nəmə kafo eyi ku kudu. Nya betidi
ba díbə bátsya mfóo eto utsyuə
saa ku wə lesa nə ɔnlɛ bɔtɛyi. Nya
mə nti kpə mánte lesa nə eso bəbə
mfo. 33 Nya Yudafɔ bətsyuə díkə
Aleksandro bə usu unyə sɛtɔ lə
okpasə lesa nə díbə. Nya Aleksan-
dro lébesə ani kato nkə utsyuə saa
yɛ kudu bokpo lə ɔtɛyi mə lesat-
syuə. 34 Nya se betidi bamfo dínyə
bə Yudanyə unii, besi betsyiko
kudu bokpo kafa bembembe itə
fe abombosɔsɔ ənuə. Nya bátɛyi
bənkə, “Efoso eto Ambe Artemi ni
Ufiə Kplɛ Kenke!”

35 Efo lefe fɛ Aba eto unyɛsiə
ninə wə nkpe mfo léfo mə
bɔkɔnsə, nya údi etiki ɔ́tɛyi mə
nkə, “Mɔ bayimi, Efesofɔ, utsyuə
saa lə mi nti yi nkə Efeso mfo
ni Ufiə Kplɛ Artemi eto kəsiəkɔ.
Nya wə kakpakɔ eto leba kɛnkɛɛ,
áfankli ditsyi kato díbə kasɔ, nya
lenkpe lə bo nti. 36 Nya kutsyuə
saa əmbə loofo ditiki nəmfo
sidia butəkə. Nyaso biyuəsə mi
akɔɛsi nya bieyifo kulesa saa lə
lɛblɔfi əsuə. 37 Itsyise betidi ba
bímuə békpa béboko mfoo, bényu
kulesa betsyiko lə Disumuyo nye
babiasə bo Ufiə Artemi eto diye
tsya. 38 Fɛɛ lə Demetrio ku wə
batsyuɛntsyuɛ ənyə bə bakpe
ditiki ditsyuə lə utsyuə əsuəə,
bakponkpo kpe mfo. Nya bonkpe
eyi nnya əsuə baakpo akpo. Lə
béyifo kabua kətsyuə, boofo ke
buləkə kate mə mfó. 39 Fɛɛ lə
lesa bamba ditsyuə kpe bela biə
biefi bisukoo, bitə lə bufi busuko
umə eto beninə ɔflɔ. 40 Itsyise
nyamfo lɛ bote fenkə bɔlɛ botaka
kəńyə lə Aba əsuə. Lə Romafɔ
eto bamamanyə əbə bənyə mmi
eto diyi nəmfo eto asayifoyifoo,
boəmbofo kɛnyɛ buləkə, nya
buunə bo koto.” 41 Nya se ɔ́tɛyi
etiki nyamfo nkoo, útə bésensə
bédu.

20

Paulo Ésu Makedonia Ku Akaia.

1 Lefe nə bulə bomə díyuə
kɛnyɛɛ, Paulo ákpadi bafokanɔfɔ
bəbə bátsya lə kalebe kani. Nya
se ókpe mə nkɛale lə mə bofokanɔ
əsuə ólosəə, ókla mə fɛ údu úsu
Makedonia. 2 Se údu ɔntɔɔ, Paulo
áyɛ lə kəmə ka nkpe lə lekpake
nəmfó kenke nya údi mə etiki
kpə úfi ókpe mə nkɛale fɛ úsu
údufə Akaia. 3 Úsiə mfó fe afa
ətsyə. Lefe nə ɔnlɛ əsuə bumuə
nkə lə usu Siria, únyə útsyə lekpo
nkə Yudafɔ ba nkpe mfó lə wə
ukpə eto esu bɔbɛbɛ. Nyaso úfi
nsusu bio nkə wesinkli usu ɔyɛ
Makedonia. 4 Lefe nə ɔnlɛ buduu,
betidi kpə ətəkənko wə. Betidi
bamə ni Sopater wə dítsyi Beroia
wə ni Piro eto ubi ku Aristarko ku
Sekundo ba ditsyi Tesalonika ku
Gaio wə dítsyi Derbe ku Tihiko ku
Trofimo ba ditsyi Asia eto lekpake
ku Timoteo. 5 Mba mfo átɔ̃ bo bə
beesu bəńyə bəsəkə bo lə umə wə
baakpo Troa. 6 Nya lə Yudafɔ eto

Nnamfokuã Eto Abolo Eto Eyididi eto kamaa, búfi ɔklɔ nya búdu lə Filipi, nya búsu bútu mə lə Troa lə eyi anɔ eto kama. Nya búsiə mfó éfo eyi akuanse.

Paulo Ésu Troa Lɛfɛfɛ.

7 Nya lə Kɔsida eto diyi tutɛɛ, bótsya lə kalebe kani boə lə budi Bonamute eto didisa lə bətsyuə. Nya se Paulo ləəbə budu kəsiəsə esoo, údi etiki ikulə isu taa ntsyenti. 8 Nya báto kakadiɛ kpə bətsyə lə abanslo eto diyo nə əsuə bótsya mfó. 9 Nya se Paulo eto etiki nlɛ bukulə esoo, selabe éfi okosobi wə baakpo Eutiko lə lefe nə unsi lə diyo nəmə eto mfɛnsle əsuə. Ófankli utsyi lə abanslo eto botokətəkə tsyəfə mfó úbə ɔ́sɔ lə kasɔ. Nya se bésu bétsyi wəə, bənyə bə úkpə. 10 Fɛɛ Paulo áyifə úsu kasɔɔ, úsu dikpefi nəmə ɔflɔ nya úbə kasɔ ɔ́buta ni nya útsyi ni óboko wə akɔ nya ɔ́tɛyi mə nkə, "Biankpo kudu! Okpe nkpə!" 11 Nya məmblɛ dísinkli bésu kato mfó bésu bédi Bonamute eto lesa nəmə. Lə nnya kama Paulo esi úsiə údi etiki isu ese kalesiəsiə fɛ údu. 12 Nya se bákpa okosobi əmə ku nkpə besuko diyoo, əsuə əyuə mə tinti.

Paulo Etsyi Troa Úsu Mileto.

13 Nya Paulo dífi akpa eto kusu úsu Aso. Fɛɛ lə kase útsyue əsuəə, bo éfi ɔklɔ bɔ́tɔ wə sɛtɔ bə lə busu butsyi wə lə mfó. 14 Nyaso se úbə útu bo lə Aso mfóo, údufə lə ɔklɔ əmə əsuə nya bonko wə kenke lídu búsu Mitilene. 15 Búdu lə mfó nya lə kəsiəsəə, búsu bóyo Kio. Nya lə diyi nəmfo eto kəsiəsə tsyaa, bóyo Samo.Lə diyi tsyəfə əsuəə, búsu búdufə Mileto. 16 Paulo mánla nkə bobiasə lefe kpə lə Asia mfó nyaso útə bókpia Efeso bófe, itsyise ɔlɛ bɔkɔse. Nya utsyue nkə lə woofoo, ele bə udufə Yerusalem lə Pentekoste eto diyi əsuə.

Paulo Ákla Efeso Eto Bafokanɔfɔ.

17 Nya se búsu búdufə Miletoo, ókpe batɔnkpe lə Efesofɔ eto bafokanɔfɔ eto beninə ɔflɔ nkə bəbə bənyə wə mfó. 18 Nya se bəbəə, ɔ́tɛyi mə nkə, "Bayimi, mimblɛ ta yi kase minkɛ lə mi le nti lefe nə kenke minkɛ mfo əsuə, idu lə diyi tutɛ nə mímbə míndufə lə Asia eto kasɔ mfo ibə əsə mɔmɔ. 19 Binyə kase mímbokosə əsuə kasɔ míntə Bonamute, lə kanyi ku binəntu əsuə ɛyɛ lə Yudafɔ eto kase bála bə balo mɛ eso. 20 Bɛlɛ ola bebe mɛ. Minni futsyə nkpe disiale. Bonamute eto asa nnya minyi lə wə əsuəə, nnya ni lesa nə mínte mi nɛ, nya mémfi kulesa nkula mi. Nte Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nəmə lə betidi nti ku lə mi ayo. 21 Nya kalebe saa mínsuu, ntɛyi Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ kekleke minkə bayɛ asa bua buyifo lə batsyi bawuninsə befi mə əsuə bətə Onanto, lə bafo Bonamute Yesu banɔ.

22 "Nya mɔmɔɔ, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛ mə bɔtɛyi nkə nsu Yerusalem, nya minnyi lesa nə ləbə mɛ busu ketu mfó. 23 Fɛɛ lə kəmə ka kenke mínyɛ mínfee, nyi miə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte mɛ nkə moolabee diyo nyə kanyi. 24 Fɛɛ meenfi mɔ nkpə fe lesa nə lefe itə mɛ. Lesa nə lefe itə mɛ ni bə nlosə keyifo ka Bonamute Yesu lékpe mɛ kɔni nkə nyifo. Nya keyifo ka ókpe kɔni nkə nsu nyifo ni bə ntɛyi betidi Ditiki Sɛɛ nəmə itsyi lə Onanto eto lefonə əsuə.

25 "Nyasoo, nyi miə mimba kenke lɛnɔ mɔ asatete itsyi lə Onanto eto sekakedikɔ əsuəə, ensie embotsya ku mɛ bio. 26 Nyaso mmii, məətə mi bote minkə lə utsyuə áyansə wə nkpə eto kusuu, beembufi utidi əmfo eto kabua balo mɛ dikpi. 27 Sitintii, mémfi Onanto eto sekakedikɔ eto kusu eto asa nkula mi. 28 Lə nnya esoo, bebe mi əsuə kukɔnɔ. Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ díyifo mi mba ni

batɔnkotɔnko bə lə bɛlɛ wə bebi
ba Onanto dífi útə mi nkə bɛlɛ
mə ola. Bɛlɛ mə kukɔnɔ, itsyise
Onanto eto ubi dífi wə kɔtɔ ókpo
kasɔ lə mə disi úfi úləkə mə ut-
syiko lə mə abua əsuə. 29 Nnya
minyi ekpa ko mə ni bənkə lə
nyani mi ntsyəə, betidi ebubə
bataka bəńyə bakpɔ mi bələ mi
nya boosensə mi fe kase bekiti
laakpɔ ku basamu kesensə mə.
30 Nya lə mi nti kulaa tsyaa, mi
bətsyuə ébusinkli lə Ditiki Sɛɛ
nəmə kama bawɛ mi, bákpa be-
tidi kpə báyɛnko lə mə kosate
eto bidiabidia eto asatete əsuə.
31 Bitəkə ənə bikabe lə bekloma
kase mínkplatsya ku binəntu lə
mi disi nya mínte mi asa ketsye ku
kakɔmi itə alɛ ətsyə nnya minkɛ
mi lenti əsuə.
32 “Nya mɔmɔ mfoo, mfi mi
nkpe lə Onanto eto ani bə lə ose
mi. Lə wə ditiki nə laawunsəko
betidii lə lekpe mi nkɛale lə
bofokanɔ əsuə bo luutə biunyə
kedikɔ lə Onanto eto, fe mba úləkə
ókpo atsyɔ utsyə itə wə əsuə.
33 Mánsɛsə ənəmi lə kuutsyuə
saa eto sika sia nye sika flubia
nye bikəlɛlɛ əsuə. 34 Mi kosate
yi biənkə mɔ ani nyamfo mímfi
mínyifo keyifo fɛ minlɛ budi nya
mimfi minlɛ betidi ba ləətəkəko
mɛ bobe. 35 Nyifo nyamfo kenke lə
mfi nte mi kase ele bə bukawunsə
ko bakombo, nya lə bekloma ditiki
nə Bonamute Yesu lɛtɛyi nkə, ‘Asa
butə ətə disuəyuə enso bofo.’ ”
36 Nya lefe nə Paulo dídi etiki
nyamfo ólosəə, óse akonki nya
wə ku mə léto ola. 37 Nya
məmblɛ lɛkɔbə wə bálɛ nya béwi
nku itsyise balɛ budu lə bətsyuə
ɔflɔ. 38 Nya nnya kulaa leso mə
nkuɛnlo bokpe ni nnya ɔ́tɛyi mə
nkə bensiebunyə wə bio eso. Nya
bákpa wə bésu bətsyə kusu lə
ɔklɔ əmə ɔflɔ lə lekpo kɛnyɛ mfó.

21

Paulo Ési Usu Yerusalem.

1 Nya se bətsyə bo kusu bálosəə,
búsu búdufə lə ɔklɔ əmə nya
bɔ́yila búsu Kos. Se kale dísiəə,
búsu búdufə Rodo nya búdu mfo
búsu Patara. 2 Mfo nya búfi ɔklɔ
wə ntɔ lə Foinike, nya búdu. 3 Se
bɔ́ntɔɔ, búnyə Kipro eto kasɔ, nya
bɔ́yɛ boofe mfo nya búdu bɔ́yɛ
ukúe eto lekpake búsu búdufə
Tiro lə Siria eto kasɔ. Nya búsu
kaka booləkə bikə bia nkpe lə
ɔklɔ əmə kafo. 4 Se bɔ́yifə búsu
uməə, búnyə bafokanɔfɔ ba nkpe
mfó. Búsiə lə mə ɔflɔ eyi akuanse,
itsyise Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ díkələkə óte
bafokanɔfɔ bamfo lesa nə luubə
lə Paulo əsuə, nyaso bálɛ Paulo
lekpakpa bə woensu Yerusalem
lefe nəmfó. 5 Fɛɛ se lefe nə ele bə
budu lə mə ɔflɔ léyoo, bafokanɔfɔ
mfó ku mə besio ku bebi kenke
ákpa bo esu bétsyə kusu lə lekpo
kɛnyɛ, nya bomblɛ lése akonki
bóto ola. 6 Nya bútsyə bətsyuə
esu fɛ búdufə lə ɔklɔ əmə kafo,
nya məə tsya dísinkli bésu mə
ayo.

7 Se búdu lə Tiroo, búnyə lə
Ptolemai. Mfo búsu búsiəsə
bafokanɔfɔ ba nkpe mfo, nya
búsiə lə mə ɔflɔ diyi lɔni. 8 Nya
se kale dísiəə, búdu mfó búsu
Kaisarea. Búsu bɔsɔnɔ Ditiki
Sɛɛ eto otsyabe Filipo. Uy-
ifo bawunsəkotsyuə ekuanse ba
bələkə lə Yerusalem eto ɔni. 9 Ɔkɛ
bebisiobi ena ba lensi tɔ bəsə.
Beyifo Onanto eto bənyɛləkətidi.

10 Nya búsiə mfó eyi ətsyuə. Lə
lefe nə bɔkɛ mfóo, Onanto eto
unyɛləkətidi utsyuə wə baakpo
Agabo étsyi Yudea úbə mfó.
11 Nya se úbə bo ɔflɔɔ, ónyankli
abɔsu nya Paulo lékle lə nkɛ nya
úfi óklə wə kosate eto ani ku akpa
nya ɔ́tɛyi nkə, “Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
lɛ bɔtɛyi nkə, ‘Nko ke Yudafɔ
lookle abɔsu nyamfo eto osate
lə Yerusalem nya boofi wə besu
bakpe lə mba lenni Yudafɔ eto
beninə eto ani nɛ.’ ”

12 Nya se bónɔ etiki nyamfóo,
bo ku betidi ba nkpe mfó kenke
álɛ Paulo lekpakpa boə wensu
Yerusalem. 13 Mfó nya ɔ́tɛyi bo
nkə, “Beso bəənlɛ nku buwi nya
bɛnlɛ mɛ ani bolo mə? Ntɔnɔ
miə bakle mɛ lə Yerusalem, lə
nsu nkpə lə Bonamute Yesu
eso.” 14 Nyaso lefe nə búnyə
boə boəmbofo wə nsusu bɔtsyi
kawuninsəə, bóyani wə nya
bɔ́tɛyi wə boənkə, “Bonamute
Yesu eto lelabi bə itə.”
15 Lə eyi nyamfo eto kamaa,
bomblɛ əmuə bikə nya búdu
búsu Yerusalem. 16 Nya Kaisarea
eto bafokanɔfɔ eto bətsyuə tsya
dítənko bo. Bákpa bo besuko
Kipro eto uninə wə baakpo
Mnason bə lə búsu bɔsɔnɔ wə
ɔflɔ mfó. Uninə əmfo eyifo
ofokanɔnyə koko. 17 Nya se
búdufə Yerusalem bafokanɔfɔ
nkpe mfó áfo bo kukɔnɔ tinti.

Paulo Esu Nkə Lə Úsu Unyə Yakobo.

18 Se kale dísiəə, Paulo ákpa
bo nya búsu búnyə Yakobo ku
Yerusalem eto bafokanɔfɔ eto
beninə. 19 Nya se búsiəsə mə
bólosəə, Paulo átɛyi mə asa nnya
kenke Onanto lɛyɛ lə wə əsuə
úyifo lə betidi ba lenni Yudafɔ nti.
20 Se bétsyue wə ato balosəə,
məmblɛ kenke átɛsə Onanto. Nya
bátɛyi wə bənkə, “Ɔyimi lala, ənyə
kase Yudafɔ akpi akpi kpə díkafo
bánɔ nya banlɛ Moses eto afi lə
kɔni kekleke. 21 Bətsyuə átɛyi mə
bənkə fə lɛtɛyi Yudafɔ ba nkpe lə
nlebe nlebe fə bensidi Moses eto
afi ku bo akpayifoyifo, nya fátɛyi
tsya fənkə mba ni Yudafɔ tsya
mensila mə bebi alo. 22 Lə nyamfo
eso be ele bə buyifo mɔmɔ? Buyi
boə bəəbə esu bɔbɛbɛ kəbə. It-
syise bɔɔnɔ bə əbə ákpe lə bo ɔflɔ
mfo.”
23 Nya bətə wə nsusu bənkə,
“Bokpe betidi ena bətsyuə lə bo
mfo, ba díkaka ntamu. 24 Yɛnko
mə esuko Yudafɔ eto Disumuyo
mfó nya lə fə nku lə bɛkpi
mi esi nya lə awunsəko mə lə
bafo mə disikpinkpi eto kayo.
Nyamfo luutə utidi saa nyə nkə
sidia bátɛyi lə fə əsuə, nyaso
fintsya lɛ Moses eto kɔfi budi lə
kɔni. 25 Nya bafokanɔfɔ ba lenni
Yudafɔɔ, bɔ́ɔwɔni ekue bútə mə
bɔ́tɛyi mə boə, bayɛ̀ edisa nnya
béfi bətə bəfiə kedi ku kɔtɔ ku be-
buki ba baawaninsə simuə kaalo
eto sinə eto budi, lə bayɛ sɛsɔnɔ
budi.”
26 Nyaso se kale disiəə, Paulo
ákpa basani bamə nya bésu
béyifo disikpinkpi eto lekpa
nəmə. Nyamfo eto kamaa, úsu
Yudafɔ eto Disumuyo úsu útə
besumunyə bote eyi nnya kama fɛ
disikpinkpi eto lekpa nəmə loolo
itə lə befi kedi eto bikə baboko
lə beyifo keditətə eto lekpa lə mə
disi.

Bəmúə Paulo Lə Yudafɔ Eto Disumuyo.

27 Nya se íbu sɛkɛ lə eyi akuanse
nyamə lə eyoo, Yudafɔ bətsyuə
étsyi Asia eti bəbə bənyə Paulo lə
Yudafɔ eto Disumuyo mfo. Nyaso
bákpadi betidi bətsyuə básɔ lebo
nya bəmuə wə. 28 Nya bəńyə
mfó banlɛ kudu bokpo bənkə,
“Israel eto basani, bɛwunsəko bo!
Osani əmfo ni nwə nlɛ botsyil-
ama kate betidi kenke lə nlebe
nlebe asa nnya ńyə lə bo be-
tidi ku afi ku Disumuyo nəmfo
əsuə. Nya kama tsyaa, woakpa
mba lenni Yudafɔ kedufənko Dis-
umuyo nnya nlɛ bote nkə bákpe
bo Yudafɔ eto kakɛnkɛkɔ kamfo
kɔfiɔ!” 29 Bátɛyi nko itsyise lefe
nə lefe məə, bənyə bə Paulo ku
Trofimo wə ni Efesonyə balɛ bɔyɛ
kafe lə Yerusalem. Lə nyaso béfi
nsusu bə ókpa wə úsuko Yudafɔ
eto Disumuyo mfó.
30 Nyaso se banlɛ kudu bokpo
nkoo, étakasə betidi kenke lə
umə əmə nya bátaka ku kudu

nya bétsyetsyi bésu bátsya lə
kusumukɔ mfó. Bətsyuə ənə
Paulo babɔnko lə Disumuyo nya
béti biku kenke. 31 Nya lefe nə
bála bə lə balo wəə, Romafɔ
eto bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko
kplɛ ánɔ nkə Yerusalemfɔ kenke
átaka bəńyə balɛ bulə bokpe.
32 Lamfolamfo, ókpa bamamanyə
ninə ku bamamanyə bətsyuə
ɔ́yɛnko nya bésu kaka banlɛ
bulə bokpe mfó. Nya se mba
ntɔnko mba nlɛ bulə bokpe dínyə
bamamanyə bamfóo, báyɛ Paulo
bɔblɛ.
33 Mfó nya ɔtɔnkotɔnko kplɛ
əmə dítə kusu nkə bəmuə Paulo
nya béfi amana ənuə bákpe wə.
Nya fɛ ɔ́tɔ ɔ́nɔ utsyə eto okle
utidi əmfo ni ku lesa nə úyifo.
34 Nya betidi bamfó eto utsyuə saa
eto lesa nə ɔ́tɛyi lɛbɔ lete. Nya
se bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko
əmfo mámfo ditiki saa nə banlɛ
bɔtɛyi kasɔ bɔnɔ itsyi lə kudu ko
betidi bamə nlɛ bokpo esoo, ɔ́tɛyi
nkə bakpa Paulo besu beti bakpe
lə bamamanyə eto diyo. 35-36 Nya
lefe nə báyo kesiee, ibə bə ele bə
bamamanyə bamə tsyi Paulo ku
mə ani babesə kato itsyi lə lɛblɔfi
kekleke nə sitiditu siamə dífi lə
Paulo əsuə eso. Nya bətəkəko
mə ku kudu bembembe ku etiki
bənkə, “Belo wə!”

Paulo Edi Etiki Ulə̀kə Ǝsuə Kasɔ.

37 Nya lə lefe nə baala bə befi
wə besu beti bakpe lə diyoo,
Paulo átɛyi bamamanyə eto
ɔtɔnkotɔnko kplɛ nkə, “Ǝəntə mɛ
kusu lə ndinko fə etiki sɛkɛɛ?”
Nya bamamanyə eto uninə əmə
lɛtɔ wə nkə, “Bee! Aanɔ Sigriki
fɛ?” 38 Nya usi ɔ́tɔ wə nkə, “Inni
fə ni Egiptenyə wə lékpa bewudifɔ
akpi ana ba létaka bəńyə lə Aba
əsuə lefe nə léfe mə lə mfóo, nya
bétsyetsyi bédu bésu mfiminti
kafo?”
39 Nya Paulo díləkə kɛnyɛ nkə,
“Yudanyə mini. Bále mɛ lə Tarso
lə Kilikia eto kasɔ. Nya umə
əmfóo, enni umə kɛkɛ. Lə nyasoo,
lekpakpa tə kusu lə ndi ko betidi
bamfo etiki.”
40 Nyaso uninə əmfo átɔnɔ útə
Paulo kusu nkə udinko mə etiki.
Nya Paulo lɛbɔ úbə úńyə lə kesie
eto atalakpoe mfo nya óbesə ani
kato nya ɔ́tɛyi mə nkə bedi kã.
Nya se bédi kãã, údi mə etiki lə
Yudafɔ eto sele əsuə nkə,

22

1 “Boantomə ku bayimi ba letsya
mfo, nlɛ mi taflatsyɛ boto! Bitə
kusu lə nkpasə mi etiki nyamfo
lə bɛnɔ.” 2 Nya lefe nə bánɔ
bə Yudafɔ eto sele ɔnlɛ budii,
bésinkli báyɛ kudu bokpo, bet-
syue wə ato. Nya Paulo lɛtɛyi
mə nkə, 3 “Yudanyə mini, nya
bále mɛ lə Tarso lə Kilikia eto
kasɔ. Fɛɛ Yerusalem mfo mínsu
suku. Gamaliel léte mɛ asa. Báte
mɛ boantomə eto afi ku mə akpa
kenke. Nya mímfi mɔ lɛkɔɛsi
kenke míntə Onanto fe kase mi
tsya nlɛ buyifo mmi. 4 Nya idu
lə lefe nəmfóo, ntsyə kasɔ ku
bafokanɔfɔ lə kusu fɔfɔ komfo
əsuə butəkəko, nya mínla miə
balo mə. Nyaso ḿmuə basani
ku besio nkpe lə Aba eto diyo.
5 Usumunyə Ninə Kenke ku kat-
syakɔ kamə eto uninə saa ebudi
nya minlɛ bɔtɛyi mfo eto adansiɛ,
itsyise mə díkawɔni ekue kətə
mɛ bə nsunkeyifo asa nyamfo.
Nya lefe nə míntɔ lə Damaskoo,
bətə mɛ əsuəale bənkə nnyə
bafokanɔfɔ ba nkpe mfóo, lə
mmuə mə, lə nkle mə mfi mboko
Yerusalem bə lə bənə mə koto.

Paulo Édi Etiki Itsyi Lə Kase Ɔ́tsyi Lɛkɔɛsi Ɔ́wuninsə Ǝsuə.

6 “Lə lefe nə mínyɛ míntɔ ibu
sɛkɛ lə ndufə Damaskoo, iyifo fe
kakɔmi eto lefosi abombo ənuəə,
lamfolamfo diyənde kekleke dit-
syuə dítsyi kato díbə lékpo mɛ
lə əsuə! 7 Nya míndu mínɔ
mínkpo lə kasɔ nya mínɔ se ɔkɔɛ

utsyuə nlɛ etiki budi kátɛyi mɛ
nkə, ‘Saulo, Saulo, beso fəńyə mɛ
lə əsuə mmə?’
8 “Nya míntɔ mínkə, ‘Bonamute,
owoe feni?’
“Nya usi údi mɛ etiki nkə, ‘Mɔ
ni Yesu Nasaretnyə.’ 9 Nya betidi
ba ku mɛ nyɛɛ, ənyə diyənde
nəmfo. Fɛɛ bánnɔ utsyə wə nlɛ
etiki budinko mfo eto ɔkɔɛ.
10 “Nya míntɔ wə minkə, ‘Bona-
mute, be ele bə nyifo?’
“Nya usi ɔ́tɛyi mɛ nkə, ‘Taka,
lə esu Damasko. Mfó moote fə
lesa nə mínləkə fə miə lə eyifo.’
11 Diyənde kplɛ nəmfo ába mɛ
ənəmi itə bə betidi ba bonko mə
nyɛɛ, lɛkɔbe mɛ lə kɔni bálɛ fɛ
búsu búdufə Damasko.
12 “Nya, osani utsyuə akɛ mfó
wə baakpo Ananias. Uyifo utidi
wə leebu Onanto tinti, nya woayɛ
lə bo afi əsuə tsya. Nya Yudafɔ
ba nkpe mfó kenke leebu wə tinti.
13 Utidi əmfo əbə úńyə mɛ lə
ɔflɔ nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, ‘Ɔyimisani
Saulo, sinkli ənyə asa!’ Lə nya koo,
mɔ ənəmi lékpa kɛ, nya mínyə
wə!
14 “Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, ‘Bo bana
eto Onanto ni futsyə díləkə fə
nkə laate wə lelabi, nya lə ənyə
wə Ubi Kɛnkɛ lə ate wə tsya, lə
anɔ wə etiki itsyi lə wə kɛnyɛ.
15 Ele bə fi nkomə eto ditiki nəmfo
esuko kalebe saa fe odansiɛ esu
atɛyi betidi kenke lesa nə fənyə
nya fanɔ tsya. 16 Nya mɔmɔɔ,
kulesa mensi bu. Taka əńyə, lə afo
ntufləsəfləsə eto lekpa. Lə akpadi
wə diye, lə uflə fə abua uwi.’

Onanto Ákpe Paulo Nkə Úsu Mba Lenni Yudafɔ Ɔflɔ.

17 “Nyamfo eto kamaa, nsinkli
nsu Yerusalem. Nya lefe nə mínsu
Disumuyo minlɛ ola botoo, íyifo
mɛ fe selabe minlɛ, nya mínyə
buləkəkate butsyuə. 18 Mfó nya
Bonamute kosate lɛtɛyi mɛ nkə,
‘Kɔse lə edu lə Yerusalem, itsyise
betidi ba nkpe mfo embutsyue fə
ditiki nə fɔɔtɛyi itsyi lə mɛ əsuə
koto.’
19 “Nya míntə mbuayɛ minkə,
‘Bonamute, məmblɛ yi bənkə mɔ
díkesu katsyakɔ isu katsyakɔ kesu
kəmuə bafokanɔfɔ nya mínkablɛ
mə. 20 Lə lefe nə banlɛ Otsyabe
Stefano boloo, mintsya átɔnɔ ku
mə, nya bələkə mə awu kato bətə
mɛ mínlɛ fɛ bákato wə aba kalo.’
21 “Nya Bonamute lɛtɛyi mɛ nkə,
‘Taka, lə ama kusu itsyise kaka
minlɛ fə botsyese atsyo tinti lə
betidi ba lenni Yudafɔ nti!’ ”
22 Lə lefe nəmfo kenkee, betidi
bamfó ńyə kpoo banlɛ wə ditiki
ato butsyuə. Fɛɛ lefe nə údi wə
ditiki nəmfo ólosəə, məmblɛ ákpo
kudu bátɛyi bənkə, “Aa! Lo wə ku
wə ditsyəbi kenke! Yensile bə ɔkɛ
lə kawunsiə kamfo kon!”
23 Nya məmblɛ lekpo kudu be-
mbembe ku lɛblɔfi bála mə awu
lə əsuə, nya bákpa utembu bəsə
wə, nya utembu əmə lébe kato
ófo mfo kenke. 24 Nya Roma
eto bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko
kplɛ əmə dítə nkə bákpa wə
bedufənko diyo kafo lə bablɛ wə
lə babɛbɛ lesa nə eso Yudafɔ
bamfo nlɛ wə kudu bokpo. 25 Fɛɛ
lefe nə bákle wə bəəbə wə bɔblɛɛ,
Paulo átɔ omamanyə ninə ɔni wə
dińyə mfó nkə, “Kusu kpe bə
bablɛ Romanyə wə bánkponko tɔ
lekpo?”
26 Se uninə əmfo lɛnɔ nyafoo,
úsu ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmə ɔflɔ
nya ɔ́tɔ wə nkə, “Be biə bieyifo
mfo mmə? Osani əmfoo, Ro-
manyə uni lo!”
27 Nyaso bamamanyə eto
ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmfo dísu Paulo
ɔflɔ nya ɔ́tɔ wə nkə, “Be fanlɛ
bɔtɛyi? Romanyə feni?”
Nya Paulo dítə mbuayɛ nkə,
“Ee!”
28 Nya ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmfo
lɛtɛyi wə nkə, “Mintsya Romanyə
mini. Fɛɛ mɔɔ, atabi kpə míntə fɛ
mimfiani Romanyə!”

Nya Paulo dítə wə mbuayɛ bio nkə, “Mɔ alɛɛ, mɔ anto ku ambe kenke eyifo Romafɔ.”

29 Lamfolamfo se betidi ba bə bablɛ wə lə batɔ wə kɛnyɛ eto etiki banɔ léte bə Romanyə unii, difufu əmuə məmblɛ kenke nya bányi besu kama. Nya lefe nə mə ɔtɔnkotɔnko kplɛ léte nkə Romanyə unii, sikpi əmuə wə tinti, itsyise wə ni futsyə dítə kusu nkə bakpe wə lə amana əsuə.

Bákpa Paulo Bésuko Bakponkpo Ɔflɔ.

30 Bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmfo ála nkə waate lesa nə díbə fɛ béfi etiki lə Paulo əsuə. Nyaso se kale dísiəə, ókpadi Yudafɔ eto besumunyə ninə ku mə bakponkpo kenke nya məmblɛ díbə bakɔ. Nya útə nkə banyankli Paulo nya bákpa wə báboko mə ənəmi bə lə bedufə lə wə etiki əsuə.

23

1 Lefe nə Paulo létsyilamasə ənəmii, únyə Yudafɔ eto bakponkpo ba díkəbə bensi lə lekpokakpokɔ mfó, nya ɔ́tɛyi mə nkə, “Bayimi, mɔ lɛkɔɛsi anlɛ mɛ dikpi bolo lə Onanto eto ənəmi ibə ese lə mmi eto diyi nə mfo.” 2 Nya se Ananias wə ni Yudafɔ eto Usumunyə Ninə Kenke lə mə nti mfó lɛnɔ kase Paulo dítə mbuayɛ bomfoo, ɔ́tɛyi mba ńyə lə Paulo ɔflɔ mfo nkə basɔ wə lə kɛnyɛ. 3 Mfó Paulo lɛtɛyi wə nkə, “Onanto əbɔsɔ fə nko ke! Fə nwə ni ofati wə bákua diflubi futututu! Nte okponkpo wə eto okle fe ni mfo? Nte kɔfi ko eto okle əsuə fáyɛ fanlɛ mɛ lekpo bokponko, fɛɛ fə əmə ke ńyə lə ko əsuə se fətə kusu fə basɔ mɛ!”

4 Nya mba díńyə lə Paulo ɔflɔ mfó lɛtɔ wə bənkə, “Onanto eto Usumunyə Ninə Kenke fanlɛ boka mmə?”

5 Lə nyasoo, Paulo ətə mbuayɛ nkə, “Mɔ bayimi, Israelfɔ, mánte nko minkə wə ni Usumunyə Ninə Kenke. Lə nko inii, eni méndi wə etiki nko. Itsyise bátɛyi lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nkə, ‘Mántɛyi etiki bua saa nnya dińyə lə mi batɔnkotɔnko əsuə.’ ”

6 Nya Paulo ənyə nkə, betidi ba díbə bátsya mfó eto bətsyuə eyifo ditsyukpa nə baakpo Sadukifɔ, nya bətsyuə tsya diyifo Farisifɔ. Lə nyasoo, ófã bembembe ɔ́tɛyi nkə, “Mɔ bayimi, Farisinyə mini! Nya Farisinyə eto kafo bale mɛ bétsyiko! Nyaso banlɛ mɛ lekpo bokponko mmi nɛ itsyise mfo nnɔ miə bəkpənkə si bootaka betsyi ɔkɔmə bəbə bio!” 7 Nya lefe nə Paulo lɛtɛyi nko eto ditiki nəmfo ólosəə, dikunə kədiə ko dídufə lə etsyukpa ənuə nyamfo eto nti, nya báma lə akpa ənuə. 8 Itsyise Sadukifɔ aatɛyi bənkə bekpənkpə ənsiəmbotaka, nya Onanto eto batɔnkpe ku awɔnɔ əmbə, fɛɛ Farisifɔ áfo nyamfo kenke bánɔ.

9 Mfo nya kədiə dídufə mə lenti nyanklaa. Mfo nya kɔfi eto bateasa ba ni Farisifɔ díńyə lə Paulo eto ditiki nəmə eto kama bə ɔnukualɛ ɔ́tɛyi. Nya bákpo kudu bembembe bátɛyi bənkə, “Boənyə lesa bua saa lə wə əsuə! Nya lə lɛwɔnɔ ditsyuə nye Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə nlɛ wə etiki budinkoo, be lebia lə nnya əsuə?” 10 Mfóo, etiki eto kənə kamə əbə kakɛ ale tinti. Nyaso bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ əmə áte sikpi nkə boonə Paulo bésense nyasoo, ɔ́tɛyi wə bamamanyə nkə bakpa wə besu beti bakpe lə Aba eto diyo.

11 Nya diyi nəmfo eto ntsyəntii, Bonamute əbə Paulo ɔflɔ nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Paulo, kpe utu! Fe kase fəńyə fédi mɔ ditiki nəmə eto adansiɛ lə Yerusalem, nko ke fuuńyə edi ni lə Roma tsya nɛ.”

Yudafɔ Ákpe Disi Bənkə Baalo Paulo.

12 Nya se kale dísiəə, Yudafɔ
bətsyuə áka ntamu bənkə
bəəmbudi lesa nye bənə ntu isu
ese lefe nə eto lefe balo Paulo!
13 Nya betidi bamfo ebuyifo fe
betidi fosi ana ku kama. 14 Nya
bésu besumunyə ninə kenke ku
mə batɔnkotɔnko ɔflɔ nya bésu
bátɛyi mə bənkə, “Boka ntamu
boənkə boembudi nye bunə
kulesa isu ese lefe nə boolo Paulo.
15 Lə nyaso mi ku bakponkpo tɛyi
bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko bə lə
okpa Paulo oboko katsyakɔ mfó.
Biyifo fenkə bela biə bisi biatɔ wə
etiki nyamə eto lekpasə. Nya lə
bakpa wə balɛ bobokoo, lə bolo
wə lə kusu.”
16 Nya se Paulo eto utitabo lɛnɔ
etiki nya kenke bátɛyi mfo esoo,
útsyətsyi úsu Aba eto diyo kaka
bákpe Paulo nya úsu úyu ɔ́tɛyi wə
etiki nya bátɛyi.
17 Nyaso Paulo ákpadi oma-
manyə ninə wə díńyə lə mfó nya
ɔ́tɛyi wə nkə, “Kpa okosobi əmfo
esuko mi ununə ɔflɔ. Ɔyɛnko
ditiki kekleke nkə lə ɔtɛyi wə.”
18 Lə nya esoo, omamanyə əmə
ákpa okosobi əmfo úsuko mə un-
inə əmə ɔflɔ. Nya ɔ́tɛyi wə nkə,
“Paulo wə bákpe lə diyo mfo lek-
padi mə nya ɔ́tɛyi mɛ nkə nkpa
dikpefi nəmfo mboko fə ɔflɔ lə
ɔtɛyi fə ditiki ditsyuə nə ɔnyɛnko.”
19 Nyaso bamamanyə ninə
kenke eto ɔtɔnkotɔnko əmfo
ákɔbe okosobi əmfo lə kɔni nya
ókpa wə usuko lɛkpɔ nya ɔ́tɔ wə
nkə, “Be fanyɛnko fə atɛyi mɛ?”
20 Nya ɔ́tɛyi wə nkə, “Yudafɔ
bətsyuə ákle kɛnyɛ ku mə beninə
bənkə bəəbə balɛ fəə lekpakpa
bə lə akpa Paulo aboko katsyakɔ
mfó kusɛɛ ku nsusu bə lə batɔ wə
etiki ətsyuə. 21 Fɛɛ mamfo mə
etiki, itsyise mə betidi fe awosi
ana ku kama əbɔbiə lə kusu komə
kala wə kusu. Betidi bamfo akle
kɛnyɛ bə boolo Paulo fɛ boodi lesa
nye bənə ntu. Nyaso balɛ kusu
bɔbɛbɛ ɛɛyɛ lə fə. Boomuə əsuə
besu babiɔ lə kusu mfo, itsyise
balɛ kusu bobe bə əbɔtɔnɔ ətə mə
nko.”
22 Bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko
əmfo əkə wə ato nkə, “Məntə lə
kutsyuə saa lə usi ɔnɔ ditiki nə
fátɛyi mɛ mfo blɛmblɛ!” Nya útə
okosobi əmfo kusu dídu.

Bákpa Paulo Bésuko Aba Eto Unyɛsiə Felike Ɔflɔ.

23 Nyamfo eto kamaa, oma-
manyə ninə əmfo ákpadi wə
beninə inuə nya ɔ́tɛyi mə nkə,
“Bɛbɛbɛ bamamanyə alofa ənuə
ba luusu Kaisarea mmi ku kətsyə
abombo ɔwɔnɔmbɛ. Bɛbɛbɛ be-
tidi alofa ənuə ba tsya luutsyi afle
ku betidi fosi akuanse ba ləəsiə lə
batɔmini. 24 Bitə Paulo batɔmini
lə usiə lə bekpa wə bɛyɛnko buɛ
bisuko Aba eto Unyɛsiə Felike
ɔflɔ.”
25 Nya ɔ́wɔni kukue kutsyuə nkə
befi besuko unyɛsiə əmə nkə,
26 Kukue komfo etsyi mɔ Klaudio
Lisia ɔflɔ nya minlɛ ko bufi
katsyese fə Boote kplɛ Fe-
like minlɛ fə busiəsə.
27 Yudafɔ dímuə utidi əmfo
nya yoofo budi bə bala bə
baalo wə fɛ mintə bama-
manyə miə bafo wə, it-
syise nnɔ bə Romanyə uni.
28 Nyaso nkpa wə nsuko mə
katsyakɔ bə lə banɔ lesa nə
uyifo. 29 Nnyə ntsyə lekpo
minkə nnya eso bəmuə wə
mfo yɛ lə mə Yudafɔ eto
afi əsuə nya inni bota kebu
bo eso ele bə bakpe wə lə
diyo nye balo wə. 30 Lə lefe
nə utsyuə lɛtɛyi mɛ ənkə
balɛ disi bubu lə wə əsuə
bə lə balo wəə, lamfolamfo
mbu disi minkə lə nkpa wə
mboko fə ɔflɔ nya lə ntɛyi
mba wə ku mə lɛkɛ etiki
miə befi kabua ka uyifo
baboko fə ɔflɔ.
31 Nyaso bamamanyə bamfó
eyifo lə lesa nə bátɛyi mə əsuə.

Nyaso ketsye kamfóo, bákpa
Paulo báyɛnko taa Antipatri.
32 Nya se kale dísiəə, bamamanyə
ba nyɛ lə akpa ésinkli bésu
Aba eto diyokakpekɔ mfó, nya
bətə mba ləəsiə lə batɔmini bə
bayɛnko Paulo besuko Kaisarea.
33 Se bésu bédufəə, bákpa Paulo
ku kukue ko bətə mə mfo bésu
bətə Aba eto Unyɛsiə əmə. 34 Nya
lə lefe nə ɔnlɛ kukue komə boklaa,
ɔ́tɔ Paulo kaka útsyi. Se ɔ́nɔ
nkə Paulo etsyi Kilikiaa, 35 usi
ɔ́tɛyi wə nkə, “Muudufə lə fə etiki
nyamfo əsuə nnɔ nya kukɔnɔ
lə lefe nəmə ayo lə fonko betidi
ba lɛkɛ etiki mfó əbə.” Nya usi
útə wə bamamanyə ba ńyə mfó
nkə bákpa Paulo besu beti bakpe
lə diyo nə Oka Herodes léto lə
bakase wə.

24

Yudafɔ Ála Etiki Bətəkə Paulo.

1 Eyi anɔ eto kamaa, Usumunyə
Ninə Kenke Ananias ku Yudafɔ eto
beninə bətsyuə ku mə Otsyiami
wə bákpo Tertulo əbə Kaisarea.
Bəbə Felike ɔflɔ bə lə bəbə babɔ
wə kabua ka Paulo nlɛ buyifo.
2 Nya se bákpadi Pauloo, Ter-
tulo ákpe kɛnyɛ ɔ́tɛyi nkə, “Bo
Ububutidi, lefe kpə ni nəmfoo,
diyuə akɛ bo lenti ɛyɛ lə fə
kobe ku bote butsyue bo fefi
fanyɛnko bo eso. Nya bunyə boə
bɔtsyikawuninsə sɛɛ kpə tsya əbə
lə bo kasɔ mfo kenke. 3 Nyamfo
eso bo Yudafɔ kenke lɛ fə ani bɔsɔ.
4 Nya bɔlɛ fə lekpakpa bɔlɛ boə lə
bɔyɛ fə lefe bobiasəə, lə etsyue ato
anɔ etiki nya boəbə bɔtɛyi itsyi lə
osani əmfo əsuə.
5 “Se bunyə wəə, bunyə boə
uyifo nwə laakpe bulə, nya woat-
syilama kafe lefe saa akabiasə
Yudafɔ eto nsusu lə kalebe saa lə
kasɔ kamfo kenke bə lə bənə asa
bua baboko lə bənyə Aba lə əsuə.
Nya wə ni ditsyukpa nə baakpo
Nasaretfɔ eto ɔtɔnkotɔnko. 6 Nya
búnyə tsya boə úkatsyilama
kéyifo asa nnya dítə bə ókpe
bo Yudafɔ eto Disumuyo kɔfiɔ fɛ
búmuə wə. Bola boə eni boeyifo
wə lesa nə díńyə itə asa bua nnya
uyifo úńyə lə bo afi əsuə. 7 Fɛɛ
bamamanyə eto ɔtɔnkotɔnko ninə
Lisia díbə ɔ́lɛ wə ófo, nya útə
əsuəale nkə wonko mba ləkə etiki
bə lekpo eti lə fə ənəmi. 8 Nyaso
ebofo wə bɔtɔ lə anɔ lə etiki nnya
bɔ́tɛyi mfo eyifo sidia.”
9 Nya Yudafɔ bamə kenke lɛkɔ
bédi adansiɛ bátɛyi bətəkə lə
nnya kenke Tertulo lɛtɛyi bə iyifo
ɔnukualɛ.

Paulo Édi Etiki Ókpansə Wə Etiki Lə Felike Eto Ǝnəmi.

10 Nya lefe nə Aba eto unyɛsiə
emfo diyifo Paulo kɔni nkə udi
etikii, Paulo ətsyə kasɔ nkə, “Anto,
nnyi miə fə ni futsyuə laakpo akpo
lə Yudafɔ nti alɛ kpə ni nyamfo.
Lə nyaso iyifo mɛ disuəyuə bə ndi
etiki nləkə mɔ əsuə kasɔ lə fə
ənəmi. 11 Yuuyifo fə bote bənkə
iyifo fe lefosi eyi ənuə ni nyamfo
se mímbə Yerusalem mímbə lə
Yudafɔ eto Disumuyo mfó bə lə
ntə kedi. 12 Nya kuutsyuə mənyə
se bonko kuutsyuə nlɛ etiki bunə
nye mínkpe bulə saa lə Yudafɔ
eto Disumuyo mfó nye lə Yudafɔ
eto ntsyakɔ tsya nnye lə umə
əmə kafo. 13 Nya betidi bamfo
eto kuutsyuə saa əmbofo kulesa
bunyə kate sitinti, bə etiki nnya
bátɛyi mfo eyifo sitinti. 14 Nyaa,
ditiki nə əsuə mɔɔtɔnɔ ku mə
ni bənkə nńyə lə boantomə eto
Onanto eto bofokanɔ eto kusu ko
mə bənkə iyifo ditsyukpa nə nńyə
lə mə əsuə. Nnya ni bə mmfo
Moses eto kɔfi nnɔ kekleke ku
asa nnya báwɔni bákpe lə Onanto
eto bənyɛləkətidi eto ekue əsuə.
15 Mfi ənəmi ntəkə lə Onanto əsuə
fe kase mə tsya dífi mə ənəmi
bətəkə bə betidi ba kenkee, bə
basɛɛ ku babua tã ebotaka betsyi
ɔkɔmə bəbə. 16 Lə nyamfo esoo,

mfi mɔ əsuəale kenke nkpe bə
nləkə mɔ nsusu nte lə nkpa lə
nyamfo əsuə lə Onanto ku betidi
kenke eto ənəmi.
17 “Alɛ kpə ni nyamfo mensikɛ lə
Yerusalem. Nya misinkli mimbə
miə mufi ətəsa ntə bakombo ba
ni mɔ kosate eto betidi nya lə
ntə Onanto kedi tsya. 18 Lə lefe
nə mínyifo disikpinkpi eto lekpa
mínlosəə, Yudafɔ bətsyuə əbə
bənyə mɛ lə Disumuyo mfó. Nya
bonko mba laakpo kudu kakpe
bulə saa mányɛ. Nya mɔ əmə tsya
mánkpe bulə saa. 19 Yoofo budi
bə Yudafɔ ba ditsyi Asia eto kasɔɔ,
mə ele bə bebə fə ɔflɔ. Nya lə
mɔ ku mə kpe etiki ətsyuəə, nnya
booləkə batɛyi nɛ. 20 Nnye betidi
ba nsi mfóo, yoofo budi bə bɔɔtɛyi
asa bua nnya eto dikpi nə bálo
mə lefe nə Yudafɔ eto bakponkpo
ninə ba lɛkɛ mfó fɛ bákponko mɛ
lekpo. 21 Enso ditiki nə mímbesə
ɔkɔɛ kato míntɛyi lə lefe nə míńyə
lə mə ənəmi minkə, ‘Mbə kat-
syakɔ mfo lə nləkə mɔ əsuə kɛnyɛ
minkə mfo nnɔ minkə bəkpənkpə
si bootaka betsyi ɔkɔmə bəbə’ eso
békponko mɛ lekpo?”
22 Nyaso Felike wə nyi
kusufɔfɔtsyɔntsyɔ eto ditsyukpa
nya ófo ditiki nəmfo ɔ́nɔ tintii,
átɛyi Yudafɔ bamfo nkə, “Bisinkli
bɛyɛ isu ese lefe nə bamamanyə
eto ɔtɔnkotɔnko kplɛ Lisia luubə
fɛ lə nla ditiki nəmfo nləkə.”
23 Nya útə kusu nkə omamanyə
ninə kpa Paulo usu okpe lə diyo.
Fɛɛ balɛ wə ola kukɔnɔ, lə bətə
wə bayɛtsyuə ba luubə bə bəənyə
wə nnye baboko wə asaa, kusu.

Paulo Átɛyi Felike Ku Drusila Wə Etiki.

24 Lə eyi asiani ətsyuə eto ka-
maa, Felike ku wə usiə Drusila
wə ni Yudanyə əbə, nya útə nkə
bakpa Paulo baboko, nya údi mə
etiki itsyi lə Yesu Kristo eto bo-
fokanɔ əsuə. 25 Nya lefe nə unsi
ɔnlɛ asa kasɔ buləkə kate mə itsyi
lə nkpə sɛɛ siəsiə ku əsuə ola
bɔlɛ ku Onanto eto lekpo kponkpo
nə ləəbə bubə kama kamaa, sikpi
alɛ Felike tinti. Mfóo, nya Felike
lɛtɛyi wə nkə, “Taka lə edu. Nya
lə nsi nkɛ lefe sɛɛ, muutə bakpadi
fə bətə mɛ.” 26 Nya se úbu nkə
Paulo ebuyifo nte butsyuə utə wə
esoo, úkakpe nkə bákakpadi wə
lefe saa lə wonko wə lə bəkədi
etiki lə bətsyuə.
27 Lə alɛ ənuə eto kamaa, bələkə
Felike bédunko nya báboko
Porkio Festo lə wə kɛnyɛ. Nya
se Felike lɛbɛbɛ nkə Yudafɔ la wə
asa esoo, útə kusu nkə Paulo si
ɔkɛ diyo nəmə mfó.

25

Paulo Éfi Wə Etiki Úsuko Okankplɛ Kaisare Ɔflɔ.

1 Eyi ətsyə eto kama se Festo
díbə údufə lə wə sininə kedikɔɔ,
údu lə Kaisarea úsu Yerusalem.
2 Mfó nya besumunyə ninə ku
Yudafɔ eto beninə lɛtɛyi wə etiki
itsyi lə Paulo əsuə. Nya bálɛ
wə lekpakpa bənkə 3 okpa Paulo
oboko Yerusalem. Nya mə nsusu
ni bənkə bɔɔbiɔ bəsəkə wə lə
kusu. Nya lə ubə ɔlɛ bofee, lə balo
wə. 4 Nya Festo lɛtɛyi mə nkə,
“Paulo labe lə diyo lə Kaesarea.
Nya mintsya luubə mfo lefe klim-
inti eto kama. 5 Nyaso bitə lə mi
beninə lə bəbə mfó lə bəbə bələkə
kabua ka úyifo bate.”
6 Lə eyi mflamfla nye lefosi eto
kamaa, Festo ésinkli úsu Kae-
sarea. Se kale dísiəə, ókpadi
Paulo eto lekpo nəmfo. 7 Nya
se Paulo díbə údufə lekpokakpokɔ
mfóo, Yudafɔ ba ditsyi Yerusalem
əbə bəńyə bátsyilama wə nya
báwe etiki kpə bətəkə wə lə əsuə
nya bámfo kɛnyɛ buləkə kate
ɔnukualɛ wə nkpe lə nnya.
8 Paulo édi etiki ɔ́tɛyi nkə,
“Ményifo kabua saa nta Yudafɔ
eto kɔfi nye Disumuyo nye

Okankplɛ Kaisare eto kɔfi əsuə
mbu.”
9 Nya se Festo léla nkə lə Yudafɔ
la wə asa esoo, ɔ́tɔ Paulo nkə,
“Ala fənkə eesu Yerusalem lə nsu
nkponko fə lekpo nəmə mfó?”
10 Nya Paulo lɛtɛyi wə nkə,
“Owo. Iyifo mɛ kusutətə bənkə
kasɔ kamfo eto Okankplɛ Kaisare
kosate kponko mɛ lekpo nəmfo.
Fə kosate yi sitinti fənkə manta
kɔfi sa mbu nyifo kabua sa lə
Yudafɔ əsuə. 11 Lə nyifo lesa nə
díńyə itə bə balo məə, mɔɔtɔnɔ
miə balo mɛ! Fɛɛ lə mánta kɔfi
saa mbuu, yembutə kusu bə fə
nye utidi bamba lə ufi mɛ utə
betidi bamfo lə balo. Lə nyaso mfi
mɔ etiki nlɛ butsyə lə Okankplɛ
Kaisare eto ənəmi!”
12 Nyamfo eto kamaa, Festo ku
wə beninə álɛ etiki nyamə bábe
nya ɔ́tɛyi Paulo bənkə, “Se féfi fə
etiki fanlɛ Okankplɛ Kaisare butə
esoo, ebusu Okankplɛ Kaisare eto
ənəmi.”

Oka Agripa Ku Berenike Ánɔ Paulo Eto Etiki.

13 Lə eyi ətsyuə eto kamaa,
Oka Agripa ku wə ɔyimisio wə
baakpo Bernike əbə Festo ɔflɔ lə
Kaisarea bə lə bəbə bənyə wə
bəsiəsə. 14 Bəsiə mfó eyi kpə
nya Festo dífi Paulo eto etiki ɔ́tɛyi
Oka əmfo nkə, “Osani utsyuə labe
lə Aba eto diyo mfo, nya Felike
léyani utsyə. 15 Lefe nə mínsu
Yerusalem, besumunyə ninə ku
mə batɔnkotɔnko átɛyi mɛ etiki
nnya bála bətəkə wə, nya bátɛyi
mɛ bə ntə kusu lə balo wə dikpi.
16 “Nya mínləkə kasɔ mínte mə
miə Romafɔ eto kɔfi məntə kusu
bə balo utidi dikpi fɛ lə bakponko
wə lekpo. Ele bə bətə wə kusu
lə wə ku betidi ba lɛkɛ etiki
lə batsya batɛyi nya fɛ lə balo
wə dikpi. 17 Lefe nə bəbə mfo
lə etiki nyamfo əsuəə, mintsya
mémfi nnya ntsyə lə əsuə. Lə
nnya kəsiəsə eto olesiəə, ntə miə
bakpa osani əmfo baboko mɔ
lekpokakpokɔ. 18 Fɛɛ etiki nnya
béfi lɛ wəə, menyifo etiki bua
nnya mímbu miə nnya boofi lə
wə əsuə. 19 Asa nnya bátɛyi
mfó eyifo etiki nnya ditsyi lə mə
kafokanɔ ku utidi wə baakpo Yesu
wə díkpə, nya Paulo, wə nlɛ bɔtɛyi
nkə okpe nkpə əsuə! 20 Iyifo mɛ
basaa nya mante kase mɔɔyɛ nla
etiki nyamə. Lə nyaso ntɔ Paulo
lə woola nkə woefi ditiki nəmə
usuko Yerusalem lə usu uləkə etiki
nyamfo kɛnyɛ lə Yerusalem mfó.
21 Nya Paulo lɛtɛyi nkə óla nkə
woefi wə etiki usuko Okankplɛ
Kaisare lə udi, lə nyaso ntə miə
beti wə bakpe lə diyo isu ese lefe
nə mootsyese wə Okankplɛ əmə
ɔflɔ.”
22 Nya Oka Agripa lɛtɛyi Festo
nkə, “Nla miə mɔ kosate lə nnɔ wə
ditiki nəmə.”
Nya Festo lɛtɛyi wə nkə, “Ɛbɔnɔ
ditiki nəmfo kusɛɛ!”

Paulo Ǝbə Agripa Eto Ǝnəmi.

23 Nya se kale disiəə, Oka
Agripa ku Berenike álɔkɔ ku
bekankə bəbə lekayo nya bédufə
lekpokakpokɔ mfó. Nya bama-
manyə ku umə əmə eto beninə
dítəkəko mə bəəbə. Nya Festo
dítə əsuəale nkə bakpa Paulo
baboko.
24 Nya Festo lɛtɛyi nkə, “Oka
Agripa ku mi mba kenke díbə
bétsya mfo, osani əmfo ni utidi
wə Yudafɔ ba nkpe lə Yerusalem
ku Kaisarea mfo kenke tsya léla
bə balo! 25 Fɛɛ lə mɔ nsusu
əsuəə, wényifo kulesa nə dítə
bə balo wə dikpənkpi. Fɛɛ wə
əmə tsya nkə úfi wə etiki útə bo
Okankplɛ. Nya mintsya mánni
nko. 26 Fɛɛ be ni lesa nə ele
bə nwɔni ntə bo Okankplɛ əmfo?
Itsyisee, wényifo tɔ kabua saa
mə. Lə nyaso nkpa wə mboko mi
ku fə Oka Agripa titlu, minkə lə
bidufə lə wə ditiki əsuə lə bete
mɛ ditiki nə ele bə nwɔni ntsyese

wə. 27 Itsyisee, yanlɛkɛ bə nkpa
nwə bákpe lə diyo ntsyese kasɔ
kamfo eto Okankplɛ lə lefe nə eto
lefe mənnyə kabua ka úyifo ka
mɔɔwɔni ntsyese wə.”

26

Paulo Áta Wə Ǝsuə Ǝto Disi Lə Agripa Eto Ǝnəmi.

1 Nya Agripa lɛtɛyi Paulo nkə,
“Kusu kpe bə di fə etiki.”

Lə nnya esoo, Paulo ábesə wə
kɔni kato nya údi etiki ɔ́tɛyi nkə,
2 “Bo Oka Sɛɛ Agripa, disi ɛkpɛ
kpe mɛ mmi bə moofo mɔ ditiki
buləkə kate lə fə ənəmi lə nnya
eso Yudafɔ dífi etiki lə mɛ əsuə.
3 Itsyise nyi miə fəə, eyi Yudafɔ
eto kənə ka nkpe lə mə nti ku mə
akpa kenke kukɔnɔ. Nyamfo esoo,
minlɛ fə lekpakpa nɛ. Kpe utu lə
anɔ mɔ etiki ətə mɛ.
4 “Yudafɔ kenke yi kase mínlɛ
mɔ əsuə ola idu lə mɔ sikpefi lefe
lə mɔ umə ku lə Yerusalem tsya.
5 Lə bɔɔtɛyi ɔnukualɛɛ, nko seka
mísiə nkpə fe Farisinyə itsyi taa
mɔ sikpefi lefe nɛ. Nya Yudafɔ
eto afi ku akpa kpe ale eso nsumu
bamba saa eto ale kenke. 6 Lə
nyaso ete béfi etiki nyamfo banlɛ
butəkə mɛ lə əsuə nɛ lə kase
mińyə minlɛ kusu bobe itə kɛnyɛ
ka Onanto lɛtɛyi bo bana mə utsyə
eso. 7 Israelfɔ eto lefosi atobi ənuə
nnya kenke lə bokplatsya kekleke
kətsyə ku kakɔmi bə lə mə tsya lə
bənyə kusu ko minlɛ bobe mfo. Bo
Oka Sɛɛ, nyamfo eso Yudafɔ nlɛ
mɛ kɛnyɛ bola kətəkə mɛ etiki lə
əsuə nɛ. 8 Beso ele bə ilə bə mi
mba nkpe mfo kenke fo bɛnɔ biə
Onanto aatakasə bəkpənkpə?
9 “Lefe nə léfe mməə, mfi nnya
ntəkə lə mɔ əsuə miə muuyifo
lesa saa nə moofo lə nńyə lə
Yesu wə ni Nasaretnyə eto mba
ntəkəko wə lə əsuə. 10 Yudafɔ eto
besumunyə ninə ətə mɛ əsuəale
bə mmuə betidi kɛnkɛ kpə nkpe
lə diyo lə Yerusalem. Nya mba
bálo lə mə nti tsyaa, íyifo mɔ
lelabi bə ibə nko 11 Ntəkəko mə
nya mínkpɔ mə nya mínte mə
ohiã ɛyɛ isu kəmə bamba ka letsyo
kulaa tsya. Nya míntə miə beyifo
mə asafimfi lə Yudafɔ eto ntsyakɔ
kenke. Nya míńyə mə lə əsuə ku
lɛblɔfi miə bedi mbusiotiki nnya
dińyə lə Yesu əsuə.

Paulo Átɛyi Kase Útsyi Ɔwuninsə Útəkəko Yesu Kama.

12 “Nko eto ditsyəbi əsuə minkɛ
minyɛ mintɔ lə Damasko ku
əsuəale fe kase besumunyə ninə
dítə mɛ. 13 Bo Oka Sɛɛ, kase
minyɛ kusu lə kakɔmi eto lefosi
ənuə lefee, nnyə diyənde nə lekpa
lenso mfenti eto kofe ditsyi kato
nya lékpo létsyilama bonko mba
nyɛ bɔntɔ. 14 Nya mfó se bomblɛ
dídu bɔ́nɔɔ, nnɔ ɔkɔɛ utsyuə lə
Yudafɔ eto sele əsuə nlɛ bɔtɛyi
nkə, ‘Saulo, Saulo, beso fəńyə mɛ
lə əsuə nko? Lə áta biyu kokpaa,
fə kosate ete loofo lefabe.’
15 “Nya míntɔ wə minkə, ‘Bona-
mute, owoe fe ni?’

“Nya ɔkɔɛ əmə lɛtɛyi nkə, ‘Mɔ
ni Yesu wə fanlɛ bɔkpɔnko kek-
leke. 16 Mɔmɔɔ, taka əńyə! Se
mínkələkə əsuə mínte fə esoo,
muufi fə nyifo mɔ uyifoyifo.
Ɛbɔtɛyi kawunsiə eto betidi kenke
lesa nə fənyə mfo ku asa nnya
muukələkə nkate fə. 17 Nya
kaka minlɛ fə botsyesee, moose
fə, nləkə fə ntsyiko lə fə be-
tidi ku lə bele bamba tsya nti.
18 Muutə asini mə ənəmi nnya
luutə bə ebuləkə mə etsyiko lə
Obonsam eto əsuəale ku ketuntu
ka bankpe əsuə bə lə bafo Onanto
eto əsuəale ku diyənde nə əsuə
onkpe banɔ. Bə lə Onanto lə ufi
mə abua ɔtsyɛ mə itə bə lə bənyə
kəsiəkɔ kato fe mba úləkə óboko
wə akɔ báfiani mba úləkə utsyə
itsyise báfo mɛ bánɔ eso.’

Paulo Édi Etiki Itsyi Wə Keyifo Ǝsuə.

19 “Lə nyasoo, Oka Agripa,
nyamfo eso mányɛ buyifo lə nnya
Onanto díləkə óte mɛ itsyi kato
əsuə nɛ. 20 Ntsyiko Ditiki Sɛɛ
nəmə budi kate Damaskofɔ lə
nnya kama Yerusalemfɔ, lə nnya
kama Yudafɔ kenke ku mba lenni
Yudafɔ tsya miə besinkli lə mə
abua əsuə lə befi mə əsuə bətə
Onanto, lə bate lə mə asayifoy-
ifo əsuə bə bátsyi báwuninsə
sitinti. 21 Nyamfo eso Yudafɔ
dímuə mɛ lə Yudafɔ eto Disumuyo
nɛ. Nya bála bə eni baalo mɛ.
22 Fɛɛ Onanto ələkə mɛ utsyiko
lə mə ani. Nyaso minsi minkpe
nkpə minlɛ adansiɛ nyamfo budi
kate mi beninə ku betidi kenke
tsya nɛ. Lesa nə minlɛ bɔtɛyi
mfoo, nnya tututu ni nnya Onanto
eto bənyɛləkətidi ku nnya Moses
lɛtɛyi bə yuubə itə nɛ. 23 Nnya
ni bə Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə ebubə unyə kanyi. Nya
wə ni utidi tutɛ wə lootaka ut-
syi ɔkɔmə ubə, nya wə luunə
diyənde oboko Yudafɔ ku mba
lenni Yudafɔ kenke.”

24 Lamfolamfoo, Festo áfa ɔ́tɛyi
nkə, “Paulo, disi ábia fə! Fə
sikuente kplɛ siamə ábiasə fə
disi!”

25 Nya Paulo lɛtɛyi nkə, “Ububu-
tidi Festo, disi mambia mɛ. Biemfi
ditiki nəmfo fe ayɛtiki. Etiki
tinti minlɛ bɔtɛyi. 26 Sitinti,
Oka Agripa yi etiki nnya minlɛ
bɔtɛyi mfo. Nyaso minlɛ wə etiki
budinko ku utu faa nɛ. Mfo nnɔ
miə nyamfo eto kulesa menyifo
wə akulasa, uyi nnya lesa saa.
27 Oka Agripa, áfo nnya Onanto
eto bənyɛləkətidi lɛtɛyi ánɔ? Nyi
miə áfo mə ánɔ.”

28 Nya Agripa lɛtɔ Paulo nkə,
“Ala fə ntsyi nwuninsə mfiani
Ukristonyə lə lefe kliminti nəmfo
əsuə?”

29 Nya Paulo dítə mbuayɛ nkə,
“Lefe kliminti dini o-o, lɛkɛntsyɛ
dinii, nlɛ ola boto mmi minkəə,
mi mba nkpe mfo kenke tsyi
bɛwuninsə fe mintsya kə. Fɛɛ
biunyə kanyi bakpe mi amana fe
kase mɔ nlɛ bunyə mə!”

30 Nya Oka Agripa ku Festo ku
Bernike ku betidi bamba bamfó
kenke létaka bəńyə. 31 Nya se
bataka bábɔ lə mfoo, bákpe disi lə
Paulo eto ditiki nəmfo əsuə bátɛyi
bənkə, “Utidi əmfo menyifo lesa
saa bua nə ele bə balo wə nye
bakpe wə lə diyo.”

32 Nya Agripa lɛtɛyi Festo nkə,
“Eni boofo wə boyani lenni nya
úkefi ditiki nəmfo útsyə Okankplɛ
Kaisare lə ənəmi eso.”

27

Bákpa Paulo Bésuko Roma.

1 Nya lefe nə báse uyi bənkə ele
bə busu Roma lə Italiaa, bákpa
Paulo ku mba bákpe lə diyo
ku babamba bákpe lə omamanyə
ninə wə baakpo Yulio eto ani.
We ni Okankplɛ eto bamamanyə
eto ditsyukpa eto uninə. 2 Nya
búfi ɔklɔ wə dítsyi Adramitio
nya útə ənəmi Asia eto lekpake
eti. Nya bo ku Makedonianyə
wə baakpo Aristarko wə ditsyi
Tesalonika dísiə lə ɔklɔ əmə.

3 Nya lefe nə kale dísiəə, bóyo
Sidon eto lekpo kɛnyɛ. Mfó Yulio
dítə Paulo kusu kafo faa nkə usu
umə lə usu unyə wə bayɛtsyuə itə
lə bətə wə asa nnya wuufi ɔyɛ
kusu. 4 Nya se busi búdu mfóo lə
ɔklɔ əsuə nya lə kase ufiebi əmə
lɛkɛ kɛnyɛ ale esoo, bɔyɛ Kipro eto
Ɔnwɛdukue eti kaka bɔ́bɔ lə ufiebi
əmə əsuə. 5 Nya se bófe mfóo,
bɔ́yɛ lə Kilikia ku Pamfilia eto
lekpo kɛnyɛ, nya búsu búńyə lə
umə wə baakpo Mira lə Likia eto
lekpake. 6 Lə mfó omamanyə ninə
wə nyɛnko bo ənyə ɔklɔ utsyuə wə
ditsyi Aleksandria ɔntɔ lə Italia
eto kasɔ. Nya útə búsiə lə wə.

7 Nya lə eyi kpə eto kamaa,
ílə fɛ búsu bóyo umə wə baakpo
Knido. Nya lə ufiebi wə nlɛ bɔsɔ
kekleke esoo, bóamfo bɔyɛ kesu

sɛtɔ. Nyaso se búdufə Salmonee,
bɔ́tsyi bɔ́yɛ búsu Kreta ɔflɔ kaka
kasɔ kamə díti ufiebi əmə eso
wánkɛ kɛnyɛ ale. 8 Disiale fɛ
bɔ́yɛ búsu búdufə kaka baakpo
Ɔklɔ eto Kəńyənkɔ ka lɛlɛkɛ ka
dimensitsyo ku umə wə baakpo
Lasea.
9 Nya se búkedi eyi kpə lə kusu
ko bɔnyɛ esoo, Yudafɔ eto kɛnyɛ
leklefe ébofe. Nya bɔyɛ lə ntu
əsuə lə lefe nəmfo ebubə ɛkɛ
ale eso. Lə nyamfo esoo, Paulo
álɛ mə kɔlɛ nkə, 10 “Boanto məə,
nnyə minkə bo kusu bɔyɛ idu
mɔmɔ ɛntɔ əbə ale bɔkɛ kaso,
itsyise ɔklɔ əmfo ebudufə lə bulə
əsuə, nya asa kpə ku betidi tsya
ebɔtsylɔ.” 11 Fɛɛ bamamanyə eto
uninə əmfo áfo ɔklɔ əmə eto
okanka ku ɔklɔ sate eto lesa nə
bátɛyi ɔ́nɔ enso nnya Paulo lɛtɛyi.
12 Nyaso se ɔnwɛkətsyəkɔ kamə
mánlɛkɛ itə lefe kentsyɛ se lɛyɔ
lefe nlɛ bubə esoo, mba wə ku
mə nyɛ kusu átɛyi bənkə bala bə
baayɛ besu bedufə Foinike bomu.
Mfoti ebɔlɛkɛ itə mə bɔkɛ lə lɛyɔ
lefe nəmə. Itsyise Foinike eyifo
umə lə Kreta eto kasɔ eto kaka
kakɔlɔ kpə ləətsyə ɔnwɛ nnya
leeti ufiebi kusu lə kofe eto diyo
kedufəkɔ eti.

Ufiebi Kekleke Ásɔ Lə Lekpo Ɜsuə.

13 Lə lefe nəmfó ufiebi sɛɛ
utsyuə etsyiko bɔsɔ ketsyi
Ɔnwɛdikue eti, nya iyifo fe
yɔɔlɛkɛ itə kusu bɔyɛ. Lə nyaso
bəmuə əsuə nya bédu báyɛ lə
Kreta ɔflɔ. 14 Fɛɛ lamfolamfoo,
ufiebi bua utsyuə ko dítsyiko bɔsɔ
itsyi lə kodiani eto lekpake itsyi lə
Kreta eti. 15 Nya ɔ́sɔ útsyi ɔklɔ
əmə eto sɛtɔ óbesə kato. Bala bə
lə yɔɔlɛkɛ lə batsyi ɔklɔ əmə eto
ənəmi bawuninsə besuko kasɔ eti,
tsya bamfo. Nyaso báyani wə nya
ufiebi əmə lɛsɔ útsyi wə ɔ́yɛnko.
16 Nya kama kamaa, búsu búnyə
kabiɔnkɔ sɛkɛ kətsyuə lə kasɔ ka
ntu letsyilama ka baakpo Kauda
eto kutsyə kɔni. Nya disiəale fɛ
bófo bo ɔklɔ kɛkɛ əmə botsyasə
lə ɔkplɛ wə əsuə bunsi. 17 Nya
se bənyə bə bulə saa ensibəə,
béfi kekuə bákle ɔklɔ kplɛ əmə
tsya. Báte sikpi bənkə ufiebi
ebɔsɔ utsyi wə usu okpe lə kota
eto kɔwunimi bua əsuə lə Libia
eto lekpo kɛnyɛ. Nyaso bábokosə
ufiebi nto mfia bo bátsyasə lə ɔklɔ
əmə əsuə kasɔ. Lə nyamfo eso
ufiebi əmə ənə wə ɔ́yɛnko. 18 Se
kale dísiə fɛ ufiebi əmə dímanyɛ
tɔ bɔsɔɔ, bétsyiko bikə bia nkpe lə
wə kafo buləkə kato kakpe lə ntu
əsuə. 19 Nya lə diyi tsyəfə əsuəə,
bétsyiko ɔklɔ əmə eto biyifokə
kpə tsya bɔsɛ kato kakpe. 20 Lə
eyi kpə nnya dítəkəə, ufiebi əmə
ásɔ kekleke isi eso itə bə bóənyə
kofe nye befandebi. Nya itə bə bo
kpə ménsibe kusu boə busi bɔɔkɛ
nkpə kon!
21 Nya lefe kpə əbə léfe bankɛ
kɔni bendi lesa, mfó Paulo létaka
úńyə lə mə ənəmi nya ɔ́tɛyi mə
nkə, “Mɔ bayimi, lə nnya ete bɛnɔ
mɔ etikii, eni bóendu lə Kreta,
enni asa nyamfo kenke məmbə
itsyə bo mmə. 22 Nyaso nlɛ mi
lekpakpa tinti minkə bekpe utu,
ɔklɔ əmə ebonya, fɛɛ bo kuutsyuə
saa embukpə! 23 Itsyise kənə ku
ketsyee, Onanto wə mbə mɛ ini wə
meesumuu, wə ɔtɔnkpe əbə úńyə
mɛ lə ɔflɔ. 24 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə,
‘Paulo, mensite sikpi. Ele bə efi fə
ditiki əsuko Kaisare əflɔ! Itsyise
Onanto kpe kafo ɛkpɛ, úńyə fonko
mba nyɛ kusu kaminsə eso mi
kutsyuə saa embonya.’ 25 Nyaso
mɔ betidi, bimuə utu bɛlɛ! Mfo
Onanto nnɔ, lesa saa ebubə itə fe
kase ɔ́tɛyi mɛ. 26 Fɛɛ ele bə ɔklɔ
əmə su ɔsi lə kɔwunimi əsuə lə
kasɔ ka ntu letsyilama.”
27 Nya ufiebi dísukosə bɔsɔ
ketinkəsə bo sɛtɔ ku kama lə
Adria eto lekpo əsuə itə lefosi
eyi ana. Nya lə lefosi diyi nale
eto ntsyentii, bo ɔklɔ əmə eto

beyifoyifo ebu bənkə bɔɔnyi bafi
kasɔ kətsyuə. 28 Mfo nya bésusu
ntu bomə eto letsyobi bábe, nya
bənyə bənkə ntu bomə eto letsy-
obi eyifo fe akpa kolofa akpafosi
ənuə. Nya se besi báyɛ bésu sɛtɔ
sɛkɛɛ, besi bésusu nya bənyə bə
ntu bomə eto letsyobi eyifo akpa
afosi ɔwɔnɔmbə. 29 Nya se báte
sikpi bənkə ufiebi ebɔsɔ utsyi ɔklɔ
əmə usu ɔsɔ lə abansə ətsyuə
əsuə esoo, báyani bitu bena bia
nkpe kalende tinti ləəmuə ɔklɔ
kəńyənsə lə kalebe kani. Nya
bəńyə nya bákato ola kekleke bə
kale lə kəsiə mlə. 30 Nyaso se
ɔklɔ əmə eto beyifoyifo léla bə
lə betsyetsyi bedu esoo, bələkə
ɔklɔ kɛkɛ əmə bətəkə lə ntu əsuə
nya báko bátɛyi bənkə bála bə
babe lə ɔklɔ kplɛ əmə eto sɛtɔ
sia bákpe bitu bia nkpe kalende
ebofo ɔklɔ əmə bumuə kətsyə.
31 Fɛɛ Paulo átɛyi bamamanyə
ku mə uninə nkə, “Lə betidi
bamfo mankɛ lə ɔklɔ əmfo kafoo,
biukpə.” 32 Nyaso bamamanyə
bamfo ála ukuə wə lɛkɔbe ɔklɔ
kɛkɛ əmə ɔnlɛ, nya báyani wə
bákpe lə ntu bomə əsuə.

33 Nya lefe nə kale nlɛ busiəə,
Paulo álɛ mə lekpakpa nkə
məmblɛ di lesa. Nya usi ɔ́tɛyi mə
nkə, “Eyi lefosi ana nɛ se bɔkɛ
lə bulə əsuə nya mi kuutsyuə
saa ménsifi tɔ kulesa okpe kɛnyɛ.
34 Lə nyaso nlɛ mi lekpakpa
minkə, bidi lesatsyuə lə binyə
əsuəale itə bə biembukpə. Itsyise
lɛ ɔsɔsɔ ɔni embusiə lə mi əsuə.”
35 Nyaso Paulo éfi didisa, nya se
ɔ́sɔ Onanto ani lə məmblɛ eto
ənəmi mfóo, úbudi lesa nəmə
ditsyuə údi. 36 Lamfolamfoo,
utsyuə saa eto utu əsiəə kasɔ
nya məmblɛ dítsyiko lesa nəmə
budi. 37 Betidi ba lɛkɛ lə ɔklɔ əmə
kafo eyifo betidi alofa ənuə awosi
akuanse ku ekua. 38 Nya se bédi
bálosəə, betidi bamə esi bələkə
bidikə bia kenke díbu lə ɔklɔ əmə
kafo bákpe lə ntu əsuə, itə bə ɔklɔ
əmə átaka kalende.

Ɔklɔ Ɜmə Ába Úsensə.

39 Lefe nə kale dísiə kakpaa,
bənnyə lekpo kɛnyɛ bətsyə
lekpo mfó. Fɛɛ bənyə ɔklɔ eto
ɔnwɛkətsyəkɔ kətsyuə lə lekpo
kɛnyɛ mfó kaka beebu bə yɔɔlɛkɛ
bə bayɛ lə besu bəńyənsə ɔklɔ
əmə. 40 Nyaso bala kekue ka
lɛkɔbe bitu bia ləəmuə ɔklɔ
kənyənsə, nya bányankli kekue
ka lɛkɔbe ɔklɔ əmə eto nnya laate
wə kusu lə ɔlɛ bɔyɛ. Nya bábesə
ɔklɔ əmə eto mfia bo ufiebi leetsyi
itə lə ufiebi əmə lə unə mə ɔyɛnko
usuko. 41 Nya se báyɛ bantɔɔ, ɔklɔ
əmə ésu ɔ́si lə kɔwunimi əsuə itə
bə wénsifo bɔyɛ bio. Nya se ufiebi
tsya nlɛ bɔsɔ kəkə wə kama esoo,
óba úsensə kenke.

42 Nya se bamamanyə bamfo
díbu bə mba bákpe lə Aba eto
diyo bamə ebutsyetsyi beduu,
bələkə nsusu bə lə basɔ mə balo.
43 Fɛɛ se mə ɔtɔnkotɔnko əmfo
léla nkə woafo Paulo lə nkpə
esoo, wántɔnɔ ku mə. Nyaso
útə kusu nkə nwə kee loofoo, lə
basa bedufə lə ntu bomə əsuə lə
bake babɔ. 44 Nya mba luubu
tsyaa, lə bəsiə lə ɔklɔ əmə eto
kətsyə ku lesa nə kee loofo mə
butsyi kayɛnko lə ntu bomə əsuə
kabɔsə kesuko utuflɔ. Lə nyaso
bomblɛ éyifo nko nya bɔ́bɔ búsu
lekpo kɛnyɛ mfó, bo kutsyuə saa
ménkpə.

28

Paulo Éyifo Ayanisa Ɜtsyuə Lə Malta.

1 Lefe nə bɔ́bɔ bófe lə bulə bomə
əsuəə, búsu bóte boənkə mfó ni
kasɔ ka ntu letsyilama baakpo
Malta. 2 Nya kasɔ kamfo eto
betidi léfo bo kukɔnɔ. Lefe nəmfo
eyifo ɔsɔmi ku lɛyɔ lefe, nyaso
bátsyaka ute kplɛ lə lekpo kɛnyɛ
bətə bo nya báfo bo kukɔnɔ. 3 Nya
lefe nə Paulo nlɛ atɔni ətsyuə bɔsɛ
lə ubə okpe lə ute əmə əsuə, owa

utsyuə ko lɛbɔ lə atɔni nyamə
nti itsyi lə ute əmə eto lɛyilabi
eso, nya óbe ɔ́yɛ ókle Paulo eto
kɔni. 4 Nya se mfó eto betidi
dínyə bə owa əmfo faka lə wə kɔni
əsuə, bátɛyi bənkə, “Utidi əmfo
eyifo nwə laalo betidi. Nyaso itə
bə ɔbɔ utsyi lə lekpo eto ukpə
kəmiə tsyaa, bo Ufiə ɔnukualɛ
embɔtɔnɔ nkə usiə nkpə.” 5 Nya
Paulo lɛwunya wə lə wə kɔni ókpe
lə ute əmə kəmiə nya kulesa saa
ményifo wə tsya. 6 Nya betidi ba
díńyə banlɛ wə bobee, díbu bə
wɔɔfɔ nye wɔɔsɔ kasɔ ukpə lam-
folamfo. Nya se bəńyə bábe wə
ɛklɛɛ fɛ kulesa məmbəə, bétsyi
mə nsusu lə wə əsuə báwuninsə
nya bátɛyi bənkə ufiə utsyuə uni.
7 Nya kaka búsu bɔ́yifə mfóo,
éyifo kasɔ ka lɛfi Oka Publio eto
diyo. Nya oka əmfo tsya léfo bo
ku disuəyuə, nya óbe bo itə eyi
ətsyə sɔ̃ɔ̃. 8 Lə lefe nəmfo tututu,
Publio eto anto ánɔ bufi. Atikesi
əmuə wə, nya ɔnlɛ kafo boto tsya.
Nya se Paulo dísu wə ɔflɔ lə diyo
nya óto ola nya úfi ani útəkə lə
wəə, bufi bomə áyɛ wə. 9 Se bánɔ
bə bufi bomə áyɛ wəə, befimfi ba
kenke nkpe lə kasɔ kamə məmblɛ
ábɔ bəbə, nya Paulo létsya mə.
10 Nya lə eyifosa nyamfo esoo,
bátsyɛ bo asa kpə. Nya se lefe
léyo bə budu mfoo, báboko bo asa
kpə bə bufi bɔyɛ kusu.

Bédu Lə Malta Bésu Roma.

11 Búsiə mfó éfo afa ətsyə fɛ
búdu. Lefe nə bɔnlɛ buluu, búsiə
lə ɔklɔ wə baakpo bənkə Bafimfi
Eto Bəfiə wə dítsyi Aleksandria
wə díbə úńyə lə kasɔ kamfó lə
lɛyɔ lefe nəmə mfó. 12 Se búdu
mfóo, umənkplɛ wə búsu búńyə
ni Sirakusa. Nya búsiə mfo tsya
eyi ətsyə. 13 Se búdu mfóo, bɔyɛ
búsu búdufə Regio. Nya se kale
dísiəə, ufiebi sɛɛ etsyiko bɔsɔ ket-
syi bo kama wə lɛwunsəko bo,
wə lékpa bo úsuko Puteoli lə diyi
nuəfə əsuə. 14 Nya mfóo, búsu
búnyə mba bafokanɔfɔ bətsyuə,
nya bálɛ bo lekpakpa bə busiə lə
mə ɔflɔ eyi akuanse. Lə nyamfo
eto kama se búdu mfóo, búsu
búdufə Roma. 15 Nya se bayimi
ba nkpe lə Roma tsya lɛnɔ bə
bokpe kusu bɔlɛ bubəə, bətsyuə
ba dítsyi faa əbə bákɔ lə bo lə
Apia eto asi. Nya bətsyuə tsya
díbə bákɔ lə bo lə kaka baakpo
Nsɔnɔkɔ Ntsyə. Se Paulo dínyə
məə, ɔsɔ Onanto ani, nya isi ékpe
wə nkɛale enso.

Bésu Bédufə Roma.

16 Nya lefe nə búsu búdufə Ro-
maa, bətə Paulo kusu bə úsiə
kaka woala. Nya bətə kusu bə
bamamanyə bamə eto ɔni kase
wə.
17 Lə eyi ətsyə kamaa, Paulo
ákpadi Yudafɔ eto batɔnkotɔnko
ba nkpe lə mfó kenke bəbə básɔ
lebo. Se bátsyaa, ɔ́tɛyi mə nkə,
“Mɔ bayimi, Yudafɔ ba nkpe lə
Yerusalem dímuə mɛ nya befi
mɛ bésu bətə Romafɔ eto Aba
bənkə okponko mɛ lekpo lə lefe
nə eto lefe nə ményifo bo Yudafɔ
eto kutsyuə saa kulesa nye ńta
bo banamə eto lekpa saa mbu.
18 Romafɔ bamfó ákponko mɛ
lekpo nya bála bə lə bayani mɛ. It-
syisee, bənnyə lesa nə əsuə bɔɔyɛ
balo mɛ nye balo mɛ dikpi fe
kase Yudafɔ eto beninə ba dimuə
mɛ lela. 19 Nya lefe nəmfo
se Yudafɔ bamfó dímantɔnɔ lə
nyamfó əsuəə, ɔ́tɔnɔ nkə ntɛyi mə
lə nla miə bakpa mɛ lə nsu nnyə
Okankplɛ Kaisare kosate ɔflɔ. Nya
yenyifo mɔ lelabi miə maala bo
kasɔ eto betidi kɛnyɛ. 20 Nyamfo
eso mínkpadi mi lə ndiko mi etiki
nɛ. Itsyise Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyə ini Israelfɔ kenke eto
nwə banlɛ kusu bobee, wə ni nwə
mimfo minɔ miə wə ni nwə eso
baakpe mɛ lə amana əsuə nɛ.”
21 Nya bátɛyi wə bənkə, “Bo
alɛɛ, bóamfo tɔ kulesa itsyi lə fə

əsuə. Nya bóamfo kukue nye
kɛnyɛ bua saa lə fə əsuə itsyi lə
bayimi ba dítsyi Yudea bəbə bo
ɔflɔ. 22 Fɛɛ bola boə boanɔ lesat-
syuə itsyi lə lesa nə fáfo fánɔ mfo
əsuə. Itsyise sintintii, baantɛyi
kulesa sɛɛ sa itsyi lə ditsyukpa
nəmfo əsuə ku kalebe saa.”
23 Nyaso bətsyə wə diyi lɔni,
nya betidi kpə díbə wə ɔflɔ. Mfo
nya údi mə etiki itsyi lə Onanto
eto sekakedikɔ əsuə. Nya ókpa
mə nsusu úsuko kaka Moses ku
Onanto eto bənyɛləkətidi lɛwɔni
asa bətsyə itsyi lə Yesu əsuə.
Nya údi mə etiki idu lə olesiə
isu ese lə ditsyitsyo lefe. 24 Nya
betidi bətsyuə lə mə nti léfo wə
bánɔ, fɛɛ bətsyuə tsya dímamfo
lesa nə ɔ́tɛyi banɔ. 25 Nya etiki
nyamfo léboko kənə lə mə nti.
Nya se banlɛ busənsə keluu, Paulo
átɛyi mə etiki fɛfɛ nəmfo nkə,
“Ɔnukualɛ uni bə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
lɛyɛ lə Yesaya əsuə nya ɔ́tɛyi bo
banamə bənkə,
26 ‘Bisu bikatɛyi Yudafɔ bənkə,
“Biɔnɔ fɛ biəmbɔnɔ kasɔ,
nya buinyə nya biəmbunyə fɛ
bisu bete.”
27 Itsyise betidi bamfo eto ketu kpe
ale,
nya mə ato etidi,
nya béti mə ənəmi tsya.
Lenni nko innii, eni ele bə mə
ənəmi nnyə,
nya mə ato tsya ebɔnɔ,
nya mə nsusu tsya ebokpa kẽ
bə lə batsyi bawuninsə lə bəbə mɔ
ɔflɔ bə lə mɔ, Onantoo, lə
ntsya mə.’ ”
28-29 Nya Paulo lélosə wə etiki
nyamə nkə, “Ele bə ntɛyi mi lə
bete biənkə, ditiki nə Onanto luufi
ofo betidi lə nkpəə, béfi ni bésuko
mba lenni Yudafɔ. Nya məə,
boofo ni banɔ!”
30 Nya Paulo lɛkɛ mfoó alɛ ənuə
lə diyo nə ófo úkafó kayo, nya
úkafo betidi ba kenke ba díkəbə
wə ɔflɔ. 31 Óbe Onanto eto
sekakedikɔ letsya ku wə utu ku
əsuəale útə mə, nya óte mə asa
nnya lɛyɛ lə Bonanto Yesu Kristo
əsuə. Nya kutsyuə saa ménti wə
kusu.

ROMAFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Romafɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ni Yesu Kristo
eto uyifoyifo, nya mini nwə
bátsyese ku Onanto díləkə nkə
mbé wə Ditiki Sɛɛ letsyaa, mɔ
ni nwə lɛwɔni kukue komfo nɛ.
2 Onanto eto Ditiki Sɛɛ nə ɔ́tɛyi
wə bənyɛləkətidi ba úləkə útsyə
nkə wuuləkə ote kawunsiə fe kase
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə. 3 Katɛyiketsye
kamfo etsyi lə Onanto eto Ubi wə
ni Bonamute Yesu Kristo əsuə.
Bále wə fe kawunsiə kamfo eto
utidi wə ni Oka David eto kafo eto
ubi. 4 Nya ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
əsuəə, Onanto ələkə wə óte betidi
lə wə əsuəale əsuə nkə wə ni wə
ubi wə ótakasə utsyiko ɔkɔmə.
5 Nya ɛyɛ lə Kristo əsuəə, Onanto
ənyə bo kaminsə nya úfi bo úyifo
wə batɔnkpe itə Kristo bə lə butə
kawunsiə eto betidi lə bafo wə
banɔ lə beyifo wə lelabi. 6 Nya
mimba nkpe lə Roma tsya, eyifo
betidi ba Onanto lékpadi nkə bibə
befiani Yesu Kristo eto bale.
7 Nyamfo eso minlɛ kukue
komfo bɔwɔni kətə mi mba kenke
nkpe lə Roma nya Onanto laala
mi, nya ókpadi mi nkə, bibə be-
fiani wə bale nɛ.
Boanto Onanto ku Bonamute
Yesu Kristo eto lefonə ku diyuə lə
disiəko mi.

Paulo Ála Nkə Lə Ubə Unyə Mə.

8 Ditutɛɛ, nyɛ lə Yesu Kristo əsuə
nlɛ mɔ Onanto ani bɔsɔ lə mi
disi, itsyise kawunsiə eto betidi
kenke ánɔ kase béfo Onanto bɛnɔ.
9 Onanto wə eto keyifo meeyifo
ku kafo faa, nwə eto Ditiki Sɛɛ
nə maabe letsya itsyi lə wə ubi
əsuəə, wə ni futsyə luuləkə ote
nkə maanta mi əsuə kulefe lə nlɛ
ola boto nɛ. 10 Nya lefe saa nə
minlɛ ola botoo, maalɛ Onanto
lekpakpa minkə lə iyifo wə lelabii,
lə nyə kusu lə mbə nyə mi lə lefe
nəmfo əsuə.
11 Iyifo mɔ lelabi kekleke bə lə
mbə nnyə mi lə nwunsəko mi lə
lɛwɔnɔ əsuə bə lə binyə əsuəale.
12 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi mfo ni
bənkə lə bokpe bo əsuə nkɛale lə
lefe nəmfo kemiə, lə mi bofokanɔ
lə bokpe mɛ nkɛale, lə mintsya lə
nkpe mi nkɛale.
13 Mɔ bayimi, nla miə bete
biənkə iyifo mɔ ketsyue lə lefe
kpə əsuə bə lə mbə mi ɔflɔ, fɛɛ
yəntə mɛ kusu nko. Iyifo mɔ
lelabi bənkə nwunsəko betidi lə
bafo Kristo banɔ lə mi nti fe kase
mínyifo lə betidi ba lenni Yudafɔ
bamba nti. 14 Nko eto keyifo
kamfo eyifo lesa nə ele bə nyifo
ntə utidi saa, Grikifɔ ku mba lenni
Grikifɔ, ku betidi ba nyi ekue ku
mba lenyi ekue tsya. 15 Lə nyamfo
eso maabɛbɛ kekleke bə mbə ntɛyi
mi mba nkpe lə Roma tsya Ditiki
Sɛɛ nəmfo.

Ǝsuəale Nya Ditiki Sɛɛ Nəmfo Nkpe.

16 Ditiki Sɛɛ nəmə eto bɔtɛyi
anlɛ mɛ kofani, itsyise iyifo
Onanto eto əsuəale nya ləətə
utsyuə saa wə laafokanɔ lə unyə
nkpə. Yudafɔ ni betutɛ ba lɔɔnɔ
fɛ mba lenni Yudafɔ lə bətəkə.
17 Ditiki Sɛɛ nəmfo əələkə kusu
sɛɛ ko ləələkə Onanto eto lelabi
kate. Nya kusu sɛɛ komfo etsyi
lə bofokanɔ əsuə idu lə kasɔ
ketsyikokɔ isu ese lə kalosəkɔ. Lə
fe kase báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə bənkə, "Utidi wə
ke ni ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi ɛyɛ
lə bofokanɔ əsuəə, wə hã luusiə
nkpə nɛ."

Onanto Ǝənyə Ɔblɔ Lə Lebua Saa Eto Okle Ǝsuə.

18 Onanto əələkə wə lɛblɔfi it-
syi taa kato kate lə asa nnya
dińyə wə əsuə ku asa bua eto
eyifosa nnya leeti betidi kusu
bə lə bayɛ ɔnukualɛ əmə kosate
bote. 19 Wəənyə ɔblɔ itsyise be-
tidi əənyə Onanto eto asa nnya

úyifo ketsye lekpo wuee. Itsyise
Onanto kosate díləkə nnya wuee
óte mə. 20 Itsyise idu lə lefe
nə Onanto díyifo kawunsiəə, asa
nnya kenke úyifo utsyə lə kee,
əələkə Wə əsuəale manlo nnya
boənnyə ku wə ditsyəbi boənnyə
ku bo ənəmi kate. Nyaso kuut-
syuə saa bio əmbofo bɔtɛyi nkə
woamfo Onanto ɔnɔ.
21 Ite bə betidi yi Onanto tsyaa,
beemfi dibu nə dińyə itə wə kətə
wə. Nya baansɔ wə ani tsya.
Lə nnya kɛnyɛɛ, asa bimba eto
disi ete beebu. Nsusu sɛ saa
əmbə mə nya mə nsusu leena
tũũ. 22 Nya bəənyə mə əsuə
fe babesibe, fɛɛ bamumu beni.
23 Nya baayɛ Onanto wə ni nkpə
kenke busumu, kefi atɛsə kətə asa
bimba nnya ləmbə nkpə. Beefi
asa fe utidi nye bakləbɛ nye be-
buki akpa ana nye bebuki ba
laakpi lə kasɔ fe owa eto okle
kesumu bon.
24 Lə nyasoo, Onanto ələ̀kə mə
ani, nkə beyifo lesa nə kee baala.
Nya beefi mə əsuə eto sinə keyifo
asinsa ku afanisa ku mə betsyuə.
25 Nya beefi bidiatɛyitɛyi kətsyə
lə Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə eto
kɛnyɛ. Bomu lə kedi bufi kətə
Onanto eto kɛnyɛɛ, beefi ke kətə
asa nnya Onanto əmə díyifo. Fɛɛ
Onanto kosate wə dińyə utə atɛsə
lefe saa, wə ele bə besumu nɛ. Ibə
itə nko.
26 Asa nyamfo eto okle eto buy-
ifo eso Onanto léyani betidi bamfó
nɛ, nya beeyifo asa nnya ni mə
sinə eto alasa nnya ləənə mə
kakpe lə afanisa əsuə. Nya be-
sio kulaa tsya laayani basani ket-
sye kesu kalabeko mə besiotsyuə
nnya lanyɛ lə kusu əsuə. 27 Nya
nko ke ini bə mə basani tsya
laayani besio ketsye nya beeyifo
afanisa nyamfo eto okle kalabeko
bətsyuə fe sisə ku sisiə seka. Nya
lə nyamfo esoo, Onanto ənə mə
koto ko dińyə itə mə lə mə ditsyəbi
bua nə baate mfo eso. 28 Nya
se báni bə bembokase asa nnya
dińyə itə itsyi lə Onanto əsuə
esoo, Onanto ələ̀kə mə ani, nkə
béyifo asa nnya dimalɛkɛ léfo mə
nsusu kenke. Nya beeyifo asa
nnya yanle bə beyifo. 29 Nya asa
bua saa yifoyifo eto okle lefo mə
nkpə kenke. Nya asa bua nyamə
ni nsusu bua fifi, kunənkpə ku
kabua eto bɔbɛbɛ kətə utsyuə.
Nnya disi iyi mə nkpə əsuə
ni kənənsɛ, betidilolo ku ekiti
kpɔnkpɔ ku bidiatɛyitɛyi ku kekisi
ku mə bətsyuə eto ketikimadidi.
30 Nya beedi etiki bua kabiasə mə
bətsyuə eto aye. Beyifo betidi ba
leekisi Onanto. Baaka bətsyuə,
nya baabesə əsuə kato, nya baate
əsuə. Nya baabɛbɛ kabua kətə
bətsyuə lə esu kpə əsuə. Nya
bəəmbu mə anto ku ambemə.
31 Beyifo betidi ba lenyi kasɛɛ lə
kabua əsuə. Nya mə kosate eto
lesa nə baatɛyi tsyaa, beenyifo
lə nnya əsuə. Bakpe lefomfi
nya bəənnyə utidi kaminsə nya
bankpe disiale. 32 Beeyi bənkə lə
Onanto eto afi əsuəə, betidi ba
ləəsiə nkpə nkoo, Onanto ebolo
mə dikpi. Fɛɛ mfe bəəńyə kek-
leke lə mə asa bua nyamfo buyifo
əsuə nɛ. Nya inni nyamfo mate,
bomu beekeko betidi ba leeyifo
asa nyamfo tsya.

2

Onanto Aakponko Betidi Kenke Lekpo Lə Ɔnukualɛ Ǝsuə.

1 Nyaso, mɔ ɔyimi, fə nlɛ betidi
bamba lekpo bokponko? Niə, niə,
niə inii, əmbofo bɔtɛyi fə, fə yɛ
lə kusu sɛɛ əsuə. Lə álo fuutsyuə
dikpii, nko ke foolo fə əsuə dikpi
nɛ. Itsyise asa nnya beeyifoo,
nnya okle ke fintsya leeyifo nɛ.
2 Buyi boə Onanto hã ni ɔsɛɛ nya
okpe əsuəale bə okponko betidi
ba leeyifo asa nyamfo eto okle
lekpo. 3 Nya lə fə mɔ ɔyimi, wə ni

kawunsiə kamfo eto utidi wə leeyifo asa nyamfo eto kakle lɛ betidi bamba dikpi boloo, ebu fə ebofo butsyetsyi kedu lə Onanto eto lekpokponkpo əsuə? 4 Nye ebu fə bimba ete ini bə Onanto leeyifo fə kafoɛkpɛ nya onkpe dibusə ku disuətsyə itə fə? Enyi sitinti fə, Onanto eeyifo fə kafoɛkpɛ kamfo itsyise woala nkə woawunsəko fə lə atsyi awuninsə.

5 Nya se fetidi ato, fáni fə əmbɔtsyi fə lɛkɔɛsi awuninsə esoo, fə kosate dítə Onanto ləəbə fə koto bunə kon lə diyi nə əsuə wookponko kawunsiə kenke lekpo tsyɔntsyɔ. Diyi nəmfo nya wuuləkə wə lefonyi ote nɛ. 6 Nya Onanto loobofo utsyuə sa kayo lə wə keyifo ka úyifo kumə əsuə. 7 Betidi ba laakpe otsyekle lə kasɛyifoyifo əsuə nya baabɛbɛ Onanto eto diyənde ku dibu ku nkpə manloo, Onanto ebutə mə nkpə manlo. 8 Fɛɛ betidi ba ini kədiə hã baabɛbɛ nya beentsyue ɔnuakualɛ əmə koto, nya baala asa bua buyifoo, Onanto ebunyə ɔblɔ okpe mə unə mə koto kekleke. 9 Betidi ba kenke difi asa buayifoyifo betsyi disii, ebudi ohiã nya boonyə kanyi. Yudafɔ luudi betutɛ, nya mba lenni Yudafɔ luutəkə. 10 Fɛɛ mba leeyifo asa sɛɛ, Onanto ebutə mə kato eto diyənde ku dibu ku diyuəsə. Yudafɔ luudi betutɛ, nya mba lenni Yudafɔ luutəkə. 11 Itsyise Onanto ambe utidi eto ənəmi fɛ woala etiki kələkə.

12 Betidi ba kenke dímante Mose eto afi fɛ béyifo abuaa, tsya ebukpə banya, ite bə Onanto embufi afi nyamə okponko mə lekpo tsyafɛ. Fɛɛ mba nyi Moses eto afi nyamə fɛ beeyifo asa buaa, Onanto ebokponko mə lekpo ɛyɛ lə afi nyamə əsuə. 13 Itsyise inni betidi ba leetsyue ato kanɔ afi nyamə ba luudi basɛɛ lə Onanto eto ənəmi. Bomu, betidi ba leeyifo lə afi nyamə əsuəə, mə ni mba luudi basɛɛ nɛ. 14 Afi nyamfo əmbe mba lenni Yudafɔ, fɛɛ lə kawunsiə eto kobetete əsuə mə kosate leeyifo lə kɔfi komə eto etsyuesa əsuəə, ínwə efiani kɔfi itə mə ite bə kɔfi komə əmbə mə tsya. 15 Ɛlɛ bote bə Onanto éfi asa nnya nkpe lə Moses eto afi nyamə əsuə ókpe lə mə akɔɛsi əsuə. Nya mə akɔɛsi tsya lɛ bote nko. Nya lefe ditsyuəə, mə nsusu aalo mə dikpi nye əələkə mə kasɛyifoyifo kate. 16 Nyamfo ebubə lə lefe nə Onanto luutə kusu Yesu Kristo kponko betidi kenke lekpo lə asa nnya baakula lə mə nsusu kenke kəmiə fe kase Ditiki Sɛɛ nəmə maabe letsya nlɛ bɔɔtɛyi.

Moses Eto Afi Átɛyi Asa Itsyi Lə Yudafɔ Ɜsuə.

17 Nya lə aakpadi fə əsuə fə Yudanyə, nya faayɛ lə Moses eto afi əsuə, nya faabesə əsuə kato fə, fə eyifo Onanto eto ɔyɛtsyuə. 18 Eyi lesa nə Onanto laala, nya fenyi lesa nə ni lɛsɛ, fe kase fákase nnya lə kɔfi əsuə. 19 Eebu fə əsuə fe oteesu itə benəmba nya feni lekpasə itə betidi ba nkpe lə kutuntu. 20 Efi fə əsuə eyifo nwə leekuləsə mba lenyi kobe nya faate asa mba ənə dimankpa tɔ. Eyi kukɔnɔ fə kobe ku ɔnukualɛ sɔ̃ɔ̃ nkpe lə Moses eto aafi nyamə əsuə. 21 Beso fə laate betidi bamba asa, fɛ faante fə əsuə asa nyamə? Aabe letsya fə benyu nya fə kosate enyuu? 22 Aatɛyi fə bankpo kusiə nye kusə, fɛɛ fə kosate nkpə? Ɜfiəsa aalɛ fə sɛsi, fɛɛ eeyu asa nnya beefi kakpa wə. 23 Aabesə əsuə kato fə eyi Onanto eto afi, fɛɛ enyi fənkə, fəə ke laata Onanto eto afi kebuu, əəntə wə dibu? 24 Lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, bátɛyi bənkə, “Mi Yudafɔ eto eyifosa eso mba lenni Yudafɔ laakpadi Onanto diye bua.”

25 Lə eeyifo lə afi nyamfo əsuəə,
fə lelolala eyifo lesa nə nkpe
kutəkə. Fɛɛ lə eenyifo lə afi
nyamə əsuəə, nyalɛ lelolala nəmə
eyifo lesa bimba. 26 Nya lə utsyuə
wə lenni Yudanyə, wə dímanla
lelo eeyifo lə afi nyamə əsuəə,
Onanto ebunyə wə fe utsyuə wə
lela lelo. 27 Mɔmɔɔ, nwə lenni
Yudanyə, fɛ weeyifo lə kɔfi komə
əsuəə, ebokpe kofani fə Yudanyə
wə laata kɔfi ko báwɔni bətsyə
kebu ite bə bála fə lelo tsyafɛ.

28 Inni əsuə eto sinə əsuə nnya
boənyə futsyə ni Yudanyə tinti.
Nya lelo eto bola kosate tsyaa,
enni lesa nə ete ńyə itə əsuə eto
sinə eto keyifo ka betidi ləənyə
ketsye lekpo futsyə feni. 29 Bomu
utsyə ni Yudanyə tinti ni futsyə wə
laate lə wə eyifosa əsuə nkə úfi
wə lɛkɔɛsi útə Onanto. Inni nnya
lɛyɛ lə əsuə eto sinə sia bála ɛyɛ
lə kɔfikpekpe eto lekpa eto ditiki
əsuə. Bomu nnya lɛyɛ lə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ əsuə. Nnya ini kawun-
siə eto kuutsyuə wə laabesə utidi
əmfo eto diye kato, bomu Onanto.

3

1 Nya lə ite nkoo, nte kutəkə ko
Yudanyə wə bála lelo luunyə enso
mba lenni Yudafɔ? Nte kutəkə ko
nke lə lelolala əsuə? 2 Lə esu kpə
əsuəə, kutəkə kpe. Tutɛɛ, Yudafɔ
eto ani nnya Onanto dífi wə Ditiki
Sɛɛ ókpe.

3 Fɛɛ lə ibə bə mə bətsyuə
mámfo bánɔ? Afo anɔ fə lə nyaso
Onanto embuyifo lə wə kɛnyɛ ka
útsyə əsuə? 4 Kulefe! Lə ibə bə
utsyuə saa eeyifo odia kulaa tsyaa,
te fə Onanto eeyifo lə wə ditiki
əsuə. Fe kase báwɔni lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə nnya nlɛ
bɔtɛyi nkə,

“Lesa saa aate bə fə kɛnyɛ eto etiki
eyifo ɔnukualɛ.
Nya lə bakponko fə lekpoo,
buutə fə lɛbɛ.”

5 Lə bo etikididi əsuəə, boatɛyi
boənkə bo abua nnya boeyifoo,
əətə bə betidi nyə asa sɛɛ nnya
Onanto leeyifo ketsye lekpoo,
ntsyə ini nnya tsya? Lə nyasoo,
bɔɔtɛyi boənkə yɛmbɔlɛkɛ bə
Onanto nə bo kotoo? Kulefe! Fɛɛ
nko bətsyuə leebu nɛ! 6 Nya
lə Onanto eni nwə leeyifo asa
lə kusu əsuəə, be əsuə wuunyə
okponko kawunsiə eto betidi
kenke lekpo? 7 Bətsyuə aala bɔtɔ
bə, “Fɛɛ lə mɔ bidia bia maatɛyi
ələkə Onanto eto ɔnukualɛtiki
kate wee, itə bə batɛsə wəə, nyalɛ
beso baalo mɛ dikpi bənkə utidi
bua mini?” 8 Lə bufi nnya nkoo,
boofo bɔtɛyi boənkə, “Bətə lə
bukeyifo asa bua lə asɛɛ lə ɛbɔ
itsyi lə nnya əsuə.” Fɛɛ betidi
bətsyuə lɛ bo abie busə kaka bo,
nya banlɛ bɔtɛyi bənkə bo bomu
nlɛ etiki budi nko. Betidi ba luufi
nnya nkoo, bəńyə itə bə Onanto lo
mə dikpi.

Betidi Ba Kenke Eeyifo Kabua.

9 Nya mɔmɔɔ, be boofo bɔtɛyi
lə bomba ni Yudafɔ əsuə? Bɔtɛyi
bɔnlɛ boə bo ale alɛkɛ eso mba
lenni Yudafɔ eto alee? Kulefe!
Itsyise mɔ́tɛyi ntɔnsə koko minkə
kabua ébudi Yudafɔ əsuə ku
mba lenni Yudafɔ kenke tsya
əsuə. 10 Itsyise nyamfo eto okle
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue nɛ bənkə,

“Kuutsyuə saa əmbə bə wə eyifo
ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi.
Lɛ ɔni kplo əmbə!
11 Kuutsyuə saa əmbə wə
ləənyə kasɛɛ kətsyə lekpo.
Nya kuutsyuə saa tsya əmbə
wə laayɛ lə Onanto eto kusu
sɛɛ əsuə.
12 Betidi ba kenke etsyi kama
bakpe Onanto,
nya məmblɛ kenke ébota
bébu.
Nya kutsyuə saa əmbə wə
leeyifo kasɛɛ. Lɛ ɔni kplon
əmbə!

13 Mə akuɛlonlobi eyifo fe kudi ko
lɛsini kɛnyɛ kunte.
Nya mə kadiakami ńyə itə
bidia bɔtɛyi.
Nya mə nyɛ eyifo fe owa eto
keni.
14 Nya mə nyɛ kenke diyi ekudi ku
kalo kpinikpini.
15 Mə akpa aataka mlə mlə lə utidi
eto bolo əsuə.
16 Bensi nkpə sɛɛ saa nya
ini kanyinyənyə hã bəənə
kaboko.
17 Nya benyi kase ele bə bəsiə
nkpə lə diyuə əsuə.
18 Nya mə ditsyəbi ante bə
baate Onanto sikpi.”
19 Mɔmɔɔ, buyi boənkə lesa saa
nə bátɛyi lə Moses eto afi əsuəə,
bátɛyi nnya bətə betidi ba nkpe lə
afi nyamə kalɔ, bə lə utsyuə saa
lə ɔyɛ wə əsuə kɛnyɛ buləkə, bə
lə kawunsiə kenke kakɛ lə Onanto
eto lekpokpo eto kalɔ. 20 Nyasoo,
kuutsyuə saa embuyifo ɔsɛɛ lə
Onanto eto ənəmi bə ɔyɛ lə afi
əsuə eso. Bomuu, lesa nə afi
nyamfo leeyifo ni bə yəələkə kate
utidi nkə uyifo obuayifo.

Onanto Ku Kawunsiə Eto Betidi Eeyifo Bani Ɛyɛ Lə Kristo Bofokanɔ Ƒsuə.

21 Fɛɛ kusu ko əsuə Onanto lɛyɛ
úləkə óte nkə betidi eyifo basɛɛ,
mányɛ lə afi əsuə. Afi ku Onanto
eto bənyɛləkətidi ələkə nyamfo
báte wuee. 22 Onanto ətə nkə
betidi ba léfo Kristo bánɔɔ, yifo
basɛɛ. Úyifo nyamfo útə betidi
ba kenke léfo Kristo bánɔ. Nya
wóankpe kabakefe lə betidi nti.
23 Betidi baa tã eyifo kabua, nya
bánnyi báfi Onanto eto diyənde
blɛmblɛ kon.
24 Fɛɛ Onanto, ɛyɛ lə Kristo Yesu
wə léfo kayo lə bo disi ətə nkə
bofiani basɛɛ lə wə lefonə əsuə
eso. 25 Onanto éfi Yesu útə fe
kedi lə bo abua eto disi. Nya
ɛyɛ lə wə ukpə əsuəə, lə befi bo
abua batsyɛ lə bofo Kristo banɔ
ko. Onanto éyifo nyamfo lə ufi ote
bo nkə wə eyifosa yɛ lə kusu sɛ
əsuə. Ɔkɛ dibusə lə lefe nə léfe
mmə, nya úfəsɛ ənəmi úti betidi
eto abua nnya béyifo. 26 Úyifo
nyamfo nkə lə ote bo lefe nəmfo
nkə wə kosate eyifo nwə diyifo
ɔsɛɛ, nya weebu nwə léfo Yesu
ɔ́nɔ tsya nkə wuuntsya eyifo ɔsɛɛ
lə wə ənəmi.
27 Nya be əsuə boofo buńyə kasɔ
lɛkɔɛsi? Bumbə kulesa! Bə boayɛ
lə afi əsuə eso lee? Owo, bomu
ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, Onanto
laalɔ bonko wə eto nti. 28 Itsyise
buyi wuee boə, ɛyɛ lə bo bofokanɔ
əsuəə, nya utidi laafiani ɔsɛɛ lə
Onanto eto ənəmi, nya inni lə
wə bɔyɛ lə afi nyamfo əsuə eso.
29 Nyee, Yudafɔ hã ete ni Onanto
eto bale? Nya unni mba lenni
Yudafɔ tsya eto Onanto? Ee, uyifo
mə tsya eto ole. 30 Onanto ɔni
kplo nkpe. Wə luubu Yudafɔ nkə
beyifo basɛɛ ɛyɛ lə mə bofokanɔ
əsuə. Nko ke eso wuubu mba
lenni Yudafɔ tsya basɛɛ, ɛyɛ lə
bofokanɔ əsuə nɛ. 31 Nyaso be
nyamfo nlɛ bote? Bote ɛnlɛ bə
bóyani afi nyamə butsyə bə lə
bofokanɔ lə bofo busiə lə nnya
kɛnyɛ? Kulefe! Inni nko, bomu bə
lə bɔlɛ afi nyamə lə kɔni kekleke.

4

Abraham Eto Nkpesiəsiə Aate Kase Bofokanɔ Nkpe Kutəkə.

1 Be ni lesa nə boofo bɔtɛyi
ketsyiko lə bo Ona Abraham əsuə
boə únyə utsyə lekpo itsyi lə ditiki
nəmfo əsuə? 2 Lə ɛyɛ lə keyifo
ka úyifo əsuə eso Onanto dínyə
nkə Abraham eyifo ɔsɛɛ, nyalɛ
okpe keńyənkɔ woofo bɔtɛyi nko
kasɔ lɛkɔɛsi. Fɛɛ umbə kəńyənkɔ
nko lə Onanto eto ənəmi, it-
syise inni Abraham eto keyifo inni
únyə. 3 Itsyise lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue kemiəə, bátɛyi bənkə,
“Abraham áfo Onanto ɔ́nɔ. Lə
nnya eso Onanto ənyə nkə uyifo
ɔsɛɛ.”

4 Lə utsyuə eyifo keyifoo, wə
kayofofo eni atsyɛsa, bomu iyifo
lesa nə diŋ́yə itə wə lə wə keyifo
kamə eto kɛnyɛ. 5 Fɛ lə utsyuə afo
ɔnɔ nkə Onanto eeyifo utidi wə
laante wə sikpi woafiani ɔsɛɛ, lə
wóenyifo keyifo saa tsyaa, fɛ ini
lə wə bofokanɔ əsuə esoo, Onanto
eefi wə fe ɔsɛɛ. 6 Nko eso Oka
David lɛtɛyi nkə utidi wə Onanto
dibu nkə uyifo ɔsɛɛ, fɛ yányɛ lə wə
keyifo ka úyifo esoo, uyifo utidi
wə baakpo atsyɔ. Oka David átɛyi
nkə,

7 "Onanto ákpo atsyɔ betidi
ba úfi mə abua ɔ́tsyɛ,
nya úləkə mə utsyiko lə mə
abua əsuə.
8 Onanto ákpo atsyɔ utidi
wə eto abua Bonamute
dímanwɔni útsyə wə
blɛmblɛ."

9 Nya atsyɔkpokpo eto etiki Oka
David lɛtɛyi mfoo, mba léla alo ete
luunyə ni nnya? Kulefe! Eka mba
dímanla alo tsya, itsyise Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,
"Abraham áfo Onanto ɔ́nɔ, nyaso
Onanto léfo wə nkə uyifo ɔsɛɛ
nɛ." 10 Nya dimamfe ini Onanto
dínyə wə nkə uyifo ɔsɛɛ nko? Lefe
nə Abraham dímanla tɔ lelo lee,
lee lefe nə úkala lelo eto kamaa?
Inni lə lefe nə óla lelo. Bomu fɛ
wóla lelo. 11 Lelolala eto lekpa
nə Abraham díyifo mfóo, eyifo
lekpotsyətsyə nə laate bə Onanto
áfo wə. Itsyise wə bofokanɔ ətə
bə Onanto áfo wə nkə uyifo ɔsɛɛ
fɛ óla lelo. Nya ɛyɛ lə wə bofokanɔ
əsuəə, Abraham afiani mba léfo
bánɔ kenke eto anto. Nya Onanto
áfo mə nkə beyifo basɛɛ lə lefe
nə eto lefe bánla lelo kulaa tsya.
12 Abraham eyifo anto itə mba
bála alo tsya. Fɛ inni fe kase
bála alo eso, bomu bə besi nkpə
lə bofokanɔ əsuə fe kase Boanto
Abraham dísiə fɛ óla lelo eso.

Onanto Átɛyi Kɛnyɛ Utsyə Útə Abraham.

13 Onanto átɛyi kɛnyɛ utsyə útə
Abraham ku wə kafo eto bebi
nkə boodi kawunsiə kamfo eto
bikə fe benake. Wə kɛnyɛ ka
ɔ́tɛyi útsyə mfo manka kase Abra-
ham lɛyɛ lə afi nyamə əsuə eso.
Bomuu, ɔ́tɛyi utsyə nko itsyise
ófo Abraham fe ɔsɛɛ ɛyɛ lə wə
bofokanɔ əsuə eso. 14 Nya lə
ite bə mba leeyifo lə afi əsuə
loofo Onanto eto kɛnyɛtsyətsyə
eto asaa, nyalɛ bofokanɔ mensi
fe itə, ete kɛnyɛtsyətsyə tsya ensi
əmbɔkɛ nɛ. 15 Itsyise afi əələkə
Onanto eto lɛblɔfi kate. Fɛ lə afi
əmbəə, nyalɛ kɔfi botakebu tsya
əmbɔkɛ.

16 Lə nyasoo, kɛnyɛtsyətsyə
kamfo aka bafokanɔfɔ nya ini
kɛnyɛtsyətsyə itə Onanto eto be-
tidi nya ini wə lefonə nə úfi útə
betidi ba kenke ni Abraham eto
kafo eto betidi. Nya inni mba
Onanto dítə afi mate hã ete ni wə
kafo eto betidi. Bomu mba léfo
bánɔ tsya fe Abraham. Itsyisee,
Abraham eyifo mba léfo bánɔ
kenke eto anto. 17 Nya fe kase
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyii,
"Mfi fə ntsyə ese kpə eto anto."
Nya kɛnyɛtsyətsyə kamfo díbə itə
lə Onanto eto ənəmi. Onanto
əmfoo, wə Abraham léfo ɔ́nɔɔ,
kpe əsuəale itsyise wə lootakasə
bəkpənkpə besinkli bəbə nkpə.
Nya wə ləətə asa nnya dímankɛ kɔ
ləəbə kakɛ!

18 Ite bə kusubebe si kɔkɛ tsyaa,
Abraham esi úkabe kusu kokoko,
nkə woofiani ese kpə eto betidi
eto anto fe kase Onanto lɛtɛyi
nkə, "Fə kafo eto bebi tsya ebu-
fui kpenkpenkpe fe befandebi."
19 Abraham ébobe ófo fe alɛ
kolofa. Fɛɛ ani mánlo wə lə
wə bofokanɔ əsuə, ite bə wə
əsuə eto sinə ébobe efe nya únyə
nkə útəkə lə nkpə eto kotosi nya
Sara tsya ébobe ófe ku bole.
20 Fɛɛ nyamfo mánlo wə ani lə
wə bofokanɔ əsuə. Bomu ɔ́kɔbe
Onanto eto kɛnyɛtsyətsyə ɔ́lɛ kek-

leke, nya ókpe nkɛale lə wə bo-
fokanɔ bomfo əsuə nya úfi atɛsə
útə Onanto. 21 Nya óte wuee nkə
Onanto kpe əsuəale woofo lesa nə
ke ɔ́tɛyi utsyə buyifo. 22 Nya lə
bofokanɔ bo lɛkɛ wə esoo, Onanto
ənyə nkə uyifo ɔsɛɛ. 23 Nya inni
wə mate əsuə ete báwɔni etiki
nyamfo betsyiko bənkə, “Onanto
ənyə nkə uyifo ɔsɛɛ.” 24 Bomu
eka bomba tsya Onanto dínyə nkə
bo tsya eyifo basɛɛ ɛyɛ lə kase
bófo Onanto wə létakasə Bona-
mute Yesu utsyiko ɔkɔmə bɔ́nɔ
eso. 25 Onanto ətə kusu bálo
Kristo lə bo abua nnya búyifo eso.
Nya Onanto létakasə wə utsyiko
ɔkɔmə bə lə wə Onanto lə unyə bo
basɛɛ lə wə ənəmi.

5

Onanto Ǝnyə Bo Fe Basɛɛ.

1 Nya mɔmɔɔ, se Onanto díyifo
bo basɛɛ ɛyɛ lə bo bofokanɔ əsuə
esoo, Onanto ətə diyuə édufə
bonko wə nti ɛyɛ lə Bonamute
Yesu Kristo əsuə. 2 Nya se bófo
Kristo bɔnɔ esoo, útə nkə bofo
Onanto eto lefonə nə əsuə bonkpe
mɔmɔ. Nya bɔnlɛ disuəyuə
bunyə sitinti, itsyise bɔlɛ kusu
bobe boə buunyə kesiəkɔ lə Kristo
ɔflɔ lə Onanto eto sekakedikɔ
eto diyənde əsuə. 3 Lə nnya
kamaa, boənyə disuəyuə lə bɔlɛ
kanyi bunyə itsyise buyi boə
kanyinyənyə kamfo eto okle ləətə
boəńyə kekleke nɛ. 4 Nya bo
buńyə kekleke, əətə bo ditsyəbi
sɛɛ. Nyamfo luutə bə bunyə
kusubebe. 5 Nya kusubebe komfo
əntə boedi kofani. Itsyise Onanto
áyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə útə bo
əsuə útə nkə wə lelabi ba didufə
bo lə əsuə kenke.

6 Lefe nə diyifole saa dímensi
fo bo bɔkɛɛ, Kristo əbə lə lefe sɛɛ
əsuə nya úbə úkpə lə bo babuay-
ifo eto disi. 7 Mɔmɔɔ, iyifo lesa nə
nkpe ale bə utsyuə kpə lə utidi wə
ni ɔsɛɛ eto disi. Fɛɛ yoofo budi bə
utsyuə ebofo bɔtɔnɔ nkə lə ukpə
lə utidi wə lɛlɛkɛ eto disi. 8 Fɛɛ
Onanto ələkə óte bo wuee kase
woala bo. Itsyise lefe nə bɔ́kɛ lə
lebua əsuəə, útə nkə Kristo kpə lə
bo disi.

9 Nya se ɛyɛ lə Kristo eto kɔtɔ
əsuə nya úyifo bo basɛɛ lə Onanto
eto ənəmii, ukpə əmfo ebuləkə
bo utsyiko lə Onanto eto lɛblɔfi
kplɛ əsuə eso. 10 Nya lə Onanto
álɔ bonko wə nti ɛyɛ lə wə ubi
eto ukpə əsuə lə lefe nə búyifo
wə balontidi mfóo, nyalɛ lefe
nə bonko wə eto nti díkalɛkɛɛ,
Onanto ebunyə bo kaminsə, úləkə
bo kulaa tsya oso itsyise Kristo
kpe nkpə. 11 Nya inni nyamfo
mate ete, bomu buunyə disuəyuə
tinti ku wə itsyise Onanto kosate,
ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo wə
Onanto álɔ bonko wə eto sete nti
eso.

Nnya Ǝsuə Adam Nkpe Lete Lə Kristo Ǝsuə.

12 Lebua áyɛ lə utidi ɔni əsuə
díbə kawunsiə, nya lebua nəmə
dínə ukpə léboko kawunsiə.
Nyamfo esoo, ukpə ləəbə utsyuə
saa lə əsuə. Itsyise utsyuə saa
éyifo lebua. 13 Lebua akɛ lə
kawunsiə fɛ Onanto dítə bo Moses
eto afi. Fɛ lə kaka afi ləmbəə,
Onanto anlo utidi dikpi. 14 Fɛɛ idu
lə Adam lefe ibə Moses eto lefee,
ukpə ákaso ani kawunsiə kenke
eto betidi ku mba dímənyifo lebua
fe kase Adam díyifo se wényifo lə
Onanto eto afi əsuə. Nya Adam
əmfo ńyə itə utidi wə ləəbə bubə.

15 Fɛɛ mə inuə bamə menyifo
bani. Itsyise Onanto eto kafo
faa eto etəsa so Adam eto lebua
nə úyifo. Adam ni utidi ɔni wə
eto lebua nə úyifo eso betidi kpə
díkpə. Fɛɛ Onanto eto lefonə nə
amɔ leso nya nko ke ini wə kafo
faa eto ətəsa itə betidi kpə tsya
ɛyɛ lə utidi ɔni əsuə nɛ, nya wə ni
Yesu Kristo nɛ. 16 Nsi nlɛ bɔtɛyi
minkə Onanto eto lefonə ku asa
nnya lɛbɔ itsyi abua nnya utidi

əmfo díyifo mankate. Itsyise abua dinə lekpokponkpo ku dikpilolo eboko nɛ. Fɛɛ lə botakebu kpə eto kamaa, Yesu eto lefonə ətə bə betidi eyifo basɛɛ. 17 Ɛyɛ lə utidi ɔni əmfo eto lebua əsuə nya ukpə dítəkə betidi kato nɛ. Nko ke ɛyɛ lə Yesu Kristo əsuəə, nya betidi ba kenke dínyə Onanto eto lefonə nə díyifo mə basɛɛ, bənyə nkpə manlo ku sekakedidi enso kenke nɛ.

18 Nyasoo, se ɛyɛ lə lebua lɔni nəmə əsuə bálo betidi kenke dikpii, nko ke yɔɔyɛ lə kasɛɛ kani əsuə Onanto luufi ɔtsyɛ betidi nya wuutə mə lɛbɛ nɛ. 19 Nya ɛyɛ lə kase utidi ɔni əmfo létaka úńyə lə Onanto eto ditiki əsuə nya betidi kenke lefiani babuayifoo, nko ke ɛyɛ lə kase utidi ɔni əmfo dítsyue wə ditiki kotoo, Onanto ebutə betidi kpə fiani basɛɛ nɛ.

20 Se afi nyamə díbəə, itə bə betidi ənyə mə abuayifoyifo bətsyə lekpo. Nya se bənyə mə abua kpə nyamə bətsyə lekpoo, nko ke Onanto eto lefonə nye kaminsənyənyə ka úfi útə bo tsya leefui kakpe nɛ. 21 Nyaso kase lebua dítə ukpə dídi betidi əsuəə, nko ke ini bə Onanto eto lefonə ebutə bənkə bofiani basɛɛ lə budufə lə nkpə manlo ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo əsuə nɛ.

6

Kristo Eso Bunsi Nkpe.

1 Lə nyamfo esoo, be ele bə bɔtɛyi? Yɔɔlɛkɛ bə busukosə bukeyifo abua bə lə Onanto lə ukətə bo wə lefonə kawunsəə? 2 Owo lo! Kulefe! Se búkpə itə lebua esoo, yensile bə butə lebua di bo ketu! Beso ele bə busi busiə nkpə ekeyifo lebua? 3 Lefe nə bófo ntufləsəfləsə eto lekpa ɛyɛ lə Yesu Kristo əsuə bə lə buyifo bani ku wəə, biyi biə ntu bo bəfləsə bo mfo ətə bə búyifo lɔni ku wə lə wə ukpə əsuə tsya. 4 Nya ɛyɛ lə ntufləsəfləsə bomə esoo, ete bə bo tsya əkpə nya bébikə bo ku wə. Nya Onanto lɛyɛ lə wə diyənde ku əsuəale əsuə ótakasə Kristo utsyiko ɔkɔmə bə lə bo tsya lə botaka busiə nkpə fɔfɔ bomə ku wə.

5 Nya se bonko wə díkeyifo bani lə wə ukpə əsuəə, nko ke buyifo bani ku wə lə wə botaka əsuə nɛ. 6 Nya buyi boə básɔ bo ditsyəbi koko nəmə bámanklasə lə uyikabie əsuə ku Kristo itə bə bo əsuə eto sinə sia laala abuayifoyifo lə sɛtsylɔ kenke bə bɔyɛ ndomufɔ budi kətə lebua bio. 7 Itsyise lə utidi əkpəə, lebua ensiəmbokɛ əsuəale lə wə əsuə bio.

8 Nya lə búkpə ku Kristo, bófo bɔ́nɔ boə buusiə nkpə ku wə tsya. 9 Buyi boə se Onanto létakasə Kristo utsyiko ɔkɔməə, woensiəmbukpə bio. Ukpə ensibə əsuəale lə wə əsuə bio. 10 Kristo eto ukpə wə úkpəə, úkpə itə sɔni hã bə lə lebua ensiembutəkə kuutsyuə saa kato. Nya nkpə bo unsi mɔmɔɔ, usi mu ku Onanto. 11 Nya nko ke ele bə itsyə nɛ bə, mi tsya əkpə nya yanle bə lebua si ditəkə mi kato. Nyaso ele bə bisiə nkpə bitə Onanto lə mi lɔniyifoyifo ku Kristo Yesu əsuə.

12 Nyaso biəntə lə lebua fo lekpe lə mi əsuə eto sinə sia ləəbə bukpə mfo əsuə, bə lə əsuə eto sinə lə sitəkə mi kato lə asa bua buyifo əsuə. 13 Nye biəntə kusu lə abua lə idi mi utu lə əsuə eto uyi eto kukalebe saa lə lebuayifoyifo əsuə. Bomu bifi mi əsuə bitə Onanto fe betidi ba Onanto díləkə utsyiko lə ukpə kemiə óboko nkpə əsuə. Beyani mi əsuə eto kalebe saa bitə Onanto fənkə mba bələkə betsyiko ukpə kɛnyɛ baboko nkpə. Beyani mi əsuə bitə Onanto lə ufi mi uyifo asa sɛɛ eto keyifo. 14 Yanle bə lebua si ditəkə mi kato bio diyifo mi eto onamute, itsyise binsibə lə afi kalɔ. Bomu bekpe lə Onanto eto lefonə kalɔ.

Bifi Mi Ǝsuə Bitə Asasɛɛ Buyifo.

15 Nya be bɔnlɛ bɔtɛyi? Bə
bunsibə lə afi kalɔ itsyise bokpe lə
Onanto eto lefonə kalɔ eso, nyaso
ele bə bukeyifo abua? Owo lo.
Inni nko ini! 16 Biyi sintinti biə,
lə bifi mi əsuə bekpe lə nwə eto
keyifo bieyifo kalɔɔ, nyalɛ biyifo
utidi əmə eto beyifoyifo nye ndo-
mufɔ. Lə lebua eto sele bianɔɔ,
nnya laabɔ ketsyiko mfó ni ukpə.
Lə Onanto eto sele bianɔɔ, nya
laabɔ ketsyi mfó ni kasɛɛ yifoyifo.

17 Boasɔ Onanto ani, bə lə lefe
nə léfe mə əsuəə, bíyifo babuay-
ifo, nya mɔmɔɔ, bifi mii lɛkɔɛsi
kenke béfo Ditiki Sɛɛ nə mínte
mi. 18 Nya bɛbɔ lə lebua əsuə,
béfloma nya biyifo ndomufɔ itə
asasɛɛ buyifo.

19 Nlɛ mi etiki budi ɛyɛ lə kase
betidi leedi əsuə, lə nləkə nyamfo
kasɔ nte mi lə befo nnya kasɔ
bɔnɔ. Lə lefe nə léfe mməə,
béyani mi əsuə nya béfiani ndo-
mufɔ bitə abua buyifo ku asa nnya
dimankpa ku disiale eto asa bua
saa eto okle buyifo. Nko ke ini
bə mɔmɔɔ, bífi mi əsuə bífianisə
ndomufɔ bitə asa sɛ buyifo nya ete
bə biyifo mba leeyifo asa kɛnkɛ.
20 Lefe nə bíyifo ndomufɔ itə
lebua, yánkle mi bə biyifo kasɛɛ.
21 Nya nte kutəkə ko bínyə itsyi lə
asa nnya bíkeyifo mfó nnya díyifo
mi afanisa mɔmɔ? Asa nnya,
nyamfó kenke ləənə kaboko ete ni
ukpe.

22 Nya mɔmɔɔ, Onanto ələkə
mi utsyiko lə lebua eto ani, nya
bíbə bíyifo wə ndomufɔ. Kutəkə
ko bínyə se bífi mi əsuə bítə wə
kenke nya bíyifo kɛnkɛ ni bə,
lə kalosəkɔɔ, buinyə nkpə manlo.
23 Lebua eto kayofofo ni ukpə.
Fɛɛ Onanto eto ətəsa nnya wəətə
bo kafo faa ni nkpə bo ləmbə
kalosəkɔ ɛyɛ lə Kristo Yesu wə ni
Bonamute eto lɔniyifoyifo ku bo
əsuə eso.

7

Usə Ku Usiə Eto Nkpe Aate Bo Lesaatsyuə.

1 Sitintii, mɔ bayimi, bɛnɔ nnya
məəbə bɔtɛyi mfo eto kasɔ, itsyise
mimblɛ yi afi nyamə. Afi aakle
utidi wə nkpe lə nnya kalɔ lə lefe
nə unsi nkpə hã əsuə. 2 Tə mfi
nyamfo nte ditsyəbi nəmə. Usio
wə nsi kusəə, sisə ku sisiə eto
kɔfi aakle wə kamanklasə lə wə
usə əsuə lə lefe nə osani əmə
nsi nkpə əsuə. Fɛɛ lə osani əmə
əkpəə, kɔfi komə mensikle usio
əmə. 3 Nyaso lə usio əmfo esu usiə
ko osani bamba lə lefe nə wə usə
nsi nsi nkpəə, betidi ebɔtɛyi bə
okpo kusə. Fɛ lə usə əmə əkpəə,
kɔfi komə mensikle wə. Nya
onkpe kusu wəəsiə kusə bamba
nya wəmbudi usənkpo.

4 Mɔ bayimi, nko ke ini itə mi
tsya nɛ. Itsyise lə afi nyamə əsuəə,
ɛlɛ bote bənkə bíkpə ku Kristo
itsyise biyifo Kristo eto lekpà dit-
syuə, nya biefiani mi bətsyuə eto
bale. Nya mɔmɔɔ befiani wə, nwə
bátakasə betsyiko ɔkɔmə eto ole,
bə lə biyifo keyifo sɛ ka luubə
kutəkə itə Onanto. 5 Lə lefe nə
búsiə nkpə lə kawunsiə kamfo eto
nkpə eto lɛkɔɛnde əsuəə, lebua
eto lɛkɔɛnde nə kɔfi ləənə bo əsuə
eto sinə kakpee, ábesə bo abuay-
ifoyifo kato ekpe. Nya asa nnya
lɛbɔ lə nkpə bomfó siəsiə ətə bo
ukpə. 6 Fɛ mɔmɔɔ, se búkpə nya
bɔ́bɔ lə asa nnya lékle bo itsyə
esoo, afi nyamə ensibə əsuəale lə
bo əsuə. Lə nnya eso boensiem-
buyifo kulesa ɛyɛ lə kusu koko ku
ko kɔfi əsuə. Bomuu, bo eyifosa
ebɔyɛ lə kusu fɔfɔ ko laayɛ lə
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuə.

Afi Ǝtə Bə Bunyə Lebua Butsyə Lekpo.

7 Nya lə nyamfo esoo, be ele bə
bukatɛyi? Boə, nyalɛ afi nyamə
əbə kɔnɔɔ? Inni nko ini! Lə
sitintii, ɛyɛ lə afi nyamfo əsuə

nya boənyə lesa nə ni lebua ketsye lekpo nɛ. Lə kɔfi komfo ete dímantɛyi nkə, “Mansɛsə ənəmi lə utidi bamba eto asa əsuəə,” eni yoofo budi bə míntante kase basɛsə ənəmi lə sas əsuə. 8 Fɛɛ ɛyɛ lə kɔfi komə əsuəə, lebua ənyə kusu lesanklisə kənənsɛ saa eto okle lə mɛ əsuə. Nya lə kɔfi saa əmbəə, eni lebuayifoyifo tsya əmbɔkɛ əsuale saa. 9 Mɔ kosate əsiə nkpə bomfo eto okle lə lefe nə léfe mmə nə mánte afi nyamə. Fɛ lefe nə mímbə mínte afi nyamə nya yénsitə mɛ kusu bə nyifo asa kpəə, abuayifoyifo tsya átaka íńyə lə mɛ əsuə nya mínyə miə nkpə.

10 Nya afi nnya eni ele bə itə mɛ nkpəə, nnya bomu leboko mɛ ukpə nɛ. 11 Nya ɛyɛ lə afi əsuəə, abuayifoyifo ənyə kusu ɛwɛ mɛ ekpe nya élo mɛ.

12 Lə nyamfo esoo, afi alɛɛ, lesa kɛnkɛ ini fɛ, nya asa nnya yaate tsya eyifo kɛnkɛ, nya ɛnyɛ lə kusu sɛ əsuə, nya ɛlɛkɛ. 13 Nyalɛɛ, bɔtɛyi bɔnlɛ boə lɛsa sɛ nəmfo ni nə léboko mɛ ukpə? Inni nko ini! Bomu bə lə bunyə butsyə lekpo boə lebuayifoyifo eyifo lesa bua esoo, lebuayifoyifo ayɛ lə lesa nə nkpe kɔnɔ əsuə nya dínə ukpə léboko. Nya ɛyɛ lə afi nyamfo əsuəə, lebuayifoyifo ələkə ni ditsyəbi kosate léte.

Lema Nə Nkpe Lə Ǝsuə Eto Sinə Ku Lɛwɔnɔ Lenti.

14 Bomblɛ yi boə Kɔfi eyifo lɛwɔnɔ eto lesa. Fɛɛ nkpə bo minsi eyifo kawunsiə kamfo eto utidi eto nle, nya lebuayifoyifo diyi mɛ əsuə. 15 Maamfó asa nnya meeyifo kasɔ bɔnɔ. Itsyise lesa nə maala miə lə nyifoo, inni ni meeyifo. Bomu asa nnya meekisi sitintii, nnya ni nnya meeyifo nɛ. 16 Nya lə asa nnya maanla miə meeyifo nnya ni nnya meeyifoo, nyalɛ ɛlɛ bote bə ntɔnɔ miə afi nyamfo alɛkɛ. 17 Lə nyasoo, ɛlɛ bote bə inni mɔ kosate nlɛ lesa nəmfo buyifo, bomu lebua nə nkpe lə mɛ ni nnya eso meeyifo nko.

18 Nya nyi lə mɔ kosate eto əsuə kemiə miəə, lesa sɛɛ saa əmbə lə mɛ. Nya nlɛ nyamfo bɔtɛyi itsyi lə mɔ əsuə eto sinə eto ditsyəbi koko nəmə əsuə eso. Itsyise maala sitinti miə ele bə eni nyifo kasɛɛ, fɛɛ meenyifo nko. 19 Itsyise kasɛɛ ka maala miə meeyifoo, inni ke ni lesa nə meeyifo. Nya lebua nə bomu maanla miə meeyifo, nii ni nə meeyifo nɛ. 20 Nyaso lə meeyifo asa nnya maanla miə meyifoo, inni mɔ kosate ləətsyə keyifo nnya. Bomuu, lebua nə nkpe lə mɛ leeyifo nnya.

21 Lə nyamfo esoo, nsu nnyə lesakpa ditsyuə ntsyə lekpo. Lə nla miə meeyifo kasɛɛ, lebua hã meeyifo kekleke. 22 Lə kusu bambaa əsuəə, lə mɔ utu kemiə sitintii, Onanto eto afi aakpe mə disuəyuə tinti. 23 Fɛɛ nnyə miə asa bamba nnya laabɔ ketsyi lə mɛɛ, aakpɔ lema ku lesa nə mɔ nsusu laate mɛ nkə ɛlɛkɛ. Nya ləətə abuayifoyifo lɛbɔ lə mɛ nya yeeti mɛ kusu fe nwə bákpe lə diyo. 24 Mɔ əsuə kpe kaminsə tinti. Nya owoe luuləkə mɛ utsyiko lə əsuə eto sinə eto abua nya kɔ, nya laakpa mɛ kesuko ukpə kemiə mfo? 25 Maasɔ Onanto ani, itsyise nnyə buləkə ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo əsuə!

Nya mɔmɔɔ, lə mɔ nsusu əsuəə, nyifo nwə leeyifo lə Onanto eto afi əsuə. Fɛɛ mɔ lə utidi əmə eto əsuə eto sinə əsuəə, meeyifo lə lebua eto kɔfi əsuə.

8

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Ǝətə Nkə Busiə Nkpə.

1 Lə nyamfo esoo, mba nsi nkpə lə lɔniyifoyifo ku Kristo Yesu əsuəə, Onanto embolo mə dikpi. 2 Itsyise ɛyɛ lə Kristo Yesu əsuəə,

afi nnya nyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə
ləətə betidi nkpə, ətə nkə mbɔ lə
afi nnya ləənə utidi kakpe ku ukpə
əsuə. 3 Lesa nə kɔfi ko Onanto
dítə Moses dímamfo buyifo, se
utidi lɛyɔkpɔ nya wóanfo ko budi
esoo, nnya Onanto díyifo mɔmɔ
nɛ. Ótsyese wə ubi fənkə utidi
wə nkpe lə əsuə eto sinə əsuə sia
lebua laakpɔ nko. Úbə lə betidi
eto abua eto disi nya úfi wə əsuə
útə fe kedi, nya útəkə lebua kato
nya úsensə lebua nə nsi lə bo eto
əsuəale. 4 Onanto éyifo nyamfo
útə bo mba nsi nkpə lə kase
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ laala, inni lə kase
əsuə eto sinə eto ditsyəbi koko
nəmə laala. Úyifo asa nyamfo
kenke bə ləbusiə nkpə lə kusu sɛɛ
əsuə fe kase wə afi lete.

5 Betidi ba nsi nkpə lə mə əsuə
eto ditsyəbi fe kɔɔ, lə kase baalaa,
mə nsusu si buteke lə asa nnya mə
əsuə eto sinə laala əsuə. Fɛɛ mba
nsi nkpə ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
əsuəə, mə nsusu teke lə nnya
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ laalaa əsuə. 6 Utidi
wə eto nsusu nteke lə əsuə eto
sinə eto asa əsuəə, wəənyə ukpə.
Fɛɛ utidi wə eto nsusu nteke
lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, wəənyə
nkpə manlo ku diyuəsə. 7 Nya
utidi wə eto nsusu nteke lə əsuə
eto sinə eto asa əsuə hãa, uyifo
Onanto eto olo, itsyise weentsyue
Onanto eto afi koto. Nya lə sitinti,
wəəmbofo nnya koto butsyue tsya
kulefe. 8 Mba dítə bə mə əsuə
eto sinə təkə mə katoo, baamfo
Onanto eto lelabi buyifo.

9 Lə Onanto eto Lɛwɔnɔ afo
disiə lə mi əsuəə, nyalɛ binsisi
nkpə lə mi əsuə eto sinə eto
lɛkuɛnde əsuə, bomu fe kase
Onanto eto Lɛwɔnɔ laala. Nya lə
Kristo eto Lɛwɔnɔ mamfo disiə lə
utsyuə əsuə, nyalɛɛ unni Kristo
eto ole. 10 Mɔmɔ lə wə Kristo
afo disiə unsi lə mii, mi əsuə eto
sinə ebukpə lə lebua eso. Fɛɛ
mi lɛwɔnɔ ebusi disiə nkpə it-
syise Onanto eyifo mi basɛɛ eso.
11 Nya lə Onanto eto Lɛwɔnɔ nə
létakasə Yesu ditsyiko ɔkɔmə si
lə mi əsuəə, wəə létakasə Kristo
Yesu utsyiko ɔkɔməə, wə ni futsyə
luutə mi əsuə eto sinə sia luukpə
mfoo, nkpə, ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ nə
nsi nkpə lə mi əsuə eso.

12 Nyaso, mɔ bayimi, keyifo
ketsyuə abe bo lə ənəmi ka ele
bə buyifo, fɛɛ inni əsuə eto sinə
siamfo bunsi kayo, bə lə busiə
nkpə lə se lelabi əsuə. 13 Lə
bitəkəko bisiə nkpə lə əsuə eto
sinə eto lelabi əsuəə, biukpə. Fɛɛ
lə bɛyɛ lə Onanto eto Lɛwɔnɔ əsuə
belo mi əsuə eto sinə eto ditsyəbi
bua nəməə, buisiə nkpə manlo.
14 Itsyise betidi ba Onanto eto
Lɛwɔnɔ laayɛnkoo, mə ni Onanto
eto bebi nɛ. 15 Onanto məntə
mi ndomufɔ eto lɛwɔnɔ nə luutə
bikate sikpi. Bomu útə mi Lɛwɔnɔ
nə ni bebi eto lele nya diətə boak-
padi Onanto boə, “Abba” eto kasɔ
ni, “Nto lala.”

16 Onanto eto Lɛwɔnɔ ku bo
awɔnɔ kenke lɛkɔ iyifo kɛnyɛ ka
nlɛ bote bə buyifo Onanto eto
bebi. 17 Nya lə buyifo wə bebii,
nyalɛ buyifo mba leedi wə bikə.
Nya bo ku Kristo ebudi Onanto
eto bikə bɔkɔ. Nya fe kase búnyə
kanyi fe Kristo, nko ke bo tsya
luuyənle fe wə nɛ.

Buunyə Disuəyuə.

18 Lə mɔ dinyəbi əsuəə, sit-
inti lə befi kanyi ka bɔnlɛ bunyə
mɔmɔ mfoo, kanle kulesa saa kon
lə befi bakatesəko ku diyənde
ku disuəyuə nə Onanto luutə
bunyə. 19 Asa nnya Onanto díyifo
kenke si ɛlɛ kusu bobe kekleke
itə lefe nə Onanto luuləkə wə
bebi ote. 20 Nya Onanto eto
asayifoyifo nyamfo kenkee, kpe
lə kanyinyənyə əsuə. Fɛɛ inni
asa nyamfo mate ete dítə ibə nko,
bomu Onanto kosate wə dítə kusu
nko. Nya utə kusu nkə bənyə
kusubebe bə 21 wuuləkə asa nnya
Onanto díyifo kenke utsyiko lə

ukpə eto sedomu eto kabiasə eto
ani lə bətsyə ɔnwɛ, nya wuutə
kusu nkə bəyənde fe wə bebi ke.
22 Nya buyi boə ibə ese mɔmɔɔ,
asa nnya Onanto díyifo kenke
lɛ kanyi bunyə tinti, kakɔɛ fe
usio wə nlabe kole. 23 Nya
inni nyamfo mate ete, bomu bo
mba Onanto dífi wə ditəsa tutɛ
nə ni wə Lɛwɔnɔ útə tsyaa, lɛ
kanyi bunyə kukakɔɛ lə bo əsuə
kemiə, nya buufi ənəmi butəkə
kekleke boə Onanto lə ufi bo fe
wə bebi lə butsyə ɔnwɛ. 24 Nya
se bonkpe kusubebe komfo esoo,
búnyə bofo. Fɛɛ asa nnya boənyə
ku bo ənəmii, boensiabe nnya
kusu. Itsyise kuutsyuə ensi ambe
kusu kətə asa nnya mfi nkpe wə
koko. 25 Fɛɛ lə bufi bo ənəmi
butəkə lə asa nnya boənnyətɔ
əsuəə, nyalɛ ele bə bokpe utu
buɛɛ, bukabe nnya kusu.
26 Nya lə nko eto kusu komfo
əsuəə, nya Onanto eto Lɛwɔnɔ
laawunsəko bo kekleke nɛ, itsyise
bumbə ale nya bunyi kase ele bə
boto ola butə Onanto bɔyɛnko.
Fɛɛ wə Lɛwɔnɔ kosate laakɔɛ kalɛ
lekpakpa kətə bo fe kase ińyə itə
bo lə kusu ko boəmbofo buləkə
kate əsuə. 27 Nya Onanto wə nyi
betidi eto ketu kemiəə, yi lesa nə
nkpe lə Lɛwɔnɔ eto nsusu əsuə
tsya. Itsyise Lɛwɔnɔ nəmə aalɛ
Onanto lekpakpa lə bo disi fe kase
Onanto laala.
28 Buyi boə lesa saa nə Onanto
leeyifoo, iyifo itə lɛlɛkɛsə itə betidi
ba laala wə nya ókpadi mə nkə
beyifo wə keyifo. 29 Nya betidi
ba Onanto léte utsyəə, úləkə mə
utsyə nkə lə bale wə Ubi itə bə wə
Ubi lə udi ututɛ utə wə bayimi kpə
bamə. 30 Lə nyaso mba Onanto
díləkə utsyəə, mə ókpadi nɛ. Nya
mba ókpadii, úyifo mə basɛɛ. Nya
mba úyifo basɛɛ, mə ókpasə əsuə
bəyənde fe wə ke.

Yesu Kristo Ǝləkə Kase Onanto Laala Bo Tinti Óte.

31 Lə nyamfo esoo, be ele bə
bɔtɛyi? Lə Onanto ńyə bo kamaa,
owoe loofo buńyə bo lə əsuə?
32 Nya lə Onanto mánni wə Ubi
bufi kətə bo, bomu úfi wə útə kedi
lə bo disii, beso wəmbufi asa nnya
ta utə bo kafo faa ɛyɛ lə wə Ubi
əmfo əsuə? 33 Nya owoe luufi etiki
lə Onanto eto betidi ba úləkə utsyə
əsuə? Onanto kosate ébuləkə mə
kɛnyɛ nkə bédi lɛbɛ. 34 Nya owoe
loofo mə dikpi bolo? Kuutsyuə saa
əmbə! Kristo Yesu wə ni utidi wə
díkpə, nya nnya nsi nso ni bəə, wə
ni nwə bátakasə betsyiko ɔkɔmə
nya unsi lə Onanto eto kodiani nlɛ
bofo kətə bo. 35 Nya owoe loofo
lelabi nə nkpe lə bonko Kristo
eto nti bola? Kanyinyənyə lee
bulə, lee ohiãtete, lee kukpɛnsɛ,
lee leyasiəsiə, lee sikpi bokpe, lee
ukpə lee lesiabi eto kɛnyɛ? 36 Ekpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bə,

"Lə fə disi esoo, bokpe lə ukpə eto
bulə əsuə
diyi saa diyi.
Nya beeyifo bo fe basamu ba
bantɔɔ kalokɔ."

37 Nya lə nyamfo kenke əsuəə,
butəkə kato ɛyɛ lə kase Kristo
laala bo eso. 38-39 Itsyise ékpako
mɛ wuee bɛ kulesa saa əmbə nə
luusənsə bo ku wə nti lə lelabi
nə ufi utə bo eso. Ukpə nye
nkpə lee kato eto batɔnkpe lee
awɔnɔ eto əsuəale ətsyuə, lefe
nəmfo lee nə luubə nye əsuəale
ətsyuə ditsyi kato fanloo nye lə
kasɔ mfo nye lesa saa nə beyifoo,
kulesa saa əmbə nə loofo bo nti
bola kulefe ketsyiko lə Onanto eto
lelabi nə úfi útə bo ɛyɛ lə Kristo
Yesu Bonamute əsuə.

9

Onanto Díləkə Yudafɔ, Nya Beyifo Wə Betidi.

1 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi ey-
ifo ɔnukualɛ, inni sidia minlɛ
bɔtɛyi, itsyise nyifo Kristo eto ole.
Mɔ lɛkɔɛsi nə əsuə Onanto eto

Lɛwɔnɔ nsii, lɛ mɛ bɔtɛyi sitinti
nkə minlɛ sidia bɔtɛyi. 2 Nnla
miə bete biə ɛlɛ mɛ bulə lə taa
utu nya yɛnlɛ mɛ bufi tinti taa lə
mɔ utu kemiəə? 3 Iyifo mɔ lelabi
miə, lə yɔɔwunsə ko mɔ betidi ba
bonko mə ni kusə kɔni eto betidi
eto disii, muutə kusu bə Onanto
kudi mɛ nkə woəfə mɛ lə Kristo
əsuə. 4 Itsyise mə ni Israel eto
kusə ko Onanto díləkə utsyə. Nya
úfi mə uyifo wə bebi. Nya úləkə
wə sekakedikɔ eto diyənde óte
mə. Nya úləkə kɛnyɛ ka ókle ku
mə óte. Nya útə mə wə afi. Mə ni
mba Onanto léte kase ele bə bayɛ
besumu wə nɛ. Nya mə ni mba
ókle kɛnyɛ ko utsyə. 5 Mə bana
ni mba lefo aye, ba ni baseke, ba
Onanto díləkə utsyə. Nya lə mə
ntii, nya Kristo lɛbɔ utsyi úbə fe
kawunsiə eto utidi. Idu mɔmɔ
ɛntɔ lefe saa bitə lə bufi atɛsə butə
Onanto, wə ntəkə lesa saa kato.
Ibə itə.
6 Inni bɔtɛyi minlɛ miə Onanto
eto kɛnyɛ ka ɔ́tɛyi utsyə eyifo ke-
bimba, nya wényifo lə ke əsuə. It-
syise inni Israelfɔ kenke ni Onanto
eto betidi. 7 Nya inni Abraham
eto kafo eto bebi kenke ni Onanto
eto bebi. Onanto atɛyi Abraham
nkə, "Mɔɔyɛ lə Isak əsuə mfɔnsə
fə kafo eto bebi." 8 Nyamfo lɛ
bote nkə, inni Abraham eto bebi
ba kenke ole ni Onanto eto bebi.
Bomu Onanto eto bebi ni mba
lefo wə kɛnyɛtsyətsyə banɔ. Nya
mbamfo woənyə fənkə Abraham
eto bebi kosate nɛ. 9 Ditiki nə
Onanto lɛtɛyi lə wə kɛnyɛtsyətsyə
əsuə ni nkə, "Muusinkli mbə lɛlɛ
amba mfiəmato. Nya Sara ebole
ubisaibi."
10 Nya inni nyamfo mate. Fɛɛ
Rebeka tsya ále bafimfi ini be-
bisaibi itsyi lə anto ɔni hã wə
ni bo ona Isak əsuə. 11-12 Fɛɛ
Onanto kpe kusu ko woayɛ kələkə
betidi. Nya fe kase ibə itə nkoo,
Onanto átɛyi lesatsyuə utsyə fɛ
bále bafimfi bamfo, fɛ lə bafimfi
bamfo lə beyifo keyifo sɛɛ lee
kabua saa. Nya kusu ko əsuə
woayɛ mfo enni lə mə keyifo
saa əsuə. Bomu ɔ́tɛyi Rebeka
nkə, "Ubi ninə ebofiani nwə lu-
usumu dikpəfile." 13 Íbə itə fe kase
Onanto lɛtɛyi lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə nkə, "Nla Yakob,
nya mínkisi Esau."
14 Lə nyamfo esoo, be ele bə
bɔtɛyi mɔmɔ? Bɔtɛyi bɔnlɛ boə
Onanto eenyifo asa lə kusu sɛɛ
əsuə? Kulefe! Inni nko inte kon.
15 Fɛɛ ɔ́tɛyi Moses nkə,

"Utidi wə maala miə muunə
kafoo, wə muunə kafo nɛ.
Nya utidi wə minla miə
məənyə kaminsəə, wə
muunyə kaminsə nɛ."

16 Nyaso kase Onanto ləənyə utidi
kaminsəə, aanyɛ lə utidi əmə
eto lesa nə woala nye wəəyifo
əsuə. Bomuu, itsyi lə kase Onanto
kosate laabe lə kaminsənyənyə
əsuə. 17 Nya lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuəə, Onanto átɛyi Egipte
eto Oka Farao nkə, "Lə nyamfo
esoo, nlɛ fə seka butsyə bə lə nləkə
mɔ əsuəale nte betidi ɛyɛ lə fə
əsuə, nya bə lə mɔ diye lə lɛyɛ
letsyo bə lə kawunsiə eto betidi
kenke lə banɔ." 18 Lə nyasoo,
utidi wə Onanto laala nkə wəənyə
kaminsəə, wə wəənyə kaminsə
nɛ. Nya nwə waala nkə utidi atoo,
wə wəətə wəətidi ato nɛ.

Onanto Ǝənyə Ɔblɔ Lə Bo Ǝsuə Nya Wəənyə Bo Kaminsə Tsya.

19 Mi bətsyuə ebɔtɔ mɛ nkə, "Lə
ite nkoo, beso Onanto nsi laalo
utidi dikpi? Owoe loofo botaka
kəńyə lə Onanto eto lɛkɔɛle əsuə."
20 Nya owoe feni kon bə lə edi
etiki əńyə lə Onanto əsuə? Dik-
plibi antɔ utidi wə léto ni nkə,
"Beso fɛ fáto mɛ mmə?" 21 Lə
nyamfo eto kamaa, utidi wə laato
ekplibi kpe kusu woasɔ sɛfɔtə fe
kase ke woala. Nya woofo sɛfɔtə
sia ɔminansə bufi kato ekplibi
ənuə, nya wuufi dikplibi lɔɔni nə
óto, laanɔ bobe utsyə itə eyididi.

Nya wuufi dikplibi nuəfə utsyə itə
ekubi bokpa kakpo. 22 Nya nko
ke Onanto tsya díyifo nɛ. Woala
nkə wəələkə wə lɛblɔfi ote mba
əsuə únyə ɔblɔ, bə lə bənyə wə
əsuəale. Fɛɛ woefi disuətsyə tinti
kətə mba ɔnlɛ ɔblɔ bunyə kakpe
lə lefe nə eto lefe úkase uyi nkə
wɔɔtsylɔsə mə. 23 Nya nko ini
bə óla nkə lə uləkə asa sɛɛ nnya
nkpe lə wə diyənde kplɛ kemiə ote
mba woola nkə wəənyə kaminsə.
Nya buyifo betidi ba ɔlɔ utsyə nkə
lə bubə bunyə wə diyənde kplɛ.
24 Lə nyaso úləkə bo tsya, inni
Yudafɔ mate. Bomu ku mba lenni
Yudafɔ tsya. 25 Ɔtɛyi ekpa wuee
lə Onanto eto Unyɛləkətidi Hosea
eto kukue əsuə nkə,

“Betidi ba dímendi mɔ balee,
mookpadi mə ‘Mɔ betidi.’
Nya kuse ko eto betidi maan-
laa, mookpadi mə ‘Mɔ bal-
ala.’

26 Nya lə kaka tutuutu bátɛyi mə
bə,
Binni mɔ betidi,

mfo əmə tutuutu bookpadi mə bə
Onanto Wə Nsi Nkpe Lefe
Saa eto bebi.”

27 Onanto eto Unyɛləkətidi
Yesaya ábe letsya bembembe útə
Israelfɔ katɛyi nkə,

“Lə ibə bə Israelfɔ fui
kpenkpenkpe fe lekpo eto
lɛwinimi tsyaa,
mə nti esiani hã luunyə
buləkə.

28 Itsyise Bonamute ebokponko
kawunsiə eto betidi kenke
lekpo mlə.”

29 Nya yuubə itə fe kase Yesaya
lɛtɛyi lə lefe nə léfe mə nkə,

“Lenni Bonamute Ǝsuəaletidi
Kenke díbu bo kafo eto bebi
bətsyuə utsyəə,

eni bɔ́ɔtsylɔsɔ bo tsya fe Sodom
seka, nya butsyə fe Gomora
seka!”

Ditiki Sɛɛ Nəmə Te Ditə Yudafɔ Tsya.

30 Lə nyamfo esoo, be ini bɔnlɛ
bɔtɛyi? Nko ini bə betidi ba
lenni Israelfɔ nya bennsi nkpə lə
kusu sɛɛ əsuəə, mə díbə báfiani
betidi ba ni basɛɛ mɔmɔ lə Onanto
eto ənemi se báfo wə bánɔ eso.
31 Fɛɛ Israelfɔ ba léfo afi nyamə
nya banlɛ bokplatsya kekleke bə
lə beyifo kasɛɛ, mámfo buyifo lə
nnya əsuə bafiani basɛɛ. 32 Nya
beso íbə nko? Itsyise bányɛ lə
bofokanɔ əsuə bafo kasɛɛ buyifo,
bomu béfi mə ənəmi bətəkə lə
mə kosate eto eyisafa əsuə, nya
bétusə lə Kristo wə nte fe leba
nə əsuə utidi leetusə. 33 Fe kase
báwɔni bətsyə bə lə nyaso bétusə
lə Kristo wə ni fe leba nə nte lə mə
kusu əsuə fe kase inte lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə nnya nlɛ
bɔtɛyi nkə,

“Bebe! Mfi leba nə luutə betidi
tusə lə ni nlɛ butsyə lə Sion
eto umə.
Nya bɔɔtsyinini lə ni əsuə
bedu banɔ.

Fɛɛ utidi wə ke lefo wə ɔnɔɔ,
wəmbudi kafoni lə wə ɔflɔ
kulefe.”

10

1 Mɔ bayimi, iyifo mɔ lelabi nə
ditsyi lə mɔ utu kemiə ku mɔ
olatoto itə Onanto miə Yudafɔ lə
bənyə bofo. 2 Nńyə mə kama
nlɛ bɔtɛyi minkəə, baakpe ot-
syekle sitinti lə Onanto busumu
əsuə. Fɛɛ benyi kusu komə.
3 Itsyise bánte kusu ko Onanto
laala nkə utidi yɛ lə uyifo ɔsɛɛ
lə wə ənəmi. Bomu mə kosate
lɛbɛbɛ mə kusu bətə əsuə. Lə
nyamfo eso bámbokosə əsuə kasɔ
bətə Onanto itə bə lə ote mə kusu
ko əsuə bɔɔyɛ lə uyifo mə basɛɛ.
4 Itsyise Kristo díbə ófo əsuəale lə
Moses eto afi eto ani. Nya utidi
saa léfo Kristo ɔ́nɔɔ, úyifo wə ɔsɛɛ
lə Onanto eto ənəmi.

Utidi Saa Ebofo Butə Bə Onanto Fo Wə Lə Nkpe.

5 Moses áwɔni asa utsyiko lə
kase utidi leeyifo ɔsɛɛ ɛyɛ lə afi
əsuə katɛyi nkə, “Utidi saa wə

leeyifo lə afi nyamfo əsuəə, afi
nyamfo ebutə wə nkpə.” 6 Fɛɛ
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi
itsyi lə kase utidi leeyifo ɔsɛɛ lə
Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə bofokanɔ
əsuə nkə, “Mantɔ fə əsuə fənkə,
‘Owoe loobe usu Kato?’ Nya kasɔ
ni bə, ‘Owoe loobe usu Kato usu
okpa Kristo oboko?’ 7 Nya mantɔ
fə əsuə fənke, ‘Owoe luudufə usu
kasɔ mfo ke?’ Nya kɔsɔ ni bə,
‘Owoe luusu ɔkɔmə usu oboko
Kristo ku wə?’ ”
8 Bomu lesa nə ɛnlɛ bote ni
bənkə, “Onanto eto ditiki nəmə
ebɔfi fə pɛɛ, nya lenkpe lə fə kɛnyɛ
ku fə lɛkɔɛsi kemiə.” Nya nyamfo
ni bofokanɔ eto ditiki nə bɔnlɛ
letsya bobe nɛ. 9 Nya lə emenkli
kɛnyɛ, fatɛyi fə Yesu ni Bonamute,
nya fafo fanɔ lə fə lɔkɔɛsi kemiə
fə Onanto átakasə wə utsyiko
ɔkɔməə, Onanto ebutə fə nkpə.
10 Itsyise ɛyɛ lə fə lɛkɔɛsi kemiə
nya faafo kanɔɔ, nya feeyifo ɔsɛɛ
lə Onanto eto ənəmi nɛ. Nya ɛyɛ
lə fə kɛnyɛ ka fefi fələkə nyamfo
fatee, nya əsuə fuunyə bofo nɛ.
11 Itsyise lə nyamfo seka əsuə nya
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi
nkə, “Utsyuə saa wə léfo wə ɔ́nɔɔ,
kofani əmbɔlɛ wə kulefe.”
12 Nyamfo lɛ bote nkə, letekɛkɛ
saa əmbə lə Yudafɔ ku mba lenni
Yudanyə nti. Nya Onanto ni
bomblɛ eto Onamute, nya wookpo
betidi ba kenke laato ola kətə wə
atsyɔ. 13 Fe kase enkpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuə, “Utidi saa
wə laato ola kakpadi Bonamute
eto diyee, ebunyə bofo.”
14 Fɛɛ utsyuə saa ke dímamfo
ɔ́nɔɔ, ntsyə woofo wə bokpadi
katɔ wə lesa? Nya utidi wə kee
eto ditiki bámfo bábe ni letsyaa,
ntsyə fɛ boofo wə bofo kanɔ?
Nya lə kuutsyuə mámbe ditiki
nəmə letsya bətə mə lə lefe nə
léfe mməə, ntsyə fɛ bɔɔnɔ ni?
15 Nya lə bántsyese batɔnkpee,
ntsyə boobe ditiki nəmə letsya?
Báwɔni bakpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə bə, “Kase mba
léboko Ditiki Sɛɛ nəmə díbə
bédufə, aanɔ bobe tinti.”
16 Fɛɛ inni məmblɛ kenke ni
mba díkafo Ditiki Sɛɛ nə mə.
Itsyise Yesaya kosate átɛyi nkə,
“Bonamute, owoe léfo ditiki nə
bóbe letsya ɔ́nɔ?” 17 Lə nyasoo,
bofokanɔ yɛ lə ditiki nə bɔnɔ
əsuə. Nya ditiki nəmə bɔnɔ yɛ
lə Kristo letsya bobe əsuə. 18 Fɛɛ
lesa nə minlɛ bɔtɔ ni bəə, sitinti
ini bə Israelfɔ mánnɔ ditiki nəmə?
Bánɔ ni fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue lɛtɛyi nkə,

“Bánɔ mə kudu lə kawunsiə
kenke,
nya mə ditiki dísensə dísu
kawunsiə eto kasekɔ
kenke.”

19 Nya lə nsi ntɔ nnɔ miə nyalɛ
Israel eto kusə mánnɔ ni kasɔɔ?
Moses kosate ni utidi tutɛ wə
dítsyiko Onanto eto ditiki nəmə
kɛnyɛ buləkə kate katɛyi nkə,

“Muutə miə bɛsɛsɛ ənəmi lə betidi
ba lenni kusə əsuə.
Nya ɛyɛ lə betidibuki ba eto
ənəmi dimansini tɔ lə bətə
binyə ɔblɔ.”

20 Nya Yesaya esi ókpe ɔkɔɛ ɔ́tɛyi
mə wuee nkə Onanto atɛyi nkə,

“Betidi ba dímambɛbɛ mɛɛ, mɔmɔ
bənyə mɛ.
Nya mínləkə mɔ əsuə mínte
betidi ba dímantɔ kulesa
itsyi lə mɛ əsuə bánɔ.”

21 Fɛɛ lə Israelfɔ əsuəə, ɔ́tɛyi nkə,

“Nsensə mɔ ani ntsyə lefe nə ta,
bə lə mfo betidi ba lembu
kuutsyuə saa nya bátaka
bəńyə lə mɛ əsuə.”

11

Onanto Ǝnyə Israelfɔ Kaminsə.

1 Nyaso nlɛ bɔtɔ mɔmɔ miə
nyalɛ Onanto áni wə Betidi? Owo
lo. Inni nko ini kulaa! Mɔ
kosate eyifo Israelnyə nya mini
Abraham eto kafo eto ubi wə dit-
syi Benyamin eto kafo. 2 Onanto
manni wə betidi ba unyi, úləkə ut-
syə taa kasɔketsyikɔ ke. Nya biyi
lesa nə báwɔni bákpe lə Awɔnisa

Kɛnkɛ eto Kukue bə Unyɛləkətidi
Elia átɛyi Onanto itsyi lə Israelfɔ
eto disiale əsuə nkə, 3 “Bonamute,
betidi bamfo lélo fə bənyɛləkətidi
nya bésensə fə kedi eto leba
kenke! Ini mɔ hã ni utidi wə
díbu, nya banlɛ bɔbɛbɛ bə lə balo
mɛ!” 4 Nte mbuayɛ bo Onanto dítə
wə? Ɔtɛyi wə nkə, “Nləkə betidi
akpi akuanse ntsyə itə mɔ əsuə ba
dímanse akonki bətə ufiə Baal.”
5 Nko ke itsyə fe kase inte mɔmɔ
nɛ. Israel eto betidi esiani bətsyuə
ebu ba Onanto díləkə utsyə itə wə
əsuə ɛyɛ lə wə lefonə eso. 6 Wə
lefonə əsuə nya ɔ́yɛ úləkə mə, nya
inni lesa nə béyifo eso úləkə mə.
Nya lə Onanto ələkə betidi lə mə
keyifo ka banlɛ esoo, nyalɛ eni wə
lefonə menyifo lefonə tinti.

7 Nyalɛ ntsyə nɛ? Lesa nə
əsuə Israelfɔ dífi kusubebe bətəkə
keklekee, bənnyə ni. Fɛɛ mba
sɛkɛ Onanto díləkə utsyə ənyə
ni. Bafɛfɛ éti ato bətə Onanto
eto bokpadi. 8 Fe nyamfo əsuəə,
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue átɛyi
nkə,

“Onanto ələkə mə ani, nya kuninə
dídi mə utu ku mə nsusu
kenke.
Nya ibə nko ibə ese taa mi eto
bale tsya əsuə,
beentsyue koto nya bəənyə
kulesa kətsyə lekpo.”

9 Nyaso Oka David átɛyi nkə,

“Lə itə mə diyi saa eto lesa kedikɔ
lə efiani uyibi wə bábio lə
banɔ lə wə.
Nya lə bédu bánɔ bédufə lə
kotonənə əsuə.
10 Nya lə itə mə ənəmi lə eba
bə bensiembunyə kulesa
bətsyə lekpo.
Nnya lə itə mə kanyinyənyə lə
kafiani bitsyike itə mə lefe
saa.”

11 Nya maatɔ tsya minkə lefe
nə Yudafɔ lɛtsyinini bédu bánɔɔ,
bánya kenke nya bénsifo botaka
keńyəə? Owo! Inni nko ini?
Bomu itsyi lə mə botakebu esoo,
mba lenni Yudafɔ tsya əbə bənyə
bofo bə lə itə lə ənəmi lə ɛsɛ mə
lə Yudafɔ bakpɔ mɛ kutsyuəsɛ.
12 Yudafɔ eto lebua nə béyifo eso
Onanto ətə nkə kawunsiə kenke
nyə asa sɛɛ. Nya lefe nə Yudafɔ
ku Onanto eto nti lebiaa, asa sɛɛ
esi íbə, íləkə mba lenni Yudafɔ
eto disi lə ntu nya báfo Onanto
eto atsyɔkpokpo kpə. Nya lə
mə botakebu áboko atsyɔkpokpo
nyamfo eto okle kawunsiəə, lə
ibə bə Yudafɔ kenke esinkli bəbə
bakɔ ku Onantoo, wə atsyɔkpokpo
nnya luubə ebufui ekpe tinti.

Betidi Ba Lenni Yudafɔ Ǝnyə Bofo.

13 Nya mɔmɔ mimba lenni
Yudafɔɔ, nlɛ mi bɔtɛyi lə lefe
nəmfo nə minyifo nwə bátsyese
mi mfoo, bə nləkə mɔ keyifo
eto bofe nte mi. 14 Nya ətsyuə
ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, muutə
ənəmi ebɔsɛ mɔ betidi, bakpɔ kut-
syuəsɛ itə ətsyuə Onanto ebofo
mə bətsyuə. 15 Itsyise se Onanto
díləkə mə anii, diyuə əbə Onanto
ku kawunsiə eto betidi eto nti.
Nya be luubə lə Onanto esinkli
ofo mə? Yuuyifo fe kase utidi
leekpe kesinkli kataka kəbə nkpə!
16 Lə didisa eto kutsyə tutɛ ko befi
bətə Onanto eyifo kɛnkɛɛ, nyalɛ
didisa nəmə kenke eyifo kɛnkɛ,
Nko ke lə kuyi komə eto keyudu
eyifo kɛnkɛ, nyalɛ ko kalɛ tsya
eyifo kɛnkɛ.

17 Bála kuyi ko bétsyi eto kalɛ,
nya béfi mimba lenni Yudafɔ ba
nte fe dibutu eto kuyi ko bála
bákle bámaklasə lə nko bétsyi eto
ɔlɛ wə bála eto kɛnyɛ. Itə bə mi
tsya əbə bɛlɛ kedi bunyə ketsyiko
lə kuyitsyitsyi komə, ko ni Yudafɔ
eto keyudu ɔflɔ. 18 Nyaso bebe
sinini biə biambesə əsuə kato lə
uyilɛ wə bála əsuə. Itsyise lə
biyifo nkoo, ele bə binyə bitsyə
lekpo biə inni mi ni ko uyudu.
Bomu uyudu nlɛ mi lə nkpə nɛ.
19 Ebofo bɔtɛyi fənkə, “Bála uyilɛ

əmə bələkə bə lə befi fə bəkə lə
wə kɛnyɛ.” 20 Nya nko ini nɛ.
Fɛɛ biyi biə mə mamfokanɔ eso
bála mə bələkə. Nya mi ənyə
kafĩɔkɔ se befo bɛnɔ eso. Fɛɛ
nyamfo anlɛ bote bə bebesə mi
əsuə kato, bomu ele bə bikate
sikpi. 21 Itsyise lə Onanto mənyə
mə kaminsə ɔkɔbe Yudafɔ ba ni fe
kuyi komfo eto ɔlɛ ɔlɛɛ, befo bɛnɔ
biə wuunyə mi kaminsə ɔkɔbe mi
ɔlɛ?
22 Nyamfo lɛ bo bote kase
Onanto ləənyə kaminsə ku kase
wə ditiki nkpe ale. Okpe ale itə
betidi ba dímentsyue wə koto,
nya woefi wə lefonə kətə mi mba
léfo wə bɛnɔ kekleke lefe saa. Lə
bienyifo nkoo, Onanto ebola mi
uləkə lə kuyi komə əsuə. 23 Nya lə
Yudafɔ tsya áyɛ mə mamfokanɔɔ,
Onanto ebufi mə tsya okpe lə kuyi
komə əsuə. Itsyise Onanto kpe
əsuəale bə usinkli otsyasə kuyi
eto kalɛ lə kuyi komə əsuə bə
lə ɛkɔbe ɛlɛ. 24 Mimba lenni
Yudafɔ te fe kuyi ko ńyə lə dibutu,
nya bála ko kalɛ bəbə bákle bəkə
lə umə eto kuyi ko bétsyi əsuə.
Israel eto kusə eyifo fe kuyi ko
bétsyi. Eso imbə ale itə Onanto
bə ufi kuyitsyitsyi komə eto kalɛ
ka bála usinkliko ke otsyasə ukɔ
lə nko əsuə bála ke, nya yɔɔlɛkɛ
eso.

Onanto Eto Betidi Kenke Ebunyə Bofo.

25 Mɔ bayimi, asa ətsyuə kpe
nnya lɛkula mi nya minla miə
məələkə nte mi bə yensikula mi lə
bɛyɛ bubu biə biyi kobe tinti beso.
Nnya ni bə, Yudafɔ bətsyuə eto
atotitidi nnya bankpe embutsyə
ɛklɛ. Bomu atotitidi nyamfo ebola
lefe nə Onanto dínyə sitiditu sia
wɔala lə mba lenni Yudafɔ eto
nti ólosə. 26 Nya kusu komfo
əsuə yɔɔyɛ bə Yudafɔ kenke lə
bənyə bofo fe kase Onanto lɛtɛyi
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nkə,
“Ofomfokətə ebutsyi Sion ubə,
nya wuubə uləkə disiale saa lə
Yakob eto kato eto bebi nti.
27 Nya kɛnyɛklekle kamfo ebɔkɛ lə
bonko mə eto nti
lə lefe nə minləkə abuayifoy-
ifo lə mə nti.”
28 Yudafɔ eyifo Onanto eto balo,
itsyise bámfo Ditiki Sɛɛ nəmə
banɔ. Lə nyamfo esoo, mimba
lenni Yudafɔ kpe kəńyənkɔ. Fɛɛ
se Onanto díləkə mə utsyə taa
banamə lefe esoo, woala mə.
29 Itsyise lə Onanto ələkə be-
tidi bətsyuə nya úte mə wə le-
fonə ditsyuəə, wəmbofloma ni.
30 Nya mimba lenni Yudafɔɔ, béta
Onanto bíbu lə lefe nə léfe mə
əsuə, fɛ mɔmɔɔ, Onanto ənyə mi
kaminsə lə Yudafɔ eto atotitidi
esoo, 31 nko ini bə lə kase Onanto
dínyə mi kaminsə esoo, Yudafɔ
ensientsyue Onanto koto mɔmɔ
bə lə Onanto lə unyə mə tsya
kaminsə. 32 Onanto ələkə betidi
ba ta ani, nya mə atotitidi díti mə
kusu iyifo fe diyo bákpe mə, lə itə
bə unyə məmblɛ kaminsə.

Tə Lə Bɔtɛsə Onanto.

33 Onanto amɔ tinti! Nya asa sɛɛ
kenke etsyi wə ɔflɔ. Nya
sitintii, wə ni kobe nya unyi
asa nnya kenke eto kemiə
kukɔnɔ.
kələkə kasɔ bɔnɔ.
Nya kutsyuə sa əmbofo esu
nya əsuə waayɛ keyifo wə
asa kasɔ bɔnɔ.
Nya kutsyuə saa əmbofo esu
nya əsuə wə ayɛ keyifo wə
asa kasɔ bɔnɔ.
34 Nko eso báwɔni bákpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
əsuə nkə, “Owoe laanɔ
Bonamute eto nsusu kasɔ?
Nya owoe ni wə ɔwunsəkotsyuə?
35 Owoe díkətə wə lesatsyuə unyə
bə lə ubə utsyə wə lə nnya
kɛnyɛ?”
36 Wə díyifo lesa saa, nya wə
dímuə asa nnya kenke ɔnlɛ,
nya wə ni lesa saa eto
kalosəkɔ.

Atɛsə itə Onanto idu mɔmɔ
isu manlo manlo.
Ibə itə.

12

Bitə Lə Busiə Nkpe Bukeyifo Onanto Eto Keyifo.

1 Nyaso, mɔ bayimi, se Onanto
nlɛ bo kaminsə bunyə ɛyɛ lə wə
kafo ɛkpɛ tinti esoo, nlɛ mi lek-
pakpa sitinti miə, bifi mi əsuə
bitə Onanto fe keditətə seka nnya
diyifo kɛnkɛ, nnya ləəyuəsə wə
kafo tsya lə mi nkpə bo binsi mfo
eso. Nyamfo ni kase ele bə bɔyɛ
busumu Onanto lə lɛkɔɛsi kəmiə
nɛ. 2 Biensiə nkpə fe kase kawun-
siə kamfo eto betidi ləəsiə mu.
Bomu bitə lə Onanto lə ɔtsyi mi
nsusu ɔwuninsə lə befiani betidi
fɔfɔ. Nyamfo luutə binyə lesa nə
Onanto laala, ku lesa nə lɛlɛkɛ,
nya diakɛ wə ɔkɔɛ nya lɛflɔ kenke
tsya.

3 Nya ɛyɛ lə keyifo ka útə mɛ lə
wə lefonə əsuə esoo, nlɛ mimblɛ
bɔtɛyi minkə biambesə əsuə kato
enso kase ele bə itsyə. Bomu bitə
lə mi nsusu lə bote bə bebokosə
əsuə kasɔ nya utsyuə saa lə ukato
wə əsuə ukabe lə wə bofakanɔ bo
Onanto dítə wə eto ale əsuə.

4 Fe kase bonkpe əsuə ani nnya
nkpe akpa akpa nnya leeyifo key-
ifo kani eto oklee, 5 nko ke ini
bə buyifo betidi kpə tsya. Buy-
ifo utidi eto əsuə ani nnya ntsyi
akpa akpa kpə nyamfo lə bo
lɔniyifoyifo ku Kristo eso, nya
akpa akpa nyamə lɛkɔɔ bətsyuə
iyifo utidi ɔni. 6 Nyaso bitə lə
bufi ətəsa akpa akpa nnya Onanto
dítə bo ɛyɛ lə wə lefonə əsuə
buyifo keyifo. Lə utidi utsyuə afo
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə eto
buləkəkate eto ətəsaa, ele bə obe
ni letsya ku bofokanɔ bo nkpe
wə. 7 Lə utidi utsyuə eto ətəsa
ni bə ɔwunsəko betidi bamba eto
keyifoo, ele bə uyifo ke ku kafo faa
ka woofo. Lə asabote inii, ele bə
ote asa nyamə fe kase woofo. 8 Lə
betidi nkɛale kpekpe inii, ele bə
okpe betidi nkɛale lə nnya əsuə.
Lə kafoɛkpɛ buyifo kətə betidi
inii, ele bə uyifo nnya ku kafo faa.
Nya lə betidi bɔyɛnko tsya inii, ele
bə ufi wə kobe kenke utə keyifo
kamə eto buyifo, lə ɔtɔnko mə. Lə
kaminsənyənyə inii, ele bə unyə
kaminsə ku wə utu kenke.

9 Bela mi betidi ku lelabi kenke.
Bikisi lebua lə bɛkɔbe lesa sɛɛ
bɛlɛ kekleke. 10 Bifi lelabi bitə mi
bətsyuə ku utu faa fənkə bayimi
ba léfo bánɔ. Nya bitə mi bətsyuə
dibu enso mi əsuə. 11 Bienyifo
sɛflɔ, bomu bekpe ɔtsyini lə mi
keyifo əsuə. Bisumu Bonamute
əmə ku mi utu kenke. 12 Se
bɛnlɛ kusu bobe itə lesatsyuə
esoo, binyə disuəyuə lə keyifo saa
ka bɛnlɛ buyifo əsuə. Nya binyə
kekleke lə kanyi əsuə. Nya bikato
ola lefe saa. 13 Bɛwunsəko mi
bayimitsyuə ba léfo bánɔ ba asa
nlɛ bohiã. Nya bifi kafo faa befo
bafɔ.

14 Bɛtɔ Onanto lə okpo betidi
ba laabɛbɛ mi kabua atsyɔ. Tɔ
atsyɔkpokpo ətə mə, menkudi
mə. 15 Binyə disuəyuə ku mba
nlɛ disuəyuə bunyə. Nya biwinko
mba nlɛ buwi. 16 Biyifo bani
ku mi bətsyuə lə mə nkpəsiəsiə
əsuə. Biambesə əsuə kato, bomu
bɛkɔ ani ku mba dimanle betidi lə
betidi eto ənəmi. Nya mənyə fə
əsuə fe nwə ni obesibe onso.

17 Lə utsyuə eyifo mi kabua
biemfi kabua bɛtisə wə oko.
Kplatsya lə eyifo lesa nə lɛlɛkɛ lə
bitidi eto ənəmi. 18 Bɛyɛ kusu saa
ko luunə diyuə eboko mi ku betidi
bamba eto nti. 19 Mɔ bayimi,
biantisɛ utidi eto lebua oko kulefe.
Bomu bitə Onanto kusu lə utə
utidi əmə ni kayofofo utə mi.
Itsyise Onanto átɛyi lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue nkə, “Mɔ ni
Onamute wə laatɔ kɛnyɛ kətə,
nya mɔ ni futsyə ləətə kayofofo.”
20 Bomu lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə, bátɛyi bo bə,

"Lə kukpɛnsɛ lə fə oloo, tə wə lesa
lə udi.
Lə utukuɛ lɛ wəə, tə wə ntu lə
unə."
Itsyise lə eyifo nkoo, akpa
kutəmbli akpo wə lə disinti,
nye ətə kofani alɛ wə
21 Biəntə lə kabua lə kedi mi
utu, bomu bifi kasɛɛ buyifo bitəkə
lebua kato.

13

Bifi Dibu Bitə Kasɔ Ka Ǝsuə Binsi Eto Batɔnkotɔnko.

1 Ele bə utidi saa fi dibu utə
Aba eto ɔtɔnkotɔnko. Itsyise aba
saa əmbə əsuəale leni Onanto ɔflɔ
itsyi. Nya Aba wə nsi mɔmɔɔ,
Onanto dífi mə utsyə mfó. 2 Lə
utidi utsyuə átaka uńyə lə Aba
utsyuə əsuəə, Onanto eto lesa
nə útsyue útsyə əsuəə, ni ótaka
uńyə nɛ. Nya betidi ba leey-
ifo nkoo, bəənə kotonənə kaboko
əsuə.
3 Betidi ba leeyifo kasɛɛ, aante
Aba sikpi, bomu betidi buaa, mə
laate asa sikpi nɛ. Lə bela biə
biayɛ Aba sikpi botee, ele bə biy-
ifo lesa saa lə kusu əsuə lə befo
atɛsə. 4 Itsyise uyifo Onanto eto
uyifoyifo wə laabɛbɛ fə kasɛɛ. Fɛɛ
lə eeyifo kabua, nyalɛ te wə sikpi.
Itsyise inni bimba ini bə bətə wə
əsuəale! Onanto eto uyifoyifo
uni. Nya uyifo utidi wə laabe nkə
beyifo lesa saa lə kusu əsuə nya
wəənə obuayifo saa koto.
5 Nyamfo eso ele bə bebokosə
əsuə kasɔ bitə batɔnkotɔnko. Nya
inni lə Onanto eto lɛblɔfi mate
nɛ luubə fə əsuə eso, bomu lə fə
lɛkɔɛsi nə loolo fə dikpi tsya eso.
6 Lə nyamfo tsya eso ele
bə befo oko bitə mi kasɔ eto
batɔnkotɔnko, itsyise Onanto eto
keyifo banlɛ buyifo. Nya béfi mə
lefe kenke bətə bə lə batɔnko
betidi. 7 Nyasoo, befo oko bitə
utsyuə saa wə ele bə befo bitə.
Lə kasɔ kamfo eto atabi ni nnya
bensi bə lə befi bətə utsyuə saa wə
ele bə bətəə, bifi bitə. Lə oko unii,
ele bə befo wuntsya. Lə futsyə ele
bə bifi dibu bitəə, bifi bitə wə.
Nya lə atɛsə tsya ele bə idii, nyalɛ
bifi atɛsə bitə.

Ele Bə Bola Bətsyuə.

8 Lə bisi utsyuə kayoo, manni
ke bofo. Fo kemblɛ alosə. Fɛɛ
kayofofo ka biusiə ka biembofo
ke bofo kalosəə, ke ni lelabi itə
mi bayimitsyuə. Itsyise utidi saa
wə nkpe lelabi itə wə ɔyimitsyuəə,
ete bə utsyue Onanto eto afi
nyamə koto. 9 Afi nnya bətə
bo lɛ bɔtɛyi nkə, "Mankpo kusiə
nye kusə, manlo utidi, menyu,
mansɛsə ənəmi lə kuutsyuə eto
asa əsuə," nya lə befi afi nnya
kenke bakɔɔ, eka lesa lɔni klon
nə ni bə, "La fə ɔyimitsyuə fe fə
əsuə." 10 Lə aala fə ɔyimitsyuəə,
embuyifo wə kabua. Nyaso lelabi
ni lesa nə əsuə afi nyamfo kenke
nkpəsə.
11 Besankli lə selabe əsuə! Lə
bɛyɛ lə kusu komfo əsuə. Itsyise
biyi lefe nə əsuə bonkpe mɔmɔ.
Lefe nə əsuə Onanto luuləkə bo
ebɔfi mɔmɔ enso lefe nə boto
Kristo bofo kanɔ. 12 Ketsye lefe
ébubə éfe, nya kale fe kalɛ busiə.
Nyaso bɛyɛ ketsye eto asa buy-
ifo, lə bifi amamawu nya dińyə
itə betidi ba nkpe lə lekpasə eto
diyənde əsuə bekpe. 13 Bitə lə
bɔlɛ bo əsuə ola fe betidi ba
laayɛ lə lekpasə eto diyənde əsuə.
Nya yenyifo udikpuu eto budi ku
sitəkpə ku asɔnɔdidi eto abua ku
disialeyifoyifo eto asa ku ntimama
ku kenəmisɛ eto eyifosa. 14 Bomu
bifi Bonamute Yesu Kristo bekpe
fe awu, lə biləkə nsusu bitsyiko lə
əsuə eto sinə eto asa bimba nnya
laakle mi lə ɔkɔɛ əsuə.

14

Biankponko Mi Bayimitsyuə Lekpo.

1 Befo mi utidi wə eto bofokanɔ
diməmmuə tɔ ale ku kafo faa
bekpe lə mi nti. Biemfi kediə
betsyako wə lə lesa nə ele bə

uyifo lee yanle nə bə uyifo əsuə.
2 Utsyuə eto bofokanɔ ətə wə kusu
bə ofo lesa saa budi, fɛ, bətsyuə
ba eto bofokanɔ məmmuə tɔ alee,
didisa nə bánkpesinə ni nə hã
beedi. 3 Nya yanle bə utidi wə
leedi lesa saa mfoo, nyə wə fe nwə
dimənyə utə. Nya nko ini yanle
bə nwə leekisi didisa ditsyuə tsya
kpo nwə leedi lesa saa eto ənəmi
kasɔ. Itsyise Onanto áfo wuntsya
lə nkpə.

4 Owoe feni bə lə akponko utidi
bamba eto uyifoyifo lekpo? Wə
kosate eto Onamute eto ənəmi
eebe lə nwə mə ńyə kekleke utə
wə lee, lee unńyə. Nya uyifoyifo
əmə tsya ebuńyə kekleke, itsyise
Bonamute ebofo butə nkə uńyə
kekleke utə wə.

5 Utidi utsyuə eebu nkə diyi
ditsyuə afé leso abamba. Nya
utsyuə tsya əənyə eyi nnya kenke
nkə iyifo ani. Ele be utsyuə saa
nyə nkə lesa nɛ weeyifo alɛkɛ.
6 Utsyuə saa ke leefi dibu kətə
diyi dutsyuəə, woeyifo nko kefi
kətə Bonamute dibu. Nya utidi
utsyuə wə ke leedi didisa ditsyuə
tsya, woedi ni kefi kətə Bonamute
dibu, itsyise woasɔ Onanto ani lə
didisa nəmə eto disi. Nya utidi wə
lɛnni nkə woembudi lesa ditsyuə
eto okle tsyaa, woeyifo nko kefi
kətə Bonamute dibu. Nya woasɔ
Onanto ani. 7 Bo kuutsyuə saa
ensi nkpə itə wə əsuə hã. Nya
nko ke ini bə bo kuutsyuə saa tsya
ənkpə kətə wə əsuə. 8 Lə busi
nkpəə, busi mu itə Bonamute.
Nya lə bukpə tsyaa, bukpə itə
Bonamute. Nyaso lə busi o-o nye
bukpə o-o, buyifo Bonamute eto
bale.

9 Nyamfo eso sitintii, Kristo
əkpə, nya usi ótaka utsyi ɔkɔmə
úbə nkpə bə lə ofiani Onamute
utə bəkpənkpə ku bəkpənsiə
kenke. 10 Beso ele bə lo fə
ɔyimitsyuə dikpi? Nyee, beso
fəənyə fə ɔyimitsyuə fə wə
mamflɔ? Bomblɛ ebunyə lə
Onanto eto lekankpomɛ eto ənəmi
bə lə okponkobo lekpo. 11 Itsyise
báwɔni bákpe lə Awɔninsa Eto
Kukue Kɛnkɛ bə,

"Bonamute átɛyi nkə, 'Lə lefe nə
minsi nkpə mfoo, nlɛ mi
bɔtɛyi kekleke minkə,
utsyuə saa ebose akonki utə mɛ.
Nya utidi saa ebofo ɔnɔ nkə
mɔ mi Onanto.' "

12 Nyaso utsyuə saa lə bo nti
ebuləkə wə əsuə kɛnyɛ lə Onanto
ɔflɔ.

Menyifo Kulesa Nə Luutə Fə Ɔyimitsyuə Lə Udu Ɔnɔ Lə Wə Bofokanɔ Ɜsuə.

13 Lə nyaso bitə lə bɔyɛ bo
bətsyuə bɔtɛyi bə bamflɔ. Bomu
bitə lə bose lesatsyuə uyi bə boem-
buyifo kulesa nə luuti kuutsyuə
saa kusu lə wə bofokanɔ əsuə
bə yembunə kuutsyuə ekpe lə
lebua əsuə. 14 Se minsi nkpə
lə lɔniyifoyifo ku Bonamute Yesu
esoo, nyi sitinti lə mɔ lɛkɔɛsi
kemiə miə didisa saa əmbə nə
laabiasə kuutsyuə. Fɛ lə utsyuə
ənyə lesatsyuə fe lesa nə laabiasə
wə, lesa nə əmə ebobiasə wə əsuə.

15 Lə eedi lesatsyuə nnya fenyi
fə nnyakpe fə ɔyimitsyuə bulə́ə,
yenyifo lelabi fanlɛ buləkə kate
wə. Məntə lə lesa nə feedi
lə lebiasə fə ɔyimitsyuə eto bo-
fokanɔ, itsyise Kristo əkpə lə wə
disi tsya. 16 Nya biəntə lə betidi
bamba lə bakpe lesa nə mi nyi
biə diyifo lesa sɛɛ, kɔfiɔ. 17 Itsyise
lə Onanto eto sekakedikɔ katoo,
budi ku bunə manle kulesa. Bomu
nnya əsuə inkpesə ni kasɛyifoyifo,
diyuə ku disuəyuə nə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ ləətə. 18 Itsyise nwə
leesumu Kristo lə kusu komfo
əsuəə, wə Onanto laala nya betidi
tsya ləətə dibu nɛ.

19 Nyaso bitə lə bokpe nkɛale
saa boofo lə buyifo lesa nə
laaboko betidi diyuə lə itə be-
tidi lə babé disi lə lɛwɔnɔ əsuə.

20 Bianyɛ lə didisa eso bebiasə
Onanto eto keyifo. Edisa saa eyifo
kɛnkɛ, fɛɛ yanlɛkɛ bə ɛyɛ lə didisa
nə utidi luudi eso yuutə utsyuə
dufə lə kabua əsuə. 21 Lesa sɛɛ
ete ini bənkə, yɛ sinə nye nte nye
lesa nə luunə fə ɔyimitsyuə lekpe
lə lebua əsuə budi nye bunə.
22 Nyaso tə lə lesa nə fafo fanɔ
lə asa nyamfo əsuəə, lə ɛkɛ lə fə
ku Onanto eto nti ete. Disuəyuə
aakɛ utidi lə əsuə lə wə lɛkɔɛsi
aanlo wə dikpi lə lesa nə úyifo
alɛkɛ itə wə. 23 Fɛɛ lə utidi utsyuə
edi lesa nə wə lɛkɔɛsi diməntə
wə kusuu, Onanto aalo wə dikpi
lə udi ni, itsyise weentsyue lesa
nə ófo ɔ́nɔ koto. Nya lesa saa
nə béyifo dímanyɛ lə bofokanɔ
əsuəə, eyifo lebua.

15

Bitə Lə Buyifo Asa Nnya Lɔɔkɛ Betidi Bamba Ɔkɔɛ Bomu.

1 Bomba eto bofokanɔ díkəmuə
alee, ele bə bɔwunsəko mba eto
bofokanɔ ləmbətɔ ale bəńyə. Nya
yanle bə búyifo nya lɛlɛkɛ itə bo
əsuə ete. 2 Lə nyaso ele bə bo nti
eto utsyuə saa yifo lesa nə lɔɔlɛkɛ
itə wə ɔyimitsyuə nya luutə bə obe
lə lɛwɔnɔ əsuə. 3 Itsyise Kristo
kulaa tsyaa, inni lesa nə lɛlɛkɛ
itə wə əsuə úyifo. Báwɔni bákpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bə, Kristo átɛyi Onanto nkə, “Aka
nnya betidi laaka fəə, əbə ékpo
mə lə əsuə.” 4 Nya asa nnya
kenke báwɔni bətsyə lə lefe nə
léfe mmə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuəə, báwɔni nnya bətsyə
bə lə bokase asa lə nnya əsuə,
bə lə bokpe lə kanyi əsuə tsyaa,
utsyuə saa lə uńyə kekleke ɛyɛ
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto bɔwunsəko
bo nkpe itə bo əsuə bə lə bunyə
kusubebe.
5 Onanto wə laawunsəko bo bə
lə bofo buńyə kekleke lə kanyi
nyənyə saa əsuə, nya woakpe bo
nkɛalee, lə utə lɔniyifoyifo lə lɛkɛ
mi lə nti lə Kristo Yesu eto kama
butənko əsuə. 6 Nya lə mimblɛ lə
bufi ɔkɔɛ ɔni bebesə Onanto wə
ni Bonamute Yesu Kristo eto Anto
kato.

Bátɛyi Mba Lenni Yudafɔ Tsya Ditiki Sɛɛ Nəmə.

7 Lə nnya esoo, bisensə mi ani
lə befo bətsyuə fe kase Kristo
dísensə ani ófo mi. Biyifo
nyamfo lə betidi lə batɛsə Onanto.
8 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi kakpasə
minkə Kristo əbə ófiani Yudafɔ
eto usumunyə bə lə uləkə ditiki nə
Onanto lɛtɛyi Yudafɔ eto bana eto
bana útsyə ote nkə ditiki nəmfo
eyifo ɔnukualɛ nya bə lə ibə itə
nko sitinti. 9 Nya bə betidi ba lenni
Yudafɔ tsya lə batɛsə Onanto lə
wə kaminsənyənyə eso. Báwɔni
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
nkə,

“Lə nyamfo esoo, mɔɔtɛsə fə lə
betidi ba lenni Yudafɔ eto
nti.
Nya muusə əsə mfi ntɛsə fə
diye.”

10 Nya besi bátɛyi bənkə,

“Mimba lenni Yudafɔ nyə
disuəyuə ku Onanto eto
kusə.”

11 Besi bátɛyi tsya bə,

“Mimba lenni Yudafɔ kenke
bɛtɛsə Bonamute əmə.
Nya mi ese ese eto betidi
kenke bɛtɛsə wə.”

12 Yesaya tsya esi ɔ́wɔni ɔlɛ bɔtɛyi
nkə,

“Yese eto kafo eto ubi ebuke ɔbɔ.
Nya wə ni utidi wə lootaka
udi seka lə ese ese eto betidi
ba kenke lenni Yudafɔ əsuə.
Nya buufi mə kusubebe bətəkə lə
wə əsuə.”

13 Nlɛ lekpakpa miə Onanto wə
ni bo kusubebe tə lə disuəyuə lə
diyi mi əsuə kenke, nya lə binyə
diyuə lə kase bífi mi əsuə bítəkə
lə wə əsuəale əsuə, lə Onanto eto
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale lə itə
bə mi kusubebe lə kobe kokpe mi
lə əsuə.

Paulo Ǝləkə Nnya Eso Ɔwɔni Kukue Ko Nkpe Kasɔnɔnɔ Kpə Mfo Ótsyese Mə.

14 Mɔ bayimi, mɔ kosate mfo nnɔ sitinti miə asa sɛɛ buyifo aba ekpo mi lə əsuə kenke. Nya biyi asa nnya kenke itə bə biofo mi bətsyuə asa bote lə nnya əsuə. 15 Mfí mɔ utu ntəkə sitinti lə ni nya minwɔni asa kpə lə kukue komfo fe kaklomasə itə mi lə asa nyamfo ɛyɛ lə Onanto eto lefonə nə útə mɛ eto əsuəale əsuə. 16 Itsyise úyifo mɛ nkə ntsyi nwuninsə nyifo Kristo eto uyifoyifo ntə betidi ba lenni Yudafɔ. Nya lə nyifo kesumu eto keyifo ka ni bənkə mbe Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə betidi ba lenni Yudafɔ bə lə nnə mə mboko Onanto fe kesumu eto asa nnya nnya luudufə Onanto ənə, ini Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ díyifo nnya kɛnkɛ.

17 Lə nyamfo eso moofo lɛkɔɛsi bɔsɔ lə lesa nə Yesu Kristo díyifo ɛyɛ lə keyifo ka minlɛ buyifo kətə Onanto eso. 18 Məmbofo lɛkɔɛsi bɔsɔ kedi etiki lə lesatsyuə bamba əsuə enso nnya Kristo díyifo ɛyɛ lə mɛ əsuə hã. Utə nkə nnə betidi ba lenni Yudafɔ mboko, bə lə bəbə betsyue Onanto eto ditiki koto ɛyɛ lə lesa nə míntɛyi mə ku nə mínyifo əsuə tsya. 19 Nya úyifo nko ɛyɛ lə asa nnya mínləkə mínte ku ayanisa nnya bənyə mínyifo ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəalɛ əsuə eso. Lə nyaso ídu lə Yerusalem ɛyɛ etsyilama ísu Iliriko eto lɛkpɔ mfó, mbe Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya éfia kenke. 20 Ídu taa kɔ kenkee, íyifo mɔ lelabi kekleke minkə lə mbé Ditiki Sɛɛ nəmə letsya lə nlebe bo bánnɔ tɔ Kristo eto diye. Nya inni bə lə nto ntəkə lə utsyuə bamba eto lesa nə útsyə kasɔ ku boto əsuə. 21 Bomu bə lesa nə báwɔni bətsyə lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue kafo lə ibə itə nko bə,

"Betidi ba bántɛyi mə itsyi lə ditiki nəmə lefe nə léfee, mə luunyə bətsyə wə lekpo bate wə nɛ.

Nya mba tsya dimannɔ tɔ kulesa lə wə əsuə lə lefe nə léfee, mə lɔɔnɔ wə kasɔ nɛ."

22 Keyifo ka minlɛ buyifo mfo əntə mɛ kusu nyaso maamfo mi ɔflɔ bubə nɛ.

23 Fɛ mɔmɔɔ, se mínkalosə mɔ keyifo lə lɛkpɔ nəmfoo, nya se minlɛ kusu bɔbɛbɛ lə alɛ kpə nnya léfe bə lə mbə nyə mi esoo, 24 mfi nsusu miə lə mbə nlɛ Spania bofee, lə nyɛ mi ɔflɔ. Nla miə maayɛ mi ɔflɔ lə bɛwunsəko mɛ lə mɔ mfó busu əsuə lə nsiə lə mi ɔflɔ lə búnyə disuəyuə ku bətsyuə itə lefe kliminti ditsyuə eto kama bólosə. 25 Tsyafɛ mɔmɔɔ, ntɔ lə Yerusalem lə nsu nwunsəko Onanto eto betidi ba nkpe mfó. 26 Itsyise iyifo bafokanɔfɔ lə Makedonia ku Akaia eto lelabi faa bə baako atabi ətsyuə lə befi batsyese bakombo ba nkpe lə bafokanɔfɔ nti lə Yerusalem mfó. 27 Iyifo mə lelabi kafo faa bə beyifo nko. Nya lə sitintii, beyifo bayodi lə mɔ ɔflɔ! Itsyise lə betidi ba lenni Yudafɔ ənyə kedikɔ ku Yudafɔ eto lɛwɔnɔ eto asa sɛ əsuəə, eyi fənkə ele bə mə tsya wunsəko Yudafɔ ku mə asa nnya banlɛ bunyə ketsyiko lə nnya əsuə.

28 Nyaso lə nyifo keyifo kamfo nlosə nya bafo asa nnya bənyə basɔ leboo, muusu Spania nya mɔɔyɛ mi ɔflɔ mfó lə mfe ntɔ. 29 Nyi miə lefe nə muubə mi ɔflɔɔ, nyɛnko Kristo eto atsyɔkpokpo kenke nlɛ mi boboko.

30 Mɔ bayimi, nlə mi lekpakpa tinti lə Bonamute Yesu Kristo eto diye əsuə ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto lelabi əsuə miə bɛwunsəko mɛ lə boto ola kekleke butə Onanto lə mɔ disi. 31 Beto ola bɛlɛ Onanto lekpakpa bə lə uləkə mɛ utsyiko Yudea eto betidi ba ni mankokafɔ eto ani nya lə mɔ keyifo lə Yerusalem mfó lə kakɛ Onanto eto

betidi mfó ɔkɔɛ bamə. 32 Nya
lə Onanto atɔnɔɔ, muubə ndufə
mi nti ku disuəyuə, bə lə bomblɛ
lə bola bɔwɔnɔ busiə. 33 Onanto
wə ləətə diyuəə, lə usiəko mimblɛ
kenke. Ibə itə.

16

Paulo Ǝsiəsə Betidi Akpa Akpa Ba Nkpe Lə Roma Ótsyese.

1 Nla miə məələkə bo
ɔyimisio Foebe nte mi. Uyifo
ɔwunsəkotsyuə utə Kenkrea lə
bafokanɔfɔ nti. 2 Nya nlɛ mi
lekpakpa miə lə befo wə kukɔnɔ lə
Bonamute eto diye əsuə lə kusu ko
dińyə itə Onanto eto betidi əsuə.
Bitə wə bɔwunsəko saa bo wɔɔtɔ
utsyiko mi ɔflɔ, itsyise ɔ́wunsəko
betidi kpə ku mɔ əmə tsya.

3 Siəsə Priska ku wə usə Akwila
ba bomə diyifo mɔ beyifoyifot-
syuə lə Kristo Yesu əsuə. 4 Bəmuə
əsuə bəńyə bə boofo bukpə lə
mɔ disi kulaa tsya. Nya inni mɔ
mate ete nlɛ mə ani bɔsɔ, bomu
ku betidi ba lenni Yudafɔ eto
bafokanɔfɔ eto etsyukpa bamba
ətsyuə kenke tsya.

5 Lə əsiəsə bafokanɔfɔ ba laat-
sya lə mə diyo mfó tsya. Siəsə
mɔ ɔyɛtsyuə lala Epaineto wə ni
ututɛ wə lɛtsyi lɛkɔɛsi ɔwuninsə
ófo Kristo lə Asia eto kasɔ mfó.

6 Nya lə əsiese Maria wə díyifo
keyifo kekleke útə mi ditsyukpa
nəmfó.

7 Siəsə Androniko ku Yunia ba
ni mɔ kusə eto betidi ba ni bonko
mə bákpe lə aba eto diyo mfó.
Betidi yi mə tinti fe mba baatsyese
nkpe lə batɔnkpe nti. Nya bɔ́tɔ mɛ
lə Kristo bofo kanɔ əsuə.

8 Siəsə Amplia wə maala tinti lə
Bonamute əsuə ətə mɛ.

9 Nya lə əsiəsə Urbana wə ni bo
uyifotsyuə ku ɔyɛtsyuə lə Kristo
əsuə ətə mɛ. Nya lə əsiəsə mɔ
ɔyimitsyuə lala Staki.

10 Siəsə Apele wə bóto bóbe nya
búnyə boə uńyə itə Kristo. Nya
lə əsiəsə Aristobulo eto diyo eto
betidi kenke ətə mə.

11 Siəsə Herodion mɔ otokponyə
ətə mɛ. Nya lə əsiəsə Narkiso eto
diyo eto betidi ba dífi mə əsuə
bətə Kristo.

12 Siəsə besio ba ni Trifaena
ku Trifosa ba diyifo Bonamute
eto keyifo. Nya lə əsiəsə mɔ
ɔyimitsyuə lala Persi wə ni usio
ɔni wə tsya díyifo keyifo tinti utə
Bonamute.

13 Siəsə Rufo wə Bonamute
díləkə fe wə ole ku wə ambe wə
tsya lɛlɛ mɛ fe mɔ ambe ke.

14 Siəsə Asinkrito, Flegon,
Herme, Patroba, Herma ku mə
bayimi bafokanɔfɔ ba nkpe lə mə
ɔflɔ.

15 Siəsə Filologo, Yulia, Nereo ku
wə ɔyimisio, ku Olimpa ku Onanto
eto betidi kenke ba nkpe lə mə
ɔflɔ.

16 Bisiəsə bətsyuə lə bɛkɔbe
bətsyuə bɛlɛ lə Kristo eto kusu
əsuə. Bafokanɔfɔ lə Kristo əsuə
eto etsyukpa kenke bə bəəsiəsə mi
o-o.

17 Mɔ bayimi, nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ
kekleke minkə bimuə əsuə bińyə
bikabe kusu itə betidi ba lela bə
beesensə mi nti. Kənyə lə asa
nnya bóte mi əsuə kefi keti mi
kusu. Biləkə mi əsuə bitsyiko lə
mə əsuə. 18 Itsyise betidi ba leey-
ifo asa nyamfo eto kaklee, beeny-
ifo Bonamute Yesu Kristo eto key-
ifo. Bomu mə kosatee, mə alasa
nnya beeyifo nɛ. Nya bakpe kɛnyɛ
mlimlimli lə mə etikididi nnya
baawɛ betidi ketitlisə asa kakpe
mba lanlɛ kulesa bote. 19 Utidi saa
ánɔ kase bietsyue Ditiki Sɛɛ nəmə
koto, lə nyaso məənyə disuənyə
tinti lə mi əsuə. Fɛɛ lesa nə
mimbɛbɛ mintsyiko mi ɔflɔ ni
bə binyə lesa sɛɛ bitsyə lekpo.
Nya lə befiani betidi ba lanla asa
bua buyifo. 20 Onanto wə ləətə
diyuəsə, ebusənsə oba Obonsam
kenke okpo, nya wuutə nkə bitəkə
wə kato lə lefe kliminti əsuə.

Bonamute Yesu Kristo eto lefonə
lə disiəko mi.
21 Timoteo wə ni mɔ uyifotsyuə
nkə wəəsiəsə mi. Nko ke ini Lukio
tsya ku Yason ku Sosipatro ba
bomə ni kusə kɔni eto betidi bə
bəəsiəsə mi.
22 Mɔ Tertio wə lɛwɔni kukue
komfo əsiəsə mi lə Bonamute eto
diye əsuə.
23 Gaio wə lefo mɛ kafo faa
ku bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə
laakpe disi mfo kenke bə bəsiəsə
mi.
Nya Erasto wə ni umə əmfo
eto nwə ləətsyə mə atabi ku bo
ɔyimisani Kwarto bə bəsiəsə mi.
24 Bonamute Yesu Kristo eto lefonə
lə disiəko mimblɛ kenke. Ibə itə.
25 Nya mɔmɔɔ, bitə lə bɔtɛsə
Onanto, wə loofó mi nkɛale bokpe
nkə lə bińyə kekleke fe kase
minlɛ bɔtɛyi lə Ditiki Sɛɛ nə minlɛ
buləkə kate itsyi lə Yesu Kristo
əsuə. Ditiki Sɛɛ nəmfo aka asa
nnya bakula nya Onanto díləkə
óte nya lɛkula bo alɛ kpə nnya léfe
əsuə. 26 Fɛ, mɔmɔɔ, bələkə asa
bate bə lə betidi ba kenke lə banɔ
kasɔ fe kase wə bənyɛləkətidi
lɛwɔni bətsyə. Onanto wə nsi
nkpə lefe saa eto lelabi ni bənkə,
ele bə babe Ditiki Sɛɛ nəmfo letsya
itə kawunsiə ka kenke lə bafo wə
banɔ lə betsyue wə ditiki koto.
27 Ele bə bɔtɛsə Onanto wə hã ni
obesibe idu mɔmɔ ɛntɔ lefe saa
ɛyɛ lə Yesu Kristo eto diye əsuə!
Ibə itə.

1 KORINTOFƆ
Kukue Tutɛ Ko Paulo Lɛwɔni Útə Korintofɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto
eto lelabi əsuə mimfiani Yesu
Kristo eto ɔtɔnkpee, mɔ ku bo
ɔyimisani Sostene nlɛ mi kukue
komfo bɔwɔni nɛ.
2 Bɔ́wɔni kukue komfo bɔlɛ Ko-
rintofɔ eto bafokanɔfɔ ba ɛyɛ lə
Yesu Kristo əsuə Onanto díləkə
nya ókpadi mə nkə bafiani wə
betidi kɛnkɛ. Fe kase úyifo betidi
ba kenke tsya lefo Bonamute Yesu
Kristo banɔ. Wə ni bonko məmblɛ
eto Onamute.
3 Bɔlɛ bɔtɔ boə Boanto Onanto
ku Bonamute Yesu Kristo eto le-
fonə ku diyuə lə ditəkəko mi.

Onanto Ǝətə Bo Asa Sɛɛ Ɛyɛ Lə Yesu Kristo Eso.

4 Maasɔ Onanto ani lefe saa lə
mi disi lə wə lefonə nə úfi útə
mi ɔyɛnko lə Yesu Kristo əsuə
eso. 5 Ídu lə lefe nə bíyifo
lɔni ku Kristo, biobe lə kusu
saa əsuə titlu lə etikididi ka ku
kobe tete əsuə. 6 Yesu Kristo
eto ditiki nəmfo afo disiə lə mi-
inti kukɔnɔ. 7 Lə nyamfo esoo,
lə lefe nə biinyə binsəke Boanto
Onanto bə utə Bonamute Yesu
Kristo kusu lə uləkə wə əsuə otee,
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto ətəsa saa eyi
mi əsuə. 8 Nya woose mi lə mi
bofokanɔ əsuə kukɔnɔ isu ese lə
kalosəkɔ. Wə ni futsyə luutə nkə
lə Bonamute Yesu Kristo əbə nkə
woakponko kawunsiə eto betidi
lekpo lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuəə,
bembolo mi dikpi. 9 Onanto wə
lékpadi mi nkə biyifo lɔni ku wə
ubi Bonamute Yesu Kristo, wə ni
nwə əsuə bioka bese nɛ.

Bebe Sinini Biə Kəsənsə Embudufə Mi Lenti.

10 Nyɛ lə Bonamute Yesu Kristo
eto əsuəale nya utə mɛ əsuə,
nlɛ mi bɔtɛyi kekleke fe mɔ bay-
imi bafokanɔfɔ miə lə mimblɛ lə
bɛnɔ bətsyuə kasɔ itə bə kəsənsə
embɔkɛ mi lenti. Nya lə mi
kɛnyɛ lə keyifo kani lə asa nnya
biebu disi ketsyiko ku nsusu bo
əsuə bese uyi. 11 Itsyise bayimi,
betidi bətsyuə ba dítsyi Klo eto
diyo átɛyi mɛ bə kədiə kpe mi
lenti mfó. 12 Lesa nə minlɛ ni
bə utsyuə saa ku lesa nə ɔnlɛ
bɔtɛyi. Bətsyuə bə, “Paulo eto
kama mintəkə.” Nya obamba tsya
nlɛ bɔtɛyi nkə, “Mɔ alɛ Apolo
eto kama mintəkə.” Nya obamba
tsya nlɛ bɔtɛyi nkə, “Petro eto
kama mintəkə.” Nya obamba tsya
nlɛ bɔtɛyi nkə, “Kristo eto kama
mintəkə.”
13 Mɔɔtɔ mi miə nyalɛ boofo
Kristo boba kakpe lə akpa akpa?
Nye Paulo ni nwə díkpə lə uyi
əsuə lə mi disi? Nye bəfləsə
utsyuə ku ntu lə Paulo eto diye
əsuə? Owo lo! 14 Maasɔ Onanto
ani bə ményifo kutsyuə saa ntu-
fləsəfləsə eto lekpa lə mi nti enso
Krispo ku Gaio mate hã. 15 Nyaso
kutsyuə saa, embofo bɔtɛyi nkə
mɔ diye kpe lə mba difləsə wə
ntu nti. 16 Mookloma miə ńyifo
Stefana ntufləsəfləsə eto lekpa ntə
wə ku wə diyo eto betidi, nya
mensikloma lə ḿfləsə kuutsyuə
bamba saa tsya ntu. 17 Kristo
mántsyese mɛ nkə mbə nkeyifo
ntufləsəfləsə eto lekpa kətə be-
tidi. Bomu ótsyese mɛ nkə mbe
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə betidi.
Nya maanyɛ lə kawunsiə kamfo
eto kobetete eto kusu əsuə kabe
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya. Itsyise lə
nyifo nkoo, nyalɛ Yesu Kristo eto
ukpə wə úkpə eto əsuəale ebuyifo
ubimba.

Kristo Eto Ditiki Sɛɛ Ni Onanto Eto Ǝsuəale Ku Kobe.

18 Nyi kase betidi bamə eto dit-
syəbi ditə bə balɛ bukpə lə lɛwɔnɔ
əsuə. Kristo eto ukpə lə kuyi
əsuə eto etiki eyifo ebukisa lə mə
ɔflɔ. Fɛɛ bomba Onanto ləətə nkə
bunyə bofoo, buyi boə Onanto eto

Ditiki Sɛɛ nəmə eyifo Onanto eto
wə əsuəale. 19 Lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə, Onanto átɛyi nkə
“Mɔɔtsylɔsə babesibe eto ko-
betete.
Nya muuləkə nte miə
bekuente eto etiki eyifo
əsuəale itə mi.”
20 Nyamfo lɛ bote bə kawunsiə
kamfo eto babesibe ku bekuente
ku betidi ba kpə nyɛ laafo etiki
bunə kenke eyifo ebimbasa.
21 Onanto yi, ɛyɛ lə wə kobetete
əsuə úyifo betidi nko, nkə lə bayɛ
bɔyɛ lə mə kawunsiə eto kobetete
əsuə bate wə. Nya wə Ditiki Sɛɛ
nə eto letsya boabe mfoo, nya
woələkə eyifo ebukisa lə betidi
bətsyuə ɔflɔ. Fɛɛ Onanto aayɛ
lə nnya əsuə nya woələkə betidi
ba léfo bánɔ lə nkpə. 22 Yudafɔ
aabɛbɛ bə bəənyə ayanisa buyifo.
Nya Grikifɔ, mə aala bɛ baate
kawunsiə kamfo eto kobe. 23 Fɛ
boo, Kristo wə básɔ bámanklasə
lə uyikabie usuə eto Ditiki Sɛɛ
nəmə eto letsya boabe. Nya
Ditiki Sɛɛ nəmfo laayɛ kedufə kelə
Yudafɔ lə akɔɛsi. Nya betidi ba
lenni Yudafɔ tsya, laanɔ nya fe
ebukisa. 24 Fɛɛ betidi ba Onanto
díləkə utə lə Yudafɔ ku Grikifɔ
ntii, Kristo wə eto Ditiki Sɛɛ
boabe letsya mfo, wə ni Onanto
eto əsuəale ku wə kobetete nɛ.
25 Itsyise lesa nə betidi ləənyə bə
iyifo Onanto eto ebukisaa, iyifo
kobetete eso betidi eto ale. Nya
Onanto eto eyifosa nya diyifo fe
yɔkpɔɔ, kpe əsuəale eso betidi eto
ale.
26 Mɔ bayimi, fɛ Onanto lə
uləkə mii, biokloma kase bítsyə
lə betidi eto ənəmi! Mi kpə
mánte kobe nya bíankɛ əsuəale
saa. Nye bíambɔ bítsyi mmfo
bo lɛkɛ dibu kafo saa. 27 Bomu
Onanto étsyue úləkə betidi ba
lə kawunsiə eto ənəmi leeninə
nkə lə okpe kawunsiə kamfo eto
babesibe kofani. Nya úləkə betidi
ba dimanle kulesa lə kawunsiə
eto ənəmi itə lə ufi okpe kawun-
siə eto bəsuəaletidi bamfo kofani.
28 Onanto ələkə betidi ba dimanle
kulesa lə kawunsiə eto betidi eto
ənəmi, nya beembu mə kakpe ku
lesa nti nkə lə ɔyɛ lə mə usuə
okpe betidi ba kawunsiə leebu
bə mə ni mba nkpə dibu nya
bankpə kalende kofani, se benni
kulesa eso. 29 Nyamfo luutə bə
kutsyuə saa embofo botaka keńyə
kasɔ lɛkɔɛsi lə Onanto eto ənəmi.
30 Onanto uni ditə kusu nkə biyifo
bani ku Yesu Kristo. Nya Kristo
əmə ni bo kobetete ko Onanto dífi
útə bo. Nya ɛyɛ lə Kristo əmə
əsuə eso Onanto ləənyə bo nkə
bɔyɛ lə kusu sɛɛ əsuə. Nya bófiani
Onanto eto betidi kɛnkɛ. Nya ófo
kayo lə bo disi úləkə bo útsyiko
abuayifoyifo əsuə. 31 Nyamfo
eso Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nlɛ
bɔtɛyi nkə, “Utidi wə laasɔ wə
lɛkɔɛsii, ele bə ɔsɔ wə lɛkɔɛsi lə
lesa nə Bonamute díyifo utə wə
əsuə.”

2

Paulo Édi Etiki Utsyi Lə Kristo Ƒsuə.

1 Mɔ bayimi, lefe nə mímbə
mi ɔflɔ miə lə mbé Onanto eto
etiki kulakula tinti letsya nte mii,
ményifo nko ku kɛnyɛ kamini nye
lə kawunsiə kamfo eto kobe əsuə
ntə mi. 2 Lefe nə mímbə mínkɛ
mi lə ɔflɔɔ, ni mi etiki itsyi lə
Yesu Kristo ete əsuə. Nya naya
nsi nso kenke ni lə wə ukpə lə
uyikabie əsuə. 3 Nyaso lefe nə
mímbə mi ɔflɔɔ, mbə fe ɔsɔsɔbi.
Nya sikpi dímuə mɛ ku ketinkə
tsya. 4 Nya biunyə biə asa nnya
mínte áte nko ke, yényifo fe
utidi wə eto kɛnyɛ nkpe kobe nya
únyi kobe. Bomu mɔ etiki nya
mikədii, áte sitinti kase Onanto
eto Lɛwɔnɔ nkpe əsuəale. 5 Lə
nyamfo esoo, inni kawunsiə eto
utidi eto kobetete əsuə bɛyɛ béte
Kristo, bomu ɛyɛ lə Onanto eto
əsuəale əsuə.

Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Yi Lesa Saa Lə Onanto Ǝsuə.

6 Fɛɛ mɔ etiki nnya meedi,
meedi nya kətə betide ba nyi kobe
nya bekesu sɛtɔ lə lɛwɔnɔ eto
asa kasɔnɔnɔ əsuə. Nya yanka
kawunsiə kamfo eto kobetete nye
bəsuəaletidi ba leedi seka lə kasɔ
kamfo əsuə nya banlɛ mə əsuə
bonyansə. 7 Kobetete ko eto etiki
minlɛ bɔtɛyi mfoo, etsyi lə Onanto
eto kobe ko bákula betidi əsuə.
Fɛɛ Onanto étsyue ketsyue kamfo
útsyə kokoko nkə wuuləkə bo
fɛ úyifo kawunsiə. 8 Kawunsiə
kamfo eto bəsuəaletidi eto kuut-
syuə mánte kulesa itsyi lə kobe
komfo əsuə. Itsyise lə nnya ete
bátee, eni bánsɔ Bonamute le
uyikabie əsuə. 9 Fɛɛ Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,

"Lesa nə kuutsyuə saa mənyə
nye woannɔ tɔɔ,
nya kuutsyuə saa mémbu tɔ
disi utsyiko tsya nkə yuubə
itə,
nya tutuutu ni lesa nə Onanto
dítsyue utsyə utə betidi ba
laala wə nɛ."

10 Fɛɛ bo alɛɛ, Onanto diləkə wə
asakulakula nyamfo lə lekple óte
bo, ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ əsuə.

Onanto eto Lɛwɔnɔ eedufə lə
lesa saa əsuə nya kaate, nya di-
ate Onanto eto asakulakula kulaa
tsya. 11 Fe kase utidi eto lɛwɔnɔ nə
nkpe lə wə əsuə hã nyi wə kemiə
eto lesa saa itsyi lə wə əsuə, nko
ke ini bə Onanto eto Lɛwɔnɔ hã
nyi lesa saa itsyi lə Onanto əsuə
nɛ. 12 Nya boo, inni kawunsiə
kamfo eto lɛwɔnɔ nə ləətə beeyifo
asa bua nkpe lə bo əsuə. Bomu
Onanto eto Lɛwɔnɔ nə luutə bote
ətəsa nnya bófo butsyiko lə wə
ɔflɔ, kafo faa, ni ni nnə nkpə lə
bo əsuə nɛ. 13 Lə nyamfo esoo,
inni kawunsiə kamfo eto kobe eto
asa nnya betidi laate bófo búfi
bɔnlɛ mi etiki budi. Bomu asa
nnya Onanto eto Lɛwɔnɔ díləkə
óte bo, nya ni asa nnya boələkə
kate mba léfo Lɛwɔnɔ nəmə nɛ.
14 Utidi saa wə Onanto eto Lɛwɔnɔ
nəmfo dímamfo disiə lə wə əsuə,
wəmbofo ətəsa nnya Onanto eto
Lɛwɔnɔ ləətə bofo. Nya utidi
əmfó tsya əmbofo asa nyamfo
kasɔ bɔnɔ, itsyise asa nyamfó ey-
ifo wə ebukisa. Nyaso Onanto eto
Lɛwɔnɔ əsuə nya utidi lɔɔyɛ fɛ
wuunyə ətəsa nyamfó utsyə lekpo
kase efo koya. 15 Utidi wə Onanto
eto Lɛwɔnɔ lefo disiə lə əsuə, wə
loofo lesa saa bunyə kətsyə nɛ.
Fɛɛ wə alɛɛ, betidi embofo wə
bunyə ketsyə lekpo nɛ. 16 Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,

"Utidi saa enyi lesa nə nkpə lə
Bonamute eto nsusu.
Nya kuutsyuə saa tsya anté
wə kulesa."

Fɛɛ boo, Kristo eto nsusu kpe lə bo
əsuə.

3

Bo Ni Onanto Eto Beyifoyifo.

1 Mɔ bayimi, məmbofo mi etiki
budinko lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə fe
kase muudinko betidi ba Onanto
eto Lɛwɔnɔ nəmə díkafo dísiə lə
mə əsuə. Bomu muudinko mi
etiki fe betidi ba eto ənəmi nsi
ntəkə lə kawunsiə eto asa əsuə.
Nya bisi biyifo ekpefi kɛkɛ lə
Kristo bofokanɔ əsuə. 2 Mɔ asa
nnya maate mii, eyifo nya diyuə
imbə ale fe kase mintu lɛlɛkɛ itə
bebifɔfɔ butə. Nya yenyifo asa
nnya eto kasɔnɔnɔ nkpe ale fe
kase inte itə utidi wə díkabe wə
leedi asa nnya nkpə kalende seka.
Nya ta mɔmɔ biambe tɔ itə lesa
nə nkpə kalende budi. 3 Itsyise
bisi bisi nkpə fe betidi ba difi mə
nsusu bətəkə lə kawunsiə kamfo
hã eto asa əsuə. Nya lə kenəmisɛ
si kakpe lə mi nti nya biədiə nniə
lə bətsyuə əsuəə, nyamfo mate
kulaa ate nkə bisi bisi nkpə itə
kawunisiə kamfo eto asa. 4 Lə
mi nti utsyuə esi ótɛyi nkə, "Mɔɔ,
Paulo eto kama mintəkə," nya
obamba tsya nlɛ bɔtɛyi nkə, "Mɔɔ,
Apolo eto kama mintəkə," bieyifo
asa fe betidi ba kawunsiə kamfo

eto eyifosa léfo disiə dinsi lə mi
əsuə.
5 Nya lə nyamfo kenke kamaa,
owoe ni Apolo? Nya owoe ni
Paulo? Onanto eto beyifoyifo ete
buni. Nya bɔ́yɛ lə mi əsuə lə bofo
bɔnɔ. Nya bo nti eto utsyuə saa
nlɛnko keyifo ka Onanto dítə wə
nkə uyifo. 6 Mɔ ni dítsyiko keyifo
kamə kasɔ fe kase beetsyi diyibibi.
Nya Apolo lékpo ni ntu. Fɛɛ
Onanto ni nwə dítə lébe lɛbɔ disi.
7 Lə nyamfo esoo, utidi wə dítsyii,
ku utidi wə lékpo ni ntuu, məmblɛ
ményifo kulesa kinki. Nya Onanto
bomu ni nwə díyifo, itsyise wə ni
nwə dítə lébe lɛbɔ disi. 8 Bobakefə
kubutsyuə saa əmbə lə utidi wə
leetsyi kuyi ku nwə laakpo ko
ntu nti. Onanto ni futsyə wə
loofo mə kayo lə mə keyifo eto
kɛnyɛ. 9 Itsyise buyifo beyifotsyuə
lə keyifo kani əsuə. Nya boakɔ
ani keyifo ke kətə Onanto. Nya
biyifo Onanto eto ɔkuɛ wə əsuə
bunyə bɔnlɛ keyifo. Nya bini diyo
nə tsya Onanto léto.

10 Nya lə Onanto eto kətə ka
útə mɛ əsuəə, ətə mfiani fe diyo
eto otonto sɛɛ. Nya mintsyə diyo
nəmə kasɔ lə leba əsuə. Nya utidi
bamba díbə ɔnlɛ boto kətəkə lə ni.
Fɛɛ utsyuə saa wə dibə ɔnlɛ boto
kətəkə, ele bə ɔlɔ obe kase ɔnlɛ
diyo nəmə boto kayɛnko. 11 Itsyise
Yesu Kristo ni leba nə əsuə Onanto
dífi útsyə diyo nəmə kasɔ ele
bə betidi be bato diyo nəmə be-
sukosə. Nya kuutsyuə bamba
saa ensi embofo leba bamba bufi
ketsyə ni kasɔ boto bio. 12 Bətsyuə
ebufi sika sia nye siflubia nye
aba nya nkpe koya, nye keyi nye
sefa kato diyo nəmə. 13 Fɛɛ lə
diyo nə utsyuə saa léto alɛkɛ nye
dianlɛkɛɛ, Kristo eto disumuyo
nəmə ni nnə luuləkə lete nɛ. It-
syise lə disumuyo nəmə əsuəə,
ute buufi bələkə utsyuə saa eto
keyifo lə lekple bate. Ute əmfo ni
nwə luubə ukedi keyifo saa obe,
lə obe lə keyifo kamə alɛkɛ. 14 Lə
utsyuə eto bikə bia úfi óto diyo
nəmə əńyəə, lə ute áto ɔ́yɛ mfo
ófee, otonto əmfó ebofo kayofofo.
15 Fɛɛ lə utsyuə eto bikə bia úfi óto
diyo nəmə ato utee, wəmbofo kay-
ofofo saa. Fɛɛ wə kosate ebunyə
buləkə fe nwə dítsyetsyi ɔ́bɔ lə
ute əmə əsuə.

Mi Kosate Eyifo Onanto Eto Disumuyo Kɛnkɛ.

16 Ele bə bete lə ekpako mi wuee
biə mi kosate eyifo Onanto eto dis-
umuyo. Nya Onanto eto Lɛwɔnɔ
nkpe lə mi əsuə. 17 Itsyise Onanto
eto disumuyo eyifo kakɛnkɛkɔ,
nya mi ni wə disumuyo nəmə.
Nyaso lə utsyuə ata Onanto eto
disumuyo nəmə ubuu, Onanto
ebɔtsylɔsə wuntsya.

18 Kuutsyuə saa manwɛ wə əsuə
lə mi nti. Lə utsyuə lə mi nti
eebu wə əsuə fe kawunsiə kamfo
eto obesibee, ufi wə əsuə uyifo
ubuki bomu lə betidi eto ənəmi
lə itə bə woofiani obesibe tinti
lə Onanto eto ənəmi. 19 Itsyise
lesa nə kawunsiə eto betidi leebu
fe kobetetee, nyamfó eyifo ebuk-
isa lə Onanto eto ənəmi. Nyaso
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛtɛyi
nkə, “Babesibe eto asayifoyifo
əsuə nya Onanto laayɛ kemuə mə
lə kubu əsuə nɛ.” 20 Nya besi
báwɔni bátɛyi bənkə, “Onanto
yi nkə babesibe eto nsusu bufi
manle kulesa saa kon.” 21 Lə
nyamfo esoo, yanle bə utidi saa
kabesə əsuə kato lə lesa nə betidi
loofo buyifo əsuə. Itsyise lə sitin-
tii, lesa saa te mfó itə mi lɛlɛkɛsə.
22 Paulo nye Apolo nye Petro nye
kawunsiə kamfoo, nye ukpə ku
nkpəə, mɔmɔ nye lefe nə luubəə,
asa nyamfo kenke eyifo mi ale.
23 Nyaa, biyifo Kristo eto bale. Nya
Kristo tsya diyifo Onanto eto ole.

4

Boeyifo Kristo Eto Keyifo Lə Ɔnukualɛ Ǝsuə.

1 Utsyuə saa kəənyə bo fe Kristo
eto beyifoyifo ba béfi Onanto
eto etiki kulakula lə lefe nə léfe
mməə, bákpe kɔni bə bɔlɛ nya
ola. 2 Nya lesa nə lefé itə
nwə laabe Boanto Onanto eto asa
əsuə ni bə úyifo keyifo kamə lə
ɔnukualɛ əsuə. 3 Lə mɔ kutsyee,
yənlə mɛ bə kuutsyuə kponko mɛ
lekpo lə mɔ ditiki əsuə nye ɛyɛ
lə kawunsiə kamfo eto kobe əsuə
unyə nkə nta mbu. Maankponko
mɔ əsuə lekpo kulaa tsya lə ditiki
nəmə əsuə. 4 Mɔ lɛkɔɛsi anlo
mɛ dikpi saa. Fɛɛ nyamfo anlɛ
bote nkə meenyifo kabua saa, eso
mbɔbɔ mfe lə kabua ku lə mɔ
etikididi kemiə. Itsyisee, Bona-
mute wə loofo mɛ lekpo bokponko
nɛ. 5 Nyaso yanle bə kuutsyuə saa
kponko wə utsyuə lekpo isu ese
lefe nə Bonamute Yesu eto dibəfe
nəmə leyo. Lə ubəə, wə ni futsyə
lookponko utsyuə saa lekpo nɛ.
Nya wə ni nwə luuləkə asa bua
kenke nnya lɛkula lə lekple ote
nya wuuləkə asa bua nya betidi
nlɛ bubu tsya ote. Mfo nya Onanto
lɔɔtɛsə utidi saa dińyə itə atɛsə.

6 Mɔ bayimi, bə lə befo asa nnya
bɔnlɛ bɔtɛyi ɛyɛ lə mɔ ku Apolo
əsuə kasɔ bɔnɔɔ, nwɔni nyamfo
bə lə bebe bekase. Nya lə bekase
asa nnya eto kasɔ etiki nyamfo
nlɛ buləkə kate nya báwɔni bátɛyi
bənkə, “Bikeyifo asa bikayɛ lə
kusu əsuə tlolololo.” Lə nyamfo
esoo, biembu betidi bətsyuə bak-
plənyə beso babamba. 7 Owoe
díyifo fə nya fankpə kutəkə fanso
fuutsyuə? Asa nnya nkpə fə ken-
kee, Onanto ni nwə dífi útə fə. Lə
nko intee, beso faabesə əsuə kato
fenkə inni Onanto ni wə dítə fə
asa nnya nte fə.

8 Lee asa nnya bela biə biakɛɛ,
bíuńyə nyamblɛ kokoo? Nye
batabinyə bíkafiani? Lee bíofiani
baka lə lefe nə eto lefe bo lenni
tɔ baka? Ɛlɛkɛ! Eni seka ele
bənkə bikedi pɛfɛ bə lə bo tsya
lə budi se ku mi! 9 Itsyise ele
mɛ fenkə bo mba ni batɔnkpee,
kesiəkɔ ka Onanto dífi utə bo ni
kafɛfɛkɔ. Nya buyifo fe betidi
ba bálo dikpi bə lə balo mə lə
mba kenke eto ənəmi. Nya buyifo
abesa nnya kawunsiə kenke ku
Onanto eto batɔnkpə ńyə baanlɛ
bobe. 10 Buyifo bamumu lə Kristo
eso. Fɛɛ mi eyifo babesibe se
biyifo bani ku Kristo eso! Bo
eyifo betidi ba lɛyɔkpɔ eso bumbə
ale. Fɛɛ mii, biyifo mba nkpe ale.
Buyifo betidi bimba lə betidi eto
ənəmi. Fɛɛ mii, bekpe dibu. 11 Ibə
ese mɔmɔɔ, boəsiə kukpɛnsə ku
utukuɛ. Nya bikə kpãã saa əmbə
bo boalɛ. Nya betidi laablɛ bo.
Nya bumbə kakɛkɔ saa boəsiə.
12 Nya boeyifo keyifo kekleke kabe
bo əsuə. Lə betidi ékudi boo,
boo, boakpo mə atsyɔ. Lə ibə bə
bəətəkəko bo lə bate bo ohiãa,
bo boakpe nkɛale. 13 Lə báka bo,
boefi kafo buɛɛ eto etiki kətə mə
mbuayɛ. Betidi əənyə bo fe kuku.
Buyifo kawunsiə kamfo eto kuku
ku ekubi ibə əsə mɔmɔ.

14 Minlɛ mi kukue komfo eto
okle bɔwɔni bə lə mfi nkpe mi
kofani. Bomu bə lə nlɛ mi kɔlɛ
fe mɔ bebi lala seka. 15 Itsyise
lə ite bə bekpe betidi akpi lefosi
ba laalɛ mi ola kulaa tsya lə mi
bofokanɔ eto nkpə bo binsi əsuəə,
bimbə antomə kpə. Itsyise fe
kase binsi nkpə nya biyifo lɔni ku
Kristo esoo, mɔ ni mi anto, se mɔ
ni Ditiki Sɛɛ nəmə boboko mi eso.

16 Lə nya esoo, nlɛ mi lekpakpa
miə lə bitəkəko mɔ ditsyəbi kama.
17 Nyamfo əsuə eso minlɛ Timoteo
botsyese mi nɛ. Uyifo mɔ ubi lala
wə leeyifo Bonamute Yesu eto key-
ifo lə kusu əsuə. Wuubə oklomasə
mi kase məəsiə nkpə fe Kristo eto
nle bo eto kusu məətəkəko. Nya
nyamfo maate bafokanɔfɔ kenke
kaka kee minsu.

18 Mi nti eto bətsyuə átaka
bəńyə abesə mə əsuə kato eso mə
bətsyuə fɛfɛ, itsyise bébu bənkə,
mensi embusinkli mbə mi ɔflɔ.

19 Nya lə Bonamute Yesu átɔnɔɔ,
muubə nyə mi lə lefe kliminti
əsuə. Nya mɔ kosate muubənyə
əsuale nnya betidi ba laabesə
əsuə kato nkpe, nya moobe lə inni
etiki bimba banlɛ budii. 20 Itsyise
Onanto eto sekadidi aanyɛ ku etiki
bimba budi. Bomu yaayɛ ku
əsuəale. 21 Bela biə mbə mi ɔflɔ
lə mbə nnə mi kato lee, lee mbə
mi ɔflɔ lə lelabi ku diyuə əsuəə?

5

Biləkə Sɛsɔnɔdidi Lə Mi Mba Léfo Bɛnɔ Eto Nti.

1 Nya mɔmɔɔ, betidi lɛ bɔtɛyi
kpə bənkə, sɛsɔnɔdidi kpe lə mi
nti. Nya mamfokanɔfɔ kulaa tsya
anla nnya okle buyifo. Bátɛyi
mɛ bənkə osani utsyuə ku wə
anto eto usiə ákɔ okla. 2 Nya
beso biate əsuə nko? Keku bomu
ele bə bikewi. Nya utidi wə
díyifo nyamfo eto okle, ele bə
biləkə wə lə mimba léfo bɛnɔ
nti. 3 Ite bə ntsyo lə mi ɔflɔ
nya boənyə bətsyuə ənəmi ku
ənəmi tsyaa, nkpe lə mi nti lə
lɛwɔnɔ əsuə. Nya se minkpe lə
mi nti esoo, nlo utidi wə díyifo
lebua nəmfo eto okle dikpi 4 lə
Bonamute Yesu Kristo eto əsuəale
əsuə. Lə betsya bisii, ele bə
bete biə mintsya kpe mi lenti lə
lɛwɔnɔ əsuə. Nya Bonamute Yesu
Kristo eto əsuəale ebɔkɛ bo lenti.
5 Ele bə beyani utidi əmfo bitə
Obonsam lə ɔtsylɔsə wə əsuə eto
sinə. Nya lə ukpə kula tsyaa,
wə lɛwɔnɔ lə dinyə bofo lə diyi
nə əsuə Yesu lookponko kawunsiə
kenke eto betidi lekpo lə Ditiki Sɛɛ
nəmə əsuə.
6 Yanle bə bikabesə əsuə kato.
Binyi biə əyənkisəsa sɛkɛ ete laat-
syakasə ku nnamfo bo banwɔ
nnya ləətə boataka kabe kato?
7 Biləkə əyənkisəsa saa, nnya ni
lebua, bitsyiko lə mii nti. Nya
biyifo nnamfo fɔfɔ bo bánwɔ, bo
əsuə əyənkisəsa saa ləmbə, fe
kase minyi miə bite seka sitinti.
Itsyise bo Ukpə Asa Bo Ɔyila eto
Diyi eboyo. Nya mɔmɔɔ, boolo
bo Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Lesambi
nə ni Kristo. 8 Nyaso, biəntə lə
budi bo Ukpə Asa Bo Ɔyila eto Diyi
ku abolo nnya əsuə əyənkisəsa
koko nkpe, nnya nsusu bua ku
asa bua boeyifo. Bomu bitə lə
budi diyi nəmfo ku abolo wə əsuə
əyənkisəsa saa ləmbə nya lə bote
boə boenyifo ənəmi ənəmi eto
betidi. Bomu lə bɔyɛ ku Ditiki Sɛɛ
nəmə lə ɔnukualɛ əsuə.
9 Nya lə kukue ko míwɔni
mintə mi kafoo, ńtɛyi mi minkə
bianyɛ ku betidi ba ni basɔnɔdi.
10 Mɔmɔɔ, inni betidi ba dimamfo
banɔ ete minlɛ. Betidi ba minlɛ
ni basɔnɔdi nya baasɛsə ənəmi
lə asa əsuə, mba ni beyu, leeyu
betidi eto atabi kedi, ku mba ləətə
bəfiə kedi tsya. Nya lə atɛyi fə
əələkə əsuə lə mə əsuə kenke,
ete bə ele bə ləkə əsuə etsyiko
lə kawunsiə kamfo kenke əsuə!
11 Bomu lesa nə minlɛ bɔtɛyi ni
bə nwə laakpo wə əsuə nkə ɔyimi
wə díkafo ɔnɔ fɛ weedi sɛsɔnɔ nye
onkpə kenəmisɛ nye ləətə bəfiə
kedi nye laakpo betidi aye bua nye
leekpə ntə nye leeyu, ləkə fə əsuə
lə wə. Nyanle bə fə ku wə kɔ ani
lə ɔkpɛ ɔni bidi lesa kulaa tsya.
12-13 Iyifo lesa nə lekpa bə, inni
mɔ keyifo keni bə nkpo betidi
ba lenni bafokanɔfɔ eto itiki eto
lekpo. Bomu Onanto ni nwə
lookpo mə etiki eto lekpo. Fɛɛ ele
bə bokponko bafokanɔfɔ mə nti
eto lekpo fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue nlɛ bɔtɛyi nkə, “Bela
utidi bua biləkə lə mi katsyakɔ
nti.”

6

Ele Bə Bafokanɔfɔ Lɔ Bətsyuə Nti.

1 Lə etiki edufə lə ofokanɔnyə
ku wə utsyuə eto ntii, yanle bə ufi
etiki nyamə usuko manfokanɔfɔ
ɔflɔ nkə bedufə lə nnya əsuə

bətə wə. Bomu mi nti eto ɔni,
wə ele bə udi etiki nyamə nɛ.
2 Biyi biə Onanto eto betidi ni
mba lookponko kawunsiə eto be-
tidi lekpo. Nya lə biyi biə mi ele
bə bekponko kawunsiə eto betidi
lekpoo, ele bə befo budufə lə etiki
wɛlɛwɛlɛ esuə bɛlɔ bitsyə. 3 Biyi
wəə biə bo bafokanɔfɔ bo ni mba
lookponko kato eto batɔkpe lekpo.
Lə nyamfo esoo, yanle bə ibə bə
kawunsiə mfo eto etiki wɛlɛwɛlɛ,
so bo ani ku bɔlɛ kabe. 4 Nyaso
lə etiki nyamfo eto okle edufə
mi lentii, ele bə biləkə betidi ba
biembu kakpe lə kulesa nti kulaa
tsya biə bedufə lə nnya əsuə, enso
bə bifi etiki nyamə bisuko lekple
kalebe bamba. 5 Nlɛ mi etiki
nyamfo bɔtɛyi bə lə kofani lə kɔlɛ
mi. Nya bɔtɛyi bɛnlɛ biə obesibe
saa əmbə mi mba lefo bɛnɔ nti
wə loofo etiki nyamfo bɔlɔ ketsyə.
6 Fɛɛ lə ofokanɔnyə aakpa wə
ɔyimitsyuə usuko betidi bamba ba
ni mamfokanɔfɔ ɔflɔ nkə lə bedi
mə etiki bətə məə, nyamfo alɛkɛɛ?

7 Nsusu bo nkpə mi fɛ biefi mi
əsuə kesuko lekpokakpokɔ aate
nkə mi bofokanɔ mamflɔ kon. Fe
nwə léfo ɔnɔ, lə utidi utsyuə áta fə
ubu nya fəmuə utu falɛ famankpe
wə kɛnyɛɛ, yenyifo lesa nə lɛlɛkɛ
ensoo? Nko ini bə lə utidi ut-
syuə efi fə lesatsyuə, mankpe utidi
əmfo kɛnyɛ. 8 Fɛɛ mi kosate
bomu ni bətsyə léta bibu. Nya
bieyu mi bayimitsyuə bafokanɔfɔ
eto bike kulaa tsya. 9-10 Nya biyi
sitinti biə betidi ba leeyifo asa bua
embudufə Onanto eto sekakedikɔ.
Bianwɛ mi əsuə lə sibuki əsuə!
Itsyise betidi ba leeyifo akuɛnsa,
nye mba ləətə bəfiə kedi nye leedi
sɛsɔnɔ, nye basani ba laalabe ko
mə basanitsyuə, nye mba leeyu,
nye mba laasɛsə ənəmi lə asa
əsuə, nye mba ləənə nte bo nkpə
ale kəkpə, nye baabiasə betidi
eto aye, nye mba leefi betidi eto
atabi lə əsuəale kedi, mə nti eto
kuutsyuə saa embudufə Onanto
eto sekakedikɔ. 11 Asa nyamfo mi
bətsyuə díkeyifo kɔ. Fɛɛ Bona-
mute Yesu ébuflə mi asa bua úwui
lə mi əsuə nya úyifo mi kɛnkɛ útə
Onanto. Nya úsinkli ɔ́lɛkɛsə mi
ku Onanto eto nti ɛyɛ lə Bonamute
Yesu Kristo ku Onanto eto Lɛwɔnɔ
əsuə.

Bɛlɛ Mi Ǝsuə Ola Kukɔnɔ Nya Lə Bifi Dibu Bitə Onanto.

12 Mi nti eto utsyuə ebɔtɛyi nkə,
"Nkpə kusu meeyifo lesa saa." Sit-
inti ini. Fɛɛ inni lesa saa lɛlɛkɛ
itə fə. Moofo bɔtɛyi minkə, "Nkpə
kusu meeyifo lesa saa." Fɛɛ yanle
bə ibə bə lesa saa di mɛ utu.
13 Utidi bamba tsya ebofo bɔtɛyi
nkə, "Buyifo béyifo didisa itə kafo,
nya kafo tsya nkpə itə didisa."
Sitinti ini, fɛɛ Onanto ebutə nkə
nyamfo kenke eto lefe lə dibə lefe.
Nya inni bə lə bufi bo əsuə eto
sinə bukeyifo akɔɛnsa eto asa eso
ete. Bomu bə lə bufi nnya bukey-
ifo Boanto Onanto eto keyifo. Nya
wuutə əsuə eto sinə lesa nə dińyə
itə se. 14 Fe kase Onanto létakasə
Bonamute Yesu utsyiko ɔkɔmə,
nko ke wootakasə bo tsya uńyənsə
lə wə əsuəale nɛ. 15 Biyi biə mi
əsuə eto sinə eyifo Kristo eto əsuə
eto sinə sitsyuə. Nya yanlɛkɛ bə
efi Kristo eto əsuə eto sinə sitsyuə
akɔ ku utidi wə difi sɛsɔnɔdi uyifo
wə keyifo. 16 Biyi tsya biə lə utidi
éfi wə əsuə ɔkɔ ku nwə nsi nkpə
lə sɛsɔnɔdidi əsuə, uyifo ɔni ku
wə lə əsuə eto sinə əsuə. Awɔnisa
Kɛnkɛ Eto Kukuə átɛyi ékpa wuee
nkə, "Mə inuə bamə ebuyifo bani
lə sinə əsuə." 17 Fɛɛ utidi wə dífi
wə əsuə omanklasə lə Bonamute
əsuəə, uyifo ɔni ku wə lə lɛwɔnɔ
əsuə.

18 Biensiyifo abua ɛyɛ lə
sɛsɔnɔdidi əsuə. Lebua bamba
saa eto okle nə utidi díyifo,
diammankla lə wə əsuə eto sinə
əsuə. Fɛɛ utidi saa wə leedi
sɛsɔnɔɔ, weeyifo lebua keńyə lə
wə kosate eto əsuə eto sinə əsuə.
19 Biyi wuee biə, mi əsuə eto sinə
eyifo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nkpe lə mi

eto kəsiəkɔ nya ini Onanto dífi
wə útə mi. Inni mi mbə mi əsuə.
20 Itsyise Onanto áfo kayo kpə
lə mi disi. Nyaso bifi mi əsuə
eto sinə bikeyifo asa nnya laakpe
Onanto dibu.

7

Bɛlɛ Mi Ǝsuə Kukɔnɔ Lə Bofokanɔ Eto Kusu Ǝsuə.

1 Nya ɛyɛ lə kukue ko bɛwɔni
bítə mɛ eto etiki əsuəə, nlɛ mi
bɔtɛyi minkə lə osani utsyuə si
nkpə nya waanla nkə weefi kusiə,
bete biə utsyue nnya kukɔnɔ.
2 Fɛɛ se sɛsɔnɔdidi lɛbɔ esoo, ele
bə osani saa fi kusiə. Nya usio
saa tsya lə usiə kusə. 3 Yanle bə
osani ni nkə wəəmbɔkɔ okla ku
wə usiə. Nko ke yanle bə usio
ni nkə wəəmbutsyə wə usə okla.
4 Itsyise usio saa eto əsuə eni wə
fate eto ale. Bomu iyifo wə usə
tsya eto ale. Nko ke ini bə osani
eto əsuə tsya eni wə fate eto ale.
Bomu wə usiə tsya eto ale ini. 5 Lə
mə nti eto ɔni aala nkə weesu
wə utsyuə ɔflɔɔ, ele bə wə unuəfə
tɔnɔ utə wə enso bəə, lə iyifo
mə inuə bamə eto ketsyue ketsyuə
ɛtɔnsə bə lə kusu kutsyuə əsuə itə
lefe kliminti, fe itə olatoto seka
esoo, fɛ yembutə kusu nɛ. Nya lə
nnya kamaa, ele bə besinkli bəsiə
nkpə fe kase bísiə kɔ. Lə biyifo
nkoo, biembudufə lə Obonsam eto
bulə saa əsuə. 6 Nyamfo menyifo
kɔfi minlɛ mi butə. Bomu nsusu
butsyuə ete minlɛ mi butə. 7 Lə
sitintii, nta nla miə utsyuə saa siə
fe kase minsi. Fɛɛ utsyuə saa
ku wə ditəsa nə Onanto dítə wə.
Utidi saa ku wə lele nə bətə wə.

8 Mɔmɔɔ, itə mba lemfi tɔ bəsiə
nye lensi tɔ bəsə ku bakɔbəsiə
nye bakɔsee, nlɛ mi bɔtɛyi minkə
lə bisiə kusiə memfimemfi, kusə
mənsiəmənsiə fe kase minsii,
ɛlɛkɛ itə mi eso. 9 Fɛɛ lə biəmbofo
mi əsuə ola bɔlɛ kəsiə lə asa nnya
lookpe mi bulə əsuə esoo, biofo
bəsiə bufi nye besə busiə. It-
syise lə eyifo nkoo, ɛlɛkɛ itə utsyu
əmə eso bə okayɛ katsyilama kedi
sɛsɔnɔ ukafe.

10 Nya mi bəsə ku bəsiə, kɔfi ko
minlɛ mi bokpe mfo eni mɔ kole.
Bomu, Boanto Onanto nlɛ mi ko
bokpe. Nnya ni bə kusiə manni
kusə. 11 Fɛɛ lə ɔ́ni wə əsuəə, ele
bə wə mate siə nye wə ku wə usə
sinkli bəsiə. Nya yanle bə osani
tsya ni wə usiə.

12 Nya mi bafɛfɛɛ, nlɛ mi
nyamfo bɔtɛyi, fɛɛ inni Bonamute
eto kɔfi. Lə mi mba lefo bɛnɔ
fi kusia ko dímamfo ɔnɔ nya
usio əmə lɛtɔnɔ nkə bəəsiə fe
usə ku usiəə, osani əmə manni
wə. 13 Nko ke lə usio wə léfo
ɔ́nɔ utsyuə si kusə ko dímamfo
ɔ́nɔ nya osani əmə lɛnɔ kasɔ nkə
bəəsiə fe usə ku usiə, yanle bə
usio əmə du lə osani əmə eto diyo.
14 Itsyise osani wə dímamfo ɔ́nɔ
əməə, Onanto ebuyifo wə kɛnkɛ
ɛyɛ lə usio wə léfo ɔnɔ əmə eso.
Nya nko ke ini bə Onanto ebuyifo
usio wə dímamfo ɔ́nɔ tsya kɛnkɛ
lə wə usə wə léfo ɔ́nɔ eso. Lenni
nkoo, mə bebi embuyifo kɛnkɛ.
Fɛɛ fe kase intee, Onanto eeyifo
bebi bamə kɛnkɛ.

15 Fɛɛ lə utidi wə ni mam-
fokanɔnyə aala nkə wanyani nwə
ni ofokanɔnyəə, kusu kpe itə nko
faa. Nya lə kusu komfo eto ok-
lee əsuə, usio nye osani wə ni
ofokanɔnyəə, kpe kusu weeyifo
lesa nə kee ola. Onanto ákpadi
bo nkə bubə busiə nkpə lə diyuə
əsuə. 16 Nyaso fə usio wə ni
ofokanɔnyə, lə əsiə ku fə usə
nkoo, etsyuə nə ebuləkə wə et-
syiko lə lebua eto nkpə əsuə. Nko
ke ini bə lə fə ofokanɔsani tsya
ku fə usiə əsiə nkoo, etsyuə nə
ebuləkə wə etsyiko lə lebua eto
nkpə əsuə.

Bisiə Nkpə Ɛyɛ Lə Kusu Ko Onanto Dítə Kɔsini Kutə Fə Ku Fə Usiə.

17 Lesa nə maate lə bafokanɔfɔ
eto etsyukpa kenke nti, ni bənkə
lə utsyuə saa lə usu sɛtɔ lə usiə
nkpə lə kusu ko Bonamute dítə wə
ɛyɛ lə kase unsi lə lefe nə Onanto
lékpadi wə əsuə. 18 Lə ála lelo fɛ
Onanto lékpadi fəə, nyalɛ sukosɛ
nko. Nya lə ámanla tɔ lelo fɛ
Onanto lékpadi fə, mantɛyi tsya
fə esi esu ala lelo. 19 Itsyise lə
ála lelo nye ámanla leloo, nyamfo
menyifo kulesa. Bomu nnya lefe
ni kase ele bə boola lesa nə
Onanto léte bo nkə buyifo, nnya
ni lesa nə lefe nɛ. 20 Nyaso siə
nkpə lə ditsyəbi nə əsuə fakɛ fɛ
Onanto lékpadi fə. 21 Lə utidi
bamba eto opanyə feni fɛ Onanto
lékpadi fəə, nyamfo mənlə fə kon.
Fɛɛ lə ayɛ lə kusu ko əsuə fɔɔyɛ
ayɛ utidi bamba eto opanyə budi
nya lə ələkə fə əsuə, yɛ lə kusu
komə əsuə. 22 Lə ndomunyə feni
fɛ Bonamute lékpadi fəə, eyifo
Bonamute eto nwə nsi lə wə əsuə
əsuə. Nya lə eyifo nwə nsi lə
fə esuə əsuə fɛ Bonamute lékpadi
fəə, afiani Bonamute ndomunyə.
23 Onanto áfo nya kayo kpə lə
fə disi. Nyaso mensiyifo fə əsuə
ndomunyə ətə utidi bamba saa.
24 Mɔ bayimi, mi nti eto utsyuə saa
yifo lɔni ku Onanto lə utidi wə fedi
əsuə fɛ bákpadi fə.

Tɛ Lə Fə Nsusu Lə Butəkə Lə Boanto Onanto Eto Keyifo Ǝsuə.

25 Mɔmɔɔ, itsyi lə nnya bɛtɔ itsyi
lə mba lensitɔ bəsə əsuəə, mámfo
kɔfi saa itsyi lə Bonamute ɔflɔ. Fɛɛ
se Bonamute dínyə mɛ kaminsə
nya únyə mɛ nwə dińyə utə esoo,
nnyə mɔ nsusu lə nnya əsuə. 26 Lə
utidi ebu obe nya unyə kase asa
nlɛ ale bɔkɛ lə lefe nəmfo əsuəə,
nnyə miə ɛlɛkɛ itə bə osani siə nko
lə ɔyɛ kusiə bufi. 27 Nya lə éfi
kusiəə, mantɛyi fə aani wə. Nya lə
émemfi tɔ kusiə, mantɛyi fə eesu
abɛbɛ usio lə efi. 28 Fɛɛ lə ébufi
kusiə, émenyifo kabua. Nya lə
usio wə dímənsiə tɔ kusə esu usiə
kusəə, wényifo kabua saa. Fɛɛ nla
minkə lə nləkə mi ntsyiko lə bulə
bo leetu usə ku usiə lə nkpə bomfo
əsuə.
29 Mɔ bayimi, lesa nə minlɛ
mi bɔtɛyi ni bənkə, lefe nə díbu
mensi kulə. Nya idu mɔmɔ ɛntɔɔ,
ele bə mimba mfi bəsiə, siə nkpə
fe bimfi bəsiə. 30 Nya betidi ba
bulə nlɛ butuu, beyifo fe bulə
saa anlɛ mə butu. Nya mba
ləənyə disuəyuə, beyifo fe banlɛ
disuəyuə bunyə. Nya betidi ba
laaya asaa, beyifo fe asa nnya
baaya kenke eni mə kosate eto
ale. 31 Nya mba difi kawunsiə
kamfo eto bikə bɔbɛbɛ betsyi lə
disii, bemfi mə ənəmi bətəkə lə
asa nyamfó əsuə. Itsyise fe kase
boənyə kawunsiə kamfo eto bikə
mɔmɔɔ, inni nko biubə bitsyə lə
lefe kliminti nə luubə kama.
32 Nla miə biləkə mi nsusu bit-
syiko lə lesa saa əsuə. Itsyise os-
ani wə lemfi kusiəə, eefi wə nsusu
kətəkə lə Bonamute eto keyifo
əsuə nya woakpe nkɛale keyifo
lesa nə lɔɔkɛ Bonamute ɔkɔɛ.
33 Fɛɛ osani wə mfi kusiəə, wə
nsusu ətəkə lə kawunsiə kamfo
eto asa əsuə. Itsyise woala nkə
woeyifo asa nnya lɔɔkɛ wə usiə
ɔkɔɛ. 34 Nko ini nɛ, bə okpe lə
asakpa ənuə eto nti, lekpa nəmfo
ku nənse, ditsyuə saa lɛ wə bunə.
Nya usio wə lensi kusə nye kebitɛ,
eefi wə lefe kətəkə lə Bonamute
eto keyifo əsuə. Itsyise woala nkə
woefi wə əsuə kenke ku lɛwɔnɔ
utə wə. Nya usio wə nsi kusə, wə
nsusu əətəkə lə kawunsiə eto asa
əsuə, itsyise woala nkə woeyifo
asa nnya lɔɔkɛ wə usə ɔkɔɛ. 35 Nla
miə lə nwunsəko mi. Nyamfo eso
meedi mi etiki lə asa nyamfo əsuə
nɛ. Inni kɔfi saa mimfi minlɛ mi
bokpe. Bomu nla miə lə bisiə nkpə
lə kusu sɛɛ əsuə. Nya biofo mi
əsuə kenke bufi kətə lə Bonamute
hã kenke ku mi ketu kenke.
36 Nya lə osani átɔ usio disi
nkə weefii, nya únyə nkə bembofo
busiə kpo eyo lefe nə beebuu,

boofo bətsyuə bokpa. Nyamfo menyifo lebua. 37 Fɛ osani wə difi nsusu kekleke nkə weembufi tɔ usio əmə fɛ woofo busiə sɛkɛ, woofo ko bɔyɛ bokpa etɔ. Osani əmfo tsya éyifo ɛlɛkɛ. 38 Nyaso, osani wə difi kusiəə, eyifo ɛlɛkɛ. Fɛɛ nwə əmə dímemfi kusiə mfó. Wə ale alɛkɛ eso nwə.

39 Usio wə díkesiə kusəə, umbə kusu unsi wəəsiə kusə bamba lə lefə nə w'usə nsi nsi nkpə. Nya lə usə əmə əkpə, nya fɛ woofo kusə bamba ko woala busiəko nɛ. Fɛɛ ele bə osani əmə yifo nwə lefo ɔnɔ. 40 Nya lə nnya ete woofo busiə kusə mənsiə, eni weebunyə disuəyuə enso nko. Nko mə mɔ nsusu nlɛ mɛ bɔtɛyi nɛ, nya mfo nnɔ miə iyifo Onanto eto Lɛwɔnɔ eto lelabi tsya.

8

Onanto Ɔni Hã Ete Nkpə.

1 Nya mɔmɔɔ, nla miə maatɛyi mi lesatsyuə itsyi lə didisa nə béfi bətə bəfiə kedi əsuə. Boatɛyi boə bo utsyuə sa yi kobe. Fɛɛ buyi tsya boə kobe komfo əətə bə utidi abesə əsuə kato nya woate əsuə. Fɛɛ lesa nə laakpe betidi nkɛale ni lelabi. 2 Utidi saa wə leebu nkə uyi lesaa, lə sitinti, unyi ni fe kase ele bə ote. 3 Fɛɛ utidi wə laala Onantoo, Onanto yi wə.

4 Nya nyamfo ni lesa nə minla miə maatɛyi mi itsyi lə didisa nə béfi bətə bəfiə kedi lə kedikətəkɔ əsuə. Buyi boə asa nnya betidi díyifo bətsyə bətə kedii, eyifo asa bimba lə kawunsiə kamfo. Itsyise buyi sitinti boə Onanto ɔni hã nkpe. 5 Lə betidi lɛ etikii, baatɛyi bənkə bəfiə kpe lə kato nye kasɔ mfo nya bəfiə akpa akpa bamfo fui ku mə banamute kula tsya. 6 Tsyafɛ boo, buyi boə Onanto ɔni hã ete nkpe. Wə ni Anto wə díləkə asa nyamfo kenke. Nya we ni nwə bunsi nkpə butə. Nya Bonamute ɔni hã wə nkpee, wə ni Yesu Kristo wə əsuə Onanto lɛyɛ úyifo asa nnya kenke. Nya ɛyɛ lə wə əsuə nya bunsi nkpə nɛ.

7 Inni utidi saa nyi Ditiki Sɛɛ nəmfo. Asa nnya betidi diləkə bətsyə beesumuu, iyifo mə bətsyuə fe sitinti ini ibə ese lə mmi, bə lə bedi lesa nəmfo eto oklee, beebu bə bəfiə eto lesa dini bédi. Nya mə nsusu bo ləmbə ale laalo mə dikpi bə edisa nyamfo əətə baabiasə mə əsuə. 8 Inni didisa nə boedi nə loobiasə bonko Onanto eto nti. Nya yembobiasə kulesa lə búdi ni. Nya nko ke ini boəmbunyə kulesa lə budi lesa kuditsyuə.

9 Bebe kukɔnɔ lə kusu ko benkpə əsuə, bə lə bɛyɛ utidi wə eto bofokanɔ ləmbə ale bunə kakpe lə lebua əsuə. 10 Bu abe lə utidi wə eto bofokanɔ ləmbə ale nyə fə nwə nyi nyamfo ni nwə ńyə nlɛ lesa nə béfi bətə bəfiə kedi budi lə difiəyo. Wuntsya ebunyə əsuəale bə lə udi lesa nə béfi bətə bəfiə kedi mfó. 11 Lə nyamfo esoo, fə ɔyimitsyuə wə eto disi eso Kristo díkpə nya wə bofokanɔ ləmbə ale átsylɔ lə fə lesa nə fənyə fe lɛsɛsa eso. 12 Lə ibə nkoo, nyalɛ alɛ fə bətsyuə ba ni bafokanɔfɔ bota kebu. Nya ətə fə mba eto bofokanɔ ləmbə ale lə ikelə mə lə mə akɔɛsi kemiə. Nya lə ibə nkoo, éyifo lebua alɛ Kristo bota kebu. 13 Nyaso lə lesa nə meedi ebutə mɔ ɔyimitsyuə lə uyifo lebua, mensiembudi lesa nə béfi bətə bəfiə kedi kulefe lə kase yuunə mɔ ɔnyimitsyuə ekpe lə lebua kəmiə eso.

9

Ɔtɔnkpe Eto Ǝsuəale Ku Wə Nyifo.

1 Bibu biə mimbə kusu bə nyifo lesa nə maala? Nye minni ɔtɔnkpe nya mənnyə Bonamute Yesu lee? Nya inni mi ni eyibibi nnya lɛbɔ itsyi lə mɔ keyifo ka minyifo mintə Bonamute Yesu əsuə? 2 Lə ibə bə bətsyuə

embofo mɛ fe Bonamute Yesu eto
ɔtɔnkpe, mi áfo mɛ nko. Nya
fe kase bíyifo lɔni ku Bonamute
Yesu, nyamfó mate áte bənkə
mi kosate lə nyamfo buləkə kate
wuee biənkə nyifo Bonamute Yesu
eto ɔtɔnkpe.

3 Nya lə betidi aala bə bəənə
nko mɛ eto etiki lə nyamfo əsuəə,
nyamfo muufi nləkə mɔ əsuə
kɛnyɛ nɛ. 4 Ɛyɛ lə kusu əsuə bə
bətə bo didisa ku ənəsa nye ntu.
5 Itə kusu bə bo tsya yɛnko bo
bəsiə fe kase batɔnkpe bamba ku
Bonamute Yesu eto bayimisani ku
Petro tsya leeyifo. 6 Lee mɔ ku
Barnaba mate ete ele bə buyifo
keyifo bobe bo əsuə?

7 Omamanyə kuutsyuə enyifo
keyifo kafo wə əsuə wə kayofofo.
Nya ɔkuɛmfo saa, kpe kusu weedi
bidikə bia únyə utsyiko lə wə
ɔkuɛ. Nya nwə ləətsyə bebuki
kpe kusu bə unə mmintu bo beeke
betsyiko lə bebuki bamə əsuə.
8 Minlɛ asa nyamfo bɔtɛyi ɛyɛ, lə
asa nnya betidi eto nsusu dinyə bə
ɛlɛkɛ əsuə. Nko ini lesa nə kɔfi
nlɛ bɔtɛyi nɛ. 9 Boakla lə Moses
eto afi eto kukue esuə bə, ubuki
wə fakpa fesuko keyifo ɔnlɛ keyifo
kətə fəə, mankle wə kɛnyɛ lə uńyə
ɔlɛ keyifo. Fɛɛ inni bebuki bamfo
tinti əsuə nya Onanto nlɛ etiki
budi. 10 Bo əsuə eso Onanto nlɛ
ditiki nəmfo bɔtɛyi nɛ. Lə sitintii,
bo eso báwɔni ditiki nəmfo nɛ.
Utidi wə lekpe bidikə ku utidi wə
ləəfəsə nye ləələkə bidikəə, eeyifo
nko ku nsusu nye kusubebe nkə
utsyuə saa ebunyə bidikə biamə
eto bitsyuə udi. 11 Boto lɛwɔnɔ sɛɛ
eto eyibibi bokpe lə mi nti. Nya lə
mi tsya efi əsuə eto sinə eto bikə
bitə boo, ebiasə lesa ətsyuə? 12 Le
betidi bamba əənyə kusu kenyə
kutəkə kutsyuə ketsyi lə mi ɔflɔɔ,
nyalɛ ele bə bo nyə kutəkə kpe
enso mə kulaa tsya.

Fɛɛ boo, boanyɛ lə kusu komfó
bə lə bunyə kulesa lə mi ɔflɔ.
Bomu bufi lesa saa butəkə lə bo
əsuə itə lə Kristo eto Ditiki Sɛɛ
nəmə lə lɛyɛ lə kusu sɛɛ əsuə lə
disensə disu kalebe saa. 13 Biyi
wuee biənkə betidi ba leeyifo key-
ifo lə Onanto eto disumuyoo, mfó
bəənyə mə didisa ketsyiko nɛ.
Nya betidi ba leefi mə keditətə eto
asa kesu kətəkə lə kedikətəkɔ eto
leba əsuəə, nnya ətsyuə bəətə mə
fe mə kedikɔ nɛ. 14 Nko əmə ke ini
sitinti bə Bonamute dítə kɔfi nkə
betidi ba laabe Ditiki Sɛɛ nəme
letsya be kətə betidii, letsya bobe
nəmə əsuə ele bə bedi lesa nɛ.

15 Fɛɛ ménfi kusu komfo nyifo
keyifo saa ntə əsuə. Nye bɔwɔni
minlɛ mi kukue komfo bə lə ntɔ
lesatsyuə ntsyiko mi ɔflɔ? Lə
nyamfó esoo, lə nkpə kulaa tsya
alɛkɛ itə mɛ eso. Itsyise manla
miə lesanə əsuə itə mɛ kusu bə
mbesə əsuə katoo, utidi utsyuə
yɛ lə nnya əsuə uyifo nnya etiki
bimba. 16 Yəntə mə kusu bə
nkabesə əsuə kato bə maabe di-
tiki sɛɛ nəmə letsya eso. Boanto
Onanto ebunə mɛ koto lə mambe
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə betidi!
17 Lə nnya ete iyifo bə mɔ kosate
ete díləkə keyifo kamfo mintə mɔ
əsuəə, eni moobe kusu miə ele
bə bafo mɛ kayo lə nnya disi.
Fɛɛ iyifo keyifo ka Boanto Onanto
díləkə utə mə nkə ele bə nyifo.
Itsyise iyifo keyifo ka Onanto dífi
mɛ utsyə lə ke kɛnyɛ. 18 Nya nte
kayo ka baafo mɛ lə ke disi? Kay-
ofofo ka məənyə lə nnya əsuə ni
maabe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya kafo
faa. Nya membunyə kayofofo saa
lə Ditiki Sɛɛ nə meedi əsuə.

19 Kusu saa asini kutə mɛ se
mimbə lə kuutsyuə kalɔ eso. Fɛɛ
nyifo mɔ əsuə fe utidi wə leeyifo
betidi ba tã eto keyifo bə lə nnə
betidi kpə moko Boanto Onanto.
20 Lə nlɛ keyifo lə Yudafɔ ntii,
mə əsiə nkpə fe Yudanyə bə lə
itə bə moofo mə bunə kaboko
Boanto Onanto. Itə bə mimbə lə
Moses eto kɔfi kalɔ tsyaa, məəsiə
nkpə nko seka ku mba leetsyue

wə kɔfi koto lə lefe nə minkpe
lə mə nti itə lə mfo mə bunə
kətə Boanto Onanto. 21 Nko ke
meeyifo ku betidi ba lenni Yudafɔ
tsya nɛ. Nya məəsiə lə mə nti
fe utidi wə lenni Yudanyə. Nya
meentsyue Yudafɔ eto kɔfi koto itə
lə nnə məəntə Bonamute Boanto
Onanto. Nyamfo aante bə ntaka
ńyə lə Onanto eto kɔfi əsuə itsyise
lə sitintii, Kristo eto kɔfi əsuə nya
meetsyue koto nɛ. 22 Lə nkpe lə
mba eto bofokanɔ ləmbə ale ntii,
meeyifo mɔ əsuə fe mə ke bə lə
nnə mə mboko Boanto Onanto.
Meeyifo əsuə kakatesə ko betidi
ba eto nti minkpe itə lə nyɛ lə
kusu saa əsuə bə lə nnə betidi
mboko Boanto Onanto. 23 Meeyifo
asa nyamfo kenke itə lə Ditiki Sɛɛ
nəmə eso bə lə nyə disuəyuə nə
laabɔ ketsyiko lə ni keyifo buyifo
əsuə.
24 Biyi wuee biə betidi kpə
ləəkə ketsyetsyi etsyi. Fɛɛ mə nti
utidi ɔni hã ləətəkə kato kenyə
nnya kayofofo. Nyaso bitsyetsyi
nko əmə itə lə bitəkə kato lə
binyə nnya kayofofo. 25 Utidi
saa wə ləəmuə əsuə fɛ weesu
ketsyetsyii, waabokosə əsuə kasɔ
kakase lesa nə baate wə ku nnya
esu kenke bə lə ofo kato butəkə
kafo lekankpakpa nə laanklɛ fɛ
laa bia. Fɛɛ boo, boəmuə əsuə
lə bofo lekpakpa nə ləmbobia
kulefe. 26 Nyamfo eso meetsyetsyi
sidididi kesu sɛtɔ bə lə nsu nla
ukuə wə nkpə sɛtɔ. Nya nyifo
utidi wə laalɔ kabe fɛ woato kekpe
nya maanto kekpe waata kebu.
27 Məətə miə kekpe lɛ mɛ, bə
mɔ əsuə lə inyə kanyi saa eto
okle. Itsyise lə mbe Ditiki Sɛɛ
nəmfo letsya ntə betidi bamba
nya bubə botsya bokatesə əsuə
bobee, mannla miə bələkə mɛ
lenti bə mənyə ntə kayofofo!

10

Paulo Ǝkə Mə Ato Lə Bəfiə Eto Kesumu Ǝsuə.

1 Mɔ bayimi, nnla miə bek-
loma lesa nə díbə lə bo bana ba
dítəkeko Moses əsuə. Lɛsɔmiloku
lɛyɛ ko mə, nya lése məmblɛ
kenke. Nya báyɛ lə ditumbukplɛ
sia eto nti bafe. 2 Onanto éfi
lɛsɔmiloku ku ditumbukplɛ sia
úyifo fe mə ntufləsəfləsə eto lekpa
fe betidi ba dítəkeko Moses kama
seka. 3 Məmblɛ edi Lɔwɔnɔ
eto didisa nəmə tutuutu, 4 nya
bənə Lɛwɔnɔ eto ntu bomə tsya
ke. Bənə ntu betsyiko lə Lɛwɔnɔ
nəmə eto kobansə nə lɛyɛnko
mə lidufənko mfo. Nya kobansə
komə ni Kristo əmə kosate. 5 Lefe
nəmfó kemiə kulaa tsya, Onanto
mənnyə disuəyuə lə mə kpə eto
ditsyəbi əsuə. Lə nyasoo, bəkpə
lə ntɛnti.

6 Asa nyamfo nnya ele bə bunyə
bokase asa bə lə abua buyifo
eto kamini lensiəmbɔkɛ bo lə
əsuə kakpe bo bulə, 7 nye bufi
əsuə butə bəfiə busumu eto asay-
ifoyifo fe mə ke. Nyamfo eto
okle Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
lɛtɛyi nkə, “Betidi bamfo álo be-
buki, bédi bənə ku sitəkpə ku
sɛsɔnɔdidi eto asa, nya báke
béwui əfiəkə.” 8 Yanle bə ibə
bə bola asɔnɔsa buyifo fe kase
mə betidi díyifo, nya betidi akpi
fosi ənuə akpi ətsyə díkpə lə diyi
lɔni əsuə. 9 Nya biəntə lə boto
Boanto bobe. Nko ibə mə bətsyuə
díyifo nya bawa dínə mə nya
békpə. 10 Nya yanle bə botaka
buńyə lə Onanto əsuə fe kase mə
bətsyuə díyifo, eso nya Onanto
eto ɔtɔnkpe wə nkpe ukpə eto
əsuəale lɛtsylɔsə mə.

11 Nyamfo kenke əbə itə bə lə
bufi bokase kobe. Nnya bə báwɔni
nnya bətsyuə bə lə bufi bɔlɛ bo
kɔlɛ. Itsyise lefe nə əsuə bonkpə
mfoo, eboyo kalosəkɔ. 12 Utsyuə
saa wə leebu nkə uńyə keklekee,
be kukɔnɔ nkə weedu ɔnɔ. 13 Lesa
saa nə laato fə kabee, nnya okle
ebofo bubə lə utidi saa əsuə. Fɛɛ
Onanto eeyifo lə wə katɛyi ketsyə

əsuə. Nya wookpe fə nkɛale bə
lə afo bunyə lə lesa nə ke nlɛ
fə bulə əsuə, nya yemboso fə
əsuəale, bə lə afo bunyə kekleke
lə nnya əsuə. Lefe nə lesatsyuə
nlɛ fə bɔkpɔnkoo, Onanto ebutə
fə əsuəale bə lə efi ənyə lə asa
nyamfo kenke lə əsuə, nya woote
fə kusu ko əsuə fə ɔyɛ abɔ afe lə
nnya əsuə.
14 Nyaso, mɔ bayimi, biləkə mi
əsuə bitsyiko lə bəfiə busumu saa
əsuə. 15 Nlɛ mi etiki budi fe betidi
ba nyi kobe. Nyaso bitsyue asa
nya maatɛyi mi mfo koto lɛ bɛnɔ.
16 Lɛkɔbe nə boefi kasɔ Onanto
anii, ńyə itə Boanto eto kɔtɔ. Nya
abolo nnya boedi lə bɔlɛ Boanto
eto lesa kɛnkɛ budii, aate bə bo ku
Kristo eyifo bani. 17 Ite bə bufui
tsyaa, lə sitintii, buyifo əsuə eto
sinə sɔni kplo. Itsyise abolo ani
ete ini boedi.
18 Bibu Israel bebi ba leedi
lesa nə befi bətə Onanto kedi,
beyifo bani ku Onanto. Itsyise
wə uni befi asa bətə kedi lə wə
keditətə eto leba əsuə. 19 Nya
mɔmɔɔ, bubu fanlɛ fə bɔtɛyi
minlɛ miə bəfiə ba befi ani batoo,
nya məətsya eyifo Onanto kosate?
Nye lesa nə béfi bətə kedi bətə
asa bamba, nyamfo eyifo lesa tinti
ditsyuə? 20 Owo lo! Lesa nə
minlɛ mi bɔtɛyi, nya ni bə, asa
nnya béfi bətə kedi lə kedikətəkɔ
eto aba əsuə, befi nya bətə kedi
bətə awɔnɔ bua, inni Onanto. Nya
manla miə biyifo bani ku awɔnɔ
bua nyamfo. 21 Yanlɛkɛ bə binə
asa itsyi lə Boanto eto lɛkɔbe kafo
nya bisi bisu binə itsyi lə awɔnɔ
bua tsya eto lɛkɔbe kafo. Yanle bə
edi lesa lə Boanto eto kedikətəkɔ
nya esi esu edi lesa lə awɔnɔ bua
eto kedikətəkɔ tsya. 22 Nye bela
biə Boanto lə unyə ɔblɔ okpe bo?
Biembu disi biə bokpe əsuəale
beso wə.
23 Baatɛyi lekpa bənkə, “Kusu
kpe bə buyifo lesa saa.” Sitinti ini.
Fɛɛ inni lesa saa lɛlɛkɛ bə buyifo.
Kusu kpe bə buyifo lesa saa, fɛɛ
inni lesa saa laaboko bo kutəkə.
24 Yanle bə nwə léfo ɔ́nɔ bɛbɛ wə
maate hã eto kasɛɛ, bomu ele bə
ɔbɛbɛ kasɛɛ utə wə utsyuə tsya.
25 Bekpe kusu biaya sinə saa sia
banlɛ bote lə asi kayimi. Nya
yanhiã bə lə bɛtɔ bɛnɔ sinə sia
eto okle sini fɛ lə beya. 26 Itsyise
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ
bɔtɛyi nkə, “Kawunsiə ku asa
nnya nkpe lə ke kenkee, Boanto
eto ale ini.”
27 Lə manfokanɔnyə utsyuə ak-
padi fə nkə bə lə bidi lesa nya
fatɔnɔ fesu, lesa nə ke dii, di
ni nya mantɔ kulesa anɔ lə disa
nəmə eyifo kɛnkɛ lee dienyifo.
28 Bomu lə utidi utsyuə atɛyi fə
nkə befi lesa nəmə bətə bəfiə kedi,
mendi ni. Nyamfo luutə bə utidi
əmə eto lɛkɔɛsi lembulə wə nɛ.
29 Itsyise inni fə nwə lidi lesa
nəmə eto utu eso yuukələ bomu
nwə nse. Utidi utsyuə ebofo bɔtɔ
nkə, “Beso lə nkpe kusu meeyifo
lesa ətsyuə fɛ ini utidi bamba
yookpe bulə lə lɛkɔɛsii, nya ele bə
nyɛ lesa nəmə buyifo? 30 Lə nsɔ
Onanto ani lə lesa nə míndi əsuəə,
beso ele bə utidi bamba bu nkə
nta mbu lə nyamfo əsuə se minsɔ
Onanto ani?”
31 Fɛɛ kloma fənkə lesa saa
nə utsyuə leeyifo nye leedi nye
ləənəə, ele bə uyifo nnyamblɛ
kenke bə lə befi dibu bətə Onanto.
32 Bienyifo kulesa nə luuńyə lə
Yudafɔ nye mba lenni Yudafɔ nye
Onanto eto bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa əsuə. 33 Biyifo fe kase
meeyifo lesa saa. Maabe kusu miə
məmbuyifo kulesa nə luuńyə lə
kutsyuə saa əsuə. Mambe kusu
itə mɔ lɛlɛkɛsə, bomu itə lesa nə
lɔɔlɛkɛ itə utsyuə saa bə lə bənyə
buləkə.

11

1 Bebe lə bekase mɔ ditsyəbi fe
kase mintsya laabe Kristo eto lele.

Kristo Ni Utsyuə Saa Eto Disi.

2 Maatɛsə mi itsyise biakloma
mɛ lefe saa nya biakloma asa
nnya minte mi nya biayɛ lə nnya
əsuə lefe saa.
3 Fɛɛ nla miə bekloma wuee
biə, Kristo eyifo utidi saa eto
disi. Nya usə tsya eyifo disi itə
usio. Nya Onanto ni disi itə Kristo.
4 Nyaso osani wə laato ola nye
laabe Onanto eto Ditiki Sɛɛ letsya
lə Onanto eto Disumuyo nya úfi
lesatsyuə úti disi, wəəntə Kristo
dibu. 5 Nya usio wə laato ola
nye laabe Onanto eto Ditiki Sɛɛ
letsya lə Disumuyo nya weemfi
ofiamɛ keti disii, wəəntə wə usə
dibu. Nya letekɛkɛ saa əmbə
lə wə ku usio wə lɛkpi disi nya
wanlɛ wə əsuə ola eto nti. 6 Lə
usio əmfo mémfi ofiamɛ úti disi,
nyalɛ ete bənkə ɔ́kpi disi. Nya
se iyifo afanisa bənkə usio kɔ
disi nye ɔkpi disi esoo, ele bə ufi
ofamɛ uti disi. 7 Yanle bə osani fi
kulesa uti disi lə Disumuyo itsyise
Onanto éyifo osani lə wə ditsyəbi
əsuə. Nya wələkə Onanto eto dibu
kate. Fɛ kusiə wəə, əələkə osani
eto dibu kate. 8 Itsyise Onanto
mánka usio buyifo ketsyiko osani
əsuə. Bomu usio úyifo útsyiko lə
osani əsuə. 9 Nya inni usio eso
Onanto díyifo osani. Bomu osani
eso Onanto díyifo usio. 10 Nya lə
Onanto eto batɔnkpə esoo, ele bə
usio fi ofiamə uti disi lə ete bə
okpe lə osani eto kalɔ.
11 Nya lə bo bofokanɔ eto
nkpəsiəsiə əsuəə, usio ənsiə lete
lə osani əsuə, nya osani tsya ənsiə
lete lə usio əsuə. 12 Itsyise fe
kase bələkə usio betsyiko lə osani
əsuəə, nko ke ini bə usio tsya lele
osani nɛ. Fɛɛ lə nyamfo kenkee,
Onanto ɔflɔ itsyi.
13 Mi kosate bu bebe lə ɛlɛkɛ bə
usio ńyə ukato ola lefe nə eto lefe
weefi kulesa uti lə disi? 14 Fe kase
Onanto díyifo kawunsiə, nyamfo
mate lɛ bo lasatsyuə bote. Yanlɛkɛ
bə osani yani wə disi utsyə diyi
nya sɛwɔni nyoma. Iyifo afanisa.
15 Fɛɛ lə usio eto sɛwɔni ekulə
seyoma nkoo, iyifo dibu itə wə.
Itsyise Onanto ətə wə sɛwɔni sia
dikulə fe lesa nə díti wə disi. 16 Fɛɛ
lə utidi utsyuə ala nkə wəənə
etiki lə nyamfo əsuəə, lesa nə ete
mɔɔtɛyi wə ni bə bo Onanto eto
bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke
ensibə kusumu eto ketsyue bamba
saa enso nkamfo.
17 Nya lə asa nnya minlɛ
muuləkə kate nte mfo əsuəə, inni
atɛsə ini məəbə mi butə. Itsyise lə
mi botsya lə Onanto eto kesumu
əsuəə, lesa nə laabɔ ketsyi lə mi
botsya əsuə eni lesa sɛ. Bomu
asa bua nso bɔbɔ ketsyi mfó.
18 Itsyise ditutɛ, nnɔ bə lə betsya
fe bafokanɔfɔɔ, biama mi əsuə
lə akpa akpa. Nya iyifo mɛ fe
nyamfo eyifo ɔnukualɛ. 19 Kusu
kuni bə kənə dufə mi lenti bə lə
iləkəkə mba ni bafokanɔfɔ ba ni
banikualɛtidi lə mi nti ete bə lə
betidi lə bənyə mə bətsyə lekpo.
20 Nya lə bétsya fe ditsyukpaa,
inni Bonamute Yesu eto didisa
kɛnkɛ nə bibə kedikɔ. 21 Itsyise
lə bibə bekpe disii, biənnyə
kəsiəkə mi bətsyuə fɛ utsyuə saa
leefi wə lesa kedi. Nyamfo ətə
bə kukpɛnsɛ aalɛ bətsyuə nya
bətsyuə ləənə nte kekpə. 22 Nya
bimbə ayo bə lə bisiə lə nnya kafo
lə bidi binə? Nye bola bela biə
biənə bafokanɔfɔ eto etsyukpa
nyamə bekpe lə kofani əsuə, ku
lə bekpe bakombo ba nkpe lə bo
nti kofani. Be ele bə ntɛyi mi?
Bɔtɛsə ele bə ntɛsə mi lə nyamfo
eso lee? Owo lo!
23 Itsyise lesa nə mímfo
mintsyiko lə Bonamute Yesu ɔflɔɔ,
ni ni nnə minte mi nɛ. Nya
lə ketsye ka əsuə fɛ boofi wə
bakpee kɔni, úfi abolo, 24 nya
se ɔ́sɔ Onanto anii, úbudi nnya
nya ɔ́tɛyi nkə, “Nnyə nyamfo ni
mɔ əsuə eto sinə sia muufi ntə
Onanto kedi lə mi disi. Befo lə
bidi lə bifi bikakloma mɛ.” 25 Nko
ke ini lə didisa nəmə eto kamaa,

úfi lɛkɔbe nəme nya ɔ́tɛyi nkə,
"Lɛkɔbe nəmfo ni Onanto eto
ketsyue fɔfɔ ka mɔ kɔtɔ úfi óse
uyi. Nya lefe saa nə biunə lə
ni, binə lə bifi bikakloma mɛ."
26 Nyamfo lɛ bote nkə lefe saa nə
biudi nye biunə lə lɛkɔbe nəmfo
kafoo, bɛlɛ Bonamute Yesu eto
ukpə bokloma isu ese lefe nə usi
wuubə.
27 Nyaso utidi saa wə luudi
Bonamute Yesu eto lesa nəmfo
nye wuunə lə lɛkɔbe nəmfo kafo
lə kusu ko dimantsyɛ əsuəə, ebote
bə uyifo lebua se wəəntə Bona-
mute Yesu eto əsuə eto sinə ku
kɔtɔ dibu eso. 28 Lə nyamfo esoo,
ele bə utsyuə saa to wə əsuə obe
kukɔnɔ fɛ lə udi abolo nye unə ut-
syiko lə Bonamute Yesu eto lɛkɔbe
kafo. 29 Itsyise lə wante lesa nə
Bonamute Yesu eto əsuə eto sinə
ni fɛ udi abolo nyamə nye unə ut-
syiko lə lɛkɔbe nəmə kafoo, weedi
nya wəənə lekpokponkpo kaboko
əsuə. 30 Nyamfo dítə bə mii nti
eto betidi kpə əmbə əsuəale nya
bətsyuə diyifo befinfi. Nya kpə
tsya díkpə nɛ. 31 Nya lə bote
kobe nya butsyiko bo əsuə budufə
kobee, yuutə bə Onanto em-
bokponko bo lekpo. 32 Fɛɛ Bona-
mute Yesu aakponko bo lekpo nya
wəənə bo koto bə lə Onanto lə ɔyɛ
bo bɔtsylɔsə ku manfokanɔfɔ.
33 Lə nyamfo esoo, mɔ bayimi,
lə betsya biə biedi Bonamute Yesu
eto lesaa, binyə bisiəkə utsyuə.
34 Nya lə kukpɛnsɛ lɛ utsyuəə, ele
bə udi lə wə diyo bə lə Onanto
wankponko mi lekpo lə betsya
fe ditsyukpa seka. Nya lə etiki
bamba kpe, lə mbə mfóo, bɔɔlɛ
nnya bobe.

12

1 Nya mɔmɔɔ, lə asa nnya leka
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto ətəsa əsuə, mɔ
bayimi, nnla miə bete ɔnukualɛ
eto ditiki nə nkpe lə nyamfo əsuə.
2 Biyi wuee biə lefe nə bíante tɔ
Onanto, bítə asa nnya ləmbə nkpə
kédi mi nya bíkesumu asa nyamfó
nya bénya kusu komə. 3 Nya ele
bə bete biə utidi saa wə Onanto
eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi lə əsuə,
əəbəmbofo etiki budi nkə, "Mbu-
siotidi ni Yesu." Nko ke tsya ini bə
kuutsyuə saa embofo bɔtɛyi nkə,
"Yesu ni Boanto," lenni Onanto eto
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nsi wə lə əsuə.
4 Onanto eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əətə
ətəsa kpə, fɛɛ Lɛwɔnɔ lɔni nəmə
ete diini. 5 Esu kpə kpe nnya əsuə
boeyifo keyifo kətə Bonamute, fɛɛ
Bonamute ɔni əmə ete uni nɛ.
6 Nya nyifo akpa akpa akpa tsya
kpe, fɛɛ Onanto ɔni əmə ete ləətə
əsuəle utsyuə saa weeyifo ke.
7 Ƒtəsa nnya utsyuə saa nkpee,
Onanto eto Lɛwɔnɔ ni nwə dítə
wə ətəsa nyamə bə lə betidi ba
kenke lə bakɛ wə əsuə eto kutəkə.
8 Utsyuəə, Onanto eto Lɛwɔnɔ ətə
wə ətəsa nnya ləətə bə weedi etiki
budi ku kobe ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ nəmə
əsuə. Nya utsyuə tsyaa, Lɛwɔnɔ
nəmə ətə wə ətəsa nnya ləətə bə
uyi etikibudi ketsyiko lesa nə unyi
əsuə ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ nəmə ke əsuə.
9 Nya obamba kpe bofokanɔ kek-
leke ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ nəmfo ke əsuə.
Nya utsyuəə, okpe ətəsa nnya
weefi katsya bufi ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ
nəmə ke əsuə. 10 Utidi bamba
aafo ayanisa buyifo kate. Nya
utsyuəə, lə kase wuudi Onanto
eto ditiki nəmə. Nya utidi bam-
baa, bə lə unyə awɔnɔ akpa akpa
utsyə lekpo. Nya utsyuə, bele
bele eto bɔtɛyi. Nya obamba
tsyaa, bele bele eto kasɔ buləkə.
11 Asa nyamfo kenke, Onanto eto
Lɛwɔnɔ lɔni nəmə eto eyifosa ete
ini. Lɛwɔnɔ ni leesie ətəsa nyamə
kətə utsyuə saa ɛyɛ lə kase waala
əsuə.
12 Kristo eyifo utidi eto əsuə eto
uyi wə nkpe əsuə eto akpa lete
lete kpə. Etidisuə ani ete ini tsya
əsuə eto akpa lete letee, lɛkɔ iyifo
ani. 13 Nko ke ini lə bomba ni
Yudafɔ ku əsə bamba eto betidi ku
betidi ba ni ndomunyə ku betide
ba nsi lə mə əsuə əsuə tsya eto

nti nɛ. Lɛwɔnɔ lɔni nə ete béfi
béyifo bo ntufləsəfləsə eto lekpaa,
ni əmə díyifo bo əsuə eto sinə sɔni
nɛ. Nya Lɛwɔnɔ lɔni nəmə eto ntu
ete béfi bətə bomblɛ dínə nɛ.
14 Itsyise etidisuə ani eenyifo
utidi. Bomu əsuə eto akpa lete
lete kpə béfi bákɔ fɛ íyifo utidi
ɔni. 15 Lə kokpa átɛyi nkə, “Se
minni kɔni esoo, məmbɔkɔ ku
əsuə eto sinə siamə,” nyamfo anlɛ
bote sitinti nkə kuni əsuə eto sinə
eto lekpa ditsyuə. 16 Nya lə koto
tsya nkə, “Se minni dinəmi esoo,
məmbɔkɔ ku əsuə nyamə,” nnya
tsya anlɛ bote sitinti nkə kuni
əsuə eto lekpa ditsyuə. 17 Nya lə
əsuə nyamə kenke ete ni dinəmii,
ntsyə yuubə fɛ diɔnɔ lesatsyuə?
Nya lə koto mate tsya inii, ntsyə
yuutsyə fɛ kɔɔnɔ asa eto bɔnyi?
18 Fɛɛ lə bɔlɛ ola bobee, buunyə
boə Onanto efi akpa lete lete úyifo
utidi eto dimu nəmə fe kase wə
kosate lela nkə utsyə. 19 Lə əsuə
eto lekpa lɔni ete ni utidii, ntsyə
wuutsyə! 20 Fɛɛ fe kase boənyə,
akpa nyamə fui. Tsya utidi ɔni ete
uni.
21 Fɛɛ se inni ɔni ete unii,
dinəmi embofo kɔni bɔtɛyi nkə,
“Manhiã fə lə mɔ kulesa əsuə.”
Nya nko ke disi tsya lembofo
kokpa bɔtɛyi nkə, “Manhia fə lə
mɔ kulesa kəmiə.” 22 Lə kusu kut-
syuə, akpa nya nte fe nnya ləmbə
ale saa, nnya bomu lə bə imbə bo
lə əsuəə, boəmbofo kulesa buyifo.
23 Nya akpa nya boembu kakpe
lə kulesa kemiə, nnya bomu bu-
unyi bə ele bə bɔlɛ ola nɛ. Nya
akpa nnya laannɔ bobe bə buləkə
bote betidi lə bənyəə, nnya boalɛ
ola kalɔ kalɛ kukɔnɔ nɛ. 24 Nya
boenyifo nko kətə akpa nnya be-
tidi ləənyə lefe saa. Fɛɛ Onanto
dífi nnya ɔkɔ ku akpa nyamfó nko
nya útə nkə bufi dibu butə akpa
nnya bomu boənyə boə bəmbə
kutəkə saa. 25 Nyamfo te nko
bə lə ntimama lə boyɛ bɔkɛ lə
akpa nyamə nti. Bomu lə akpa
nyamfo kenke lə ifi lɔniyifoyifo
itə mə bətsyuə. 26 Nya lə əsuə
eto lekpa ditsyuə lə kanyi bunyəə,
əsuə nyamə kenke əənyə kanyi
nya əsuə eto akpa bamba tsya
ləənyə kanyi. Nya lə batɛsə lekpa
ditsyuəə, əsuə eto akpa nyamfo
kenke əənyə disuəyuə.
27 Nyaso mimblɛ lɛkɔ biyifo
Kristo eto əsuə eto sinə siamə
nya mi utsyuə saa eyifo wə əsuə
nyamə eto lekpa lɔni. 28 Nya
betidi ateate ba Onanto dífi
ókpe lə bafokanɔfɔ nti ni tutɛɛ,
batɔnkpe bamə, nya dinuəfə,
bənyɛləkətidi, nya ditsyəfə,
bateasa, fɛ mba leeyifo ayanisa.
Nya mba nkpe əsuəale laatsya
bufi nye laawunsəko betidi nye
batɔnkotɔnko nye mba laatɛyi
bele bele. 29 Inni betidi ba kenke
ni batɔnkpe nye bənyɛləkətidi
nye bateasa. Nya inni utsyuə
saa nkpe əsuəale laafo ayanisa
buyifo kələkə kate. 30 Nya inni
utsyuə saa nkpe əsuəale laafo bufi
botsya nye laafo belebele bɔtɛyi
nye laafo belebele kasɔ buləkə
kate. 31 Nyamfo esoo, bifi mi
akɔɛsi bitəkə lə asa nnya nkpe
kutəkə enso əsuə.
Asa nnya nkpe kutəkə enso
nyamblɛ kenke ni nnya muubə
nte mi mfo nɛ.

13

Paulo Ƒləkə Bafokanɔfɔ Eto Lelabi Óte.

1 Lə nnya ete moofo bele bele
bia betidi ku Onanto eto batɔnkpə
kenke latɛyi nya maanla betidii,
mɔ etiki nnya meedi kenke eyifo
efufu fe kase lə basɔ tsyɛnsi eto
kakpɛ laale. 2 Nya lə nləkə Onanto
eto kɛnyɛ nte nya maanɔ asaku-
lakula kasɔ nya minyi asa nnya
kenkee, nya minkpe bofokanɔ bo
moofo bufi kanyi atini ketsyiko lə
nnya kənyəkɔ fɛ mimbɛ lelabii,
minni kulesa. 3 Nya lə mfi mɔ
bikə bia nte mɛ kulaa tsya ntə

bakombo nya mintə miə batonsə
mɛ kulaa tsya fɛ mimbɛ lelabii,
minni kulesa kon.
4 Lelabi kpe dibusə nya lenkpe
kafoɛkpɛ. Diansɛsə ənəmi nya di-
ambesə əsuə kato nya diate əsuə.
5 Lelabi entidi ato nya dianta asa
kətə əsuə nye dinyə ɔblɔ. Nnya
lelabi emfi nsusu bua lə utidi
əsuə. 6 Nya diənnyə disuəyuə
lə asa bua əsuə. Bomu diənyə
disuəyuə lə asa sɛɛ əsuə. 7 Lelabi
əntə disi lə bofokanɔ ku kusubebe
əsuə nya diəńyə kekleke lə bulə
saa bulə əsuə.
8 Lelabi əmbə kasekɔ. Onanto
eto kɛnyɛ buləkə kpe, fɛɛ ekpe
ke kalokɔ. Bele akpa akpa bɔtɛyi
tsya kpe, fɛɛ biubə mi kasekɔ.
Kobetete kpe sitinti, fɛɛ ko lefe
ebubə efe. 9 Itsyise kobetete
ku kɛnyɛ ləkələkə eto kətə ka
Onanto dítə bo, mamflɔ. 10 Fɛɛ
lə lesa nə lɛflɔ kenke abɔ dibəə,
lesa nə dimamflɔ ensi əmbɔkɛ.
11 Lefe nə minyifo dikpefi, nkədi
etiki nya mínkanɔ asa kasɔ nya
mínkebu disi fe dikpefi. Mɔmɔ
wə minkabee, ekpefisa nyamfo
mensile mɛ kulesa. 12 Asa nnya
boənyə mɔmɔɔ, iyifo flufluflu fe
kase boənyə lesa lə ahuhɔɛ əsuə.
Nya kama fɛ buunyə nnya wuee,
ənəmi ku ənəmi. Nya lesa nə
minyi mɔmɔɔ, mankpako mɛ elo.
Fɛɛ kamaa, muubə nyə lesa saa
nya yeokpa wuee fe kase Onanto
nyi mɛ mɔmɔ kenke.
13 Sitintii, asakpa ətsyə ni nnya
nkpe mfo. Nya nyamfo ni bo-
fokanɔ ku kusubebe ku lelabi. Fɛɛ
nnya nso lə nnya nti kenke ni
lelabi.

14

Paulo Áte Asa Itsyi Lə Lɛwɔnɔ Eto Ƒtəsa Bamba Ƒsuə.

1 Nyaso bitə lə lelabi lə diyifo
lesa nə mi utsyuə saa lɔɔbɛbɛ
kekleke nkə lə ɔkɛ. Nya bifi
mi ənəmi bitəkə lə lɛwɔnɔ eto
ətəsa əsuə. Nya ətəsa nnya nso
bofe kenke nibə lə afo Onanto eto
ditiki sɛɛ kɛnyɛbuləkə. 2 Utidi
wə laatɛyi bele bele, weedi etiki
ku betidi, bomu Onanto ni nwə
weedinko etiki. Itsyise utidi ku-
utsyuə əmbɔnɔ nnya kasɔ, nya lə
etikididi əsuə waatɛyi asa ketsyi
lə asakulakula əsuə ɛyɛ lə Onanto
eto Lɛwɔnɔ eto əsuəale əsuə 3 Fɛɛ
utidi wə ləələkə Onanto eto ditiki
kɛnyɛ kətə betidi, waawunsə ko
mə nya waakpe mə nya woakpe
mə nkɛale nya wəəyuəsə mə utu.
4 Utidi wə laatɛyi bele bele bia
eto kasɔ betidi laanɔɔ, wə əsuə
ete waawunsəko. Fɛɛ utidi wə
lətəkə Onanto eto ditiki kɛnyɛ,
waawunsəko bafokanɔfɔ eto dit-
syukpənə kenke.
5 Iyifo mɔ lelabi lə mimblɛ ebofo
bele bele bɔtɛyi. Fɛɛ lə biofo
Onanto eto ditiki kɛnyɛ buləkə
kətə betidii, yɔɔlɛkɛ itə mɛ eso.
Itsyise utidi wə ləələkə Onanto
eto ditiki kɛnyɛ kətə betidii, kpe
kutəkə eso utidi wə laatɛyi bele
bele, siankpa utidi utsyuə kpe
wə loofo asa nnya woatɛyi kasɔ
buləkə kətə mba nti onkpə mfo,
itə lə bafokanɔfɔ eto ditsyukpa
nəmə lə bafo kasɔ bɔnɔ.
6 Nyamfo esoo, mɔ bayimi, lə
mbə mi ɔflɔ nya minlɛ bele bele
bele bia kuutsyuə saa laannɔ
biɔtɛyii, nte kutəkə ko biunyə lə
nnya esuə? Biembunyə kutəkə
saa, enso lə nləkə Onanto eto
kɛnyɛtsyətsyə kasɔ ntemi, nye
minte mi lesa ətsyuə, nye minləkə
Onanto eto Ditiki Sɛɛ kɛnyɛ minte,
nye minte mi asa ətsyuə.
7 Bu abe asa nnya buasɔ nye
buefə nya əsuə nkpə lembə fe
kakpatsyaku nye osanku nya lem-
bofo əsə bufə lə nnya kosate əsuə.
Ntsyə yuutə bə utidi utsyuə ebɔnɔ
lə ote kusə ko banlɛ bufe lə utidi
wə leefe kakpatsyaku nye osanku
əmfó, amfo nnya bufə kukɔnɔ bə
lə afo kusə komə eto ɔkɔɛ bɔnɔ
wuee ketsyə lekpo? 8 Nya lə utidi
wə leefe kakpatsyaku amfo ke

bufə kakpadi asa nyamə kukɔnɔɔ,
ntsyə yuutə bə betidi fo əsuə bu-
muə itə lema? 9 Nko ke ete ini
bə utidi di etiki lə sele sitsyuə
əsuə sia betidi lembofo lesa nə
woatɛyi kasɔ bɔnɔ. Bomu wuubə
uyifo fe ufiebi wə lénya údufə lə
difule əsuə, nya kasɔnɔnɔ ləmbə.
10 Bele kpə kpe lə kawunsiə, sele
kusitsyuə saa əmbə sia ləmbə
kasɔnɔnɔ. 11 Fɛɛ lə utsyuə annɔ
sele sia maatɛyi eto kasɔɔ, ete
mfiani ɔfɔ lə wə ɔflɔ, nya wə tsya
áfiani ɔfɔ lə mɔ ɔflɔ. 12 Se ənəmi
lɛsɛ mi lə Lɛwɔnɔ eto ətəsa bofo
əsuəə, bitə lə ənəmi lə ɛsɛ mi
lə befo ətəsa nnya lɔɔwunsəko
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə lu-
unə mə isuko sɛtɔ enso.
13 Nya utidi wə laatɛyi bele
bele, ele bə ɔtɔ Onanto lə utə
wə ətəsa bə lə ofo nnya woatɛyi
kɛnyɛbuləkə. 14 Itsyise lə nyɛ
lə kusu komfo əsuə nto ola, mɔ
lɛwɔnɔ ete nlɛ olaa, fɛɛ inni lə mɔ
nsusu əsuə. 15 Nyaso be ele bə
nyifo? Mooto ola ku mɔ lɛwɔnɔ
kekleke, fɛɛ mooto ola ku mɔ
nsusu tsya. Nya muusə əsə ku
mɔ lɛwɔnɔ, fɛɛ əsə nnya muusə
ebutsyi taa mɔ nsusu kemiə tsya.
16 Nya lə əńyə alɛ Onanto ani bɔsɔ
itsyi lə fə lɛwɔnɔ əsuə kee, ntsyə
yuuyifo fɛ utidi wə ńyə fə lə akɔ
mfo lɔɔnɔ lesa nə fanlɛ bɔtɛyi fɛ
wɔɔtɛyi nkə fə olatoto lə ibə itə
fe kase fanlɛ Onanto ani bɔsɔ se
woannɔ lesa nə fanlɛ bɔtɛyi mfó?
17 Nya lə fə ani nnya faasɔ Onanto
alɛkɛ kula tsya, betidi bamba em-
bunyə kutəkə saa betsyiko lə nnya
əsuə.
18 Maasɔ Onanto ani bə
meedinko Onanto etiki lə bele
bele əsuə enso mi nti eto utsyuə
saa. 19 Fɛɛ lə bo katsyakɔɔ, moola
miə maatɛyi etiki anɔ nnya eto
kasɔ betidi lɔɔnɔ lə mfi nnya nte
betidi asa enso bə nkədi etiki kpə
lə bele bele əsuə sia betidi laannɔ
kasɔ.
20 Mɔ bayimi, bienyifo mi əsuə
fe bekpefi lə mi disibubu əsuə.
Bomu biyifo mi əsuə fe beninə lə
mi disibubu əsuə. Fɛɛ lə abua
eto esu əsuəə, biyifo mi əsuə fe
bekpefi seka. 21 Nya lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə, Boanto
Onanto átɛyi nkə,
"Muudi etiki ku mɔ Kusə eto betidi
ɛyɛ lə betidi ba laatɛyi bele
bele əsuə.
Nya muudi etiki ɛyɛ lə bafɔ eto
kɛnyɛ əsuə,
Fɛɛ bembutsyue mɔ ɔkɔɛ
koto."
22 Nyaso bele bele bɔtɛyi
eyifo lesatsyuə buləkəkate man-
fokanɔfɔ fɛɛ inni itə bafokanɔfɔ.
Fɛɛ Onanto eto ditiki kɛnyɛ
buləkəə, nnya ni lesa nə muufi
nte bafokanɔfɔ asa nnya inni itə
mamfokanɔfɔ.
23 Lə nyamfo esoo, lə
bafokanɔfɔ kenke eto utsyuə saa
etsyiko etiki budi lə bele bele
əsuə nya utidi utsyuə bamba
kpe mfo lə mi nti nye betidi ba
mamfokanɔfɔ nkpe mi lə ntii,
biənyə biə bɔɔtɛyi bənkə disi abia
mi fe bebuki? 24 Fɛɛ lə mi nti
eto utsyuə saa eyifo Onanto eto
Unyɛləkətidi nya utidi bimba nye
utidi wə mamfokanɔnyə utsyuə
əbə údufə lə mi ntii, wuunyə wə
lebua utsyuə lekpo ɛyɛ lə lesa nə
wɔanɔ eso. Asa nnya woanɔ eboté
wə nkə Onanto ebokponko wə
lekpo. 25 Nya wə kosate ebuləkə
asa nnya lɛbiɔ enkpe lə wə lə
lekple nya woobokosə əsuə kasɔ
ɔtɛsə Onanto ɔtɛyi nkə, "Sitinti,
Onanto kpe mi lenti!"
26 Mɔ bayimi, nla miə matɛyi
lesatsyuə nə nkpe lə nyamfo əsuə
lə mi disikakpekɔ. Lə betsya
biə biato olaa, utsyuə kpe kusə
ko waala nkə wəəsə, nya utsyuə
kpe lesatsyuə waala nkə waate.
Nya utsyuə tsya ala nkə wəələkə
Onanto eto lesatsyuə ote. Nya
utsyuə tsya kpe kɛnyɛ lə bele bele
əsuə, nya utsyuə tsya ala nkə
wəələkə asa nyamfo kasɔ. Fɛɛ
bebe biə biyifo asa nyamfo kenke

bə ɛwunsəko bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa nəmə. 27 Lə utsyuə kpe
kɛnyɛ kətsyuə ka ola nkə waatɛyi
lə bele bele əsuəə, utidi fe inuə
nye itsyə hã te ele bə bedi etiki
nnya nkpe mə ɔni, ɔni. Nya ele bə
bənyə uti bamba wə tsya luuləkə
asa nyamə bátɛyi mfó eto kasɔ.
28 Nya lə mba mfó wə luuləkə
nnya kasɔɔ, utidi wə nlɛ etiki mfó,
ele bə ɔyɛ lə wə ku Onanto hã lə
bedi etiki lə bətsyuə əsuə.

29 Betidi inuə nye itsyə ba lefo
etiki ətsyuə itsyi lə Onanto ɔflɔ
ebefo kɛnyɛ buləkə katɛyi nnya
le mba dibu lə bedufə lə nyamfo
əsuə babe kukɔnɔ. 30 Nya lə
mba nkpe lə katsyakɔ mfó eto
utsyuə áfo kɛnyɛ ketsyuə itsyi lə
Onanto ɔflɔɔ, ele bə utidi wə nlɛ
etiki budi mfo yɛ wə etiki nnya
ɔnlɛ budi lə utə utidi əmə kusu.
31 Mimblɛ kenke ebofo mi kɛnyɛ
ka bɛnyɛnko bɔtɛyi ɔni ɔni itə bə
utsyuə saa ebofo lesatsyuə nnya
lookpe wə əsuəale. 32 Betidi ba
ləələkə Onanto eto ditiki kɛnyɛ
aafo əsuə bunwə kalɛ lə etiki nnya
budi əsuə. 33 Itsyise Onanto aala
nkə buyifo asa lə kusu ku diyuə
əsuə.

Kase seka inte lə Onanto eto
bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke
ntii, 34 ele bə besio di kãã lə
bafokanɔfɔ eto katsyakɔ. Bomuu,
ele bə babokosə mə əsuə kasɔ
fe kase Onanto eto kɔfi laate.
Nya bəmbə kusu bə lə bedi etiki.
35 Nya lə bala bə baatɔ lesatsyuə
eto kasɔ banɔɔ, mə bəsə ele bə
batɔ lə mə ayo. Itsyise iyifo
afanisa bə usio ńyə ukedi etiki lə
bafokanɔfɔ eto katsyakɔ.

36 Nye, bɔtɛyi bɛnlɛ bə mi ɔflɔ
Onanto eto ditiki nəmə dítsyi
dibəə? Nye mi ɔflɔ ete ditiki nəmə
díbə leyoo? 37 Lə mi nti eto utsyuə
eebu nkə Onanto eto unyɛləkətidi
unii, nye okpe Lɛwɔnɔ eto ətəsaa,
ele bə ibə bə ote nkə, nya minlɛ
bɔwɔni kətə mi eyifo kɔfi itsyi lə
Onanto ɔflɔ. 38 Nya lə utidi əmə
áni ditiki nəmfoo, ele bə mi tsya
ni wə.

39 Nyaso, mɔ bayimi, bifi mi
kusubebe kenke bitəkə lə Onanto
eto ditiki kɛnyɛləkələkə əsuə. Fɛɛ
bienti mba laatɛyi bele bele kusu.
40 Nyaso ele bə biyifo lesa saa lə
kusu sɛɛ əsuə.

15

Bekloma Lesa Nə Bófo Bɔ́nɔ.

1 Mɔ bayimi, mɔmɔɔ, nla miə
bekloma ditiki sɛɛ nə mímboko
mi béfo. Ditiki nə béfo bɛnɔ
nya bińyə lə ni əsuə kekleke lə
bofokanɔ əsuə. 2 Nya nyamfó
ni ditiki sɛɛ nəmə ku ni letsya
nə mímbe míntə mi nɛ. Ditiki
nə mə ebutə mi nkpə lə bɛlɛ ni
kekleke, le inni nko mi bofokanɔ
eyifo ebimba.

3 Lesa nə mímfo mintsyiko
Boanto Onanto ɔflɔɔ, ni ke mímfi
míntə mi nɛ. Nya nyamfo ni lesa
nə mímfo ku koya kpə enso kenke
bə Kristo əkpə lə bo abua eto disi
fe kase báwɔni bákpe lə Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue kemiə. 4 Nya
bébikə wə, nya Onanto létakasə
wə utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə lə
eyi ətsyə eto kama, nya ubə unsi
lə nkpə fe kase bawɔni bákpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə.
5 Nya uləkə əsuə óte Petro ku
batɔnkpe lefosi inuə bamə.

6 Nyamfo eto kamaa, wəələkə
əsuə óte mba ditəkəko wə ba
eso betidi lofa anɔ lə lefe ditsyuə
əsuə. Nya mə nti eto bətsyuə
kpə si besi nkpə mmi, ite bə
mə bətsyuə ébukpə koko. 7 Nya
nyamfo eto kamaa, úləkə əsuə óte
Yakobo ku batɔnkpe bamə kenke.
8 Nya lə kalosəkɔɔ, úləkə əsuə óte
mintsya, mɔ nte fe utidi wə bále
lə lefe nə dímanyo əsuə.

9 Itsyise mɔ ni batɔnkpe kenke
nti eto nwə nso bɔfɛ. Nya məńyə
ntə bə bakpo mɛ bə ɔtɔnkpe kulaa
tsya, etsyise ntəkəko Onanto eto
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa kama
nte mə ohiã. 10 Fɛɛ ɛyɛ lə

Onanto eto lefonə esoo, nyifo
utidi wə mini mmi. Nya wə
lefonə eto asa nnya útə mɛ,
əbə kutəkə. Nya mínyifo key-
ifo kekleke enso batɔnkpe bamba
ba əsuə kulaa betidi dífi ənəmi
bətəkə nya inni lə mɔ əsuəale
əsuə. Bomu lə Onanto eto əsuəale
nya lɛwunsəko mɛ mímfo nyamfo
buyifo. 11 Nyaso lə mɔ ni lɛtɛyi mi
lesaatsyuə o-o, nye mə lɛtɛyi mi o-
o, lesa lɔni nəmə ete bɔnlɛ bɔtɛyi
nɛ. Nya nyamfo ni nnya béfo bɛnɔ
nɛ.

Onanto Átakasə Kristo Úńyənsə Utsyiko Bəkpənkpə Nti.

12 Mɔmɔ se bɔnlɛ bɔtɛyi boə
Onanto átakasə Kristo úńyənsə
utsyiko ɔkɔmə úbə nkpəə, beso
ini bə mi bətsyuə lɛ bɔtɛyi
nkə, Onanto ensiembotakasə
bəkpənkpə utsyiko ɔkɔmə oboko
nkpə bio? 13 Lə nko ini sitintii,
nyalɛ Onanto mántakasə Kristo
utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə.
14 Nya lə Onanto mántakasə
Kristo utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə
sitintii, nyalɛ nnya letsyabebe
əmbɔkɛ kutəkə itə mi. Nya
mi bofokanɔ tsya eyifo bimba.
15 Nya nte lesa nə nsi lookpe bo
nkɛale lə lefe nə eto lefe inni
sidia bɔnlɛ bɔtɛyi lə Onanto əsuə
boə ótakasə Yesu utsyiko ɔkɔmə
úbə nkpə. Fɛɛ lə sitinti ini bə
bəkpənkpə aantaka ketsyi ɔkɔmə
kəbə nkpəə, nyalɛ wátakasə
Yesu utsyiko ɔkɔmə. 16 Nyaso lə
sitinti ini bə baatakasə bəkpənkpə
ketsyiko ɔkɔmə, nyalɛɛ, bete biə
wantakasə Yesu utsyiko ɔkɔmə
óboko nkpə. 17 Nya lə Onanto
mántakasə Yesu utsyiko ɔkɔmə
sitintii, nyalɛ mi bofokanɔ əmbə
kutəkə saa, nya bisi benkpe lə mi
abua əsuə. 18 Nya kasɔ ni bənkə
mba léfo Kristo bánɔ ba díkpə
tsya ánya. 19 Nya lə kawunsiə
kamfo eto nkpə eso ete bufi bo
kusubebe butəkə lə Kristo əsuəə,
nyalɛ bo nkpə kpe kaminsə enso
lə kawunsiə kenke eto betidi nti.

20 Fɛɛ ɔnukualɛ ini bənkə
Onanto átakasə Kristo utsyiko
ɔkɔmə. Nya wə ni utidi tutɛ wə
létaka utsyi ɔkɔmə lə bəkpənkpə
nti nnya nlɛ bo uyi bose nkə
mba kenke díkekpə si bootaka.
21 Itsyise fe kase ukpə lɛyɛ lə utidi
ɔni əsuə úbə kawunsiə, nko ke
ini bə bekpənkpə ebotaka betsyi
ɔkɔmə ɛyɛ lə utidi ɔni hã əsuə
nɛ. 22 Fe kase betidi kenke ɛyɛ
lə Adam əsuə ləəkpə se beyifo
lɔni ku wə esoo, nko ke ini
tsya bə Onanto ebotakasə betidi
ba díkekpə kenke bə lə bəbə
bəsiə nkpə ɛyɛ lə mə lɔniyifoyifo
ku Kristo eso. 23 Fɛɛ Onanto
ebotakasə utsyuə saa wə nsi nkpə
lə kusu ko Onanto kosate ditsyue
utsyə əsuə. Nya Kristo ni ututɛ.
Nya lə lefe nə luubə bio əsuəə,
mba dífi mə əsuə bətə Kristoo, mə
usi wootakasə uńyənsə nɛ. 24 Lə
nnya kamaa, kalosəkɔ ebubə.
Nya Kristo ebɔtsylɔsə lɛwɔnɔ
eto əsuəale saa, betidi ba nsi lə
ndikɔ ndikɔ kɛnyɛ ku mba nkpə
lɛwɔnɔ eto əsuəale saa eto okle.
Nya Kristo luufi sekakedikɔ siamə
okpe lə Onanto wə ni Anto eto ani.
25 Itsyise ele bə Kristo di seka isu
ese lefe nə Onanto luufi wə balo
kenke okpe lə Kristo eto akpa kalɔ.

26 Nya olo fɛfɛ wə eto ditsyəbi
wɔɔtsylɔsə ni ukpə.

27 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue átɛyi nkə, “Onanto éfi asa
kenke ókpe lə wə akpa kalɔ.”
Nya ekpa wuee bə lə bátɛyi bə
asa kenkee, nyamfo anlɛ bote bə
Onanto wə dífi asa nyamfo ókpe
lə Kristo eto akpa kalɔ tsya bébu
wə bakpe lenti. 28 Nya lə lefe nə
Onanto difi asa nnya kenke ókpe
lə Kristo kalɔ ólesəə, wə Kristo wə
ni Onanto Eto Ubi əmə ebufi wə
əsuə okpe lə Onanto əmə eto kalɔ
bə lə Onanto lə udi seka lə asa
nnya kenke əsuə.

29 Mɔmɔɔ, itsyi lə betidi ba
laafo ntufləsəfləsə eto lekpa əsuə,
lə betidi ba díkekpə koko eto
disi, be ni diyifobi nəmə eto
kasɔ? Nya be nkpe lə nnya
əsuə? Lə sitinti ini fe kase
bətsyuə laatɛyi bənkə bensiembo-
takasə bəkpənkpə bəbə nkpəə be
ini eso ele bə bəfləsə betidi bamə
ntu lə mba díkekpə bafe eto disi?
30 Nya bo mba ni batɔnkpe tsya
nkpə? Beso bo tsya eto nkpə nkpe
lə bulə əsuə lefe saa? 31 Mɔ bay-
imi, ukpə eto bulə təkəko mɛ diyi
saa nə kale disiə! Nya maabesə
əsuə kato kətə ukpə lə mi disi itsyi
lə kase buyifo bani ku Bonamute
Kristo Yesu eso. Nyaso məələkə
nyamfo kate wuee nɛ. 32 Fɛɛ lə
kawunsiə kamfo eto nsusu əsuə
eso ete mínkpɔ ku betidi ba nte fe
bebutubuki lə Efesoo, be ni kutəkə
ko mínyə lə nnya əsuə? Nya lə
betidi ensiembotaka betsyi ɔkɔmə
bəbə nkpə sitintii, nyalɛ biyi biə
iyifo fenkə, buyifo fe kase lekpa
ditsyuə nlɛ bɔtɛyi nkə,
"Bitə lə budi lə bunə,
itsyise kusɛ ete boə bəkpə nɛ."
33 Biəntə lə bawɛ mi bakpe.
Sɛyɛtsyuə bua eto betidi aabiasə
ditsyəbi sɛɛ eto ole. 34 Bisinkli bifi
nsusu lə asa sɛɛ buyifo əsuə, lə
bɛyɛ asa bua buyifo. Nlɛ mi etiki
budi wuee bə lə kofani lə kɔlɛ mi,
itsyise mi bətsyuə enyi Onanto.

Paulo Édi Etiki Itsyi Lə Bəkpənkpə Eto Businkli Kataka Ƒsuə.

35 Utsyuə ebɔtɔ nkə, "Ntsyə
bunsi bootakasə bəkpənkpə nya
ntsyə boosinkli bəbə bəsiə nkpə?
Nya nte əsuə nnya eto okle lɔɔkɛ
mə?" 36 Mi betidi eto bamumu! Lə
ato diyibibi lə kasɔɔ, dienkə kafi-
ani lesa nə nkpe nkpə lə díembu
lə sitə əsuə. 37 Nya lesa nə
bétoo, edisa eto dibibi ete yeedi fe
lentabi nye edisa ətsyuə eto dibibi
ete dini. Nya inni lesa nəmə eto
uyibi ni nnya bífi békpe lə kasɔ
fɛ diabe. 38 Onanto ətə diyibibi
nəmə ditsyəbi nə ke woala. Wəətə
diyibibi saa ku ni uyi eto okle nə
lɛlɛkɛ itə ni.
39 Nya asa nnya kenke nkpe
nkpəə, ətsyuə saa ku nnya əsuə
eto sinə. Betidi eto əsuə eto sinə
kpe lete. Nya nko ni bebuki tsya
eto əsuə eto sinə nɛ. Baklɔbɛ tsya
eto əsuə eto sinə kpe lete nya ketu
eto sinə tsya əsuənkpe lete.
40 Kato eto asa kpe. Nya kasɔ
mfo eto asa tsya nkpe. Asa nnya
nkpe kato eto əsuə eto bɔnɔ bobe
kpe lete lə nnya nkpe lə kasɔ mfo
eto əsuə eto bɔnɔ bobe. 41 Kofe
ku ko diyəndebi ku kofande tsya
eto diyəndebi nkpe lete. Nya
befandebi tsyaa, mə diyənde kpe
lete. Nya lə befandebi nti ku-
laa tsyaa, letekɛkɛ kpe lə mə
diyəndebi əsuə.
42 Nko ke yuutsyə lə lefe nə
Onanto lootakasə bəkpənkpə ut-
syiko ɔkɔmə nya boosinkli bəbə
bəsiə nkpə nɛ. Lə bebikə utidi
eto sinəə, siyifo lesa nə luubu
ebia. Nya lə batakasə wə baboko
nkpəə, weensi embukpə. 43 Lə
bebikə wəə, weensiannɔ bobe nya
wəəyuə. Nya lefe nə bátakasə wə
betsyiko ɔkɔmməə, woanɔ bobe nya
woakɛ əsuəale. 44 Lefe nə bebikə
wəə, uyifo kawunsiə eto əsuə eto
sinə sia díkpə.
Nya lə batakasə wə baboko
nkpə, uyifo lɛwɔnɔ eto əsuə. Lə
kawunsiə eto əsuə kpee, nyalɛ
bete biə lɛwɔnɔ kemiə eto əsuə
tsya kpe. 45 Itsyise ekpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bə, "Utidi tutɛ wə ni Adam,
Onanto uni diyifo wə nya útə wə
nkpə fe kawunsiə eto utidi." Nya
Adam fɛfɛ əmfoo, wə ni Lɛwɔnɔ
nə ləətə nkpə nɛ. 46 Inni lɛwɔnɔ
nə nkpe lə bo ləətə boeyifo asaa,
laatɔ. Bomu əsuə eto sinə laatɔ̃.
Nya kama fɛ lɛwɔnɔ nə nkpə
kemiə ləələkə. 47 Adam tutɛ wə
Onanto díyifoo, úləkə wə utsyiko
sitə əsuə. Nya Adam nuəfə alɛ,

kato utsyi úbə. 48 Nya betidi ba
nkpe lə kasɔ mfoo, mə eyifo fe
utidi wə buləkə betsyiko lə kasɔ
eto sitə hã əsuə. Nya mba beyifo
itə katoo, mə tsya eyifo fe utidi
wə ditsyi katoo, úbə. 49 Fe kase
bunte fe utidi wə lɛbɔ utsyi lə kasɔ
mfo eto ditsyəbii, nko ke ini bə
utidi wə ditsyi kato ubəə, ebutə
nkə bofo wə ditsyəbi nɛ.

50 Mɔ bayimi, nyamfo eto kasɔ
ləkələkə ni bənkə lesa nə ni əsuə
eto sinə ku kɔtɔɔ, əmbofo kedikɔ
bunyə lə Onanto eto sekakedikɔ.
Nya lesa nə laabiaa, embofo
kedikɔ bunyə lə lesa nə laambia
əsuə.

51-52 Bɛnɔ akulasa nyamfo.
Inni bomblɛ kenke luukpə.
Fɛɛ lə bəfə kakpatsyaku fɛfɛɛ,
bɔɔtsyi bomblɛ eto ditsyəbi
bawuninsə. Nya wuuyifo nnya
nko lə dinəmisɔsɔ lɔni kplo əsuə.
Itsyise lə kakpatsyaku fɛfɛ əfəə,
Onanto ebotakasə bəkpənkpə
ɔboko nkpə itə bensiembukpə
kulefe. Nya woofloma bo ditsyəbi
kenke. 53 Itsyise lesa nə labiaa, ele
bə lefloma ku nə lambia lə dibə
lefo lə nə labia eto kɛnyɛ. Nya lesa
nə ləəkpə tayaa, woofloma ni lə
nə ləənkpə lə dibə lefo lə ni kɛnyɛ.
54 Nyaso lə asa nyamfo əbə itə nko
nya baafloma asa nnya laabia isu
nnya lensiambiaa, nyalɛ Awɔnisa
Kɛnkɛ eto Kukue eto etiki nnya
nlɛ bɔtɛyi nkə, “Bátsylɔ ukpə eto
ditsyəbi butəkə wə kato!” əbə itə
nko sitinti. 55 Nya báwɔni tsya
balɛ bɔtɛyi bənkə,

“O Ukpə, sieti fə əsuəale nyamə
nte?
Nya se fə əsuəale eto obé əmə
faata bo nte?”

56 Ukpə əənyə əsuəale nya woata
bo obé ɛyɛ lə lebuayifoyifo eso.
Nya əsuəale nnya lebua ləənyə
etsyi lə kɔfi əsuə. 57 Fɛɛ boasɔ
Onanto ani. Wə uni ditə nkə
butəkə lebua kato ɛyɛ lə Bona-
mute Yesu Kristo əsuə!

58 Nyaso, mɔ bayimi lala, bińyə
kekleke, biəntə disi. Nya bińyə
kekleke lə Bonamute eto keyifo
əsuə lefe saa. Itsyise biyi biə
kulesa əmbə bə biuyifo ni lə Bona-
mute Yesu eto keyifo əsuə ka luuy-
ifo kebimbale.

16

Okokoko Kətə Mba Léfo Onanto Bánɔ Bamba.

1 Mɔmɔɔ, bɛwɔni mɛ lesatsyuə
itsyi lə atabi nnya bela biə biako
lə bifi bisu bɛwunsəko Onanto
eto betidi ba nkpə lə Yudea eto
kasɔ əsuə. Nya ɛlɛkɛ bə biyifo
nya eto okle míntɛyi Galatiafɔ eto
bafokanɔfɔ miə beyifo. 2 Nya lə
Kɔsida saa Kɔsida eto diyi əsuəə,
ele bə utsyuə saa muə əsuə ut-
syə ku lesa nə woofo boko itsyi
lə lesa nə ofo bunyə əsuə bə
yembusu iyifo bə bako oko əmə
lekolɛwɛ lə lefe nə mínkə míndufə
mi ɔflɔ mfó. 3 Nya lə mbə ndufəə,
mɔɔwɔni kukue nkpe lə betidi
ba biləkə lə kɔni, ko boofi balɛ
bayɛnko ku mi ətəsa nnya befi
bantɔnko lə Yerusalem. 4 Nya lə
ɛlɛkɛ bə mintsya suu, nyalɛ bonko
mə ebɔyɛ busu.

*Paulo Eto Kusuyɛyɛ Eto Ket-
syue.*

5 Mɔɔyɛ Makedonia fɛ mooyo
mi ɔflɔ, itsyise ele bə nyɛ mfó fɛ
lə mbə. 6 Iyifo mɛ fe muudi eyi
asiani lə mi ɔflɔ mfó. Ditsyuə
mɔɔkɛ lə mi ɔflɔ ku lɛyɔ lefe. Lə
nnya kamaa, biɔwunsəko mɛ lə
mɔ kusuyɛyɛ əsuə kesu kaka ke
elə bə nsu. 7 Manla miə maakpɔ
mbə nyɛ mi ɔflɔ ete. Bomuu,
moola miə maakɛ lə mi ɔflɔ itə
lefe sɛkɛ ditsyuə lə Bonamute ətə
mɛ kusu nko.

8 Mɔɔkɛ lə Efeso mfo isu ese lə
Pentekoste eto diyi əsuə. 9 Kusu
sɛɛ asini mɛ tinti lə mfó, bə nyifo
keyifo ka nkpe kutəkə tinti, ite bə
betidi ba ńyə mɛ lə əsuə fui itsyi
lə keyifo ka meeyifo əsuə eso.

10 Lə Timoteo əbə udufə mi
ɔflɔɔ, bebe biə befo wə kukɔnɔ.
Itsyise Bonamute eto keyifo tsya
ete ɔnlɛ buyifo fe mɔ ke. 11 Yanle
bə mi kuutsyuə saa ńyə wə lə əsuə
ubu wə sikpefi. Bomu befo wə, lə
bɛwunsəko wə bə lə wə kusu bɔyɛ
əsuə ku diyuə bə lə usi usinkli ubə
mɔ ɔflɔ buɛɛ. Itsyise nlɛ wə kusu
bobe miə wə usinkli ubə ku bo
bayimisani lefo banɔ.

12 Mɔmɔɔ itsyi lə bɔyimi Apolo
eto etiki əsuəə, mbɔlɛ wə kola
kekleke miə ubə mi ɔflɔ ku wə
bayimi bətsyuə. Fɛɛ woantɔnɔ tɔ
nkə wəəbə lə lefe nəmfo əsuə tɔ.
Fɛɛ mfo nnɔ miə lə lefe ətə wə
kusu koo, wuubə.

Bokla Ku Kusutɔtɔ.

13 Bitəkə ənə, lə bińyə kekleke
lə mi bofokanɔ əsuə. Bekpe utu
lə binyə kekleke. 14 Nya biyifo mi
keyifo saa ku lelabi.

15 Biyi Stefana ku wə diyo eto
betidi. Mə ni betidi tutɛ ba lɛtsyi
bawuninsə báfo bánɔ lə Akaia eto
kasɔ eto lekpake mfó. Nya béfi
mə əsuə bətəkawunsəko mba eto
əsuə bákpasə. Mɔ bayimi, nlɛ mi
lekpakpa minkə 16 bitə kusu faa
batɔnkotɔnko bamfo ku babamba
ba laawunsəko mə lə mə keyifo lə
batɔnko mi.

17 Yiafo mɛ disuəyuə bə Ste-
fana ku Fortunato ku Akaiko əbə
bedufə, nya eyifo mɛ fe mi ini
minyə. 18 Bətə bə insi nyə əsuəale
fe kase bákpe mi əsuəale. Nya
betidi bamfo eto oklee, inyə bə
bitə mə dibu sitinti nɛ.

19 Bafokanɔfɔ ba nkpe lə Asia
eto kasɔ eto lekpake mfo kenke bə
bəəsiəsə mi! Akwila ku Priskila
ku mə mbaa laatsya lə mə diyo bə
bəəsiəsə mi kukɔnɔ lə Bonamute
eto diye əsuə. 20 Bo bayimi ba
nkpe mfo kenke bə bəəsiəsə mi o-
o!

Bɛbuta bətsyuə lə bisiəsə
bətsyuə fe bayimi lala.

21 Mɔ, Paulo kosate, dífi mɔ kɔni
minlɛ nyamfo bɔwɔni kəsiəsə mi.
22 Utsyuə saa wə laanla Bonamu-
tee, yoole wə lə əsuə. O Bona-
mute, bə!

23 Bonamute Yesu eto lefonə lə
disiəko mi. 24 Mfi mɔ lelabi tinti
nlɛ mimblɛ kenke butə lə Kristo
Yesu eto diye əsuə. Ibə itə.

2 KORINTOFƆ
Kukue Nuəfə Ko Paulo Lɛwɔni Útə Korintofɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto
eto lelabi əsuə mimfiani Bona-
mute Yesu Kristo eto ɔtɔnkpee,
mɔ ku bo ɔyimisani Timoteo nlɛ
kukue komfo bɔwɔni kətə mi,
Onanto eto bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa nə nkpe lə Korinto ku
betidi ba kenke Onanto eto betidi
lə Akaia eto kasɔ kenke.
2 Bɔlɛ bɔtɔ boə Boanto Onanto
ku Bonamute Yesu Kristo eto le-
fonə ku diyuə lə disiəko mi.

Paulo Aasɔ Onanto Ani Lə Bo Kanyinyənyə Saa Ƒsuə.

3 Bitə lə bufi atɛsɛ butə Onanto
wə ni Bonamute Yesu Kristo eto
Anto. Wə ni anto wə ləənyə
bo kaminsə, nya woawunsəko bo.
4 Waamansə bo lɛkɔ lə bulə saa
bo leetu bo, itə bə lə bo tsya
lə bofo bo bətsyuə bɔwunsəko lə
mə bulə saa kəmiə. Nya fe kase
Onanto laawunsə ko boo, nko ke
ele bə bo tsya wunsəko bo betidi
ba nlɛ kanyi bunyə nɛ. 5 Itsyise
fe kase boənyə kanyi kpə fe nka
eto okle Kristo tsya dínyəə, nko ke
ini bə lə bo lɔniyifoyifo ku Kristoo,
Onanto tsya laamansə bo lɛkɔ sit-
inti nɛ. 6 Lə báte bo ohiãa, báte
bo ohiã bə lə Onanto lə omansə
mi lɛkɔ, lə ofo mi lə nkpə. Lə
bámansə bo lɛkɔɔ, bámansə bo
lɛkɔ itə lə Onanto lə omansə mi
lɛkɔ bə lə befo buńyə kekleke lə
mi kanyinyənyə kamfo eto okle
əsuə fe kase bo tsya leeyifo lə
kanyinyənyə kamfo eto okle seka
kəmiə. 7 Kulesə saa embofo bo
kusubebe lə mi disi butinkəsə,
itsyise fe kanyi ka biənyə fe bo
ke sekaa, nko ke Onanto loomansə
mi lɛkɔ fe kase úkamansə bo tsya
lɛkɔ seka.
8 Bayimi, bola boə bete bulə
bo eto okle dítu bo lə Asia
eto kasɔ kukɔnɔ. Kanyi ka
búnyə ákɛ ale itə bo tinti itə bə
bóensibe kusu boə bɔɔkɛ nkpə
kulaa tsya. 9 Lə sitintii, iyifo
bo fe dikpənkpi bálo bo! Fɛɛ
nyamfo əbə itə nko bə lə bufi
bo kusubebe butəkə lə Onanto
wə laatakasə bekpənkpə ketsyiko
ɔkɔmə kaboko nkpə əsuə, inni
lə bo mate eto əsuəale əsuə.
10 Úləkə bo utsyiko lə ukpə eto
bulə kplɛ kəmiə. Nya unsi
wuukələkə bo tsya lefe saa. Sitin-
tii, wə ini bɔnlɛ kusu bobe boə usi
wuuləkə bo tsya kokoko, 11 lə kase
biato ola lə bo disi eso. Itsyise
lə betidi kpə aato olaa, Onanto
ebɔnɔ mə olatoto nya betidi kpə
lɔɔsɔ wə ani lə kase ɔ́wunsəko bo
eso.

Paulo Átɛyi Lesa Nə Eso Ƒtsyi Wə Ketsyue Ƒwuninsə.

12 Lesa nə eso boabesə əsuə kato
ni bənkə bo akɔɛsi anlo bo dikpi,
itsyise bɔ́lɛ bo əsuə kukɔnɔ lə
betidi kenke eto ənəmi. Nya bo ku
mi eto nkpəsiəsiə áyɛ lə Onanto
eto kusu əsuə, nya kawɛ ləmbə
lə nnya kəmiə. Inni kawunsiə
kamfo eto kobetete əsuə buufi
bunsi nkpə ku mi nko, bomu lə
Onanto eto lefonə ku wə əsuəale
nnya əsuə bútəkəko eso. 13-14 Asa
nnya biofo bokla kanɔ kasɔɔ,
nnya hã ete boawɔni kətə mi nɛ.
Nya ite bə asa nyamfo eto ətsyuə
eto kasɔ ete bɛnɔ mɔmɔ tsyaa,
mfo nnɔ miə biubə bɛnɔ bo kasɔ
belosə kenke, nya yuutə bə biofo
əsuə kato bobesə lə bo disi, nya
bo tsya loofo əsuə kato bobesə lə
mi disi lə Bonamute Yesu eto diyi
nəmə əsuə.
15 Lə nnya mimfo nyamfo kenke
minɔ nko esoo, minka nsusu
búləkə miə eni lə nka mi ɔflɔ bɔyɛ
bə lə mi disuəyuə lə diyifo sinuə.
16 Tutɛɛ, eni lə mbə nyɛ mfó lə ntɔ
lə Makedoniaa, ku lə nlɛ businkli
nlɛ bubəə, bə lə bɛwunsəko mɛ
lə nsu Yudea. 17 Se mínləkə mɔ
nsusu miə lə nyifo nkoo, bote
nyamfo nlɛ bə meenyifo asa lə

kusu əsuə? Nya bote nyamfo
nlɛ bə kawunsiə kamfo eto nsusu
meefi keyifo asa fe utidi wə laatsyi
wə nsusu kawuninsə mləməmlə
katɛyi nkə, ee ku owo lə lefe lɔni
nəmə ke əsuə?
18 Bomu fe kase Onanto laatɛyi
ɔnukualɛɛ, nko ke ini lesa saa nə
bɔ́wɔni bótsyese mi ni nɛ. Nya
inni fe kase utidi laakpɔ katɛyi
nkə ee kesinkli katɛyi nkə owo,
inni. 19 Onanto eto Ubi Yesu Kristo
eto ditiki nə mɔ ku Silvano ku
Timoteo lébe letsya bútə mii, inni
nwə laatɛyi nkə ee usi ɔtɛyi nkə
owo tsya. Bomu uyifo nwə eto di-
tiki ni ee lefe saa. 20 Itsyise Onanto
eto kɛnyɛ saa ka ɔ́tɛyi útsyəə,
əbə itə ɛyɛ lə Yesu Kristo əsuə.
Nyamfo eso boatɛyi ɛyɛ lə wə əsuə
boənkə, “Ibə itə nko.” Bə lə bufi
atɛsə butə Onanto. 21 Onanto ətə
nkə bo ku mimblɛ kenke yifo bani
ku Kristo nya wə kosate díləkə
bo útsyə nkə buyifo wə kekyifo.
22 Wə ni nwə dítəkə bo léba útsyə
úfi óte nkə wə mbə bo lefe saa,
nya úfi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ókpe bo
lə akɔɛsi fenkə lekpotsyətsyə itə
lə asa nnya kenke buubə boofo
butsyiko lə wə ani.
23 Onanto ni adansiɛ lə mɔ ku
mi nti nkə kaminsə mínyə mi eso
mínnyɛ Korinto busu nɛ. 24 Inni
bənkə lə bufi lesa nə bofo bɔnɔ
bɔnyinkə mi bokpe eso, itsyise mi
bofokanɔ fe dińyə kekleke koko.
Nyaso bɔnlɛ keyifo buyifo ku mi
bə lə binyə disuəyuə nɛ.

2

1 Nyaso nyifo mɔ nsusu minkə
mensiembubə mi ɔflɔ bə lə mbə
nló mi ani. 2 Itsyise lə mbə nló
mi anii, owoe nsi lɔɔkɛ wə lookpe
mɛ disuəyuə, enso mimba mə ke
mintə ani léló mfó? 3 Nyaso
míwɔni kukue kekleke nkomə
míntsyese mi nɛ, itsyise mánla
miə lə mbə mfó, yuutə buitə bə
ani ló mɛ. Fɛɛ mi ni betidi ba
ele bə bekpe mɛ disuəyuə nɛ.
Nya mfo nnɔ miə lə nlɛ disuəyuə
bunyəə, mi tsya əənyə disuəyuə
nkomə ke. 4 Sitintii, kukue ko
míwɔni míntə mi mfóo, nwɔni ko
lə bulə kpə ku lə binəntu əsuə.
Nya mánwɔni ko bə lə itə ani lə
eló mi kutsyuə, bomu bə le binyə
bitsyə lekpo kase maala mi sitinti
eso.

Paulo Éfi Obuayifo Utsyuə Eto Lebua Ɔtsyɛ Wə.

5 Nyaso lə utsyuə útə ani áló
utsyəə, inni mɔ mate ete úyifo
nko. Bomu boofo bɔtɛyi lə kusu
kutsyuə əsuə boə bomblɛ kenke
utə ani léló. Fɛɛ manla miə boəkə
wə kotomɛ bosonsə. 6 Kase mi
kpə díkənə utidi əmfo koto lə mi
ntii, əsiə itə wə. 7 Nyaso bifi lesa
nə úyifo bɛtsyɛ wə lə bekpe wə
nkɛale bə lə ɛyɛ wə bulə lə eló
wə ani kenke. 8 Lə nyamfo esoo,
nlɛ mi lekpakpa miə bekpe wə
nkɛale lə biləkə bete wə biə bisi
biala wə sitinti. 9 Nwɔni mi kukue
komfo itsyise nla miə lə mfi nto
mi mbe miə bińyə kekleke ku lə
bietsyue asa nnya kenke maate mi
koto lefe saa. 10 Lə bífi utsyuə eto
botakebu bɛtsyɛ wəə, mintsya éfi
ntsyɛ wə. Nya lə mfi botakebu
butsyuə ntsyɛ lə butsyuə kpe bə
ele bə mfi ntsyɛ kulaa tsyaa, lə
mi eso mímfi míntsyɛ lə Kristo
eto ənəmi. 11 Nnyifo nyamfo nko
lə kase Obonsam ləmbotafa mi,
itsyise buyi wə kobe.

Paulo Ála Nkə Lə Ɔnɔ Mə Etiki Lə Tito Ɔflɔ.

12 Se mínsu míndufə Troas eto
Umə miə lə nsu mbe Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya itsyi lə Kristo əsuəə,
nnyə miə Bonamute ébɔsini kusu
itə keyifo kamə lə mfó. 13 Fɛɛ
ílə mɛ tinti itsyise mənnyə mɔ
ɔyimisani Tito mfó. Lə nyaso ntɔ
kusu nya mímfe mínsu Makedo-
nia.

Boətəkə Kato Lə Kristo Eso.

14 Fɛɛ boasɔ Onanto ani! Nya
ɛyɛ lə lɔniyifoyifo ku Kristoo,
Onanto aayɛnko bo lefe saa fe

ndomufɔ ba ləətəkəko Kristo lə
wə katobutəkə eto bɔyɛ əsuə. Nya
Onanto aayɛ lə bo əsuə kabe
Kristo letsya kate kawunsiə kenke
fe kase nnuəbi bo laanyi fififi eto
ufiebi laayɛ katsyo kesu kalebe
saa. 15 Itsyise buyifo fe ufiebi
wə laanyi fififi wə Kristo dífi útə
Onanto wə leesensə kesu betidi
ba nyɛ lə kusu sɛɛ əsuə itə bofo
ku mba nyɛ lə kusu bua əsuə ntɔ
lə bonya əsuə. 16 Itə betidi ba
lembunyə nkpə manloo, buyifo fe
ufiebi wə laate mə bə bonya eto
ole beni. Fɛɛ betidi ba luunyə
bofoo, buyifo fe ufiebi wə ləətə
nkpə manlo itə mə. Nya lə sitinti,
owoe loofo keyifo kamfo eto okle
buyifo? 17 Bunte fe betidi kpə
ba laafo Ditiki Sɛɛ nəmə kayɛnko
fe bikə bia baate lə asi. Fɛɛ se
ini Onanto díləkə bo esoo, buyifo
bani ku Kristo nya boedi etiki
lə ɔnukualɛ əsuə lə Onanto eto
ənəmi fe Kristo eto beyifoyifo.

3

Onanto Ǝtə Bo Nkpə Lə Kɛnyɛklekle Fɔfɔ Ǝsuə.

1 Bote nyamfo nlɛ nkə busi bɔlɛ
bo əsuə bɔtɛsɛ? Fe kase inte
itə betidi bətsyuə sekaa, isi ehiã
kukue bofo ketsyiko mi ɔflɔ nye
kaboko mi itə bo buləkə kate? 2 Mi
kosate ni kukue ko nkpe bo, ko
bákawɔni bákpe lə bo ketu kəmiə
itə le utsyuə saa loofo bote ku
lə okla. 3 Ekpa wuee bə Kristo
kosate lɛyɛ lə bo əsuə nya útə nkə
bofo bɔnɔ. Nyaso mi ni kukue
ko ɔ́wɔni. Inni awɔnisa eto ntu
úfi ɔ́wɔni asa nyamfo. Bomu
Onanto Eto Lɛwɔnɔ nə nsi nkpə
eto əsuəalə úfi ɔ́wɔni nnya. Nya
wánwɔni nnya lə aba əsuə fe kase
úyifo nnya lə lefe nə léfe mmə,
bomu lə betidi eto ketu kəmiə.

Kɛnyɛklekle Fɔfɔ Eto Batɔyɛ.

4 Boofo bɔtɛyi nko boə bokpe
kəńyəkɔ ka Onanto dítə bo ɛyɛ lə
Kristo əsuə eso. 5 Bumbə kɛnyɛ
boofo bɔtɛyi boə bokpe əsuəale
lə bo əsuə boafo keyifo kamfo
buyifo. Bomu əsuəale nnya nkpe
bo etsyi Onanto ɔflɔ. 6 Wə ni
nwə díyifo nkə bɔkɛ əsuəale lə
bofiani kɛnyɛklekle fɔfɔ kamə eto
batɔnkpe. Nya kɛnyɛklɛklɛ fɔfɔ
kamfo anyɛ lə afi koko nnya
báwɔni bətsyə əsuə. Bomu kayɛ
lə Onanto eto Lɛwɔnɔ əsuə. It-
syise afi nya báwɔni bətsyəə,
aaboko ukpə. Fɛɛ Onanto eto
Lɛwɔnɔ əətə nkpə.

7 Onanto eto afi nnya báwɔni
kokoko mfóo, eyifo etiki nnya
báwɔni bətəkə lə aba əsuə. Nya
lefe nə béfi nnya bətə betidi,
Onanto eto diyənde ətə bə Moses
eto ənəmi əyənde. Nya íte
bə diyənde nəmə ələkə ibu lə
Moses eto ənəmi tsyaa, Israel bebi
mámfo buńyə kabe wə ənəmi.
Nya lə afi nnya laafo bo dikpənkpi
bolo ələkə əsuə ete ku Onanto eto
diyənde nkoo, 8 nya lɛ wə Lɛwɔnɔ
eto lɛbɔbi eto diyənde so ditutɛ
famfamfa. 9 Nya lə kɔfi koko ko
laalo utidi dikpənkpi áfo diyənde
nəmfo eto okle butə, ele bə bote
boə Ditiki Sɛɛ nə leeyifo bomba
leeyifo kasɛɛ eto diyənde eboso
ditutɛ eto lele kenke. 10 Bɔlɛ bɔtɛyi
nko itsyise diyənde kplɛ nə nkpe
mfo mɔmɔɔ, éyifo dinyəndə nə
lɛkɛ kɔ fe lɛni. 11 Nya lə lesa nə
lɛkɛ itə lefe kliminti ənyə diyənde
nəmfo eto oklee, nyalɛ lesa nə
nte itə manlo manlo eto diyənde
eboso famfamfa. Ni diyənde so
nəmfó kon.

12 Nya se bonkpe kusubebe lə
lesa fɔfɔ nə ləmbə kalokɔ esoo,
nyaso boedi etiki saa wuee ku
ɔkɔɛ nɛ. 13 Nya bunte fe Moses
wə dífi ofiamɛ úti wə ənəmi itə lə
Israel bebi lə buunnyə bə Onanto
eto diyənde nə lɛkɛ lə wə ənəmi
lɛ bɔni kalo. 14 Sitintii, mə nsusu
mányɛ etsyo, ibə ese lə mi. Ite fe
ofiamɛ wə mfo eto okle si uti mə lə
nsusu lə balɛ kɔfi koko eto kukue

komfo eto ditiki bokla. Itsyise lesa
nə hã luutə bələkə ofiamɛ əmfó
bato bakpe ni lə utidi lə ufi wə
əsuə okpe lə Kristo əsuə. 15 Sitinti
ibə ese taa mmii, lə balɛ Moses
eto afi eto kukue eto etiki nyamfo
boklaa, iyifo fe ofiamɛ əmə si uti
mə lə nsusu. 16 Fɛɛ lə utidi átsyi
ɔwuninsə úfi əsuə útə Bonamu-
tee, ófiamɛ wə leeti wə nsususu,
aasini nya waanɔ etiki nyamə
kasɔ. 17 Nya mɔmɔɔ, Bonamute
wə bɔnlɛ bokpadi mfo, ni Lɛwɔnɔ
nəmə nɛ. Nya kaka Bonamute
eto Lɛwɔnɔ nkpee, əətə kusu itə
əsuə əsuə eto busiə. 18 Nya bomba
mblɛ kenke ba kulesa saa enti
bo lə ənəmi bɔnlɛ Bonamute eto
diyənde nəmə buləkə kate wuee.
Balɛ bo bɔtsyi kawuninsə kətsyə
lə wə ditsyəbi nəmə əsuə nya
bo diyənde nəmə nlɛ kato bobe
kakpe. Bonamute əmə ni Lɛwɔnɔ
nə nlɛ nyamfo buyifo nko nɛ.

4

Bute Fe Ekplibi Nnya Báto.

1 Onanto lə wə kaminsənyənyə
əsuəə, dífi keyifo kamfo ókpe bo
lə kɔni. Lə nyaso ani anló bo lə
ke buyifo əsuə. 2 Búləkə ato lə
asabiɔmbiɔ ku afanisa saa buyifo
əsuə. Bɔ́ni awɛsu saa ku Onanto
eto ditiki nəmə bɔtsyi kawuninsə
lə kusu saa əsuə. Bomu boələkə
ɔnukualɛ kate. Boəsiə nkpə bo
lekpa wuee lə Onanto eto ənəmi
itə utsyuə saa ebunyə bo ditsyəbi
sɛɛ utsyə lekpo. 3 Nya lə Ditiki
Sɛɛ nə boabé letsya mfo eyifo
akulasa itə betidi betsyuəə, bete
biə mba nyɛ lə konyasu əsuə ete
iyifo akulasaa itə. 4 Nya be-
tidi bamfó mámfo bánɔ itsyise
kawunsiə kamfo eto olo, Obon-
sam, éti mə ənəmi. Nya weeti
mə kusu bə baamfo Ditiki Sɛɛ
eto lekpasə nə mə bunyə. Lek-
pasə nə laabɔ ketsyi lə Ditiki Sɛɛ
nə ditsyi Kristo eto diyənde əsuə
wə ni Onanto kosate eto ditsyəbi.
5 Boambe bo kosate eto əsuə letsya
kətə mi, bomu Yesu Kristo ni nwə
eto ditiki boabé letsya kətə mi boə
wə ni Bonamute. Nya bo eyifo
beyifoyifo itə mi lə Yesu eto disi
eso. 6 Onanto wə lɛtɛyi lə kawun-
siə eto ketsyikokɔ nkə, “Lekpasə
yənde lɛbɔ ditsyi ketuntu əsuə,”
ke ni Onanto wə dítə nkə wə
lekpasə yənde lə bo ketu kəmiə
lə ditə nkə bunyə Onanto eto
diyənde nə nlɛ buyənde lə Yesu
Kristo eto ənəmi butsyə lekpo.

7 Fɛɛ bomba léfo asafokoya
nyamfo itsyi Onanto ɔflɔɔ, te fe
sɛfɔte eto ekplibi. Nya ite nko lə
iləkə eté sitinti bə, inni bo ɔflɔ
əsuəale kplɛ kenke nyamə ditsyi,
bomu itsyi Onanto ɔflɔ. 8 Boənyə
kanyi lə lefe kpə əsuə, fɛɛ bulə
bomə aanso bo ani. Yaakpe
bo nsusu bulə, fɛɛ yaanló bo
ani. 9 Balo kpə əətəkəko bo, fɛɛ
Onanto aanyani bo kətsyə. Ite bə
baayinkə bo kakpe lə kasɔ tsyaa,
bambiasə bo. 10 Lefe saa, bo əsuə
eto sinə əənyə kanyi ka laale Yesu
eto ukpə eto okle. Bə lə nkpə bo
bunsi, lə bole Yesu eto nle. 11 Lə
sitintii, nkpə bo bunsi kenke kpe
lə ukpə eto bulə kəmiə lə Yesu eto
disi eso bə lə bənyə Yesu eto nkpə
eto ditsyəbi lə bo əsuə eto sinə
bətsyə lekpo lə bo. 12 Lə mmə
esoo, ukpə lɛ keyifo lə bo lefe saa,
fɛɛ nkpə lɛ keyifo lə mi əsuə.

13 Báwɔni lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue əsuə bənkə, “Mfo nnɔ,
nyaso mímbe wə letsya nɛ.” Nko
ke ini bə bo tsya áfo bɔ́nɔ eso bóbe
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya nɛ. 14 Nya
buyi boə Onanto wə létakasə
Bonamute Yesu utsyiko ɔkɔmə
óboko nkpəə, wə əmə ke ebo-
takasə bo tsya ku Yesu oboko nkpə
nya wookpa bo ku mi kenke oboko
wə ənəmi. 15 Mi lɛlɛkəsə eso
asa nyamfo kenke nte nko. Nya
kase mba Onanto nlɛ wə lefonə
bote nlɛ bufui kakpe, ebutə bə mə
lɛninsɔ lə lebe kato lekpe bə lə befi

batɛsə Onanto.

Buunyə Dibu Ku Dusuənyuə Kpə.

16 Lə nyamfo eso boəntə ani laalo bo, lə bo əsuə eto sinə lɛ buku kulaa tsyaa, buyi boə bo lɛwɔnɔ kəmiə eto nkpə lɛ boto kətəkə lefe saa. 17 Nya kanyi sɛkɛ ka bɔnlɛ bunyə mɔmɔɔ, embutsyə ɛklɛ, bomu bɔlɔ kanlɛ bo əsuə kətsyə itə diyənde kplɛ nə ləmbə kalosəkɔ. Boəmbofo ni bufi katesɛ ko kanyi saa. 18 Inni asa nnya boənyə əsuə boefi bo ənəmi kətəkə, bomu lə asa nnya boənnyə əsuə. Nya asa nnya boənyə ku ənəmi te itə lefe kliminti ditsyuə ete. Nya nnya bo ənəmi lembofo bunyəə, te itə lefe saa.

5

1 Nya lə bo əsuə eto sinə sia ni dibú nə kafo boəsiə lə kasɔ mfo abaa, bokpe diyo bamba lə Onanto eto Umə kato. Nya diyo nəmfoo, wə kosate dífi wə ani óto, nya diuńyə lefe saa. 2 Nya lefe nə əsuə bunsi lə kasɔ mfo lə sinə əsuəə, boala kawɔnɔ. Nya boabe kusu kekleke boə lə bofo Onanto eto sekakedikɔ eto umə eto əsuə eto sinə. 3 Nya lə bofo kato eto əsuə eto sinə siamfo, yensiembutsyə fe busi leya. 4 Nya se bunsi lə kasɔ kamfo eto sinə eto dibú kafo, busi boala kawɔnɔ lə bulə əsuə. Nya inni bənkə bola boə lə bɔbɔ lə kasɔ kamfo eto sinə əsuə. Bomu bola boə lə bofo Onanto eto sekakedikɔ eto sinə buti lə əsuə bə lə sinə sia ləənkpə lə sefo nsia ləəkpə eto kɛnyɛ kenke. 5 Onanto ni nwə lɛlɔ bo utsyə itə nko eto bofloma bomfo eto bubə. Nya úfi wə Lɛwɔnɔ útə bo fe lesa nə bufi bɔnlɛ kusu bobe uyi bose itə asa nnya kenke ɔ́lɔ utsyə bo eto bubə.

6 Nyamfo eso bonkpe ɔkɔɛ lefe saa nɛ. Nya buyi boənkə lə bokpe lə əsuə eto sinə siamfo əsuə, boanyotɔ Bonamute ɔflɔ nye wə ənəmi. 7 Nya nkpə bo bunsi mfoo, busi mu lə bofokanɔ əsuə. Nya inni lə lesa nə bo ənəmi kənyə lə bote ini. 8 Bokpe ɔkɔɛ tinti nya enkpe bo ɔkɔɛ enso lə boyani əsuə eto sinə siamfo butsyə lə budufə Bonamute eto ku bo ənəmi bomu. 9 Nya lesa nə bɔnlɛ bɔbɛbɛ enso kenke ni bə, bokpe mfo o-o, bokpe lə Onanto eto umə o-o, ele bə buyifo lesa nə luudufə wə ənə. 10 Itsyise ele bə bomblɛ bɔ lɔ Kristo eto ənəmi bə lə okponko bo lekpo. Nya utsyuə saa loofo kayo ka dinyə itə lə nkpə bo usiə lə kawunsiə kamfo. Kase keni o-o, kabua keni o-o, Kristo ebofo wə kayo ɛyɛ lə nkpə bo úsiə lə kasɔ kamfo kɛnyɛ.

Bitə Lə Lɔniyifoyifo Lə Ləkə Bo Ku Onanto Nti Ɛyɛ Lə Kristo Ɜsuə.

11 Se bunyi boə ele bə bote Bonamute əmə sikpii, eso boakplatsya kefi nya kakpe betidi bamba əsuə bə mə tsya yifo nko. Onanto wə yi kase bunte kenke nya mfo nnɔ miə mi tsya yi bo ditsyəbi taa utu kəmiə. 12 Inni bənkə busi bɔlɛ bo əsuə bɔtɛsə kate mi, bomu bɔlɛ bokplatsya boə boətə mi lə bebesə əsuə kato lə bo disi eso. Nnla miə binyə kəńyənkɔ befo mbuayɛ butə betidi ba leefi əsuə eto dinyəsa kabesə əsuə kato, nya inni bə lə ditsyəbi sɛɛ eso. 13 Lə iyifo bətsyuə fe betidi ba disi lebia bunii, nyalɛ itsyi lə keyifo ka boeyifo əsuə ɛyɛ lə Onanto wə boala eso. Nya lə disi mambia boo, ite nko itə mi lɛlɛkɛsə. 14 Kristo eto lelabi nə onkpe itə bo eyi bo əsuə. Nya se ekpako bo boə utidi ɔni ete díkpə lə betidi ba kenke eto disi esoo, nyamfo lɛ bote bə bomblɛ díkpə. 15 Kristo əkpə lə betidi ba kenke eto disi bə lə mba nsi nkpə, mensisiə nkpə itə mə əsuə nye mə lelabi. Bomu lə bəsiə nkpə itə Kristo wə díkpə lə mə disi esoo, wə batakasə betsyiko ɔkɔmə.

16 Nya lə nyamfo eto kamaa, boensiemfi kawunsiə kamfo eto

betidi eto kɛnyɛ kakponko kuutsyuə lekpo. Ite bə bókponko Kristo lekpo lə kusu komfo əsuə lə lefe nə léfe mməə, mɔmɔɔ, boesienyifo nko.

17 Nyaso lə utsyuə ku Kristo éyifo banii, útə nkə ofiani utidi fɔfɔ. Nya wə utidi eto ditsyəbi koko nəmə ébubə lefe. Nya lɛfɔfɔ ébubə lefo lə ni kɛnyɛ. 18 Onanto ni nwə díyifo asa nyamfo kenke. Nya úləkə asa nnya lébiasə bo ku wə nti bə lə buyifo bani ku wə ɛyɛ lə Kristo əsuə. Nya wə ke ni nwə dífi keyifo kamfo ókpe bo lə ani nkə lə bunə betidi bamba boboko wə ɔflɔ lə ɔlɔ mə ku wə nti bafiani bahɔ. 19 Nya letsyabebe nəmfo ni nkə, Onanto, ɛyɛ lə Kristo əsuəə, ɔ́lɔ wə ku betidi ba kenke eto nti. Nya úləkə ato lə mə abuayifoyifo kenke əsuə. Nya keyifo ka úfi ókpe bo lə kɔni ni nkə, lə bɔtɛyi betidi ba kenke ditiki nə díyifo mə wə bahɔ.

20 Nya bo buni nyə lə Kristo eto kɛnyɛ. Nya Onanto kosate ni nwə nyə lə bo əsuə ɔnlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ. Nyamfo eso bunyə lə Kristo eto kɛnyɛ bɔnlɛ mi lekpakpa boə bitə lə balɔ mi ku Onanto eto nti. 21 Kristo ménnyifo lebua saa. Fɛɛ lə bo disi esoo, Onanto eyifo wə ófo bo abua útsyi, bə lə buyifo bani ku wə, lə bofiani mba nyɛ lə kusu sɛɛ əsuə lə Onanto eto ənəmi.

6

1 Se ini bonko Onanto nyɛ bɔnlɛ keyifo esoo, bɔlɛ mi lekpakpa boə mimba díkafo Onanto eto lefonəə, biambiasə ni. 2 Itsyise Onanto átɛyi nkə,

"Se lefe léyo bə nnyə fə kaminsəə,
nnɔ fə olatoto.
Nya se éyo diyi nə ele bə mmfo fə tsyaa,
nwunsəko fə."

Bɛnɔ! Nlɛ mi bɔtɛyi minkə mɔmɔ ni lefe nə ele bə Onanto nyə mi kaminsə nɛ. Nya mmi ni diyi nə ele bə Onanto fo fə lə nkpə nɛ.

Paulo Ǝnyə Kanyi.

3 Boanla boə kuutsyuə saa nyə kabua lə bo keyifo əsuə. Lə nyaso boanla boə boeyifo kulesa nə luuti kuutsyuə saa bofokanɔ eto kusu. 4 Bomu lə lesa saa nə boeyifo əsuəə, boələkə kate wuee boə Onanto eto beyifoyifo buni. Boəńyə kekleke lə kusu saa əsuə, lə bulə əsuə ku lə kanyinyənyə əsuə ku lə ohiã kəmiə. 5 Lə báblɛ bo nye bákpe bo lə Aba eto diyo nye báyele bo nye búyifo keyifo bosonsə əsuə nye bóənnyə lefe bolabe selabe nye búsiə kukpɛnsɛ tsya.

6 Boələkə kate boə buyifo Onanto eto beyifoyifo ɛyɛ lə kase boalɛ əsuə kɛnkɛ lə kobe ku dibusə ku kafo ɛkpɛ əsuə. Nya Onanto eto Lɛwɔnɔ nsi ko bo nya boala betidi ku kafo faa. 7 Boanwɛ betidi lə bo Ditiki Sɛɛ eto letsyabebe əsuə. Nya Onanto eto əsuəale nnya ntəkəko bo tsya aate nkə buyifo wə beyifoyifo. Bo nkpə sɛɛ siəsiə eyifo fe bemamakə bia boefi kakpɔ lema, kata bo əsuə disi tsya. 8 Bətsyuə əətə bo dibu nya bətsyuə tsya laakpe bo kofani. Bətsyuə aaka bo nya bətsyuə tsya laatɛsə bo. Betidi əənyə bo fe badia, fɛɛ ditiki eto ɔnukualɛ ni nə boatɛyi. 9 Betidi eyifo fe benyi bo, fɛɛ beyi bo kenke. Fe búkpə, fɛɛ busi nkpə! Bənə bo koto sitinti, tsya bánlo bo. 10 Ite bə beefi bo fe baminsətidi tsyaa, bɔlɛ disuəyuə bunyə lefe saa. Bəənyə bo fe bakombo, fɛɛ boətə betidi laafiani Onanto eto umə eto batabinyə. Bəənyə bo fe betidi ba kulesa lente. Fɛɛ bo bomu lesa saa nte nɛ.

11 Bo bayimi, Korintofɔ, búdi mi etiki kafo faa nya búmenkli bo akɔɛsi faa bútə mi. 12 Inni bo dímansini bo akɔɛsi bútə mi! Mi, bomu, dímansini mi akɔɛsi bítə bo. 13 Nnlɛ mi etiki budi mɔmɔ fe

kase ubianto leedi wə bebi etiki.
Nya fe kase búmenkli bo akɔɛsi
bófo mii, mi tsya menkli mi akɔɛsi
bitə bo lə befo bo nko.

Mimba Ni Bafokanɔfɔ Ku Mamfokanɔfɔ Eni Bani.

14 Bebe biə mimba ni
bafokanɔfɔ ku mba ni mamfokanɔfɔ menyifo bani. Itsyise
lesa nə nyɛ lə kusu əsuə ku lesa
nə lannyɛ lə kusu əsuə əmbofo
bɔkɔ keyifo lesa lɔni kon. Nko
ke diyəndə ku ketuntu lembofo
bɔkɛ lə kalebe kani nɛ. 15 Kristo
ku Obonsam embofo bani buyifo.
Nko ini bə nwə léfo ɔ́nɔ ku nwə
dímamfo ɔ́nɔ əmbofo bani buyifo
nɛ.
16 Ntsyə difiəyo ku Lenantoyo
loofo bɔkɔ kakɛ lə kalebe kani?
Nyaso bo tsya mənńyə butə difiəyo, itsyise bo ni Onanto wə
leenkpə eto kakɛnkɔ nye kəsiəkɔ.
Fe kase Onanto kosate lɛtɛyi nkə,
"Muutsyə kəsiəkɔ lə mə nti nya
muusiəko mə, nya moofiani mə
Onanto, nya mə tsya loofiani mɔ
betidi." 17 Nyaso Bonamute lɛ wə
betidi bɔtɛyi nkə,

"Bɛbɔ lə mə nti,
nya biləkə mi əsuə bitsyiko
lə betidi ba ləətə bəfiə kedi
nti.
Bientidi mə asa nnya laanansə
əsuə mfó,
nya moofo mi atuu.
18 Nya moofiani mi Anto,
nya mi tsya loofiani mɔ be-
bisani ku bebisio.
Nko Bonamute Ǝsuəalenyə Kenke
lɛtɛyi nɛ."

7

1 Mɔ bayimi lala, se Onanto
dítsyə bo nyamfo kenke eto kɛnyɛ
esoo, bitə lə buyifo bo əsuə kɛnkɛ,
lə buləkə bo əsuə butsyiko lə lesa
saa nə loonansə bo əsuə eto sinə
ku lɛwɔnɔ. Nya lə buyifo bo əsuə
kɛnkɛ butə Onanto, se boebu wə
nya boate wə sikpi eso.

Paulo Ǝnyə Disuəyuə Se Korintofɔ Lɛtsyi Mə Nkpə Báwuninsə.

2 Bifi lelabi bitə bo lə mi akɔɛsi.
Bóanta kuutsyuə saa búbu nya
bóantafa mi kuutsyuə saa ku
bɔ́wɛ kutsyuə saa bókpe. 3 Minlɛ
nyamfo bɔtɛyi lə nlo mi dikpi.
Itsyise mɔ́tɛyi mi lə lefe ditsyuə
léfe miə, bóla mi asa sitinti bə
lə ukpə kəmiə o-o, nkpə kəmiə o-
o, kulesa embofo bo nti busensə.
4 Mmfo mi nnɔ tinti! Nya maasɔ
lɛkɔɛsi kabesə əsuə kato lə mi disi.
Lə mi kanyinyənyə əsuə tsyaa,
məəmuə utu kalɛ lə disuəyuə nə
diyi mɛ əsuə kenke lə mi eso!

5 Se búsu búdufə Makedonia
kulaa tsyaa, boeńyə lefe butsyə
ɔnwɛ saa. Bulə kpə etu bo, betidi
ədiənko bo lə kalebe saa. Nya
betidi díkakpɔnko bo nya búkate
sikpi. 6 Fɛɛ Onanto wə laamansə
betidi ba nlɛ nku buwi ku nkuɛnlo
lɛkɔɔ, ákpe bo nkɛale se Tito
dítsyi mi ɔflɔ úbə údufə. 7 Nya
inni wə bubə mate ete dítə bə
búnyə disuəyuə. Bomu ɔ́tɛyi bo
kase békpe wə otsyekle nya lɛkɛ
wə ɔkɔɛ nya ɔ́tɛyi kase béla kek-
leke biə biənyə mɛ lə befo mɛ
kafo faa, ku kase ílə mi itə mɛ
lə nnya díbə əsuə ku kase bíńyə
mə kama kekleke lə beta mɛ disi.
Nyamfo eso minsi mínyə disuəyuə
tinti minso nɛ.

8 Kukue ko míwɔni míntə mii,
álo mi ani tinti. Fɛɛ yɛnlɛ mɛ bə
nwɔni ko ntə mi. Ite bə kukue
ko míntsyese mi álo mi ani tsyaa,
álo mi ani itə lefe kliminti ete.
Tutɛɛ, ílə mɛ, 9 fɛɛ mɔmɔɔ, nlɛ
disuəyuə bunyə. Inni nnya ani
lélo mi eso, bomu bə ítə bə mi
lebua nə bíyifo éfi mi nya bɛtsyi
bɛwuninsə lə nnya eso. Se bínyə
kanyi fe kase Onanto lélaa, nyaso
bóenyifo mi kabua saa lə nnya
əsuə. 10 Nya lə utsyuə ənyə kanyi
fe kase Onanto laalaa, wəənyə
bɔtsyi kawuninsə nya baafo wə
lə nkpə, itə yensiənlə wə. Fɛɛ lə
utsyuə əənyə kanyi lə kawunsiə

eto bola əsuəə, ukpə hã wuunyə
utə wə əsuə. 11 Bebe kase kanyi
kamfo eto okle ka Onanto lɛbɛbɛ
útə mi nlɛ keyifo lə mi əsuə.
Itə biakplatsya kekleke keyifo asa
kələkə əsuə ketsyiko lə lebuayi-
foyifo əsuə, kəsiə nkpə sɛɛ. Itə
biantɔnɔko asa nnya ləmbə kɔnɔ
eto buyifo nya itə biate sikpi. Itə
biabe kusu itə asa nnya luubə
nya biankpe otsyekle lə asabuyifo
əsuə ku itə biala biə bənə nwə
leeyifo kabua koto. Lə asa nnya
kenke əsuə, bíləkə bete fe mba
nyɛ lə kusu əsuə, ba kabua saa
ləmbə lə əsuə lə etiki nyamə əsuə.
12 Nya ite bə ńwɔni kukue
komfo ntsyese mi tsyaa, ini lə
nwə díyifo kabua nye nwə báta
bébu eso. Bomu ńwɔni ko miə
lə Onanto eto ənəmii, nləkə nte
mi kase dibu biətə bo mfui tinti.
13 Nyamfo kenke lékpe bo nkɛale
nɛ.
Inni bə ékpe bo nkɛale ete,
bomu lə kase Tito lékpe bo
disuəyuə ku wə disuəyuə nə
únyə ku kase bɛwunsə békpe
wə anyɔ eso. Itsyise mimblɛ
ətə bə wə nsusu əsiə kasɔ buɛɛ.
14 Bíəntə ndi kofani lə wə ənəmi
se mímbesə əsuə kato lə mi disi
eso. Nya lə kase lesa saa nə bɔ́tɛyi
mi eyifo ɔnukualɛɛ, nyaso kase
bɔ́sɔ lɛkɔɛsi lə mi əsuə bútə Tito
tsyaa, əbə itə itsyise ɛyɛ lə kusu
əsuə. 15 Nyaso wə lelabi itə aabe
kakanwu lə okloma kase bítsyue
wə asatete koto ku kase béfo wə lə
əsuə kasɔ bobokosə ku dibu əsuə
eso. 16 Iyifo mɛ disuəyuə bə moofo
mi bofo kanɔ lə kusu saa əsuə.

8

Bitə Betidi Asa Kafo Faa.

1 Mɔ bayimi, bola boə bete
asa nnya Onanto díyifo útə
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nnya
kenke nkpe lə Makedonia ɛyɛ lə
wə lefonə əsuə. 2 Bédufə lə boto
kabe kekleke əsuə ɛyɛ lə bulə bo
dítu mə əsuə eso. Fɛɛ lə nyamfo
kenke kamaa, bəńyə disuəyuə
tinti nya béyifo kafo ɛkpɛ bətə
betidi asa kpə ku kafo faa, ite bə
beyifo bakombo tinti kulaa tsya fɛ.
3 Moofo bɔtɛyi miə bətə betidi asa
fe kase boofo. Nya nlɛ mi bɔtɛyi
lə ɔnukualɛ əsuə minkə, bətə
asa básonsə kase inte mə kulaa
tsya lə mə kosate eto lelabi faa
əsuə. Lə mə kosate eto kafo faa
əsuəə, 4 bálɛ boo lekpakpa sitinti
bə lə butə mə kusu lə bawunsəko
betidi ba leeyifo Onanto eto keyifo
lə Yudea eto kasɔ əsuə. 5 Nya
asa nnya béyifo mfóo, so kase
bo kosate lébe kusu boə bátafo
buyifo! Tutɛɛ, béfi mə əsuə bətə
Bonamute nya lə nnya kamaa, lə
Onanto eto lelabi əsuə, báyani mə
əsuə bətə bo tsya.
6 Lə nyamfo esoo, bɔ́tɛyi Tito
wə dítsyə keyifo kamfo kasɔ lə mi
nti boə, úsukosə lə ɔwunsəko mi
lə belosə lelabi eto keyifo kamfo.
7 Mɔmɔɔ, bíusu sɛtɔ lə lesa saa
nə nkpe mi əsuə. Sitintii, bíusu
sɛtɔ lə mi bofokanɔ ku etikididi
ku kobetete ku otsyekle kpekpe ku
kase biala bo tsya əsuə. Nyaso
bola boə bekpe nkɛale lə bisu sɛtɔ̃
lə mi lelabi faa eto asatətə nyamfo
əsuə nko tsya.
8 Inni kɔfi minlɛ mi bokpe,
bomu mfi lekplatsya nə betidi
bamba nlɛɛ, bufi kakatesə ko mi
lele lə mbe lə mi ditidila tsya eyifo
lelabi tinti. 9 Itsyise biyi kase
Bonamute Yesu Kristo dífi lefonə
útə mi. Nya ite bə otabinyə uni
tsyaa, úyifo wə əsuə okombo lə mi
disi eso bə lə ɛyɛ lə wə sekombo
əsuəə, uyifo mi batabinyə.
10 Nsusu bo muutə mi ni bənkə
yɔɔlɛkɛ bə belosə mɔmɔɔ, keyifo
ka bítsyə kasɔ lɛlɛko. Mi ni betutɛ
ba dítsyə kasɔ nyamfo buyifo nya
bini betidi tutɛ kulaa tsya lə nsusu
bomfo eto bufi əsuə. 11 Nya
fe kase bífi lelabi bítsyə keyifo
kamfo kasɔɔ, bisukosə ke sɛtɔ fe
kase ini mi kosate dífi nnya buyifo
eto nsusu bomə. Nya bífi lesa nə
nte mi biyifo ke belosə. 12 Lə iyifo

mi lelabi kekleke biə biətə betidi
asaa, Onanto ebofo lesa nə nte mi
biə biətə. Nya inni lə lesa nə lente
mi əsuə.
13-14 Inni bɔtɛyi minlɛ miə meey-
ifo lə itə betidi bamba eto bit-
syikə lə biyifo fomflo, lə nyifo
mi bele lə bɛkɛ kalende, fɛɛ se
asa kpə nte mi mɔmɔ esoo, ɛlɛkɛ
bə bɛwunsəko mba inte. Nya
lefe nə ehiã mi fɛ kpə nte mə
tsyaa, bɔɔwunsəko mi. Lə ibə
nkoo, ete bɛwunsəko bətsyuə lə
kase ińyə itə nɛ. 15 Nko seka
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue nɛ bənkə, "Nwə dínyə
bikə kpəə, mənnyə kpə osonsə
nya nwə dínyə sɛkɛɛ, klolesa
máhiã wə."

Bátsyese Tito Ku Wə Bayɛtsyuə Korinto.

16 Boasɔ Onanto ani, itsyise útə
ənəmi ásɛ Tito nkə lə ɔwunsəko
mi fe kase bola boə boawunsəko
mi. 17 Se bɔ́tɔ butsyiko wə ɔflɔ boə
ubə ɔwunsəko mii, ɔ́tɔnɔ itsyise
iyifo wə lelabi nko, nkə lə ubə
ɔwunsə, inni lə kase bɔ́tɔ wə eso,
bomu iyifo wə lelabi nko, nkə lə
ubə mi ɔflɔ. 18 Nya kamaa, bɔlɛ
Tito ku ɔyimisani wə nkpe dibu
lə bafokanɔfɔ kenke nti botsyese
mi lə kase woedi etiki kesensə
Ditiki Sɛɛ nəmə eso. 19 Lə nnya
kamaa, uyifo utidi wə bafokanɔfɔ
eto etsyukpa díləkə bə utəkəko
bo lə ubə ɔwunsə lə lelabi eto
əsuəbufikətə eto keyifo ka boeyifo
kefi atɛsə kətə Bonamute lə bufi
bote tsya bənkə iyifo bo lelabi boə
boawunsəko bətsyuə.

20 Bɔlɛ bo əsuə kukɔnɔ nya
boalɛ ola kukɔnɔ ətəsa asa nnya
betidi dítə bo ku kafo faa mfó
tsya, le kase kuutsyuə saa lem-
bubə okpe kənə ku bo lə kase
bɔnlɛ atabi nyamə buyifoko əsuə.
21 Itsyise inni lə Bonamute eto
ənəmi mate ete bola boə boeyifo
lesa nə lɛlɛkɛ, bomu lə betidi
kenke eto ənəmi tsya.

22 Nyamfo esoo, búfi bo ɔyimi
əmfo bɔ́kɔ ku mə bótsyese mi nɛ.
Bóto wə bóbe kpə búnyə boə bófo
wə bɔ́nɔ nya buyi wə bə okpe ot-
syekle tinti. Nya se ófo mi ɔ́nɔ nko
esoo, iyifo wə lelabi kekleke nkə
woawunsəko mi. 23 Nya itsyi lə
Tito əsuəə, uyifo mɔ ɔyɛtsyuə kek-
leke wə leeyifo keyifo ku mɛ kefi
kawumsəko mi. Nya bayimi fɛfɛ
ba nyɛ ku wəə, ni bafokanɔfɔ eto
etsyukpa eto bənyɛsiə. Nya beefi
dibu kətə Kristo. 24 Nyaso biləkə
mi lelabi bete mə lə bafokanɔfɔ
fɛfɛ kenke lə bənyə lə bate sitinti
bə, ɔnukualɛ ini bə nyamfo eso
boabesə əsuə kato lə mə disi nɛ.

9

Bɔwunsəko Butə Kristofɔ Bamba.

1 Nyə miə yanle bə nsi nwɔni
kukue ntə mi itsyi lə bɔwunsəko
bo ele bə butə Onanto eto
bafokanɔfɔ lə Yudea eto kasɔ.
2 Nyi minkə iyifo mi lelabi biə
biawunsəko betidi bamfó. Nya
maasɔ lɛkɔɛsi lə mi disi lə nyamfo
əsuə lefe saa kate bafokanɔfɔ
nkpe lə Makedonia. Ntɛyi mə
minkə bayimi ba nkpe lə Akaia
eto kasɔɔ, əmuə əsuə bətsyə
taa lɛlɛko bə buutə bɔwunsəko
bomfo. Nya itsyi lə mi ute bokpe
lə nnya əsuə, nya lésanklisə mə
nti betidi kpə nɛ. 3 Nya mɔmɔɔ,
nlɛ bayimi bamfo botsyese mi bə
lə bənyə bə bo əsuə katobesəbesə
lə mi disii, eni bimba. Nya fe
kase maatɛyi mə lefe saa, nla
miə biumuə əsuə bitsyə ku mi
bɔwunsəko. 4 Nya lə nnya ete
bayimi ba nkpe lə Makedonia
bətsyuə dítəkəko mɛ bəbə mi ɔflɔ
nya bəbə bənyə bə bíəmmuə əsuə
bítsyə fe kase míntɛyii, bo ku mi
ta eto ənəmi ebokpoo kasɔ sitinti,
tsya fɛɛ mi kole eboso le kase
bufi ənəmi butəkə lə mi əsuə eso.
5 Nyamfo eso mímbu miə efe bə
ntsyese bayimi bamfo mi ntɔnsə

nɛ. Be lə bawunsəko mi bɛbɛ
ətəsa nnya bɛtɛyi biə biutə bitsyə
fɛ lə mbə ndufə. Nyamfo loote bə
mi kətə kamə eyifo lesa nə bítə
ku kafo faa. Inni bə kuutsyuə
lɛnyinkə mi ókpe eso bɛnlɛ asa
nyamə butə.

Onanto Aala Utidi WəLəətə Lesa Ku Kafo Faa.

6 Bekloma biə utidi wə laato asa
sɛkɛɛ, sɛkɛ ete wuufəsə. Nya nwə
laato asa kpəə, nko ke wuufəsə
asa kpə tsya nɛ. 7 Nyaso mi utsyuə
saa tə lesa nə wə kosate léla nkə
wəətə kafo faa. Nya inni ku
kanyinyənyə nye iyifo fe kuutsyuə
ńyə kuutsyuə lə əsuə fɛ útə nnya.
Itsyise Onanto aala nwə ləətə lesa
ku disuəyuə. 8 Nya Onanto ebofo
fə lesa saa butə enso kase lehiã
fə. Itə bə lə lefe saa əbɔkɛ kpə
nya foofo keyifo sɛɛ saa buyifo ku
nnya. 9 Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
átɛyi itsyi lə utidi əmfo eto okle
əsuə nkə,

"Wə ləətə betidi ba ni bakombo
asa ku kafo faa,
nya wə kafoɛkpɛ te lefe saa."

10 Onanto wə ləətə ɔkuɛmfo ey-
ibibi nkə oto nya woənyə didisa
kedii, ebutə fə eyibibi nnya kenke
lefe itə fə. Nya wuutə yoobe itə
fə didisa kpə itsyi lə fə lefonə eto
keyifo itə betidi kpə eso. 11 Wuutə
nkə asa kpə kɛ fə lefe saa bə lə
ekeyifo kafoɛkpɛ, bə betidi kpə
ebɔsɔ Onanto ani ɛyɛ lə fə ətəsa
nnya baafo kayɛnko lə bo əsuə
eso.

12 Itsyise bɔwunsəko bo biətəə,
aawunsəko Onanto eto betidi. Fɛɛ
isi ensoo, yəətə Onanto lɛninsɔ
kpə lefe saa. 13 Nya lə bɔwunsəko
bomfo eto nnya laabɔ ketsyiko lə
nnya əsuəə, betidi kpə ebufi atɛsə
bətə Onanto lə bofokanɔ nkpe mi
lə Kristo eto Ditiki Sɛɛ nə béfo
bɛnɔ, ku mi kafoɛkpɛ ka bifi bitə
mə ku utsyuə saa. 14 Nya lə lelabi
kplɛ əsuəə, mə eboto ola lə mi disi
lə lefonə kpə nə Onanto ditə mi
eso. 15 Bitə bɔsɔ Onanto ani lə wə
ditəsa nə boebofo bɔtɛyi nə úfi útə
bo eso.

10

*Paulo Áta Disi Keyifo Ka Weey-
ifo.*

1 Mɔ, Paulo, kosate éfi Kristo eto
əsuə kasɔ bokosə bokosə ku əsuə
buyuəsə nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ ku lek-
pakpalɛlɛ miə mɔ nwə laabokosə
əsuə kasɔ lə mi ənəmi fɛ meey-
ifo asa ku utu lə mimbə mi lə
ɔflɔ uni. 2 Lekpakpa minlɛ mi
bə lə mbə mi ɔflɔɔ, biəntə bə
etiki kumi ku mi lə senyanya
əsuə. Fɛɛ mi nti eto bətsyuə
ba leebu bənkə kawunsiə kamfo
eto kobe əsuə ete boeyifo bo asa
kayɛnkoo, muunyənki nkpe mə.
3 Sitinti ini bə bokpə lə kawunsiə
kamfo, fɛɛ inni kase kawunsiə
kamfo laakpɔ lema bɔnlɛ bɔkpɔ.
4 Itsyise bemakə bia boefi kakpɔ
lemaa, mentsyi kawunsiə kamfo.
Bomu Onanto eto əsuəale nnya
nkpe ale boefi katsylɔsɔ balo
bamə eto ńyənkɔ kekleke bomə.
5 Boatsylɔsə bidia, bidia eto etik-
inənə ku lesa saa nə beefi kataka
kəńyə nnya leeti betidi kusu bə
bate Onanto. Nya boəmuə nsusu
saa fe betidi ba lema lɛkpɔ boə
butsyue Kristo koto. 6 Nya lefe
nə bunyə buə beyani mi əsuə
kenke bitə Kristo eto ditikii, buunə
koto utsyuə saa ke dímentsyue wə
kotoo.

7 Asa nnya ni ənəmi ənəmi eto
asa hã ete bɛnlɛ bobe. Lə mi
utsyuə áfo ɔ́nɔ nkə uyifo Kristo
eto olee, okloma nkə fe kase wu-
untsya ni Kristo eto olee, nko
ke bo tsya ńyə butə Kristo nɛ.
8 Nya lə nsɔ lɛkɔɛsi ḿbesə əsuə
kato enso kase ele bə nyifo lə
əsuəale nnya Bonamute dífi útə
bo nkə bufi bunə mi lə bebe lə
wə bofokanɔ əsuəə, nya inni bə
lə bufi bunə mi bobokosə kamaa,
kofani embɔlɛ mɛ lə nnya əsuə.
9 Məmbola miə bibu biə sikpi
minlɛ mi bokpe ɛyɛ lə ekue nnya

maawɔni kətə mi əsuə. 10 Lə mi
ntii, utsyuə ebɔtɛyi nkə, “Paulo
eto ekue nya waawɔni kətə mi eto
kɛnyɛ kpe ale ku əsuəale tinti. Fɛɛ
lə okpe lə bo ɔflɔɔ, uyuə nya wə
etiki əəmbə kasɔnɔnɔ saa.” 11 Nla
miə utidi emfo eto okle te nkə, asa
nnya boawɔni katsyese mi lə ekue
əsuə ku nnya boeyifo lə bokpe mi
lə ɔflɔɔ, letetekɛkɛ saa əmbə lə
nnya nti.

12 Imbə bo ɔkɔɛ kon tsya boə
boefi əsuə bokatesəko betidi ba
diyifo fe mba leebu bə bakplɛnyə
beni. Beyifo mba leeninə. Beefi
mə əsuə kakatesəko mə betsyuə
lə mə asayifoyifo əsuə nya mə
kosate dítsyə nnya beefi əsuə
kakatesəko. 13 Fɛɛ boo, bo əsuə
katobesəbesə əmboso kase ińyə
itə. Nya boombesə əsuə kato boso
keyifo ka Onanto dítə bo nya nka
bɔnlɛ buyifo lə mi nti tsyaa, nkpe
lə nti.

14 Nya se mi tsya nkpe lə kaka
Onanto dítə bo nkə buyifo ke
bose esoo, bóenyifo ke bɔyilasə
ke kasekɔ. Itsyise bo ni mba
dítsyiko mi ɔflɔ bubə ku Kristo
eto Ditiki Sɛɛ nəmə. 15 Nyaso
boambesə əsuə kato kayila betidi
bamba eto keyifo ka béyifo itsyise
kaso nka Onanto dítə bo. Bomu
bo kusubebe təkə lə mi bofokanɔ
eto katobebe əsuə nya lə bofo
asa buyifo kaso nko lə mi nti le
kase Onanto dítə bo nkə buyifo.
16 Lə nnya kamaa, boofo Ditiki
Sɛɛ nəmə bɔtɛyi lə nlebe bo ku-
utsyuə dímanyɛtɔ óyo tsya. Nya
yembudi bə bɔlɛ əsuə kato bobesə
lə keyifo ka betidi bamba díyifo
əsuə. 17 Nko seka báwɔni bákpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bə, “Nwə ke laala nkə woabesə
əsuə katoo, ele bə obesə əsuə
kato lə lesa nə Bonamute díyifo
əsuə.” 18 Itsyise inni utidi wə
laatɛsə wə əsuə ni utidi sɛɛ, bomu
nwə Onanto laatɛsə.

11

Məntə Lə Olontidi Obonsam Lə Obiasə Fə Nsusu.

1 Nla miə lə asini ani afo mɛ
ku kafo faa, lə nyifo fe nwə
leeninə kulaa tsya. Nlɛ fə lek-
pakpa, fo nnya ətə mɛ nko ete.
2 Maakpɔ kutsyuəsɛ lə mi disi fe
kase Onanto leeyifo lə mi disi.
Ntɔ mi disi ntə Kristo hã fe
kase baatɔ kebitɛ ka lenyitɔ osani
disi kətə kusə. 3 Fɛɛ nlɛ sikpi
bote miə Obonsam ebobiasə mi
nsusu bə biembudi ɔnukualɛ bitə
Kristo mate, bisumu wə fe kase
bíkeyifo. Nko íbə bə owa əmə efi
wə kawɛsu obiasə Eva eto nsusu
nɛ. 4 Nlɛ mi nyamfo bɔtɛyi nko
itsyise biatɔnɔ mlə kafo utidi saa
wə ləəbə katɛyi mi ditiki bamba
nə lɛbɔ lete itsyilə lə Yesu wə əsuə
bobe letsya butə mi. Nya biafo
lɛwɔnɔ ku ditiki nə lɛbɔ lete lə
Onanto eto Lɛwɔnɔ ku bo Ditiki
Sɛɛ nəmə əsuə kanɔ.

5 Fɛɛ mfo ńnɔ miə məmbə kasɔ
nso betidi bamfó ba bieminkli
ani kafo ku kafo faa fe mba
diyifo batɔnkpe sɛɛ banso mba
bátsyese sitinti. 6 Lə maamfo
etiki budi kukɔnɔ tsyaa, inni lə
Onanto eto Ditiki Sɛɛ əsuə minyi.
Lə ɔnukualɛ əsuəə, bútə bɛnɔ
nyamfo kasɔ wuee lə kusu saa
kusu əsuə.

7 Lefe nə mímbé Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya míntə mii, mámfo mi
kulesa fe kayofofo seka. Bomu
mbokosə mɔ əsuə kasɔ ntə mi
bə lə ebesə mi kato. Nyaalɛ se
mínyifo nyamfo nko esoo, kabua
keni mínyifo? 8 Lefe nə minkɛ
mfo keyifo keyifo lə mi nti, et-
syukpa bamba díkafo mɛ kayo,
boofo bɔtɛyi bə nkeyu mə bə lə
mfi nwunsə ko mi.

9 Lefe nə mínkɛ lə mi nti
mínkabe mɔ əsuəə, mənlə mi
itə bɔwunsəko se atabi lehiã
mɛ. Bayimi ba ditsyi Makedonia
dikawunsəko mɛ lə lesa saa əsuə.
Nya mémfi bulə saa ntəkə mi lə
əsuə nya membufi bulə saa tsya
mbə nkətəkə mi lə əsuə kulefe.
10 Se Kristo eto ɔnukualɛtiki nkpe

lə mɛ esoo, nlɛ bokakase miə kuutsyuə saa embofo mɛ kusu buti lə lɛkɔɛsi nə maasɔ lə ditiki nəmfo əsuə lə Akaia eto kasɔ lə kalebe saa. 11 Bɔtɛyi minlɛ nyamfo nko se manla mi eso lee? Onanto kosate yi nkə maala mi. 12 Muusukosə keyifo ka minlɛ buyifo nya membofo kulesa intsyiko miə ɔflɔ. Nya luutə bə mba nlɛ mə əsuə bokpo bə batɔnkpe beni kabesə əsuə katoo, bayɛ kusu bunyə katɛyi bənkə keyifo ka banlɛ akateko nka bɔnlɛ.

13 Betidi bamfó eni batɔnkpe kosate. Baawɛ betidi katɛyi bidia lə mə keyifo əsuə. Beeyifo mə əsuə bə lə betidi lə bənyə mə fe Kristo eto batɔnkpe kosate beni. 14 Nya nyamfo menyifo lesa fɔfɔ, itsyise Obonsam aafo əsuə bofloma keyifo fe kato eto ɔtɔnkpe wə ləəyənde. 15 Nyaso nyamfo menyifo bo naa bə mba ntəkəko wə aatsyi mə əsuə kawuninsə keyifo fe basɛɛ ba leeyifo Onanto eto keyifo. Fɛɛ lə kalosəkɔɔ, boonyə nnya kayofofo fe kase iḿyə itə.

Paulo Ábesə Ǝsuə Kato Lə Asa Nnya Úləkə Óte Ǝsuə.

16 Nsi nlɛ bɔtɛyi miə, kuutsyuə saa membu nkə meeninə. Fɛɛ lə utsyuə eebu nkoo, bifi nnya nko bitə mɛ bə moofo əsuə kato bobesə sɛkɛ ete eso. 17 Nya lesa nə minlɛ bɔtɛyi mfoo, eni lesa nə Bonamute loola nkə ntɛyi. Fɛɛ əsuə kato bobesə eto ditiki nə minlɛ bɔtɛyi mfo, eyifo fe kase nwə leeninə laabesə əsuə kato kedi ebukitiki. 18 Fɛɛ se betidi kpə leefi kawunsiə kamfo eto asa kabesə əsuə kato esoo, bitə lə mintsya lə mbesə əsuə kato sɛkɛ. 19 Se mi kosate diyifo babesibe nko esoo, nyaso bitsyəsuəko mba leeninə lə disuəyuə əsuə. 20 Biakɛ lefe kulaa tsya kətə lə utsyuə efi mi uyifo wə odomunyə nye díyifo mi lesafimfi, nye otafa mi nye woənyə mi lə kulesa əsuə nye ɔsɔ mi lə kotosi kulaa tsya. 21 Fɛɛ boo, iyifo bo kofani bə bóenyifo mi nyamfo eto okle. Lee bíbu biə eni búyifo nko?

Fɛɛ lə utsyuə ebofo utu bokpe kabesə əsuə kato lə lesatsyuə əsuəə, nlɛ etiki budu fe nwə leeninə lo, nyalɛɛ, mintsya ebofo utu bokpe nko seka, mbesə əsuə kato. 22 Bɔtɛyi banlɛ bə Hebrifɔ benii lee? Mintsya mə mini nɛ. Bɔtɛyi banlɛ bə Israelfɔ beni lee? Mintsya mə mini nɛ. Bɔtɛyi banlɛ bə Abraham eto kafo eto bebi beni tsya lee? Mintsya mə mini nɛ. 23 Kristo eto beyifoyifo beni lee? Nlɛ etiki budi fenkə nwə disi lebia, fɛɛ etiki eto ɔnukualɛ ni nlɛkɛ nso mə. Nyifo keyifo kekleke nso mə, bakpe mɛ lə Aba eto diyo sesia sesia baso mə. Bablɛ mɛ tsya sesia sesia baso mə. Nya minkɛ lə ukpə ku mənkpə eto nti sesia sesia. 24 Sɛnɔ sɔ̃ɔ̃ Yudafɔ lɛblɛ mɛ awosi ətsyə sɛwɔnɔmbə ku ukue fiofio. 25 Nya Romafɔ lɛblɛ mɛ ku lekete sitsyə. Báto mɛ aba sɔni. Nsiə lə ɔklɔ sitsyə nya séba ku mɛ nya míndufə lə lekpo eto ntu əsuə. Nya lefe lɔnii, nkɛ lə ntu ketsye kani ku diyi wɔlɔlɔlɔ.

26 Sesia sesia sesia sia mínyɛ kusuu, ńdufə lə bulə akpa akpa əsuə. Lə mɔ kusu bɔyɛ kpə kəmiə, ndufə lə ketuyiyi ku beyu eto ani. Meedufə lə bulə kəmiə lə mɔ betidi Yudafɔ kosate ku mba lenni Yudafɔ tsya eto ani. Meedufə lə bulə əsuə lə kəmə nkplɛ eto betidi eto ani ku lə ntɛnti. Ńdufə lə bulə lə lekpo əsuə ku bayimi ba ni bayimi ba ni badia eto ani. 27 Ńkplatsya ńyifo keyifo kekleke. Mánkɛ lefe nlabe selabe ntsye kpə. Məəsiə kukpɛnsɛ nya utukɔɛ laalɛ mɛ, nya lefe kpə maankɛ lesa kedi kemi. Lɛyɔ aalɛ mɛ, nya məənyə kulesa nə muufi nti əsuə. 28 Nya ɛkɔ ku nyamfo kenkee, maankɛ lefe kala kəsiə itsyi lə kase məəsiə kebu disi lə bafokanɔfɔ eto etsyukpa kpə nnya

nkpe lə nlebe nlebe eto lɛlɛkɛsə
əsuə eso. 29 Lə utsyuə əbə kama lə
wə bofokanɔ əsuəə, yəətə bə ani
aalo mintsya. Nya lə bətə utsyuə
edufə lə lebua əsuəə, yəələ mɛ lə
utu.
30 Lə ele bə mbesə əsuə ka-
too, yuutsyi lə kase minyɔkpɔ eso.
31 Onanto wə ni Bonamute Yesu
eto Anto, wə ni nwə boatɛsɛ lefe
saa, wə ni nwə nyi sitinti nkə
asa nnya minlɛ bɔtɛyi mfoo, minlɛ
sídia bɔtɛyi. 32 Lefe nə minkɛ lə
Damasko, Aba eto Unyɛsiə ninə
wə lɛkɛ lə Oka Areta kalɔ, ala nkə
lə umuə mɛ. Lə nyaso unyənsə
mba laase asa lə ofati wə báto
batsyilama umə əmə eto mbɔsie
nkə lə bəmuə mɛ. 33 Fɛɛ befi
mɛ bakpe lə ditsyitsya bayɛnko ku
ukuə ɛyɛ lə ofo wə nkpe lə ofati
əmə babokosə kasɔ ḿbɔ ńtsyetsyi
ńdu lə wə ɔflɔ.

12

1 Ele bə nsɔ lɛkɔɛsi mbesə əsuə
kato ite bə kutəkə saa əmbə lə
nnya əsuə. Fɛɛ muudi etiki itsyi
lə asa nnya minyə ku asa nnya
Bonamute dítə mɛ ku nnya úləkə
óte mɛ əsuə. 2 Nyi osani utsyuə
wə ni Kristonyə wə Bonamute
lékpa usuko kato alɛ lefosi ana ni
nnya léfe mmə. Fɛɛ mante lə əsuə
eto sinə əsuə dítsyi wə usuko kato
lee, lə lɛwɔnɔ mate əsuə ókpa wə
usuko kato fanlo fanlo Onanto hã
ete nyi. 3-4 Nnya hã minyi ni nkə
Onanto ni nwə dítsyi utidi əmfo
úsuko Paradiso kato mfó. Fɛɛ nlɛ
mi bɔtɛyi minkə minyi lə əsuə eto
sinə əsuə útsyi wə úsuko lee, lə
lɛwɔnɔ əsuə fe buləkə kate əsuə
seka. Onanto tsya hã ete nyi. Nya
mfóo, ɔ́nɔ asa nnya bəntə kusu
bə ɔtɛyi nya boəmbofo nnya kasɔ
buləkə kate tsya. 5 Nyaso moobesə
əsuə kato lə osani əmfo əsuə. Fɛɛ
mebosə əsuə kato lə mɔ kosate
əsuə, enso asa nnya dítsyi lə mɔ
bɔyɔkpɔ əsuə hã ete. 6 Lə ńla
kulaa tsya miə maabesə əsuə ka-
too, membuninə nyifo nko. Itsyise
ɔnɔkualɛ eto ditiki ni nə muudi.
Fɛɛ memuyifo nko, itsyise manla
miə kuutsyuə nyə mɛ utidi bamba
enso nwə mini lə asa nnya úkənyə
mínyifo ku nnya míntɛyi eso.
7 Fɛɛ lə itə bə lə nyɛ mɔ əsuə
kato bobesə lə asa kpə nnya
Onanto díləkə óte mɛ əsuə esoo,
útə nkə nyə əsuə eto sinə eto
kanyi. Kanyinyənyə kamfo te fe
Obonsam eto ɔtɔnkpe utsyuə wə
nlɛ mɛ bɔblɛ kekleke nya yəətə
maayɛ əsuə kato bobesə. 8 Ńto
ola ńkpadi Bonamute sitsyə sɔ̃ɔ̃
lə nyamfo əsuə bə lə otakasə mɛ
nnya lə əsuə. 9 Bomu ɔ́tɛyi mɛ
nkə, “Mɔ lefonə ni lesa nə hã
lehiã itə fə, itsyise məələkə mɔ
əsuəale kate lə asa nnya meeyifo
kətə betidi ba ləmbə əsuəale saa
enso.” Lə nyamfo esoo, məənyə
disuəyuə kaso lə mɔ bɔyɔkpɔ əsuə
itə lə Kristo eto əsuəale lə lefo
disiə lə mɛ kenke. 10 Lə Kristo eto
disi esoo, ɛlɛkɛ itə mɛ bə nyɔkpɔ
ku betidi aka mɛ ku nlɛ kanyi
bunyə ku lə betidi ati mɛ kama ku
lə asa anlɛ bɔtsyɔ kukɔknɔ kətə
mɛ. Itsyise lefe nə əsuəale lelo
mɛ lə əsuəə, nya məənyə əsuəale
bamba nɛ.

*Bafokanɔfɔ Lə Korinto Eto Dit-
syəbi Ƒlə Paulo.*

11 Meedi etiki fe nwə leen-
inə seka, fɛɛ mi diíə íbə nko.
Itsyise mi ni mba ele bə eni
bɛtɛsə mɛ fɛ. Lə ibə bə manle
kulesa kulaa tsyaa, batɔnkpe kpaa
bamfó manlɛkɛ baso mɛ kon.
12 Ayanisa ku ekpinsa kpə nnya
mínyifo lə dibusə əsuə lə mi
ntii, áse uyi sitinti nkə ɔtɔnkpe
kpa mini. 13 Mənnyə kulesa nə
mínyifo míntə bafokanɔfɔ eto et-
syukpa bamba ənso mi, enso bə
mámfo kulesa ntsyiko mi ɔflɔ bə
nyifo mi bitsyikə lee. Nyalɛ nlɛ
mi lekpakpa miə bifi bɛtsyɛ mɛ bə
ménnyifo nko!
14 Ditsyəfə ni nəmfo se mímuə
əsuə minlɛ mi ɔflɔ bubə nɛ, tsya

memohiã bɔwunsəko saa ntsyiko
mi ɔflɔ. Mi kosate minhiã, inni
mi atabi. Itsyise inni bekpefi ele
bə bəmuə əsuə bətsyə lə befi babe
mə antomə. Bomu antomə ni
mba ele bə bəmuə əsuə bətsyə lə
befi babe mə bebi. 15 Yuuyifo mɛ
disuəyuə bə muufi lesa nə nte mɛ
ku mɔ əsuə kulaa tsya nwunsəko
mi. Nya se maala mi sõõ nko esoo,
beso ele bə mi lelabi itə mɛ bə
kasɔ bomu nko?
16 Biɔtɔnɔ ku mɛ biə, məmbə
mfiani bitsyikə ntə mi. Fɛɛ utsyuə
ebɔtɛyi nkə nyɛnko mi lə kɔwɛbe
eto kusu əsuə nnyə kutəkə lə mi
əsuə. 17 Lee, nyɛ lə betidi ba
mínkpe mi eto utsyuə əsuə ntafa
mi? 18 Nlɛ Tito lekpakpa nya
míkpe wə ku bo ɔyimisani bamba
ɔni tsya miə bəbə mi ɔflɔ. Nya
bɔtɛyi bɛnlɛ biə Tito áyɛ lə kusu
kutsyuə əsuə ótafa mi lee? Inni
nsusu bɔni ete nkpe bonko wə
búfi búyifo nnya? Nya inni kusu
kɔni ete bóyɛ?
19 Bubu bɛnlɛ lefe nəmfó kenke
biə bo əsuə eto disi ete bɔnlɛ
bota lə mi ənəmi? Owo lo!
Bɔlɛ mi etiki budinko fe kase
Kristo lela nkə budi lə Onanto
eto ənəmi. Balala, lesa saa nə
bótɛyi mii, nnya ete ni bənkə lə
bɔwunsəko mi lə mi bofokanɔ lə
bumuə ale boso. 20 Nlɛ sikpi
bote miə lə mbə mfóo, ətsyuə
ditsyəbi nə əsuə muubənyə mii,
ebɔbɔ lete lə nɛ əsuə moola miə
məənyə mi. Nko ke ini bə mi
tsya ebunyə mɛ fe mfloma lə kase
biola biə biənyə mɛ. Nlɛ sikpi
bote miə muubənyə miə bɛlɛ ndiə,
kasɛsə ənəmiə kekleke nya lefonyi
lɔɔkɛ lə mi nti nya biola biə
ɛlɛkɛ itə mi hã ete ku bikakpadi
bətsyuə aye bua kedi bətsyuə
ketikima ku bikabesə əsuə kato
nya kabakəfə luudufə mi lenti lə
lesa saa əsuə. 21 Nlɛ sikpi bote
miə lə nsi mbə mfóo, ani ebolo
mɛ lə Onanto eto ənəmi. Nya
muuwi keku lə betidi kpə eto disi,
itsyise bantsyi bawuninsə lə mə
ketu bənyə kanyi lə asa bua nnya
béyifo lə lefe nə léfe mmə eso. Asa
nnya béyifo bábiasə mə əsuə ini,
akɔɛnsa ku disənkpo ku disiəkpo
ku nkpə bua busiə.

13

Paulo Álɛ Korintofɔ Kɔlɛ Ku Kəsiə Fɛfɛ.

1 Ditsyəfə ni nəmfo se minlɛ mi
ɔflɔ bubə nɛ. Bawɔni bákpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bənkə, "Lə befi etiki lə utidi əsuəə,
ele bə bənyə badansiɛ inuə nye
itsyə lə etiki nyamə əsuə fɛ lə balo
wə dikpi." 2 Se mímbə mi ɔflɔ
dinuəfəə, nnkə mba díyifo abua
kɔ ku babamba saa ato. Mɔmɔɔ,
minsibə mi lə ɔflɔ mfó, nya nsi nlɛ
mə ato bukə bio, bɔtɛyi minlɛ miə
lə nsi mbə mi ɔflɔɔ, məmbɔni mba
kenke diyifo asa bua koto bunə.
3 Nyamfo ebuyifo uyibose itə mi
se bela biə biate biə Kristo eedi
etiki ɛyɛ lə mɛ əsuə. Wəənyuəsə
əsuə lə nnya weeyifo ku mi kulaa,
bomu wəələkə wə əsuəale kate lə
mi nti sitinti. 4 Ite bə bɔyɔkpɔ
əsuə básɔ wə bámanklasə lə uyik-
abie əsuəə, tsya eyɛ lə Onanto eto
əsuəale əsuəə, ótaka úbə nkpə.
Nko esoo, bo mba tsya diyifo bani
ku wəə, ayɔkpɔ. Fɛɛ Onanto
ebokpe bo nkɛale nya otakasə bo
bə bo tsya bofo lesa nə ele bə
buyifo lə mi nti buyifo, itsyise
bo ku wə si nkpə lə Onanto eto
əsuəale əsuə.
5 Beto mi əsuə bebe lə bisi nkpə
lə bofokanɔ bomə əsuə. Bekatesə
mi əsuə bebe kukɔnɔ. Lee bíunyə
bítsyə lekpo biə Yesu Kristo kpe
lə mi əsuə sitinti? Biyi nko,
nyalɛ ibə bə binyə bitsyə lekpo
biə bíambɔ béfe lə botokabe bomə
əsuə. 6 Mfo nnɔ miə biunyə bitsyə
lekpo biə bo alɛɛ, bɔ́flɔ.
7 Bɔlɛ ola boto katɔ Onanto boə
wəntə lə biyifo kolesa saa nə leni
lɛsɛ. Bɔlɛ nyamfo bɔtɔ, inni lə
bufi boté betidi boə bɔflɔ lə bo

batɔnkpe eto keyifo ka bɔnlɛ buyifo əsuə eso. Bomu bɔlɛ nyamfo bɔtɛyi bə lə mi kosate lə bikeyifo lesa nə ni lɛsɛ lə ibə bə bóabɔ bófe lə boto kabe bomə əsuə kulaa tsya. 8 Itsyise boəmbofo kulesa buyifo kəńyə lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə, bomu lesa nə buyifo hã ni nə luusukosə ni sɛtɔ. 9 Ǝsuə əəyuə bo lə binyə sɛtɔsusu lə mi bofokanɔ əsuə, nya iyifo fe bo əsuəale əəbə kasɔ lə mi nti lə nnya əsuə. Nyaso tsya boato ola boə lə bebe bɛbɔ disi lə mi bofokanɔ əsuə nɛ. 10 Lə nyamfo eso minlɛ nyamfo bɔwɔni kətə mi lefe nə mimmbə mi lə ɔflɔ nɛ, itə bə lə mbə mi ɔflɔɔ, lə nyɛ mi etiki bunənko kekleke lə əsuəale nnya Bonamute ditə mɛ əsuə. Útə mɛ əsuəale nyamfo bə lə mi bofokanɔ lə bobe kato bumuə ale boso, nya inni bə lə ntə lə buyuə kɛnyɛ.

11 Lə kalosəkɔɔ, mɔ bayimi, nlɛ mi bokla miə bisiə kukɔnɔ. Bebe bɛbɔ disi kenke lə mi bofokanɔ əsuə. Bitsyue koto bɛnɔ asa nnya kenke əsuə mínlɛ mi kɔlɛ lə kukue komfo əsuə. Bitə lə mi kɛnyɛ lə keyifo kani nya lə bisiə lə diyuə əsuə. Nya Onanto wə laala betidi nya wə ətə diyuəə, lə usiəko mi.

12 Bisiəsə mi bətsyuə lə lelabi əsuə fe bayimi seka.

13 Bafokanɔfɔ kenke bə bəəsiəsə mi!

14 Bonamute Yesu Kristo eto lefonə ku Onanto eto lelabi ku Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto lɔniyifoyifo lə disiəko mimblɛ kenke.

GALATIAFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Galatiafɔ

1 Kukue komfo etsyi mɔ, Paulo,
wə ni ɔtɔnkpe ɔflɔ. Mɔ, Paulo,
nwə eto bokpadi dímentsyi uti-
dinini saa ɔflɔ nye ɛyɛ lə utidi saa
əsuə, bomu Bonamute Yesu Kristo
ku Boanto Onanto wə létakasə
Yesu utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə
ɔflɔ. 2 Mɔ ku mɔ bayimi
bafokanɔfɔ kenke ba nkpe mfo
nlɛ kukue komfo bɔwɔni kəsiəsə
mi bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke
nnya nkpe lə Galatia katsyese.

3 Lə Boanto Onanto ku Bona-
mute Yesu Kristo eto lefonə lə
disiəko mi, ditə mi diyuə.

4 Yesu Kristo éfi wə əsuə útə
lə bo abua eto disi nkə lə uləkə
bo utsyiko lə mmi eto kawunsiə
bua ka bunsi mfo eto abuayifoyifo
əsuə. Yesu Kristo éyifo nyamfo,
nnya ni bo Anto Onanto eto lelabi
nɛ. 5 Atɛsə itə Onanto itsyi manlo
isu manlo. Ibə itə.

Onanto Eto Ditiki Sɛɛ Lɔni Ete Nkpe.

6 Iyifo mɛ naa tinti bə kayinkənə
mfo ete ini nya bimfi bɛnlɛ budu
lə nwə lékpadi mi ɛyɛ lə Kristo
eto lefonə əsuə, ekesu kətəkəko
ditiki bamba kama. 7 Sitintii,
“Ditiki Sɛɛ bamba saa ensibə,”
nya nlɛ nyamfo bɔtɛyi itsyise be-
tidi bətsyuə lɛ bola bə baabi-
asə mi nsusu, nya banlɛ bokplat-
sya bə baafloma Kristo eto Di-
tiki Sɛɛ nəmə. 8 Fɛɛ lə bo nye
Onanto eto ɔtɔnkpe utsyuə etsyi
kato, nya ubə nkə woatɛyi mi
Ditiki Sɛɛ bamba nə lenni lesa
nə bóbe letsya bɔ́tɛyi mii, Onanto
lə unə wə koto ɔtsylɔsə wə lə
utə. 9 Bɔ́ɔtɛyi mi nnya bunyə nya
minsi minlɛ mi nnya ke bɔtɛyi
bio minkə, lə utsyuə bamba saa
esi ubə nkə woatɛyi mi Ditiki Sɛɛ
bamba nə lenni lesa nə bóbe let-
sya bɔ́tɛyi mii, Onanto lə unə wə
koto ɔtsylɔsə wə lə utə.

10 Nyalɛ nnya minlɛ bɔtɛyi
mfoo, bibu biə betidi eto atɛsə
minlɛ bɔbɛbɛ? Owo lo! Inni
nko ini. Lesa nə mimbɛbɛ ni
bə lə Onanto eto kɔni lə kutəkə
lə nnya əsuə. Bola minla miə
maalɛkɛ lə betidi ɔflɔ lee? Lə
nko ini minla miə meeyifoo, eni
membuyifo Kristo eto uyifoyifo.

Paulo Ƒbə Ofiani Ɔtɔnkpe.

11 Mɔ bayimi, nla miə maatɛyi
mi miə Ditiki Sɛɛ nə maabe let-
syaa, dientsyi utidinini saa ɔflɔ.
12 Mámfo ni ntsyiko utidi saa ɔflɔ,
nye kutsyuə saa tsya léte mɛ ni.
Bomuu, Yesu Kristo kosate díləkə
ni óte mɛ.

13 Bɛnɔ nkpə bo mínsiə mímfe
lə lefe nə eto lefe mindi Yudanyə
kosate kosate. Bátɛyi mi kase
mínti Onanto eto besumunyə
eto ditsyukpa kama kaminsə
mənyəmənyə nya míkplatsya
kekleke miə lə mba ni. 14 Mbə
nso mɔ Yudafɔ eto babentsyuə
kpə lə Yudafɔ eto kesumu əsuə
nya minkɛ otsyekle kekleke lə bo
banamə eto akpayifoyifo əsuə.
15-16 Fɛɛ lə Onanto eto lefonə esoo,
úləkə mɛ útsyə fɛ bá le mɛ, nya
ókpadi mɛ nkə mbə nyifo wə
keyifo. Únə mɛ kafo úləkə wə
ubi óte mɛ nkə lə nsu mbe wə
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə mba
lenni Yudafɔ. Ménsu kuutsyuə
saa ɔflɔ nsu mfo nsusu 17 nye
nsu Yerusalem nsu nyə mba ni
batɔnkpe mfó fɛ Onanto díləkə
mɛ. Bomuu, ndu nsu Arabia
lamfolamfo fɛ kamaa, mínsinkli
mímbə Damasko.

18 Alɛ ətsyə kama fɛ mínsu
Yerusalem mínsu mínyə Petro nya
mínsiə lə wə ɔflɔ lefosi eyi anɔ.
19 Fɛɛ mənnyə batɔnkpe bamə eto
kuutsyuə tsya, enso Yakobo wə ni
Bonamute eto ɔyimisani hã.

20 Nya lə sitintii, Onanto kosate
yi nkə ditiki nə minlɛ mi bɔwɔni
mfoo, inni sidia minlɛ bɔtɛyi.
21 Lə nyamfo eto kama tsyaa,
nsu Siria ku Kilikia eto akpɔ
mfó. 22 Lə lefe nəmfoo, Kristo
eto bafokanɔfɔ eto etsyukpa nnya
nkpe lə Yudea eto kasɔ mfóo,
mənyə mɛ tɔ bənyə. 23 Lesa
nə hã bánɔ betidi díkatɛyi ni
bənkə, “Osani utsyuə wə lɛkɛ
úkate bo ohiã nya ókplatsya nkə
lə ɔtsyɔlɔsə bofokanɔ boməə, wə
bomu díbə ɔnlɛ mu letsya bobe
mɔmɔ nɛ.” 24 Lə nyaso básɔ
Onanto ani lə mɔ disi.

2

Paulo Ésu Ótsya Ku Bafokanɔfɔ Eto Batɔnkotɔnko.

1 Lefosi alɛ ana kamaa, nsinkli
nsu Yerusalem ku Barnaba. Nkpa
Tito tsya nyɛnko. 2 Nsu mfó it-
syise Onanto díləkə nnya óte mɛ
nko. Nya lə mɔ botsya butsyuə
ku mba ni batɔnkotɔnko maate hã
əsuəə, nləkə letsya nə maabe kətə
mba lenni Yudafɔ itsyi lə Ditiki
Sɛɛ nəmə əsuəə, nte mə. Itsyise
maanla miə keyifo ka mínyifo lə
lefe nə lefee ku nka minlɛ buyifo
lə kayɛ buyifo kebimba. 3 Bánhiɛ
Tito, mɔ ɔyɛtsyuə, wə ni Grikinyə
boə ola lelo. 4 Ite bə bətsyuə
ála bə eni ola ni kokooko. Fɛɛ
betidi bətsyuə ba díyifo mə əsuə
fe bayimitsyuə ba léfo bánɔɔ, éyu
bédufə lə bo ditsyukpa nti fe mba
laasɔ asakanɔ lə babɛbɛ kusu ko
bɔɔyɛ babiasə əsuə əsuə busiə bo
Kristo Yesu dítə bo, lə beyifo lə
bofiani ndomufɔ. 5 Fɛɛ se ini bola
boola boə ɔnukualɛ wə nkpe lə
Ditiki Sɛɛ nəmə lə lɛbɔ lə utsyuə
saa lə unyə esoo, bóantɔnɔ lə mə
ditiki nəmə əsuə kon.
6 Fɛɛ betidi ba məənyə fe
batɔnkotɔnko benii, məntə mɛ
nsusu fɔfɔ saa. Nlɛ mə bokpo
nko tsyaa, mɔɔ, ini ɔtɔnkotɔnko
lefe mɛ. Itsyise Onantoo, waambe
betidi eto ənəmi. 7 Bomuu, bənyə
bə Onanto dítə mɛ keyifo nkə nsu
mbe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ntə
mba lenni Yudafɔ, fe kase úfi Di-
tiki Sɛɛ nəmə eto letsyabebe kətə
Yudafɔ ókpe lə Petro eto kɔni.
8 Nya ɛyɛ lə Onanto eto əsuəale
əsuəə, ótsyese mɛ, fe wə ɔtɔnkpe
itə mba lenni Yudafɔ fe kase ɔyɛlə
əsuəale əsuə ótsyese Petro wə
ɔtɔnkpe itə Yudafɔ seka. 9 Yakobo
ku Petro ku Yohanes ba beefi fe
batɔnkotɔnko itə bafokanɔfɔ eto
etsyukpaa, ənyə bətsyə lekpo bə
Onanto dífi keyifo kamə ókpe mɛ
lə ani. Nyaso bətə Barnaba ku
mɔ kɔni, nyamfo lete bə báfo bo
fe mba nlɛ keyifo kani eto okle
buyifo lə bətsyuə. Bóse nnya uyi
boə Barnaba ku mɔɔ, ebuyifo key-
ifo lə mba lenni Yudafɔ nti, nya
məə tsya luuyifo keyifo lə Yudafɔ
nti. 10 Nnya hã bátɔ betsyiko lə bo
ɔflɔ ni bə, lə bokloma kase bɔɔlɛ
bakombo ba nkpe mə lenti, bunyə
mə kaminsə. Nnya nyamfo eyifo
lesa nə mintsya dítsyue míntsyə
miə muuyifo.

Paul Átaka Uńyə Lə Petro Ǝsuə Lə Antiokia.

11 Lefe nə Petro díbə Antiokiaa,
ntaka ńyə lə wə əsuə itsyise úyifo
lesa nə dimanlɛkɛ kon. 12 Itsyise
fɛ betidi ba Yakobo létsyese lúubə
bedufəə, Petro ku wə bayimi ba
lenni Yudafɔ kátsya kedi lesa
kakɔ. Fɛɛ se betidi bamə díbə koo,
óyɛ lesa budi ku mə nya údu úsu
mba díbə eto lekpake, itsyise óte
sikpi lə betidi ba díkatɛyi bə ele
bə mba lenni Yudafɔ la lelo əsuə.
13 Yudafɔ eto bafokanɔfɔ bamba
tsya étsyiko sikpi bote kətəkəko
Petro kama. Barnaba tsya éyifo
nko ke útəkəko mə kama.
14 Nya se mínyə miə bányɛ lə
Ditiki Sɛɛ nəmə eto kusu əsuə
esoo, ntɛyi Petro lə məmblɛ kenke
eto ənəmi minkə, “Yudanyə feni,
fɛɛ esi nkpə fe nwə lenni Yudanyə,
nya inni nko ele bə Yudanyə siə

nkpə. Ntsyə ibə bə alɛ bokplatsya fə aayinkə mba lenni Yudafɔ akpe fə bəsiə nkpə fe Yudafɔ?”

Yudafɔ Ku Mba Lenni Yudafɔ Ǝnyə Buləkə Ɛyɛ Lə Bofokanɔ Ǝsuə.

15 Sitintii, Yudafɔ buni bále bo, bunni mba bále lenni Yudafɔ ba ni babuayifo. 16 Fɛɛ buyi boə Onanto aalɔ wə ku utidi eto nti ɛyɛ lə wə bofokanɔ bo utidi nkpe lə Yesu Kristo əsuə. Nya inni lə wə buyifo lə kɔfi əsuə eso. Bontsya áfo Kristo Yesu bɔnɔ, lə nnya eso Onanto álɔ bonko wə eto nti ɛyɛ lə bo Kristo bofokanɔ əsuə eso. Nya inni lə nnya boeyifo lə kɔfi əsuə eso. Itsyise Onanto mánlɔ wə ku kuutsyuə saa eto nti ɛyɛ lə kɔfi komə eto kotobutsyue əsuə eso.

17 Lə nyaso bɔlɛ bokplatsya boə Onanto lɔ bonko wə eto nti ɛyɛ lə Kristo əsuə. Fɛɛ lə buyifo nko fɛ utsyuə ləənyə bo fe mba leeyifo asa bua fe kase mba lenni Yudafɔ ntee, bote ɛnlɛ bə Kristo aatɔnɔ ku lebuayifoyifo? Owo lo, kulefe! 18 Lə nyɛ kɔfi buyifoo, míndi ko minwui, nya mínsinkli minlɛ ko botakasə kənyənsəə, nyalɛ mɔ kosate lɛ mɔ əsuə buləkə kate fe nwə laanyɛ lə kɔfi əsuə. 19 Itsyi lə kɔfi əsuəə, mbofiani ukpənkpə, kɔfi komə kosate lélo mɛ, bə lə nsiə nkpə ntə Onanto bomu. 20 Bonko Kristo básɔ bámanklasə lə uyikabie əsuə. Nya insini mɔ ni nsi nkpə, bomu Kristo nsi nkpə lə mɛ. Nya nkpə bo minsi mɔmɔ lə sinə əsuəə, nsi mu ɛyɛ lə əsuəale nnya maafo se mímfo Onanto eto Ubi mínɔ eso. Wə ni nwə dífi wə nkpə útə lə mɔ disi, itsyise waala mɛ. 21 Məmbuləkə Onanto eto lefonə nə weefi kətə betidi nwui kulefe. Itsyise lə yofobudi bə utidi ebuyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə kɔfi əsuəə, nyalɛ ɛlɛ bote bə Kristo eto ukpə wə úkpəə, eyifo ubimba.

3

Onanto Ǝtə Mi Wə Lɛwɔnɔ Ɛyɛ Lə Mi Wə Bofokanɔ Eso.

1 Mi, Galatiafɔ, bamumu! Owoe kon lébiasə mi nsusu mmə? Inni mi kosate eto ənəmi bələkə báte mi kase Kristo eto ukpə lɛyɛ lə wə bɔsɔ kamanklasə lə uyikabie əsuə? 2 Bitə lə ntɔ mi ditiki nəmfo. Onanto eto Lɛwɔnɔ nə béfoo, béfo ni ɛyɛ lə kɔfi komə buyifo əsuə lee, ɛyɛ lə Ditiki Sɛɛ nəmə bɔnɔ kafo ni kanɔ əsuə? 3 Bamumu bini nkomə? Se bítsyə nkpə kasɔ ku Onanto eto Lɛwɔnɔ eto əsuəalee, bela bɛnlɛ mɔmɔ biə biefi mi kosate eto əsuəale belosə? 4 Nyalɛ, bela biə nnya kenke əsuə bɛyɛ bínyə, yifo ebimbale? Fɛɛ yembuyifo ebimbale nko nkpə! 5 Kase bíyifo lə kɔfi əsuə eso Onanto dífi wə Lɛwɔnɔ útə mi, nya ɔnlɛ ayanisa buyifo lə mi nti lee, ɛyɛ lə kase bianɔ wə Ditiki Sɛɛ nəmə kafo ni kanɔ eso?

6 Bibu Abraham bebe lə kase Awɔnisa Kɛnkɛ nlɛ bɔtɛyi nkə, “Se ófo Onanto ɔ́nɔ esoo, Onanto ənyə nkə úyifo utidi sɛɛ.” 7 Nyaso ele bə binyə bitsyə lekpo biə mba nkpe bofokanɔɔ, mə ni Abraham eto bebi nɛ. 8 Awɔnisa Kɛnkɛ nyamə átɛyi itsyə nkə Onanto ebɔlɔ wə ku mba lenni Yudafɔ eto nti. Nyaso Awɔnisa Kɛnkɛ ábe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya útə Abraham nkə, “Ɛyɛ lə fə əsuə Onanto ebokpo betidi kenke atsyɔ.” 9 Abraham áfo ɔ́nɔ, nyaso bákpo wə atsyɔ nya ku mba kenke léfo bánɔ tsya.

10 Ekudi te itə mba nsi nkpə lə afi əsuə, itsyise báwɔni bətsyə lə Awɔnisa Kɛnkɛ əsuə bə, “Utsyuə saa ke lembutsyue asa nnya kenke báwɔni bákpe lə Afi eto Kukue kotoo, ekudi ebutəkəko wə.” 11 Sitinti ekpa wuee bənkə Onanto eembu kuutsyuə saa nkə uyifo ɔsɛɛ ɛyɛ lə kase úyifo lə kɔfi komə əsuə eso, itsyise báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ əsuə bə, “Utidi wə ke díyifo ɔsɛɛ lə

Onanto eto ənəmi ɛyɛ lə bofokanɔ
əsuəə, wə hã luusiə nkpə nɛ.”
12 Fɛɛ kɔfi komə ménfi kukətsyuə
lə bofokanɔ əsuə. Bomu fe kase
Awɔnisa Kɛnkɛ lɛtɛyi, “Utsyuə saa
ke leeyifo lə lesa saa nə kɔfi komə
lɛtɔ əsuə, ebusiə nkpə ɛyɛ lə nnya
əsuə.”
13 Fɛɛ se Kristo léfiani ekudi lə
bo disi esoo, úləkə bo utsyiko lə
kɔfi komə eto ekudi əsuə, itsyise
báwɔni bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ
əsuə bənkə, “Onanto eto ekudi
ebutəkəko utsyuə saa wə boolo lə
bofakasə lə uyi əsuə.” 14 Kristo
éyifo nyamfo bə lə atsyɔkpokpo
nnya Onanto lɛtɛyi utsyə nkə yu-
utəkəko Abraham, lə itəkəko mba
lenni Yudafɔ tsya ɛyɛ lə Kristo
Yesu əsuə, bə lə ɛyɛ lə bofokanɔ
əsuəə, bo tsya lə bofo Lɛwɔnɔ nə
Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyə bo.

Letekɛkɛ Ditsyuə Kpe Lə Kɔfi Ku Kɛnyɛtsyətsyə Eto Nti.

15 Mɔ bayimi, nla miə meefi
ditsyəbi ditsyuə nkatesə ko bo diyi
saa diyi eto nkpə bo bunsi. Lə
betidi inuə átɔnɔ nya báse uyi lə
ditiki ditsyuə əsuəə, mə nti eto
kuutsyuə əmbə kusu laaba ni nye
ufi kulesa okpe lə ni. 16 Kase
inii, kɛnyɛ ka Onanto dítsyəə,
útsyə ke útə Abraham ku wə ubi.
Nya lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
əsuəə, Onanto méndi etiki ɔtɛyi
nkə Abraham ku wə bebi. Lə
ɔ́tɛyi nkə ku wə bebii, nyalɛ ɛlɛ
bote bə bebi bamə fui. Bomu
nnya ɔ́tɛyi ni nkə wə ubi. Nya
nyamfo lɛ bote nkə utidi ɔni kplo
ɔnlɛ. Nya utidi əmə ni Kristo.
17 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi ni bənkə,
Onanto ákle kɛnyɛ ku Abraham,
nya útsyə kɛnyɛ nkə wuuyifo lə
ke əsuə. Nyalɛ lofa ana alɛ fosi
ana ku awosi ətsyə lə nnya kama
eto kɔfi ko Onanto dítə Moses,
embofo kɛnyɛ ka Onanto lékle
útsyə mfó bɔninsə. 18 Nya lə
Onanto eto ətəsa nyamə yɛ lə
kɔfi komə əsuəə, nyalɛ yinsiyɛ
lə wə kɛnyɛtsyətsyə kamə əsuə.
Fɛɛ inni nko ini. Bomu ɛyɛ lə
Onanto kosate eto lefonə əsuəə,
nya úfi ətəsa nyamə útsyə kɛnyɛ
útə Abraham nɛ.
19 Nyalɛ be ni kɔfi komə eto
kutəkə kon? Béfi kɔfi komə
báboko bə lə bunyə lesa nə ni
lebua, nya yuutsyə nko isu ese lefe
nə Abraham eto ubi əmə luubə.
Wə ini eso Onanto dítsyə kɛnyɛ
kamə nɛ. Onanto eto batɔnkpe
léfo kɔfi komə báboko bo ɛyɛ lə
utidi wə ńyə lə bonko Onanto lə
nti. 20 Fɛɛ utidi lənti mensife, se
ini wə ɔni əmə ke nlɛ lesa saa
buyifo eso. Nya wə ɔni əməə ni
Onanto.

Kɔfi Ayɛnko Bo Bə Bunyə Kristo.

21 Bote yɛnlɛ bə kɔfi komə ńyə
lə Onanto eto kɛnyɛtsyətsyə əsuə?
Owo lo, kulefe! Itsyise lə nnya
ete kɔfi komə nkpe əsuəale bə
kutə utidinini nkpəə, eni efe bə
utsyuə saa ebuyifo lə kɔfi əsuə lə
uyifo ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi.
22 Fɛɛ Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
átɛyi nkə kawunsiə kenke kpe
lə lebua eto əsuəale kalɔ, nyaso
ətəsa nnya Onanto dítsyə kɛnyɛ
útsyə nkə wuutə betidi ba nkpe
bofokanɔ lə Yesu Kristo əsuəə, mə
ni mba Onanto leefi kətə nɛ.
23 Fɛɛ isu ese lefe nə bofokanɔ
lə Kristo əsuə díbəə, kɔfi komə
éti bo kokpe fe mba béti bákpe
banlabe lə diyo isu ese lefe nə
Onanto luuləkə bofokanɔ lə Kristo
bomfo oboko. 24 Nyaso kɔfi komə
ékabe bo, isu ese lefe nə Kristo
díbə, bə lə buyifo basɛɛ lə Onanto
eto ənəmi ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə.
25 Nya mɔmɔ se Kristo bofokanɔ
díkəbəə, kɔfi komə ensiabe bo.
26 Mimblɛ kenke áfiani Onanto
eto bebi ɛyɛ lə Kristo Yesu bo-
fokanɔ əsuə. 27 Mimba kenke léfo
ntufləsəfləsə eto lekpa nəmə bə lə
biyifo bani ku Kristoo, bifi Kristo
bekpe fe awu seka. 28 Nyaso
letekɛkɛ saa ensibə lə Yudanyə

nye Grikinyə eto nti, lee ndomunyə nye nwə nsi lə wə əsuə əsuə eto nti lee osani nye usio eto nti. Itsyise mimblɛ kenke áfiani bani lə lɔniyifoyifo ku Kristo Yesu əsuə. 29 Lə biyifo Kristo eto olee, itə bə biyifo Abraham eto kafo eto bebi, itə bə biyifo kɛnyɛ ka Onanto dítsyə eto mba luudi ke bikə.

4

1 Lesa nə minlɛ bɔtɛyi ni bənkə, lefe nə ubi wə luudi wə anto eto bikə fɛ díyifo dikpefii, ubi əmə eyifo fe utidi wə ni ndomunyə seka. Ite bə lesa saa eyifo wə lele tsya fɛ. 2 Lefe nə uni dikpefii, betidi kpe laabe wə kalɛ wə ku wə bikə ola isu ese lefe nə wə anto dítsyə. 3 Nko əmə ke ini itə bo əmə tsya lə bo sikpefi lefe, bɔkɛ lə awɔnɔ nya lɛkɛ lə kawunsiə eto əsuəale kalɔ fe ndomufɔ seka. 4 Fɛɛ se lefe nəmə léyoo, Onanto átsyese wə kosate eto ubi. Útə usio ále wə nya ɔkɛ lə Yudafɔ eto kɔfi kalɔ 5 bə lə ofo mə disi eto kayo utə mba nkpe lə kɔfi komə kalɔ bə lə bofiani wə Onanto kosate eto bebi. 6 Onanto aala nkə wələkə ote nkə wə bebi bini, nyaso ótsyese wə Ubi eto Lɛwɔnɔ lə bo utu kəmiə katɛyi nkə, “Abba” eto kasɔ ni nkə, “Mɔ Anto!” 7 Nko ini bə lə Onanto esoo, ensini ndomunyə bio, bomu Onanto eto ubi wə luudi wə bikə.

Paulo Eto Nsusu Ƒlə Wə Lə Galatiafɔ Ƒsuə.

8 Lefe nə léfe məə, bíante Onanto, nyaso bíyifo ndomufɔ bitə əsuəale nya lenni Onanto eto ale. 9 Fɛɛ mɔmɔ əmə bimfi binyi Onanto nye mɔɔtɛyi minkə Onanto mfe nyi mii, beso bela biə biesinkli bifi əsuə bitə kawunsiə eto awɔnɔ nnya ləmbə əsuəale saa? Beso bela biə biafiani mə ndomufɔ bio? 10 Nya bíləkə eyi ku afa ku lefe ku alɛ ətsyuə bitsyə nya biesu keyifo akpa ətsyuə lə nnya əsuə? 11 Sikpi aalɛ mɛ kətə mi lə nnya əsuə. Nya yeeyifo mɛ fe keyifo ka mínyifo míntə mi kenke eyifo kebimba.

12 Mɔ bayimi, nlɛ mi lekpakpa miə bekase mɛ lə bele mɛ. Itsyise mintsya te fe mi ke. Nya bíenyifo mɛ kabua saa. 13 Biokloma diyi tutɛ nə mímbə mi ɔflɔ mfóo, se ini Ditiki Sɛɛ nəmə ete mímbə míntɛyi mii, əsuə tsya mánkɛ mɛ ale. 14 Ite bə kase əsuə dítsyə mɛ ini bufi lékpe mɛ bulə nya díyifo mi boto kabe tsyaa, bianyani mɛ bitsyə nye bɛni mɛ. Bomu befo mɛ fe kase biofo Onanto eto ɔtɔnkpe, nya béfo mɛ tsya fe kase biofo Kristo Yesu əmə kosate. 15 Disuəyuə ku lelabi nə béte mɛ lefe nəmfó, se yéfe mɔmɔ? Moofó nnya adansiɛ budi katɛyi minkə, lə nnya ete yoofo kusu butə eni bitatɛyi biə biənə mi ənəmi biləkə bitə mɛ fɛ. 16 Lee, se míntɛyi mi ditiki nəmə eto ɔnukualɛ eso mímfiani mi olo?

17 Mba lɛsɛsə ənəmi lə mi əsuəə, bɔwɛ ete banlɛ mi. Kusu ete banlɛ bɔbɛbɛ bə lə bəfə mi lə mɛ əsuə, bə lə bitsyi bɛwuninsə bifi mi əsuə bitə mə hã mate eso. 18 Ɛlɛkɛ bə ənəmi sɛɛ utidi lə lesa sɛɛ eto buyifo əsuə titlu lə nsusu bo eso nkə weeyifo lesa nəmə lə lɛlɛkɛ. Nya ele bə itsyə nko lefe saa inni lə lefe nə minkpe mi lə ɔflɔ hã ete. 19 Mɔ bebi lala! Iyifo fe kase ambe laakɛ lə kalelefo eto bunə əsuə, nko ke minlɛ kanyi bunyə lə mi disi isu ese lefe nə muunyə miə Kristo eto ditsyəbi edufə mi lə əsuə kenke nɛ. 20 Lə mi ɔflɔ minkpe mɔmɔɔ, eni ɛlɛkɛ itə mɛ tinti, nya mɔ ɔkɔɛ ta floma iləkə ete kase binte itə mɛ. Ɛlɛ mɛ bulə tinti lə lɛkɔɛsi lə kase binte əsuə!

Etiki Itsyi Lə Hagar Ku Sara Ƒsuə.

21 Nla míə maatɔ mimba lela biə kɔfi komə təkə mi kato etiki nyamfo, bɛnlɛ bɔnɔ kase kɔfi komə nlɛ bɔtɛyi? 22 Kɔlɛ bɔtɛyi nkə, bebisaibi inuə lɛkɛ Abraham. Ututɛ ni ndomunyəsio eto ole. Nya unuəfə eyifo diyo eto kusiə

ko bətə wə eto ole. 23 Ubi wə
ndomunyəsio əmə léle útə wəə,
bále wə fe kase osani ku usio
ləəsiə kale ubi. Fɛɛ ubi nuəfə əmə
ábɔ utsyi lə diyo eto kusiə ko bətə
wə əsuə wə ini ətəsa nnya Onanto
lɛtɛyi útsyə lə lefe nə osani ku usio
dímensibe kusu itə bolé.

24 Asa nyamfo lɛ asa ətsyuə eto
okle bote. Besio inuə bamfo ńyə
lə kɛnyɛklekle koko ku kafɔfɔ eto
kɛnyɛ. Mə ɔni ni Hagar, nya
bebi ba óle, eyifo ndomufɔ, nya
ińyə itə kɛnyɛ ka bákle lə Sinai
eto Kɔtini. 25 Hagar wə ńyə itə
Sinai eto Kɔtini lə Arabia eto kasɔ
əsuəə, eyifo fe lekpa nə nlɛ bote
kase mmi eto Yerusalem ku mba
nkpe lə wə kenke nsi ni ndomufɔ
kokooko. 26 Fɛɛ Yerusalem wə
nkpe kato alɛ si ute lə wə əsuə
əsuə. Wə ni ńyə itə bo ambe
nɛ. 27 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue átɛyi nkə,

“Fə okonɔ, nyə disuəyuə!
Fə usio wə dímanle tɔ ubi
ənyə,
fã ku disuəyuə eto binəntu,
fə nwə dímənyə kalelefo eto
bunə tɔ ənyə!
Itsyise usio wə wə usə díləkə
nsusu lə wə əsuəə,
wə bebi ebufui baso usio wə
nsi ku kusə lefe saa eto
bale.”

28 Nya mɔmɔɔ, mɔ bayimi, mi
eyifo Onanto eto bebi ɛyɛ lə wə
kɛnyɛ ka útsyə əsuə fe kase útsyə
Isak eto kale fɛ bále wə. 29 Lefe
nəmfóo, nwə bále fe kase uti-
dinini laale ubii, áti ubi wə bále
ɛyɛ lə Onanto eto Lɛwɔnɔ əsuə
kama nkə lə okpe wə bulə, nya
nko ke insi inte mmi nɛ. 30 Fɛɛ
be Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nlɛ
bɔtɛyi? Kɔ́tɛyi nkə, “La ndo-
munyəsio əmə ku wə ubi lə bedu,
itsyise ndomunyəsio eto ubi əmə
əmbɔkɛ kedikɔ saa ku diyo eto
usio əmə eto ole lə mə anto eto
bikə əsuə.” 31 Lə nyamfo esoo,
mɔ bayimi, bunni ndomunyəsio
əmə eto bebi, bomu diyo eto kusiə
komə eto bale buni.

5

Bisi Bɛkɛ Lə Kristo Eto Ǝsuə Eto Kalɔ.

1 Kristo ələkə bo nkə lə busiə
lə bo əsuə əsuə. Nyaso bińyə
kekleke, biəntə lə banyinkə mi
bakpe lə kasɔ bə lə bisi befiani
ndomufɔ bio.

2 Bɛnɔ nyamfo! Mɔ, Paulo, nlɛ
mi bɔtɛyi minkə lə bítə bála mi
leloo, nyaalɛ bíenyə kutəkə saa
lə Kristo əsuə. 3 Nsi nlɛ mi ato
bukə bio minkə, utsyuə saa ke
lɔɔtɔnɔ bala wə lelo, nyaalɛ usi
ufi kɔfi koko komə okle əsuə nya
ele bə uyifo lə ko əsuə. 4 Mimba
nlɛ bokplatsya biə bieyifo basɛɛ
lə Onanto eto ənəmi lə buyifo lə
kɔfi komə əsuəə, te biə bíləkə mi
əsuə bitsyiko lə Kristo əsuə. Nya
biensi embunyə Onanto eto lefonə
bio. 5 Bo alɛɛ, bo kusubebe ni
bənkə Onanto ebuyifo bo basɛɛ
lə wə əsuəale əsuə itsyise bófo
Onanto eto Lɛwɔnɔ nəmə ɛyɛ lə
bo bofokanɔ əsuə. 6 Lə buyifo
bani ku Kristo Yesuu, bála utsyuə
lelo o-o, bánla o-o, yenyifo kulesa.
Lesa nə nso bofe ete ni bofokanɔ
bo nyɛ lə bo bətsyuə eto lelabi
əsuə.

7 Kɔɔ békakplatsya tinti. Owoe
díti mi kusu nkə bientsyue
ɔnukualɛ əmə koto? 8 Inni
Onanto wə lékpadi mi oboko
lɛtsyi mi nsusu ɔwuninsə nko.
9 Ǝyənkisəsa sɛkɛ ete baakpe lə
nnamfowɔwɔ əsuə fɛ boataka.
10 Mifo nnɔ miə Bonamute ebutə
nkə boensiembofo kuutsyuə
bamba saa eto nsusu enso mɔ nle
hã. Nya nwəə ke nlɛ mi nsusu
bɔtsyi kawuninsə tsyaa, Onanto
ebunə wə koto kokooko. 11 Mɔ
bayimi, lə nnya ete minsi minlɛ
letsya bobe kate betidi miə ele
bə bala lelo kokooko, beso bensi
banlɛ mɛ kama bɔti? Lə nko
ini, nyalɛ mɔ letsyabebe itsyi lə
Kristo eto ukpə lə uyikabie əsuə

emboboko bulə saa nkpə. 12 Nla
miə eni betidi ba nlɛ mi nsusu
bulə bokpe sukosə sɛtɔ, lə bəkə
əsuə kula tsya ko ete lə elo!
13 Mɔ bayimi, bokpadi bákpadi
mi báboko bə bibə bisiə lə mi əsuə
əsuə. Fɛɛ mi busiə lə mi əsuə
əsuəə, menyifo kusutətə itə mi
abuayifoyifo. Bomuu, ele bə bifi
nnya lə mi bətsyuə bɔwunsəko lə
lelabi əsuə. 14 Itsyise kɔfi komə
eto nnya kɔnlɛ bɔtɛyi kenke ete ni
bənkə, “La fə ɔyimitsyuə fe kase
faala fə əsuə.” 15 Fɛɛ bekpe kobe
kukɔnɔ bə lə bɛlɛ asafimfi buyifo
bətsyuə, kəmuə bətsyuə kayimii,
nyalɛ biəbə bətsyuə bɔtsylɔsə
kalosə.

Onanto Eto Lɛwɔnɔ Ku Utidi Eto Ditsyəbi.

16 Nya minlɛ mi bɔtɛyi ni nkə
bitə lə Onanto eto Lɛwɔnɔ lə lete
mi kase biusiə nkpə, lə itə bə
bɛyɛ bɔyɛ lə utidi eto ditsyəbi eto
asa nnya yəənə utidi kakpe əsuə.
17 Itsyise lesa nə utidi eto ditsyəbi
laala, ńyə lə lesa nə Lɛwɔnɔ laala
əsuə nya lesa nə Lɛwɔnɔ tsya
laala, ńyə lə lesa nə utidi eto
ditsyəbi tsya laala əsuə. Asakpa
ənuə nyamfo eyifo balo lə bətsyuə
əsuə, nnya eto kasɔ ni bənkə
biembofo lesa nə ke biala buyifo.
18 Lə Lɛwɔnɔ nəmə nyɛnko mii,
ete bə binsibə lə kɔfi komə kalɔ.
19 Lesa nə utidi eto ditsyəbi
leeyifo akpa wuee. Diate ni dit-
syəbi lə sɛnɔdi, asinsa yifoyifo
ku akuɛnsa yifoyifo, 20 lə bəfiə
kpakpa ku lə sɛsilolo əsuə. Kolo
tsyətsyə ku ndiə diədiə, kənənsɛ
ku kafo nyinsənyinsə ku mɔ ale
hã lə ɛlɛkɛ əsuə. Nyamfo eesensə
betidi ku etsyukpa eto nti 21 yəətə
kənəminsɛ, sitekpe ku disuəyuə
bimba nyənyə ku nyamfo eto
kakle. Nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ lə nyamfo
əsuə fe kase mínkakabɔtɛyi lə lefe
nə léfe mə miə betidi ba leeyifo
asa nyamfo eto kaklee, embunyə
kedikɔ lə Onanto eto sekakedikɔ!
22 Fɛɛ Lɛwɔnɔ eto asa nnya
laabɔ ketsyi ni əsuə ni lelabi ku
disuəyuə ku diyuə, disuətsyə ku
kafoɛkpɛ ku lɛlɛkɛsə ku asayifoy-
ifo lə kusu sɛɛ əsuə 23 ku əsuə
kasɔ bobokosə ku əsuə bumuə
kalɛ. Kɔfi saa əmbə ńyə lə asa
nyamfo əsuə. 24 Nya mba ni
Kristo Yesu eto balee, ébɔsɔ lə
uyikabie əsuə mə əsuə eto sinə
eto ditsyəbi ku nnya laalɛ mə ɔkɔɛ
kənə mə kakpe lə lebua əsuəə,
bálo. 25 Nya se ini Lɛwɔnɔ nəmə
əsuə bɔnyɛ bunsi nkpəə, nyalɛ
bitə lə busiə nkpə lə Lɛwɔnɔ nəmə
eto lelabi əsuə. 26 Biəntə lə bobesə
bo əsuə kato, nye bunyə ɔblɔ
bokpe bətsyuə, nye bɔsɛsə ənəmi
lə bətsyuə əsuə.

6

Bɛwunsəko Bətsyuə.

1 Mɔ bayimi, lə lebua əbə léso
utsyuə ani lə mi ntii, ele bə mi
mba Onanto eto Lɛwɔnɔ nyɛnko
tsyəsuə ko wə buə bɛlɔ wə bitsyə
bə lə ɔyɛ lebua nəmə buyifo. Fɛɛ
bebe mi disi kukɔnɔ bə mi tsya
mendufə lə bulə bomfó eto okle
kəmiə. 2 Bɛwunsəko bətsyuə lə
bulə əsuə bə ɛyɛ lə nnya əsuəə,
biɔyɛ lə Kristo eto kɔfi ko okpe mi
əsuə. 3 Lə utsyuə ebu nkə utsyuə
eto okle uni fɛ unni nkoo, wə əsuə
ete ɔnlɛ bɔwɛ. 4 Ele bə utsyuə
saa to wə əsuə obe. Lə unyə nkə
ɛlɛkɛ, nyalɛ woofo wə əsuə kato
bobesə lə nnya úyifo əsuə, fɛɛ inni
bə lə ufi nnya okatesəko ku utsyuə
bamba saa eto ale tsya. 5 Itsyise
ele bə utsyuə saa tsyi wə kosate
eto bikə.
6 Utidi wə banlɛ Ditiki Sɛɛ nəmə
bofokanɔ botee, ele bə wuntsya
ufi asa sɛɛ nnya kenke nkpe wə
usie ku wə oteasa.
7 Kuutsyuə saa manwɛ wə
əsuə. Itsyise kuutsyuə saa embofo
Onanto sibuki bubu. Lesa nə ke
utidi laatoo, ni ke wəəfəsə nɛ. 8 Lə
áto asa lə sinə eto alasa əsuəə,
asa nnya fuufəsə ni ukpə. Fɛɛ lə

áto asa lə Lɛwɔnɔ əsuəə, lesa nə
fuufəsə ni nkpə manlo. 9 Boəntə
lə ani lə elo bo lə kasɛbuyifo
əsuə. Itsyise lə ani manlo boo, lefe
ebubə nə buufəsə lesa nə bóto.
10 Nyaso se kusu nsi nkpə boo,
bitə lə buyifo kasɛɛ butə utsyuə
saa, enso kulaa ni mba buyifo lɔni
ko lə bofokanɔ lə Kristo əsuə.

Lesa Nə Lefe Itə Bo Ni Nkpe Fɔfɔ Siəsiə.

11 Bebe awɔnisa kplɛ nnya
mímfi mɔ kosate eto kɔni míwɔni
mfo.
12 Betidi ba nlɛ mi bɔnyinkə
kakpe bənkə bela alo mfó, mə ni
mba laabesə əsuə kato lə əsuə eto
asa əsuə nɛ. Beeyifo nyamfo lə
betidi lə bayɛ mə bulə bokpe lə
Kristo eto ukpə lə uyikabie eto
Ditiki Sɛɛ nəmə eso. 13 Mba laala
alo mfó kulaa tsya entsyue kɔfi
komə koto. Fɛɛ baala bə mi tsya
la alo bə lə babesə əsuə kato bə
mi tsya efi mi əsuə bekpe lə mə
kɔfi kalɔ, bítə bála mi alo. 14 Mɔ
alɛ, mensila miə maabesə mɔ əsuə
kato enso lə ukpə wə Yesu Kristo
díkpe lə uyikabie əsuə. Itsyise ɛyɛ
lə wə ukpə lə uyikabie əsuə nya
básɔ kawunsiə kamə lə uyikabie
əsuə lə mɔ disi. Nya ɛyɛ lə Kristo
əmə kẽ əsuə nya básɔ mintsya lə
uyikabie əsuə itə kawunsiə men-
sile kulesa saa itə mɛ. 15 Bála
utsyuə lelo o-o, bánla utsyuə lelo
o-o, nnya mamfé. Bomu utidi fɔfɔ
bofiani ni nnya lefé nɛ. 16 Onanto
eto diyuə ku kamisə nyənyə lə
disiəko mba laayɛ lə kusu komfo
əsuə lə mə nkpə, ku Onanto eto
betidi kenke.
17 Fɛfɛɛ, kuutsyuə saa mensilosə
mɛ ɔnwɛ, itsyise mɔɔ, bɛmɔ bia
ntəkə mɛ lə əsuə, lə bote bə Yesu
eto ndomunyə mini.
18 Mɔ bayimi, nlɛ bɔtɔ miə Bona-
mute Yesu Kristo eto lefonə lə
disiəko mimblɛ kenke. Ibə itə.

EFESOFɔ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Efesofɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto
eto lelabi əsuə eso mini Kristo
Yesu eto ɔtɔnkpee, mɔ nlɛ kukue
komfo bɔwɔni kətə mimba léfo
Onanto bɛnɔ nkpe lə Efeso nya
biyifo bani ku Kristo Yesu nya
bietsyue wə etiki koto. 2 Lə Boanto
Onanto ku Bonamute Yesu Kristo
lə befi mə lefonə ku diyuə bətə mi.

Onanto Aakpo Bo Atsyɔ Lə Kristo Eso.

3 Bitə lə bɔsɔ Onanto wə ni
Bonamute Yesu Kristo eto Anto
ani. Wə ni nwə dífi lɛwɔnɔ eto
atsyɔkpokpo nya nkpe kato kenke
útə bo, se buyifo bani ku Kristo
eso. 4 Itsyise fɛ Onanto lə uy-
ifo kawunsiə, wúuləkə bo utsyə
koko nkə lə bubə buyifo bani ku
Kristo, bə lə buyifo kɛnkɛ ku mba
əsuə lebua ləmbɔkɛ lə əsuə lə
wə ənəmi. 5 Se Onanto laala bo
esoo, wúutsyue utsyə koko nkə
ɛyɛ lə bo lɔniyifoyifo ku Yesu
Kristo esoo, lə bubə bofiani wə
bebi. Nyamfo kon didi wə nsusu
kokoko nɛ. 6 Lə nyamfo eso ele bə
bɔtɛsɛ Onanto lə wə lefonə kplɛ
nə úfi útə bo kafo faa ɛyɛ lə wə
ubi lala əsuə eso. 7 Itsyise ɛyɛ
lə Kristo eto kɔtɔ əsuəə, búnyə
bofo, nyamfo ni bə búnyə abua
eto bufikatsyɛ. Nte Onanto eto
lefonɛ kplɛ eto okle ni nə úfi útə
bo mfo. 8 Lefonə nə eto kakle
ləmbə bɔtɛyi. Ɛyɛ lə wə kobetete
ku kase wə nsusu nyi lesa saa
eso. 9 Útə bɔnɔ kasɔ ékpa wuee
ketsyue kulakula ka béyifo bətsyə
itə kə bolosə ɛyɛ lə Kristo əsuəə.
10 Nyamfo ni bənkə lə lefe nəmə
ayoo, bookpa eyifosa kenke bakɔ,
lesa saa nə nkpe kato ku kasɔ nya
boofi asa nyamfo kenke bakpe lə
Kristo eto kalɔ.
11 Onanto ətə lesa saa əbə itə
fe kase óla. Nya Onanto díləkə
bo nkə bofiani wə betidi ɛyɛ lə
bo lɔniyifoyifo ku Kristo lə lesa nə
útsyue útsyə taa kasɔ ketsyikokɔ
kẽ əsuə. 12 Nyaso bitə bomba
ni betidi tutɛ Onanto díkələkə
útsyə kokoko bɔnlɛ kusu bobe
itə Kristo, lə busiə nkpə bɔtɛsə
Onanto eto diyənde. 13 Nya mi
tsya léfiani Onanto eto betidi se
bɛnɔ ɔnukualɛtiki nəmə ini Ditiki
Sɛɛ nəmə eto letsyabebe, be bínyə
bofo, itsyise béfo wə bɛnɔ eso.
Úfi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə eto kɛnyɛ
ɔ́tɛyi útsyə nkə wootsyese bo,
útsyə mi lekpo nkə biyifo wə bale.
14 Lɛwɔnɔ nəmfo ni nnya Onanto
dífi óse uyi útə bo nkə bo tsya
ebunyə asa nnya útsyə kɛnyə útə
mba ni wə bale kokooko. Uyisese
əmfo lɛ bo bote bə Onanto ebutə
bomba ni wə bale nyə kedikɔ lə
wə. Bitə bɔtɛsə wə diyənde!

Paulo Áto Ola Lə Mba Léfo Kukue Komfo Eto Disi.

15 Lə nyamfo esoo, idu lə lefe
nə mínɔ miə béfo Bonamute Yesu
bɛnɔ, ku kase biala mba kenke
díkafo Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə
banɔɔ, 16 maanyɛ Onanto ani bɔsɔ
lə mi disi. Maakloma mi lefe
saa lə mɔ olatoto əsuə. 17 Nya
maatɔ Onanto wə ni Bonamute
Yesu Kristo eto Anto, ɔkɛnkɛnyə
kenke miə utə mi wə Lɛwɔnɔ
nə luutə bitsyə ənə nya lə uləkə
Onanto əmə ote mi, bə lə bete wə
kukɔnɔ. 18 Nya maatɔ wə minkə
lə ɔsini mi ənəmi, bə lə binyə
nnya eso ókpadi mi óboko nkə lə
bibə bete kusubebe ko eso ókpadi
mi ku kase atsyɔkpokpo itə mba
ni wə balee, lefo koya 19 ku kase
wə əsuəale kplɛ nyamə nlɛ keyifo
kekleke lə bomba léfo wə bɔnɔ
əsuə. Nya əsuəale nyamfo, nnya
nlɛ keyifo lə boo, lekateko wə
əsuəale kplɛ nyamə, 20 nnya úfi
ótakasə Kristo utsyiko ɔkɔmə úbə

nkpə nya úfi wə útsyə lə wə kodi-
ani lə kato kenke. 21 Mfó Kristo nsi
ɔnlɛ seka budi nya kato eto seka-
didi saa ku kasɔ mfo eto əsuəale
saa əsuə ku əsuəale bamba saa
nkpe wə kalɔ. Wə diye teke kato
əsuəale saa ku sekakedikɔ saa lə
kawunsiə kamfo ku nka nsi luubə.
22 Onanto éfi lesa saa ókpe lə
Kristo eto akpa kalɔ nya úfi wə útə
bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke fe
asa kenke eto Onamute wə nso
kenke. 23 Bafokanɔfɔ bamfo ni
Kristo eto əsuə nnya dítə ɔflɔ
kenke, nya Kristo tsya ni nwə
ləətə asa nnya kenke laaflɔ kalo.

2

Onanto Dítə Nkə Binyə Nkpe Ɛyɛ Lə Kristo Ǝsuə.

1 Kɔɔ se béta bibu nya
bíyifo lebua itsyi lə mi koto
mentsyuəmentsyue əsuə esoo,
bíyifo fe betidi ba díkpe lə lɛwɔnɔ
əsuə. 2 Lefe nəmfóo, bísiə
nkpə fe kawunsiə bua kamfo
eto nkpəsiəsiə seka. Bítəkəko
əsuəale nnya nlɛ difule kato eto
seka budi eto kama. Wə ni lɛwɔnɔ
nə nlɛ keyifo mɔmɔ lə mba lɛni
bə bembutsyue Onanto koto. 3 Lə
sitintii, bomblɛ kenke ətsyə fe
mə nya búsiə nkpə lə bo alasa
əsuə, lə kase iḿyə itə bo əsuə
eto sinə ku nsusu seka. Ditsyəbi
nəmfo lɛkɛ lə bo eso Onanto dínyə
ɔblɔ ókpe bo, fe kase únyə ókpe
kawunsiə eto betidi kenke, únə
mə koto nɛ. 4 Fɛɛ se Onanto eto
kaminsənyənyə itə bo mfui nya
kasekɔ ləmbə lə lelabi kplɛ nə
onkpe utə bo esoo, 5 se búkpə lə
lɛwɔnɔ əsuə lə bo abua yifoyifo
esoo, útə busikli búbə nkpə ku
Kristo. Nya ɛyɛ lə Onanto eto
lefonə əsuəə, búnyə bofokətə nɛ.
6 Se buyifo bani ku Kristo Yesu
esoo, ótakasə bo úḿyənsə ku wə,
nya útə buudi seka ku Kristo lə
kato. 7 Onanto éyifo nyamfo nkə
lə ufi ote mba luubə kama kenke
wə lefonə nə ləmbə bokatesəko
ku kulesa saa ku wə kafoɛkpɛ lə
kase únyə bo kaminsə lə Kristo
Yesu eso. 8-9 Itsyise ɛyɛ lə Onanto
eto lefonə eso bínyə bofokətə, se
béfo wə bɛnɔ eso. Nya inni lə mi
kosate eto kulesa saa eto buyifo
eso. Bomu iyifo Onanto eto ətəsa
nnya úfi útə bə lə kuutsyuə saa
lə ɔyɛ əsuə kato bobesə lə nnya
əsuə. 10 Onanto díyifo bo ku wə
kosate eto ani nkə lə buyifo bani
ku Kristo Yesu nkə lə busiə kasɛɛ
yifoyifo eto nkpə bo wə kosate lɛlɔ
utsyə nkə bubə busiə.

Kristo Éfi Betidi Kenke Ɔkɔ Beyifo Bani.

11 Bekloma biə bíambɔ bitsyi lə
Yudafɔ əsuə, bomu bále mi fe
betidi ba lenyi Onanto. Yudafɔ
eyifo mba laala alo, nya baaka mi
bafɛfɛ bə betidi laanla alo. Fɛɛ
sitintii, mba laala alo eeyifo əsuə
eto sinə eto lekpa nə betidi leefi
ani keeyifo. 12 Bekloma biə lə lefe
nəmfóo, bínyə kɔsɛsɛ lə Kristo
ɔflɔ nya bíyifo bafɔ nya bíenyifo
Onanto eto betidi ba úləkə fe kase
Yudafɔ. Nya bíankɛ lə kɛnyɛ ka
Onanto lékle ku wə betidi ku asa
nnya eto kɛnyɛ útsyə ku mə. Nya
isi enso ni bə kusubebe kukut-
syuə saa mankɛ mi itə kulesa nya
Onanto saa tsya mankɛ mi. 13 Fɛɛ
mɔmɔɔ, ɛyɛ lə Kristo eto ukpə
wə úkpə lə disi əsuəə, bóokpa
mi mba díḿyə kɔsɛsɛ kɔ tsya bíbə
bíyifo bani ku Kristo Yesu.

14 Itsyise Kristo kosate léboko
diyuə lə bo nti lə lefe nə eto lefe
únə lɔniyifoyifo óboko Yudafɔ ku
mba lenni Yudafɔ nti. Nya úfi
wə əsuə óba kekisi ka nte fe ofati
wə lɛkɛ lə mi nti úləkə. 15 Úləkə
Yudafɔ eto kɔfi ku mə akpayifoy-
ifo lenti ɛyɛ lə mə nkpə bo úsiə
lə əsuə eto sinə əsuə bə lə ɔkɔ
akpa ənuə nyamə beyifo mə utidi
fɔfɔ ɔni bə lə beyifo bani ku wə,
itə lə diyuə lə dibə lə mə nti.
16 Ɛyɛ lə Kristo eto ukpə wə úkpe
lə uyikabie əsuəə, ókpla kədiə

ka lɛkɛ lə akpa ənuə nyamə eto nti. Nya ɛyɛ lə ukpə əmə əsuəə, ótsyasə betidi akpa ənuə bamə eto nti béyifo utidi ɔni nya úyifo mə bani ku Onanto. 17 Nyaso se Kristo díbəə, óbe diyuə eto Ditiki Sɛɛ letsya útə mi betidi ba letsyonko Onanto ku bomba lɛfi wə. 18 Ɛyɛ lə Kristo əsuə nnya bo akpa ənuə nyamə kenke, Yudafɔ ku mba lenni Yudafɔ ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ əsuəə, bofo buńyə lə Anto Onanto eto ənəmi.

19 Nyaso mimba lenni Yudafɔ ensini bafɔ ku bayɛkusutidi bio. Biyifo betidi bani ku mba ni Onanto eto bebi, ku bəməmbi lə wə diyo eto betidi nti. 20 Mi tsya eyifo fe ofati wə báto bətəkə kekleke lə ketsyikokɔ eto leba nə batɔnkpe ku bənyɛləkətidi lékpe lə kasɔ nya Kristo Yesu kosate ni oseke əmə. 21 Wə ni utidi wə lɛkɔbe diyo nə báto bətəkə mfó eto akpa nnya kenke ɔkɔ, nya útə léfiani Onanto eto kedikətəkɔ kɛnkɛ. 22 Nya lə mi lɔniyifoyifo ku wəə, balɛ mi tsya booto fe diyo kakɔ ku mi bətsyuə bə lə befiani kəsiəkɔ itə Onanto ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ nəmə əsuə.

3

Paulo Éfi Ditiki Sɛɛ Nəmə Úsuko Betidi Ba Lenni Yudafɔ.

1 Lə nyamfo esoo, mɔ, Paulo, wə bakpe lə Aba eto diyo lə Kristo Yesu eto disi lə mi mba lenni Yudafɔ esoo, maato ola kətə Onanto. 2 Sitintii, mfo nnɔ miə bíɔnɔ kase Onanto lə wə lefonə əsuəə, dífi keyifo kamfo ókpe mɛ lə kɔni nkə nyifo itə mi kasɛɛ eso. 3 Fe kase mínkawɔni kliminti míntsyese mii, Onanto ələkə wə ketsyue ka úyifo ɔ́kulaa, óte mɛ. 4 Lə bekla kukue komfoo, biunye kase minɔ akulasa nnya nkpe lə Kristo əsuə kasɔ. 5 Kɔɔ Onanto məntə kawunsiə eto betidi te akulasa nyamfo. Fɛɛ mɔmɔɔ, útə ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ əsuə úləkə asa nyamfo ótə wə batɔnkpe kɛnkɛ ku wə bənyɛləkətidi. 6 Asakulakula nyamə ni bə útə nkə ɛyɛ lə wə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuəə, mba lenni Yudafɔ tsya əbə báfiani mba leedi Onanto eto bikə ku Yudafɔ, bákɔ beyifo əsuə eto uyi ɔni, bənyə kedikɔ lə kɛnyɛtsyətsyə ka Onanto dítsyə ɛyɛ lə Kristo Yesu əsuə.

7 Onanto éyifo mɛ wə Ditiki Sɛɛ nəmfo eto uyifoyifo ɛyɛ lɛ wə ətəsa nnya úfi útə mɛ lə wə əsuəale əsuə eso. 8 Mɔ nwə ni ɔfɛfɛ kenke minso lə mba léfo Onanto bánɔ ntii, ətə ɛyɛ lə wə lefonə əsuə mfi wə Ditiki Sɛɛ fokoya nɛ nkpe lə Kristo əsuə mbe letsya ntə mba lenni Yudafɔ. 9 Nya lə nyifo betidi lə bənyə kase ele bə befi Onanto eto akulasa eto ketsyue beyifo keyifoo, Onanto wə ni nwə díyifo asa nnya ta, éfi wə akulasa nyamfo ɔ́kula taa lə lefe kokoko nə léfe əsuə. 10 Itə lə bayɛ lə bafokanɔfɔ əsuə bələkə Onanto eto kobe ateate kpə nyamə bate kato eto batɔnkpe ku bəsuəalenyə ba nlɛ seka budi lə kato eto kawunsiə. 11 Nyamfo eyifo ketsyue manlo ka Onanto díyifo útsyə taa kokoko. Mɔmɔɔ, útə ketsyue kamfo əbə itə ɛyɛ lə Bonamute Yesu Kristo əsuə. 12 Lə lɔniyifoyifo ku Kristo se bófo wə bɔ́nɔ esoo, ókpe bo nkɛale bə bɔnyi bɔfi Onanto lə bokakase əsuə. 13 Nyaso nlɛ mi lekpakpa minkə lə kanyi ka minlɛ bunyə lə mi kɛnyɛ esoo, məntə lə elo mi ani itsyise biunyə kutəkə lə nnya əsuə.

Kristo Aala Bo.

14 Fe kase minlɛ bɔtɛyii, nyamfo eso maase akonki kato ola lə Anto əmə eto ənəmi nɛ. 15 Wə ɔflɔ asa nnya kenke nkpe kato ku kasɔ laafo mə diye ketsyiko. 16 Nlɛ ola boto miə Onanto lə utə wə Lɛwɔnɔ lə difi ni əsuəale nə nkpe lə wə diyənde nə léba lékpoo, lə didufə lə mi ketu kəmiə ke. 17 Nya nlɛ

bɔtɔ tsya miə Kristo lə uyifo wə
kəsiəkɔ lə mi ketu kəmiə ɛyɛ lə
bofokanɔ əsuə nya lə mi lelabi eto
keyudu lə kedufə lə kasɔ kekleke
fe kase kuyi eto kale leeyifo nya
lə dimuə ale, 18 bə lə mi ku mba
léfo Onanto bánɔ kenke lə binyə
əsuəale lə bɛnɔ kase Kristo laala
mi kasɔ, lelabi nə leba lenkpo,
lɛyɛ letsyo, lebe kato fanloo nya
letsyo disu kasɔ tsya. 19 Nya
lə bibə bete Kristo eto lelabi nə
biembofo kasɔ bɔnɔ kalosə bə lə
Onanto eto ditsyəbi nəmə lə diyi
mi əsuə kenke.

Paulo Átɛsə Onanto.

20 Onanto eto əsuəale ni nnya
nlɛ keyifo lə bo əsuə. Woafo lesa
saa nə lefe itə bo buyifo kətə bo
enso kase boatɔ nye boebu disi
ketsyiko kulaa tsya. 21 Atɛsə itə
Onanto lə bafokanɔfɔ nti ɛyɛ lə
Kristo Yesu əsuə itə lefe saa ku idu
mɔmɔ isu manlo manlo! Ibə itə.

4

Kristo Ɜtə Nkə Bafokanɔfɔ Kenke Yifo Bani.

1 Nyaso mɔ nwə nlabe lə diyo,
se meeyifo Bonamute eto keyifo
esoo, nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ minkə bisiə
nkpə bo lɛflɔ bokate ko bokpadi
bo Onanto lékpadi mi. 2 Bebokosə
əsuə kasɔ lefe saa, biyuə buɛɛ ku
lə bɛkɛ disuətsyə. Biləkə mi lelabi
bete bətsyuə ku lə bɛkɛ dibusə
bitə mi bətsyuə. 3 Bekplatsya lə
biyifo lesa saa lə kɛnyɛ kani əsuə
fe kase Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nəmə dífi
mi ɔ́kɔ, lə bisiə nkpə lə diyuə
əsuə. 4 Ɜsuə ani ku Lɛwɔnɔ lɔni
ete nkpe fe kase kusubebe kɔni hã
nkpe mi nya ini nko eso Onanto
lékpadi mi nɛ. 5 Onamute ɔni
ku bofokanɔ bɔni ku ntufləsəfləsə
eto lekpa lɔni tsya ete nkpe. 6 Nko
ini bə Onamute ku Anto ɔni ete
nkpe itə betidi ba kenke nya uyifo
asa kenke eto Onamute, weeyifo
keyifo kayɛ lə bo əsuə nya onkpe
lə bomblɛ əsuə.

7 Nya ətəsa nnya únə kafo útə
bo utsyuə saa, akate ko kase Kristo
dítə. 8 Nyaso Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue lɛtɛyi nkə,

"Se óbe úsu kato fanlofanloo,
ókpa mba kpə úləkə utsyiko
lə sidomu əsuə úsuko.
Nya úsie ətəsa útə betidi."

9 Nya se bátɛyi bə óbe úsu
kato fanlofanloo, nnya kasɔ nkpə?
Nnya kasɔ ni bə tutɛɛ, ɔ́yifə úbə
taa kawunsiə kamfo eto kasɔ ke.
10 Nya utidi ɔni əmə lɛyifə úbə
kasɔɔ, wə ke disi óbe úsu kato
fanlofanlo nɛ, oso utsyuə saa
nya ófo unsi lə lesa saa əsuə
lə kato ku kasɔ kenke. 11 Wə
ni nwə dísie ətəsa útə utidi
saa nya úləkə bətsyuə báfiani
batɔnkpe nya bətsyuə tsya lefi-
ani bənyɛləkətidi, nya bətsyuə
tsya lefiani mba laabe Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya, bətsyuə ni mba laalɛ
bafokanɔfɔ ola, nya bətsyuə lefi-
ani bateasa. 12 Úsie ətəsa nyamfo
útə nkə lə ufi ɔlɔ Onanto eto betidi
utsyə bə lə ufi ɔlɔ bafokanɔfɔ
utsyə lə beyifo wə keyifo, nya
yɛkɔ ku nyamfoo, lə ufi əsuəale
okpe Kristo eto əsuə nnya ni
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə.
13 Onanto éyifo nyamfo nkə lə
bomblɛ lə bubə buyifo bani lə
nnya bofo bɔnɔ əsuə, ku lə bubə
bote Onanto eto Ubi əmə. Lə bubə
bobe bɔflɔ butsyə fe Kristo nya lə
wə ditsyəbi nəmə kenke lə leba
didufə bo lə əsuə butsyə fe wə ke.

14 Nya boensi embutsyə fe
bekpefi ba eto nsusu dímambe,
ba asatete fɔfɔ saa nte fə ufiebi
wə laasɔ keke mə kesuko sɛtɔ ku
kama, nya bidiabidia eto bateasa
laawɛ mə kakpe lə mə nsusu bua
əsuə. 15 Lə nyamfo eto kɛnyɛ, bə
lə bɔtɛyi ɔnukualɛ lə lelabi əsuəə,
bubə bobé lə kusu saa əsuə fe
Kristo wə nwə ni bo disi. 16 Wə
lɛkɔbe utidi eto uyi əmə kenke
eto ntsyakɔ ku kate kenke ɔnlɛ
ɔni, itə bə utidi eto uyi əmə kenke

eeyifo keyifo lə kusu əsuə, kabé
kaflɔ kawunsə lə lelabi əsuə.

Bisiə Nkpə Fe Onanto Eto Bebi Seka.

17 Nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ lə Bonamute
eto diye əsuə minkə biensisiə
nkpə fe mba lenyi Onanto, ini asa
bimba hã eto disi beebu. 18 Nya
mə nsusu nkpe lə ketuntu əsuə.
Nya bəmbə kedikɔ saa lə Onanto
eto nkpə bo wəətə əsuə, itsyise
benyi nnya kulesa kon tsya, nya
bankpe letotidi. 19 Benyi kofani
nyaso asa buayifoyifo eto kama hã
bəətəkəko. Nya baasɛsə ənəmi lə
asa nnya laabiasə əsuə eto sinə
saa eto buyifo əsuə.

20 Bebe, inni nyamfo eto okle
békase bitsyi lə Kristo əsuə. 21 Mɔ
éfi nnya minkə bɛnɔ asa itsyi lə
wə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə. Nya
fe mba ntəkəko wə kamaa, báte
mi ɔnukualɛtiki nnya nkpe lə Yesu
əsuə. 22 Beyani ditsyəbi koko
eto nkpə bo bísiə, nə dítə bísiə
nkpə bo eto okle bísiə léfe. Asa
nyamfo díkawɛ mi kakpe nya
bíkətəkəko əsuə eto sinə eto ey-
ifosa eto nkpə bo laabiasə utidi
eto nkpə. 23 Bɛtsyi mi ketu ku
nsusu bɛwuninsə lə biyifo bafɔfɔ.
24 Nya bifi ditsyəbi fɔfɔ nə béyifo
lə Onanto eto ditsyəbi əsuə nya
weeyifo asa lə kusu ko diyifo
kɛnkɛ bekpe fe awu.

25 Nyaso bɛyɛ sidia bɔtɛyi.
Utsyuə saa tɛyi wə ɔyimitsyuə
ɔnukualɛ itsyise bo nti eto utsyuə
saa lɛkɔ buyifo Kristo eto əsuə.
26 Lə ənyə ɔblɔɔ, məntə lə fə ɔblɔ
əmə lə okpa fə okpe lə lebua əsuə
nya məntə lə kofe lə kudufə fə
diyo ku ɔblɔ. 27 Biəntə Obonsam
kusu saa. 28 Utidi wə leeyuu, sinkli
ɔyɛ buyu lə ufi wə ani uyifo keyifo
sɛɛ lə ɔkɛ lesatsyuə nə ofo bufi
kawunsəko bakombo.

29 Biəntə lə ditiki bua saa lə
lɛbɔ ditsyi lə mi kɛnyɛ, bomu bidi
etiki nnya lɔɔwunsəko utidi lɔ
wə utsyə, lə iyifo lɛwunsəkobi itə
mba lɛnɔ nnya. 30 Bienyifo kulesa
nə lembutə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nyə
disuəyuə. Itsyise Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
befi bətsyə mi lekpo nə lete bə
nə Onanto ebofo mi lə nkpə lə
diyi fɛfɛ nəmə əsuə. 31 Biəntə
lefonfi lɛkɛ lə mi əsuə, biləkə
ɔblɔ kekleke ku lefonyi bitsyiko
lə mi akɔɛsi. Biləkə lə mi nti
kudukpokpo bimba, betidi eto
diebiasəbiasə ku nsusu bua saa
kenke fifi lə utidi əsuə. 32 Lə
nnya kɛnyɛɛ, bitə lə mi bətsyuə
eto asa lə ɛlɛ mi kaminsə lə biyifo
kafo ɛkpɛ bitə bətsyuə. Bifi abua
bɛtsyɛ bətsyuə fe kase Onanto
tsya dífi mi ale ɔ́tsyɛ mi ɛyɛ lə
Kristo əsuə.

5

Bisiə Nkpe Bo Lɔɔkɛ Onanto Ɔkɔɛ.

1 Se biyifo Onanto eto bebi lala
esoo, ele bə bekplatsya lə bitsyə
fe wə. 2 Biləkə lelabi bete lə
mi nkpəsiəsiə əsuə fe kase Kristo
laala bo nya úfi wə əsuə fe kedi ka
laanyi fififi útə Onanto lə bo disi.
Nyamfo eyifo keditətə ka laakpe
Onanto disuəyuə.

3 Se biyifo Onanto eto betidi
esoo, yensile bə bakpo sɛsɔnɔdi
ku asinsayifoyifo saa nye kunəkpə
eto diye ko lə mi nti. 4 Nko
ke yensile bə bɔtɛyi kulesa but-
syiko lə asinsa əsuə ku akɔɛnsa
nye amumusa əsuə. Bomu ele
bə bufi lɛninsɔ butə Onanto.
5 Itsyise mi kosate yi biə utidi
wə kee ni ɔsɔnɔdi nye leey-
ifo asinsa nye nkpe kunəkpəə,
embunyə kedikɔ lə Kristo ku
Onanto eto sekakedikɔ kəmiə. Lə
ɔnukualɛ əsuəə, kənənsɛ lə asa
əsuə akateko sifiəsumu.

6 Biəntə lə kuutsyuə saa lə ɔwɛ
mi okpe ku etiki bimba saa, itsyise
asa nyamfo eto kakle eso Onanto
eto lefonyi looba lekpo lə mba
nkpe letotidi əsuə nɛ. 7 Nyaso mi
ku mə mamfloma ani bətsyuə lə
mə eyifosa əsuə.

8 Itsyise kɔɔ, bɛkɛ lə ketuntu
əsuə, fɛɛ mɔmɔɔ, se bíkafiani
Bonamute eto betidi esoo, bifi
bekpe lə diyənde əsuə. Nyaso
bisiə nkpə fe betidi ba nkpe lə
diyənde əsuə, 9 itsyise awɔnsa
nnya laabɔ ketsyi lə betidi ba nsi
nkpə lə diyənde əsuə ni asa sɛɛ
buyifo, asa buyifo lə kusu əsuə ku
ɔnukualɛ tɛyitɛyi. 10 Bekplatsya
lə bekase asayifoyifo nnya laakpe
Bonamute disuəyuə. 11 Biankɔ
ani ku mba eto eyifosa nsi nyɛ
lə ketuntu nnya laambɔ awɔnsa
saa əsuə. Bomu biləkə mə bete.
12 Itsyise iyifo afanisa tinti bə bedi
etiki itsyiko lə eyifosa nyamfo eto
okle əsuə lə kabiɔbiɔ əsuə kula
tsya. 13 Nya lə bələkə asa nyamə
kenke lə diyənde əsuə batée, ete
boonyə mə ditsyəbi nəmə kosate
wuee nɛ. 14 Itsyise lesa saa nə
bələkə batee lekplee, aabɔ bəənyə
lə diyənde əsuə. Nyamfo eso
baatɛyi bə,

"Sankli fə nwə nlɛ selabe,
taka etsyi ɔkɔmə əbə,
lə Kristo lə uyənde okpo fə lə
əsuə."

15 Nyaso bebe sinini kase binsi
nkpə. Biənsiə nkpə fe betidi ba
lenyi kobe. Bomu bisiə nkpə fe
betidi ba nyi kobe. 16 Biyifo kusu
ko ditu mi mfo eto keyifo kukɔnɔ,
itsyise asa buayifoyifo lə lefe nə
bonkpe mfo əbə ebe kato tinti.
17 Le nyasoo, bienyifo mi əsuə fe
betidibuki. Bomu bɛbɛbɛ lə bete
asa nnya Bonamute əmə laala nkə
biyifo. 18 Biənnə nte bikpə itsyise
nyamfo akpe mi lə abuayifoyifo
əsuə. Bomu bitə lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
lə lefo disiə lə mi kenke. 19 Nya bifi
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue eto əsə
eto etiki, ku atɛsɛ eto əsə, ku bo-
fokanɔ eto əsə bidinko mi bətsyuə
etiki. Nya bifi atɛsɛ eto əsə ku
əsə minimini bɛtɛsə Bonamute lə
mi akɔɛsi. 20 Bɛsɔ Boanto Onanto
ani lefe saa lə lesa saa əsuə ɛyɛ
lə Bonamute Yesu Kristo eto diye
əsuə.

Usə Ku Usiə Eto Nkpesiəsiə

21 Bebokosə mi əsuə kasɔ bitə
bətsyuə fe kase biebu Kristo seka.
22 Besio bokosə mə əsuə kasɔ
bətə mə kosate eto bəsə fe kase
baabokosə əsuə kasɔ kətə Bona-
mute əmə. 23 Itsyise usə ni disi
utə usiə fe kase bafokanɔfɔ eto
ditsyukpa eto disi ni Kristo. Dit-
syukpa nəmə ni Kristo eto əsuə
eto sinə nya Kristo kosate əmə
ni se Ofomfokətə. 24 Lə nyamfo
esoo, fe kase bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa nəmə lebokosə əsuə kasɔ
dítə Kristoo, nko ke ini bə bəsiə
tsya bokasə mə əsuə kasɔ bətə mə
bəsə lə lesa saa əsuə nɛ.
25 Bəsə, bela mi bəsiə fe kase
Kristo léla bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa nəmə nya úfi wə nkpə útə
lə ni disi seka. 26 Úyifo nyamfo
lə ufi uyifo bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa nəmə kɛnkɛ utə Onanto
lə lefe nə eto lefe úflə ni ku wə
ditiki fe ntu ókpasə. 27 Waanla
nkə keni kukətsyuə saa lə kələ
ni kukalebe saa lə kakpɔtsyi, nye
lə keni kukətsyuə saa eto okle
lə kətəkə lə ni. Ola nkə lə
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə
lə diyifo kɛnkɛ, bənnyə kabiakɔ
saa lə ni. Lə balɔkɔsə ni kukɔnɔ
fɛ befi ni babɔnko lə wə ənəmi.
28 Mmə ke ele bə bəsə la mə bəsiə
fe kase baala mə kosate eto əsuə
eto sinə nɛ. Nya osani wə laala
wə usiəə, wə kosate ɔnlɛ bola.
29 Kuutsyuə saa eenyifo wə əsuə
eto sinə disiale. Bomuu, waalɛ se
ola bə lə sɛkɛ ale, fe kase Kristo
leeyifo kətə mba bafokanɔfɔ eto
ditsyukpa nəmə. 30 Itsyise wə
əsuə eto lekpa buni butə wə. 31 Fe
kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
lɛtɛyi nkə, "Lə nyamfo eso os-
ani du lə wə anto ku ambe ɔflɔ
usu ɔkɔ ku wə usiə nya mə inuə
bamə loofiani əsuə eto sinə sɔni."
32 Kasɔnɔnɔ ka letsyoo, abiɔ kakpe
lə ditiki nəmfo kəmiə. Mɔ éfi
nnya fe Kristo ku bafokanɔfɔ eto
ditsyukpa əsuəə, banlɛ etiki budi
ketsyiko. 33 Fɛɛ ɛlɛ etiki budi
ketsyiko lə fintsya əsuə. Nya ni

bə, ele bə mi utsyuə saa la wə usiə fe wə əsuə, nya usiə saa tsya lə ubu wə usə.

6

Bisiə Nkpe Bo Dińyə Itə Bebi Ku Antomə.

1 Mi bebii, bitsyue mi antomə ku ambemə koto fe kase ɛnyɛ lɛ Kristo eto kusu əsuə itsyise nnya ni lesa nə lɛtsyɛ bə biyifo nɛ. 2 Kɔfi kpekpe tutɛ ko kɛnyɛtsyətsyə nkpe ni bənkə, “Bu fə anto ku fə ambe.” 3 Isukosə ɛtɛyi nkə, “Bə lə ɛlɛkɛko fə lə əsiə nkpə kəntsyɛ lə kasɔ kamfo əsuə.”

4 Antomməə, biankpe mi bebi lɛbləfi. Bomuu, bikulɛsə mə lə binə mə ku kəlɛlɛlɛ ɛyɛ lə Bonamute eto bofokanɔ eto kusu əsuə.

Ele Bə Bisiə Nkpe Kukɔnɔ Ku Mi Banamute.

5 Ndomufɔ, mimba leeyifo betidi bamba eto nyifoo, bebokosə əsuə kasɔ lə bitsyue mi kasɔ mfo eto banamute koto itsyi taa mi ketu kəmiə fe kase bietsyue Kristo eto ditiki koto. 6 Bienyifo nko lə lefe nə mə ənəmi ntəkə lə mi əsuə bə lə batɛsə mi eso bomuu, bifi mi əsuəale kenke biyifo lesa nə Onanto laala, fe Kristo eto ndomufɔ. 7 Biləkə kafo faa biyifo keyifo fe Bonamute əmə bɛnlɛ ke buyifo kətə seka, nya inni utidinini saa. 8 Bekloma biə Bonamute ebofo utsyuə saa kayo, ndomunyə feni o-o, nwə nsi wə əsuə əsuə feni o-o ɛyɛ lə keyifo sɛɛ ka feeyifo kumə.

9 Banamute, mi tsya yifo nkomə ke bitə mi ndomufɔ. Biankpe mə sikpi, itsyise biyi biə nwə ni mi ku mə Onamute əmə kpe kato. Waambe utidi eto ənəmi lə etiki bola kələkə əsuə.

Bifi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ Eto Bemake Bikakpɔ Lema.

10 Lə kalosəkɔɔ, kase biyifo bani ku Bonamute, lə isi ɛkɛ ale beso ɛyɛ lə wə əsuəale kplɛ nyamə əsuə. 11 Bekpe mi bemake kenke bia Onanto dítə mi bə lə befo buńyə kekleke lə Obonsam eto awɛsu bua nyamə əsuə. 12 Itsyise inni bo kuu betidi nlɛ bɔkpɔ. Bomu bo ku awɔnɔ bua eto əsuəale, lɛwɔnɔ eto əsuəale eto baka, kawunsiə tuu kamfo eto əsuəale eto baka, ku asa buayifoyifo eto baka ba nkpe kato eto əsuəale bɔnlɛ bɔkpɔnko. 13 Lə nyamfo esoo, bifi Onanto eto bemake kenke bekpe. Bə lə diyi bua nəmə əbə ditu mii, biofo buńyə kekleke kakpɔ lema nəmə isu kalosəkɔ, nya lə əsuəale lə isi ibu ɛkɛ mi lə əsuə.

14 Nyaso bińyə kekleke! Bifi ɔnukualɛ eto Ditiki Sɛɛ nəmə bekle nkɛ fe abɔsu lə bifi kasɛyifoyifo biti fe akɔɛsibi eto situ eto etisa. 15 Ditiki Sɛɛ nə ləənə diyuə kabokoo eto bɔtɛyi, lə diyifo mi afɔkpa nya biokpe bisu lema. 16 Ɛwunsə lə nyamfo əsuəə, bifi bofokanɔ bɛlɛ lə ani lə idi lesa nə loota mi əsuə lə lema. Itsyise nnya ni lesa nə loofo itə mi lə olontidi əmə ata mi wə kabe ka nte fe ute wə nlɛ bunyə fla fla fla nya yaninsə ute əmə. 17 Nya bifi situ eto lemankpakpa nə ni Onanto eto nkpə bofokətə biti lə disi ku Onanto eto ditiki nə ni kalande nə Lɛwɔnɔ dítə mi bɛlɛ kekleke lə kɔni. 18 Bikato ola lefe saa kətə Onanto. Bɛtɔ Onanto eto bɔwunsəko kekleke fe kase Lɛwɔnɔ nəmə loote. Lə nyamfo esoo, bińyə bikabe kusu, nya yaanlo mi ani. Bikato ola lefe saa lə mba lefiani Onanto eto betidi kenke eto disi.

19 Beto ola tsya lə mɔ disi bə lə Onanto lə ufi lesa nə ele bə ntɛyi okpe mɛ lə kɛnyɛ bə lə ntɛyi Ditiki Sɛɛ nəmə ku bofokanɔ lə sikpi mante mante əsuə, bə lə mbe letsya nləkə asakulakula nnya nkpe lə Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə nte. 20 Ditiki Sɛɛ nəmfo eso mini ɔtɔnkpe wə béti bákpe lə diyo mfo nɛ. Beto ola bə lə mfo ni bɔtɛyi ku unnyə fe kase ele bə ntɛyi ni.

Bɔlɛ Mi Bokla.

21 Tihiko, bo ɔyimisani lala, wə
leeyifo asa lə Bonamute eto kusu
əsuəə, ebubə ɔtɛyi mi kase minte
ku keyifo ka kenke minlɛ mfo.
22 Botsyese ko minlɛ wə miə ubə
ɔtɛyi mi kase bonkpe mfo nya lə
okpe mi nkɛale.

23 Boanto Onanto ku Bonamute
Yesu Kristo lə bətə mi bafokanɔfɔ
kenke, diyuə ku lelabi ku bo-
fokanɔ. 24 Onanto eto lefonə lə
ditəkəko betidi ba kenke laala
Bonamute Yesu Kristo ku lelabi
manlo.

FILIPIFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Filipifɔ

1 Mɔ, Paulo, ku Timoteo ba ni
Kristo Yesu eto beyifoyifo lɛwɔni
kukue komfo.
Bufi bɔnlɛ kətə mi Onanto eto
bafokanɔfɔ kenke ba nkpe lə Filipi
nya biyifo bani ku Kristo Yesu,
ɛwunsə lə mi batɔnkotɔnko ku mi
bawunsəkotsyuə tsya. 2 Bɔlɛ bɔtɔ
boə Boanto Onanto ku Bonamute
Yesu Kristo eto lefonə ku diyuə lə
disiəko mi.

Paulo Áto Ola Lə Bafokanɔfɔ Ba Nkpe Lə Filipi Eto Disi.

3 Lefe saa nə ke minkloma mii,
maasɔ mɔ Onanto ani lə mi disi
4 Nya lefe saa nə ke minlɛ ola
boto lə mimblɛ kenke eto disii,
maato wə ku disuəyuə. 5 Itsyi
lə kase bɛwunsəko mɛ lə Ditiki
Sɛɛ nəmə eto keyifo əsuə idu lə
kasɔ ketsyikokɔ ibə ese mɔmɔ eso.
6 Mfo nnɔ miə Onanto wə dítsyiko
keyifo sɛɛ kamfo kasɔ lə mi ntii,
ebusukosə ke isu ese kalosəkɔ lə
Kristo Yesu eto dibəfe nəmə.
7 Bekpe mɛ lə nsusu lefe saa nya
ɛlɛkɛ itə bə nkebu disi ketsyiko lə
mimblɛ əsuə nko. Itsyise mimblɛ
efi kətsyuə lə kusu ko Onanto dítə
mɛ, mɔmɔ əmə minlabe lə diyo
ku lə lefe nə mísiə lə mɔ əsuə
əsuə bə lə nta Ditiki Sɛɛ nəmə
disi bə lə betidi lə bafo ni banɔ
bəńyə kekleke. 8 Onanto ni mɔ
odansiɛ nkə sitinti minlɛ bɔtɛyi
minkə lelabi nə eto okle nkpe lə
Kristo Yesu əsuə útɛ boo, ni okle
minfi minlɛ mi butə nɛ.
9 Nlɛ ola boto miə mi lelabi nə
nkpe mii, lə disi lebe kato lekpe
leso, lə befo ditiki nəmə kasɔ
bɔnɔ kala kələkə kukɔnɔ kətə
əsuə. 10 Nyamfo luutə befo lesa
sɛɛ buləkə kətə əsuə bə lə Kristo
eto diyi nəmə əsuəə, biuyifo basɛɛ
ba əsuə dikpilolo saa ləmbɔkɛ.
11 Ɛwunsə lə nyamfo əsuəə, bə
lə kasɛyifoyifo ka eto okle Yesu
Kristo hã ləətə utidi leeyifoo, lə
keyi mi əsuə, bə lə befi babesɛ
Onanto kato, bətə wə dibu ku
atɛsə.

Utidi Wə Leeyifo Yesu Eto Keyifo, Ebunyə Nkpe.

12 Mɔ bayimi, nla miə bete sit-
inti miə asa nnya dítu mɛɛ, əbə
ɛwunsə bə Ditiki Sɛɛ nemə əbə
dínyə sɛtɔsusu bomu. 13 Itə nya-
soo, bamamanyə ba kenke nkpe lə
lekayo mfo ku betidi bamba kpə
ba kenke nkpe lə lekayo mfo ənyə
bətsyuə lekpo bə bákpe mɛ lə diyo
itsyise nyifo Kristo eto uyifoyifo
eso. 14 Ɛwunsɛ ku nyamfoo, mɔ
bokpe lə diyo esi itə bafokanɔfɔ
kpə esi bakpe utu bawunsə lə
Bonamute əmə əsuə itə bensiate
sikpi lə Ditiki Sɛɛ nəmə budi ku
ute.
15 Lə sitintii, mə nti betidi eto
bətsyuə aayɛ lə kutsyuəsɛ kpɔkpɔ
əsuə kedi Kristo eto ditiki nəmə
kate, nya baala bə baatanko mɛ lə
ni bɔtɛyi əsuə, fɛɛ bətsyuə eeyifo
nnya ku nsusu sɛɛ. 16 Lelabi dítə
betidi eto lekpa nuəfə nəmfo bə
babe Ditiki Sɛɛ nəmə letsya mmə,
itsyise beyi bənkə bokpe Onanto
lékpe mɛ nke nta Ditiki Sɛɛ nəmə
disi. 17 Fɛɛ betidi eto lekpa tutɛ
ábe Kristo letsya lə kusu ko əmə
boonyə kutəkə kətə mə suə eso,
nya inni lə ɔnukualɛ əsuə, bomu
bə lə beyifo nko lə kanyi ka minlɛ
bunyə lə diyo nəmə kafo lə kabe
kato kaso.
18 Fɛɛ nyamfo menyifo kulesa.
Nya ni bə utsyuə abe Kristo letsya
lə sidia, sidia əsuə o-o, lə ɔnukualɛ
əsuə o-o, mɔ alɛɛ, bə bábe Kristo
letsyaa, nnya mate aakpe mɛ
disuəyuə. 19 Nya muusukosə
disuəyuə nəmə bunyə itsyise nyi
miə ɛyɛ lə mi olatoto əsuə ku lə
bɔwunsəko bo laabɔ ketsyi lə Yesu
Kristo eto Lɛwɔnɔ əsuəə, booləkə
mɛ lə diyo. 20 Nnya əsuə mimfi
ənə mintəkə ku minlɛ kusu bobe
kekleke ni bə medi kofani lə mɔ

keyifo əsuə. Bomu bə lefe saa,
ku lə titlu mɔmɔɔ, lə nkpe nkɛale
ku mɔ əsuəale kenke, bə muunə
dibu mboko Kristo, lə nkpe nkpə
o-o nye lə bukpə mínkpe tsya.

21 Nya be ni nkpə? Lə mɔ
kutsyəə, nnya ni bə lə nsi nkpə
ntə Kristo. Nya lə nkpee, nnya
bomu luusi yooboko mɛ kutəkə
eso nɛ. 22 Lə nnya ete minsi
muusiə nkpəə, eni muuyifo key-
ifo ka luubə kutəkə. Fɛɛ mante
nnya ele bə mfi lenti, ukpə lee
nkpə. 23 Mɔ nsusu áma lə akpa
əsuə. Eni moola tinti miə maabɔ
lə nkpə bomfo nsu nsiə lə Kristo
ɔflɔ, itsyise nyamfo alɛkɛ eso fam-
famfamfa. 24 Fɛɛ lə mi esoo,
efe bə nsi nsiə nkpə lə kawun-
siə kamfo. 25 Se mimfo nyamfo
minɔ nko esoo, nyi miə muusiə lə
mimblɛ kenke ɔflɔ nsukosə nyifo
bo kenke minlɛ buyifo bə lə busu
sɛtɔ, lə bunyə disuəyuə lə Kristo
bofokanɔ əsuə. 26 Nyamfo luutə
bə lə mbə mi ɔflɔ bioo, biunyə
kusu bebesə əsuə kato ɛyɛ lə mɛ
əsuə bə biyifo bani ku Kristo Yesu
eso.

27 Lesa nə lefé mɔmɔ ni bənkə
bisiə nkpə bo dinyənko mba léfo
Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ.
Itə bə lə mbə mi ɔflɔ o-o, məmbə
o-o, lə nnɔ ntsyiko lə mi əsuə
bənkə bińyə kekleke lə lɛwɔnɔ ku
nsusu əsuə nya bińyə kɛnyɛkani
lə mi bofokanɔ əsuə bɛnlɛ Ditiki
Sɛɛ nəmə disi bota. 28 Biante
mi balo sikpi. Bomu bińyə ku
utu kekleke. Nyamfo loote mə bə
mə ebonya bedufəə kasɔ nya mi
ebutəkə mə kato, itsyise Onanto
nwə nlɛ bɔkpɔ kətə mi, ebutə
bitəkə kato. 29 Itsyise bətə mi
kusu bə bisumu Kristo inni bə
lə befo wə bɛnɔ ete eso, bomu
bə lə binyə kanyi tsya lə wə disi
eso. 30 Nya mɔmɔɔ, bɛkpɔnko mɛ
lema nəmə. Lema nəmə bínyə
míkakpɔ kɔ əmə ete nɛ. Nya fe
kase bɛɛnɔ, ni əmə ke ete minsi
minlɛ bɔkpɔ nɛ.

2

Ele Bə Bebokosə Ǝsuə Kasɔ Bitə Mi Bətsyuə.

1 Mfo nnɔ miə mi nkpə bo
benkpe lə Kristo əsuəə, ətə
bínyə əsuəale. Nya wə lelabi
ləəyuəsə mi ketu. Biyifo bani
ku wə Lɛwɔnɔ, nya bɛnlɛ mi
əsuə wɔkɔkɔkɔɔkɔ lə kafoɛkpɛ
ku kaminsənyənyə əsuə bitə
bətsyuə. 2 Nnya lə nko ini
sitintii, nyalɛ muukənko mi miə
bitə lə nyə disuəyuə bə nsusu
bɔni ku lelabi lə lɛkɛ bo nya lə
biyifo lɔni lə lɛwɔnɔ ku disibubu
əsuə. 3 Bienyifo kulesa nə lete
mɔ mate hã eto lɛlɛkɛsə nye
əsuə katobəsəbesə eto ditsyəbi.
Bebokosə əsuə kasɔ, nya bibu
betidi bamba fe balɛkɛ baso mi.
4 Nya bɛbɛbɛ betidi bamba eto
kasɛɛ, inni fə mate eto lɛlɛkɛsɛ
ete.

5 Bitə lə nsusu bo lɛkɛ Kristo
Yesu, lə bɔkɛ mi tsya. 6 Nnya
ni bə ite bə okpe Onanto eto
ditsyebi tsyaa, wóemfi nnya lə
əsuəale əsuə nkə lə okate ku
Onanto. 7 Bomu lə wə kosate eto
lelabi əsuəə, úfi lesa saa nə nte
wə útə kafo faa, nya úyifo wə
əsuə usumutidi. Nya úbə bále fe
kawunsiə kamfo eto utidi. 8 Utidi
eto ditsyəbi lɛkɛ wə nya óbokosə
əsuə kasɔ nya ɔ́yɛ lə kototsyuet-
syue eto kusu əsuə úsu taa ukpə
kəmiə, ukpə lə uyikabie əsuə.
9 Ɛyɛ lə nyamfo esoo, Onanto
ábesə wə kato ka nso kenke, nya
úfi diye nə nso bɔmɔ kaso diye saa
útəkə wə. 10 Nya lə bakpadi Yesu
eto diyee, ele bə asayifoyifo nnya
kenke nkpe kato ku kasɔ ku nnya
nkpe lə kasɔnti se akonki bətə wə.
11 Nya məmblɛ luufe kɛnyɛ batɛyi
bə Yesu Kristo ni Bonamute, bə lə
befi batɛsə Onanto wə ni Boanto.

Biyənde Fe Befandebi Lə Kawunsiə Kamfo.

12 Nyaso, mɔ bayimi, fe kase
bietsyue mɛ koto lefe saa, ite bə

mimbə lə mi ɔflɔ mɔmɔ tsyaa kulaa, isi efe bə bitsyuə koto beso. Bekplatsya kekleke lə bifi sikpitete ku ketinkə biyifo keyifo ka diyənko mi buləkə. 13 Itsyise Onanto lɛ keyifo lə mi əsuə lefe saa nkə lə yuutə bɛtɔnɔ bitsyue asa nnya útsyue utsyə koto.

14 Biankpe kənə nye beto taflatsyə lə kulesa buyifo əsuə. 15 Itə bə lə kawunsuə biabia ka diyi ku abuayifoyifo mfoo, mii, biyifo Onanto eto bebi ba lekpa nya beele ku dikpilolo saa ləmbə lə mi əsuə. Lə biyənde lə kawunsiə eto betidi eto nti fe kase befandebi ləəyənde lə kato seka. 16 Befo ditiki nə ləətə nkpə nəmə bɛlɛ kekleke, bə lə Kristo eto diyi nəmə əsuəə, moofo lɛkɔɛsi bɔsɔ katɛyi minkə méntsyetsyi bimba nye ményifo keyifo bimba. 17 Mi bofokanɔ lə Bonamute əsuə ku mi keyifoyifoyifo te fenkə keditətə kətə wə. Eni mɔ kɔtɔ bokpo lə kasɔ ekɔko keditətə kamfo. Nya lə ibə nkoo, yɔɔkɛ mɛ ɔkɔɛ nya muunyə disuəyuə tinti ku mi mblɛ. 18 Nko ke ini nɛ bə mi tsya nyə disuəyuə beto keyudu ku mɛ nɛ!

Timoteo Ku Epafrodito.

19 Lə Bonamte atɔnɔɔ, yɛmbɔklɛ, mootsyese Timoteo mi ɔflɔ, bə lə usinkli ubə ɔtɛyi mɛ kase asa nte lə mi ɔflɔ, lə nsi nyə disuəyuə. 20 Lə ɔnukualɛ əsuəə, mimbə kuutsyuə saa wə leefi kətsyuə lə mɔ ku mi etiki əsuə fe wə. 21 Nya bafɛfɛɛ, utsyuə saa lɛ wə lɛlɛkəsə ete bobe, nya inni nnya ni Yesu Kristo eto kusu eto ale. 22 Fɛɛ mi kosate yi biə Timoteo alɛɛ, ɔwunsəkotsyuə uni utə mɛ, kase wəəkənko mɛ lə keyifo kamə əsuə fe ubi ku anto itə Ditiki Sɛɛ nəmə eto busənsə əsuə. 23 Nyaso nlɛ kusu bobe miə, lə nyə kase asa nyamə luubə itsyə ku mɛ koo, mootsyese wə mi ɔflɔ mlə. 24 Nya mfo nnɔ tsya miə Bonamute əmə kosate ebutə mɛ kusu nkə mbə mi ɔflɔ lə lefe kliminti əsuə.

25 Mbu tsya miə ele bə ntsyese bo ɔyimi Epafrodito mi ɔflɔ, wə díńyəko mɛ kekleke lə Onanto eto keyifo əsuə. Wə ni mi ɔtɔyɛ wə bétsyese mɔ ɔflɔ biə ubə ɔwunsəko mɛ. 26 Se unyi nkə bɛnɔ biə əsuə abia wə esoo, ílə wə tinti nya óla kekleke nkə wəəbə unyə mimblɛ. 27 Lə sitintii, ɔ́nɔ bufi kekleke ibu sɛkɛ lə ukpə. Fɛɛ Onanto ənyə wə kaminsə, nya inni wə mate bomu ku mɔ tã. Lenni nko eni mɔ kanyinyənyə eto bitsyikə eboso mɛ ani ku butsyi. 28 Nyamfo kulaa eso minla miə matsyese wə mi ɔflɔ lə binyə wə, lə binyənko wə disuənyə, nya mintsya loola nwɔnɔ mɔ utu siə kasɔ sɛkɛ. 29 Nyaso befo wə ani ənuə, binyəko wə disuəyuə lə Bonamute eto diye əsuə. Bitə betidi bamfo eto okle dibu. 30 Itsyise ufi wə əsuə utə nya untə kpə lə Kristo eto keyifo ka nkə woawunsəko mɛ lə nyifo ka biamfo mə bɔwunsəko nyifo eso.

3

Biemfi Ǝsuə Bitə Ǝsuə Ǝto Sinə Eto Asayifoyifo.

1 Kafɛfɛkɔɔ, mɔ bayimi, binyə disuəyuə bə biyifo bani ku Bonamute. Yenlə mɛ bə nsi nwɔni asa nyamfo ke ntsyese mi, itsyise nyamfo luutə buinyə kekleke nɛ.

2 Bɛlɛ ola bińyə bikabe babuayifo bamfó ba leeyifo asa fe bakpa, betidi ba ləəńyə kekleke bə bala əsuə eto sinə, ini lelolala. 3 Bo ni mba léfo lelolala eto lekpa inni mə, itsyise boesumu Onanto ɛyɛ lə wə Lɛwɔnɔ əsuə nya boənyə disuəyuə se buyifo bani ku Kristo Yesu eso. Nya boemfi əsuə butə əsuə eto sinə bola eto lekpayifoyifo.

4 Nya lə utsyuə ebu nkə woofo əsuə bufi kətə lelolala eto lekpa

buyifoo, eni mɔ bomu ele bə mfo
əsuə eto sinə eto lekpayifoyifo
eto asa ntə əsuə nso. 5 Mɔɔ, se
bále mɛ eto diyi flamfla lee, nnya
bála mɛ lelo nɛ, Israelnyə tinti
mini nya mbɔ ntsyi lə Benyamin
eto kafo. Hebrinyə kosate kosate
wə eto anto ni Hebrinyə tinti wə
mini nɛ. Nya lə Yudafɔ eto kɔfi
əsuəə, nyifo Farisinyə. 6 Nya lə
kətsyuəfifi lə Yudanyədidi əsuəə,
nyifo lə nnya əsuə kekleke itə
bə ntəkəko Kristo eto bafokanɔfɔ
kama nte mə ohiã tinti. Nya lə
bɔyɛ lə Yudafɔ eto kɔfi əsuəə,
dikpilolo saa əmbɔkə lə mɛ itsyise,
nyifo lə ko əsuə tinti.

7 Fɛɛ lə kutəkə kutsyuə akɛ lə
nnya əsuə itə mɛ kɔ əmə tsyaa,
mɔmɔɔ, lə Kristo esoo, efiani asa
bimba nnya ləmbə kutəkə saa itə
mɛ. 8 Sitintii, mfi nyamfo kenke fe
asa nnya ləmbə kutəkə saa, itsyise
mbə nyə ntsyə lekpo miə Kristo
Yesu hã ni Bonamute nya nyamfo
afe mɛ eso asa fɛfɛ kenke. Lə wə
esoo, ntó lesa saa nkpe nya mimfi
asa fɛfɛ kenke fe kuku eto ekubi
bə lə Kristo lə oka mɛ kɔni bonko
wə lə buyifo bani, 9 lə mfi mɔ əsuə
kenke ntə wə. Nyasoo, minsini
ɔsɛɛ itə mɔ əsuə ɛyɛ lə asayifoyifo
lə kusu əsuə lə kɔfi komə kalɔ.
Kasɛɛ ka ni lə Kristo bofo kanɔ
əsuə hã moofo buyifo. Kasɛɛ ka
Onanto hã ləətə ɛyɛ lə bofokanɔ
lə wə əsuə. 10 Nya lesa nə minla
ni bə lə nte Kristo ku əsuəale nnya
dítə ótakasə wə utsyi ɔkɔmə úbə
nkpə. Nya lə nnyə kanyi ku wə,
lə nyifo lɔni ku wə lə wə ukpə
əsuə, 11 ku kusubebe bə Onanto
ebotakasə mintsya utsyiko ɔkɔmə
oboko nkpə.

Paulo Átɛyi Kase Ele Bə Uyifo Bə Lə Unyə Kayofofo.

12 Minlɛ bɔtɛyi minkɛ mbutəkə
kato nye mbɔflɔ nlo. Bomu nlɛ
bokplatsya kekleke bə lə mfo kay-
ofofo ka Kristo Yesu luufi utə mɛ.
Itsyise Kristo Yesu éyifo mɛ nkə
mfiani wə ole. 13 Lə sitintii, mɔ
bayimi lala, mamfo nnɔ miə mɔ
kɔni éboka kayofofo kamə. Bomu
lesa nə minlɛ bokplatsya lə ny-
ifo ni lə nta nnya díkafe əsuə
le mfi ənəmi ntəkə lə nnya nte
sɛtɔ eto kɔniboka əsuə. 14 Nyaso
meetsyetsyi bebembe bə lə nsu
nsa usunklu əmə nyila, bə lə mfo
kayofofo ka Onanto lékpadi mɛ
nkə mbə mfo lə kato ɛyɛ lə Kristo
Yesu eso.

15 Bitə lə nsusu bomfo lə bɔkɛ
bomba díkabe lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ
əsuə. Nya lə mi utsyuə kpe nsusu
bamba ntsyuə, Onanto ebuləkə
nyamfo ote mi ekpa wuee. 16 Niə,
niə, nniəə, bitə lə bɔyɛ busu sɛtɔ
lə kusu ko əsuə búkayɛ ibə ese
mɔmɔ.

17 Mɔ bayimi, bebe mɔ eyi-
fobi əsuə bɛyɛ. Bɛlɛ ola bebe
mba nsi nkpə lə ditsyəbi sɛɛ
əsuə fe kase búsiə bote mi seka.
18 Mbɔtɛyi mi nyamfo sesia, sesia
mfe nya mɔmɔɔ, nsi nlɛ mi nnya
bɔtɛyi ku binəntu miə bətsyuə
kpə eto nkpə bo bensi ətə beyifo
balo itə Kristo eto ukpə lə uyik-
abie əsuə. 19 Betidi bamfo ee-
budufɛ lə kanyimanlo manlo eto
ute əsuə. Itsyise mə kafo ni mə
onanto. Nnya ni afanisaa, nnya
əsuə bomu bəənyə disuəyuə nya
befi mə nsusu bətəkə lə kawunsiə
eto bikə əsuə. 20 Fɛ, bo alɛɛ, bo
umə ni kato nya buńyə bɔnlɛ bo
Ofomfokətə wə ni Bonamute Yesu
Kristo kusu bobe bə lə utsyi kato
ubə. 21 Wə loofloma bo əsuə eto
sinə sia ləmbə ale uyifo se fe wə
kosate eto əsuə eto sinə sia nkpe lə
dinyəndə əsuə ɛyɛ lə wə əsuəale
əsuə. Nya lə əsuəalə nyamə ke
əsuəə, wuunə lesa saa okpe lə wə
kɔfi kalɔ.

4

Paulo Átɛyi Filipifɔ Lesa Nə Ele Bə Beyifo.

1 Nyaso, mɔ bayimi lala ba lefe
bitə mɛ, ba minla miə məəkənyə.

Biakpe mɛ disuəyuə tinti nya
maasɔ lɛkɔɛsi kabesə əsuə kato lə
mi disi. Mɔ bayimi lala, nko ele
bə bińyə kekleke lə mi nkpə lə
Bonamute əsuə nɛ.
2 Nlɛ Ewodia ku Sinteke lek-
pakpa miə bɛnɔ bətsyuə kasɔ lə
besinkli bisiə fe bayimisio lə Bona-
mute eso. 3 Nya mi tsya ba
ni mɔ beyifotsyuə lalaa, nla miə
bɛwunsəko besio bamfo. Itsyise
béyifo keyifo kekleke báwunsəko
mɛ bə lə busənsə Ditiki Sɛɛ nəmə
ku Klemens ku mɔ beyifotsyuə
bamba kenke ba eto aye nkpe lə
Onanto eto Nkpə eto Kukue kafo.
4 Binyə disuəyuə lefe saa bə
biyifo bani ku Bonamute əmə. Nsi
nlɛ bɔtɛyi bio miə binyə disuəyuə.
5 Bɛkɛ disuətsyə bitə utsyuə saa.
Itsyise Bonamute əmə eto dibəfe
ebɔfi. 6 Biənsiə bikala kawɔnɔ
lə kulesa əsuə, bomu bikato ola
bikətə Onanto lə lesa saa nə lehiã
mi əsuə, bikasɔ wə ani itsyi taa mi
ketu kəmiə ke. 7 Nya Onanto eto
diyuə nə nso kawunsiə eto utidi
eto kasɔnɔnɔ saa, lə lɛlɔ mi ketu
ku nsusu ditsyə lə lɔniyifoyifo ku
Kristo Yesu əsuə.
8 Lə kalosəkɔɔ, mɔ bayimi, bitə
lə lesa nə nso kɔnɔ ku nnya dińyə
itə atɛsə lə iyi mi nsusu kəmiə,
nyamfo ni lesa nə ni ɔnukualɛ,
lesa saa nə dińyə itə dibu, lesa saa
nə ni lɛsɛɛ, lesa saa nə lekpa, lesa
saa nə laanɔ bobe ku lesa sa nə
dinyənko utidi nɛ. 9 Bisiə nkpə
lə ləsanə békase ku béfo bitsyiko
mɔ ɔflɔ, itsyi lə mɔ etikididi ku mɔ
eyifosa tã əsuə. Nya lə Onanto wə
ləətə diyuə lə usiəko mi.

Paulo Ásɔ Filipifɔ Ani Lə Ǝtəsa Nya Bətə Wə Eso.

10 Lə mɔ lɔniyifoyifo ku Bona-
mute əsuəə, iyifo mɛ disuəyuə
tinti bə lə lefe kɛntsyɛ kamaa
bisi bɛlɛ buləkə kate mɛ biə bifi
kətsyuə lə mɛ əsuə. Inni bɔtɛyi
minlɛ miə bɛni mɛ lə lefe nəmə,
bomu kusu ete yəntə bə biləkə
bete nko. 11 Nya inni bɔtɛyi minlɛ
miə lesaatsyuə ahiã mɛ, bomu
mbókase lə lesa saa əsuə ku lə
kalebe saa miə lesa nə kee nte
mɛɛ, dufə mɛ ənə. 12 Nya lesa
nə ini bə lesa hiã fə ku lesa
nə ini bə, ləsa tsyə fə eso kase
fahiãa, mbokase kobe komfo. Itə
bə lə kalebe saa ku lefe saa nyi
kase muusiə nkpə, imi mɛ o-o,
kukpɛnsə lɛ mɛ o-o, ɛlɛkɛ itə mɛ.
Lə ite mɛ kpə o-o nye elonko mɛ
tsya. 13 Ǝsuəale nnya Kristo ditə
mɛɛ, nnya ləətə maafo nyamfo
kenke əsuə nɛ.
14 Fɛɛ bíyifo ɛlɛkɛ tinti bə
bɛwunsəko mɛ lə mɔ bulə kəmiə.
15 Nya mi Filipifɔ kosate yi biə
idu lefe nə míndu lə Makedo-
niaa, nya mítsyiko Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya bobe kasɔɔ, mi hã
ni bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə
nlɛ mɛ bɔwunsəko, kətə mɛ asa.
Kutəkə mínyə o-o, bɔsɔ ɛsɔ mɛ
o-o, mi hã ni mba díkənko mɛ.
16 Lefe nə minkɛ lə Tesalonika ku-
laa tsyaa, se mínhiã bɔwunsəko,
bɛwunsəko mɛ lefe kpə. 17 Nya
inni ətəsa minhiã itsyi mi ɔflɔ
eso, bomu kutəkə ko mi luunyə
bɛyɛnko lə ətəsa nyamfo əsuə.
18 Béfo mɛ kayo kenke. Nya béfo
mɛ kayo besonsə kase ele be it-
syə. Ǝtəsa nya kenke bétsyese mɛ
bɛyɛnko lə Epafrodito əsuə əbə
éka mɛ kɔni. Ǝtəsa nyamfo eyifo
fe keditətə eto asa nnya laanyi fi-
fififi befi bətə Onanto nnya dídufə
wə ənə nya ékpe wə disuəyuə.
19 Nya bo Onanto kosate ebutə
mi ətəsa nnya kenke loohiã mi
ɛyɛ lə Kristo Yesu eto setabikɛ ku
diyənde kplɛ nəmə esuə.
20 Bitə lə bɔtɛsə Boanto Onanto
itsyi manlo isu manlo kenke. Ibə
itə.

Kəsiə Fɛfɛ.

21 Məəsiəsə mba ni Onanto eto
bebi ba ni Kristo Yesu eto bale
kenke o-o. Nya bayimi ba nkpe
lə mɔ ɔflɔ mfo tsyaa, bə bəə siəsə
mi o-o! 22 Betidi ba kenke léfo
Onanto bánɔ nkpe mfo əsiəsə mi

kukɔnɔ, titlu mba nkpe lə Roma
eto Okankplɛ eto diyo.
23 Lə Bonamute Yesu Kristo eto
lefonə lə disiəko mi.

KOLOSEFƆ
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Kolosefɔ

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto
eto ketsyue əsuə eso mimfiani
Kristo Yesu eto ɔtɔnkpee, boko bo
ɔyimisani Timoteo wə nlɛ kukue
komfo bɔwɔni. 2 Bufi ko bɔlɛ
bo bayimi ba nkpe lə Kolose ba
díkafo Kristo bánɔ sitinti butə.
Bɔlɛ Onanto wə ni bo Anto bɔtɔ
boə lə ufi wə lefonə ku diyuə utə
mi.

Paulo Ásɔ Onanto Ani Lə Kolosefɔ Eto Disi.

3 Lefe saa lə bɔlɛ ola botoo,
boasɔ Onanto wə ni Bonamute
Yesu Kristo eto Anto ani lə mi
disi. 4 Itsyise bɔ́nɔ kase béfo
Kristo Yesu bɛnɔ ku kase biala
mi bayimitsyuə bafokanɔfɔ kenke.
5 Lefe nə Ditiki Sɛɛ tinti nəmə leka
mi ɔflɔ bubəə, bɛnɔ kusubebe ko
nkpe lə ni. Yanso mi bofokanɔ ku
lelabi teke lə lesa nə bɛnlɛ kusu
bobe balɔ bətsyə mi lə Onanto eto
kato əsuə. 6 Ditiki Sɛɛ nəmə lɛ
bobe kakpe nya lɛnlɛ ebibi bɔnwɔ
lə kawunsiə kamə kenke, fe kase
díyifo lə mi tsya əsuə seka, idu
lefe nə bɛnɔ kase Onanto ləənə
utidi kafo nya bɛnɔ ni kasɔ tututu.
7 Bɛnɔ Onanto eto lefonə nəmfo
eto etiki ɛyɛ lə bo uyifotsyuə lala
Epafra wə díyifo Kristo eto keyifo
ku ɔnukualɛ lə bo kɛnyɛ. 8 Wə
díbə ɔ́tɛyi bo lelabi nə Onanto eto
Lɛwɔnɔ nəmə dífi útə mi.

9 Lə nya esoo, idu lə lefe nə
bɔ́nɔ mi kɔsɔɔ, búkato ola lefe
saa lə mi disi katɔ Onanto boə,
ufi wə bote ku lelabi eto nsusu
okpe mi lə əsuə, ɛyɛ lə kobe kenke
ku kasɔnɔnɔ ka Lɛwɔnɔ nəmə
ləətə əsuə. 10 Itə lə befo nkpə
busiə fe kase Bonamute əmə laala
nya lə bofo wə lelabi buyifo lefe
saa. Lə mi nkpəsiəsiə lə buyi ku
kasɛyifoyifo ku Onanto eto bote
kakpe. 11-12 Onanto lə ufi wə
əsuəale kplɛ nnya ntəkə əsuəale
saa kato okpe mi lə befo buńyə
lə bulə saa eto kɛnyɛ ku dibusə.
Lə bifi disuənyuə ku lɛninsɔ bitə
Boanto Onanto wə dítə bɔ́flɔ bofo
kedikɔ bunyə lə nka ɔ́lɔ útsyuə
wə betidi lə wə sekakedikɔ eto
diyənde əsuə. 13 Wə díləkə bo ut-
syiko lə ketuntu eto əsuəale əsuə
nya ókpa bo oboko wə Ubi lala
eto sekakedikɔ. 14 Nwə əsuə ɛyɛ
búnyə bofo itə úfi bo abua ɔ́tsyɛ
bo.

Nwə Eto Okle Ni Onanto Eto Ubi Emə Ku Keyifo Ka Úyifo.

15 Kristo eto ditsyəbi əələkə
Onanto wə boənyə ku ənəmi eto
ditsyəbi kate. Ɔkɛ fɛ béyifo asay-
ifoyifo saa kenke. 16 Itsyise ɛyɛ lə
wəə, nya Onanto díyifo asa nnya
kenke nkpe kato ku kasɔ, nnya
bəənyə ku nnya bənnyə, ɛkɔ lə
awɔnɔ eto əsuəale kenke, bana-
mute, baka ku əsuəalefɔ saa tsya
eto okle. Onanto éyifo kawunsiə
kenke ɛyɛ lə wə itə wə. 17 Kristo
akɛ fɛ Onanto díyifo lesa saa,
nya ɛyɛ lə lɔniyifoyifo ku wəə,
nya lesa saa dínyə ni kəńyənkɔ
pɛpɛɛpɛ nɛ. 18 Wə ni disi itə wə
əsuə nnya ni bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa nəmə. Wə ni kaka diənyə
ni nkpe ketsyiko. Onanto eto
Ubi əmə ni ututɛ nya wə ni nwə
létaka utsyiko ɔkɔmə úbə nkpə,
bə lə udi ututɛ lə asa nnya kenke
nti. 19 Iyifo Onanto eto lalabi nkə
ditsyəbi nə tutuutu nkpe wəə, lə
lɛkɛ wə ubi əmə tsya. 20 Isi iyifo
wə lelabi tsya nkə lə uyifo bani
ku kawunsiə kenke, nnya nkpe
lə kasɔ mfo ku nnya nkpe kato
kenke. Ubi əmə eto kɔtɔ ko ókpo
kasɔ ɛyɛ lə wə ukpə lə uyikabie es-
uəə, ko dínə diyuə nəmfo leboko
nɛ.

21 Kɔ kabia ákɛe lə mi ku
Onanto eto nti, nya bikisi wə lə
mi nsusu kəmiə lə abua nnya
biyifo eso. 22 Fɛ mɔmɔɔ, úsikli
ófo mi kafo faa, ɛyɛ lə uyikabie

eto ukpə wə Ubi díkpe lə mi disi
eso. Ɛyɛ lə ukpə əmfo əsuəə, nya
Onanto dísinkli ɔ́lɔ mi utsyə lə
wə ənəmi fe mba bəfləsə ntu nya
keni nye dikpilolo saa ləmbə lə
əsuə, lékpa kɛnkɛ seka. 23 Nyaso
efe tinti bə befo buńyə bɛlɛ mi
bofokanɔ lə kɔni kekleke. Bunte
kekleke lə bofo bunyə sitinti, nya
boembu ləkə bo nsusu butsyiko lə
kusubebe ko Ditiki Sɛɛ nəmə dinə
léboku bo əsuə. Ditiki Sɛɛ nəmfo
əsuə bábe letsya bətə kawunsiɛ
eto asayifoyifo kenke, nnya eto
uyifoyifo mɔ Paulo díbə ófiani.

Paulo Éyifo Keyifo Fe Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa Eto Uyifoyifo.

24 Mɔmɔ, iyifo mɛ disuəyuə bə
nlɛ kanyi bunyə lə mi disi eso.
Nya kanyi ka minlɛ bunyə lə
əsuə eto sinə əsuə mfoo, lɛ mɛ
bɔwunsəko bə lə mflɔsə Kristo eto
kanyi útə nkə nyə lə bafokanɔfɔ
eto ditsyukpa nə ni wə əsuə eto
sinə eto disi. 25 Onanto átsyese
mɛ nkə mfiani wə uyifoyifo bə lə
mbe wə ditiki nəmə letsya ntə mi
ku betidi ba kenke lə banɔ kasɔ
ekpa wuee. 26 Ditiki Sɛɛ nəmfo
eyifo lekulasa kɔɔ, nya úkələkə
óte wə betidi. 27 Onanto eto
ketsyue keni bə lə uləkə akulasa
nyamfo ote wə betidi lə bate,
akulasa fo asi nya diyi ku atɛsɛ
mfo. Nya akulasa nyamfo ni bə
Kristo nkpe lə mi ketu kəmiə itə
mi tsya nkpe kedikɔ lə Onanto eto
diyənde əsuə. 28 Nya Kristo əmfo
bɔnlɛ letsya bobe kətə utsyuə saa
nɛ, nya lə kobe saa əsuə boalɛ
mə kɔlɛ kate mə asa bə lə bokpa
mə utsyuə saa busuko Onanto
eto ənəmi fe mba diyifo bani
ku Kristo ba díkabe baflɔ seka.
29 Nyamfo eto otsyekle mimlɛ kak-
platsya ku əsuəale nnya kenke
Kristo leefi kakpe mɛ lə əsuə nnya
nlɛ keyifo lə mɛ nɛ.

2

1 Nla miə bete lekplatsya nə
minlɛ lə mi ku Laodikeafɔ ku be-
tidi ba kenke bo ku mə dimantsya
tɔ ənəmi ku ənəmi bote bətsyuə
eto disi. 2 Meeyifo nko bə lə bənyə
əsuəale lə mə ketu kəmiə lə beyifo
bani tsya ku mə bətsyuə lə lelabi
əsuə. Isi ensoo, itə kase boofo
asa kasɔ bɔnɔ kukɔnɔ, bə bətsyə
lekpo Onanto eto asakulakula əmə
ni Kristo. Nyamfo ni bikesinɔke
bia lefo koya tinti. 3 Kristo ni
safui sia laasini Onanto eto kobe
ku kobetete eto akulasafo koya
nyamfo. 4 Nyaso nlɛ mi bɔtɛyi
minkɛ biəntə lə kuutsyuə saa lə
ɔwɛ mi okpe ku etiki eto kənə
bimba niə niə niə ete fe ɔnukualɛ
kpe lə nnya tsya. 5 Itsyise ite
bə bɛnlɛ mɛ bunyə lə əsuə eto
sinə əsuə tsyaa, nkpe lə mi nti
lə lɛwɔnɔ əsuə, nya iyifo mɛ
disuənyuə lə kase bɛkɔ binyə kek-
leke lə mi Kristo bofokanɔ əsuə
eso.

Utidi Eto Nkpesiəsiə Bo Lɛflɔɔ, Kpe Lə Kristo Kəmiə.

6 Kase befo Kristo Yesu ku mi
lɛkɔɛsi kenke fe mi Onamutee,
biyifo bani ku wə nko. 7 Bitə lə
keyudu lə kəńyə kedufəkɔ katsyo
lə wə, fe kuyi eto keyudu leedufe
lə kasɔ. Beto mi nkpə bitəkə lə
wə mi bofokanɔ lə bumuə ale fe
kase báte mi. Lə biyi ku lɛninsɔ
itə Onanto lefe saa.
8 Nyaso bebe biə kuutsyuə saa
manwɛ mi uyifo mi ndomufɔ ɛyɛ
lə betidinini eto kobetete bimba
ko nyɛ lə akpa nya báyani bətsyə
betidi ku kawunsiə eto awɔnɔ eto
əsuəale eto kate ka lanyɛ lə Kristo
eto asatete eto esu əsuə. 9 Itsyise
Onantotidi eto ditsyəbi kɛnkɛ nə
lɛflɔ akɛ lə Kristo eto əsuəale
eto sinə əsuə lə wə utidididi eto
ditsyuəbi nəmə əsuə. 10 Nya se
buyifo bani ku wə, wəə ni disi itə
awɔnɔ eto əsuəale saa ku awɔnɔ
eto baka saa, ete bə bo nkpə tsya
aflɔ lə kusu saa əsuə.

11 Se buyifo bani ku Kristo eso
biyifo fe mba bála lelo, inni lə
kase kawunsiə eto betidi leey-
ifo, bomuu ɛyɛ lə Kristo əsuəə,
Onanto ələkə mi ɔbɔnko lə əsuə
eto sinə eto abuayifoyifo eto
əsuəale eto kalɔ. Nyamfo ni lelo
nə bála mi ɛyɛ lə Kristo əsuə
nɛ. 12 Itsyise lefe nə bəfləsə
mi ntuu, bébikə mi ku Kristo,
nya ɛyɛ lə nnya əsuəə, bátakasə
mi bəńyənsə ku Kristo lə mi bo-
fokanɔ eso, lə Onanto eto əsuəale
nyamə əsuə, wə nwə ni létakasə
wə utsyiko ɔkɔmə óboko nkpə.

13 Lefe ditsyuə nə léfee, bíkpe
lə lɛwɔnɔ əsuə lə mi abua nnya
bíyifo eso, itsyise biedi Yudafɔ ba
dímankɛ lə kɔfi kalɔ. Fɛ mɔmɔɔ,
Onanto ébokpa mi óboko nkpə
kəmiə ku Kristo. Onanto éfi mi
abua kenke ɔ́tsyɛ mi. 14 Ótsya
ɔfiɔ lə kayo ka búsiə ku nnya afi
nnya kenke lékle bo úləkə bo lə
nnya əsuə kenke ɔ́sɔ lə uyikabie
əsuə ku Kristo. 15 Nya lə uyikabie
komfo əsuəə, Kristo ələkə wə əsuə
ɔ́bɔnko lə awɔnɔ eto əsuəale ku
baka saa eto kalɔ nya ótsyilamako
mə ókpe mə kofani nya úləkə mə
óte fe ndomufɔ ba óso ani utəkə
mə kato.

16 Nyaso biətə lə kuutsyuə saa
lə okpe mi afi lə lesa nə bi-
udi nye biunə lee biembudi nye
buinə əsuə, nye nnya ni eyi sɛɛ
lee, lə kofa fɔfɔ abe lee nye
Ɔnwɛditsyəyi əsuə. 17 Nyamfo
kenke eyifo nnya nkpe kama ɛnlɛ
bubə eto koyo ete! Nnya eto
koyo bɛnlɛ bunyə ni Kristo kosate.
18 Biəntə lə ənəmi ənəmi eto utidi
kuutsyuə wə laatɛyi nkə utətə
kato itsyise wəənyə ənətəkətəkə
eto kələkəkate, ba laayinkə be-
tidi kakpe lə kawɛ eto əsuə
bokosəbokosə kasɔ ku kato eto
batɔnkpe eto bɔsumu əsuə lə balo
mi dikpi. Asa bimba ku utidi
eto nsusu ləkələkə ete ini. Lə
bitəkəko utidi əmfo eto okle eto
kamaa, biemunyə asa nnya eto
kama bɛnlɛ bɔti. 19 Nwəmfo eto
okle ménsikɔ uyifo lɔni lə Kristo,
wə nwə ni disi utə utidi əmə. Wə
əsuə utidi əmə eto əsuə eto nlokɔ
ku wə əmə eto umu kenke tsya
nkpəsə, wə ɔflɔ wəənyə lesa sɛɛ
saa, nya woabe fe kase Onanto
laala.

Nkpefɔfɔ Siəsiə Ɛyɛ Lə Kristo Ɜsuə.

20 Se bíkpə ku Kristo esoo,
bɛbɔ lə kawunsiə eto awɔnɔ eto
əsuəale kalɔ. Beso binsi biətə
baakpe mi afi fe bisi bekpe lə
kawunsiə kamə kalɔ seka? 21 Beso
biesikeyifo lə nnya əsuə lə baatɛyi
mi bənkə bienyifo nyamfo eto
keyifo ku biandia nəmə bebe nye
bientidi nə nse? 22 Asa nnya
eto afi bákpe mi mfo eyifo asa
nnya lə beyifo nnya keyifo balosə
koo, iyifo ebimbasa nnya lensibe
kutəkə saa. Afi nyamfo kenke
eyifo betidi eto ketsyue ku asatete
ete. 23 Ele fe asa nnya bátɛyi
mi mfo te fe kobe kutsyuə kpe
lə nnya nya iyifo fe bələkə nnya
betsyiko lə Onanto eto ketsyue ka
útsyue utsyə əsuə. Yəətə bə utidi
bokosə əsuə kasɔ, utə wə əsuə
eto sine nyə kanyi nnya luutə ola
Onanto oso ku ofo əsuə bumuə
kalɛ. Fɛɛ asa nyamfo eto okle
buyifo anwunsəko kuutsyuə bə lə
oso wə əsuə eto sinə eto alasa ani.

3

1 Se ini botakasə Onanto
létakase mi ku Kristo utsyiko
ɔkɔmə óboko nkpə esoo, bɛti asa
nnya nkpe kato kama kaka Kristo
kosate nsi lə wə lekankpomɛ əsuə
lə Onanto eto kodiani. 2 Bitə
mi nsusu lə butəkə lə asa nnya
nkpe kato mfó əsuə, inni lə asa
nnya nkpe lə kasɔ mfo. 3 Itsyise
se bíkpee, mi nkpə efi bokpe
lə Kristo eto nle əsuə bo lɛbiɔ
bonkpe lə Onanto əsuə tsya.
4 Mi nkpə kosate eyifo nkpə lə
Kristo əsuə. Nya lefe nə wɔɔbɔ
bənyəə, mi tsya ebɔbɔ ku wə nya

buinyə kedikɔ lə wə sekakedikɔ eto diyənde əsuə.

Befiani Betidi Fɔfɔ.

5 Nyaso belo kasɔ mfo eto asa eto nkpə bo nkpe lə mi əsuə fenkə asɔnɔdidi, asinasayifoyifo, əsuə eto sinə eto kamininyənyə, kənənsɛ lə kawunsiə eto bikə bɔkɛ əsuə sia diyifo ufiəsumusumu. 6 Asa nyamfo eto okle əənə Onanto eto lɛblɔfi kaboko mba ditidi ato lentsyue wə koto əsuə. 7 Lə nkpə bo bísiə kɔ əsuəə, mi tsya éyifo asa nyamfo eto kakle.

8 Fɛɛ mɔmɔɔ, ele bə bɛyɛ asa nyamfo kenke eto kakle buyifo nnya ni ɔblɔnyənyə, lefonyi, kabua bɔbɛbɛ kətə fə utsyuə, aka ku etikibua saa didi. 9 Se bíkələkə mi ditsyəbi koko nəmə ku ni eyifosa lə mi əsuə esoo, biesitɛyi bətsyuə bidia bio. 10 Bifi békpe lə ditsyəbi fɔfɔ nəmə əsuə mɔmɔ. Nya ditsyəbi fɔfɔ nəmfo ni wə Onanto kosate eto ditsyəbi nə ɔnlɛ bufi kakpe lə mi lefe saa, lə bébé bisu sɛtɔ bə lə bibə bete wə bɛwunsə.

11 Lə nyamfo esoo, kaba kəfə saa ensibə lə mba lenni Yudafɔ ku mba ni Yudafɔ, mba bála alo ku mba bánla alo, bafɔ ku mba dimankpa əsuə, ndomufɔ ku mba nsi lə mə əsuə əsuə nti. Məmblɛ kenke eyifo bani lə Kristo əsuə, nya Kristo nkpe lə məmblɛ kəmiə.

12 Mimblɛ eyifo Onanto eto betidi, nya óla mimblɛ nya úləkə mimblɛ uyifo wə kosate eto bale. Lə nyasoo, bifi ditsyəbi nə dińyə ditə nkomə seka bɛyɛnko əsuə. Nya ni kaminsənyənyə, kafoɛkpɛ, əsuə kasɔ bokosəbokosə, diyuəsə ku disuətsyuə. 13 Bitsyəsuə ku mi bətsyuə, lə bifi bɛtsyɛ bətsyuə lə utsyuə áta wə utsyuə ubu. Ele bə bifi bɛtsyɛ bətsyuə fe kase Bonamute dífi ɔtsyɛ mi. 14 Ɛwunsə lə nyamfo kenke əsuəə, bifi lelabi bitə bətsyuə, itsyise ni laakɔ lesa saa kalɛ lə bətsyuə keyifo mə bani nɛ.

15 Kristo eto diyuə nə wəətə, lə didi seka lə mi ketu əsuə, itsyise nyamfo eso Onanto lékpadi mi ɔkɔ biyifo bani nɛ. Lɛ nnya əsuəə, bɛsɔ Onanto ani. 16 Bitə lə Kristo eto Ditiki Sɛɛ nəmə, nə lefo koya tinti lə diyi mi ketu kəmiə. Bete bətsyuə asa, bɛlɛ bətsyuə kɔlɛ lə kobe əsuə. Bifi Awɔnisa Kɛnkɛ eto əsə ku bafokanɔfɔ eto əsə ku lɛwɔnɔ eto əsə bitə lɛninsɔ Onanto lə mi ketu kəmiə. 17 Nyaso bitə lesa saa nə biɔtɛyi nye buiyifoo, lə ɛyɛ lə Bonamute Yesu əsuə, le bifi lɛninsɔ bitə Boanto Onanto ɛyɛ lə wə diye əsuə.

Bisiə Nkpə Fɔfɔ Fe Mba Ni Kristo Eto Bale Seka.

18 Mi besensiə, bebokesə əsuə kasɔ bitə mi bese, itsyise nko dińyə itə bə biyifo fe Kristo eto bafokanɔfɔ nɛ.

19 Nko ke, mi bəsiəfi tsyaa, bifi lelabi bitə mi bəsiə. Nya bienyifo mə disiale.

20 Mi bebi, bitsyue anto ku ambe mə koto lə lesa saa əsuə, itsyise nyamfo laakɛ Onanto ɔkuɛ nɛ.

21 Mi bebiantomə, biankpe mi bebi lɛblɔfi bə lə ani lə nyanlo mə.

22 Mi ndomufɔ, bitsyuə mi banamutemə koto lə lesa saa əsuə, inni lə lefe nə mə ənəmi ntəkə lə mi əsuə ete, bə lə batɛsə mi lə keyifo əsuə eso, bomuu, biyifo ke ku mi ketu kenke lə dibu biətə Bonamute eso. 23 Nya keyifo saa biuyifoo, biyifo ke ku kafo faa fe Bonamute bɛnlɛ ke buyifo kətə inni utidinini saa. 24 Bekloma biə Bonamute ebofo mi kayo fe kayofofo ka ɔ́lɛ utsyə utə wə betidi. Itsyise Kristo ni Onamute wə bɛnlɛ busumu. 25 Nya utsyuə saa wə luuyifo kabuaa, ebunyə kayofofo itə kabua ka weeyifo. Itsyise Onanto aakponko utsyuə saa lekpo lə kusu tsyɔntsyɔ əsuə.

4

1 Mba ni banamute, bɛlɛ mi
ndomufɔ ba leeyifo mi nyifo ola
lə kusu sɛɛ ko dińyə itə əsuə.
Bekloma biə mi tsya kpe Onamute
wə nkpe kato.

Kɔlɛlɛlɛ Ku Kate Eto Asa.

2 Bianyɛ ola boto kətə Onanto
lefe saa. Bitəkə ənə lə bɛlɛ ola
boto lə bifi lɛninsɔ bikətə Onanto.
3 Beto ola lə bo tsya eto disi,
bə lə Onanto lə ɔsini bo kusu lə
bofo Kristo eto ditiki nə diyifo
lekulasa kɔɔ, nə eso minlabe lə
aba eto diyoo, letsya bobe kələ ni
kate. 4 Beto ola bə lə mfo lekulasa
nəmfo buləkə kate lə lekpa wuee
fe kase ele bə nyifo.

5 Bɛyɛ ku mamfokanɔfɔ lə kobe
əsuə, lə biyifo kusu saa ko lɔɔsini
kutə mi eto keyifo fe kase efe itə.
6 Bidi etiki ku dibu, bə lə lɛlɛkɛ
bɔnɔ ku koto lefe saa, lə bete
kase buitə etiki eto mbuayɛ sɛɛ itə
utsyuə saa.

Bɔlɛ Mi Bokla.

7 Bo ɔyimisani Tasiko lala, wə
nwə leeyifo asa lə kusu sɛɛ əsuə
ku uyifoyifotsyuə lə Bonamute eto
keyifo əsuə, eebɔtɛyi mi lesa saa
nə nlɛ mɛ bubə lə əsuə mfo.
8 Nyamfo eso minlɛ wə botsyese
mi ɔflɔ bə lə ɔtɛyi mi bo mfo eto
etiki saa nya lə okpe mi otsyekle
tsya. 9 Onesimo wə ni bo ɔyimi
lala wə bofobɔnɔ nwə ni mi nti
eto ɔnii, tsya akɔ ku wə balɛ bubɛ.
Bɔɔtɛyi mi lesa saa nə nlɛ bubə
mfo eto etiki.

10 Aristarko nwə boko wə nlabe
lə diyo mfo ku Marko wə ni Barn-
aba eto ɔyimisani bə bəəsiəsə mi
o-o! Bóotə mi bote koko bə lə
Marko əmfo əbə mi ɔflɔ, bisensə
ani befo wə kafo faa. 11 Yosua wə
bensi bakpo Yusto tsya əəsiəsə mi.
Mə itsyə bamfo hã ni Yudafɔ eto
bafokanɔfɔ ba nlɛ keyifo ku mɛ itə
Onanto eto sekakedikɔ kamə nɛ.
Beyifo bawunsəkotsyuə tinti bətə
mɛ.

12 Epafra wə ni mi nti eto ɔni
wə ni Kristo eto uyifoyifo tsya nkə
wəəsiəsə mi o-o. Woato ola kek-
leke lefe saa lə mi disi katɔ Onanto
nkə lə binyə kekleke, lə bɛflɔ lə
kototsyuentsyue Onanto eto ditiki
nəmə. 13 Moofo wə kɛnyɛ budi
lə keyifo kekleke ka weeyifo kətə
mi ku betidi ba nkpe lə Laodikea
ku Hierapoli. 14 Bo ɔyimitsyuə
lala ofala kplɛ Luka ku Dema
bə bəəsiəsə mi o-o. 15 Boəsiəsə
bayimi ba nkpe lə Laodikea ku
Bɔyimisio Nimfa ku bafokanɔfɔ
eto ditsyukpa nə laakpe disi lə wə
diyo o-o.

16 Lə bekla kukue komfo be-
losəə, bifi ko betsyese bafokanɔfɔ
eto ditsyukpa nə nkpe lə Laodikea
lə mə tsya lə bakla. Nko kee, mi
tsya lə bekla kukue ko míwɔni
míntə Laodikea eto bafokanɔfɔ
eto ditsyukpa tsya.

17 Nya lə bɛtɛyi Arkipo biə lə
okpe otsyese lə olosə Bonamute
eto keyifo ka úfi ókpe wə lə ani
mfó.

18 Mɔ, Paulo, kosate dífi mɔ
kɔni minlɛ kəsiə kamfo bɔwɔni
katsyese mi. Nya bianta əsuə biə
nsi nlabe lə aba eto diyo. Nlɛ
Onanto bɔtɔ miə utə lə wə lefonə
lə disiəko mi.

1 TESALONIKAFƆ
Kukuə Tutɛ Ko Paulo Lɛwɔni Útə Tesalonikafɔ

Boəsiəsə Mi.
1 Mɔ, Paulo, ku Silvano ku Timoteo bo lɛwɔni kukue komfo bɔnlɛ mi mba ni Boanto Onanto ku Bonamute Yesu Kristo eto bale lə Tesalonika butə. Nya bɔnlɛ ola boto kətə Boanto Onanto katɔ wə lefonə ku diyuə kətə mi.

Boasɔ Onanto Ani Bə Bífi Mi Ɜsuə Bítə Wə.
2 Boasɔ Onanto ani lə mimblɛ eto disi. Nya lefe sa lə bɔlɛ ola botoo, boalɛ wə lekpakpa lə mi disi. 3 Nya boanyɛ Boanto Onanto bɔtɛyi lə mi bofokanɔ lə keyifo ka bɛnlɛ buyifo eso. Boatɛyi wə tsya kase bɛnlɛ betidi lelabi butə, nya bɛnlɛ kusu bobe kekleke itə Bonamute Yesu Kristo.
4 Bo bayimi, buyi boənkə Onanto aala mi tinti nya úləkə mi fe wə bale. 5 Nya Ditiki Sɛɛ nə búbə bɔ́tɛyi mii, menyifo ditiki fufu nə ete bóboko mi. Bomu ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale nya nlɛ ni əsuəale buləkə kate bə nya béfo bɛnɔ eyifo sitinti. Bínyə kase bɔ́lɛ bo əsuə lə mi nti, nya búyifo nko itə lə mi lɛkɛsə eso. 6 Nya lə ɔnukualɛɛ, mi tsya áfo nnya binsi bo ku Bonamute eto nkpə bomə. Ite bə bɛlɛ kanyi bunyə tsyaa, béfo ditiki nəmfo ku disuəyuə nə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ dítə mi.
7 Lə nyamfo eso bafokanɔfɔ nkpe lə Makedonia ku Akaia eto kasɔ kenkee, lɛ bobe kakase asa ketsyiko mi ɔflɔ. 8 Fɛɛ inni Bonamute eto ditiki nəmfo ete dísənsə ditsyi mi ɔflɔ dísu Makedonia ku Akaia kenke. Bomu mi Onanto bofokanɔ tsya ébusənsə isu kalebe saa. Nya insi ni bo nsi lɔɔtɛyi kulesa, itsyise betidi ba tã ébɔnɔ nya. 9 Nya mə kosate nlɛ etiki budi ketsyiko lə kase béfo bo lə lefe nə búbə mi ɔflɔ ku kase bisinkli bɛyɛ bəfiə kedi butə, nya bífi mi əsuə bítə Onanto wəə hã nkpe nkpə. 10 Nya biińyə binsəkə wə Ubi Yesu wə ótakasə utsyiko ɔkɔmə, nya úbə usiə nkpə ku Onanto, nya wuutsyi Onanto eto kato ubə. Yesu əmfo hã loofo bo bofo ketsyiko kotonənə ko Onanto luutə babuayifo kenke.

2

Béfo Bo Ditiki Fe Onanto Kosate Eto Lele.
1 Mɔ bayimi, mi kosate yi lesa nə eso búbə mi ɔflɔ, nya bo mi ɔflɔ bubə ményifo bimba. 2 Nya biyi kase búnyə kanyi nya banlɛ bo boka kakpo bo ənəmi kasɔ lə Filipi fɛ bubə boyo mi ɔflɔ lə Tesalonika mfó. Ite bə bələ bo lə mi mfó tsya, Bonamute ákpe bo nkɛale nya bɔ́tɛyi mi wə Ditiki Sɛɛ nəmə. 3 Nya kɔlɛ ko bɔ́nlɛ mi bɔlɛɛ, mentsyi lə bo mantebutsyuə nye lə nsusu bua saa nye lə bɔwɛ kuutsyuə saa bokpe. 4 Bomu Ditiki Sɛɛ nəmə eto ɔnukualɛ bɔtɛyi minlɛ. Nya lesa nə ele bə bɔtɛyi mi lefe saa dini nə Onanto lela nkə buyifo nɛ. Itsyise wə kosate ənyə tutɛtutɛ nkə buńyə butə bə bɔtɛyi mi wə Ditiki Sɛɛ nəmə. Nya yentsyi lə kase betidi léla, bomu lə kase Onanto wəə nyi utudi saa eto lɛkɔɛsi kəmiə léla. 5 Biyi biə inni kawɛ eto etiki búfi bóboko mi. Nya bóantɛyi mi Ditiki Sɛɛ nəmə lə bunyə kutəkə itsyi lə mi əsuə. Nya Onanto kosate ebudi bo odansiɛ lə ditiki nəmə əsuə. 6 Boantɔ atɛsə itsyi lə mi ɔflɔ nye betidi bamba ɔflɔ.
Ite bə bokpe kusu fe Kristo eto batɔnkpe bə lə bɔbɛbɛ bo lɛlɛkəsə bə bufi lesa saa butəkə mi lə əsuə tsyaa, 7 bɔ́lɛ bo əsuə fe kase ubiambe laabe wə bebi ku lefonə. 8 Se boala mi sitinti esoo, iyifo bo lelabi boə mi tsya lə bɛnɔ Ditiki

Sɛɛ nəmfo. Nya inni Onanto eto
Ditiki Sɛɛ mate. Bomu bufi bo
nkpə tsya bútə lə mi disi, itsyise
befo koya tinti bitə bo. 9 Mɔ
bayimi, bekloma biə lefe nə búbə
mi ɔflɔ búbə bɔ́tɛyi mi Ditiki Sɛɛ
nəmə mfóo, bókplatsya bóto diwi
ketsye ku kakɔmi búyifo keyifo itə
bə, bóəmfi bo əsuə buyifo bitsyikə
butəkə lə mi kutsyuə saa lə əsuə.

10 Mi kosate ku Onanto ebudi
bo adansiɛ lə nnya əsuə lə kase
bɔ́lɛ bo əsuə kukɔnɔ lə mi mba
dikafo bɛnɔ nti. Búyifo lesa saa
kukɔnɔ. Nya kuutsyuə saa mənyə
kabua saa lə bo əsuə. 11 Biyi
tsya biə bɔ́lɛ mi utsyuə saa fe
kase ubianto laalɛ wə bebi ola
wɛkɛkɛkɛ. 12 Bókpe mi nkɛale,
bómansə mi lɛkɔ nya búkalɛ mi
kɔlɛ kase biusiə nkpə sɛɛ itə bə
Boanto Onanto ebunyə disuəyuə
lə mi əsuə. Itsyise wə kosate wə
lékpadi mi nkə lə binyə bofo lə wə
sekakedikɔ ku diyənde kenke.

13 Nya eso ele bə bɔsɔ Onanto
ani tsya ni bənkəə, lefe nə bɔ́tɛyi
mi Ditiki Sɛɛ nəmfoo, bíemfi ni fe
ditiki bimba. Bomu béfo ni fenkə
Onanto eto ditiki. Ɔnukualɛ ini
bə wə ditiki dini. Nya íkaboko
bɔtsyikawuninsə tsya lə mi mba
díkafo bɛnɔ eto nkpəsiəsiə əsuə.

14 Mɔ bayimi, asa nnya díbə mi
lə əsuə mfóo, nya ke ni lesa nə
díbə lə Onanto eto betidi əsuə lə
Yudafɔ eto kasɔ nɛ. Nya kanyi
ka bínyə lə mi betidi eto anii,
nko kə íbə lə Yudafɔ eto kasɔ eto
betidi ba léfo Yesu bánɔ lə Yudafɔ
eto ani nɛ. 15 Yudafɔ bamfó álo
Bonamute Yesu ku Onanto eto
bənyɛləkətidi tsya nya báte bo
tsya ohiã. Mə eyifosa átaka ińyə
lə Onanto əsuə nya bátaka ku
sikpi bəńyə betidi ba tã lə əsuə.
16 Bákplatsya bə lə beti bo kusu
bə boatɛyi mba lenni Yudafɔ Di-
tiki Sɛɛ nəmə bə lə bənyə nkpə
manlo. Lə nyaso mə asa buayi-
foyifo əbə ifui ékpia efe isu eyo
kaka mɔmɔɔ, ísu ínə Onanto eto
kotonənə eboko mə lə əsuə.

Befo Koya Bitə Bo Tinti.

17 Mɔ bayimi, yoofo eyi asiani
se búdu lə miə ɔflɔ. Tsya bekpe
bo lə nsusu kəmiə. Nya bok-
platsya lə kusu saa əsuə boofo,
lə bubə botsya ku mi ənəmi ku
ənəmi tsya yəntə kusu. 18 Bóla
boə lə busi bubə bunyə mi. Nya
mɔ, Paulo, kosatee, nyɛ esu saa
nya moofo bə lə mfo bubə. Fɛɛ
obuale əmə məntə kusu. 19 Nla
tinti miə lə mbə nyə mi, itsyise
bufi bo ənə butəkə lə mi. Nya
mi ni bo disuəyuə, itsyise mi ku
bafokanɔfɔ bamba ni bo kutəkə
ko eso boofo lɛkɔɛsi bɔsɔ lə lefe
nə Bonamute Yesu luubə bio.
20 Sitintii, mi ni bo lɛmɔ ku bo
disuəyuə nɛ.

3

1 Nya se ɛnlɛ bo bulə se
boensinyə mi tɔ esoo, bóse nya
uyi boə bo inuə lə bɔtsyimɛ lə
Atene. 2 Nya bótsyese Timoteo
lə ubə okpe mi nkɛ alɛ, nya lə
ɔwunsə ko mi lə mi bofokanɔ
əsuə. Uyifo bo ɔyimisami wə
laawunsəko bo lə kanantoyifo ku
Kristo eto Ditiki Sɛɛ eto bɔtɛyi
əsuə. 3 Bo nsusu ni bənkə boanla
bə bulə ku kanyi ka bɛnlɛ bunyə
lə elo mi kuutsyuə saa ani. Mi
kosate fe biyi koko biə bulə ku
kanyibunyə ni nnya leetu nwə ke
ntəkəko Kristo. 4 Biokloma biə
lefe nə bɔkɛ mi lə ɔflɔɔ, bútə
mi bote katɔnsə boənkə bulə kpə
ebutu mi. Nya fe kase binyii,
íbə itə nko sitinti. 5 Nyamfo
eso míntsyese Timoteo minkə ubə
obe lə bisi bińyə kekləkə lə mi
bofokanɔ əsuə. Itsyise mmuə utu
nnɔ. Nya mɔ sikpitete ni bənkə
ətsyuə oboale əmə ébubə óbiasə
mi nsusu itə bə bo bokplatsya
kenke əbə íyifo bimba.

Mi Bofokanɔ Ɜətə Bo Disuənyuə.

6 Nya se Timoteo dísinkli ubəə,
ɔ́tɛyi bo ku disuəyuə nkə bisi
bińyə kekleke lə mi bofokanɔ ku
mi lelabi itə mi bətsyuə insi enso.
Ɔ́tɛyi bo tsya nkə biakloma bo tinti
nya bɛnlɛ kusu bobe biə biənyə
bo fe kase bo tsya nlɛ bola boə
boənyə mi. 7 Lə nyamfo esoo, mɔ
bayimi, ite bə bɔlɛ kanyi bunyə
nya asa nyamfo lekle bo tsyaa,
mi bofokanɔ aakpe bo disuəyuə
kəyuəsə bo ketu. 8 Se bɔ́nɔ kase
bińyə kekleke lə Bonamute eto
bofokanɔ esuəə, mfe fɛ nkpə fɔfɔ
dídufə bo lə əsuə nɛ.
9 Boəmbofo Onanto ani bɔsɔ
yooyo disuəyuə nə bɔnlɛ bunyə lə
wə ənəmi lə mi disi eso. 10 Bɔlɛ
Boanto Onanto lekpakpa bɔlɛ ket-
sye ku kakɔmi boə utə lə busi
botsya lə bokpe mi nkɛale lə mi
bofokanɔ əsuə.
11 Nyaso mɔmɔɔ, Boanto
Onanto kosate ku Bonamute Yesu
lə basini bo kusu bə lə bofo mi
ɔflɔ bubə. 12 Nya Bonamute lə utə
kusu bə mi lelabi itə mi bətsyuə
ku betidi bamba lə difui lekpe
fe kase boala mi ke. Nya lə
bela betidi bamba tsya fe kase
boala mi. 13 Nyamfo luutə Boanto
Onanto lookpe mi əsuəale, uləkə
mi utsyiko lə Obonsam eto esu
kenke əsuə nya lə uyifo mi kɛnkɛ
lə wə ənəmi isu ese diyi nə
Bonamute Yesu luusinkli ubə
kawunsiə kamfo ku wə mba
kenke diyifo kɛnkɛ.

4

Siə Nkpə Bo Lɔɔkɛ Onanto Ɔkɔɛ.

1 Mɔ bayimi, mɔ ditiki fɛfɛ nə
minla miə malɛ mi lekpakpa lə
ntɛyi ni bə, bisiə nkpə bo lɔɔkɛ
Boanto Onanto ɔkɔɛ fe kase bóte
mi. Bɛlɛnko nko kekleke, tsya
bɔlɛ mi nkɛale bokpe lə Bona-
mute Yesu eto diye əsuə bə lə
bisi biyifo beso nko. 2 Itsyise
biyi asa nnya bote mi ɛyɛ lə
Bonamute Yesu eto əsuəale əsuə.
3 Onanto aala nkə biyifo mi əsuə
kɛnkɛ lə biləkə mi əsuə bitsyiko
lə asɔnɔdidi kenke əsuə. 4 Ele
bə usə ku usiə te kase bɔɔlɛ mə
əsuə bəsiə nkpə bo diyifo kɛnkɛ
ku lə dibu əsuə. 5 Nya biəntəkəko
əsuə eto sinə eto kamini bisiə
nkpə fe betidi ba laante Onanto
sikpi. 6 Lə nyamfo esoo, kuut-
syuə saa mansɛsə ənəmi lə wə
ɔyimitsyuə eto usiə əsuə bə lə
usu ota wə ubu. Bɔtɛyi mi nko
bunyə nya bɔlɛ mi ato bukə kek-
leke boənkəə, Bonamute ebunə
mba ləəyifo asa nyamfo eto kakle
koto kekleke. 7 Onanto ákpadi bo
nkə buyifo betidi kɛnkɛ. Nyaso
bitə lə buləkə bo əsuə butsyiko
lə asinsa əsuə. 8 Nyaso lə mi nti
eto utsyuə ani buyifo lə etsyuesa
nyamfo əsuəə, inni betidi əsuə
ótaka úńyə. Bomu Onanto, nwə
leefi wə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ kətə mi,
eto əsuə ótaka úńyə.
9 Nya lə lelabi itə mi bayim-
itsyuə bafokanɔfɔɔ, yensife bə
bɔwɔni kulesa butə mi lə nnya
əsuə. Itsyi Onanto ébote mi
kase ele bə bela mi bətsyuə koko.
10 Nya lə ɔnukualɛ əsuəə, sitinti
ini bə biala mi bayimitsyuə ba
kenke díkafo banɔ ba nkpe lə
Makedonia eto kasɔ kenke. Nya
bunsi bɔnlɛ mi bɔtɛyi lekpak-
palɛlɛ əsuə boənkə biyifo beso
nko. 11 Bisiə nkpə lə əsuə kasɔ
bobokosə əsuə, nya utsyuə saa
eto ənəmi lə itəkə lə wə keyifo
əsuə, nya bifi mi ani biyifo keyifo
bɛbɛbɛ lesa nə biudi fe kase bɔ́tɛyi
mi bofe. 12 Nyamfo luutə bə mba
dímamfo banɔɔ, ebubu mi nya
biemukpese lə kuutsyuə saa əsuə
itə lesa nə loohiã mi.

Biensikewi Fe Bitidi Ba Ləmbə Kusubebe.

13 Mɔ bayimi, bola boə bete
ɔnukualɛ itsyi lə betidi ba
díkekpe əsuə, itə bə lə bɛyɛ nku
buwi nku ku kaminsə fe betidi
ba ləmbə sɛtɔ saa. 14 Bofo bɔnɔ

boə Yesu əkpə nya usi ótaka utsyi
ɔkɔmə úbə nkpə. Nya Onanto
luutə Yesu kpa mba əmə oboko ku
wə lə wə bubə bio əsuə. 15 Lesa
nə Bonamute lɛtɛyi, ni əsuə
buuńyə bɔɔnlɛ mi bɔtɛyi boəə,
bo mba nsi nkpə lə Bonamute
eto businkli kəbə lefee, boəmbɔtɔ
mba díkekpe kato busu. 16 Lə
lefe nəmfo o-o, bɔɔnɔ Bonamute
eto bubə eto kulu ku ɔkɔɛ eto
boto. Boɔnɔ Onanto eto Ɔtɔnkpe
ninə kenke eto ɔkɔɛ. Nya buufə
Onanto eto kakpatsyaku. Nya
Bonamute kosate lɔɔyifə utsyi
kato ubə. Nya betidi ba lefo
Kristo baanɔ fɛ bəkpəə, mə loka
botaka kəbə nkpə. 17 Nyamfo eto
kamaa, Onanto ebokpa bomba
dibu nsi nkpə nya wookpa bo
usu ɔkɔ ku betidi ba letaka busu
botsyako Bonamute kato. Nya
buusiə ku Bonamute isu manlo
manlo. 18 Nyaso bifi etiki nyamfo
bemansə bətsyuə lɛkɔ.

5

Bisiə Bikabe Kusu Itə Bonamute Eto Bubə.

1 Mɔ bayimi, yamfe bə nsi
nwɔni mi kulesa itsyi lə lefe
nye eyi nnya asa nyamfo lu-
ubə. 2 Itsyise mi kosate yi sitinti
biə Bonamute eto diyi nə wuubə
ebuyifo fe kase uyu laabɔ lə wə
kabiakɔ ku ketsye, 3 kəbə keyu
utidi. Nya lə lefe nə utidi saa
nlɛ bɔtɛyi nkə lesa saa tə buɛ
ku diyuəə, lefe nəmfo ni lefe nə
lesabua nə banlɛ kusu bobee nya
diəbə kasɔ lə nti nɛ. Diubə fe kase
kalelefo ləənə ofonlɛ. Kalebe saa
butsyetsyi kesu əmbə.

4 Fɛɛ, mɔ bayimi, mimii binsibə
lə ketuntu əsuə. Nyaso yanle bə
diyi nəmə bə lefua mi fe kase uyu
leeyifo. 5 Itsyise mimblɛ kenke
kpe lə diyəndə əsuə. Nya buunte
fe betidi ba leefi mə əsuə kakpe
lə abua əsuə keyifo asa kakula.
6 Nyaso biensitə lə selabe lə sifi mi
biləkə ato fe mba leennyi Bona-
mute. Bomu bitə lə buńyə kekleke
lə bɔlɛ bo əsuə kukɔnɔ. 7 Itsyise
mba laalabe selabee, ketsye baal-
abe se. Nya mba ba nlɛ ntə bukpə
tsyaa, kətsyə nya beekpə mu nɛ.
8 Fɛ bo mba nkpe lə diyəndə
əsuəə, bitə lə butəkə ənə kukɔnɔ.
Le bufi bo bofokanɔ ku bo lelabi
bukase əsuə fe kase lɛkɔɛsibi eto
situ eto awu laawunsə ko bama-
manyə. Nya lə bufi bo ənəmi
butəkə lə Boanto Onanto eto bo-
fokətə əsuə fe kase omamanyə eto
disi eto lema ankpakpa laafo wə
lə nkpə. 9 Itsyise Onanto mənləkə
bo itə wə lefonyi nɛ nlɛ bubə.
Bomu bə lə bɔyɛ lə Bonamute
Yesu Kristo əsuə lə bunyə nkpə
manlo. 10 Yesu əmfo əkpə lə bo
disi bə lə busi nkpə o-o, bukpə o-
o, buusiə ku wə lə wə dibə bio
əsuə. 11 Lə nyamfo esoo, bikakpe
nkɛale lə bikawunsəko bətsyuə fe
kase bɛnlɛ buyifo mɔmɔ.

Bɛlɛ Ƒsuə Ola Lə Biləkə Asa Bua Saa Lə Ƒsuə.

12 Bo bayimi, bɔlɛ mi lek-
pakpa bə bifi dibu kpə bitə mi
batɔnkotɔnko ba laakplatsya kate
mi Kristo eto nkpə busiə eto esu.
13 Bela mə lə bibu mə kukɔnɔ lə
kusu sɛɛ ko əsuə banlɛ mi bokpa
akanyənko eso. Lə mimblɛ lə bisiə
lə diyuə əsuə.

14 Nnya kamaa, bo bayimi, bola
tinti boə bɛlɛ kɔlɛ mba lanlɛ ot-
syekle bokpe. Bekpe mba laate
sikpi nkɛale. Bɛwunsə ko mba
lehiã bɔwunsə ko. Nya lə bifi
dibusə bitə utsyuə saa. 15 Bɛlɔ
bebe kukɔnɔ biə kuutsyuə saa
məmfi kabua ofo kabua kayo.
Bomu lefe saa, bikeyifo kasɛɛ
bikətə mi bətsyuə ku betidi ba
kenke.

16 Bitə lə diyuə lə lɛkɛ mi lə
əsuə lefe saa. 17 Biəntə lə ani
lə elo mi lə olatoto əsuə. 18 Nya
bifi lɛninsɔ bitə Boanto Onanto lə
lesa saa əsuə. Itsyise nyamfo ni
lesa nə Onanto nlɛ bɔtɔ ketsyiko lə

mimba kenke ntəkəko Yesu Kristo
nɛ.
19 Bienti Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ kusu lə
mi nti. 20 Biemfi lesa nə laabɔ
ketsyi lə Onanto eto bənyɛləkətidi
eto kɛnyɛ fe lesa bimba. 21 Bomu
bekplatsya lə bɛbɛbɛ ɔnɔkualɛ wə
nkpe lesa saa nə biɔnɔ lə bifi
kasɛɛ ka nkpe lə nnya kekleke.
22 Biləkə mi əsuə bitsyiko lə lebua
saa əsuə.
23 Nya bɔlɛ Onanto wə ləətə
bo diyuə saa bɔtɔ bə lə uyifo bo
kɛnkɛ lə kusu saa əsuə. Nya lə
ose mi lɛwɔnɔ ku nsusu ku mi
əsuə eto sinə kenke bə bemunyə
kabua saa lə mi əsuə lə lefe nə
Bonamute Yesu Kristo nsi luubə.
24 Nya Onanto wə lékpadi mi nkə
befiani wə balee ebɔwunsəko mi
isu ese lə kalosəkɔ. Itsyise lesa nə
ke ɔ́tɛyi nkə wuuyifoo, weeyifo ni.
25 Mɔ bayimi, bikato ola kətə
Onanto lə bo disi. 26 Biləkə kafo
faa bɛbuta lə bisiəsə bafokanɔfɔ.
27 Nlɛ mi bɔtɛyi sitinti fe nwə ńyə
lə Bonamute Yesu Kristo eto kɛnyɛ
minkə bekla kukue komfo bete
bafokanɔfɔ kenke.
28 Bonamute Yesu Kristo eto le-
fonə lə disiə ko mi.

2 TESALONIKAFƆ
Kukue Nuəfə Ko Paulo Ləwɔni Útə Tesalonikafɔ

1 Mɔ, Paulo, ku Silvano ku Timoteo bo lɛwɔni kukue komfo butə
mi mba ni bo Boanto Onanto ku
Banamute Yesu Kristo eto bale lə
Tesalonika. 2 Bɔlɛ bɔtɔ minkə
Boanto Onanto ku Bonamute Yesu
Kristo eto diyuə ku lefonə lə disiə
ko mi.

Bɔlɛ Onanto Lekpakpa Bə Fe Nkpesiəsiə Lə Bokate Ko Bokpadi Bo Ókpadi Fə.

3 Mɔ bayimi, ele bə bɔsɔ Onanto
ani lefe saa lə mi disi. Lə nyaso
ɛlɛkɛ bə bukato ola, kasɔ wə ani
bə mi bofokanɔ lə busi bɔkɛ ale
boso ku mi lelabi tsya lə difui
lekpe enso. 4 Nyamfo eso boakpo
mi diye sɛɛ lə mba lefo Onanto
banɔ nti. Iyifo bo lɛmɔ nya
boatɛsə mi itsyise bińyə kekleke
lə mi bofo kanɔ əsuə nya bɛnlɛ
otsyekle bokpe lə lefe nə eto lefe
banlɛ mi bulə kakpɔ mi ku kanyi
ka bɛnlɛ bunyə eso.
5 Nyamfo lɛ bote nkə Onanto
aakpo akpo lə kusutsyɔntsyɔ
əsuə. Nya wuutə mi kəsiəkɔ lə wə
sekakedikɔ kasɔ bɛnlɛ kanyi ka
bɛnlɛ bunyə eso. 6 Onanto ebuyifo
lesa nə lɛyɛ. Nya wuunə mba nlɛ
mi bulə kenke koto. 7 Nya wuutə
nkə bo ku mi mba kenke nlɛ kanyi
bunyə lə buunyə ɔnwɛkətsyəkɔ
sɛɛ. Onanto ebuyifo nyamfo lə
lefe nə Bonamute Yesu ku Onanto
eto batɔnkpe nkpe asuale kplɛ
lɔɔbɔ betsyi kato ku əsuəale.
8 Buunə betidi ba ləəmbu Onanto
nya bámfo Bonamute Yesu Kristo
eto Ditiki Sɛɛ banɔɔ, koto. 9 Nya
Bonamute loola mə udunko lə
wə ənəmi. Nya bəəmbunyə wə
diyənde ku wə əsuəale. Nya
wɔɔtsylɔsə mə ku mə ditsyəbi bua
nəmə. 10 Asa nyamfo ebubə itə lə
diyi kplɛ nə əsuə Yesu luusinkli
ubə. Nya lə diyi nəmfo əsuəə,
bafokanɔfɔ kenke ebutəkəko wə
ku atɛsə eto əsə ku kudu. Nya
miitsya əbɔkɛ mə lenti, itsyise
béfo wə Ditiki Sɛɛ nə bɔ́tɛyi mi
mfó bɛnɔ.
11 Nyamfo eso boato ola lə mi
disi lefe saa nɛ. Nya boalɛ bo
Onanto lekpakpa boə lə utə lə
mi nkpəsiəsiə lə bokate ku mi
bokpadi bo ókpadi mi. Nya lə
wə əsuəale lə ɛwunsə ko mi lə itə
mi nsusu sɛɛ bo lookpe mi nkɛale
bə lesa saa nə biuyifo lə mi wə
bofokanɔ esoo lə ibə itə kukɔnɔ.
12 Bɔlɛ asa nyamfo bɔtɔ kətə mi ku
lekpakpalɛlɛ bə lə babesə Bonamute Yesu Kristo eto diye kato ɛyɛ
lə mi eso. Nya wuuntsya lə obesə
mi diye kato lə wə ku Onanto eto
kafoɛkpɛ eso.

2

Biəntə Lə Kuutsyuə Saa Lə Ɔwɛ Mi Okpe.

1 Mɔ bayimi, itsyi lə Bonamute Yesu Kristo eto businkli
kəbə bio ku bo bɔkɔ botsyanko
wə. 2 Biəntə lə nyamfo lə ile
mi nsusu nye ekpe mi bule, lə
nnya banlɛ bɔtɛyi bə Bonamute
eto dibəyi ébubə koko. Ǝtsyuə
biubu bə ébɔ lə Onanto eto kɛnyɛ
buləkə kate nye bo asatete nye
etiki nnya bɔ́wɔni bútə mi əsuə.
3 Biəntə lə kuutsyuə saa lə ɔwuɛ
mi lə kusu saa əsuə kon. Itsyise
Bonamute eto diyi nəmə əmbubə
tɔ isu ese lefe nə usialetidi əmə
lootaka uńyə lə Onanto əsuə nya
obuale əmə ləəbə bɔtsylɔ lə ute
luuləkə əsuə ote. 4 Nya wootaka
uńyə nkə lə uti Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto
əsuəale kusu lə ote nkə wə hã ni
awɔnɔ kenke eto əsuəaletidi. Nya
wootaka ubə usiə lə Onanto eto
Disumuyo nya wuuyifo wə əsuəə,
fe wə ni Onanto.
5 Bíakloma biə lefe nə minkɛ
mi lə ɔflɔɔ, ntɛyi mi asa nyamfo
kenke. 6 Fɛɛ lesatsyuə leeti asa

nyamfo kusu nkə yəəbə tɔ mɔmɔ.
Nya mi kosate yi lesa nə ini. Nya
obuale əmə ebuləkə wə əsuə lek-
ple lə wə lefe ayo. 7 Nya disiale
eto asa nnya banlɛ buyifo kakula
kokoko efe ɛlɛ bubə. Nya asa nnya
luubəə, əmbubə tɔ isu ese le fe
nə Onanto diləkə nwə diti obusle
əmə kusu. 8 Nya lə nyamfo eto ka-
maa, Onanto ebuləkə obuale əmə
ote. Nya lə lefe nə Bonamute Yesu
luubəə, wuufi wə kɛnyɛ eto ufiebi
ku wə diyənde otonsə wə obiasə
wə ditsyəbi kenke. 9 Usialetidi
əmə bə ku Obonsam eto əsuəale,
nya wuuyifo bidia eto ayanisa
akpa akpaa ote. 10 Nya betidi
ba kenke lɔɔyɛ lə nnya əsuəə,
ebonya kenkee, wɔɔyɛ lə disiale
ku kɔwɛsu saa bə lə ɔwɛ mə
okpe. Boonya itsyise bamfo Ditiki
Sɛɛ nə Onanto lete mə bə bənyə
nkpə banɔ. 11 Nyamfo eso Onanto
eboyani mə utə kawɛ eto lɛwɔnɔ
nə luutə bafo bidia banɔ. 12 Lə
kalosəkɔɔ, Onanto ebolo mə dikpi,
itsyise bamfo Ditiki Sɛɛ nəmə
banɔ. Bomu bənyə disuəyuə lə
asa buayifoyifo əsuə.

Bińyə Kekleke.

13 Mɔ bayimi, ele bə bokasɔ
Onanto ani lefe saa lə mi disi eso.
Buyi boə woala mi sitinti. Mi
ni betidi tutɛ Onanto díləkə nkə
binyə bofo. Úfi Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ úflə
mi abua úwi nya béfo ɔnukualɛ
bɛnɔ. 14 Nya ɛyɛ lə bo Ditiki Sɛɛ
nəmfo budi əsuəə, Onanto ákpadi
mi nkə bibə befo diye fe kase
Bonamute Yesu Kristo léfo. 15 Lə
nyamfo esoo, mɔ bayimi, bińyə
kekleke lə bɛkɔbe ɔnukualɛ eto
asatete nnya bóte mi lə bo kukue
ko bɔ́wɔni ku etiki nnya búdi mi,
bɛlɛ nya kɔni kekleke.

16 Nyaso bɔlɛ bɔwunsəko bɔtɔ
ku lekpakpalɛlɛ itsyi lə Bonamute
Yesu Kristo ku Boanto Onanto wə
laala bo, nya ɛyɛ lə wə lefonə
əsuə ókpe bo nkɛale nya útə bo
kusubebe tinti. 17 Bɔlɛ wə lek-
pakpa buənkə, utə mi əsuəale lə
okpe mi utu wə nkpe osa, bə lə
bidi etiki ku lə biyifo asa sɛɛ lefe
saa.

3

Bekloma Lə Bikato Ola Kətə Onanto Lə Bo Disi.

1 Lə kalosəkɔɔ, mɔ bayimi, bek-
loma lə bikato ola kətə Onanto
lə bo disi, itə bə lə Bonamute
eto Ditiki Sɛɛ nəmfo lə disənsə
disu nlebe ku dibu fe kase miitsya
seka. 2 Nya lə bɛtɔ Boanto Onanto
tsya biə lə uləkə bo utsyiko lə be-
tidibua ku besialetidi eto ani əsuə,
itsyise inni betidi ba tã léfo Ditiki
Sɛɛ nə mə bánɔ. 3 Bonamute ey-
ifo ɔnukualɛtidi, uuńyə mi kama,
ookpe mi nkɛale nya woobe mi bə
olo Obonsam əmbutəkə bo kato.
4 Bonamute ətə bufi bo utu butəkə
lə mi bə bɛlɛ bɔyɛ lə esu nya bote
mi əsuə, nya buyi boənkə biofo
buyifo lə nnya əsuə enso. 5 Bɔlɛ
Bonamute lekpakpa bə ɔsini mi
ənəmi lə binyə lə bete kase wə,
Kristo laakpe bo nkɛale ku kase
Onanto laala bo.

Binyə Kekleke Itə Keyifoyifoyifo.

6 Mɔ bayimi, bɔlɛ mi kɔfi bokpe
kekleke lə Bonamute Yesu Kristo
eto diye əsuə boə biləkə mi əsuə
bitsyiko lə bayimi ba ni baflɔ nya
banlɛ buyifo lə bo asatete əsuə.
7 Mi kosate biyi kukɔnɔ biə ele bə
biyifo keyifo fe kase buyifo, itsyise
bóenyifo sɛflɔ lefe nə bɔ́kɛ mi
lenti. 8 Bóamfo bɔwunsəko itsyi
lə kuutsyuə saa ɔflɔ bə bóamfo
kayo. Bomu búyifo keyifo kek-
leke ketsye ku kakɔmi bə bo bobə
ményifo bitsyikə itə kuutsyuə saa.
9 Inni nnya kasɔ ni bənkə bumbə
kusu boatɛyi mi bə bebe bo eso.
Bomu bóla boə bekase kase ele
be beyifo keyifo. 10 Biokloma biə
lefe nə bɔkɛ mi lentii, bókpe mi
kɔfi boənkə utidi wə ke laani nkə
woəmbuyifo keyifoo, mendi tsya.

11 Bɔlɛ mi nyamfo bɔtɛyi itsyise
bɔlɛ bɔnɔ boə baflɔ bətsyuə kpe
mi lenti nya ini mə bayimitsyuə

eto ketikima hã te baayɛ kedi.
12 Bɔninko betidi bamfo ditsyəbi
nəmfo kekleke lə Bonamute Yesu
Kristo eto diye əsuə, bə lə balɛ mə
əsuə kukɔnɔ lə be fi mə ani beyifo
keyifo bedi.
13 Fɛɛ mii, bayimi, biəntə lə ani
lə elo mi lə lesa sɛɛ buyifo əsuə.
14 Nya lə utsyuə nkə woəmbuyifo
lə ditiki nə bɔtɛyi mi lə kukue
ko mfoo, bitsyə wə lekpo nya lə
biləkə wə lə mi nti, lə kofami lə
kɔlɛ wə. 15 Tsyaa bienkisi utidi
əmə. Bomu ele bə bɛlɛ wə kɔlɛ fe
mi ɔyimi seka.

Bɔlɛ Mi Bokla.

16 Bɔlɛ Bonamute kosate wə
ləətə diyuəsə lekpakpa bɔlɛ bə lə
utə mi kəmiə eto diyuəsə lə mi lə
kusu saa əsuə. Lə Bonamute lə ɔlɛ
mimblɛ kenke ola.
17 Mɔ, Paulo, kosate uni nlɛ
etiki fɛfɛ nye nkla bomfo bɔwɔni
kətə mi ku mɔ kɔni. Iyifo mɔ
kosate eto lɛnimi eto awɔnisa
fe kase maawɔni kakpe lə mɔ
kukuewɔniwɔni saa kalɔ.
18 Bɔlɛ ola boto boə Bonamute
Yesu Kristo lə ɔlɛ mi mblɛ kenke
ola lə wə lefonə əsuə.

1 TIMOTEO
Kukue Tutɛ Ko Paulo Lɛwɔni Útə Timoteo

1 Mɔ, Paulo, wə ni Yesu Kristo
eto nwə ótsyese ɛyɛ lə bo Ofom-
fokətə Boanto Onanto ku Bona-
mute Yesu Kristo wə bɔnlɛ kusu
bobee, nlɛ kukue komfo bɔwɔni.
2 Nya mimfi minlɛ fə Timoteo
botsyese. Eyi fə eyifo mɛ fe ubi
lə bofokanɔ əsuə. Nyaso minlɛ
Bonamute Onanto Ku Boanto Yesu
bɔtɔ miə lə mə kaminsənyənyə lə
kətəkəko fə lə bənyə fə kaminsə lə
bətə fə diyuəsə.

Paulo Álɛ Wə Kɔlɛ Itsyi Lə Bidia Eto Bateasa Ǝsuə.

3 Nla miə lə esi əsiə lə Efeso
mfó fe kase míntɛyi fə lefe nə
mínyɛ mfo mímfe mintɔ lə Make-
donia. Nnya ni bə eyi fənkə betidi
bətsyuə kpə lə mfo ba nlɛ asa
nnya loobiasə nsusu itsyi lə bo
asatete lə Kristo bofokanɔ əsuə.
Ele bə ani komə nye ala betidi
bamfo bə lə bayɛ nya kakloe buy-
ifo. 4 Tɛyi mə lə bayɛ lefe bobi-
asə lə akokosatete ku bakoko eto
ntsyikɔ eto katobobesə əsuə. Asa
nyamfo eto okle bote akpe kənə lə
betidi nti. Nya yaanyɛ lə Onanto
eto nsusu əsuə. Nsusu bo nyɛ
lə bofokanɔ əsuə hã ele bə bote.
5 Nya lesa nə lefe bə biyifo ni bə
ele bə bola bo bafokanɔfɔ tsyuə
ku kafo faa, ku utu wə ləmbolo bo
dikpi lə asa buayifoyifo saa əsuə.
Nya ele bə bo bofokanɔ lə Kristo
əsuə tsya yifo sitinti. 6 Fɛ betidi
bətsyuə étsyi kama bakpe asa
nyamfo. Nyaso bányɛ kusu sɛɛ
komfo. Nya bəənə etiki bimba nya
ləmbə kutəkə. 7 Baala bə baatsyi
bawuninsə bafiani Mose eto kɔfi
eto bateasa. Fɛɛ mə bamə kosate
mannɔ etiki nyamə kasɔ tsya.
Beedi etiki kekleke itsyi lə kɔfi
komə əsuə, fɛ mə bamə kosate
maannɔ lesa nə banlɛ bɔtɛyi kasɔ.
8 Bomblɛ kenke yi boə Mose
eto kɔfi komə alɛkɛ, fɛɛ ele bə
bətsyue ko koto fe kase boate
ko. 9 Nya ele bə bukakloma tsya
boəə, inni betidi sɛɛ eso béyifo afi
kəkə mə ato, bomu mba ditidi ato
baata Onanto eto afi kebu ku mba
leeyifo asa bua ku mə kakle ba
eto nkpə diyi ku abuayifoyifo. Mə
ni betidi ba ləmbə bofokanɔ saa,
mba laalo mə antomə ku ambemə
ku mba ni bewudifɔ. 10 Mba ni
betidi ba leedi asɔnɔ ku basani
ba laalabeko mə basanitsyuə. Mə
ni betidi ba leeyu betidi bamba
kəmuə kate ku mba ni badia ku
mba laasɔ akɔɛsi nye kakpadi asa
katɛyi bidia. Nya ku mba kenke
ba dímamfo Ditiki Sɛɛ nəmə eto
asatete bánɔɔ, mə ni mba baanlɛ
ato nyamfo bukə nɛ. 11 Boonyə
asa nnya minlɛ bote lə Ditiki Sɛɛ
nə béfi bákpe mɛ lə kɔni bə
nte itsyi diyənde eto Onanto wə
boatɛsə nte ɔflɔ.

Paul Ásɔ Onanto Ani Lə Wə Kaminsənyənyə Eso.

12 Məmbofo Bonamute Yesu
Kristo ani bɔsɔ lə əsuəale nnya ufi
utə mɛ nkə lə mfo keyifo kamfo
buyifo eso. Nya lə ɔnukualɛɛ, úfi
ke ókpe mɛ lə ani. Itsyise únyə
mɛ nya uunyi nkə məmbutsyetsyi
ke nyani wə ntsyə. 13 Ite bə lə
lefe ditsyuə nə lefee, nńyə lə wə
əsuə, lə etikibuadidi ku lə aka
əsuə fɛ mímbə míntsyi mɔ lɛkɔɛsi
minwuninsə, Onanto ənyə mɛ
kaminsə. Itsyise lə lefe nəmfoo,
mámfo wə nnɔ tɔ nya mánte lesa
nə mínkeyifo tsya. 14 Bonamute
ənə mɛ kafo tinti nya útə mɛ
bofokanɔ ku lelabi se buunyə lə
bo lɔniyifoyifo ku Yesu Kristo.

15 Ditiki nə minlɛ bɔtɛyi mfo
eyifo etiki eto ɔnukualɛ, nya ele
bə utidi saa fo ɔnɔ. Kristo Yesu
wə ni Nwə Onanto Lékpo Ɔhile
Utsyə, díbə kawunsiə kamfo nkə
lə ubə uləkə babuayifo. Nya mɔ
ni obuayifo kenke enso lə babuay-
ifo nti. 16 Fɛɛ Onanto dínyə mɛ

kaminsə nkə lə εyε lə mɔɔ ni
obuayifo kenke enso əsuəə, Kristo
Yesu lə utə lə betidi lə bənyə bə
okpe lelabi nə eso woefi katsyε
babuayifo ba lefo wə banɔ. Lə nya
esoo, wuutə mə nkpə bo ləmbə
kalosəkɔ kulefe tsya. 17 Nyaso
bitə lə bukatεsə bo Oka wə nkpe
kato wə boənyə ku bo ənəmi wəə
hã ni Onanto wə nsi nkpə isu
manlo manlo. Nya lə bukabesə wə
Onanto wə leenkpə eto diye kato
lefe saa. Ibə itə.
18 Mɔ ubi Timoteo, keyifo ku afi
nnya mimfi mintə fə mfoo, eka asa
nnya bo Onanto eto bənyεləkətidi
lέtεyi itsyi le fə əsuə. Lε etiki
nyamfo kɔni kekleke fe bemake,
ebutəkə kabua kato lə lema nəmfo
əsuə. 19 Lε fə bofokanɔ kɔni kek-
leke, tə bə fə utu manlo fə dikpi.
Betidi bətsyuə ba díməntsyue mə
ketu eto kɔlε kotoo, mə dídu bánɔ
banyansə mə bofokanɔ nε. 20 Nya
lə mə ntii, ni Himeneo ku Aleksan-
dro. Nnə mə ato lə se mímfi mə
míntə Obonsam bə lə bənyə kanyi
lə wə ani. Nyamfo luutə bə bakase
bə bayε etiki bua budi lə Onanto
əsuə.

2

Bikato Ola.

1 Lesa tutε nə moola miə bete
ni bə bikato ola bikətə Onanto lə
bikalε wəə lekpakpa kasɔ wə ani
lə betidi ba tã eto disi. Bikəfi mi
ku mə mblε eto ahiã bikətsyə lə
Onanto eto ənəmi. 2 Nya bikato
ola kətə Onanto lə baka ku be-
tidi ba kenke ntɔnko betidi bə
lə bomblε lə bɔkε lə diyuə əsuə
kalebe saa. Itə bə lə bobokosə bo
əsuə kasɔ butə Onanto nya bufi
dibu butə utsyuə saa. 3 Olatoto
eyifo lesa nə laakε bo Ofomfokətə
Onanto ɔkɔε. 4 Itsyise ola nkə
utsyuə saa te wə Ditiki Sεε nəmə
lə ote ɔnukualε əmə bə lə utə wə
nkpə. 5 Lə ɔnukualεε, Onanto ɔni
ete nkpe. Nya Ofomfokətə tsya
ɔni ete nkpe. Wə ni utidi wə
baakpo Kristo Yesu. Wə ni futsyə
laalɔ bonko Onanto eto nti. 6 Wə
ni fuutsyuə dífi wə əsuə útə fe
kedi lə kawunsiə kenke eto betidi
eto disi. Yesu éyifo nyamfo sitinti
bə Onanto eto kεnyε ka útsyə nkə
woofo utə wə betidi kenke eto lefe
eboyo. 7 Nyamfo eso Onanto lékpe
mε fe wə ɔtɔnkpe ku wə oteasa.
Nyamfo menyifo bə sidia minlε
bɔtεyi. Nlε mi bɔtεyi sitinti minkə
wə díləkə mε fe oteasa nkə lə mbə
nləkə wə bofokanɔ eto Ditiki Sεε
nəmə nte betidi ba lennitɔ Yudafɔ.
8 Lə bafokanɔfɔ eto katsyakɔ
saa, nla minkə basani besə mə ani
kato bato ola ku ketu ka lekpa
kεnkε. Nya ɔblɔ nye kənə saa
mankε mi lə nti. 9 Nla tsya miə
besio lε mə əsuə ola εyε lə mə
bikelεlε əsuə, lə ete bə balε mə
əsuə kasɔ bobokosə. Inni bə
bakle mə esi ku sika eto bikə
akpa akpa nya lefo koya kpə nya
loote bə balε mə əsuə kato bobesə.
10 Bomuu, ele bə mə ditsyəbi sεε
te bə beyifo besio ba laate Onanto
sikpi. 11 Nya ele bə usio saa
bokosə wə əsuə kasɔ lə okase asa,
lə busiə kpo əsuə. 12 Minlε mə
kusu butə minkə baté basani asa
nye bətəkə basani kato. Bomu
ele bə bəsiə kpoo, betsyue koto.
13 Itsyise Adam ni futsyə Onanto
leka buyifo fε úləkə Eva utsyiko
lə wə. 14 Nya inni Adam ni nwə
olo əmə lεwε, bomu usio əmə ni
nwə ɔwε. Nya útə úyifo lebua.
15 Nya lə usio ebuńyə kekleke lə
wə bofokanɔ əsuə ku lə lelabi
əsuə nya wuusiə nkpə kεnkε nya
woobokosə əsuə kasɔɔ, wɔɔyε lə
kanyi ka nkpe lə ubilele əsuə ɔbɔ
ofe.

3

*Ditsyəbi Nə Ele Bə Lεkε Bo-
fokanɔfɔ Eto Batɔnkotɔnko.*

1 Ɔnukualε uni, baatεyi bənkəə,
lə utsyuə aala nkə woeyifo
bafokanɔfɔ eto ɔtɔnkotɔnkoo, ete
bə woala nkə woeyifo keyifo sεε.
2 Fe bafokanɔfɔ eto ɔtɔnkotɔnkoo,
ele bə uyifo utidi wə bulə saa

ləmbə lə əsuə, uufi kusiə kɔni,
uyifo obesibe, ɔkɛ dibusə, ɔlɛ
əsuə ola, nya betidi leebu wə.
Ɔkɛ kafoɛkpɛ kafo bafɔ nya uyifo
oteasa sɛɛ. 3 Yanle bə uyifo
utəkpə, nya woankpɔ ekiti. Ele
bə uyifo utidi wə diyuə, nya
woenyifo nwə ləənə etiki, nya
woansɛsə ənəmi lə atabi əsuə
tsya. 4 Ele bə uyifo nwə laalɛ wə
diyo eto betidi ola, nya wəətə nkə
wə bebi tsyue ditiki koto lə kusu
saa əsuə. 5 Nya lə utidi utsyuə kpe
wə leenyi kase woobe wə diyoo,
ntsyə wɔɔyɛ obe Onanto eto betidi
ba wɔɔyɛnko? 6 Yanle bə uyifo
nwə léfo Onanto ɔnɔ fɔfɔ kase
woembobesə əsuə kato, nya ɛyɛ
lə nnya əsuə ote əsuə, lə ubə udu
ɔnɔ, nya Onanto luunə wə koto
fe kase únə olontidi əmə koto.
7 Ele bə uyifo utidi wə nkpe diye
sɛɛ lə mba dímamfo banɔ tsya
eto ənəmi, nya luutə bəmbɔtɛyi
kulesa bua saa bakpe wə kofani bə
lə obuale əmə lə unyə wə umuə.

8 Nko kə ini bə wə
bawunsəkotsyuə tsyaa, ele bə
məə tsya yifo betidi ba nkpe
ditsyəbi sɛɛ, nya baalɛ keyifo ola
kekleke. Ele bə beyifo betidi ba
ləənnə ntə kəkpə, nya baansɛsə
ənəmi lə atabi əsuə tsya. 9 Ele
bə beyifo bətsyuə léfo Ditiki Sɛɛ
nəmə báboko mfo banɔ kekleke
ketu ka laanlo mə dikpi. 10 Nya ele
bə beto mə ditsyibi bebe fɛ. Nya
lə bənyə kabua saa lə mə əsuəə,
bitə lə beyifo bawunsəkotsyuə.
11 Ele bə mə bəsiə tsya, yifo
besio ba nkpe ditsyəbi sɛɛ, nya
benyifo betidi ba leedi betidi eto
ntikima. Bomu ele bə beyifo
besio ba leekpə ntə, nya beeyifo
lesa saa lə kusu əsuə. 12 Be
fə, bawunsəkotsyuə bamfo eto
utsyuə saa fi kusiə kɔni kplon,
nya woalɛ wə bebi ku wə diyo
eto betidi kenke ola. 13 Nya
bawunsəkotsyuə ba nlɛ mə keyifo
olaa, mə kosate ebunyə dibu ku
kəńyəsə sɛɛ lə betidi eto ənəmi.
Nya bɔɔkɛ utu bedi etiki lə mə
bofokanɔ lə Yesu Kristo əsuə kate
betidi bamba.
14-15 Nlɛ bobe bə yəmbɔklɛ
muubə nyə mi. Fɛɛ nlɛ asa
nyamfo bɔwɔni kətə fə bə lə minlɛ
bubə mləə, lə efo fə bɔwunsəko
lə ate lesa nə ele bə yifo fe
ɔtɔnkotɔnko lə Onanto eto bebi
nti. Nya mə ba ni Onanto wəə
nkpe nkpə eto bebii, mə ni omayi
itə Ditiki Sɛɛ nəmə. 16 Onanto eto
ditiki kɛnkɛ nə bələkə bátee, kpe
kalende tinti nya kuutsyuə saa
əmbofo bɔni nko. Nya ni bənkə,

“Bonamute əbə bale fe kawunsiə
eto utidi.
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte nkə
uyifo kɛnkɛ.
Nya Onanto eto batɔnkpe dínyə
wə.
Nya bələkə wə báte lə kawun-
siə eto betidi kenke nti.
Kawunsiə eto betidi kpə áfo wə
bánɔ.
Nya Onanto dítsyi wə úsuko
kato lə diyənde kplɛ əsuə.”

4

Betidi Ebutəkəko Bidia Eto Bateasa Kama.

1 Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte bo
ókpasə nkə, fɛ kawunsiə eto
kalosəkɔ looyoo, betidi bətsyuə
ebɔbɔ lə bofokanɔ eto Ditiki Sɛɛ
nəmfo əsuə bətəkəko bidia eto
awɔnɔ nnya mba luufi mə əsuə
bətə obuale əmə eto asatete.
2 Bidia eto asa betidi bamfo laate,
nya buufi mə disiale eto asatete
bakula, itsyise mə akɔɛsi əkpə fe
situ ku ute béfi bátonsə nnya,
bəmbə ɔnukualɛ. 3 Mə laate bə
yanle bə betidi fi kusiə. Nya
baatɛyi bənkə yanle bə bedi edisa
ətsyuə eto okle tsya. Fɛɛ Onanto
wə díyifo edisa kenke utsyə nkə
mba léfo wə ditiki banɔ ben-
tekəko wəə, lə bedi ku lɛninsɔ.
4 Nya sitintii, asa nnya kenke
Onanto díyifoo, alɛkɛ. Nyaso
yanle bə utidi saa kisi didisa ku-
ditsyuə. Bomu ele bə bafo ditsyuə

saa ku olatoto ku lɛninsɔ. 5 Itsyise
Onanto eto ditiki nəmə ku bo
lɛninsɔ ləəyifo didisa nəmə kɛnkɛ.

Kristo Yesu Eto Usumunyə Sɛ.

6 Lə até fə bayimitsyuə asa
nyamfoo, nya əsuə fɔɔyɛ afiani
Yesu Kristo eto ɔwunsəko sɛɛ nɛ.
Lə nya féfi bofokanɔ eto etiki
nyamə ku asatete fékluəsə əsuə
esoo, nyamfo luutə fə əsuəle nɛ.
7 Nyaso ləkə fə əsuə etsyiko lə
amamosa nnya betidi laatɛyi nya
dimanyɛ lə konantosu nya ləmbə
kutəkə saa. Nya kase konantosu
lə ətəkəko ko kekleke. 8 Ǝsuə
eto bunə itə ale bɔkɛ alɛkɛ lə
kusu kutsyuə, tsya Anantotiki bufi
kekuləsə əsuə ku nya bokase kpe
kutəkə eso nyamblɛ kenke. Itsyise
yuutə fə kutəkə lə nkpə bomfo ku
lə kəkpəma eto nle tsya. 9 Nyamfo
eyifo ɔnukualɛ wə ele bə utsyuə
saa fo ɔnɔ. 10 Nyamfo eso bɔnlɛ
keyifo kekleke nya bɔnlɛ kanyi
saa bunyə nɛ. Itsyise bo kusubebe
təkə lə nkpə manlo bo Onanto
wə ni betidi ba tã eto Ofomfokətə
əsuə. Nya mba luunyə wə bo-
fokətə ni mba léfo wə bánɔ.
11 Nyamfo ni asa nnya ele bə
te mə nɛ. 12 Məntə lə betidi
bətsyuə lə bənyə fe amamflɔ it-
syise eyifo okosobi eso. Bomuu,
fiani ditsyəbi sɛɛ itə bafokanɔfɔ
kenke ɛyɛ lə fə etikididi ku fə
ditsyəbi ku fə lelabi itə betidi ku fə
bofokanɔ ku fə nkpə kɛnkɛ busiə
tsya əsuə. 13 Ńyə kekleke lə akakla
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə əkətə
bafokanɔfɔ kenke. Nyaso ləkə nya
kasɔ lə ate mə asa nyamə isu ese
lefe nə muusinkli mbə. 14 Nya
manyɛ Onanto eto Lɛwɔnɔ eto
ətəsa nnya úfi útə fə ɛyɛ lə wə
bənyɛləkətidi ku bafokanɔfɔ eto
batɔnkotɔnko ba dítəkə fə anii,
eto keyifo buyifo. 15 Tə lə fə nsusu
lə butəkə lə nyamfo əsuə, nya lə
alɛ nko ekeyifo itə lə betidi ba tã
lə bənyə lə fə nkpə sɛɛ bo fensi
eto sɛtɔsusu. 16 Lɛ fə əsuə kukɔnɔ
ku asa nnya faate. Nyə kekleke
lə keyifo ka fanlɛ əsuə. Itsyise
lə eyifo nkoo, ebuləkə fə əsuə ku
betidi kenke ba laanɔ fə ditiki
etsyiko lə kotonənə əsuə.

5

Ele Bə Lɛ Bakɔbəsiə Ku Batɔnkotɔnko Ku Beyifoyifo Ola Kukɔnɔ.

1 Meyenki akpe nye manlɔ osani
wə ni fə sininə ətsyə ku kudu.
Bomu ləkə asa kasɔ ate wə ku utu
buɛɛ fe fanto seka. Lə bakosobi
fe bayanisani. 2 Lɛ besio ba lebe
banso fə fe fambe mə. Nya lə alɛ
mbitɛ tsya fe fə bayimisio, nya lə
alɛ fə əsuə kɛnkɛ.
3 Bakɔbəsiə ba ləmbə
bawunsəkotsyuəə, lɛ mə kukɔnɔ
ku dibu. 4 Fɛ lə bakɔbəsiə bətsyuə
kpe bebi nye bəflufluu, tə lə
bebi bamə lə bakase tutɛ, bakase
kase bɔɔlɛ mə diyo eto betidi
ku mə mba léle mə ola fe kase
mə bofokanɔ eto keyifo lete. Ele
bə bedi betidi ba ləətsyə mba
léle mə kɔlɛ. Nyamfo ləədufə
Onanto ənə nɛ. 5 Nya ɔkɔsiə wə
ləmbə ɔwunsəkotsyuə saa, ufi
wə kusubebe utəkə lə Onanto
əsuə lə ukato ola ukətə Onanto
ketsye ku kakɔmi itsyise ohiã wə
bɔwunsəko. 6 Fɛɛ ɔkɔsiə wə leedi
sɛsɔnɔɔ, umbə nkpə lə Onanto eto
ənəmi, ite bə usi nkpə tsya. 7 Di
mə etiki əkə mə ato itsyi lə asa
nyamfo əsuə bə lə mə bətsyuə
nye betidi bamba lembudi mə
ketikima. 8 Nya lə utsyuə lə mi
nti áni nkə woəmbɔlɛ wə diyo
eto betidi ola kukɔnɔɔ, nyalɛ te fə
ɔ́ni wə bofokanɔ eto kusu komə,
nya wə etiki abia eso utidi wə
dimamfo ɔnɔ kulaa tsya.
9 Memfi ɔkɔsiə wə dimamfo tɔ
alɛ fosi akua eto diye akɔ ku
bakɔbəsiə eto ditsyukpa nə nkpe
lə bafokanɔfɔ nti. Nya nnya nsi
nso ni bəə, ɔkɔsiə wə nkpe lə
ditsyukpa məmfo nti di usio ni
kusə kɔni hã úkəsiə. 10 Uyifo nwə

betidi laakpadi diye sɛɛ lə kase
unsi nkpə sɛɛ eso. Ele bə udi usio
wə nkpe ditsyəbi sɛɛ wə dínə wə
bebi kukɔnɔ nya onkpe kafoɛkpɛ
itə bafɔbofo. Ele bə uyifo usio wə
nkpe kafo ɛkpɛ itə wə bətsyuə ku
bafokanɔfɔ tsyuə. Nya woawunsə
ko betidi ba kenke nkpe lə bulə
əsuə. Nya lə ɔnukualɛɛ, ufi nkpə
bo kenke unsi itə kasɛɛ eto buyifo.
11 Bakɔbəsiə ba dimamfo tɔ alɛ
fosi akuaa, məmfi mə aye akɔ
lə bakɔbəsiə eto ditsyukpa nəmfo
nti. Itsyise lə kusəsiəsiə lə mə
ɔkɔɛ, boosinkli lə Kristo kama
besu bəsiə bese fɔfɔ. 12 Nya
nyamfo ebutə bata kakle ka nkpe
lə mə ku Onanto nti bebu itə bedi
dikpi. 13 Lə nnya kamaa, boofi-
ani baflɔ bakatsyilama betidi eto
ayo kedi etiki bimba nnya ləmbə
kutəkə. Nya nnya nsi lebia enso
ni bəə, bookakpadi betidi aye bua
kedi mə ketikima katɛyi etiki nnya
dimamfe. 14 Nyasoo, nla miə
bakɔbəsiə bamfo eto kakle siə
bese lə bale bebi lə bəsiə babe
mə ayo bomu. Nyamfo ebutə bə
bembuyifo asa nnya dimə́ńyə itə
nya luutə bo balo kusu bə bəkedi
etiki bua saa lə bo əsuə. 15 Itsyise
bakɔbəsiə bətsyuə ébusinkli bésu
bətəko Obonsam.
16 Lə bakɔbəsiə bətsyuə kpe lə
usio wə díkafo banɔ eto diyoo, ele
bə obe mə ɔlɛ mə ola, itə bə mə
bitsyikə əmbubə itəkə lə Onanto
eto bafokanɔfɔ əsuə. Nyamfo
luutə kusu bə bafokanɔfɔ mfó eto
ditsyukpa ebofo bakɔɛsiə bamba
ba ləmbə bawunsəkotsyuə ola
bɔlɛ.
17 Nya bafokanɔfɔ eto
batɔnkotɔnko ba nlɛ mə keyifo
kamə olaa, ele bə bətə mə
kayofofo ka disu sɛtɔ eto sinuə.
Titlu mba laate asa fɛ bensi
beedi betidi Ditiki Sɛɛ nəmə tsya.
18 Itsyise bátɛyi lə Awɔnisa Eto
Kukue Kɛnkɛ bənkə, “Mankle
onantsyui wə laafodi kamɔ kətə
fə eto kɛnyɛ lə ɔlɛ keyifo.” Besi
bátɛyi tsya bəə, “Ele bə uyifoyifo
saa nyə wə kayofofo itsyi lə keyifo
ka ɔnlɛ əsuə.” 19 Lə utidi utsyuə
əbə ɔlɛ ɔtɔnkotɔnko utsyuə kɛnyɛ
bolaa, mamfo nnya anɔ isu ese
lefe nə ɛflɔ betidi inuə ku kama.
20 Nya betidi ba ləəsiə nkpə buaa,
ləkə mə até lə mə bətsyuə nti lə
əkə mə ato lə bafokanɔfɔ kenke
eto ənəmi. Nyamfo luutə bafɛfɛ
te sikpi nɛ.
21 Nyaso nlɛ fə kɔlɛ bɔlɛ lə
Onanto ku Kristo ku Onanto eto
batɔnkpe kenke eto ənəmi minkə
lɛ nyamfo ola kukɔnɔ lə ayɛ betidi
eto ənəmi bobe bə lə esu ala
utsyuə aso utsyuə. 22 Tsyə əsuə,
mankpɔ lə ani butəkə lə utsyuə
əsuə itə kanantoyifo buyifo. Nya
makɔko babuayifo saa, bomu ləkə
fə əsuə lə lebuayifoyifo saa əsuə.
23 Nya se kafo eto bufi nkpe fə lə
əsuə esoo, mantɛyi fə əkənə ntu
fufu ete. Yɔɔlɛkɛ bə əkənə nte
sɛkɛ sɛkɛ fe kofa seka.
24 Betidi bətsyuə eto abua nnya
beeyifo amfo bɔbiɔ nyaso yəələkə
mə dikpididi kate koko. Fɛ
bətsyuəə, kama kama fɛ mə
asabuayifoyifo tsya ləəbə kabɔ
bəənyə. 25 Nko kə ini bə
asasɛyifoyifo tsya əmbofo bɔbiɔ,
nya nnya lɛbiɔ tsya ebubə ɛbɔɔ
lekple utsyuə saa nyə.

6

1 Tɛyi bafokanɔfɔ ba ni ndo-
mufɔ kenke fənkə ele bə babokosə
mə əsuə kasɔ bətə mə banamute
lə keyifokɔ, bə betidi saa em-
budi etiki bua saa itsyi lə Onanto
ku bo bofokanɔ eto asatete əsuə.
2 Nya ndomufɔ eto banamute ni
bafokanɔfɔɔ, mántaka bə́ńyə lə
banamute bamə əsuə lə bofokanɔ
eto sɛyimididi bataka. Bomu ele
bə babokosə əsuə kasɔ bətə mə
bawunsəko mə kulaa enso. Itsyise
betidi ba baanlɛ bɔwunsəko mfoo,
beyifo mba lefo Yesu banɔ. Nya
mə ku məmə kenke eyifo wə bale
ba woala tinti. Nyamfo ele bə te

mə lə akpe mə nkɛale lə beyifo ele
bə beyifo lə bakpe mə nkɛale.

Binyə Kekleke Lə Mi Onanto
Kama Butəkəko Ǝsuə.

3-4 Utidi wə ke laate asa bamba
nya laanlɛ bɔyɛ lə Bonamute Yesu
Kristo eto Ditiki Sɛɛ əsuə, ut-
syə əmə lɛ wə əsuə kato bobesə
unyi kulesa. Iyifo etiki bunə
bimba ku kədiə ku bulə bimba
ete woakpe. Nyamfo ləətə betidi
kənənsɛ, ndiəkpekpe ku abiesese,
ku nsusu bua bufi lə utidi əsuə
nɛ. 5 Nya bəənə etiki kəntsyɛɛ
lefe saa. Betidi bamfo eto okle eto
nsunsu ebukpə nya bensiyi Ditiki
Sɛɛ nəmə eto ɔnukualɛ. Mə nsusu
ete ni bənkə bəətəkəko Ditiki Sɛɛ
nɛ mə kama lə bayɛ lə nnya əsuə
bafiani batabinyə. Ləkə fə əsuə
etsyiko mbamfo eto okle əsuə.
6 Fɛɛ lə utidi akpe ɔtsyini kek-
leke lə Onanto eto bɔsumu əsuə
nya asa nnya nte wə tsya dídufə
wə ənəə, uyifo otabinyə. 7 Itsyise
fe kase bále boo, bóanlɛ kulesa
boboko kawunsiə. Nya lə bukpe
tsyaa, boəmbufi kulesa busuko.
8 Nyaso bitə lə bikə ku edisa nya
ntə bo lə imi bo. 9 Fɛɛ betidi
ba laasɛsə ənəmi lə bikə eto bɔkɛ
əsuəə, mə leedufə lə Obonsam eto
uyibi wə obio utsyə mə nɛ. Nya
beetsyiko asa bimba buyifo, nya
beefi kawunsiə eto bikə bɔbɛbɛ
kakpimi lə əsuə nya baabiasə
mə nkpə itə bəəkpə kanya kulaa.
10 Itsyise ənəmi bɔsɛsə lə atabi
bɔbɛbɛ əsuə laayɛnko asa bua
kpə eto buyifo. Betidi bətsyuə
lə kənəsɛ lə atabi eto bɔkɛ eso
áyansə mə bofokanɔ eto kusu.
Nya mə nkpə kenke édufə lə bulə
əsuə.

Ńyə Lə Bofokanɔ Eto Keyifo Eto
Kusu Ǝsuə Kekleke.

11 Nya se feyifo utidi wə dífi
fə əsuə utə Onanto esoo, ləkə
əsuə lə asa bua nyamfo kenke eto
buyifo əsuə lə efi fə ənəmi ətəkə
lə asa sɛɛ buyifo əsuə. Təkəko
Boanto Onanto lə bofokanɔ ku
lelabi əsuə. Kɛ dibusə lə alɛ
betidi buɛɛ. 12 Ńyə kekleke lə
bofokanɔ eto keyifo əsuə lə akpe
nkɛale lə ənyə nkpə manlo manlo.
Nkpə bomfo eso Onanto lékpadi
fə lə lefe nə fáfo wə bokpadi eto
bofokanɔ fáte lə mba díkafo babɔ
ku babamba eto ənəmi nɛ.
13 Nya lə Onanto wə diyifo lesa
saa ku Kristo wə dífə wə kɛnyɛ
úləkə wə bofokanɔ óte lə Pontio
Pilato eto ənəmii, nlɛ mɔ Ditiki
Sɛɛ bufi kətə fə, ini mɔ kɔfi.
14 Nyaso nlɛ fə bɔtɛyi minkə lɛ
asa nyamfo ola kase kuutsyuə
ləmbɔtɛyi kulesa bua itsyi lə fə
əsuə isu ese lefe nə Bonamute
Yesu Kristo luusinkli ubə. 15 Nya
Onanto ebutə Yesu Kristo sinkli
ubə lə lefe nə ɛlɛkɛ itə wə. Onanto
ni nwə nso kenke ku ni nwə fate
nlɛ seka budi lə lesa saa əsuə, nya
uni baka kenke eto oka. Nya lesa
saa laakpo wə Bonamute Onanto.
Nya wə ni nwə boatɛsə. 16 Wə fate
insi nkpə itsyise wəəkpe kulefe
kulefe. Nya wəəyənde itə bə
kuutsyuə saa əmbofo buńyə lə wə
ənəmi lə ɔlɛ bubə. Kuutsyuə saa
mənnyə wə tɔ unyə nya kuutsyuə
saa tsya əmbofo wə ənəmi bobe.
Nya atɛsə ku əsuəale ni wə ale
lefe saa. Ibə itə.
17 Tɛyi mba nkpe kawunsiə
kamfo eto bikə fənkə, bambesə
əsuə kato befi mə ənəmi bətəkə lə
mi, bikə bia lalo əsuə. Bomu befi
mə ənəmi bətəkə lə Onanto əsuə.
Wə uni ləətə bo lesa saa kafo faa
nkə lə bunyə disuəyuə. 18 Tɛyi mə
fə bekeyifo kasɛɛ nya luutə boofi-
ani batabinyə bənyə atsyɔkpokpo
lə nnya buuyifo əsuə. Nya lə
bəkətə betidi asa kafo faa. 19 Lə
beyifo nkoo, balɛ bikə bia lambia
bɔɔlɔ kətsyə itə mə əsuə lə kama
ka nlɛ bubə. Lə nya əsuə boonyə
nkpə tinti bətə əsuə.
20 Timoteo, be fə alɔ asa nnya
Onanto dífi útə fə ətsyə kukɔnɔ.
Memfi fə əsuə akpe lə eyifosa
bimba ku etikinənə bimba əsuə.
Nyamfo əsuə betidi bətsyuə laayɛ
kawɛ betidi fe mba ni babesibe.

21 Itsyise bətsyuə efi bə beyi asa
nyamfo. Fɛɛ ɛyɛ lə nyamfo əsuə
bányansə mə bofokanɔ eto kusu.
Nlɛ Onantɔ bɔtɔ miə ufi wə
lefonə obe mi.

2 TIMOTEO
Kukue Nuəfə Ko Paulo Lɛwɔni Útə Timoteo

1 Mɔ, Paulo, wə ɛyɛ lə Onanto
eto lefonə əsuə mimfiani Yesu
Kristo eto ɔtɔnkpe, wə nlɛ letsya
bobe itsyi lə nkpə bo buunyə lə
Bonamute Yesu Kristo əsuə lə bo
ku wə eto lɔniyifoyifo əsuə nlɛ
kukue komfo bɔwɛni kətə fə.
2 Mɔ ubi lala Timoteo, nlɛ
Boanto Onanto ku Bonamute
Kristo Yesu bɔtɔ miə mə lefonə
lə disiəko fə lə bənyə fə kaminsə,
lə bətə fə diyuəsə.

Nyə Kekleke Lə Bofokanɔ Ǝsuə.

3 Maasɔ Onanto wə meesumu
fe kase mɔ banamə díyifo ani.
Nya meeyifo nko ku mɔ utu wə
laanlo mɛ dikpi əsuə. Nya, masɔ
wə ani ketsye ku kakɔmi kalɛ wə
lekpakpa lə fə disi lə nlɛ ola boto.
4 Nya lə nkloma binəntu bia féwii,
mala tinti miə məənyə fə lə əsuə
lə iyuə mɛ. 5 Maakloma bofokanɔ
kekleke bo nkpe fə. Bofokanɔ bo
eto okle lɛkɛ fə ewu Lois ku fambe
Eunike mə. Mfo nnɔ miə fintsya
kpe mu okle. 6 Nsusu bomfo
eso minlɛ fə kukue komfo bɔwɔni
bə lə alɛ kekleke ətəsa nnya
Onanto dítə fə lə lefe nə mímfi
ani míntəkə fə lə əsuə mínto ola.
7 Itsyise lɛwɔnɔ nə Onanto dítə
boo, əəntə boate sikpi. Bomuu,
útə bo lɛwɔnɔ nə ləətə boənyə
əsuəale, ku lelabi, ku əsuə eto
lɛkɔɛle kato butəkə tsya.
8 Lə nyamfo esoo, məntə lə ko-
fani lə kɔlɛ fə bə əńyə alɛ Bona-
mute eto Ditiki Sɛɛ nə mə bɔtɛyi
nye lə kofani lə kɔlɛ fə lə mɔ disi
nwə bákpe le diyo lə Kristo eto
disi. Bomuu, fintsya ńyə kekleke
lə ənyə kanyi lə wə disi lə ələkə
Bonamute eto Ditiki Sɛɛ nəmə ate.
Itsyise Onanto ətə fə əsuəale bə
lə afo nyamfo buyifo. 9 Onanto
ni nwə dítə bo nkpə nya ókpadi
bo nkə bofiani wə betidi. Inni lə
bo kasɛɛ ka búyifo eso. Bomuu,
iyifo wə Onanto eto nsusu ku kafo
ɛkpɛ ka úfi útə bo eso. Nya ɛyɛ lə
bo lɔniyifoyifo ku Bonamute Yesu
Kristo əsuə nya búnyə Onanto eto
lefonə nəmfo fɛ úyifo kawunsiə
kulaa tsya. 10 Nya mɔmɔɔ, Onanto
ébuləkə nyamfo óte bo ekpa wuə
lə Ofomfokətə Kristo Yesu əmfo
eto bubə əsuə. Wə ni futsyə léso
ukpə ku eto əsuəale ani. Nya
ɛyɛ lə wə Ditiki Sɛɛ əsuəə, óboko
bo nkpə bo kalosɛkɔ lənsiembɔkɛ
kulefe. 11 Onanto efi mɛ uyifo
nwə loobe wə letsya ku ɔtɔnkpe
ku wə Ditiki Sɛɛ nəmfo eto oteasa.
12 Nya lə nyamfo esoo, nya minlɛ
kanyi bunyə nɛ. Fɛɛ kofani annlɛ
mɛ. Itsyise mfo nnɔ sitinti, nya nyi
utidi wə əsuə mɔ bofokanɔ nkpe.
Nya nyi tsya miə woose mɛ ku nya
kenke mimfi minlɛ bokpe lə wə
ani isu ese lə Diyi nəmə.

13 Lɛ etiki sɛɛ ku nnya kenke
mínte fə kukɔnɔ kekleke, nya lə
ayɛ lə nnya əsuə. Fo nya anɔ
kekleke nya lə eyifo lɔni ku Kristo
Yesu lə lelabi əsuə. 14 Nya ɛyɛ
lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale nya
nkpe lə bo əsuəə, lə alɛ asa sɛɛ
nya kenke béfi bətə fə kukɔnɔ.

15 Eyi fə Asiafɔ eto bafokanɔfɔ
kenke édu mɛ lə ɔflɔ, nko ke ni
Figelo ku Hermefene tsya lídu mɛ
lə ɔflɔ nɛ.

16 Nlɛ Bonamute lekpakpa miə
unyə Onesiforo ku wə diyo eto
betidi kaminsə itsyise yéanlɛ wə
kofani bə bákpe mɛ lə diyo. Bo-
muu, úńyə ko mɛ nnya ɔ́wunsə
ko mɛ tinti. 17 Nya lefe nə úbə
Romaa, ótsyilama kenke ɔ́bɛbɛ
mɛ isu ese lefene eto lefe únyə mɛ.
18 Nlɛ bɔtɔ miə lə Onanto lə unyə
wə kaminsə lə wə Lekpoyi əsuə.
Fə kosate yi esu kpə nnya əsuə
ɔ́wunsəko mɛ lə Efeso.

2

1 Nya fə, mɔ ubi, kpe nkɛale ɛyɛ

lə Onanto eto lefonə nə úfi útə bo
bə bookpe lə lɔniyifoyifo ku Kristo
Yesu əsuə. 2 Nya lə asa nnya fánɔ
bə nte lə betidi kpə eto ənəmii,
nko kə ele bə fintsya fi akpe lə be-
tidi ba léfobanɔ eto ani bə lə befi
besu bate betidi bamba tsya. 3 Ńyə
kekleke lə kanyi əsuə fe kase oma-
manyə sɛɛ ləəńyə, ətə Kristo Yesu.
4 Omamanyə wə ńyə sitinti itə wə
keyifoo, woola nkə wə eyifosa lə
ekpe wə uninə disuəyuə. Nyaso
woənsiəmbufi ani okpe lə betidi
ba lenni bamamanyə eto asa nnya
beeyifo əsuə. 5 Nko ini nɛ bə fɛ
nwə leetsyetsyi lə udi ututɛɛ, ele
bə uyifo lə afi nnya baakpe əsuə
kukɔnɔ. 6 Ɔkuɛmfo wə leeyifo
keyifo ku otsyekle lə wə ɔkuɛɛ,
wə ni futsyə laaka wə bidikə bia
budi nɛ. 7 Bu disi lə etiki nnya
minlɛ fə bɔtɛyi mfo kenke laabe,
itsyise nyi minkə Bonamute ebutə
anɔ nyamblɛ kenke kasɔ.

8 Kloma Yesu Kristo wə ni
Oka David eto ufluflu wə Onanto
létakasə úńyənsə utsyi ɔkɔmə
úbə fe kase Ditiki Sɛɛ nə minlɛ
bɔtɛyi mfo nlɛ bote. 9 Nnlɛ kanyi
bunyə lə Ditiki Sɛɛ nə maatɛyi eso.
Nya bakpe mɛ lə amana kulaa tsya
fe utidi wə leeyifo asa bua. Fɛɛ
Onanto eto etiki alɛɛ, bəmbofo ni
kusu buti! 10 Lə nyamfo eso maafo
lesa saa akamini itə Onanto eto
betidi ba ukələkə utsyə esoo, bə lə
mə tsya lə bənyə bofo bo ɛyɛ lə
Kristo Yesu mate əsuə lə bɔyɛ lə
nnya əsuə bunyə nkpə manlo eto
disuəyuə.

11 Ɔnukualɛ uni baatɛyi bənkə,
“Lə búkpe ku wəə,
bo tsya ebusiə nkpə ku wə.
12 Lə bofo buńyə kekleke lə
kanyinyənyə saa əsuəə,
buudi seka ku wə.
Lə bɔni wəə,
wuntsya ebɔni bo.
13 Lə ibə bə bɔ́yɛ bofokanɔ lə wə
kula tsyaa,
wəə, əmbɔyɛ buyifo lə kɛnyɛ
ka utsyə əsuə.
Itsyise wəmbɔni wə əsuə
kulefe.”

Lɛ Fə Ǝsuə Kukɔnɔ Bə Lə Onanto Lə Ofo Fə Kayo Sɛ.

14 Kaklomasə mə asa nyamfo
nya lə əkə mə ato kekleke lə
Onanto eto ənəmi bə lə bayɛ etiki
bunə. Itsyise kasɛɛ saa aambɔ le
nya əsuə. Bomu asa nyamfo ətə
bə yaabiasə mba laanɔ nya. Mə
bofokanɔ ebɔyuɛ. 15 Lɛ fə əsuə
kukɔnɔ lə kusu saa əsuə bə lə
Onanto utə fə kayofofo sɛɛ. Yifo
fə keyifo kukɔnɔ bə kofani lə kɔyɛ
fə bɔlɛ. Bomu yifo utidi wə laate
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə lə
ɔnukualɛ kosate əsuə.

16 Ləkə fə əsuə etsyiko lə
akuɛntiki ku asa bimba bɔtɛyi
əsuə. Itsyise betidi ba leeyifo
asa nyamfo eto oklee, yəələkə mə
nsusu ketsyiko lə Onanto sikpi-
bote əsuə famfamfa. 17 Asa
nyamfo eto okle bote ale lefabe
nə leenkpə nə laanyi kpitikpi-
tikpiti. Nya betidi inuə ba léte asa
nyamfo eto kakle ni Himeneo ku
Fileto. 18 Banya kusu itsyi lə Ditiki
Sɛɛ nəmə eto ɔnukualɛ əsuə, nya
banlɛ bafokanɔfɔ eto nsusu bo-
biasə katɛyi bənkə botaka ketsyi
ɔkɔmə kəbə nkpə eto lefe ébubə
éfe. 19 Fɛɛ Onanto eto diyo eto
leba nə əsuə óse ofati úńyənsəə,
ni nsi ńyə. Nya leba nəmfo əsuəə,
ɔ́wɔni etiki nya ləəbə mfo nkə,
“Bonamute yi betidi ba ni wə bale
nya,” nya “Utidi wə laatɛyi nkə
ɔlɛ Bonamute busumuu, ele bə
usinkli lə asa bua buyifo kama.”

20 Lə diyo kplɛ saa, kedikpɛ akpa
akpa ləətsyə mfo. Befi sika sia
béyifo kətsyuə kətsyuə ku sika
flubia. Nya kətsyuə tsya sitə
beefi baato kə fɛ nka baawoe tsya
nkpe. Beeyifo kakpɛ kamfo lə
esu esu əsuə, kətsyuə itə eyi sɛɛ
eto budi eto keyifo. Nya kətsyuə
tsya itə diyi saa eto keyifo buy-
ifo. 21 Nyaso lə utidi utsyuə ələkə
wə əsuə utsyiko lə asa bua əsuə

nya uyifo wə əsuə kɛnkɛɛ, ofo
koya utə Bonamute fenkə kakpɛ
ka baalɔ bəətsyə itə eyisɛdidi. Itə
bə boofo wə bufi itə keyifo sɛɛ saa
buyifo.
22 Ləkə fə əsuə etsyiko
lə bakosobi eto alasa bimba
butəkəko əsuə. Nya yifo lesa
saa lə kusu sɛɛ əsuə, lə əsiə
bofokanɔ eto nkpə sɛɛ, lə akala
betidi, nya lə əsiə nkpə kpoo
ku mə lə diyuə əsuə. Yifo asa
nyamfo ku mba nsi nkoə sɛɛ,
laato ola ku ketu ka lekpa bə
ɔwunsəko mi. 23 Ləkə fə əsuə
etsyiko lə ebukitiki ku etiki bimba
budi əsuə, itsyise kədiə ete asa
nyamfo eto oklee, ləənə kaboko.
24 Nya yanle bə Bonamute eto
usumunyə, lə ukədiə kədiə. Bomu
ele bə ukəyifo kafoɛkpɛ kətə
utsyuə saa, udi oteasa sɛɛ, nya
uyifo utidi wə diyuə. 25 Nya betidi
ba laataka kənyə lə Ditiki Sɛɛ
nəmfo əsuəə, ele bə ofo asa kasɔ
buləkə kate mə ku utu buɛɛ. Nya
ditsyuə Onanto ebutə nkə batsyi
lɛkɔɛsi bawuninsə lə bafo Ditiki
Sɛɛ nəmə. 26 Lə nyamfo əsuəə, mə
nsusu ebɔsini bə lə bani Obonsam
wə difi mə úyifo mba leyifo wə
lelabi əsuə.

3

Betidi Ebɔni Onanto Lə Eyi Fɛfɛ Ƒsuə.

1 Tsyə nyamfo lekpo fəə, lə
eyi fɛfɛ əsuəə, lefe nə lɔɔkɛ ale
ebubə. 2 Betidi ebola asa nnya
luutə mə hã eto lɛlɛkɛsə nya boola
atabi. Boobesə əsuə kato nya
bookənə əsuə. Booyifo betidi
ba luukaka, betidi kedi etiki bua
lə betidi əsuə nya booyifo mba
lembubu mə antomə ku ambemə.
Booyifo mba ləəntsyə kɔlɛ ku be-
tidi ba ləmbofo Ditiki Sɛɛ nəmə
banɔ tsya. 3 Booyifo betidi ba
ləəmbɔkɛ lefonə itə betidi bamba
ku mba ba ləənyə mə bətsyuə
kaminsə. Booyifo betidi ba laatɛyi
bidia kalɛ betidi lə kafo kabiasɛ
mə aye ku betidi ba ləəmbə
disuətsyə kabuasə asa. Nya mə
ənəmi əmbunyə, bankpe disiale.
Nya mə ni betidi ba laanla asa
sɛɛ nɛ. 4 Mə ni betidi ba leedu
mə bətsyuə. Nya mə ni betidi ba
leebu bə mə ete ni babesibe ku
betidi ba leebu bə mə hã ni bakplɛ
banso ku betidi ba laala kawunsiə
kamfo eto kamini enso Onanto.
5 Betidi bamfo eto okle ákplatsya
kate bə mə ni betidi sɛɛ, fɛɛ bámfo
Onanto eto əsuəale bə bɔkɛ lə mə
nkpə bo bensi əsuə. Nə fə əsuə
ələkə lə betidi bamfi nti.
6 Itsyise betidi bamfo eto ok-
loee, beeyu kedufə lə betidi eto
ayo kabiasə besio ba eto nsusu
ləmbə ale. Besio bamfó eto abua
eyifo bitsyike itə mə itsyise beyifo
abua akpa akpa nnya laakpa mə
kakpe lə abua kpə əsuə. 7 Besio
bamfo eto kakle aakase asa lefe
saa, tsya bamfó etiki nyamə kasɔ
bɔnɔ sitinti kulefe. 8 Kase ɛyɛ
fɛ Yane ku Yambre letaka bəńyə
lə Mose əsuə lefe nə léfe məə,
kusu komfo əsuə ke bidia eto
bateasa bamfo tsya lɛyɛ bátaka
bəńyə lə ɔnukualɛ eto Ditiki Sɛɛ
nəmfo əsuə nɛ. Asa bua nya betidi
bamfo nlɛ buyifo afo mə nsusu
kenke, itə bə bányansə mə bofo
kanɔ eto ɔnukualɛsu. 9 Fɛɛ betidi
bamfo eto okle əmbə sɛtɔ buusu,
itsyise mə sɛmumu sia nkpe mə
ebɔbɔ ete utidi saa nyə fe mba nlɛ
asa nyamfo eto okle buyifo nko, fe
kase ibə lə Yane ku Yambre əsuə.

Boanto Onanto Ebuləkə Fə Utsyiko Lə Bulə Saa Eto Okle Ƒsuə.

10 Fɛ fəə, ébunyə nya feenyi
mɔ asatete, mɔ nkpə bo minsi,
mɔ nsusu ku mɔ bofokanɔ, kase
maakplatsya, kase maala betidi,
ku kase məəmuə utu kalɛ lə
kanyinyənyə əsuə. 11 Eyi kase
bətənko mɛ, bákpe mɛ bulə,
mínyə kanyi lefe nə mímbə An-
tiokia ku Ikonion ku Listra. Kloma
ohiã kplɛ wə báte mɛ. Fɛ lə nnya
amblɛ əsuəə, Bonamute ələkə mɛ
utsyiko lə nnya kəmiə.

12 Ɔnukualɛ əmə ni bənkəə, be-
tidi ba kenke ləəsiə nkpə sɛɛ lə
Kristo əsuəə, boonyə kanyi nya
bookpe mə bulə bəńyə mə lə əsuə.
13 Fɛɛ Betidi bua ku bidiabidia eto
bateasa məə, kato ko mə asa bua
buyifo loobe fe kase baanlɛ betidi
bɔwɛ kakpe ke. Nya mə kosate
tsya betidi bamba ebukawɛ mə
kakpe. 14 Nya fəə, nla miə lə əńyə
lə asa nnya fákase nya fáfo fánɔ
tsya əsuə kekleke. Itsyise eyi be-
tidi ba ɔflɔ fákase nya. 15 Idu lə fə
sikpefi lefe kee, áte Kukue Kɛnkɛ
eto Awɔnisa eto etiki nya díbə
yɛwunsəko fə fafiani obesibe, lə
nyaso bofokətə ɛyɛ lə Kristo əsuə
fánɔ.
16 Ɛyɛ lə Onanto eto əsuəale
əsuə nya bɔyɛɛ buunyə asa nnya
kenke baawɔni baakpe lə Kukue
Kɛnkɛ eto Asawɔniwɔni kəmiə.
Nya ɛlɛkɛ itə asatete ku bunyenki
kakpe utidi ku kɔlɛlɛ ku bunəfofo
itə nkpə sɛɛ siəsiə. 17 Báwɔni nya
nko bə lə utidi saa wə difi wə əsuə
utə Onanto ebɔflɔ nya yɔɔlɔ wə
itsyə itə keyifo sɛɛ saa buyifo.

4

Fi Fə Kɛnyɛ Edi Ditiki Sɛɛ Nə Mə Ate.

1 Nnyə lə Onanto ku Kristo Yesu
wə luusinkli ubə okponko kawun-
siə eto betidi ku bəkpənkpə akpo
eto kɛnyɛ. Nya se wuusinkli ubə
bio lə wə Sekadidi əsuə esoo,
nlɛ fə kɔlɛ bɔlɛ kekleke minkə,
2 bekpe kɔni o-o, bimbə kɔni o-
o tsyaa, biləkə Ditiki Sɛɛ nəmə
kɛnyɛ bete. Bɛlɛ mə kɔlɛ, nya
binyɛnki bekpe mə, lə bekpe mə
nkɛale. Nya lə alɛ asakasɔ buləkə
kate məə, tsyə əsuə lə efi utu buɛ
ku disuətsyə até mə. 3 Itsyise
lefe ditsyuə ebubə lefe nə betidi
lensiəmbɔtɔnə bə bəətsyue ato
banɔ Ditiki Sɛɛ nəmfo. Bomu
boola bə baanɔ bateasa bamba
ba lɔɔtɛyi mə etiki nya eto okle
boola bə baakanɔ. 4 Bootsyiko
kama butsyi kakpe Ditiki Sɛɛ
nəmfo kətəko etiki tsyuɛntsyuɛ
eto kama. 5 Nya fəə, lɛ fə
əsuə kukɔnɔ lə ayɛ lə kusu ko
lɛlɛkɛ əsuə lə ekakpe ale lə kanyi
saa əsuə. Nya lə eyifo keyifo
kamə fe Ditiki Sɛɛ nəmə eto nwə
laabe ni letsya. Nya lə eyifo fə
keyifo kukɔnɔ fe bafokanɔfɔ eto
ɔtɔnkotɔnko.
6 Itsyise mɔɔ, mɔ nkpə fe bɔlɛ
kalosəkɔ bubə nya boofi mɛ fe
keditətə. Nya lefe tsya boyo
bə mfe ndu lə kawunsiə kamfo.
7 Nkpɔ bɔkpɔ sɛɛ nya mínlosə
mɔ keyifo fe nwə leetsyetsyi etsyi
sɛɛ. Nya minlɛ mɔ bofokanɔ lə
Kristo əsuə isu ese lə kalosəkɔ.
8 Nya idu mɔmɔɔ, Onanto ebutə
mɛ kayofofo sɛɛ ka nlɛ bote nkə
nsi nkpə lə kusu əsuə fe nwə lefo
ɔnɔ eto kayofofo ka bálɔ bətsyə itə
mɛ. Iyifo kayofofo sɛɛ ka Bona-
mute wə laakpo lekpo lə kusu
sɛɛ əsuə luutə mɛ lə duyi fɛfɛ
əsuə. Nya inni mɔ mate ete loofo
ni, bomu bonko betidi bamba ba
kenke tsya díkəfi mə kusubebe
bətəkə lə Bonamute eto bubə bio
əsuə.

Bə Mlə, Lə Ƒbə Ƒnyə Mɛ.

9 Yɛ kusu saa foofo lə əbə ənyə
mɛ. 10 Itsyise Dema edu mɛ
lə ɔflɔ lə usu utəkəko kawun-
siə kamfo eto bikə lə Tesalonika.
Nya Kreskee, usu Galatia nya Tito
dísu Dalmatia. 11 Luka hã dibu
onkpe mɛ lə ɔflɔ mfo. Nyaso
kpa Marko lə bibə, itsyise uuy-
ifo ɔwunsəkotsyuə tinti utə mɛ.
12 Ntsyese Tihiko Efeso. 13 Nya lə
alɛ bubə, fo mɔ lɛyɔlefe eto awu
nya míyani mintsyə lə Karpo ɔflɔ
lə Troia aboko mɛ. Nya lə efi
mɔ ekue titlu nya béfi kubukikue
béyifo tsya aboko.
14 Aleksandro wə ni ɔtsyuɛntsyuɛ
eyifo mɛ kabua tinti. Nya
Bonamute ebofo wə kayo lə nnya
kɛnyɛ. 15 Nyaso fintsya ńyə
kekleke lə abe kukɔnɔ lə wə əsuə,

itsyise ótaka uńyə lə bo asa nnya
bɔnlɛ bote əsuə kekleke.
16 Lefe nə bákpadi mɛ ditutɛ lə
lekpo etii, kutsyuə sa mámfo bubə
kəńyə mɛ kama lə etiki nyamə
eti, bomu báyani mɛ bətsyə bédu.
Fɛɛ nlɛ Onanto lekpakpa minkə
wəənnə mə koto lə nyamfo əsuə.
17 Fɛɛ Bonamute əńyə mɛ kama
nya ókpe mɛ nkɛale nya dítə
mimfo Bonamute eto Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya bobe kətə mba lenni
Yudafɔ mfo. Nya Bonamute
díləkə mɛ utsyiko lə ukpə əsuə.
18 Bonamute ebuləkə mɛ utsyiko
lə kabua saa əsuə, nya wookpa
mɛ ɔyɛnko buɛ buɛ isu ese lefe
nə mindufə wə sekakedikɔ kato.
Diyənde eto atɛsə bufi bɔnlɛ Wə
butə idu mɔmɔ isu manlo manlo.
Ibə itə.

Nnlɛ Mi Bokla.

19 Məəsiəsə Priska ku Akwila
ku Onesiforo eto diyo eto betidi
kenke. 20 Erasto si okpe lə Korinto.
Trofimo tsya lɛ bufi, nyaso nyani
wə ntsyə lə Mileto. 21 Kpe əsuə
ku nkɛale lə əbə etu mɛ mfo fɛ
lɛyɔlefe lə eyo. Eubulo ku Pude
ku Lino ku Klaudia ku bayimi
fɛfɛ kenke bafokanɔfɔ kenke bə
bəəsiəsə kukɔnɔ!
22 Bonamute lə usiəko fə, nya
nlɛ wə lekpakpa bə lə ɔlɛ mi ola
lə wə lefonə əsuə.

TITO
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Tito

1 Mɔ, Paulo, wə ni Onanto
eto usumunyə ku Yesu Kristo eto
ɔtɔnkpe, mɔ ni futsyə nlɛ fə
kukue komfo bɔwɔni. Onanto
díləkə mɛ nya ótsyese mɛ nkə
nsu nwunsəko wə betidi ba úləkə
útsyə eto bafobanɔ lə nyɛnko mə
lə bafo Ditiki Sɛɛ nəmə bánɔ lə bo
bafokanɔsu əsuə. 2 Bofokanɔsu
komfo dítə bɔnlɛ kusu bobe itə
nkpə manlo bo əsuə bófo bɔ́nɔ
nɛ. Nya Onanto wə ləmbɔwɛ bo
kosatee, wə lɛtɛyi ditiki nəmfo
útsyə fɛ úyifo kawunsiə. 3 Wə
díləkə nkpə manlo eto Ditiki Sɛɛ
nəmfo óte bo ɛyɛ lə wə ditiki
nə minlɛ mi bɔtɛyi lə lefe nə wə
kosate lɛtɛyi utsyə əsuə. Nyamfo
ni lesa nə ufi okpe mɛ lə ani
nya mimfi minlɛ letsya bobe kətə
betidi. Boanto Onanto wə ni bo
Ofomfokətə, wə lɛtɛyi mɛ nkə
mbe ni letsya nɛ.
4 Mɔ olala Tito, nlɛ kukue komfo
bɔwɔni kətə fə itsyise eyifo mɔ
ubi tinti lə bofokanɔ bɔni bo əsuə
bonkpe eso. Nya nlɛ Boanto
Onanto ku Kristo Yesu wə ni bo
Ofomfokətə lekpakpa bə ɔlɛ fə ku
lefonə ku diyuə əsuə, nya lə utə fə
diyuəsə.

Paulo Ɜtə Tito Keyifo Kətsyuə Lə Kreta.

5 Nyani fə ntsyə lə Kreta ku
nsusu bə lə alɔ lesa saa nə díbu
bɔlɔkətsyə ətsyə. Nya lə umə
saa, ləkə batɔnkotɔnko ba loofo
buńyə lə bafokanɔfɔ eto kɛnyɛ fe
kase míntɛyi fə miə yifo. 6 Fe
bafokanɔfɔ eto batɔnkotɔnkoo,
yanle bə etiki bua saa kɛ lə mə
əsuə. Nya ele bə uyifo utidi
wə mfi kusiə kɔni hã. Nya wə
bebi tsya eyifo bebi ba léfo banɔ
kekleke, nya beenyifo mba ditidi
ato, nya beebu mə antomə. 7 Fe
bafokanɔfɔ eto ɔtɔnkotɔnko wə
laabe Onanto eto keyifoo, yanle bə
bənyə nye befi etiki bua saa lə wə
nye ukabesə əsuə kato nye kafo
kanyi wə mləmləmlə. Nya yanle
bə udui utekpe, nya yanle bə
okakpɔ ekiti kekleke nye ukasɛsə
ənəmi tsya lə atabi əsuə. 8 Ele
bə ofo bafɔ bofo, keyifo kafoɛkpɛ
nya woala asa sɛɛ nya woalɛ wə
əsuə ola. Nya ele bə uyifo utidi wə
nkpe ditsyəbi sɛɛ, nya uyifo kɛnkɛ
lə lɛwɔnɔ əsuə, nya wooyɛ lə kɔfi
əsuə. 9 Ele bə uyifo nwə nlɛ Ditiki
Sɛɛ nəmə lə kɔni kekleke fe kase
bofokanɔ eto kusu leté. Nya kusu
komfo əsuə hã ele bə wuukayɛ
bə lə okpe betidi bamba tsya ute
lə əsuə, nya lə ofo mba laataka
kəńyə lə Ditiki Sɛɛ nəmfo əsuə eto
botakebu buləkə kate mə.
10 Itsyise betidi kpə kpe ba nlɛ
betidi bɔwɛ nya bátaka bəńyə lə
ditiki nəmə əsuə ku mə ebukisa
buyifo. Nya mba nso asa nyamfo
kenke buyifo, mə ni Yudafɔ eto
bafokanɔfɔ. 11 Efe bə taka əńyə
lə mə asa nyamfo eto okle eto
bote əsuə, itsyise asa nyamfo əənə
bulə kakpe lə diyo eto betidi eto
bofokanɔ əsuə. Nya se ini atabi
asa buabote eto bateasa bamfo
ləənyə ketsyiko le nya əsuə esoo,
nyaso banlɛ asa bua nyamfo bote
nɛ. 12 Nya Kreta eto utidi ɔni
wə ni mə unyələkətidi lɛtɛyi nkə,
“Kretafɔ, bidia baatɛyi mi lefe
saa nya beeyifo mba laabiasə asa
kakpe fe bebuki, nya bedikpũ beni
nya bankpe sɛflɔ tsya.” 13 Asa
nya unyɛləkətidi əmfo lɛtɛyi eyifo
ɔnukualɛ. Nyaso bikə mə ato
bə lə bayɛ ditsyəbi bua nəmfo
bote itə lə mə bofokanɔ lə buyifo
sitinti. 14 Nyamfo luutə bə bələkə
mə ato betsyiko lə Yudafɔ eto
etikitsyuɛntsyuɛ ku betidi ba eto
asatete nnya lanyɛ lə ɔnukualɛ eto
Ditiki Sɛɛ nəmə əsuə nɛ.
15 Betidi ba kenke diyifo mə
əsuə kɛnkɛɛ, mə eyifosa tsya eyifo

kɛnkɛ. Fɛɛ lə betidi ba diyifo mə əsuə betidi bua nya bámfo banɔ ɔflɔɔ, kulesa menyifo kɛnkɛ. Mə esibubu ku mə ketu eyi ku asa bua, lə nyaso bəəmbofo nya ni asɛ lekpo butsyə ketsyiko lə abua əsuə. 16 Mə kosate aatɛyi bə beebu Onanto, fɛɛ mə eyifosa mante nko. Beyifo betidi ba laabiasə mə əsuə nya beembu kulesa nya bəəńyə bətə lesa sɛɛ saa buyifo.

2

Te Bofokanɔ Eto Asa Nnya Nyɛ Lə Ɔnukualɛsu Ƒsuə.

1 Fɛ fəə, te asa nnya nyɛ lə bofokanɔ eto kusu sɛɛ əsuə. 2 Te basani eto beninə kenke bə ele bə bebu mə əsuə, lə bakafo mə lɛkɔɛle ani boso ku bətə ənə lefe saa. Nya lə balɛ mə əsuə kukɔnɔ, balɛ mə bofokanɔ kɔni kekleke, lə bala mə bətsyuə, nya lə bakpe nkɛale ku lə bakɛ dibusə tsya. 3 Nko ke ini itə besioninə tsya nɛ, te mə kase ele bə bəsiə nkpə bo dinyə itə besio ba diyifo kɛnkɛ. Yanle bə bakakpadi betidi aye bua. Nya yanle bə bənə nte bəkpə tsya. Bomu ele bə bate betidi ditsyəbi sɛɛ. 4 Nya ele bə baté besiobitɛ ba nsi bese kase ele bə bala mə bese ku mə bebi tsya. 5 Nya ele bə bate mɛ kase bɔɔlɛ mə əsuə ola, nya ele bə bəsiə nkpə bo diyifo kɛnkɛ, nya lə beyifo bəsiə ba laalɛ mə bese ola kukɔnɔ, mba leebu mə bese. Nyamfo luutə bə kuutsyuə saa əmbɔtɛyi kulesa bua saa iitsyi lə Ditiki Sɛɛ nə ditsyi lə Onanto ɔflɔ əsuə nɛ.

6 Nko ke ɛyɛ lə kusu komfo əsuə ele bə lə ayɛnko bakosobi bamə tsya lə akpe mə nkɛale lə kase ele bə balɛ mə əsuə ola. 7 Lə asa nyamfo kenke eto kamaa, ele bə yifo fə əsuə futsyə eto ditsyəbi ele bə utidi saa be lə okase utsyiko. Nya lə əńyə kekleke lə akate asa ku ɔnukualɛ. 8 Be kukɔnɔ lə ekedi betidi etiki ku lə kusu sɛɛ əsuə itə bə bəmbunyə kabua saa itsyi lə fə əsuə, nya luutə bə fə baló tsya ɛmbɔtɛyi kabua saa lə bo əsuə, bomu lə kofani lə kɔlɛ mə.

9 Ele bə ndomufɔ bokosə mə əsuə kasɔ bətə mə banamute. Nya ele bə mə eyifosa kpe mə banamute disuəyuə lə lesa saa əsuə. Nya yanle bə bənənko mə etiki. 10 Yanle bə beyu mə tsya, bomu ele bə baté mə bənkə betidi sɛɛ beni, nya beeyifo asa lə kusu əsuə kətə mə. Nyamfo luutə buunyə bətsyə lekpo bə bo asa nnya boate iitsyi lə Boanto Onanto wə ni bo Ofomfokətə əsuəə, eyifo asa sɛɛ.

11 Itsyise Onanto ələkə wə lefonə onkpe óte bo, bə kawunsiə eto betidi kenke nyə diləkə. 12 Onanto eto kafoɛkpɛ kamə lɛ bo bote nkə, buləkə bo ato butsyiko lə nkpə bua busiə ku kawunsiə eto asa bimba kama butəkəko əsuə. Nyaso ele bə bɔlɛ bo əsuə kukɔnɔ, nya lə busiə nkpə sɛɛ, lə buyifo əsuə kɛnkɛ lə kawunsiə kamfo əsuə 13 Kusu komfo buufi bukabe sɛtɔ itə diyi kplɛ nə əsuə búfi bo kusubebe bútəkə nɛ. Diyi nəmfo ni diyi nə əsuə bo Onanto Ɔkplɛnyə, bo Ofomfokətə Yesu Kristo eto diyənde lɔɔbɔ utsyuə saa nyə. 14 Úfi wə əsuə útə lə bo disi, bə lə uləkə bo utsyiko lə bo abua saa əsuə lə bofiani betidi kɛnkɛ ba ni wə kosate eto bale, nyaso bíala bə biekeyifo kasɛɛ hã nɛ.

15 Te asa nyamfo ku əsuəale nya Onanto dítə fə, nya lə akpe nkɛale betidi ba kenke laanɔ fə Ditiki Sɛɛ nəmə kekleke, nya lə ənyənki akpe mba lanlɛ bɔyɛ lə kusu əsuə tsya. Nyaso məntə kuutsyuə saa kusu lə unyə fə olosə.

3

Bikəyifo Kasɛɛ Ka Looboko Kutəkə Itə Betidi Ba Ta.

1 Klomasə mə lə məmblɛ bakloma lə babokosə əsuə kasɔ kətə mə batɔnkotɔnko ku aba lə

bətsyue mə ditiki koto, nya lə
bekeyifo kasɛɛ lə kusu saa əsuə.
2 Tɛyi mə fənkə bankatɛyi betidi
eto kabua. Bomu beyifo sɛhɔ ku
utsyuə saa lə bəsiə lə diyuə əsuə
ku utsyuə saa. Nya lə bekebu utidi
saa lə kusu saa əsuə.
3 Fɛɛ bo əmə tsya ébuyifo ebuk-
isa bunyə ku ato titli, nya bóta
bubu kɔ əmə. Nya əsuə eto sinə
eto abua yifoyifo butəkəko tsya
diyi bo əsuə kɔ. Nya búfi bo lefe
bútə disialeyifoyifo, asabuyifo ku
kənəminsɛ, nya betidi díkisi bo
nya bo tsya díkisi mə. 4 Fɛɛ lə
lefe nə Boanto Onanto, bo Ofom-
fokətə, díləkə wə kafoɛkpɛ ku
lelabi óte boo, 5 ófo bo lə nkpə.
Inni lə bo kasɛɛ ka búyifo eso,
bomu ɛyɛ lə Onanto lə wə kosate
eto kaminsənyənyə əsuə, itsyise
útə nkə wə Lɛwɔnɔ bə didufə lə
bo əsuə. Lɛwɔnɔ nəmfo esi dítə
besinkli bále bo nya dítə bo nkpə
fɔfɔ, nya díflə bo itə bə buyifo
kɛnkɛ. 6 Onanto efi wə Lɛwɔnɔ
útə bo kpə ɛyɛ lə bo Ofomfokətə
Yesu Kristo əsuə. 7 Nya ɛyɛ lə
wə lefonə esoo, bonko wə eto nti
əbə bɔlɛkɛ itə eso bontsya ditiki
əbə búnyə nkpə manlo bo bɔnlɛ
kusu bobe. 8 Ditiki nəmfo eyifo
ɔnukualɛ.

Nya nla miə lə afo nya kek-
leke. Nya betidi ba díkafo Onanto
banɔɔ, ele bə befi mə lefe bətə asa
sɛɛ buyifo nya looboko kutəkə itə
betidi ba kenke.

9 Məənnə etiki ku utidi lə asa
bimba əsuə. Mambiasə lefe lə be-
tidi eto ketsyikɔ bokla kate əsuə,
məndiə kədiə lə efi Mose eto
afi eto etiki eyifo kənə eto etiki.
Asa nyamfo kenke əmbə kutəkə
saa. 10 Kə ato utidi wə laakpe
ntisensəsensə lə bafokanɔfɔ nti
sinuə. Lə nnya kamaa, yani wə.
11 Eyi fə utidi əmfo eto oklee,
lebua edi wə əsuə nya wə asa
buayifoyifo əələkə wə kate, nya
ókalo wə əsuə dikpi.

Etiki Fɛfɛ Ku Nkla.

12 Lə ntsyese fə Artema nye
Tihikoo, yɛ kusu saa əsuə lə əbə
ənyə mɛ lə Nikopoli. Itsyise mfó
mimfi nsusu miə mɔɔkɛ lə lɛyɔ
lefe nɛ. 13 Kplatsya lə ayɛ kusu
saa lə awunsəko Zena wə ni afi
eto ukuente ku Apolo bə lə bəmuə
əsuə itə mə kusu komə busu. Nya
laabe fə bakɛ lesa saa nə baahiã.
14 Ele bə mba dikafo baanɔ kasé
kase boofi mə lefe kenke bətə
asasɛyifoyifo nya looboko kutəkə
itə mə. Nya kamaa, ele bə bafo
betidi bamba tsya bɔwunsəko lə
bayɛ aflɔsa.

15 Bayimi ba kenke nkpe mɛ lə
ɔflɔ mfo bə bəəsiəsə fə. Fintsya
siəsə bayimi mba dikafo baanɔ ba
nkpe mfó ətə bo.

Onanto lə ɔlɛ mimblɛ kenke lə
wə lefonə əsuə.

FILEMON
Kukue Ko Paulo Lɛwɔni Útə Filemon

1-2 Mɔ, Paulo, wə nlabe lə Aba
eto diyo lə Kristo Yesu eto disi,
ɛyɛ lə letsya nə mímbe wə eso ku
bo ɔyimi Timoteo, bo nlɛ kukue
komfo bɔwɔni kətə fə Filemon
bo uyifotsyuə lala, bo ɔyimisio
Apia ku bo ɔyɛtsyuə ku uyifot-
syuə Arkipo ku bafokakɔfɔ eto dit-
syukpa nə laatsya lə fə diyo. 3 Bɔlɛ
bɔtɔ boə Onanto wə ni Boanto ku
Bonamute Yesu Kristo eto lefonə
ku diyuə lə disiəko mi.

Filemon Eto Lelabi Ku Wə Bo-
fokanɔ.

4 Ɔyimi Filemon, maakloma fə
lefe saa lə mɔ olatoto əsuə. Nya
maasɔ Onanto ani lə fə disi.
5 Itsyise maanɔ kase faala Onanto
eto betidi ku kase fáfo Bonamute
Yesu fánɔ. 6 Maato ola minkə bo
sɛyɛtsyuə ku fə fe bafokanɔfɔɔ,
eboboko kasɔnɔnɔ enso lə bonti.
Itə ínə atsyɔkpokpo kenke nnya
nkpe lə nkpə ɛyɛ lə bo lɔniyifoyifo
ku Kristo əsuə. 7 Ɔyimi lala, lelabi
nə nkpe fə ətə nyə disuəyuə kpə
ku nkɛalekpekpe! Ǝtə diyuəsə
mba kenke lefo Onanto banɔ eto
ketu.

Paulo Álɛ Filemon Lekpakpa
Nkə Usinkli Ofo Onesimo.

8-9 Se minyifo fə ɔyimisani ɛyɛ
lə sɛyɛtsyuə sia əsuə bonkpe lə
Kristo əsuə esoo, eni moofo fə
bɔtɛyi miə yifo lesa nə ele bə yifo.
Tsyaa, se maala fə esoo, nla miə
maalɛ fə lekpakpa bomu. Ite bə
mɔ ni Paulo wə ni Kristo Yesu
eto ɔtɔnkpe. Nya mɔmɔɔ, nyifo
nwə béti bákpe lə diyo lə wə
disi eso. 10 Nyaso mɔmɔɔ, nlɛ fə
lekpakpa lə Onesimo wə díkafiani
mɔ kosate eto ubi eto disi lə lefe
nə bakpe mɛ lə amla lə aba eto
diyo. 11 Ite bə wə diye eto kasɔ
ni kutəkə tsyaa, kɔɔ utidi ko ete
udi, wánkɛ kutəkə saa utə fə. Fɛ
mɔmɔɔ, okpe kutəkə útə bonko fə
ta.
12 Mɔmɔɔ, nsinkliko wə nlɛ fə
botsyese. Iyifo mɛ fe mɔ kosate
eto utu minfi minlɛ fə botsyese.
13 Eni moola miə ɔkɛ mɛ lə ɔflɔ
mfo lefe nə eto lefe minlabe lə
diyo lə Ditiki Sɛɛ nəmə eso, bə
lə ofo mɛ bɔwunsəko lə fə kɛnyɛ.
14 Fɛɛ manla miə maanyinkə fə
nkpe miə lə awunsəko mɛ. Bomu
moola miə iyifo lesa nə ditsyi fə
utu kəmiə, diyifo fə lelabi. Nyaso
membuyifo kulesa nə dimenyifo
fə lelabi.
15 Ditsyuə nnya eso Onesimo
dídu lə fə ɔflɔ lefe kliminti ditsyuə
nəmfo ni bə lə ofo busikli kəbə
kəsiə fə lə ɔflɔ itə lefe nə ta. 16 Nya
mɔmɔɔ, unsini ndomunyə fufu,
bomu oso ndomunyə. Uyifo ɔyimi
lala lə Kristo eso. Ofo koya utə mɛ
tinti. Fɛɛ itə fəə, ofo koya utə fə
oso, itsyise uyifo fə ndomunyə fe
utidinini, nya unsi uni ɔyimisani
lə Bonamute əsuə.
17 Nyaso lə əənyə mɛ fe fə uy-
ifotsyuə, sinkli afo wə fe kase
foofo mɔ kosate. 18 Lə óta fə ubu
nye unsi fə kayo kətsyuə, bu kə
ətə mɛ. 19 Mɔ, Paulo, kosate difi
mɔ kɔni míwɔni nyamfo minkə
moofo fə ke. Fɛɛ manla miə
maaklomasə fə miə esi mɛ fə nkpə
eto koya. 20 Nya mɔ ɔyimi, tə lə
nnyə kutəkə sɛkɛ ntsyi lə fə ɔflɔ,
lə Bonamute eso ete. Yifo nyamfo
nko lə lekpe mɛ lə disuəyuə lə
lɛkɔɛsi kəmiə.
21 Nlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə
fə ku bofokanɔ miə ebuyifo lə
lesa nə mintɔ fə əsuə, nnya ni
bə ebuyifo lə nnya əsuə nya uusi
eso nko kulaa tsya. 22 Lə nnya
kamaa, lɔ kasɔnɔkɔ ətsyə mɛ mfó.
Itsyise mfo nnɔ miə Onanto ebɔnɔ
mimblɛ eto olatoto utə bayani mɛ
nsinkli mbə mi ɔflɔ.

Paul Eto Kəsiə Fɛfɛ.

23 Epafra, wə bonko nkpe lə
Aba eto diyo lə Kristo Yesu eto

disi esoo, nkə wəsiəsə fə! 24 Nko
ke ini Marko ku Aristarko ku
Dema ku Luka ba ni mɔ key-
ifo eto bawunsəkotsyuəə, tsya bə
bəəsiəsə fə kukɔnɔ!
25 Bonamute Yesu Kristo eto le-
fonə lə disiəko mimblɛ kenke.

HEBRIFƆ
Kukue Ko Báwɔni Bətə Hebrifɔ

Onanto Eto Ditiki Ɛyɛ Lə Wuubi Ǝsuə.

1 Koko lefee, Onanto édi bo ba-
namə etiki sesia sesia sesia, nya
lə esu kpə əsuə tsyaa, ɛyɛ lə wə
bənyɛləkətidi əsuə. 2 Fɛɛ lə eyi
fɛfɛ nyamfo əsuəə, údi bo etiki
ɛyɛ lə wə Ubi əsuə. Wə əsuə
Onanto lɛyɛ úyifo kawunsiə, nya
wə ni nwə Onanto díləkə nkə udi
wə bikə kenke nɛ. 3 Ubi əmfo
díləkə Onanto eto diyənde óte
nya Onanto eto ditsyəbi tututu
nkpe wuntsya. Nya úfi Onanto
eto Ditiki Sɛɛ kplɛ nəmə úmuə
kawunsiə kenke ɔnlɛ. Se úflə
bo abua kenke úwii, úsu úsiə lə
Onanto, Ǝsuəalenyə Kenke, eto
kodiani kato.

Onanto Eto Ubi Eto Sɛkplɛ.

4 Onanto eyifo wə ubi ɔkplɛ
enso wə batɔnkpe, fe kase wə diye
nə Onanto dítə wə nso mə lele.
5 Itsyise Onanto mántɛyi wə
batɔnkpe eto kuutsyuə saa nkə,
"Fɛ ni mɔ Ubi.
Mmii, minle fə."
Nye Onanto mántɛyi itsyi lə wə
ɔtɔnkpe saa əsuə nkə,
"Muudi wə Anto,
nya wuuyifo mɔ Ubi."
6 Fɛɛ lefe nə Onanto léla nkə
woatsyese wə Ubi tutɛ kawunsiə
kamfoo, ɔ́tɛyi nkə,
"Onanto eto batɔnkpe kenke
ebusumu wə."
7 Fɛɛ Onanto átɛyi lə wə batɔnkpe
əsuə nkə,
"Onanto eeyifo wə batɔnkpe fe
ufiebi,
nya wə kato eto besumunyə
bamfó fe ute eto kadi-
akami."
8 Fɛɛ Onanto átɛyi itsyi lə wə Ubi
əsuə nkə,
"Onanto, fə sekakedikɔɔ, kalosəkɔ
embɔkɛ lə se kulefe kulefe!
Fə sekakedidi lə fə betidi əsuə
ebuyi ku kasɛyifoyifo.
9 Aala kasɛyifoyifo nya feekisi
kabuayifoyifo.
Nyamfo eso Onanto, fə Onan-
too, díləkə fə,
nya úfi disuəyuə nə nso nə útə
fə bayɛtsyuə kenke útə fə."
10 Usi ɔ́tɛyi nkə,
"Fə, Bonamute, fə ni nwə taa kasɔ
ketsyikokɔ díyifo kasɔ,
nya féyifo kato ku fə kosate
eto ani.
11 Asa nyamfo kenke ebubə efe.
Fɛɛ fə ebubu akɛ lefe saa.
Asa nyamfo kenke ebobia
isensə fe kase mfia laala
kafiani afianku.
12 Ebukənə nnya fe kase bəəkənə
awu ku mfia itə bofloma.
Fɛɛ fəə, nko ete fuutsyə nɛ, em-
bofloma,
nya fə nkpə embolo kulefe."
13 Nte ɔtɔnkpe wə Onanto lɛtɛyi
nkə,
"Siə lə mɔ kodiani, isu ese lefe nə
muufi
fə balo nkpe fə kalɔ bafiani
nnya əsuə fuutəkə akpa"?
14 Nyalɛɛ, bawoe ni kato eto
batɔnkpe fɛ? Mə ni awɔnɔ nnya
leesumu Onanto nya woakpe mə
atɔ nkə besu bawunsəko mba ele
bə bafo lə nkpə manlo.

2

Onanto Ebutə Nkə Betidi Nyə Bofo Tinti.

1 Nyamfo eso ele bə bɔlɛ
ɔnukualɛtiki nnya bɔ́nɔ ola
kekleke nɛ. Lenni nkoo, boonya
kusu lə nnya əsuə. 2 Kɛnyɛ
ka Onanto eto batɔnkpe dítə bo
banaməə, eyifo ɔnukualɛ, nya lə
utsyuə úta úbu nye útidi ato lə
nnya əsuə, bənə wə koto sitinti
fe kase íńyə itə. 3 Nyalɛɛ, ntsyə
boofo butsyetsyi lə kotonənə eto
kɛnyɛ, lə bɔni koto butsyue akafo
Ditiki Sɛɛ kplɛ nəmfo? Bonamute

kosate leka bofo eto Ditiki Sɛɛ
nəmfo bɔtɛyi tutɛ tutɛ, fɛ mba
kenke lɛnɔ ni lə wə kɛnyɛ tsya
díbə bátɛyi ni báse uyi bətə bo
bə, diyifo ɔnukualɛ. 4 Lə nnya
əsuəə, Onanto kosate tsya édi
nnya adansiɛ ku ɔnukualɛ, lə
nyaso úyifo ayanisa ku ayanisa
lə esu kpə əsuə, nya úsie Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ eto ətəsa útə lə kase waala
əsuə.

Nwə Ǝsuə Bɔɔyɛ Bunyə Nkpe Manlo.

5 Onanto mémfi kawunsiə fɔfɔ
ka ləəbə bubə ka əsuə bɔnlɛ etiki
budi ókpe lə batɔnkpe kalɔ. 6 Fɛɛ
Anantotiki eto lekpa ditsyuə édi
nnya adansiɛ ɛtɛyi nkə,

"Be ni utidi, O Onanto, bə fə
ənəmii, lə itəkə lə wə əsuə
nko?
Be ko ni utidinini bə lə aalɛ
wə ola nko?
7 Ábokosə wə kasɔ itə lefe klim-
inti ditsyuə enso Onanto eto
batɔnkpe.
Fɛɛ əbə éfi diyənde kplɛ
ku dibu étsyisə wə fe
lekankpakpa.
8 Nya fətə údi seka lə lesa saa
əsuə."

Bátɛyi bənkə Onanto éyifo utidi
nkə udi seka lə lesa saa əsuə nya
nyamfo lɛ bote wuee bənkə, lesa
saa banlɛ. Tsya lə kase intee,
bɔnlɛ tɔ bunyə kase utidi nlɛ seka
budi lə lesa saa əsuə. 9 Fɛɛ Yesu
əmfoo, wə lə lefe kliminti əsuə
bábokosə kasɔ fe okpe lə Onanto
eto batɔnkpe kalɔɔ, itə ɛyɛ lə
Onanto eto lefonə əsuəə, lə ukpə
lə utsyue saa eto disi. Bɔlɛ wə
bunyə mɔmɔ nwə béti ətəsa ku
dibu kenke eto lenkpakpa, ɛyɛ lə
ukpə wə úkpə eso.

10 Ɛlɛkɛ bə Onanto wə díyifo
nya woalɔ lesa saa kətsyəə, tə
Yesu lə ɔflɔ ɛyɛ lə kanyi ka únyə
əsuə bə ɛyɛ lə nnya əsuə unə
bebi kpə oboko lə bənyə kedikɔ lə
wə diyənde əsuə. Itsyise Yesu ni
nwə lookpa mə usuko nkpə manlo
kəmiə. 11 Wə ləəflə abua lə betidi
əsuə kewui, nya wə ku mba əsuə
bəflə abua béwui, anto ɔni uni
mə. Nyaso yenyifo Yesu afanisa
bə ókpadi mə nkə wə bayimi.
12 Woatɛyi Onanto nkə,

"Mɔɔtɛyi mɔ bayimi lesa nə féyifo.
Nya mɔɔtɛsə fə lə mə kat-
syakɔ."

13 Usi ɔ́tɛyi nkə,

"Muufi mɔ kusubebe ntəkə lə
Onanto əsuə."

Nya usi ɔ́tɛyi nkə,

"Nnyə mɔ ku bebi ba Onanto dífi
útə mɛ."

14 Se betidi ba woakpadi nkə
bebi ni betidi ba lɛbɔ betsyi lə sinə
ku kɔtɔ əsuəə, Yesu kosate əbə
ófiani fe mə nnya úsiə nkpə fe mə
ke. Úyifo nyamfo nko bə ɛyɛ lə
wə ukpə əsuəə, lə ɔtsylɔsə Obon-
sam wə nkpe ukpə eto əsuəale.
15 Nya ɛyɛ lə kusu komfo əsuəə, lə
uləkə mba kenke lɛkɛ lə sidomu
əsuə lə mə nkpə əsuə lə nnya
báte ukpə sikpi eso. 16 Nya
ekpa bə inni Onanto eto batɔnkpe
úbə kawunsəko kɔ, bomu Abra-
ham eto bebi eto bebi. 17 Nnya
kasɔ ni bənkə, ele bə ofiani fe
wə bayimi lə kusu saa əsuə bə
lə ofiani ominsənyətidi ku nwə
leesumu Onanto lə kusu əsuə eto
Usumunyə Ninə Kenke lə utə kedi
lə betidi eto abua eto disi. 18 Nya
se wə kosate dínyə kanyi nya báto
wə bábe esoo, woofo mba nkpe lə
botokabe əsuə bɔwunsəko.

3

Yesu Eto Kəńyənkɔ Kpe Kalende Kaso Moses Eto Kale.

1 Mɔ bayimi lala lə Kristo
əsuə, mi mba Onanto tsya
lékpadi! Bibu Yesu bebe,
nwə Onanto létsyese nkə ubə
ofiani Usumunyə Ninə Kenke lə
bofokanɔ bo bonkpe əsuə. 2 Úyifo
wə keyifo lə kusu əsuə útə nwə
díləkə wə nkə uyifo wə keyifo fe
kase Moses díyifo asa lə kusu əsuə
lə wə keyifo əsuə lə Onanto eto

diyo. 3 Beefi dibu kətə nwə léto
diyo kaso diyo nə báto kosate.
Nko ke Yesu nkpe dibu kplɛ enso
Moses nɛ. 4 Itsyise diyo saa kpe
ni otonto. Fɛɛ Onanto ni nwə léto
lesa saa. 5 Moses éyifo uyifoyifo
ɔnukualɛnyə lə Onanto eto diyo.
Nya ɔ́tɛyi asa nnya əsuə Onanto
luubə udi etiki utsyiko lə lefe nə
luubəə, ɔ́tɔnsə. 6 Fɛɛ Kristo eyifo
ɔnukualɛnyə fe Onanto eto Ubi wə
nsi lə Onanto eto diyo eto kɛnyɛ.
Bo ni wə diyo nəmə nɛ, lə bokpe
utu nya bofo bɔnɔ kekleke lə nnya
əsuə bɔnlɛ kusu bobe.

Ɔwɛkətsyəkɔ Kpe Itə Onanto Eto Betidi.

7 Nnya Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛtɛyi
nkə,
"Lə bɛnɔ Onanto eto ɔkɔɛ mmii,
8 bientidi ato
fe kase ítsyə lə mi banamə eto
lefe,
nya bátaka bəńyə mɛ lə əsuə
fe kase báto mɛ bábe lə
mfiminti mfó.
9 Mfó nya báto mɛ bábe, lə babe
lesa nə muuyifo,
ite bə bənyə asa nnya mínyifo
lə alɛ fosi ana əsuə.
10 Lə nnya eso nnyə ɔblɔ nkpe
betidi bamə.
Nya míntɛyi minkə, 'Baamfo
mɛ akanɔ,
nya baani beentsyue mɔ afi
koto.'
11 Lə nyaso kafo ányi mɛ nya
mínka ntamu míntɛyi
minkə,
'Bembudufə kasɔ ka eni
míntə tə mə ɔnwɛkətsyəkɔ
kulefe!' "
12 Mɔ bayimi bafokanɔtsyuə,
bebe sinini biə mi nti eto kuutsyuə
əmbɔkɛ lɛkɔɛsi bua nya wəmbɔkɛ
bofokanɔ bə wəəmbɔtsyi kama
okpe Onanto wə nsi nkpə.
13 Bomuu, bɛlɛ mi bətsyuə kɔlɛ
diyi saa fe kase Mmii əmə báwɔni
bákpe lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue əsuə leka mi. Lə itə bə
biəmbɔwɛ mi əsuə bekpe lə lebua
lə befiani mba ditidi ato.
14 Itsyise buyifo bani ku Kristo
lə bɔlɛ bo bofokanɔ lə kɔni kek-
leke isu ese lə kalosəkɔ fe kase
bútsyiko kasɔ. 15 Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue átɛyi nkə,
"Lə bɛnɔ Onanto eto ɔkɔɛ mmii,
bientidi ato
fe kase ítsyə lə mi bana mə eto
lefe,
nya bátaka bəńyə lə Onanto
əsuə."
16 Bawe ni betidi ba lɛnɔ Onanto
eto ɔkɔɛ nya bátaka bəńyə lə wə
əsuə? Mba kenke Moses lékpa
ɔ́yɛnko utsyiko Egipte eto kasɔ
əsuə.
17 Nya bawoe Onanto dínyə ɔblɔ
ókpe itə alɛ fosi ana sɔ̃ɔ̃? Mə ni
betidi ba díyifo lebua ba díkpə lə
mfiminti. 18 Bawoe əsuə Onanto
léka ntamu ɔ́tɛyi nkə, "Kulefe, be-
mbudufə kasɔ ka əsuə eni míntətə
mə ɔnwɛkətsyəkɔ." Bawoe ɔnlɛ?
Mba létaka bəńyə wə lə əsuə.
19 Bunyə boə lə nnya eso bámfo
kasɔ kamə budufə, itsyise bámfo
banɔ.

4

1 Mɔmɔɔ, se kusubebe nsi nkpe
bo bə buunyə ɔnwɛtsyətsyə wə
Onanto dítsyə bo kɛnyɛ útsyəə,
bitə lə bobe kukɔnɔ bə, yəəmbə
bə mi kuutsyuə saa mamfo
ɔnwɛtsyətsyə wə útsyə bo kɛnyɛ
útsyə. 2 Itsyise bátɛyi bo Ditiki
Sɛɛ nəmə fe kase bátɛyi mə tsya.
Bánɔ kɛnyɛ kamə, fɛɛ yényifo mə
keyifo sɛɛ saa lə əsuə, itsyise se
banɔ nii, bámfo ni bánɔ tsya.
3 Fɛɛ bomba léfo bɔ́nɔɔ, búdufə
ɔnwɛkətsyəkɔ kamə, ka Onanto
dítsyə kɛnyɛ. Ite fe kase ɔ́tɛyi
útsyə nkə,
"Kafo ányi mɛ nya mínka ntamu
míntsyə miə,
'Bembudufə kasɔ ka eni
míntatə mə ɔnwɛtsyətsyə
kulefe!' "
Ɔ̃tɛyi nyamfo nko ite bə wə kosate
eto keyifo álo, idu lə lefe nə úyifo

kawunsiə ólosə fɛ. 4 Itsyise lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuəə,
báwɔni asa ətsyuə itsyi lə diyi
kuansele əsuə bənkə,
“Onanto ətsyə ɔnwɛ lə diyi
kuansele əsuə
lə keyifo saa buyifo əsuə.”
5 Besi bátɛyi ditiki nəmfo bə, “Be-
mbudufə kasɔ ka eni míntatə mə
bafo ɔnwɛtsyətsyə əmə!”
6 Mba leka Ditiki Sɛɛ nəmə
bɔ́nɔ mámfo ɔnwɛtsyətsyə əmə,
itsyise bámfo ni banɔ. Fɛɛ
itə bətsyuəə, kusu si kokpe bə
bafo ɔnwɛtsyətsyə əmə. 7 Bələkə
nyamfo báte itsyise Onanto esi
útsyə diyi bamba nə baakpo Mmi.
Alɛ kpə lə nnya kamaa, fɛ údi
etiki utsyi lə nnya əsuə, ɛyɛ lə Oka
David əsuə ɛyɛ lə Awɔnisa Kɛnkɛ
eto nnya búkatɛyi bofe bə,
“Lə bɛnɔ Onanto eto ɔkɔɛ mmii,
bientidi ato.”
8 Lə nnya ete Yosua lɛyɛnko be-
tidi bamə bédufə lə ɔnwɛtsyətsyə
əmə Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyəə,
eni Onanto ménsidi etiki kama
kama utsyiko lə diyi bamba əsuə.
9 Lə nyamfo esoo, Ɔnwɛditsyəyi
bamba si lekpe itə Onanto eto
betidi fe diyi kuansele nə əsuə
Onanto dítsyə ɔnwɛ. 10 Itsyise
nwə kee léfo Ɔnwɛditsyəyi nə
Onanto lɛtɛyi utsyəə, ebutsyə
ɔnwɛ lə wə kosate eto key-
ifo kenke əsuə fe kase Onanto
dítsyə ɔnwɛ lə wə kale əsuə.
11 Nyaso bitə lə bokplatsya lə bofo
ɔnwɛtsyətsyə əmfo, bə lə bo kuut-
syuə saa mentidi ato lə nnya əsuə
fe kase béyifo.
12 Itsyisee, Onanto eto Ditiki Sɛɛ
kpe nkpə nya lɛnlɛ keyifo kekleke,
nya lenkpe kobe lenso lesiabi nyɛ
nnuə. Diala lesa saa kələkə lə
nsusu ku lɛwɔnɔ kəmiə, isu ese
taa əsuə eto ntsyakɔ ku dikubi ku
afɔ eto katsyakɔ eto nti nya di-
akpo utidi eto nsusu ku utu kəmiə
kasɛɛ kukɔnɔ. 13 Asayifoyifo saa
menyifo akulasa lə Onanto eto
ənəmi. Wəənyə asayifoyifo saa
tɛnklɛɛ nya ekpa wuee lə wə
ənəmi. Nya wə ni nwə ele bə bo
utsyuə saa tə wə nkpə eto nkunta.

Yesu Ni Onanto Eto Usumunyə Ninə Kenke.

14 Nyaso bitə lə bɔlɛ bo bo-
fokanɔ bo boələkə kate kekleke.
Itsyise bokpe Usumunyə Ninə
Kenke wə ni Yesu, Onanto eto Ubi
wə díkatɔ bo úsu kato úsu úńyə
lə Onanto kosate eto ənəmi. 15 Bo
Usumunyə Ninə Kenke enni nwə
ləənnyə bo kaminsə, se bumbə ale
eso. Bomu bokpe utidi wə báto
babe lə kusu saa əsuə fe bo ke.
Fɛɛ wényifo lebua saa. 16 Lə nyaso
bitə lə buńyə bembe, lə bɔnyi
bɔfi Onanto eto lekankpomɛ kaka
buunyə wə lefonə. Mfó wuunyə
bo kaminsə bunyə wə lefonə nə
lɔɔwunsəko bo lə lefe nə ke ehiã
bo.

5

1 Usumunyə Ninə Kenke saa,
betidinini nti ete bəələkə wə ket-
syiko, nya bəətsyə wə bə lə uńyə
lə mə kɛnyɛ lə Onanto eto kesumu
əsuə, lə utə wə kedi lə bənyə
mə abua eto bufikatsyɛ. 2 Se wə
kosate, lə esu kpə əsuə, ləmbə ale
lə okla əsuə esoo, okpe disuətsyə
kətə mba lenyi kusu ko əsuə ele
bə bayɛ eso baata kebu. 3 Nya se
wə kosate ləmbə ale lə esu kpə
əsuə esoo, ele bə utə kedi, enni lə
wə betidi hã eto abua eto disi te
bomuu, lə wə kosate tsya eto abua
eto disi.
4 Kuutsyuə saa ənləkə wə əsuə
Usumunyə Ninə Kenke kefi dibu
nə laamankla lə ni kətə wə əsuə.
Bomu Onanto hã laakpadi utidi,
keyifo wə Usumunyə Ninə Kenke
fe kase ókpadi Aaron seka. 5 Nko
əmə ke, Kristo mémfi Usumunyə
Ninə Kenke eto dibu útə wə əsuə,
bomu Onanto lɛtɛyi wə nkə,
“Mɔ Ubisaibi fe ni.
Mmi mínle fə.”
6 Usi ɔ́tɛyi lə kalebe bamba tsya
nkə,

"Usumunyə feni idu manlo isu manlo
fe Melkisedek eto okle."
7 Se Yesu dídi utidi lə kasɔ kamfoo,
óto ola ku lekpakpalɛlɛ kekleke
ku bofa bembembe ku binəntu
útə nwə loofo wə buləkə ketsyiko
ukpə kəmiə. Nya se óbokosə əsuə
kasɔ nya woate Onanto sikpi esoo,
Onanto ánɔ wə olatoto. 8 Ite bə
uyifo Onanto eto Ubi tsyaa, lə
wə kanyinyənyə əsuə ókase kase
baabokosə əsuə kasɔ. 9 Se Onanto
díyifo wə nwə lɛflɔ lə kusu saa
əsuə ólosəə, úbə úyifo wə nwə
əsuə mba kenke leetsyue wə koto
laayɛ kənyə nkpə manlo. 10 Wə ni
nwə Onanto lɛtɛyi útsyə nkə wu-
ubə ofiani Usumunyə Ninə Kenke
fe Melkisedek eto okle.

11 Etiki kpə kpe bo lə kɛnyɛ
bo ele bə bɔtɛyi itsyi lə etiki
nyamfo əsuə fɛ, fɛɛ nnya bɔtɛyi
kpe bulə, itsyise bɛnlɛ asa kasɔ
bɔnɔ mləmləmlə. 12 Lefe kpə ákɛ
bə eni befiani bateasa, fɛɛ bisi
behiã utsyuə bə lə ote mi asa
tutɛ itsyi lə Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə əsuə, lefe nə eto lefe ele bə
bidi lesa nə nkpe ale, isi efe bə
bɛyimi mmintu. 13 Utsyuə saa wə
ele bə ɔyimi mmintuu, esi uyifo
ubisambi wə lenyitɔ lesa nə ni
lɛsɛ nye lebua. 14 Lesa nə nkpe
alee, eyifo lesa nə lɛlɛkɛ itə mba
díkabe ɛyɛ lə buyifokənyə əsuə,
loofo lekpo butsyə lə nə ni lɛsɛ ku
lebua eto nti.

6

1 Nyaso bitə lə busu sɛtɔ lə bobé
lə asatete əsuə, lə bɔbɔ lə asatete
tutɛ nnya bófo itsyi lə Kristo əsuə.
Nyamfo ni bənkə bɔtsyi bo akɔɛsi
bɔwuninsə bɔbɔ lə abua əsuə ku
nyifo bo ləmbə kutəkə saa ku lə
Onanto bofokanɔ əsuə. 2 Báte mi
asa lə ntufləsəfləsə, anitəkətəkə
lə betidi əsuə, lə bekpənkpə eto
businkli kataka kəbə nkpə ku lə
lekpokponkpo fɛfɛ əsuə. 3 Bitə
lə busu sɛtɔ! Nya nyamfo ele bə
buyifo lə Onanto atɔnɔ nkə busu
sɛtɔ nɛ.

4 Itsyise ntsyə yuubə bə mba
léfo bánɔ kɔ nya bésinkli
kamaa, besinkliko mə baboko
bɔtsyikawuninsə eto kusu? Kɔɔ
bákɛ lə Onanto eto diyənde əsuə,
bádia kato eto ətəsa babe nya
báfo Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto əsuəale.
5 Báte lə asa nnya díkəbə éfe
əsuə bə Onanto eto ditiki alɛkɛ
nya bəkənyə kutəkə ko nkpe lə
əsuəale nnya nkpe lə lefe nə
luubə əsuə. 6 Lə nnya əsuəə,
báni mə bofokanɔ lə Onanto əsuə!
Esoo, yɔɔkɛ ale bə besi bənə mə
baboko bɔtsyikawuninsə əsuə,
itsyise besi balɛ Onanto eto Ubi
bɔsɔ lə uyikabie əsuə, kənə wə
kakpe lə kofani əsuə lə kawunsiə
kenke eto ənəmi.

7 Onanto aakpo atsyɔ kasɔ ka
ləənə nsɔmintu bo laani kakpo
lə ke, ka leeke eyi ku sefa nnya
laalɛkɛ itə mba eso baafo ke kakpe
bidikə. 8 Fɛɛ kasɔ ka leeke biyu
ku kanyii, kaanlɛkɛ kətə kulesa,
kakpe lə bulə əsuə bə Onanto
ebukudi ke nya wootonsə ke ku
ute.

9 Fɛɛ balala, lə búdi etiki
mmə tsyaa, bófo mi bɔnɔ boə
lə mi kutsyə alɛɛ, buyi boə béfo
atsyɔkpokpo sɛɛ nnya loofo mi lə
nkpə. 10 Onanto enni nwə lanyɛ
lə kusutsyɔntsyɔ əsuə. Weem-
bota keyifo ka bíyifo nye lelabi
nə bítə wə lə lɛwunsəko bo bítə
nya binsi bɛnlɛ butə bafokanɔfɔ
bamba. 11 Bo lelabi itə mi ni bənkə
mi utsyuə saa lɛ nnya kekleke nko
isu ese lə kalosəkɔ, bə lesa nə
bɛnlɛ kusu bobee, le ibə itə nko.
12 Boanla boə biyifo sɛflɔ, bomu lə
biyifo asa fe bafokanɔfɔ ba nkpe
dibusə bə lə bafo lesa nə Onanto
dítsyə kɛnyɛ útə mə.

Onanto Eto Kɛnyɛ Ka Útsyə Eyifo Sitinti.

13 Lefe nə Onanto dítsyə Abra-
ham kɛnyɛɛ, ɔ́tɛyi ɔ́se uyi nkə,
wuuyifo lə lesa nə ɔ́tɛyi útsyə

əsuə. Se kuutsyuə ləmbə lɛmɔ onso wə esoo, úfi wə kosate eto diye úńyənsə kama. 14 Ɔtɛyi nkə, “Nlɛ fə kɛnyɛ butsyə minkə, mookpo fə atsyɔ, ntə fə befluflu kpə.” 15 Nya se Abraham lɛkɛ dibusə, úmuə utu ɔlɛ esoo, únyə asa nnya kenke Onanto dítsyə wə kɛnyɛ.

16 Betidi aakpadi asa nnya lɛmɔ enso mə kosate eto diye lə befi bala etiki nnya bátɛyi, lə befi bala etiki nnya tã. 17 Nyamfo eso Onanto lékpadi asa úfi óse wə kɛnyɛtsyətsyə uyi nɛ, bə lə ekpako mba luubə bafo wə kɛnyɛtsyətsyə wuee bə wə ketsyue amfloma kulefe. 18 Onanto áyɛ lə esu ənuə əsuə, nya ni kɛnyɛtsyətsyə ku asakpadikpadi nnya lantsyi kawuninsə, nya bembufi batɛyi sidia tsya, nya bomba díkənyə kabiɔkɔ lə wə, bonkpe kusubebe lə wə əsuə, lə bɔkɔbe nnya bɔlɛ kekleke ku kusubebe ko eto kɛnyɛ bətsyə bo.

19 Kusubebe ko nkpe bo mfo eyifo fe lesa nə dímuə bo nkpə butsyə kekleke. Nya kusubebe komfo aakpia kafia ka nti Disumuyo eto sɛtɔ kafe kedufə lə kedikətəkɔ kəmiə. 20 Mfó əmə Yesu díkatɔ úsu lə bo kɛnyɛ fe ɔtɔusu seka. Wə díbə ofiani fe Usumunyə Ninə Kenke Melkisedek eto okle isu ese manlo manlo.

7

Usumunyə Melkisedek

1 Melkisedek əmfo édi seka lə Salem, nya úyifo usumunyə útə Onanto wə ntəkə kato fanlo fanlo. Ɔbɔ ótsyako Abraham lə lefe nə útsyi lema nə úsu ɔ́kpɔ nya útəkə baka ena ba létsyilama mfó kato. Melkisedek əmfo ésu ótsyako wə nya ókpo wə atsyɔ. 2 Nya Abraham dítə wə bikə bia ɔkɛ utsyiko mfó eto lekpafosile.

Tutɛɛ, diye Melkisedek eto kasɔ ni Kasɛyifoyifo eto Oka. Nnya kama se údi Salem eto Oka esoo, wə diye eto kasɔ ni Diyuəsə eto Oka. 3 Bánwɔni kulesa bətsyə itsyi lə wə anto nye ambe nye lə wə ketsyikɔ əsuə nye wə leleyi lee lə wə ukpə əsuə. Uyifo fe Onanto eto Ubi, nya úyifo usumunyə ídu lə ketsyikokɔ isu kalosəkɔ.

4 Bebe kase úyifo utidi wə lefo diye. Abraham wə ni bo ona wə léfo diye éfi bikə bia útsyiko kamato eto lekpafosile kulaa tsya útə wə! 5 Nya mɔmɔɔ, bətsyə kɔfi ko dítə kusu bənkə, Lewi eto befluflu di besumunyə. Baafo bikə bia Israel bebi ba ni mə betidi eto lekpafosile lə mə ɔflɔ, ite bə mə betidi bamə tsya eyifo Abraham eto befluflu tsya fɛ. 6 Melkisedek əmfo ményifo Lewi eto kafo eto ubi, tsyaa ófo lekpafosile utsyiko lə Abraham ɔflɔ, wəə ni utidi Onanto dítsyə kɛnyɛ nya ókpo wə atsyɔ tsya. 7 Ɔnukualɛ əmə ni bənkə, utidi wə laakpo atsyɔ kpe kalende oso utidi wə bákpo atsyɔ. 8 Lə besumunyə eto kutsyəə, mba laafo asa eto lekpafosilee, eyifo besumunyə ba ləəkpə. Lə Melkisedek eto kutsyəə, ófo lekpafosile nəmə fe usumunyə, fɛɛ wə nsi nkpə manlo fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue nlɛ bɔtɛyi. 9 Nya boofo bɔtɛyi kulaa tsya boə Lewi wə laafo lekpafosile nəmfoo, ɔ́yɛ lə Abraham eto kutsyə ófo asa eto lekpafosile nəmfo útə Melkisedek. 10 Itsyise lefe nə Abraham létsyako Melkisedek nya útə wə asa eto lekpafosile nəmfo, bánle tɔ Lewi, usi ɔ́kɛ lə wə ona eto kɔtɔ kəmiə.

11 Lewi bebi eto besumunyədidi əsuə nnya kɔfi lɛyɛ kubə itə Israel bebi nɛ. Nya lə nnya ete Lewi bebi eto besumunyədidi lɛflɔɔ, eni yensife bə usumunyə bamba eto okle si ubə, nwə lɛbɔ utsyi lə Melkisedek eto okle eto kutsyə əsuə, inni lə Aaron eto kutsyə. 12 Lə besumunyədidi eto kutsyə

átsyi kɔwuninsəə, ele bə kɔfi ko
nyɛnko ko tsya tsyi kɔwuninsə.
13 Nya Bonamute wə əsuə bátɛyi
asa nyamfo betsyikoo, étsyi lek-
pake bamba nə eto utidi kuut-
syuə dímendi tɔ usumunyə unyə.
14 Ékpa wuee bə bále wə lə Yuda
eto kafo, nya Moses mánkpo kafo
kamfo eto diye ókpe lə mba luudi
besumunyə nti.

Usumunyə Bamba Wə Ni Fe Melkisedek.

15 Etiki nyamfo esi ekpa eso, lə
lefe nə eto lefe usumunyə bamba
eto okle fe Melkisedek disi úbə
údufə. 16 Utidi əmfo əbə ófiani
usumunyə wə dímanyɛ lə utidi
eto afi ku bunə əsuə, bə ofiani
usumunyə lə diyo nə leedi əsuə,
bomu ɛyɛ lə əsuəale nnya eto
nkpə ləmbə kalokɔ kulefe əsuə.
17 Awɔnisa Kɛnkɛ nyamə átɛyi
ekpa wuee nkə,

"Usumunyə feni idu manlo isu
manlo
fe Melkisedek eto okle."

18 Nyamfo lɛ bote nkə bələkə
kɔfi koko komə bətsyə kutsyə it-
syise kumbə kɛnyɛale nya koəńyə
kutə kulesa. 19 Itsyise Moses eto
kɔfi mamfo kulesa nə lɛflɔ buyifo.
Nya mɔmɔɔ, bətə bo kusubebe
fɔfɔ ko lɛlɛkɛ konso, nya bɔɔyɛ lə
ko əsuə bɔfi Onanto enso.

20 Ɛwunsəə, Onanto aká ntamu
ɔ́wunsə lə usumunyədidi fɔfɔ
əmfo əsuə. Kɔɔ Onanto mánka
ntamu ɔ́wunsə lə usumunyədidi
əsuə. 21 Fɛɛ se Yesu léfiani
usumunyəə, Onanto áka ntamu
útə wə ɔ́tɛyi nkə,

"Bonamute áka ntamu,
nya wəmbɔtsyi wə kɛnyɛ
ɔwuninsə lə nnya əsuə nkə,
'Usumunyə feni idu manlo
isu manlo.' "

22 Nyamfo ətə bə Yesu əbə ófiani
nwə ńyə kɛnyɛklekle kamfo kama,
ka lɛlɛkɛ kanso.

23 Bɔtsyi kawuninsə bamba tsya
əbə. Besumunyə ba kɔ éfui tinti,
nya bánkaklɛ lə mə keyifo əsuə.
Itsyise békekpə. 24 Fɛɛ se Yesu, wə
nsi nkpə itə manlo manlo esoo, wə
keyifo fe usumunyə amfloma ani
kesu utidiamba ɔflɔ. 25 Lə nyasoo,
woafo mba ləəbə Onanto ɔflɔ lə
nkpə lefe saa ɛyɛ lə wə kosate
əsuə, itsyise usi nkpə lefe saa ɔlɛ
bofokətə mə lə Onanto ɔflɔ.

26 Lə nyamfo esoo, ele bə
Usumunyə Ninə fe Yesu kɛ bo.
Nwə diyifo kɛnkɛ, nya kabua saa
ləmbə wə lə əsuə, nya woam-
biasə əsuə, wə bələkə lete lə
babuayifo nti, wə bábesə kato
fanlofanlofanlo. 27 Yanhiã kulaa
bə Usumunyə Ninə Kenke ɛmfo
eto oklee, kətə Onanto kedi lefe
saa, tutɛ lə wə kosate eto disi
esoo, nnya kama lə betidi bamba
eto disi eso, fe kase besumunyə
ninə kenke fɛfɛ leeyifo. Uyifo
nyamfo diyifo lɛwɛ itə lefe nə
kenke lə lefe nə úfi wə əsuə
útə. 28 Lə ɔnukualɛ əsuə, Moses
eto kɔfi komə ətsyə betidinini ba
dímamflɔɔ, besumunyə ninə kplɛ,
fɛɛ Onanto eto ntamu bo óka lə
Moses eto kɔfi komə kamaa, ətsyə
wə Ubi Usumunyə Ninə Kenke wə
úyifo lɛflɔ itə lefe nə kenke.

8

Yesu Ni Bo Usumunyə Ninə Kenke.

1 Nnya kenke bɔnlɛ bɔtɛyi ete
ni bənkə, bokpe Usumunyə Ninə
Kenke əmfo eto okle, wə nsi lə
Ɔkplɛnyə Kenke eto lekankpomɛ
eto kodiani lə kato. 2 Usumunyə
Ninə Kenke əmfo eesumu lə
kakɛnkɛkɔ ka ni Disumuyo tinti
ka Bonamute díyifo, inni betidi
díyifo.

3 Bətsyə Usumunyə Ninə Kenke
saa bə lə ufi ətəsa saa ku be-
buki utə Onanto. Nyaso ele bə
bo usumunyə tsya kɛ lesaatsyuə
nə uufi utə kedi. 4 Nya lə kasɔ
mfo ete onkpee, eni wə əmbuyifo
usumunyə, itsyise besumunyə ba
ləətə kedi lə Yudafɔ eto kɔfi eto
kusuu, fe bakpe koko. 5 Keyifo ka

beeyifo fe besumunyə mfo eyifo
nka nte beeyifo lə Onanto eto kato
eto koyo ete.
Nko esoo, lə lefe nə Moses
nkə woato disumunyoo, Onanto
lɛtɛyi wə nkə, “Be fənkə eyifo ni
lekateko ku ditsyəbi nə báte fə lə
kɔtini əsuə.” 6 Fɛɛ mɔmɔɔ, bətə
Yesu kesumu eto keyifo ka ntəkə
mə kale kato, fe kase kɛnyɛklekle
ka útsyue lə wə betidi ku Onanto
eto ntii, alɛkɛ kaso nka kɔ, itsyise
wə kɛnyɛtsyətsyə eto asa alɛkɛ
eso asa nnya nkpe lə nka kɔ.
7 Lə nya ete kulesa dimambia lə
kɛnyɛklekle tutɛ kamə əsuə, eni
yensife itə kənuəfə kamfo. 8 Fɛɛ
Onanto ənyə kabua lə wə betidi
əsuə se ɔ́tɛyi nkə,
“Lefe lɛ bubə se mɔ, fə Onamutee,
lookle kɛnyɛ fɔfɔ
ku Israel eto betidi
ku Yuda eto betidi.
9 Kɛnyɛklekle kamfo embutsyə fe
nka
mínkle ku mə bana mə,
lə lefe nə mínkɔbe mə minlɛ lə
kɔni
nya mínkpa mə mímbɔnko lə
Egipte eto kasɔ.
Itsyise béntsyue mɔ kɛnyɛklekle
kamə koto.
Nyaso míntsyi kama mínkpe
mə nɛ.
Mmə Bonamute nlɛ bɔtɛyi nɛ!
10 Mɔmɔɔ, nyə kɛnyɛ ka mookle
ku Israel eto betidi
lə lefe nə ləəbə mə.
Muufi mɔ kɔfi nkpe mə lə mə
nsusu kəmiə.
Nya mɔɔwɔni ko nkpe lə mə
ketu kəmiə.
Muuyifo mə Onanto,
nya məə tsya ebuyifo mɔ be-
tidi.
11 Nya mə kuutsyuə ensi embote
wə utsyuə kulesa
nye wə ɔyimitsyuə tɛyi nkə
bete Bonamute əmə.
Itsyise mə utsyuə saa ebote mɛ
idu lə dikpefi isu ese lə uninə
əsuə.
12 Nya muufi mə abua nnya kenke
béyifo ntsyɛ mə.
Nya mensiembokloma mə
abua nya béyifo kulefe.”
13 Se Onanto lídi etiki utsyiko
lə kɛnyɛklekle fɔfɔ əsuəə, ete
kasɔ bə nka kɔ eyifo kakoko.
Nya lesa saa nə lefiani lekoko nə
lesibə kutəkəə, əmbɔklɛ fɛ dionya
kenke.

9

Kase Biusumu Onanto Lə Kasɔ Ku Lə Onanto Eto Oto Kato.

1 Kɛnyɛklekle tutɛ eto afi ákɛ
kesumu eto afi, nya béyifo kasɔ
mfo eto Disumuyo tsya bətsyə.
2 Béyifo Kafia eto Mpatampa
Kɛnkɛ nya bésie ni lə akpa ənuə
ku kafia. Baakpo sɛtɔ eto lekpa
bə Kakɛnkɛkɔ. Mfó bəńyənsə
okandiɛ eto keyi ku kesumu eto
ɔpunu wə əsuə bəətəkə abolo
nnya beefi kətə Onanto kedi. 3 Lə
Disumuyo eto kaka befi kafia
bala eto kamaa, ni kaka baakpo
Kakɛnkɛkɔ Kenke. 4 Mfó béfi
sika sia eto ɔpunu wə əsuə baa-
tonsə lifui ku kɛnyɛklekle eto
lelaka nə befi sika sia beti bat-
syilama bətsyə. Nya kɛnyɛklekle
eto lelaka nəmə kafoo, bákpe asa
nnya ni sika sia eto okase ut-
syuə wə eto kafo bákpe didisa
nə baakpo mana, ku Aaron eto
uyilɛlɛ wə díkə ku afanto, ku aba
blɛkɛtɛ ənuə nya əsuə báwɔni
Onanto eto afi bətəkə. 5 Lə lelaka
nəmə eto kato báwe Onanto eto
asa nnya nkpe nkpə baakpo bə
Kerubi eto ditsyəbi bətəkə ba nlɛ
Onanto eto diyənde buləkə kate.
Mə mbamba eto koyo éti kaka
bəənyə betidi kaminsə kefi mə
abua katsyɛ mə. Fɛɛ boəmbofo
etiki budi mfo kələkə asa nyamfo
kenke kasɔ kate mɔmɔ.
6 Nko ini bétsyue asa nyamfo
bətsyə mfó nɛ. Besumunyə bamə
eedufə Disumuyo tutɛ kamə diyi
saa kesu keyifo mə kesumuyifo
mfó. 7 Kəmiə eto Disumuyo
nəmə, Usumunyə Ninə Kenke

hã nkpe kusu weedufə mfó lɛlɛ
sɔni hã. Nya lə ɔtɔɔ, ele bə ufi
ubuki eto kɔtɔ usuko mfó usu utə
Onanto kedi lə wə ku kusə komə
kenke eto betidi eto abua nnya
béyifo lə mə mante mante əsuə
eto disi. 8 Ɛyɛ lə nyamfo əsuə,
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə óte nkə se
sɛtɔ eto Disumuyo nəmə nsi nte
koo, yəntə kusu bə kuutsyuə saa
kpia mfó ofe udufə lə Kakɛnkɛkɔ
Kenke kəmiə. 9 Nyamfo eyifo
asabuləkə kate ətsyuə itə utidi taa
mmi, lə mmi eto kesumu əsuə.
Ite bə bəətə ətəsa ku keditətə eto
asa nyamfo lə ketsyue kamfo eto
kusu əsuə tsyaa, nyamfo əntə bə
nwə nlɛ Onanto kesumu butə eto
lɛkɔɛsi laakpa kenke. 10 Itsyise
nyamfo kenke nyə lə budi ku
bunə ku akpa eto etsyuesa kpə
kpə, nnya lɛyɛ lə utidi eto əsuə
bokpasə eto esu əsuə ete. Béyifo
etsyuesa nyamfo kenke itə utidi
isu ese lefe nə Onanto luubə ɔlɔ
lesa saa utsyə ɛyɛ lə kusu fɔfɔ
əsuə.

*Kristo Eto Kɔtɔ Ǝləkə Abuayi-
foyifo Kalosə Lə Betidi Ǝsuə!*

11 Fɛɛ Kristo ebubə koko fe
Usumunyə Ninə Kenke itə asa sɛɛ
nya díkəbə. Uyifo usumunyə lə
Kafia eto Mpatampa nə lɛmɔ, nya
lɛflɔ lenso Kafia eto Mpatampa nə
kɔ. Dienyifo dibu nə utidinini
dífi wə ani uyifo eto kasɔ ni
bənkə dienyifo kasɔ kamfo eto
asayifoyifo. 12 Lefe nə Kristo
dídufə disumuyo nə məə, ɔ́yɛ lə
ni ofe lɔni kplo, údufə lə kaka
ni Kakɛnkɛkɔ Kenke. Nya wémfi
bate nye banantsyui eto kɔtɔ uyifo
fe keditətə, bomu wə kosate eto
kɔtɔ itə lefe nə ta! Nya úyifo nko
bə lə Onanto lə utə bo nkpə manlo.

13 Weefi bate ku banantsyui eto
kɔtɔ ku onantsyui eto lɛkpɔ nə
baatonsə eto ntɔ beefi kese lə nwə
eto əsuə dimanle itə lə wə əsuə
lə ele, iyifo wə kenkɛ. 14 Lə
nyamfo eyifo sitinti, nyalɛ ntsyə
yuutsyə bə Kristo eto kɔtɔ bomu
embokpasə bo esuə eso nko! Ɛyɛ
lə wə Lɛwɔnɔ nə nsi nkpə lefe
saa əsuəə, úfi wə əsuə útə fe
keditətə ka lɛflɔ utə Onanto. Wə
kɔtɔ ebufləsə bo akɔɛsi itsyiko
lə akpa bimba eto eyifosa nnya
ləmbə kutəkə saa bə lə busumu
Onanto wə nsi nkpə lefe saa.

15 Nyaso Kristo ni nwə ɛyɛ
lə kɛnyɛklekle fɔfɔ kamə əsuəə,
dínyə lə bo kɛnyɛ ófo útə bo, bə lə
betidi ba Onanto lékpadi lə bənyə
nkpə manlo eto kedikɔ ka Onanto
dítsyə kɛnyɛ útsyə. Nyamfo ebofo
bubə kətə itsyise utidi ɔni wə
díkpee, díləkə abuayifoyifo nnya
lɛkɛ lə kɛnyɛklekle koko eto lefe
úwui, bənyə bufikatsyɛ.

16 Lə kase yəəbəə, lə
utidi mənkpəə, beensensə wə
kɛnyɛtsyətsyə eto kukue eto bikə.
17 Lə utidi wə dítsyə kɛnyɛ si usi
nkpəə, bəmbofo utidi əmə eto
bike busənsə. 18 Lə nnya eso béfi
kɔtɔ bákpe əsuəale kɛnyɛklekle
koko kamə əsuə nɛ.

19 Tutɛɛ, Moses ábe letsya úləkə
aklesa nnya nkpe lə kɔfi komə
óte kusə komə kenke eto betidi.
Nya úfi bate ku banatsyui eto kɔtɔ
otsyakasə ku ntu ku basamu eto
bisə sia ku afantosi nnya laanyi
fififi fɛ úfi úse lə kɔfi eto kukue
ku betidi bamə lə əsuə. 20 Nya
ɔ́tɛyi nkə, “Nyamfo ni kɔtɔ ko
Onanto dífi ose kɔfi ko utə bo uyi
nkə butsyue ko koto.” 21 Nko ke
Moses dífi kɔtɔ komə úsə lə Kafia
eto Mpatampa nəmə ku asa nnya
kenke béfi béyifo kesumu kamə
nɛ. 22 Sitinti lə kɔfi komə əsuə
kɔtɔ beefi kəflə lesa saa əsuə. Nya
lə bankpo kɔtɔɔ kasɔɔ, beemfi
lebua katsyɛ.

*Kristo Eto Ǝsuə Nya Úfi Útə Te
Fe Kedi KaLəəflə Bo Abua Kewui.*

23 Iǹyə itə bə béyifo nkomə eto
akpa nyamfo lə befi bakpasə asa
nnya lele kato eto ale əsuə. Fɛɛ
lə asa nnya ni kato eto ale eto
kutsyə, befi keditətə eto asa nnya

lekpa əsuə enso kasɔ mfo eto alee,
bákpasə nnya əsuə. 24 Itsyise
Kristo mensu kakɛnkɛkɔ ka befi
kawunsiə kamfo eto betidi eto
ani beyifo, ka ni kakɛnkɛkɔ kato
eto okle ete. Bomu úsu kato
kosate, kaka woala kəńyə kətə bo
lə Onanto eto ənəmi. 25 Kristo
ménsu mfó nkə lə ufi wə əsuə utə
kedi sesia sesia lə bo disi, fe kase
Yudafɔ eto Usumunyə Ninə Kenke
leedufə Kakɛnkɛkɔ Kenke mfó
keyifo lɛlɛ saa lɛlɛ ku ubuki eto
kɔtɔ, ko lenni wə kosate eto kole.
26 Lə nko ini, eni yoofe bə ufi wə
əsuə utə, unyə kanyi sesia sesia
idu lə kawunsiə eto ketsyikokɔ ke.
Bomu kase inte mɔmɔ, Kristo əbə
lɔni kplo lə kawunsiə eto kalokɔ
eto eyi nyamfo lə ufi wə kosate
eto əsuə utə fe kedi lə uləkə lebua
uwui, lə bo disi.
27 Onanto dítsyə nnya nkə utidi
kpə sɔni kplo, nya lə nnya kamaa,
bakponko wə lekpo. 28 Nko ke ini
Kristo dífi wə əsuə útə fe kedi sɔni
kplo, itə betidi kpə eto bofo ket-
syiko lə abua əsuə. Wuusinkli ubə
dinuəfə, insini lə lebua eso, bomu
bə lə ubə uləkə mba nsi banlɛ wə
kusu bobe itə nkpə manlo.

10

Kristo Éfi Wə Ǝsuə Útə Fe Kedi Sɔni Kplo Lə Betidi Eto Disi.

1 Yudafɔ eto kɔfi koməə, asa
sɛɛ nnya nlɛ bubə eto koyo ete
kuni, inni asɛ nnya kosate ləəbə
bubə ini. Nyaso kɔfi komə embofo
bɔyɛ lə keditətə ka beeyifo lɛlɛ
saa lɛlɛ keyifo betidi ba laanyi
kafi Onantoo, baflɔ balo kulefe.
2 Lə nnya ete boofo betidi ba nlɛ
Onanto busumu buyifo kɛnkɛnkɛ
babɔ lə mə abua əsuəə, eni mə
ketu ensiembolo mə dikpi bio, nya
keditətə saa ebolo. 3 Fɛɛ ked-
itətə lɛlɛ saa lɛlɛ nyamfo aaklo-
masə betidi mə abuayifoyifo hã te.
4 Itsyise bate ku banantsyui eto
kɔtɔ embofo abua buflə kewui lə
utidi əsuə.
5 Lə nyamfo eso fɛ Kristo luubə
kawunsiə kamfoo, ɔ́tɛyi Onanto
nkə,
“Ámanhiã keditətə ku asatətə,
bomu éyifo əsuə eto sinə ətə
mɛ.
6 Bebuki botonsə kətə kedi ku
lebuayifoyifo eto asatətə lə
kedikətəkɔ eto leba əsuəə,
aankpe fə disuəyuə.
7 Nya míntɛyi minkə, ‘Nyə mɔɔ,
mbə miə meyifo fə lelabi
fe kase bawɔni lə mɛ əsuə lə
kɔfi eto Kukue kəmiə.’ ”
8 Tutɛɛ, ɔ́tɛyi nkə, “Ámanhiã ked-
itətə ku asatətə, bebuki botonsə
kətə kedi ku lebuayifoyifo eto ked-
itətə.” Nya yənyuəsəfə kafo tsya,
ite bə kɔfi komə áte nkə beyifo
nko fɛ. 9 Mfó ɔ́tɛyi nkə, “Nyə mɔ
mfo. Mbə miə meeyifo fə lelabi.”
Ɛyɛ lə nyamfo əsuə esoo, Onanto
ələkə keditətə eto asa nnya kɔ
útsyə kutsyə. Nya úfi Kristo eto
keditətə útsyə lə nnya kɛnyɛ. 10 Se
Yesu Kristo díyifo lə Onanto eto
lelabi əsuə ɛyɛ lə kase úfi wə əsuə
eto sinə útə sɔni kplo itə afe nnya
ta esoo, Onanto ákpasə bo əsuə lə
nnya eso.
11 Diyi saa, Yudafɔ eto
usumunyə əńyə lə Onanto eto
Disumuyo. We efi ətəsa nyamə ke
kətə kedi lefe saa, ite bə yembofo
abua nyamə buflə kewui tsya.
12 Fɛɛ se Kristo díbə útə kedi kani
kamə hã lə abua eto disi itə lefe nə
kenke ólosəə, úsu úsiə lə Onanto
eto kodiani. 13 Mfó unsi mɔmɔ
idu isu ese lefe nə Onanto luufi
wə balo okpe lə wə nkpakalɔ.
14 Kristo efi wə əsuə útə fe kedi
ditə lɛwɛ, nya úyifo mba eto əsuə
bákpasə lɛflɔ beyifo kɛnkɛ isu
manlo.
15 Nyaa, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ ələkə
nya ote wee nkə,
16 “Nyə kɛnyɛ ka mookle ku mə lə
eyi nnya ləəbə mmə kama.
Muufi mɔ kɔfi nkpe lə mə ketu
kəmiə.
Nya mɔɔwɔni nya lə mə
nsusu kəmiə.”

17 Nya usi ɔ́tɛyi nkə,

“Mensi embokloma mə abua ku
mə eyifosa bua saa.”

18 Lə befi asa nyamfo bátsyɛɛ,
yensiembofe bə, besi bətə kedi lə
abua eto disi.

19 Lə nyamfo esoo, mɔ bayimi,
bokpe kusu buedufə Kakɛnkɛkɔ
Kenke kamə ɛyɛ lə Yesu eto ukpə
wə úkpə eso. 20 Itsyise ɔ́sini
kusu fɔfɔ utə bo, ko ni nkpə
eto kusu ɛyɛ lə kafia ka béti lə
Kakɛnkɛkɔ Kenke eto kɛnyɛ mfó
ka ńyə itə wə kosate eto əsuə eto
sinə. 21 Bokpe Usumunyə Kplɛ
wə nsi lə Onanto eto diyo nəmə
eto kɛnyɛ. 22 Nyaso bitə lə bɔnyi
bɔfi Onanto ku sitinti eto utu,
ku bofokanɔ kekleke ku akɔɛsi
nnya bəflə éle kɛnkɛnkɛ bələkə
betsyiko lə abua əsuə ku ntu bo
keni saa ləmbə bə bo akɔɛsi ensi
aalo bo dikpi. 23 Bitə lə bɔlɛ
nnya bofo bɔnɔ, bɔnlɛ kusu bobe
kətə nya boələkə katee lə kɔni
kekleke, itsyise Onanto wə dit-
syə bo kɛnyɛɛ, eyifo ɔnukualɛnyə.
24 Bitə bukebu disi lə bukakpe bo
bətsyuə otsyekle lə lɛyimila ku
nkpə sɛɛ busiə ku bətsyuə əsuə.
25 Biəntə lə bɔyɛ disikakpekɔ busu
fe kase bo nti eto bətsyuə leeyifo
seka. Bomu bitə lə bokpe bətsyuə
nkɛale enso, se binyi biə Bona-
mute eto Diyi nəmə fe lɛlɛ bɔnyi
kafi.

26 Fɛɛ lə buyi ɔnukualɛ əmə, fɛ
busi butsyə bɔnlɛ asa bua buy-
ifo, nyalɛ keditətə saa ensibə ka
duləkə abua iwui itə bunyə bu-
fikatsyɛ bio. 27 Bomu nya lesa saa
nə luubu ni bə Onanto ookponko
bo lekpo, nya wɔɔtsylɔsə mba
létaka bə́ńyə lə wə əsuə lə
ditefɛnku nə nkpe kɛnyɛ ale!
28 Utsyuə saa ke dímentsyue
Moses eto kɔfi kotoo, bolo baalo
wə kaminsə mənyəmənyə, lə
bakponko wə lekpo balo wə dikpi
lə badansiɛ inuə nye itsyə eto
kɛnyɛ kama.

29 Nya ntsyə yuutsyə itə nwə
laani Onanto eto Ubi, nwə ləəntə
dibu Onanto eto kɛnyɛklekle eto
kɔtɔ ko díflə wə əsuə nya úləkə
wə utsyiko lə lebua əsuə nya
waaka lefonə eto Lɛwɔnɔ? Ntsyə
fɛ kotonənə kekleke kutsyuə eto
okle lembunyə kutə wə! 30 Itsyise
buyi nwə lɛtɛyi nkə, “Muutsyə
nnya kɛnyɛ. Mɔɔ, maatisə oko.”
Nya owoe tsya lɛtɛyi nkə, “Bona-
mute ebokponko wə betidi lekpo.”
31 Mbɔbɔɛ məətə nwə luudufə lə
Onanto wə nkpe nkpe eto lefonyi
əsuə.

32 Bekloma kase ítsyə lə lefe nə
lefe mmə. Lə lefe nə Onanto eto
diyənde díkabɔ lékpo mi lə əsuə,
nya bulə kpə dítu mi, fɛɛ bulə
bomə məntəkə mi kato. 33 Lefe
ditsyuə, baaka mi kulaa tsya lə
betidi nti nya beeyifo mi disiale,
nya lə afe bamba ətsyuə tsyaa,
beebu mi kakpe lə mba əsuə banlɛ
asa nyamfo buyifo kakpe eto nti.
34 Bińyə kanyi ku mba befi bakpe
lə aba eto diyo. Nya lefe nə bəmuə
mi balɛ mi bikə bafo lə əsuəale
əsuə tsyaa, yənlə mi itsyise bete
biə bisi bekpe bikə bia lefo koya
enso mi, bia lembobia kulefe.

35 Lə nyaso biəntə lə elo mi ani
itsyise yuunə kutəkə kpə eboko
mi. 36 Ele bə bekpe dibusə lə biyifo
Onanto eto lelabi lə befo lesa nə
útsyə kɛnyɛ utsyə mi. 37 Itsyise
fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
lɛtɛyii,

“Ibu sɛkɛɛ, lə nwə nlɛ bubə lə ubə
udufə, wəəmbofe kama ku
bubə.
38 Mɔ utidi wə ni ɔsɛɛ, ebunyə
bofokanɔ usiə nkpə.

Fɛɛ lə mə utsyuə etsyi kama okpe
mɛɛ,
membunyə disuəyuə lə wə
əsuə.”

39 Fɛɛ boo, bunni betidi ba leetsyi
kama kakpe bo bofakanɔ bə lə
bonya. Bomu boo, bófo bɔ́nɔ, nya
Onanto léfo bo.

11

Lesa Nə Ni Bofokanɔ.

1 Lə akpe bofokanɔɔ, eté bə akpe kusubebe kekleke itə lesa nə fanlɛ kusu bobe kətə. Ite bə anlɛ ni bunyə tsya. 2 Bofokanɔ dítə Onanto dínyə disuəyuə lə bo bana əsuə lə kokolefe.

3 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, nya bɔ́nɔ kasɔ boə Onanto éyifo kawunsiə kenke lə wə ditiki əsuə. Nya úyifo nnya utsyiko lə lesa nə dimankɛ bənyə kɔ əsuə.

4 Bofokanɔ əsuə ɛyɛ nya Abel dífi asa nnya lɛlɛkɛ enso Kain eto ale útə Onanto kedi eso Onanto dínyə wə nwə leeyifo kasɛɛ. Onanto áfo wə ətəsa nnya ɔ́yɛ lə nnya əsuə údi wə kɛnyɛ nkə uyifo ɔsɛɛ. Ite bə Abel ékpe tsyaa, wə bofokanɔ si bɔlɛ etiki budi ketsyiko lə wə əsuə.

5 Ɛyɛ lə Enok eto bofokanɔ esoo, weenkpe. Onanto étsyi wə úsuko kato. Kuutsyuə saa mənnyə wə, itsyise Onanto étsyi wə usuko kato. Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə, fɛ útsyi Enok úsuko katoo, wə asa édufə Onanto ənə. 6 Kuutsyuə eto etiki embudufə Onanto ənə, lenni ɛyɛ lə wə bofokanɔ əsuə. Itsyise utsyuə saa wə ke ləəbə Onanto ɔflɔ, ele bə ofo ɔnɔ nkə Onanto kpe nya wəətə mba laabɛbɛ wə ləənyə wə.

7 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya Onanto díkə Noa ato kekleke itsyi lə asa nnya ləəbə bubə nya wəənnyə tɔ unyə əsuə. Útsyue Onanto koto nya ówe lelaka eto ɔklɔ nə léfo wə ku wə diyo eto betidi lə nkpə. Ɛyɛ lə wə bofokanɔ bomfo əsuə Noa ələkə óte nkə kawunsiə eto betidi kenke édi dikpi. Nya ófiani ɔsɛɛ lə Onanto eto ənəmi nya únyə kedikɔ lə wə ɔflɔ.

8 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya Abraham lɛnɔ Onanto eto bokpadi bo ókpadi wə nkə usu kasɔ ka Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyə nkə wuufi utə wə fe wə kedikɔ əsuə. Údu lə wə kasɔ úsu kaka wánte kulaa tsya. 9 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, úsiə fe ɔfɔ lə kasɔ ka Onanto dítsyə wə kɛnyɛ. Úsiə lə ebu fe Isak ku Yakob ba léfo kɛnyɛtsyətsyə itsyi lə Onanto ɔflɔ. 10 Abraham ákabe kusu itə umənkplɛ wə báto bəńyənsə wə ni nwə Onanto kosate léto.

11 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, ite bə Abraham wə díkabe ófee, léfiani anto nya Sara wə díkabe ofiani uninəsia tsya lɛlɛ kafo, Onanto ətə nkə Abraham fiani ubianto itsyise uyi nkə Onanto wə dítsyə kɛnyɛ útsyə, éyifo lə wə kɛnyɛ əsuə. 12 Ite bə Abraham obobe uku tsya, ɛyɛ lə utidi ɔni əmfo əsuə, nya befluflu kpə lɛbɔ betsyi fe befandebi nkpe kato, fe kase lekpa eto kɔwunumi ko bəmbofo lə lekpa kɛnyɛ.

13 Betidi bamfo kenke əsiə nkpə lə bofokanɔ əsuə isu ese lefe nə bəkpə. Bámfo asa nnya Onanto dítsyə kɛnyɛ útsyə. Fɛɛ bənyə nya famfamfamfa nya bətə nya edufə nya batɛyi bənkə sitinti bafɔ ku mba nyɛ kusu ete beni lə kasɔ kamfo əsuə. 14 Nya betidi ba latɛyi asa nyamfoo, əələkə kate wuee bənkə balɛ kusu bobe kətə mə kosate eto kəmənsɔ. 15 Lə kasɔ ka əsuə bétu ete banlɛ bɔbɛbɛɛ, eni bátafo businkli kesu mfó. 16 Bomuu, bákabe kusu itə kasɔ ka lɛlɛkɛ kanso nkamfó. Ke ni Onanto eto kato. Nyamfo eso yaanlɛ Onanto kofani lə bakpadi wə bə mə Onanto nɛ, itsyise ɔ́lɔ umənkplɛ utsyuə útsyə itə mə.

17 Ɛyɛ lə Abraham eto bofokanɔ eso lə lefe nə Onanto léto wə óbee, ite bə Abraham ni nwə Onanto dítsyə kɛnyɛ utsyə tsyaa, ɔ́tɔnɔ lə ufi wə ubi ɔni kplo Isak utə Onanto kedi. 18 Ite bə Onanto ébɔtɛyi wə nkə, “Ɛyɛ lə fə ubi Isak əsuə nya fuunyə befluflu kpə ba míntɛyi míntsyə.” 19 Abraham éfi nnya nkə, Onanto ebofo wə ubi Isak botakasə ketsyiko ɔkɔmə kaboko nkpə. Nya

fe kase íbəə, Abraham ésinkli ófo
Isak fe ɔkɔmə útsyi úbə.
20 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya
Isak lékpo Yakob ku Esau atsyɔ itə
sɛtɔ sia nlɛ bubə.
21 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nya
Yakob le lefe nə ɔnlɛ bukpəə, ókpo
Yosef eto bebi atsyɔ, nya ɔ́tɛsə
Onanto se úkpəsə lə uyi wə waalɛ
əsuə.
22 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə se Yosef
dínyə nkə wə dikpəfe éboyoo, údi
etiki utsyi lə Israel bebi eto budu
lə Egipte eto kasɔ əsuə nya ɔ́tɛyi
mə kase ele bə beyifo ku wə ɔkɔ.
23 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə eso
Moses eto antomə dífi wə bákula
lə afa ətsyə əsuə se bále wə.
Bənyə bə úyifo dikpefi nə laanɔ
bobe nya bánte sikpi ku oka əmə
eto kɔfi bota kebu əsuə.
24 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nya
Moses lɛni nkə bánkpadi wə bə
Oka Farao eto ubisiobi eto ubi
lefe nə úkabé. 25 Iyifo wə lelabi
nkə lə unyə kanyi ku Onanto eto
betidi enso bə unyə kamini lə
lebuayifoyifo əsuə itə lefe klim-
inti. 26 Úbu nnya óbe nkə lə bakpé
wə kofani lə Kristo eto disii, ɛlɛkɛ
famfamfamfa eso kedi ka wuunyə
lə utəkəko Egipte eto kasɔ eto asa
nnya wuunyə kama. Itsyise úfi wə
ənəmi utəkə lə kutəkə ko Onanto
luutə wə lə sɛtɔ́ əsuə. 27 Nya ɛyɛ
lə bofokanɔ bomə esoo, údu lə
Egipte eto kasɔ nya wəánte oka
əmə eto kafo ka lɔɔnyi wə sikpi.
Nya fenkə únyə Onanto wə bo
ənəmi ləmbofo bunyə, ɔ́ni nkə
wembusinkli kama. 28 Bofokanɔ
əsuə ɛyɛ nya útsyə Ukpe Ása Bo
Ɔyila eto lekpa kasɔ lefe nə béfi
kɔtɔ bese lə biku ku keyi əsuə.
Nya ɛyɛ lə nnya əsuə, Onanto
eto ɔtɔnkpe wə díbə ólo Egipteɛfɔ
eto ubisaibi ninə saa lə Egipte eto
kasɔ nya yanlɛ bə utidi Israelfɔ eto
bebi saa.
29 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nnya
dítə Israel bebi léfo Lekpo Sia
bɔyila fe kasɔnti fufu əsuə bákayɛ
nɛ. Fɛɛ lefe nə Egipteɛfɔ lek-
platsya bə baayila ni, ntu bomə
étsyiko mə búdunko. 30 Ɛyɛ
lə bofokanɔ əsuə, se Israel bebi
lɛyɛ bátsyilama kafati ka báto
batsyilama Yeriko eto umə eyi
akuansee, nnya dítə kafati kamə
léba kákpoo kasɔ nɛ.
31 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə nyaso
bánlo Rahab wə ni otsyetɔ mfó fe
kase bálo mba dimamfo Onanto
banɔ. Itsyise ófo Israelfɔ eto be-
tidi ba bátsyese ba dísu mfó bésu
bátsyilama béyu kasɔ kamə bábe
kukɔnɔ.
32 Be tsya ele bə nsi ntɛyi mi?
Lefe kpə əmbə mɛ bə lə ndi etiki
ntsyiko lə Gideon, Barak, Sam-
son, Yefta, David ku Samuel ku
Onanto eto bənyɛləkətidi əsuə.
33 Ɛyɛ lə bofokanɔ əsuəə, bákpɔ
nsɔ kpə bətəkə mə kato. Béyifo
lesa nə diḿyə itə nya bənyə kɛnyɛ
ka Onanto dítsyə útə mə. Nya
bətsyuə díti batsyata eto nnyɛ.
34 Nya bətsyuə lɛninsə etefɛnku
kplɛ nnya díkatonsə asa. Nya
bətsyuə lɛbɔ báfe lə lesiabi eto
kɛnyɛ lə lema əsuə. Ite bə be-
tidi bamfó kenke mankɛ əsuəale
saa tsya, Onanto ətə nkə bənyə
əsuəale! Bənyə əsuəale fe bama-
manyə ba lɛkɛ ale kekleke, nya
bətəkə bafɔ eto bamamanyə bamə
kenke kato. 35 Nya ɛyɛ lə bofokanɔ
əsuəə, besio léfo mə batokpenyə
ba díkpə disi bəbə nkpə. Nya
bətsyuəə, lɛnni bə betidi mənləkə
mə betsyiko lə kanyinyənyə ka
əsuə bákɛ, bomu bála bə lə bəkpə,
bə lə bənyə botaka kəbə nkpə bo
nso kɔnɔ.
36 Bákpe bətsyuə kɔfiɔ nya
báblɛ mə ku keyibi. Nya bákpe
bətsyuə lə amena nya beti mə
bákpe lə Aba eto diyo. 37 Bákpɔ
bətsyuə aba nya bákpe bətsyuə
tsya eku ənuə ku nlande, nya
báto bətsyuə ku asiabi bálo. Nya
béfi basamu ku bate eto ekue
bémini mə əsuə nya báyɛ bákafe

itsyise kulesa məntsyə mə. Nya
betidi lékpe mə bulə, nya bənyə
kanyi tinti. 38 Lə mə nkpə sɛɛ bo
bəsiə esoo, kawunsiə kamfo eto
betidi mámfo mə. Nyaso bákayɛ
bákafe lə mfiminti ku atiniku ku
kanyinyənyə fe mba bála lə mə
nsɔ, nya bákɛ lə aba kalɔ ku lə
əbiə lə kasɔnti.
39 Ite bə bátɛsə betidi bamfo
kenke ba bákpe bofokanɔ tsyaa,
bámfo kɛnyɛ ka Onanto lɛ́tɛyi
útsyə mə. 40 Itsyise Onanto ənye
asa bamba nya lɛlɛkɛ enso útsyə
bo. Nya lə bo mankɛ mə lə ntii,
bembuyifo mə báflɔ balo.

12

Onanto Ni Bo Anto.

1 Lə nyaso se bonkpe bamanyə
kpə bamfo ba letsyilama bo nya
banlɛ bo otsyekle bokpe esoo, bitə
lə buləkə asa nnya leeti bo kusu
ku lebua nə laakpa bo kekleke
kalɛ lefe kpə buwui. Nya lə but-
syetsyi etsyi nnya nte bo sɛtɔ ku
unyə, kama bebe mankɛ. 2 Bitə lə
bo ənəmi lə itəkə lə Yesu hã əsuə.
Wə hã ni nwə əsuə bo bofokanɔ
nkpəsə itsyi lə kasɔ ketsyikokɔ isu
ese lə kalosəkɔ. Se óte disuəyuə
nə nte sɛtɔ wuunyə esoo, ókpe utu
únyə kanyi lə uyikabie əsuə. Nya
wémfi kofani ko wuudi lə uyika-
bie əsuə kulesa. Nya mɔmɔɔ, úsu
usi lə Onanto eto lekankpomɛ ɔflɔ
lə wə kodiani.
3 Bibu Yesu bebe, lə kanyi ka
únyə lə babuayifo ba dínyə wə
lə əsuə eto ani, bə lə ani lə ɛyɛ
mi bolo lə bitə disi. 4 Ite bə bɛlɛ
lema bɔkpɔ ku lebua tsyaa, yányo
kaka ele bə bɛkpɔ lə bakpo mi
kɔtɔ lə kasɔ tɔ. 5 Nye biota əsuə
Onanto eto lɛkɔmansəmansə eto
etiki nnya ɔ́tɛyi úfi ókpe mi nkɛale
fe wə bebi? Ɔ́tɛyi nkə,

“Mɔ Ubi, tsyue ato nya memfi
Bonamute eto bunətətə fe
asa bimba.
Nya məntə lə ilə fə lə unyəki
okpe fə.
6 Itsyise nwə Bonamute laalaa,
wə wəənə lə kusu sɛɛ əsuə nɛ.
Nya nwə tsya woafo fe ubii,
wə wəənə koto nɛ.”
7 Bifi mi kanyi saa ka biənyə fe
Onanto nlɛ mi bunə butə fe wə
bebi. Ubi utsyuə kpe bə anto əənə
wə? 8 Lə bəənnə mi fe kase bunyi
boə bəənə ubi saa, nyalɛ bienyifo
wə bebi tinti. Etə bə biyifo fe
bebi ba anto dímamfo seka. 9 Lə
bo betidinini eto antomə seka lə
kasɔ mfoo, bəənə bo nya boebu
mə tsya lə nyamfo eso. Ntsyə
eso yanle bə bobokosə əsuə kasɔ
enso butə Onanto wə ni bo Anto lə
lɛwɔnɔ əsuə bə busiə nkpə! 10 Bo
kasɔ mfo eto antomə əənə bo itə
lefe kliminti ditsyuə fe kase bənyə
bə iińyə itə bo. Fɛɛ Onanto wə
əənə bo fe kase ɛlɛkɛ itə bo bə
lə bo tsya lə bunyə kedikɔ lə wə
sɛkɛnkɛ əsuə. 11 Bunətətə utidii,
aankɛ kutsyuə kamini, bomu yeefi
wə. Fɛɛ lə nnya kamaa, mba bətə
bunə nkoo, əətə beeyifo asa lə
kusu əsuə, nnya ləətə bəəsiə nkpə
lə diyuə əsuə.
12 Lə nyamfo esoo, bekpe mi
ani ku akpa nnya leetinkə ale, lə
bitə əsuəale fɔfɔ lə idufə lə nnya
əsuə. 13 Biləkə esu nnya lekpa
lə bɛyɛ lə nnya əsuə bə lə mba
eto akpa ləmbə ale lə bafo bɔyɛ
lə nnya əsuə bə bentusə. Bomu
lə bətəkəko mi kama lə bənyə
əsuəale balosə.
14 Bekplatsya bə lə diyuə lə
lɛkɛ lə mi ku betidi kenke eto
nti, nya lə bekplatsya lə bisiə
nkpə kɛnkɛ. Itsyise kuutsyuə saa
embunyə Bonamute lə wenyifo
kɛnkɛ. 15 Bebe kukɔnɔ biə lə
Onanto eto lefonə eto kusu manya
mi. Bebe kukɔnɔ biə biəntə ku-
utsyuə saa tə lə binyə ɔblɔ kek-
leke bə inə bulə eboko betidi kpə
əsuə lə bafiani babuayifo. 16 Bebe
biə mi kuutsyuə saa mamfiani
ɔsɔnɔdi nye fe nwə ləmbə bo-
fokanɔ fe Esau seka, wə dífi wə
sininədidi ófloma ku didisa eto
ɔkpɛ ɔni hã. 17 Kama kama fe

kase binyii, ɔ́bɛbɛ ku binəntu nkə
eni lə ofo wə anto eto atsyɔkpoko.
Fɛɛ wátɔnɔ útə wə, itsyise wámfo
kusu saa bunyə lə ofloma lesa nə
úkeyifo útsyə.
18 Itsyise inni Sinai eto kɔtini
ko utidi loofo bunyə ketidi ɔflɔ
bíbə, fe kase Israel bebi díyifo.
Mfó ketuntu suu ka diti kpii, nya
ufiebi nlɛ bɔsɔ kekleke nkpe, fɛɛ
kɔtɔni komə nlɛ bunyə diadiadia.
19 Kakpatsyaku ka nlɛ bufə ku
ɔkɔɛ wə nlɛ bɔbɔ ketsyi mfó lɛ
bole, nya mba nlɛ nya bɔnɔ álɛ
lekpakpa bənkə bensila bə baanɔ
kolesa nko bio. 20 Itsyise bembofo
buńnyə kanɔ kɔfi ko nlɛ mə bɔtɛyi
nkə, “Lə ubuki uni kulaa tsya
wə eto kokpa ditidi kɔtini koməə,
bakpɔ wə aba balo.” 21 Lə sitintii,
nya bələkə báte mfó kpe sikpi tinti
bə Moses kosate átɛyi nkə, “Sikpi
ko dímuə mɛ, nya mintinkə!”
22 Bomu mi alɛɛ, Sion eto kɔtini
komə ɔflɔ bíbə. Bíbə Onanto wə
nsi nkpə eto umə wə ni Yerusalem
kato ku wə batɔnkpe ba bem-
bofo bokla ba lekpe disi mfo ɔflɔ.
23 Bíbə disuəyuə eto disikakpekɔ
ku Onanto eto bebininə ba eto
aye báwɔni bakpe lə Onanto eto
kukue kato ɔflɔ. Bíbə bińyə
lə Onanto, kawunsiə kenke eto
okponkpo ku basɛɛ ba béyifo lɛflɔ
eto awɔnɔ eto nti. 24 Nya mfó bíbə
Yesu wə laafo kətə lə kakle fɔfɔ
kamə ɔflɔ kaka kɔtɔ ko ókpo lə bo
disi luunə asa sɛɛ kpə eboko nnya
nso Abel eto kɔtɔ.
25 Bebe kukɔnɔ biə bianni nwə
nlɛ mi etiki budinko eto ɔkɔɛ.
Itsyise lə mba dímentsyue koto
nwə léboko mə Ditiki Sɛɛ nəmə lə
kasɔ mfo mámfo butsyetsyi kedu
lə mə kotonənə əsuəə, ntsyə yoofo
bubə bə bo mba bátɛyi Ditiki Sɛɛ
nəmə itsyi kato ebofo butsyetsyi lə
ni kɛnyɛ? 26 Lefe nəmfó wə ɔkɔɛ
étinkəsə kawunsiə kenke. Fɛɛ
mɔmɔ útsyə bo kɛnyɛ nkə, “Bioo,
məəbə kawunsiə kamə butinkəsə.
Nya inni nko mate tsya, bomu
muutinkəsə kato tsya nwunsə.”
27 Ditiki nəmfo bə, “Bioo” lə bote
bə, Onanto ebuləkə asa nnya
dítinkə nnya ni asa nnya úyifo
uwui lə nnya kəńyənkɔ. Nya asa
nnya dímentinkəə, ebubu itsyə.
28 Nyaso bitə lə bɔsɔ ani bə
sekakedikɔ ka lembofo butinkə
áka bo kɔni. Lə nnya esoo, bítə
lə bufi dibu ku sikpitete busumu
wə lə kusu ko lɔɔkɛ wə ɔkɔɛ əsuə.
29 Itsyise bo Onanto əmə eyifo ute
wə laatonsə lesa saa.

13

Lɛ Ǝsuə Lə Kase Yuudufə Onanto Ǝnə.

1 Bitə lə sɛyimila lə siyi mi
əsuə fe bayimi. 2 Bianni bafɔ
bofo, itsyise ɛyɛ lə nyamfo əsuəə,
bətsyuə áfo Onanto eto batɔnkpe,
fɛɛ bánte nko. 3 Bekloma mba
bákpe lə Aba eto diyo tsya fe mba
mi ku mə nlabe mfó. Nko kee,
bekloma mba banlɛ ohiã bote fe
mi ku mə banlɛ ohiã bote.
4 Usə ku usiə siə nkpə lə lelabi
əsuə, nya ele bə utsyuə saa
fi dibu utə kəsiə. Nya kuut-
syuə mamfe wə utsyuə kama,
itsyise Onanto ebokponko mba
leedi asɔnɔ, kakpo kusə nye kusiə
lekpo. 5 Mansɛsə ənəmi tsya lə
atabi əsuə. Bomu bitə lə lesa nə
nte mi lə didufə mi ənə. Itsyise
Onanto átɛyi nkə,

“Məmboyani mi ntsyə kulefe,
nya membuləkə ato lə mi
əsuə tsya kulefe.”

6 Nyaso bitə lə bɔtɛyi taa bo ketu
kəmiə boə,

“Bonamute ni mɔ ɔwunsəkotsyuə,
nyaso məmbote sikpi.
Be utiditsyuə loofo mɛ buy-
ifo?”

7 Bekloma mi batɔnkotɔnko ba
dísiə ba lɛtɛyi mi Onanto eto Ditiki
Sɛɛ nəmə. Bekloma kase bəsiə
nkpə ku kase báfo Onanto bánɔ
lə bɛyɛ le mə kayɛkɔ lə bofokanɔ
əsuə. 8 Yesu Kristo aamfloma
kulefe. Fe kase útsyə lə lefe nə

léfe məə, nko ke unte mɔmɔ ku
lefe nə luubə kenke tsya nɛ.
9 Biəntə lə asatete akpa akpa
nnya ləmbə disi ku akpa lə ɛwɛ mi
ekpe lə benya kusu. Onanto eto le-
fonə hã laakpe bo nkɛale, nya inni
afi nnya lɛyɛ lə lesadidi əsuə. Mba
laayɛ lə afi nyamfo əsuə əənnyə
bɔwunsəko nye kutəkə ketsyiko lə
nnya əsuə.
10 Boo, bokpe kedikətəkɔ eto
leba nə əsuə asa nnya boedi,
nya mba ləətə kedi lə Yudafɔ eto
kedikətəkɔ, yanle bə bedi betsyiko
lə bo ole.
11 Usumunyə Ninə Kenke əmə
eefi ubuki eto kɔtɔ kedufənko
kaka ni Kakɛnkɛkɔ Kenke. Mfó
weesu kətə kedi katɔ bufikatsyɛ
lə betidi ba kenke eto abua eto
disi. Fɛɛ baatonsə bebuki eto sinə
siamə lə kabanto. 12 Mmə kenke
seka ini bə Yesu tsya ənyə kanyi
lə umə əmə eto kabanto bə lə
uflə betidi eto abua uwui ɛyɛ lə
wə kɔtɔ əsuə. 13 Nyaso bitə lə
busu botsyako wə lə kabanto mfó
lə bakpe bo kofani faa, fe kase
bákpe wuntsya kofani. 14 Itsyise
umə saa əmbə bo lə kasɔ mfo
wə luutsyə lefe saa manlo manlo.
Bomu bunyə bɔlɛ kusu bobe itə
umə wə luubə.
15 Nyaso bitə lə bɔyɛ lə Kristo
əsuə bufi atɛsə fe keditətə bukətə
Onanto lefe saa. Nya ni nnya
laabɔ ketsyi lə mba léfo wə diye
bánɔ eto kɛnyɛ. 16 Bianta asa sɛɛ
buyifo kətə bətsyuə ku bətsyuə
bɔwunsəko əsuə. Itsyise ite fe
keditətə ka eto okle laakpe Onanto
disuəyuə.
17 Bitsyue mi batɔnkotɔnko koto
lə bebokosə əsuə kasɔ bitə mə
itsyise mə nlɛ mi kakla bobe lefe
saa nɛ, itsyise ele bə bələkə nya
kɛnyɛ lə Onanto ɔflɔ. Lə bitsyue
mə kotoo, booyifo mə keyifo ku
disuəyuə, fɛɛ lenni nkoo, kuulə
mə ku buyifo nya ləmbəwunsəko
mi.
18 Bikato ola lə bo disi. Buyi boə
bo akɔɛsi akpa wuee, itsyise bola
boə boeyifo kasɛɛ lefe saa. 19 Nya
nlɛ mi lekpakpa kekleke miə lə
beto ola biə lə Onanto lə utə kusu
lə nsinkli mbə mi ɔflɔ mlə.

Olatoto Fɛfɛ.

20 Nlɛ bɔtɔ miə Onanto wə
ləətə diyuə, wə létakasə Bona-
mute Yesu wə ni basamu eto
ɔyɛnkonyə kplɛ utsyiko ɔkɔmə
ɛyɛ lə kɛnyɛklekle manlo eto kɔtɔ
komə əsuə, 21 lə ufi asa sɛɛ kenke
utə mi kafo faa bə lə befo wə lelabi
buyifo. Lə eyɛ lə Yesu Kristo əsuə
lə Onanto lə uyifo lesa nə nkpe
wə ɔkɔɛ lə bo nti. Wə ale lə idi
diyəndə kplɛ idu manlo isu manlo
əsuə! Ibə itə.

Etiki Fɛfɛ.

22 Mɔ bayimi, nlɛ mi lekpakpa
tinti miə lə bitsyue ato lə bɛnɔ
kɔlɛ ko minlɛ mi bɔlɛ itsyi lə
Ditiki Sɛɛ nəmfo əsuə. Itsyise
kukue kliminti ete miwɔni minlɛ
mi botsyese.
23 Nla miə məətə mi bote miə
bələkə bo ɔyimi Timoteo lə Aba
eto diyo. Lə wuubə mɔ ɔflɔ
mləə, bonko wə ebubə bunyə mi
busiəsə.
24 Bisiəsə mi batɔnkotɔnko
kenke ku Onanto eto betidi bamfó
kenke bitə bo. Bo bayimi ba nkpe
lə Italia kenke tsya əsiəsə mi.
25 Lə Onanto eto lefonə lə
disiəko mimblɛ kenke.

YAKOBO
Kukue Ko Yakobo Lɛwɔni

1 Mɔ, Yakobo, wə ni Onanto ku
Bonamute Yesu Kristo eto uyifoy-
ifo nlɛ mi Onanto eto betidi ba
kenke disensə bankpo lə kawun-
siə eto akpa nyamə kenke busiəsə.

Binyə Disuəyuə Lə Bulə Lɛ Mi Butu.

2 Mɔ bayimi, binyə disuəyuə lə
bulə kpə lete, lete lɛ mi butu.
3 Itsyise biyi biənkə lə bulə lɛ
mi butu nya mi bofokanɔ dítə
befo buńyə lə mu kɛnyɛɛ, nyamfo
ebutə biofo buńyə kekleke lə bulə
saa eto kɛnyɛ. 4 Bitə lə mi bofo
buńyə kekleke disiməntəməntəə,
lə ekpa mi ɛyɛnko bə lə bɛflɔ belo
kenke, bə kulesa saa ensiebofe itə
mi. 5 Fɛɛ lə mi nti eto utsyuə ebu
dímamflɔ lə kobetete əsuəə, ɔtɔ
Onanto nya wuufi utə wə, itsyise
Onanto eefi asa kətə utidi saa kafo
faa lə kafoɛkpɛ əsuə. 6 Fɛɛ lə alɛ
ola boto katɔ wə lesatsyuəə, ele
bə fo wə anɔ fə wuutə fə lesa nə
mə, manyaki wə. Itsyise utidi wə
kayakii, uyifo fe lekpo eto utuwa
ufiebi laasɔ ketsyi katsyilamako.
7-8 Utidi wə nte nko, mi mba eto
nsusu lafloma mlə mlə lə lesa nə
ɔnlɛ buyifo əsuəə, membu nkə
woofo kulesa utsyiko lə Bonamute
ɔflɔ.

9 Lə Onanto abesə ɔyimi
okombo wə ni ofokanɔnyə katoo,
ele bə unyə disuəyuə. 10 Nko ke ini
itə otabinyə wə ni ofokanɔnyə nɛ,
bə lə Onanto ábokosə wə kasɔɔ,
ele bə unyə disuəyuə. Itsyise
otabinyə eto nkpə ebubə bofe fe
kase efukpokpo laalo lə ofa əsuə
kakpo lə kasɔ. 11 Lə kofe ato kobe
kɛnyɛ keklekee, koafa kakpo lə
sefa eto esi əsuəə, itə efukpokpo
nyamə aylɔbe, kaalo kakpo lə
kasɔ nya katsylɔ. Nko ke ini itə
otabinyə tsya wə lookakplatsya lə
wə keyifoyifo əsuə kekleke fɛ ubə
ukpə nɛ.

12 Onanto ebokpo atsyɔ nwə ke
lékpe utu uńyə kekleke lə botok-
abe əsuə nya útəkə bulə nye
kabua kamə kato. Itsyise ɛyɛ lə
nnya əsuə wuunyə kayofofo ka
nkpe, ini bo Onanto luufi utə mba
laala wə. 13 Lə utsyuə edufə
lə botokabe əsuəə, wantɛyi nkə
Onanto ɔflɔ itsyi. Itsyise kulesa
embofo Onanto boto kabe lə uyifo
lebua, nya wə tsya emfi lebua
kanto kuutsyuə kabe. 14 Bomu
utidi eto əsuə eto sinə eto alasaa,
nnya laawɛ wə kənə wə kakpe
lə botokabe əsuə nɛ. 15 Nya lə
əsuə eto sinə eto alasa nyamfo alɛ
kafoo, kaale lebuayifoyifo. Nya
lə lebuayifoyifo nəmə abee, diale
ukpe. 16 Mɔ bayimi, biəntə lə
kutsyuə saa lə ɔwɛ mi okpe.

17 Asa sɛɛ nnya nkpe bo
kenke ku ətəsa nnya lɛflɔ kenke
boənyəə, etsyi Boanto Onanto wə
díyifo kato eto ənyəlesa ɔflɔ. Nya
woamfloma kakpe ketuntu fe kase
úyifo kofe ku kofande leeyifo.
18 Onato áyɛ lə wə kosate eto
lelabi əsuə, nya úləkə bo ɛyɛ lə
wə ɔnukualɛtiki əsuə bə lə budi
betutɛ lə wə asayifoyifo kenke nti.

Ele Bə Bikeyifo Lə Bonamute Eto Ditiki Ƒsuə.

19 Mɔ bayimi lala, bekloma lə
bitəkə ənə nyamfo əsuə. Bɛkɔse
lə bitsyue ato mlə lə utsyuə lɛ
etiki budi, fɛɛ bitsyəsuə lə etiki-
didi ku ɔblɔnyənyə mlə mlə əsuə.
20 Itsyise ɔblɔ əntə utidi leeyifo
kasɛɛ ka Onanto laala nkə uyifo.
21 Nyaso biləkə ani bitsyiko lə
asinsa saa yifoyifo ku nkpə bua
saa eto okle busiə əsuə. Bebokosə
əsuə kasɔ bitə Onanto bə lə befo
wə ditiki nə ókpe mi lə akɔɛsi,
nnya ni loofo utə mi lə nkpə nɛ.

22 Bianwɛ mi əsuə biə bɛlɛ Di-
tiki Sɛɛ nəmə bɔnɔ ete, bomu
bifi ni bekpe lə mi eyifosa əsuə.

23-24 Itsyise nwə laanɔ Ditiki Sɛɛ
nəmə ete fɛ weenyifo lə ni əsuəə,
akate ko utidi wə ləənyə wə əsuə
lə ahuhɔɛ əsuə kənyə kase unte.
Fɛɛ lə kokpa ləkələkə kedu mfo
koo, woatasuə kase unte. 25 Fɛɛ
nwə leebu disi lə kɔfi ko lɛflɔ
koətə utidi ləsiə lə wə əsuə əsuəə,
nya woalɛ ola keyifo lə ko əsuə
inni bɔnɔ te waanɔ koo, Onanto
ebokpo wə atsyɔ lə lesa saa nə
weeyifo əsuə.
26 Lə utsyuə eebu nkə nwə
leesumu Onanto uni, fɛ woanlɛ
wə odiakami ola lə etikididi
əsuəə, ɔwɛ əsuə nya wə kesumu
əmbə kutəkə saa. 27 Kesumu
ka nyɛ lə kusu əsuə, ka Boanto
Onanto ləənyə nkə kakpa nya
botakebu saa ləmbə lə muu, ni
mbo mfo nɛ bə, balɛ bakɔbebi
ku bakɔbəsiə ba nlɛ kanyi bunyə
ola, nya lə balɛ əsuə ola, bələkə
əsuə betsyiko lə kawunsiə eto
abuayifoyifo əsuə.

2

Biankpe Kabakefe Lə Betidi Nti.

1 Mɔ bayimi, fe mba lefo
Bonamute Yesu Kristo, wə nwə
ni Diyənde eto Onamute bɛnɔɔ,
yanle bə bikabe betidi eto ənəmi
ku mə nyənkɔɔ, bikeyifo asa.
2 Boefi boə betidi inuə bətsyuə əbə
mi katsyakɔ. Ɔni eyifo ɔkplɛnyə
wə nti kafia kplɛ ka lefo koya
nya onkpe sika sia eto lɛsukpɛ lə
lɛnimi, nya unuəfə wə ni okombo
nti lefianku. 3 Békpasə ənəmi
bítə ɔkplɛnyə əmə nya béfo wə
ku dibu, bɛtɛyi wə biənkə, "Nlɛ
fə lekpakpa, bə əsiə lə kakplɛkɔ
mfo." Nya bɛtɛyi okombo əmə
biəkə, "Fəə ńyə mməə, nye bəsiə
lə kasɔnti lə mɔ ɔflɔ mfo." 4 Lə biy-
ifo nkomməə, nyalɛ eni nsusu bua
ini bífi béla etiki bíləkə, békpe
kabakefe lə betidi nti nɛ?
5 Bɛnɔ! Mɔ bayimi lala, Onanto
ələkə bakombo lə kawunsiə
kamfo nkə bafiani lɛwɔnɔ eto
bakplɛnyə lə bofokanɔ əsuə, lə
bənyə kedikɔ lə wə sekakedikɔ ka
úləkə utsyə itə mba laala wə. 6 Fɛɛ
mii, biembu bakombo nya biakpe
mə kafani. Inni batabinyə bomu
laanyinkə mi kakpe kasɔ? Inni mə
ləənə mi kesuko akpokakpokɔ?
7 Nya inni bakplɛnyə bamfo
laatɛyi kabua ketsyiko dibu eto
diye nə béfi bətəkə mi se béfiani
Kristo eto bafokanɔfɔ?
8 Lə biyifo lə Onanto eto
sekakedikɔ eto kɔfi komə əsuə
tututu, fe kase báwɔni bakpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
bə, "La fə ɔyimitsyuə fe fə əsuə
sekaa," ete eyifo lesa nə dińyə
itə nɛ. 9 Fɛɛ lə biabe betidi eto
ənəmi fɛ bieyifo asaa, nyalɛ biyifo
lebua. Nya kɔfi komə tsya lélo
mi dikpi fe babuayifo. 10 Utsyuə
saa ke léta kɔfi kɔni ubuu, údi
dikpi, óta nyamblɛ kenke ubu.
11 Itsyise nwə lékpe kɔfi komə
nkə, "Mankpo kusiə nye kusə."
Wə ke lɛtɛyi nkə, "Manlo utidi nɛ."
Nyaso lə émendi sɛsɔnɔ fɛ fálo
utidii, ete bɛ áta kɔfi ebu. 12 Nyaso
bitə lə bo etikididi ku bo eyifosa
lə iləkə ete bə kɔfi ko dítə bófo
bunsi lə bo əsuə əsuəə, ko kefi
Onanto luufi okponko bo lekpo
tsya nɛ. 13 Itsyi lə lekpokponkpo
nəmə əsuəə, Onanto embunyə
kaminsə kuutsyuə saa wə ləənnyə
wə utsyuə kaminsə. Fɛɛ Onanto
embolo dikpi nwə ləənyə wə
utsyuə kaminsə.

Biyifo Asa Nnya Laate Bə Béfo Bɛnɔ.

14 Mɔ bayimi, lə mi utsyuə
nkə okpe bofokanɔ fɛ wə eyi-
fosa lənləkə nnya kate nkoo, nte
kutəkə ko uunyə lə nnya əsuə?
Wə bofokanɔ bomfo ebofo wə
buləkə? 15 Bifi nnya biə, bay-
imisani nye bayimisio bətsyuə
kpe ba mfia léla mə lə əsuə nye
bəmbə lesa nə looyo mə budi
ekemi. 16 Nte kasɛɛ ka nkpe lə
nnya lə mi ɔni átɛyi mə nkə,
"Bisu lə diyuə əsuə, mi əsuə lə

iyifo kpankpa, lə bidi bimi," fɛ
biambɛbɛ asa nnya lefe itə əsuə
eto sinə eto nkpəkɛkɛ bitə məə,
nte kutəkə ko nkpe lə nnya əsuə?
17 Nyaso lə bofokanɔ mate kpe ut-
syuə nya keyifo sa dimankɔ lə mu,
wə bofokanɔ bomə eyifo bufufu.

18 Fɛɛ bətsyuə ebɔtɛyi bə, "Utidi
ɔni kpe bofokanɔ, nya obamba
tsya leeyifo keyifo." Mɔ mbuayɛ
ni nkə, "Ləkə ate mɛ kase utsyuə
lɔɔkɛ bofokanɔ fɛ weenyifo keyifo
sɛɛ. Muuləkə mɔ bofokanɔ nte wə
ɛyɛ lə keyifo sɛɛ ka meeyifo əsuə."
19 Afo anɔ fə Onanto ɔni ete nkpe?
Nko ini sitinti nɛ. Fɛɛ kloma fə
awɔnɔ bua tsya áfo banɔ nko, nya
baate sikpi, ketinkə. 20 Ɔmumu!
Ala fə nləkə nte fə bə bofokanɔ
bo keyifo sɛɛ saa dímakɔkoo, eyifo
bofokanɔ fufu? 21 Ntsyə ibə fɛ
bo Ona Abraham díyifo ɔsɛɛ lə
Onanto eto ənəmi? Ɛyɛ lə lesa nə
úyifo eso nɛ, itsyise úfi wə ubi Isak
úsu útəkə lə kedikətəkɔ eto leba
əsuə bə lə ufi wə utə Onanto kedi.
22 Bɛnlɛ bunyə? Wə bofokanɔ ku
keyifo lɛkɔ iyifo lɔni. Nya keyifo
ka úyifo lɛkɔ nya fɛ wə bofokanɔ
lɛflɔ bolo nɛ. 23 Itə etiki nnya nkpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue əsuə
əbə itə bə, "Abraham áfo Onanto
ɔnɔ, nya lə wə bofokanɔ esoo,
Onanto ákpe wə dibu fe utidi wə
ni ɔsɛɛ." Nyaso Onanto dífi wə fe
wə ɔyɛtsyuə nɛ. 24 Bíunyə mɔmɔ!
Onanto ənnyə utidi eto bofokanɔ
mate ete kebu wə bə uyifo ɔsɛɛ,
wə keyifoyifoyifo ka laakɔko mu
eso. Nya inni lə kase ófo ɔ́nɔ eso
ete.

25 Nko əmə ke eso Onanto léfo
útə Rahab, otsyetɔ əmə nɛ. Wə
ku Onanto eto nti əbə ɛlɛkɛ ɛyɛ
lə kase ófo Israelfɔɔ eto batɔnkpe
ba laabiɔ kabe asa lə wə diyo, nya
ɔ́wunsəko mə báyɛ kusu bamba
bétsyetsyi bédu eso.

26 Nyaso ekpa wuee be fe kase
lə utidi eto əsuə eyifo lesakpenkpe
lə lɛwɔnɔ əmbə lə nii, nko ini lə
eyifosa saa mankɔkoo, bofokanɔ
tsya ekpe.

3

Bɛlɛ Mi Odiakami Ola.

1 Mɔ bayimi, biəntə lə mi nti eto
betidi kpə lə bafiani bateasa. Buyi
buə bo mba ni bateasaa, Onanto
ebokponko bo lekpo kekleke lə
diyi nəmə əsuə eso utsyuə saa.
2 Itsyise bomblɛ kenke aata kebu.
Fɛ lə utidi utsyuə kpe wə laanta
kebu lə lesa nə waatɛyi əsuə nyalɛ
utidi əmfo aflɔ nya waafo wə əsuə
kenke tsya bɔlɛ kukɔnɔ. 3 Boefi
situ kakle ɔtɔmimi eto kɛnyɛ bə
lə utsyue bo koto bə lə bɔyɛnko
wə busuko kaka kee boala. 4 Bibu
ɔklɔ kplɛ wə ufiebi kplɛ laafo se
bukə kayɛnko lə lekpo əsuə, fɛɛ
wə ɔyɛnkoyi kɛkɛ ete laaka wə
kayɛnko. Nya baaka wə kayɛnko
kesuko kaka kee okanka əmə lela
nkə weesuko ko. 5 Nko ke ini
odoakami tsya nɛ. Ite bə ɔfɛ tinti
lə etidisuə kəmiə tsyaa, wə əsuə
utidi laayɛ kabesə əsuə kato lə
eyifosa kplɛ əsuə nɛ. Bebe kase ini
bə ute eto odiakami kɛkɛ te lətə
kusəmbia kplɛ ləənyə ute kaato.

6 Nko seka odiakami tsya nte fe
ute nɛ. Uyifo fe kawunsiə ka diyi
ku lebua eto asa nnya nkpe lə bo
lə əsuə eto sinə nti. Woanansə
əsuə eto uyi əmə kenke nya woat-
sylɔsə bo nkpəsiəsiə. Fɛɛ wə
kosate, ute manlo kosate laato
ute kakpe lə wə nya woanyə lə
bo əsuə flaflafla. 7 Utidi áfo be-
butubuki buyuəsə, nya wəətsyə
mba tsya nkpe sisenle ku baklɔbɛ
ku mba laakpii kasɔ ku akpɛ ku
abamba kenke. 8 Fɛɛ kuutsyuə
saa mámfo tɔ odiakami eto nkpə
buyuəsə. Uyifo obuale wə be-
mbofo binyinkə kakpe, wə diyi
ku keni ka laalo utidi fe owa eto
keni. 9 Boefi wə katɛsə Bona-
mute ku Boanto Onanto. Boefi
wə kekudi bo bayimitsyuə, utidi

wə beyifo lə Onanto eto dit-
syəbi əsuə. 10 Aninsɔtiki ku eku-
ditikii, nyamblɛ aabɔ ketsyi lə
kɛnyɛ kamə ke əsuə. Mɔ bayimi,
yanle bə nyamfo tsyə nko nkpə.
11 Ditubiə kuditsyuə aanyifə ntu
bo nkpe kamini kesi kaayifə mbo
nkpe mba. 12 Mɔ bayimi, kotot-
syabi ebofo lɛbɛsi bɔnwɔ? Nye
aketekubi eto ukue nwɔ kotot-
syabi eto awɔnsa? Nko ke ditubiə
nə laayifə mbantu ləmbofo ntu bo
nkpe kamini bɔyifə tsya nɛ.

Onanto Eto Kobe Ǝtə Utidi Aabokosə Ǝsuə Kasɔ.

13 Owoe ni obesibe ku nwə
laanɔ asa kasɔ lə mi nti? Ufi
nkpəsiəsə sɛɛ uləkə nyamfo ote
lə wə eyifosa əsuə, nya uyifo
nnya ku əsuə kasɔ bokosəbokosə
ku lə kobe əsuə. 14 Fɛɛ lə
mi ketu kəmiə biasɛsə ənəmi lə
asa əsuə, lefonyi nkpe mi, nya
mi nti eto utsyuə saa laabɛbɛ
wə mate eto lɛlɛkəsəə, biantɛyi
sidia bela ɔnukualɛ kɛnyɛ, bifi mi
bebesə əsuə kato biə biyi kobe.
15 Kobe komfo eto okle mentsyi
kato, bomu kawunsiə mfo eto kole
kuni, kunni nko nyɛ lə lɛwɔnɔ sɛɛ
əsuə bomu nko nyɛ lə lɛwɔnɔ bua
əsuə. 16 Itsyise kaka kutsyuəsɛ
kpɔnkpɔ ku mɔ hã eto ale lə
ɛlɛkɛ nkpee, kənə ku asa buayi-
foyifo saa eto okle hã laakɛ mfo.
17 Fɛɛ tutɛɛ, kobe ko ditsyi kato
akpa, kuyi ku diyuə, disuətsyuə
ku sɛyɛmitsyuə kasɔnɔnɔ, kuyi ku
kaminsənyənyə, nya koawɔ ebibi
sɛɛ. Koannla ntisensense lə betidi
əsuə, nya bətsyuə mamfokanɔ ku
kawɛ saa ankɛ lenti. 18 Betidi ba
laakpla bətsyuə nti, kənə diyuə
kaboko lə betidi ntii, aato eyibibi
nnya eto awɔnsa ni nkpə sɛɛ
siəsiə.

4

Ele Bə Bebokosə Ǝsuə Kasɔ Bitə Bonamute.

1 Be ləənə amakpɔnkpɔ ku niə
kakpe mi lenti? Yeetsyi lə mi
kənənsɛ lə nkpədidi eto alasa
nnya nlɛ mi bɔkpɔnko lə kəmiə
lefe saa əsuə. 2 Biabɛbɛ kawunsiə
eto bikə, fɛɛ biəmbofo mi bɔkɛ.
Nyaso bialo bətsyuə. Biabɛbɛ asa
kekleke, fɛɛ biamfo nnya bunyə,
nyaso biədiə niə kakpɔ bətsyuə.
Biankɛ lesa nə biabɛbɛ, itsyise
biantɔ Onanto biə utə mi nnya.
3 Nya lə bɛtɔ Onanto asa tsyaa, bi-
amfo nnya, itsyise biantɔ nnya ku
nsusu sɛɛ, biatɔ asa kətə mi əsuə
mate. Asa nnya biufi bekpe əsuə
disuəyuə hã biatɔ. 4 Biyifo betidi
ba lendi ɔnukualɛ! Binyi biə
mba difi mə əsuə beyifo sɛyɛtsyuə
ku kawunsiə kamfo eto nkpədidi
eyifo Onanto eto balo? Nyaso
fəə ke lela fənkə ələkə kawun-
siə kamfo sɛyɛtsyuəə, éfi fə əsuə
éyifo Onanto eto olo. 5 Biembu
biənkə ɔnukualɛ əmbə lə Anan-
totiki nnya lɛtɛyi nkə, “Lɛwɔnɔ
nə Onanto dífi ókpe lə boo, eyifo
lɛwɔnɔ nə laakpɔ sitsyuəsɛ kek-
leke lə bo disi.” 6 Fɛɛ Onanto eto
lefonə nə wəətə boo, kpe ale leso
kulaa. Fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ
nyamə lɛtɛyi nkə, “Onanto əəńyə
lə mba laabesə əsuə kato əsuə, fɛɛ
wəətə wə lefonə mba laabokosə
əsuə kasɔ.”

7 Lə nyasoo, bebokosə əsuə kasɔ
bitə Onanto. Bińyə lə Obonsam
lə əsuə, ete wuutsyetsyi udu lə
mi ɔflɔ. 8 Bɛyi bɛfi Onanto, ete
wuutsya ebɔyi ɔfi mi. Biflə mi ani,
mi mba ni babuayifo. Biflə abua
biləkə lə mi akɔɛsi, mi mba eto
nsusu laafloma lə bofokanɔ əsuə!
9 Binyə kanyi lə mi akɔɛsi, befa be-
mbembe, biwu keku. Befloma mi
siməməmə lə sefiani nkuwuiwui,
lə mi disuəyuə lə diyifo kpɔminii.
10 Bebokosə əsuə kasɔ bitə Bona-
mute əmə, ete woobesə mi kato.

11 Mɔ bayimi, biendi ditiki nə
dińyə itə lə mi bətsyuə əsuə.
Nwə laatɛyi wə ɔyimitsyuə ditiki
nə dimatsyɛ nye ditiki fimfi, nye
laakpoko wə ɔyimitsyuə lekpoo,
aatɛyi ditiki nə dimanlɛkɛ ińyə

lə kɔfi əsuə, nya waakponko
kɔfi komə lekpo. Lə kɔfi
komə faakponko lekpoo, nyalɛ
əmənyifo nwə leeyifo lə kɔfi
əsuə, bomu ko okponkpo feni.
12 Onanto hã ni nwə laakpe afi
nya uni okponkpo tsya. Wə hã
loofo bofo kətə utidi nye ɔtsylɔsə
wə tsya. Owoe feebu fə wə feni fɛ
faakponko fuutsyuə lekpo?

Mambesə Ǝsuə Kato.

13 Mɔmɔɔ, bitsyue koto bɛnɔ,
mimba laatɛyi biəkə, "Mmi nye
kusɛɛ, buusu kusu umə nkplɛ ut-
syuə nya budi fe lɛlɛ lɔni mfó, bu-
uyifo nyifo bɔkɛ atabi kpenkpe."
14 Biyi lesa nə luubə kusɛɛ? Mi
nkpə te fe kuyuə ko laabɔ itə lefe
kliminti, kesinkli kanya. 15 Lesa
nə ele bə bɛtɛyi ni bənkə, "Lɛ
Bonamute atɔnɔ bonkpe nkpəə,
buyifo nəmfo nye nəmə." 16 Fɛ
mɔmɔɔ, biaka kase kabesə əsuə
kato. Ǝsuə kato bobesə bomfo
kenke manlɛkɛ.
17 Lə nya esoo, nwə ke nyi lɛsɛ
ele bə uyifo fɛ ɔni weenyifo nii,
aata kebu keyifo lebua.

5

Atokəkə Itə Batabinyə.

1 Nya mɔmɔɔ, mi batabinyə
bɛnɔ! Biwi nku bɛsɔ ani kɛnyɛ
lə bulə kplɛ bo ləəbə mi butu
əsuə. 2 Mi betabikə ábia nya
balɛ dídi mi awu ku mfia bábiasə
kenke. 3 Mi sika sia ku sika
flubia áto nkanda nya nyamfo
luudi sedansiɛ ińyə lə mi əsuə nya
yotonsə mi əsuə eto sinə fe ute
seka. Bɛbɛbɛ bikə bińyənsə léto
lə eyi fɛfɛ nyamfo. 4 Bebee! Bey-
ifoyifo ba díyifo keyifo bətə mi lə
kakuɛɛ, bɛni bíamfo mə nyo. Bidi
kaa bɛnɔ kase banlɛ mminsəku
buwui bembembee! Nya mba
dífəsə bɛkuɛnkɛ bətə mi fɛ bɛni
bíamfo mə nyo eto kudu díkayo
Boanto Onanto Ɔkplɛnyə əmə eto
kotoo. 5 Mi nkpə bo binsi lə
kasɔ mfo eyi ku nkpədidi ku
disuəyuənyənyə sɔ̃ɔ̃. Nya bíyifo
mi əsuə bísiə ayinkua itə diyi
nəmə itə bolo. 6 Bélo betidi ba
dímanta mi bebu dikpi, nya bélo
mə lə lefe nə bántaka bəńyə mi lə
əsuə kulaa tsya.

*Bekpe Utu Buɛɛ, Bińyə Bisəkə
Bonamute Ǝmə Eto Bubə Bio.*

7 Nyaso, mɔ bayimi, bifi
disuətsyə lə bekpe utu buɛɛ bińyə
isu ese lefe nə Bonamute əmə lu-
ubə bio. Bebe kase ɔkuɛmfo nkpe
disuətsyə! Bebe kase woəńyə
buɛɛ kəsəkə bɛkuɛnkə kpenkpe
bia wəəbə bunyə ketsyiko lə wə
kasɔ, nya wəəńyə buɛɛ kəsəkə
ɔsɔmi eto bɔni lə lefe sɛɛ əsuə.
8 Nko ele bə mi tsya muə utu
bɛlɛ nɛ. Biəntə lə ani elo mi,
itsyise Bonamute əmə eto dibəfe
bio eboyo elo.
9 Mɔ bayimi, biəndiə niə lə
bətsyuə, bə lə Onanto lə ɔyɛ
mi lekpo bokponko. Itsyise
okponkpo əmə eto bubɛ bɔfi.
10 Mɔ bayimi, bekloma Onanto
eto bənyɛləkətidi ba lébe ditiki
nə mə letsya lə Bonamute əmə
eti diye əsuə. Bitə lə bobe
kase bənyə kanyi nya bəmuə utu
balɛɛ, lə bokase asa lə nnya əsuə.
11 Boakpo betidi bamba boə mba
bakpo atsyɔ, itsyise bəńyə bembe
lə kanyi əsuə. Biɔnɔ kase Hiob
dímuə utu ɔlɛ ku kase Onanto
léfo wə nnya layo lə kalosəkɔ. It-
syise Bonamute kpe kafoɛkpɛ nya
woənyə utidi kaminsə.
12 Mɔ bayimi, ditiki kekleke nə
mɔɔtɛyi mi ni bənkə biankpadi
asa, kato keni o-o, kasɔ keni o-
o, nye lesa bamba saa dini o-o,
biankpadi. Lə ditiki nəmə kpee,
bɛtɛyi biə ee. Nya lə dimbəə,
bɛtɛyi biə oowo, lə Onanto lə ɔyɛ
mi dikpi bolo.
13 Lə utsyuə kpe lə bulə əsuə
nye ɔnlɛ kanyi bunyə lə mi ntii,
oto ola utə Onanto. Lə utsyuə
lɛ disuəyuə bunyəə, usə atɛsə eto
əsə. 14 Lə mi nti eto utsyuə lɛ bufii,

bekpadi bafokanɔfɔ eto ditsyukpa
eto beninə lə bato ola lə wə disi, lə
bediki wə nuəbi lə Bonamute eto
diye əsuə. 15 Ola wə báto lə bo-
fokanɔ əsuə əbotsya ufunfi əmə,
nya Bonamute lootakasɛ wə, nya
lufi wə abua ɔtsyɛ wə. 16 Nyaso
biləkə mi abua kasɔ bitə bətsyuə
lə beto ola lə mi bətsyuə eto disi lə
binyə bufitsyantsya. Utidi sɛɛ eto
olatoto kpe əsuəale nya weeyifo
keyifo tinti. 17 Elia éyifo utidi
fe kase bo tsya ni. Se óto ala
kekleke nkə ɔsɔmi yɛ bɔnii, ɔ́yɛ
bɔni lə alɛ ətsyə ku kutsyə əsuə
sɔ̃ɔ̃. 18 Lə nnya kamaa, usi óto ola,
nya Onanto dítə ɔsɔmi lɛni nya
bidikə lɛlɛkɛ lə kasɔ kamə.
19 Mɔ bayimi, lə utsyuə əbə
kama lə ɔnukualɛtiki nəməə,
bekplatsya lə beekpa wə be-
boko, 20 bekloma biə utsyuə saa
ke lookpa obuayifo utsyiko lə
kabuayifoyifo əsuə obokoo, wuutə
obuayifo əmə nyə nkpə ku abua
kpə nnya úyifo eto bufukatsyɛ.

1 PETRO
Kukue Tutɛ Ko Petro Lɛwɔni

1 Kukue komfo etsyi mɔ, Petro,
wə ni Yesu Kristo eto ɔtɔnkpe
ɔflɔ. Nlɛ ko bɔwɔni kətə mimba
ni Onanto eto betidiləkələkə ba
dísensə bísu benkpe fe bafɔ lə
Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia
ku Bitinia eto nsɔ əsuə. 2 Anto
Onanto kosate díləkə mi ɛyɛ lə
wə lelabi əsuə. Nya itə Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ lékpasə mi əsuə biyifo be-
tidi kɛnkɛ bə lə bitsyue Yesu Kristo
koto, lə befi wə kɔtɔ bəflə mi lə
bele.

Lə Onanto eto lefonə ku diyuə lə
difui disiəko mi lefe saa.

Bafokanɔfɔ Eto Lesa Nə Banlɛ Kusu Bobe Kətə.

3 Bitə lə bɔsɔ Onanto wə ni
Bonamute Yesu Kristo eto Anto
ani. Lə wə kaminsənyənyə kplɛ
əsuəə, útə bo nkpə fɔfɔ ɛyɛ lə
nnya ótakase Yesu Kristo utsyiko
ɔkɔmə óboko nkpə eso. Nyamfo
ətə bo kusubebe fɔfɔ ko lɛflɔ.
4 Lə nyasoo, bɛlɛ kusu bobe kətə
kedikɔ eto atsyɔkpokpo fokoya ko
Onanto lɛlɔ utsyə lə kato itə wə
betidi ke lembobia, ka lemboto
kɔti, ka ləmbɔflɛ tsya. 5 Kedikɔ
kamfo luudi mi kale, mimba ɛyɛ
lə bofo kanɔ əsuə bálɔ mi bətsyə
lə Onanto eto əsuəale əsuə itə
bofokətə lə nkpə bo buuləkə bate
lə lefe fɛfɛ əsuə.

6 Binyə disuəyuə lə nyamfo
əsuə, ite bə biunyə kanyi lə lefe
kliminti əsuə ɛyɛ lə botokabe kpə
əsuə tsya. 7 Nnya ni bə lə befi
bato mi babe bə befo bɛnɔ sitinti.
Fe kase baato sika sia laafo bobia
kabe lə utee, nko ke bəəbə mi
bofokanɔ bo lefo koya bonso sika
kulaa tsya boto kabe lə ute əsuə,
lə befi babe bə buutsyə itə lefe
saa. Nyamfo ebutə Onanto atɛsə
mi obesə mi kato ufi dibu utə mi
lə diyi nə Yesu Kristo lɔɔbɔ ubə
bənyə wə. 8 Ite bə biənyə wə tɔ
binyə tsyaa, biala wə. Se bɛnnlɛ
wə bunyə mɔmɔ tsyaa, béfo wə
bɛnɔ nya mi disuəyuənyənyə nso
buləkə katɛyi. 9 Kase béfo wə
bɛnɔ esoo, itə bə Onato ətə nkə mi
kakla nyə nkpə.

10 Onanto eto bənyɛləkətidi ba
lébe letsya itsyi lə kase Onanto
ləəbə mi ətəsa butəə, átɔ bánɔ
nya báfefe kekleke lə kase Onanto
ləəbə mi bofo lə nkpə. 11 Báfefe
bə lə bate itsyi lə lefe nə yuubə
ku kase yəəbə bubə. Lefe nəmfo
ni lefe nə Kristo eto Lɛwɔ̀nɔ nə
nkpe lə mə əsuə nlɛ kɔni bote,
kələkə kate kanyi ka Kristo ele
bə unyə ku diyənde nə luutəkə
nnya kama. 12 Onanto ələkə óte
bənyɛləkətidi bamfo nkə inni itə
mə əsuə eto kutəkə eso banlɛ
keyifo, bomu itə mi. Bédi etiki bet-
syiko asa nnya mba nlɛ Ditiki Sɛɛ
nəmə letsya bobe kətə mi mɔmɔ
ɛyɛ lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə Onanto
létsyese itsyi kato eto əsuəale
əsuə. Onanto eto batɔnkpe ku-
laa tsya ála kokoko bə eni lə
bate lesaatsyuə itsyi lə asa nyamfo
əsuə fɛ.

Ele Bə Bafokanɔfɔ Siə Nkpe Kɛnkɛ.

13 Nyaso bimuə əsuə bitsyə itə
keyifo. Bimuə əsuə bitsyə kukɔnɔ
lə bikabe kusu kekleke itə Onanto
eto atsyɔkpokpo nnya wuutə mi lə
lefe nə Yesu Kristo lɔɔbɔ bənyə.
14 Bitsyue Onanto eto ditiki koto
nya biəntə lə asa nnya díkənə mi
kakpe lə abua əsuə kɔ, lə lefe
nə Onanto eto ditiki dímankpako
mi tɔɔ, lə isi eso mi ani mɔmɔ.
15 Bomuu, fe kase Onanto wə
lékpadi mi nte kɛnkɛɛ, mi tsya
tsyə kɛnkɛ lə lesa saa nə biuyifo
əsuə. 16 Itsyise báwɔni bakpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ əsuə bə Onanto
átɛyi nkə, “Biyifo kɛnkɛ, itsyise
nyifo kɛnkɛ.”

17 Biakpadi wə biə Boanto lə
bɛlɛ ola boto kətə Onanto wə

laambe utidi eto ənəmi lə ɔlɛ
lekpo bokpo ku utidi lə lesa nə
utsyuə saa díyifo əsuə. Lə nyasoo,
fe bafɔ lə kasɔ mfoo, bisiə mi
nkpə fɛfɛ bifi dibu bitə Onanto.
18 Itsyise biyi kayo ka Onanto léfo
lə mi disi fɛ úləkə mi utsyiko lə
nkpəsiəsiə ləmbə kutəkə bo béfo
bitsyiko lə mi banamə ɔflɔ. Inni
lesa nə boofo bobiasə fe sika sia
lee sika flubia seka. 19 Bomu iyifo
Kristo eto kɔtɔ ko lefo koya, wə
díyifo fe Lesamubi nə lebua saa
ləmbə lə əsuə, lékpa lɛflɔ kenke
Onanto dífi útə kedi lə mi disi.
20 Onanto ələkə wə utsyə fɛ béyifo
kawunsiə nya úləkə wə óte lə
eyifɛfɛ nyamfo əsuə lə mi disi
eso. 21 Nya ɛyɛ lə Kristo əmfo
əsuə esoo, béfo Onanto bɛnɔ. Nya
wə ni futsyə létakasə wə utsyiko
ɔkɔmə úbə nkpə nya útə wə
kedikɔ ka nkpe dibu kanso kenke.
Lə nyamfo eso béfo Onanto bɛnɔ,
nya bífi mi kusubebe bítəkə lə wə
əsuə.

22 Nya se bitsyue ɔnukualɛ əmə
koto, ɛyɛ lə nnya əsuə békpasə
mi əsuə biə biola mi bafokanɔfɔ
tsyuə lə ɔnukualɛ əmə esoo, ele bə
bela mi bətsyuə itsyi taa mi utu
kəmiə ke. 23 Onanto ətə mi nkpə
fɔfɔ eto businkli kale. Inni utidi
wə leekpe dísinkli óle mi, bomu
nwə leenkpe kulefe léle mi ɛyɛ
lə Onanto eto ditiki nə nsi nkpə
lefe saa əsuə. 24 Itsyise Anantotiki
átɛyi nkə,

“Betidi kenke te fe sefa seka.
Nya mə kɔlɔkɔ kenke te fe
sefa eto efukpokpo seka.
Nya se efukpokpo laaylɔbe kalo
kewui.
25 Fɛɛ Onanto eto ditiki te lefe
saa.”

Ditiki nəmfo ni Ditiki Sɛɛ nə bábe
letsya bətə mi nɛ.

2

Bafokanɔfɔ Ni Onanto Eto Betidi Kɛnkɛ.

1 Nyaso bisinkli bɛyɛ asa bua
saa eto okle buyifo. Biləkə
mi əsuə bitsyiko lə sediatɛyitɛyi,
ənəmi ənəmi eto nkpəsiəsiə, kut-
syuəsɛkpɔnkpɔ, ku utidi eto diye-
biasəbiasə əsuə. 2 Bela Onanto
eto ditiki tinti nəmə fe kase be-
bisambi laala mmintu kekleke bə
lə bebe bekpe lə mi bofo kanɔ
əsuə fe kase Onanto laala. 3 Itsyise
Anantotiki átɛyi nkə, “Mi kosate
ebunyə kase Bonamute nkpe kafo
ɛkpɛ.”

4 Bibə Bonamute ɔflɔ. Wə ni
nkpə eto leba nə batonto lɛni bə
dimbə kulesa nti, fɛɛ Onanto ələkə
ni utsyə nkə lefo koya tinti lə wə
ənəmi. 5 Mi tsya eyifo fe aba
nnya nkpe nkpə, nyaso bifi mi
əsuə bitə Onanto lə oto lɛwɔnɔ
eto diyo. Diyo nəmfo kafo biɔkɛ
fe besumunyə kɛnkɛ, nya biɔyɛ
lə Yesu Kristo əsuə bitə Onanto
Lɛwɔnɔ eto kedi ka lɔɔkɛ wə ɔkɔɛ.
6 Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
átɛyi nkə,

“Nləkə leba nə lefo koya,
nya mimfi ni míntəkə lə Sion
eto diyo eto kaka nso bofe.
Nya utsyuə saa wə loofo wə ɔnɔɔ,
wembudi kofani kulefe.”

7 Nya leba nəmfo áfo koya tinti lə
mimba lefo wə bɛnɔ ɔflɔ, nya lə
mba dímamfo wə banɔ ɔflɔɔ, ele
bə bate bənkə, diyifo

“Leba nə batonto lɛni bə dimbə
kɔnɔ,
fɛɛ ni bomu díbə léfiani leba
nə léfo koya
lenso kenke nɛ.”

8 Nya Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue
eto lekpa ditsyuə tsya átɛyi nkə,

“Diyifo leba nə luutə betidi tusə,
lə ni bedu banɔ.”

Bétusə lə ni itsyise bámfo Ditiki
Sɛɛ nəmə bánɔ. Nko ini Onanto
eto Ditiki Sɛɛ nə ɔ́tɛyi útsyə nkə
yuubə itə mə nɛ.

9 Fɛɛ mii, biyifo betidi ba
Onanto díləkə utsyə fe be-
sumunyə ba laatɛsɛ wə wə ni
oka, ku kusə kenke ko bákpo
atsyɔ, Onanto eto betidi ba bələkə

bətsyə bə babe Onanto eto eyifosa
kplɛ nyamə letsya. Nya ókpadi mi
utsyiko lə ketuntu kamə kəmiə
óboko wə diyənde kplɛ nəmə
əsuə. 10 Lefe ditsyuə nə léfee,
bíenyifo Onanto eto betidi fɛ
mɔmɔɔ, biyifo wə betidi. Fɛ lefe
nə léfe məə, báante Onanto eto
kaminsənyənyə fɛ mɔɔ, biofo wə
kaminsənyənyə.

Bisiə Nkpe Bo Lɔɔtɛsə Onanto.

11 Mɔ balala, nlɛ mi kɔlɛ bɔlɛ
fe mba ni bafɔ ku mba nyɛ kusu
lə kawunsiə kamfo minkə, biləkə
əsuə bitsyiko lə etidisuə eto alasa
bua nnya nlɛ lema bɔkpɔnko mi
lefe saa əsuə. 12 Bisiə nkpə sɛɛ
lə bamamonyə ba nti benkpe bə
lə bédi etiki bua lə mi əsuə bə
biyifo babuayifo tsyaa, kamaa, lə
bəbə bənyə bətsyə lekpo kasɛɛ ka
bíyifo bítsyə itə lə batɛsə Onanto
lə wə Lekpoyi Fɛfɛ nəmə.

13 Lə Bonamute əmə esoo, be-
bokosə əsuə kasɔ bitə betidi eto
aba saa ke bətsyə lə kɔfi əsuə ku
Romafɔ eto Okankplɛ wə ni uninə
kenke, 14 ku aba eto bənyɛsiə ba
útə əsuəale nkə bənə babuayifo
koto nya lə batɛsə betidi ba leey-
ifo kasɛɛ tsya. 15 Itsyise Onanto
aala nkə biti mba ini ebukitiki ete
beedi eto nyɛ lə asa sɛɛ nya bieyifo
eso. 16 Bisiə nkpə fe betidi ba nsi
lə mi əsuə əsuə. Fɛɛ biemfi mi
əsuə əsuə busiə bomfo biyifo asa
bua. Bomu bisiə nkpə fe Onanto
eto ndomufɔ seka. 17 Bitə utidi saa
dibu. Bela mi bafokanɔfɔ tsyuə.
Bete Onanto sikpi. Nya lə bitə
Okankplɛ tsya dibu.

Bebokosə Ǝsuə Kasɔ Bitə Mi Banamute.

18 Mimba ni beyifoyifoo, be-
bokosə mi əsuə kasɔ bitə mi ba-
namute lə bibu mə tsya. Nya inni
banamute ba nkpe kafo ɛkpɛ nya
baala mi ete, bomu mba leeyifo
mi disiale tsya. 19 Lə utsyuə lə
kanyi bunyə lə kusu ko dimantsyɛ
əsuə fɛ ini lə Onanto eto disi eso
uńyə keklekee, Onanto ebokpo wə
atsyɔ. 20 Lə bíyifo kabua nya lə
nnya eso bənə mi kotoo, nte atɛsə
nnya biunyə lə nnya əsuə? Fɛɛ
lə bíyifo kasɛɛ nya bínyə kanyi lə
ke buyifo esuəə, Onanto ebokpo
mi atsyɔ lə nnya disi. 21 Nya
nyamfo ni nnya Onanto lela nkə
bikeyifo nɛ. Itsyise Kristo kosate
ənyə kanyi lə mi disi nya óte mi
nkə bɛyɛ lə wə kayɛkɔ.
22 "Wényifo lebua saa,
nya wántɛyi sedia saa tsya."
23 Se báka wəə, wánka kuutsyuə
saa lə nnya kɛnyɛ. Se báte wə
ohiã wénkudi wə balo saa. Bomu
úfi lesa saa útə Onanto wə laakpo
lekpo lə kusu əsuə.

24 Kristo kosate léfo bo abua
útsyi, úsu úkpe lə uyikabie əsuə.
Úyifo nyamfo nko bə lə bɔbɔ but-
syi lə bo abua əsuə lə busiə nkpə
butə kasɛyifoyifo. Úfi afabe nnya
ófo ótsya mi bufi. 25 Lə ɔnukualɛ
əsuəə, kɔɔ bíyifo fe basamu ba
lénya kusu. Fɛɛ mɔmɔɔ, Onanto
ákpa mi óboko bə bitəkəko nwə
laayɛnko mi ku nwə laase mi ɔflɔ.

3

Ele Bə Bese Ku Bəsiə Fi Dibu Bətə Bətsyuə Lə Kristo Eso.

1 Nya mi besio tsyaa, nko ele
bə bebokosə mi əsuə kasɔ bitə
mi bese. Nyamfo luutə bə lə
mə utsyuə mámfo ɔ́nɔ tsyaa, wu-
ufi wə əsuə utə Onanto ɛyɛ lə
fə ditsyəbi sɛɛ nəmə eso. Nya
inni bə ele bə bɛtɛyi mə kulesa
kulaa tsya. 2 Bomu mə kosate
ebunyə kase mi ditsyəbi lekpa nya
bébokosə əsuə kasɔ. 3 Biənləkə
mi bɔnɔbobe bete lə asa nnya
biakpe nye kase biakle esi nye
atsyabi nnya biakpe kefi kalɔkɔsə
əsuə. 4 Bomuu, bɛlɔkɔsə lɛwɔnɔ
nə nkpe lə mi əsuə ku alɔkɔsəsa
nnya luutə bə ditsyə kpoo nya
diyuə buɛɛ tsya. Kɔlɔkɔ komfo
ambia kulefe nya kofo koya tinti
lə Onanto eto ənəmi. 5 Nkomə

seka besio kɛnkɛ ba dísiə kɔ, ba
dífi mə əsuə bətəkə lə Onanto
əsuəə, lébokosə mə əsuə kasɔ
bətə mə bese nnya iyifo kɔlɔkɔ itə
mə nɛ. 6 Nko ke Sara tsya dítsyue
Abraham koto nya ókpo wə nkə,
“Mɔ onamute.” Mi tsya afiani Sara
əmfo eto bebisiobi lə biyifo asa
sɛɛ, nya sikpi laanlɛ mi lə kulesa
saa əsuə.
7 Nko ke ini itə mi bese tsya
nɛ, bitə lə asakasɔnɔnɔ lə ɛkɛ lə
mi ku mi bəsiə nti, binyə mə fe
mba ləmbə əsuəale fe mi. Bitə mə
dibu itsyise mi ku mə ta Onanto
léfo utə nkə bibə bisiə nkpə lə
binyə nkpə manlo. Lə biyifo nkoo,
kulesa embuti mi olatoto kusu lə
Onanto ɔflɔ.

Biemfi Lebua Befo Lebua Kayo.

8 Lə kalosəkɔɔ, bitə lə mimblɛ
eto nsusu lə buyifo bɔni, utidi
eto asa lə ɛlɛ mi kaminsə, bela
bətsyuə fe bayimi, biyifo kafoɛkpɛ
nya lə bebokosə əsuə kasɔ bitə
bətsyuə. 9 Biemfi lebua befo
lebua kayo, nye bukudi lə bukidi
eto kɛnyɛ. Bomu bɛlɛ Onanto lek-
pakpa lə utə mə atsyɔkpokpo, it-
syise nyamfo Onanto ditsyə kɛnyɛ
nkə bibə bɛkɛ se ókpadi mi nɛ.
10 Fe kase Awɔnisa Kɛnkɛ eto
Kukue lɛtɛyii,
“Utsyuə saa ke lela nkə wəəsiə
nkpə lə unyə mu kamini,
nya lə usiə nkpə kɛntsyɛɛ,
wəəntə lə ditiki bua saa lə lɛbɔ
itsyi lə wə kɛnyɛ
nya yanle bə ɔtɛyi sidia tsya.
11 Ele bə ɔyɛ lebua buyifo lə uyifo
kasɛɛ,
nya lə ɔbɛbɛ diyuə ku wə utu
kenke.
12 Itsyise Bonamute əətəkə ənə lə
mba leeyifo kasɛɛ əsuə,
nya woanɔ mə olatoto.
Fɛɛ mba ni babuayifoo, waataka
kəńyə lə mə əsuə.”
13 Lə biakplatsya keyifo kasɛɛ,
owoe lookpe mi bulə? 14 Fɛɛ lə
efe bə nyə kanyi lə kasɛɛ ka feyifo
eto disi esoo, nyə disuəyuə lə nnya
əsuə. Biante mə sikpi, nya biəntə
kulesa lə ilə mi. 15 Bomu bifi
dibu bitə Kristo lə mi akɔɛsi lə
bitə wə dibu fe mi Onamute. Nya
biofo mi əsuə kɛnyɛ buləkə kate
utsyuə saa wə lela nkə woanɔ it-
syiko lə kusubebe ko əsuə benkpe.
Nya lə biyifo nko ku disuətsyə ku
əsuə kasɔ bokosəbokosə. 16 Biyifo
nnya ku utu wuee, bə lə utsyuə
aka mi lə nkpə sɛɛ bo binsi lə
Kristo esoo, lə kofani lə kɔlɛ mə
lə nnya bátɛyi əsuə. 17 Itsyise
ɛlɛkɛ eso bə nyə kanyi lə kasɛɛ
ka feeyifo eso lə nyamfo eyifo
Onanto eto lelabi, enso bə lə
kabua eso. 18 Itsyise Kristo wə ni
ɔsɛɛ, ékpe lə betidi ba ni babuay-
ifo eto disi dikpe lɛnwɛ itə lefe
nə kenke, bə lə ofó bo bokpa
kesuko Onanto ɔflɔ. Bálo wə lə
əsuə eto sinə əsuə, fɛɛ Onanto
lə Lɛwɔnɔ əsuə átakasə wə úbə
nkpə. 19 Nya lə Lɛwɔnɔ əsuəə,
úsu óbé Onanto eto ditiki nəmə
letsya útə bekpenkpe ba béti
bákpe lə edi kafo mfó. 20 Mbamfó
ni betidi ba dímentsyue Onanto
eto kɔlɛ koto lə lefe nə ɔkɛ
dibusə utə mə lə lefe nə Noa
díkawe wə ɔklɔ kplɛ əmə nɛ.
Betidi esiani ba ni mflamfla ba
dídufə lə ɔklɔ əmə kafoo, mə
báfo lə nkpə se ntu bomə díyi
nɛ. 21 Nyamfo eyifo ditsyəbi nə
nlɛ bo bote kase ntufləsəfləsə eto
lekpa lekateko ntuyiyi bomfóo,
mɔmɔ laafo bo lə nkpə. Yeny-
ifo əsuə eto sinə eto keni buflə
kewui bomuu, iyifo kɛnyɛklekle
ku Onanto, kɛnyɛklekle ka lekpa
nya ketsyi taa bo akɔɛsi kəmiə ke.
Onanto aafo bo lə nkpə ɛyɛ lə Yesu
Kristo eto botaka ketsyi ɔkɔmə
kəbə nkpə əsuə eso. 22 Kristo
əmfo ni nwə dísu kato nya unsi
lə Onanto eto sediani, wə nlɛ
seka budi lə Onanto eto batɔnkpe
kenke ku kato eto bəsuəalenyə ku
əsuəale nnya nkpe kenke əsuə.

4

Bisiə Nkpe Fe Bafokanɔfɔ Seka.

1 Nyaso se Kristo dínyə kanyi
lə sinə əsuə esoo, mi tsya fi wə
nsusu bomfo ke eto okle bekpé
mi əsuə nkɛale, itsyise utsyuə saa
ke ləənyə kanyi lə əsuə eto sinə
əsuəə, ensifi əsuə kakpé lebuay-
ifoyifo əsuə. 2 Lə nyaso idu
mɔmɔ ɛntɔɔ, bisiə mi nkpə fɛfɛ
lə Onanto eto lelabi əsuə, inni
lə nnya laalɛ utidi ɔkuɛ əsuə.
3 Kɔɔ bísiə nkpə bíyifo asa fe
bamamonyə ɛklɛ tinti. Nkpe bo
bísiə lə lefe nəmfó áyɛ lə set-
syetɔ eto nkpəsiəsiə, əsuə eto sinə
eto nkpəsiəsiə, sitekpe, sidikpũũ,
budi ku bunə eto ake eti susu
ku sifiəsumu eto eyifosa əsuə.
4 Nya se biensiankɔ ani ku mə
keyifo mə eyifosa kpə nnya ləmbə
kasɔnɔnɔ esoo, yeeyifo mə yanii
nya baaka mi. 5 Fɛɛ yuubə ibə bə
buuləkə mə əsuə kɛnyɛ lə Onanto
wə lookponko mba nsi nkpə ku
bekpenkpe akpo. 6 Nyamfo eso
Kristo ábe Ditiki Sɛɛ nəmə let-
sya bətə bekpenkpe tsya, ite bə
Onanto ákponko mə lekpo fe kase
baakponko utidinini saa lekpo
tsyaa, bə lə lɛwɔnɔ əsuəə, lə bəsiə
nkpə fe kase Onanto nsi seka.

Ele Bə Bafokanɔfɔ Kenke Kawunsəko Bətsyuə.

7 Asa nnya kenke eto kalosəkɔ
boyo elo. Nyaso biḿyə bikabe
kusu lə bɛlɛ əsuə kukɔnɔ, bə lə
befo ola boto. 8 Fɛɛ nnya nso bofe
enso kenke ni bə bikala bətsyuə
kafo faa. Itsyise lelabi əətəkə
ɔyimitsyuə eto kabua kpə ka uyifo
kato. 9 Befo mi bayimitsyuə kafo
faa, bɔwɔnɔnɔ saa mankɛ. 10 Mi
nti eto utsyuə saa áfo ətəsa ate
ate itsyi lə Onanto ɔflɔ. Nya fe
unyɛsiə sɛɛ saa wə laalɛ ətəsa
ate ate nyamfo ola kətə Onantoo,
biyifo ətəsa nyamfo eto keyifo, bə
lə ibə kutəkə itə mi bətsyuə. 11 Lə
utsyuə lɛ Anantotiki budii, udi
nnya fe kase Onanto dítə wə nkə
udi nnya utə betidi. Nya lə utsyuə
lɛ kesumu eto keyifoo, uyifo ke ku
əsuəale nnya Onanto dífi útə wə
nkə uyifo ke əsuə, itə lə befi atɛsə
bətə Onanto lefe saa ɛyɛ lə Yesu
Kristo, wə eto ale ni diyənde ku
əsuəalə idu manlo isu manlo. Ibə
itə.

Binyə Kanyi Fe Kristo Seka.

12 Mɔ bayimi lala, kase banlɛ
mi boto kabe bɛnlɛ kanyi bunyə
keklekee, yenyifo mi naa bənkə
lesa nə bɛnnlɛ kusi bobe kətəə,
məəmbə tɔ lə kutsyuə saa əsuə
inyə. 13 Bomu lə nyamfo esoo,
binyə disuənyuə bə mi tsya lɛ
kanyi bunyə fe Kristo ke seka,
bə lə ɔbɔ lə wə diyənde əsuəə,
mi tsya ebofo disuənyuə bunyə
kato keyuluu. 14 Binyə disuənyuə
lə betidi áka mi se bintəkəko
Kristo eso. Itsyise diyənde eto
Lɛwɔnɔ nə ni Onanto eto Lɛwɔnɔ
siko mi. 15 Lə mi utsyuə əənyə
kanyii, yenyifo bə uyifo uwudifɔ,
uyu, obuayifo, nye nwə laakpe
ditiki nə dimanle wə kɛnyɛ eso.
16 Fɛɛ lə biənyə kanyi lə mi
bafokanɔfɔ esoo, biəntə lə ɛlɛ mi
kofani. Bomu bəsɔ Onanto ani
bə Kristo eto diye teke fə lə əsuə.
17 Lefe nəmə eboyo elo bə betsyiko
lekpokponkpo nəmə kasɔ, nya
Onanto eto betidi əsuə yuutsyə
kasɔ itsyiko. Lə betsyiko kasɔ itsyi
lə bo əsuəə, ntsyə yuutsyə itə mba
dímamfo Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə banɔ? 18 Bawɔni bakpe lə
Awɔnisa Kɛnkɛ eto Kukue bənkə,

"Lə ite məə, bə yɔɔkɛ ale fɛ betidi
sɛɛ lə bənyə bofoo,
ntsyə yuutsyə itə babuayifo
ba dímamfo banɔ?"

19 Lə nyasoo, mba ləənyə kanyi
ka diyifo Onanto eto lelabii, lə mə
asa sɛɛ buyifo əsuəə, lə befi mə
əsuə bakpe lə nwə díyifo mə lə
kɔni kenke, nwə leeyifo lefe saa lə
wə kɛnyɛtsyətsyə əsuə.

5

Bikalɛ Onanto Eto Bebi Ola.

1 Mɔ kosate nwə ni bafokanɔfɔ
eto uninə lə mi ntii, nla miə maalɛ
bafokanɔfɔ eto beninə ba nkpe mi
lenti kɔlɛ. Mɔ kosate ənyə kase
Kristo dínyə kanyi, nya lə bələkə
wə batee, muunyə kedikɔ lə wə
diyənde nəmə kəmiə. Nla miə
maatɛyi mi minkɛ, 2 bɛlɛ Onanto
eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nə
béfi bákpe mi lə kɔni bə bebe ola
ku kafo faa, fe kase Onanto lɛtɔ
utsyiko mi ɔflɔ. Bienyifo keyifo
kamfo bə lə bifi bɛbɛbɛ kutəkə
ko dimənńyə itə, bomu biyifo ke
ku kesumu seka. 3 Bienyifo ke
bidi sɛkplɛ lə mba béfi bákpe
mi kalɔ əsuə, bomu bete ditsyəbi
sɛɛ itə basamu eto etsyukpa nnya
nkpe mi kalɔ. 4 Nya lefe nə
Kristo, Nwə Laayɛnko Basamu eto
Uninə Kenke luubəə, lə uti mi
lekankpakpa kosate nəmə, nə ni
nə laambia kulefe.

5 Nko ke ini itə mi lekososa
tsya nɛ, bə bebokosə əsuə kasɔ
bitə bafokanɔfɔ ninə ba eto kalɔ
benkpe. Mimblɛ kenke bebokosə
əsuə kasɔ bitə bətsyuə lə mi eyi-
fosa əsuə. Itsyise Awɔnisa Kɛnkɛ
eto Kukue lɛ bɔtɛyi nkə,

"Onanto əəńyə lə mba laabesə
əsuə kato əsuə,
fɛɛ woawunsəko mba
laabokosə mə əsuə kasɔ."

6 Nyaso beboksə mi əsuə kasɔ
bɛkɛ lə Onanto eto kɔni kekleke
komə kalɔ, bə lə obesə mi kato
lə wə lefe sɛɛ əsuə. 7 Bifi mi asa
nnya kenke laakpé mi bulə bekpe
lə Onanto eto ani, itsyise wə laalɛ
mi ola.

8 Bitəkə ənə, bisiə bikabe kusu.
Mi olo Obonsam lɛ botsyilama
kafa, kato ɔkɔɛ fe tsyata, nya ɔnlɛ
utidi bɔbɛbɛ nkə lə usənsə ɔyimi.
9 Bifi bofokanɔ kekleke bińyə lə
wə əsuə, se binyi biə mi bay-
imi bafokanɔfɔ lə kawunsiə kenke
tsya kpé lə kanyinyənyə kamfo ke
eto okle əsuə.

10 Fɛ lə binyə kanyi kamfo itə
lefe kliminti kamaa, Onanto, nwə
eto lefonə ləmbə kalokɔ, wəə
lékpadi mi nkə bibə binyə kedikɔ
lə wə diyənde manlo nə diyifo lɔni
ku Kristoo, wə kosate əbɔflɔsə mi,
okpe mi nkə ale lə binyə kekleke.
11 Wə ni əsuəale idu manlo isu
manlo. Ibə itə.

Bokla Fɛfɛ

12 Nlɛ kukue kliminti komfo
bɔwɔni kətə mi ɛyɛ lə Silvano wə
mimfi fe ɔyimi wə lefo ɔnɔ əsuə.
Nla miə maakpe mi nkɛale ku
nnya mɔ kosate dínyə miə Onanto
eto lefonə kosate nəmə ni nəmfo.
Nyaso bińyə kekleke lə nnya əsuə.

13 Mi bafokanɔfɔ tsyuə ba tsya
Onanto díləkə lə Babilonia eto
kasɔ ku mɔ ubi Marko bə bəəsiəsə
mi o-o. 14 Bɛbuta bətsyuə lə
bisiəsə bətsyuə ku bafokanɔfɔ eto
lelabi.

Diyuəsə lə disiəko mimblɛ ba
kenke diyifo bani ku Kristo.

2 PETRO
Kukue Nuəfə Ko Petro Lɛwɔni

1 Mɔ, Simon Petro, wə ni Yesu
Kristo eto uyifoyifo ku ɔtɔnkpe,
mɔ ni nwə nlɛ kukue komfo
bɔwɔni kətə mimba ɛyɛ lə Onanto
ku Ofomfokətə Yesu Kristo eto
kasɛyifoyifo əsuəə, dítə bínyə bo-
fokanɔ bo lefo koya fe bo bole
bomfo eto okle.
2 Onanto lə usi unə mi kafo eso
mmə, nya lə utə mi diyuə kpə ɛyɛ
lə mi Onanto əmə ku Bonamute
Yesu eto bote əsuə eso.

Kase Onanto Lékpadi Nya Úləkə Betidi.

3 Onanto éfi wə kosate eto
əsuəale útə bo lesa saa nə loofe
itə bo faa lə bo nkpə əsuə, bə
lə bofó nkpə busiə fe bafokanɔfɔ.
Úyifo nyamfo itsyise buyi wə nwə
lékpadi bo nkə bunyə kedikɔ lə
wə kosate eto diyənde ku kasɛɛ
kəmiə. 4 Onanto áyɛ lə kusu
komfo əsuə útə bo ətəsa kpaa
nnya lefo koya, nnya eto kɛnyɛ
útsyə bo, bə lə bofó bɔyɛ lə
ətəsa nyamfo əsuə buləkə bo əsuə
butsyiko lə asa bua nnya laalɛ
utidi ɔkɔɛ kabiasɛ wə lə kawunsiə
kamfo əsuə. Bə ɛyɛ lə nnya
əsuəə, lə bubə bofiani mba lu-
unyə kedikɔ lə Onanto eto ditsyəbi
nəmə kəmiə.
5 Lə nsusu sɛɛ bomfo əsuə esoo,
bekpe otsyekle saa biofó lə bifi
kasɛyifoyifo bɛwunsəko ku mi
bofokanɔ. Nya lə bifi kobetete
bɛkɔ lə kasɛyifoyifo əsuə. 6 Nya lə
bifi əsuəkatotəkətəkə bɛwunsəko
kobetete, lə bifi utukpekpe
bɛwunsəko əsuəkatotəkətəkə, lə
bifi Onanto sikpitete bɛwunsəko
utukpekpe. 7 Sɛyimila wunsəko
Onanto sikpitete, nya lə lelabi lə
lɛwunsəko sɛyimila. 8 Ǝtsyəbi
nyamfo lefe itə mi nɛ nya lə
nyamblɛ kenke aka mi kɔni nya
yefo disiə isiə lə mii, yuutə mi
eyifosa ebokpa wuee, nya yɔɔbɔ
kutəkə se binyi Bonamute Yesu
Kristo eso. 9 Nya lə utsyuə əmbə
ditsyəbi nəmfoo, nyalɛ utidi əmfo
ənnyə asa kukɔnɔ, eso weemunyə
asa lə katsyontsyokɔ. Itə bə
ótasuə nkə Onanto əflə abua nnya
úyifo kɔ bewui.
10 Nyaso, mɔ bayimi, bekplatsya
lə bińyə kekleke eso kɔ, itə lə
Onanto eto bokpadi bo ókpadi mi
nya úləkə mii, menyifo ebimbale,
nya lə biyifo nkoo, nyafɛ biemubə
kama lə mi bofokanɔ əsuə nɛ.
11 Lə biyifo nkoo, biunyə kusu
wuee bidufə Bonamute ku Ofom-
fokətə Yesu Kristo eto seka kedikɔ
manlo siamə əsuə.
12 Ite bə bíyi nyamfo koko nya
bíkabɔ keyudu lə mi bofokanɔ
əsuə tsyaa, nyifo nnya minkə
muukaklomasə mi asa nyamfo
lefe saa. 13 Nya se minsi minkpe
nkpə koo, yɔɔlɛkɛ bə nkaklomasə
mi asa nyamfo nya lə nkasanklisə
mi lə nnya əsuə. 14 Nyi minkə
ibu sɛkɛ lə mbɔ lə əsuə eto
sinə siamfo əsuə fe kase Bona-
mute Yesu Kristo lɛtɛyi mɛ ok-
pasə. 15 Mɔɔbɛbɛ kusu saa ko
əsuə biokakloma asa nyamfo lefe
saa lə mɔ ukpə kama ntsyə.

Bo Kosate Ǝnyə Yesu Eto Diyənde Nəmə Ku Bo Ǝnəmi.

16 Etiki nnya bótɛyi mi itsyi lə
Bonamute Yesu Kristo eto busin-
kli kəbə lə əsuəale kplɛ əsuəə,
menyifo etiki woenwoe. Bo kosate
dínyə wə ku bo ənəmi lə wə sɛkplɛ
əsuə. 17 Búńyə mfó lə lefe nə Anto
Onanto dífi dibu ku diyənde útə
wə. Nya ɔkɔɛ lɛbɔ útsyi diyənde
kenke eto Onanto ɔflɔ nlɛ bɔtɛyi
nkə, “Nyə nwəmfo ni mɔ ubi lala,
wə əsuə məənyə disuəyuə nɛ.”
18 Bo kosate lɛnɔ ɔkɔɛ əmfo lɛbɔ
utsyi kato, lə lefe nə bɔ́kɛ lə wə
ɔflɔ lə kɔtini kɛnkɛ komə əsuə.
19 Nyamfo eso busi bófo Onanto
eto bənyɛləkətidi eto etiki nnya

bábe letsya bətsyə enso nɛ. Bek-
platsya lə bɛlɛ letsyabebe nəmə
fe okandiɛ wə nlɛ buyənde lə
ketuntu əsuə, isu ese lə kolen-
siənto ko kalesiəsiə eto sefan-
debi luubɛ siyənde lə mi ketu
kəmiə. 20 Lesa nə lefe ele bə
binyə bitsyə lekpo ni bənkə, ku-
utsyuə saa antaka mmə ete ulək̈ə
Onanto eto katɛyikətsyə ka nkpe
lə Awɔnisa Kɛnkɛ əsuə kasɔ lə wə
kosate eto kobetete əsuə. 21 Itsyise
Onanto eto katɛyikətsyə eto ditiki
saa méntsyi lə utidi kuutsyuə eto
lelabi əsuə díbə. Bomu Onanto
eto Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ lɛyɛ lə be-
tidi əsuə bátɛyi kɛnyɛ ka ditsyi
Onanto ɔflɔ kəbə bətsyə.

2

Petro Álɛ Bafokanɔfɔ Kɔlɛ Lə Bidiabidia Eto Bateasa Ǝsuə.

1 Fe kase bidiabidia eto
bənyɛləkətidi lɛkɛ lə betidi nti
kɔɔ, nko ke bidiabidia eto bateasa
lɔɔbɔ bakɛ mi lenti nɛ. Bɔɔyɛ
lə awɛsu bate bidiabidia eto asa
nnya laabiasə betidi eto bofokanɔ.
Nya bɔɔni Bonamute wə díləkə
mə kulaa tsya. Mə eyifosa nyamfo
ebutə batsylɔsə əsuə mlə. 2 Betidi
kpə ebutəkəko mə nkpə bua
siəsiə kama, nya lə bateasa eto
eyifosa esoo, betidi ebɔtɛyi asa
bua bəńyə lə kɔnukualɛsu komə
əsuə. 3 Se bateasa bamə dífi
kənənsɛ bətəkə lə atabi bɔbɛbɛ
əsuə esoo, boowoe etiki nnya ni
bidiabidia befi bənyə kutəkə lə
mi əsuə, Onanto ébolo mə dikpi
koko, nya úkəmuə utsyuə əsuə itə
mə bɔtsylɔsə!

4 Onanto mémfi ɔ́tsyɛ wə
batɔnkpe ba léta wə bebu. Bomu
okpé mə lə amana óto mə ókpe lə
ute kəmiə lə kaka lena tũũ isu ese
lefe nə okponko mə lekpo. 5 Nko
ke Onanto dímənyə betidi ba dísiə
nkpə kɔ lə kawunsiə kamfo əsuə
kaminsə se báni nkpə sɛɛ busiɛ
eso. Bəntə Onanto dibu esoo,
útə ɔsɔmi áni nya ntu díyi bófo
kawunsiə kenke nya betidi lɛtsylɔ.
Ini Noah wə lébe nkpə sɛɛ siəsiə
letsya útə betidi bamə ku bitidi
ekuanse bamba ba Onanto díləkə
hã díbu.

6 Onanto álo Sodom ku Gomora
dikpi nya útə ute lɛtsylɔsə
imənkplɛ inuə nyamfó kenke
káfiani ntɔ, úfi óte lesa nə luutu
betidi ba lɛni bə bembufi dibu
bətə wə. 7 Onanto ələkə Lot wə
ni utidi sɛɛ, nwə betidi bamfó eto
nkpə bua siəsiə díkelə lə lɛkɔɛsi.
8 Utidi sɛɛ əmfo ákɛ lə mə nti
lefe saa. Ɔnɔ nnya kenke nlɛ
bubə, nya únyə nnya ku wə ənəmi
tsya, itə bə betidi bamfó eto nkpə
bua siəsiə bomə əkələ wə tinti
lə lɛkɔɛsi. 9 Nyamfo lɛ bote kase
Boanto laafo betidi sɛɛ buləkə
ketsyiko lə botokabe bo əsuə
bankpe ku kase waalɔ babuayifo
kətsyə itə lefe nə Lekpoyi Fɛfɛ
looyo itə mə kotonənə.

10 Nya mba wuunə koto enso
ni mba ləətəkəko əsuə eto sinə
biabia eto nkpəsiasiə kama nya
baani beentsyue Onanto eto afi
koto. Bidiabidia eto bateasa
bamfo kpé ale nya bembu kulesa
ku diyənde eto əsuəalə nnya
nkpe kato bomuu, baaka mə ku-
laa tsya. 11 Fɛɛ Onanto eto
batɔnkpe ba nkpe əsuəalə nya
bankpe kɛnyɛale banso bidiabidia
eto bateasa bamfo kulaa tsya anla
əsuəale nnya nkpe kato kɛnyɛ,
kaaka mə lə Boanto eto ənəmi.
12 Betidi bamfo eto okle te fe be-
butubuki ba lenyi kobe ba boofo
bumuə kalo, nya bəəńyə lə lesa
saa nə bannɔ kasɔ əsuə nya beedi
etiki bua saa eto okle. Bɔɔtsylɔsə
mə fe kase baalo bebutubuki seka.

13 Boonyə kanyi fe kase bətə
betidi dínyə kanyi ke. Beedi nkpe
keyifo lesa saa nə ke baala lə
nkɔminti tsya itsyise beefi nnya
fe lesa nə lookpe mə disuəyuə.
Beyifo mba leeyifo afanisa ku mba
leeyifo asa nnya laannɔ bobe.
Baakɔ ku mi mba nlɛ eyi budi
nya bəənyə disuəyuə lə mə asa

bua nnya beeyifo əsuə. 14 Bakpé
disənkpo eto ənəmi nya beeyifo
lebua lefe saa nya yennlə mə.
Baawɛ betidi ba eto bofokanɔ
ləmbə ale kakpe lə lebua əsuə. Mə
ketu emmi kulefe. Onanto ékudi
betidi bamfo sitinti! 15 Báyani
kususɛ bətsyə nya bánya kusu!
Bəətənko Onanto eto unyələkətidi
Baalam wə ni Boer eto ubi eto
ditsyəbi kama. Waala atabi nnya
wuunyə lə asa buayifoyifo əsuə.
16 Lə nyaso Onanto əyənki ókpe
wə lə lebua nə úyifo əsuə. Wə
Baalam kosate eto ɔflimu édi wə
etiki lə utidi eto ɔkɔɛ əsuə nya úti
wə kusu lə disibiabia eto asa nnya
ɔnlɛ buyifo əsuə.

17 Betidi bamfo eyifo fe etubiə
nnya lensianyifə ntu, fe asɔmiloku
nnya ufiebi lekpa ɔnyɛko. Onanto
ébu kəsiəkɔ utsyə mbamfo eto
okle lə ketuntu tũũ kəmiə.
18 Beedi etiki bimba kabesə əsuə
kato. Nya beedi akɔɛntiki nnya
laabiasə utidi əsuə, kawɛ mba nlɛ
bɔbɔ lə betidi ba nsi nkpə bua
əsuə eto nti kakpe. 19 Bidiabidia
eto bateasa bamfo əətsyə mə
kɛnyɛ bənkə bootə bənyə əsuə
buusiə lə mə əsuə əsuə lə lefe
nə eto lefe mə kosate nsi nkpə
bo loobiasɛ mə bafiani ndomufɔ,
itsyise lesa nə eto kalɔ fankpee,
aafiani ni ndomunyə.

20 Lə bətsyuə əbə bate Bona-
mute Yesu Kristo wə ni Ofom-
fokətəə, nya bənə mə əsuə bələkə
lə asa nnya laanansə etidisuə lə
kawunsiə kamfo, nya yanklɛ fɛ
asa nyamə disinkli ibə imuə mə
itəkə mə katoo, bəəbə kəsiə nkpə
bo lə kalosəkɔɔ, laabia kaso mbo
bəsiə kɔ. 21 Lə nnya ete betidi
bamfo dímante kulesa itsyi lə
nkpə sɛɛ siəsiə eto kusu əsuəə,
eni ɛlɛkɛ itə mə, eso bə lə bate
kusu sɛɛ komə fɛ lə besinkli lə
kɔfi kɛnkɛ ko Onanto lékpe mə eto
kama.

22 Lesa nə díbə mə lə əsuə ələkə
ete wuee lesa nə akpa nyamfo
nlɛ bɔtɛyi bə, “Okpa esinkli ɔlɛ
wə kala budi,” nya “Okplako wə
bəfləsə ntu kukɔnɔ esinkli úsu ɔlɛ
kota boke.”

3

*Bińyə Bikabe Kusu Itə Bona-
mute Yesu Kristo Eto Businkli
Kəbə.*

1 Mɔ bayimi lala, nyamfo ni
kukue nuəfə ko minlɛ bɔwɔni kətə
mi nɛ. Lə ekue ənuə nyamfo
əsuəə, nkplatsya miə lə nsi nnə mi
nsusu nsuko asa sɛɛ nyamfo əsuə
lə ekpako mi wuee. 2 Nla miə lə
nklomasə mi etiki nya Onanto eto
bənyɛləkətidi kɛnkɛ lɛtɛyi lə lefe
nə lefe mə, ku lesa nə batɔnkpe
bamə lété mi itsyi lə Bonamute we
ni Ofomfokətə əsuə.

3 Tutɛɛ, bitə lə ekpako mi wuee
biə, lə eyi fɛfɛ nyamfo əsuəə, be-
tidi bətsyuə ebubə ba difi mə əsuə
bətə mə əsuə eto sinə eto afanisa
yifoyifo. Boomə mi. 4 Nya bɔɔtɔ
mi bənkə, “Nwə dítsyə kɛnyɛ nkə
ɔlɛ bubə nkpə, sieti onkpe? Itsyise
idu lefe nə bo bana mə díkpe
ibə ese mmi, nko ete asa nsi nte
fe kase itsyə taa lefe nə Onato
díyifo kawunsiə nɛ.” 5 Beyi fɛ
betsyə báni ɔnukualɛ mə bə etiki
te Onanto didi nya úyifo kato ku
kasɔ. Wə ke dítə kasɔ lɛbɔ ketsyi
lə ntu əsuə nya kabɔ lə ntu əsuə
kankpe. 6 Nya ɛyɛ lə ntuyiyi əsuə
nya Onanto lɛtsylɔsə kawunsiə ka
kɔ kenke. 7 Onanto eto ditiki
nəmə ke dimuə kato ku kasɔ kanlɛ
nya ɔnlɛ ke bɔlɔ kətsyə itə ke
botonsə. Ɔlɔ mə utsyə itə diyi
nə wookponko betidi ba laante
Onanto lekpo batsylɔsɛ mə.

8 Mɔ bayimi lala, bianta əsuə
biənkə lə Onanto eto ənəmii,
letekɛkɛ saa əmbə lə diyi lɔni ku
alɛ kɔkpi eto nti. Lə wə ɔflɔɔ,
nyamblɛ akate iyifo ani. 9 Lə
bətsyuə eto nsusu əsuəə, Onanto
annlɛ bɔkɔse lə kɛnyɛ ka utsyə
əsuə. Inni nko ini. Bomu ɔlɛ əsuə
butsyə ku mi itsyise waanla nkə
batsylɔsə kuutsyuə saa. Fɛɛ ola

nkə utsyuə saa tsyi ɔwuninsə lə
ɔyɛ abua buyifo.
10 Fɛɛ Bonamute eto diyi nəmə
ebubə fe kase uyu ləəbə. Diyi
nəmfoo, lə ɔkɔɛ kɛnɛnɛnɛ eto
bɔbɔ ketsyi kato əsuə asa nnya
nkpe kato ebonya. Nya asa nnya
nkpe kato kenke looto ɛtsylɔ nya
asa nnya kenke nkpe lə kasɔ
loonya.
11 Se asa nyamfo kenke loobia
mməə, nte betidi ba eto okle ele bə
bidi? Ele bə bisiə nkpə bo diyifo
kɛnkɛ lə bifi əsuə bitə Onanto.
12 Nya lə kase binsi bənlɛ kusu
bobe itə Onanto eto diyi nəmə
bekplatsya lə dibə mlə. Diyi
nəmfoo, kato kenke looto katsylɔ,
nya ute loolonsə kato eto əsuəale
kenke ebiasə. 13 Fɛɛ boo, buunyə
bukabe kusu itə Onanto eto kɛnyɛ
ka úsyə. Kato fɔfɔ ku kasɔ fɔfɔ ka
luubə kaka kasɛyifoyifo sɔ̃ɔ̃ lɔɔkɛ
mfó kenke.
14 Nyaso, mɔ bayimi, se bífi
mi kusubebe kenke bítəkə lə diyi
nəmə əsuə esoo, bekplatsya lə
biyifo mi əsuə kɛnkɛ, kabua saa
mankɛ lə mi əsuə lə Onanto eto
ənəmi, lə bɛkɛ lɛ diyuə əsuə ku
wə. 15 Ele bə bifi kase Bona-
mute dífi dibusə útəə, fe kusu ko
útə mi nkə lə bafo mi lə binyə
buləkə fe kase bo ɔyimi lala Paulo
lɛwɔni útə mi ɛyɛ lə kobe ko
Onanto dítə wə əsuə. 16 Nyamfo
ni lesa nə waatɛyi lə wə ekue nnya
kenke waawɔni katsyese mi lə
etiki nyamfo əsuə nɛ. Asa ətsyuə
nnya waawɔni katsyese kpé ale
nyaso betidi ba lenyi ku mba
lənńyə kekleke lə mə bofokanɔ
əsuəə, eefi kasɔləkələkə ka di-
mamflɔ kətə nnya fe kase beey-
ifo lə Awɔnisa Kɛnkɛ eto nlebe
ntsyuə. Nyamfo luutə baatsylɔsə
əsuə nɛ.
17 Fɛɛ, mɔ balala, bifi biyi
nyamfo koko. Nyaso bitəkə ənə bə
babuatidi saa embɔwɛ mi bakpe
lə mə abuayifoyifo saa ku mə
esubuayɛyɛ əsuə. Manla miə
lə beta bibu lə mi bofokanɔ
əsuə! 18 Bomu bisukosə lə bebe
lə Onanto eto lefonə ku Bonamute
Yesu Kristo wə ni bo Ofomfokətə
eto bote əsuə. Wə boətə dibu idu
mɔmɔ isu manlo manlo. Ibə itə.

1 YOHANES
Yohanes Eto Kukue Tutɛ

Onanto Eto Nkpə Eto Ditiki Ni Yesu Kristo.

1 Bɔlɛ kukue komfo bɔwɔni kətə
mi, ko nyɛ lə Nkpe eto ditiki nə
nsi nkpə itsyi ta kawunsiə eto
ketsyikokɔ ke əsuə. Bɔ́nɔ etiki
itsyi lə ni əsuə nya búkənyə ni ku
bo ənəmi tsya. Sitinti ini bə búnyə
ni ku bo ənəmi nya búkətidi ni ku
bo ani tsya. 2 Se Onanto díləkə
ditiki nə ləətə nkpə le lekpelee,
búnyə wə nya búdi etiki itsyi lə wə
əsuə. Bóbe letsya lə nkpə manlo
bo nkpe lə wə, nya onkpe lə Anto
Onanto əmə ɔflɔ. Nya Onanto
díləkə wə óte bo tsya. 3 Lesa nə
búkənyə nya bɔ́nɔɔ, ni bɔnlɛ let-
sya bobe kətə mi nɛ, bə lə mi tsya
lə bibə bɛkɔ ku bo lə lɔniyifoyifo
nə əsuə bonkpe ku Anto əmə ku
wə ubi Yesu Kristo. 4 Nyaso bɔnlɛ
kukue komfo bɔwɔni kətə mi, bə
disuəyuə nə bɔnlɛ bunyəə, lə lɛflɔ
lelo.

Onanto Ni Diyənde.

5 Mɔmɔɔ, ditiki nə bɔ́nɔ but-
syiko lə wə Ubi əmə ɔflɔ nya
búfi ni bɔnlɛ letsya bobe kətə mi
ni nkə Onanto ni diyənde, nya
ketuntu saa ləmbə lə wə. 6 Nyaso
lə bɔlɛ bɔtɛyi boə buyifo bani ku
wə, fɛ busi bunsi nkpə lə ketuntu
əsuəə, nyalɛ bɔlɛ sidia bɔtɛyi lə bo
etiki ku lə bo eyifosa əsuə. 7 Fɛɛ lə
busi nkpe lə diyənde əsuə fe kase
unsi lə diyənde əsuəə, nyalɛ ete
bə busi lə lɔniyifoyifo əsuə ku bo
bayimitsyuə. Nya Yesu Kristo wə
ni wə Ubi eto kɔtɔ əflə lebua saa
lebua lə bo əsuə kúwi.

8 Lə bɔ́tɛyi boə lebua saa əmbə
lə bo əsuə, bɔ́wɛ əsuə nya
bɔnnlɛ ɔnukualɛ bɔtɛyi. 9 Fɛɛ lə
buləkə bo abua kasɔ butə Onan-
too, wɔɔyɛ lə wə kɛnyɛtsyətsyə
əsuə uyifo lesa nə lɛlɛkɛ utə bo,
wuufi bo abua ɔtsyɛ bo, uflə nnya
uwui lə bo. 10 Fɛɛ lə bɔni boə
lebua saa mbə bo lə əsuəə, nyalɛ
bútəkə Onanto sidia, nya wə ditiki
əmbə lə bo əsuə.

2

Yesu Kristo Eyifo Bo Ɔwunsəkotsyuə.

1 Mɔ bebi lala, nlɛ nyamfo
bɔwɔni katsyese mi bə lə bienyifo
lebua. Fɛɛ lə utsyuə éyifo lebuaa,
bokpé utsyuə wə ləə́ńyə lə bo
kɛnyɛ kalɛ Onanto lekpakpa kətə
bo. Wə ni Yesu Kristo wə ni ɔsɛɛ
əmə. 2 Nya Kristo kosate ni nwə
əsuə Onanto laayɛ kefi bo abua
katsyɛ bo. Inni bo mate eto ale
ete woefi katsyɛ, bomu kawunsiə
kenke eto betidi eto ale.

3 Lə butsyue Onanto eto afi ko-
too, eté bə buyi wə. 4 Lə utsyuə lə
bɔtɛyi nkə, “Nyi wə,” fɛɛ woenyifo
lə wə afi əsuəə, utsyuə əmfo eyifo
odia. Nya ɔnukualɛ saa əmbə
lə wə. 5 Fɛɛ utsyuə saa ke leet-
syue wə ditiki koto, wə lelabi itə
Onanto ni nə lɛflɔ nɛ. Bitə lə ntɛyi
mi kase boate boə buyifo bani ku
Onanto nya ni benkə, 6 utsyuə
saa ke laatɛyi nkə uyifo ɔni ku
Onanto, ele bə usiə nkpə fe kase
Yesu Kristo dísiə.

Ele Bə Siə Nkpe Lə Diyənde Ƒsuə.

7 Mɔ balala, nnya minlɛ bɔwɔni
katsyese mi enni kɔfi fɔfɔ. Bomu
kɔfi koko ko nte taa kasɔ ket-
syikokɔ ke. Kɔfi koko komfo eyifo
nko fákanɔ taa kɔ. 8 Fɛɛ kɔfi
ko minlɛ bɔwɔni kətə mi mfoo,
lə sitinti kuyifo kɔfɔfɔ itsyise ko
ɔnukualɛ yɛ lə Kristo ku mi tsya
əsuə. Itsyise ketuntu kamə lɛ bofe
nya diyənde nəmə kosate fe lɛlɛ
buyənde.

9 Nya utsyuə saa ke laatɛyi nkə
okpé lə diyənde nəmə əsuə fɛ
weekisi wə ɔyimitsyuəə, si okpé
lə ketuntu əsuə ibə ese mɔmɔ.

10 Nya utsyuə saa ke laala wə
ɔyimitsyuə, kpé lə diyənde əsuə,
nya kulesa əmbə lə wə nə luutə bə
utsyuə bamba dufə lə lebua əsuə.
11 Fɛɛ utsyuə saa wə leekisi wə
ɔyimitsyuəə, kpé lə ketuntu əsuə,
nya ɔnyɛ lə ke kəmiə. Nya unyi
kaka ɔntɔ, itsyise ketuntu kamə
ətə óba ənəmi.
12 Mɔ bebi lala, nlɛ kukue komfo
bɔwɔni kətə mi
lə bete biə ɛyɛ lə Kristo əsuəə,
Onanto éfi mi abua ɔtsyɛ
mi.
13 Antomə, mi minlɛ kukue komfo
bɔwɔni kətə nɛ
itsyise biyi Kristo wə nsi nkpə
taa kasɔ ketsyikokɔ əmə.
Nya nko əmə ke minlɛ bɔwɔni
kətə mi bakosobi nɛ it-
syise bítəkə Obuale əmə
tsya kato.
14 Nya mi, mɔ bebi lala,
nlɛ mi kukue komfo bɔwɔni
itsyise biyi Anto əmə.
Mi antomə, mi minlɛ kukue
komfo bɔwɔni kətə
itsyise biyi Kristo wə nsi nkpə
taa kasɔ ketsyikokɔ əmə.
Nya mi bakosobi, nlɛ kukue komfo
bɔwɔni kətə
itsyise bekpé əsuəale,
nya Onanto eto ditiki nəmə
nsi nkpə lə mi
nya bíkətəkə Obuale əmə
kato.
15 Biemfi lelabi bitə kawunsiə
kamfo nye kulesa nə nkpe lə ke, it-
syise utsyuə saa ke laala kawunsiə
kamfoo, anla Anto əmə. 16 Lesa
saa nə ni kawunsiə kamfo eto lele
ni fe asa bua nnya laalɛ utidi
ɔkɔɛ, asa bua nnya betidi ləənyə
nya nnya akɛ mə ɔkɔɛ ku lesa
saa nə nkpe lə kawunsiə nə əsuə
utidi laabesə əsuə katoo, nyamfo
eto kuditsyuə mentsyi Anto əmə
flɔ. Bomu nyamblɛ etsyi kawun-
siə mfo. 17 Kawunsiə kamfo ku kə
asa nnya laalɛ utidi ɔkɔɛɛ, əbə ɛlɛ
bofe. Fɛɛ nwə leeyifo lə Onanto
eto lelabi əsuəə, ebusiə nkpə lefe
saa.

Mimblɛ Kenke Yi Onanto Eto Ditiki Nəmə Kosate.

18 Mɔ bebi lala, kawunsiə kamfo
eto kalosəkɔ eboyo kalo! Nya fe
kase bátɛyi mii, bíɔnɔ biə Kristo
eto olo əmə ébubə, nya mɔmɔɔ,
Kristo eto balo kpə ébubɛ bakpe.
Nyaso buyi boə kawunsiə eto
kalosəkɔ ebɔfi. 19 Lə sitintii, be-
tidi bamfo əmbə lə bo ditsyukpa
nəmfo əsuə, nyaso bábɔ bo lə nti
nɛ. Lə bo betidi kosate benii, eni
besi bakpé lə bo nti. Fɛɛ mə budu
lə bo nti lɛ bote nkə mə nti eto
kuutsyuə menyifo bo ole.

20 Fɛ mii, Kristo éfi Lɛwɔnɔ
Kɛnkɛ nəmə ókpé mi lə əsuə, nya
mimblɛ kenke nyi ɔnukualɛ eto
ditiki nəmə. 21 Inni lə kase binnyi
ɔnukualɛ əmə eso minlɛ Ditiki Sɛɛ
nəmfo bɔwɔni katsyese mi, bomu
se binyi ni eso. Nya binyi tsya biə
sidia saa eni Ditiki Sɛɛ nəmə.

22 Nya owoe ni odia əmə? Odia
əmə ni nwə lɛni nkə Yesu eni Nwə
Onanto Lékpo Ɔhile Utsyə. Utidi
əmfo eto okle tututu ni Kristo eto
olo nɛ. Nya wə ni nwə lɛni Onanto
ku wə Ubi əmə nɛ. 23 Itsyise nwə
ke lɛni Ubi əmfo áni Anto əmə
tsya. Nwə ke léfo Ubi əmə ɔ́nɔɔ,
áfo Anto əmə tsya.

24 Bebe kukɔnɔ biə ditiki nə
béfo idu taa kasɔ ketsyikokɔ eyo
mɔmɔɔ, edufə mi lə akɔɛsi kenke.
Nya lə bɛlɛ nnya kukɔnɔɔ, nyalɛ
biusiə nkpə lə Ubi əmə ku Anto
əmə eto lɔniyifoyifo əsuə lefe saa.
25 Nya nkpə manlo bomfo ni kɛnyɛ
ka Kristo dítsyə nkə wuufi utə bo
nɛ.

26 Nlɛ nyamfo bɔwɔni kətə mi
itsyi lə betidi ba loola bə baawɛ mi
bakpé eso. 27 Fɛ mimii, Kristo eto
Lɛwɔnɔ nə ókpo lə mi əsuəə, áfo
disiə lə mi əsuə kenke. Lə nyasoo,
yensife bə kuutsyuə saa lə usi ote
mi kulesa bio. Itsyise wə Lɛwɔnɔ
nəmə aate mi lesa saa. Nya asa
nnya diate eyifo ɔnukualɛ nya
sidia saa ləmbə nnya əsuə. Nyaso
bitsyue koto lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə

léte mi lə bisiə lə lɔniyifoyifo ku
Kristo əsuə.
28 Nko ini nɛ, mɔ bebi lala,
biyifo lɔni ku Kristo bə lə lefe nə
ɔɔbɔ ubəə, biofo bɔbɔ kəńyə lə wə
ənəmi ku utu wuee kofanimante
lə Diyi nəmə əsuə. 29 Lə biyi biə
Kristo eyifo ɔsɛɛ, ele bə befo bɛnɔ
biə utsyuə saa wə leeyifo asa lə
kusu sɛɛ əsuə, eyifo Onanto eto
ubi.

3

Buyifo Onanto Eto Bebi.

1 Bebe kase sɔ̃ɔ̃ Anto Onanto
laala bomba léfo Yesu bɔ́nɔɔ.
Nyaso waakpadi bo nkə wə bebi
nɛ. Nya boyifo Onanto eto bebi
sitinti. Nnya eso kawunsiə eto
betidi lenyi bo ni bənkə, benyi
Onanto. 2 Mɔ bayimi lala, mɔmɔɔ,
buyifo Onanto eto bebi. Fɛɛ betidi
ba eto okle buubə bofiani, Onanto
mənləkə óte bo tɔ. Fɛɛ buyi buə
lefe nə Kristo luubəə, buutsyə fe
wə ke seka. Itsyise buunyə wə
fe kase unte sitinti. 3 Nya ut-
syuə saa ke nkpe kusubebe komfo
lə Kristo əsuəə, aalɔ wə əsuə
kətsyəsə kɛnkɛ fe kase Kristo tsya
diyifo kɛnkɛ.
4 Utsyuə saa ke leeyifo lebua,
aata Onanto eto kɔfi kebu. It-
syise lebua eyifo Onanto eto kɔfi
bota kebu. 5 Nya biyi biə bubə
Kristo díbə nkə lə uləkə bo ut-
syiko lə lebuayifoyifo əsuə. Nya
wəə, lebua saa əmbə lə wə əsuə.
6 Nyaso utsyuə saa ke nsi nkpə
lə Kristo əsuəə, ənsiə nkpə keyifo
lebua. Fɛɛ utsyuə saa ke ləəsiə
nkpə keyifo lebua, lə bote nkə
wənnyə tɔ Kristo, nya taa mɔmɔ
kulaa tsya wante wə tɔ.
7 Mɔ bebi lalaa, biəntə lə kuut-
syuə saa lə ɔwɛ mi okpé. Utsyuə
saa ke leeyifo asa lə kusu sɛɛ
əsuəə, wə ni ɔsɛɛ fe kase Kristo
diyifo ɔsɛɛ nɛ. 8 Utsyuə saa ke nsi
nkpə lə lebua əsuəə, eyifo Obon-
sam eto ole. Itsyise Obonsam
éyifo lebua taa kasɔ ketsyikokɔ
kamə ke. Nyamfo eso Onanto
eto Ubi díbə kawunsiə nɛ nkə lə
obiasə Obonsam eto eyifosa bua
nyamə.
9 Utsyuə saa ke ni Onanto eto
ubii, ənsiə nkpə keyifo lebua.
Itsyise Onanto eto ditsyəbi kpé
lə wə. Wəmbofo busiə keyifo
lebua se Onanto ni wə Anto eso.
10 Letekɛkɛ nə nkpe lə Onanto
eto bebi ku Obonsam eto bebi nti
ni bə, utsyuə saa wə ke leenyifo
kasɛɛ nye waanla wə ɔyimitsyuəə,
eni Onanto eto ubi.

Bela Bətsyuə.

11 Kɛnyɛ ka bɛnɔ taa kasɔ ket-
syikokɔ ni bənkə, ele bə bola
bətsyuə. 12 Yanle bə butsyə fe
Kain, nwə didi Obonsam eto ubi,
nya ólo wə ɔyimisani. Nya beso
Kain lelo wə? Ólo wə itsyise wə
Kain eto eyifosa mányɛ lə kusu sɛɛ
əsuə nya wə ɔyimisani eto eyifosa
áyɛ lə kusu sɛɛ əsuə eso.
13 Nyaso, mɔ bayimi, yenyifo mi
naa lə kawunsiə eto betidi ekisi
mi. 14 Buyi boə bɔ́bɔ lə ukpe
kəmiə bubə busi lə nkpə əsuə.
Buyi nko itsyise boala bo bayim-
itsyuə. Utsyuə saa wə laanla wə
ɔyimitsyuə si nkpə lə ukpe eto
əsuəale kəmiə. 15 Utsyuə saa
ke leekisi wə ɔyimitsyuə, uyifo
uwudifɔ. Nya mi kosate yi biə
uwudifɔ saa əmbə nkpə manlo lə
wə.
16 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, nya
bunyi lesa nə ni lelabi nɛ, nya
nnya ni bə Kristo éfi wə nkpə útə
lə bo disi. Nyaso ele bə bo tsya
fi bo nkpə butə lə bo bayimitsyuə
eto disi. 17 Lə utsyuə wə nkpe
kɔnikalende ənyə nkə lesa ahiã
wə ɔyimitsyuə fɛ wánwunsəko wə
bomu útsyi kama ókpé wəə, ntsyə
woofo bɔtɛyi nkə woala Onanto?
18 Mɔ bebi lala, biəntə lə buləkə
lelabi bote lə kɛnyɛ fufu eto etiki
əsuə ete. Bomu bitə lə ɛyɛ
lə bətsyuə bɔwunsəko lə sitinti
əsuə. 19 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə,

boote boə buyifo ɔnukualɛ əmə eto bale, nya buunyə kənyəkɔ lə Onanto eto ənəmi. 20 Lə bo akɔɛsi alo bo dikpi kulaa tsyaa, buyi boə Onanto amɔ oso bo akɔɛsi, nya unyi lesa saa.

21 Nyaso, mɔ bayimi lala, lə bo akɔɛsi manlo bo dikpii, bokpe kənyəkɔ ku nkɛale lə Onanto eto ənəmi. 22 Boafo lesa nə boatɔ ketsyiko lə wə ɔflɔ itsyise boetsyue wə afi nyamə koto nya boeyifo lə wə lelabi əsuə. 23 Kɔfi ko ókpe bo ni nkə bofo wə ubi Yesu Kristo bɔnɔ lə bola bətsyuə fe kase Kristo lɛtɔ utsyiko bo ɔflɔ. 24 Utsyuə saa ke leetsyue Onanto eto kɔfi koto əsiə nkpə lə lɔniyifoyifo əsuə ku Onanto, nya Onanto tsya ləəsiəko wə. Nya lə Lɛwɔnɔ nə Onanto dífi útə bo esoo, buyi boə Onanto si ko bo.

4

Beto Lɛwɔnɔ Saa Bebe.

1 Mɔ bayimi lala, biamfo utsyuə saa wə laatɛyi nkə Onanto eto Lɛwɔnɔ si lə wə bɛnɔ. Bomu beto mə bebe lə bete lə lɛwɔnɔ nəmə etsyi Onanto ɔflɔ. Itsyise bidia, bidia eto bənyɛləkətidi éboba bákpo lə kawunsiə eto kalebe saa. 2 Nya kase fɔɔyɛ ate lə lɛwɔnɔ nəmə etsyi Onanto ɔflɔ ni bə utsyuə saa laatɛyi nkə Yesu Kristo əbə kawunsiə fe utidinini, kpé Lɛwɔnɔ nə ditsyi Onanto ɔflɔ. 3 Fɛɛ utsyuə saa ke dímamfo ɔ́nɔ nkə Yesu əbə kawunsiə kamfo fe utidininii, eto lɛwɔnɔ mentsyi Onanto ɔflɔ. Lɛwɔnɔ nə nkpe wə lə əsuə eyifo Kristo eto olo eto lɛwɔnɔ. Bɛnɔ biə lɛwɔnɔ nəmə ebubə. Nya mɔmɔɔ, díubə lekpé lə kawunsiə mfo koko.

4 Fɛɛ, mɔ bebi lala, biyifo Onanto eto bale nya bítəkə bidiabidia eto bənyɛləkətidi kato itsyise Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ nə nkpe lə mii, kpé kɛnyɛale leso mba ni kawunsiə mfo eto betidi eto lɛwɔnɔ. 5 Se ini kawunsiə mfo betsyi esoo, kawunsiə mfo eto asa əsuə ete beedi etiki ketsyiko, nya mba ditsyi kawunsiə mfo leetsyue mə koto. 6 Fɛ boo, Onanto eto bale buni. Utsyuə saa wə nyi Onantoo, eetsyue bo ditiki koto, nya nwə ke leni Onanto eto olee, entsyue bo koto. Nyamfo ni kase boənyə kətsyə lekpoo, Lɛwɔnɔ nə ni ɔnukualɛ eto lele ku nə ni bidiabidia eto lele.

Nyamfo Ləələkə Onanto Eto Lelabi Kate Nɛ.

7 Mɔ bayimi lala, bitə lə bola bətsyuə. Itsyise lelabi etsyi Onanto ɔflɔ. Nya utsyuə saa wə laala utidii, eyifo Onanto eto ubi, nya unyi Onanto tsya. 8 Nya utsyuə saa ke laanla betidii, enyi Onanto. Itsyise Onanto eyifo lelabi. 9 Kusu ko Onanto lɛyɛ úləkə wə lelabi ote bo ni bə ótsyese wə Ubi lala ɔni əmə kplo lə kawunsiə, bə ɛyɛ lə wə əsuəə, lə bunyə nkpə manlo. 10 Ɛyɛ lə nyamfo əsuəə, nya bóte lesa nə ko ni lelabi nɛ. Inni lə kase boala Onanto bomu bə waala bo nya ótsyese wə Ubi nkə lə ɛyɛ wə əsuəə, lə ufi bo abua batsyɛ bo.

11 Bayimi lala, lə mmə ni kase Onanto léla boo, nyalɛ ele bə bola bo bətsyuə. 12 Kuutsyuə mənyə tɔ Onanto unyə. Fɛɛ lə boala bətsyuəə, Onanto eyifo ɔni ku bo, nya ɔflɔsə wə lelabi lə bo əsuə.

13 Buyi sitinti boə bokpé lə Onanto əsuə nya wuutsya nkpe lə bo, itsyise úfi wə Lɛwɔnɔ útə bo. 14 Búnyə nya búfi nnya bóbe letsya butə bətidi bamba boə Onanto átsyese wə Ubi nkə lə ubə ofiani Ofomfokətə itə kawunsiə kenke. 15 Lə utsyuə ələkə ote nkə Yesu eyifo Onanto eto Ubii, ete bə Onanto kpé wə əsuə nya wuutsya nkpe lə Onanto əsuə. 16 Nya bunyi nya bófo lelabi nə Onanto dífi útə bo bɔ́nɔ. Onanto eyifo lelabi, nya nwə nsi nkpə lə lelabi əsuəə, si nkpə lə lɔniyifoyifo əsuə

ku Onanto nya Onanto tsya nsi
nkpə lə lɔniyifoyifo əsuə ku bo.
17 Nyamfo eso ele bə lelabi flɔ lə
bofo əsuə, bə lə bofo buńyə kek-
leke lə Lekpoyi Fɛfɛ nəmə əsuə,
itsyise bo nkpəsiəsiə lə kawun-
siə mfo akateko Kristo eto nle.
18 Sikpitete saa əmbə lə lelabi
əsuə. Bomu lelabi nə lɛflɔ aala
sikpitete katsyese kama. Nyaso
nwə laate asa sikpi eto lelabi
mamflɔ lelo, itsyise sikpitete ku
kotonənə ayɛnko bətsyuə.

19 Boala Onanto itsyise wə leka
bo bola. 20 Lə utsyuə aatɛyi
nkə waala Onanto fɛ weekisi wə
ɔyimitsyuə, odia uni. Itsyise ut-
syuə saa wə laanla wə ɔyimitsyuə
wə wəənyə ku ənəmi, ntsyə woofo
Onanto wə wəənnyə ku ənəmi
bola? 21 Kɔfi ko Kristo dítə bo ni
nkə, utsyuə saa ke laala Onanto,
ele bə ola wə ɔyimitsyuə tsya.

5

Bo Bofokanɔ Ǝtəkə Kawunsiə Kato.

1 Betidi ba kenke lefo banɔ
bə Yesu ni Nwə Onanto Lékpo
Ɔhile Utsyəə, eyifo Onanto eto
bebi. Nya utsyuə saa ke laala
antoo, ala wə ubi tsya. 2 Nyaso
lə boala Onanto nya boeyifo lə
wə afi əsuəə, eté bo boə boala
Onanto eto bebi tsya. 3 Lə buyifo
lə Onanto eto afi əsuəə, ete bə
boala wə. Onanto eto afi əsuə
buyifoo, enni lesa nə nso ale bɔkɛ.
4 Itsyise utsyuə saa wə ni Onanto
eto ubi, ətəkə kawunsiə kamfo
kato. Nya boafo nyamfo buyifo
ɛyɛ lə bofokanɔ əsuə. 5 Nya owoe
loofo kawunsiə kato butəkə? Nwə
hã te léfo ɔnɔ́ nkə Yesu ni Onanto
eto ubi.

Adansiɛdidi Lə Yesu Ǝsuə.

6 Yesu Kristo ni utidi wə díbə
kawunsiə lə ntu ku kɔtɔ əsuə,
nya ntu ɛyɛ lə ntufləsəfləsə eto
lekpa əsuə ku kɔtɔ ɛyɛ lə wə ukpe
əsuə. Wəəmbə lə ntu mate əsuə,
bomu lə ntu ku kɔtɔ əsuə. Nya
Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ kosate lɛ adansiɛ
budi kate nkə nyamfo eyifo sit-
inti, itsyise Lɛwɔnɔ nəmə eyifo
ɔnukualɛ. 7 Badansiɛ itsyə nkpe.
8 Mə ni Lɛwɔnɔ nəmə, ntu bomə
ku kɔtɔ komə. Nya mə itsyə bamə
lɛ adansiɛ ani budi. 9 Bofo utidi
eto adansiɛ bɔnɔ, fɛɛ Onanto eto
adansiɛ kpé kɛnyɛale kaso, nya
wə dídi adansiɛ nyamfo itsyi lə wə
Ubi əsuə. 10 Nyaso utidi wə ke
lefo Onanto eto Ubi ɔnɔɔ, waafo
asa nnya Onanto lɛtɛyi itsyi lə
wə Ubi əsuə ɔnɔ. Fɛɛ utidi wə
ke dímamfo Onanto ɔ́nɔɔ, əənyə
Onanto fe odia etsyise wámfo
sedansiɛ sia údi lə wə Ubi əsuə
ɔ́nɔ 11 Nnya ɔ́tɛyi ni nkə, útə bo
nkpə bo ləmbə kalosəkɔ ɛyɛ lə wə
Ubi əsuə. 12 Utsyuə saa wə léfo
Onanto eto Ubi ɔ́nɔ, nkpə bomfo
éboka mi kɔni nkoko. Fɛɛ utsyuə
saa wə dímamfo Ubi əmə ɔ́nɔɔ,
embə nkpə bomfo.

Akpe Nkpe Bo Lembolo Kulefe.

13 Nlɛ kukue komfo bɔwɔnɔ
kətə mimba léfo Onanto eto Ubi
əmə bɛnɔ lə bete biə nkpə manlo
éboka mi kɔni. 14 Boakpé utu, kefi
ənə kətəkə lə Onantoo əsuə boə lə
bɔtɔ wə lesaatsyuə ɛyɛ lə wə lelabi
əsuəə, woanɔ nnya. 15 Waanɔ lefe
nə ke bɔtɔ wə asa, nya se bunyi
nko esoo, buyi tsya boə wəətə bo
lesa nə bɔtɔ wə.

16 Lə utsyuə ənyə wə ɔyimitsyuə
ɔnlɛ lebua ditsyue nə ləənnə ukpe
kaboko buyifoo, ele bə oto ola
utə Onanto wə luutə wə nkpə.
Mba leeyifo lebua nə ləənnə ukpe
kaboko eto etiki ni nyamfo nɛ. Fɛɛ
lebua ditsyuə kpe nə ləənə ukpe
kaboko. Inni lebua nəmfo eto okle
eto disi minlɛ miə bato ola. 17 Lesa
saa nə lanyɛ lə kusu əsuə buyifo
eyifo lebua, fɛɛ abua ətsyuə kpé
nya ləənnə utidi kakpe lə ukpe
əsuə.

18 Buyi boə utsyuə saa ke ni
Onanto eto ubii, enyifo lebua, it-
syise Onanto eto Ubi əmə aabe wə,

nya obuale əmə amfo wə kabua
saa buyifo.
19 Buyi boə Onanto eto bale
buni, fɛɛ kawunsiə kenke kpé
lə obuale əmə eto əsuəale kalɔ.
20 Buyi boə Onanto eto Ubi əbə,
nya útə bɔ́nɔ asa kasɔ nya lə bote
Onanto tinti əmə. Busi nkpə lə
lɔniyifoyifo ku wə ni sitinti ku
wə Ubi Yesu Kristo. Nwəmfo ni
Onanto tinti əmə, ləətə bo nkpə
manlo nɛ.
21 Nyaso, mɔ bebi lala, biləkə mi
əsuə bitsyiko lə bəfiə eto keditətə
əsuə.

2 YOHANES
Yohanes Eto Kukue Nuəfə

1 Kukue komfo etsyi mi
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto
uninə ɔflɔ kutə fə usio wə Onanto
díləkə útə wə əsuə ku wə bebi ba
maala tinti. Enni mɔ maate laala
mi, bomu ku mba tã nyi ɔnukualɛ
eto ditiki nəmə laala mi sitinti.
2 Itsyise ɔnukualɛ eto ditiki nəmə
eyi bo lə əsuə nya diɔkɛ lə bo isu
ese manlo.
3 Boanto Onanto əmə ku Yesu
Kristo, Anto eto Ubi əmə lə bənə
bo kafo nya lə bənyə bo kaminsə,
bətə bo diyuə, bo mba laala bo
bətsyuə lə ɔnukualɛ nəmə əsuə.

Bitəkəko Kristo Eto Asatete Kama.

4 Iyifo mɛ disuəyuə tinti se
mínyə miə fə bebi bətsyuə si nkpə
lə ɔnukualɛ əmə əsuə fe kase Anto
əmə lɛtɔ utsyiko bo ɔflɔ. 5 Mmə
eso minlɛ kukue komfo bɔwɔni
katsyese mi, Ambe Ububutidi, bə
bola bətsyuə. Nyamfo enni kɔfi
fɔfɔ minlɛ bɔwɔni kətə mi, bomu
iyifo kɔfi ko bófo itsyi taa kasɔ
ketsyikokɔ ke. 6 Lelabi eto asa
nnya minlɛ mi bɔtɛyi ni nkə ele
bə buyifo lə Onanto eto kɔfi əsuə.
Nya kɔfi komfo, fe kase mimblɛ
kenke lɛnɔ idu taa kasɔ ketsyikokɔ
ni bənkə, mimblɛ siə lelabi əsuə
ku mi bətsyuə.
7 Betidi ba laawɛ betidi kpə
ébɔbɔ batsyilama kawunsiə. Mə
ni betidi ba laatɛyi bənkə Yesu
Kristo məmbə kawunsiə mfo fe
utidinini seka. Nwə laawɛ betidi
əmə, eyifo Kristo eto olo. 8 Nyaso
bebe mi əsuə kukɔnɔ bə nnya
bekplatsya bɛnlɛ kusu bobe kətəə,
manya, bomu bə lə binyə nnya
kayofofo ka lɛflɔ.
9 Utsyuə saa ke dímanlɛ Kristo
eto asatete nyamə lə kɔni bomu
óté asa bambaa, Onanto ensiko
wə. Fɛɛ utsyuə saa ke lɛlɛ Kristo
eto asatete lə kɔni, Anto əmə ku
Ubi əmə tsya si ko wə. 10 Nyamfo
esoo, lə utsyuə əbə mi ɔflɔ nya
ɔnnlɛ asateete nyamfo lə kɔnii,
biamfo wə lə mi ayo, nya biəntə
wə diyuə eto edufə. 11 Itsyise
utsyuə saa wə loofo wə utə wə
diyuə eto edufəə, éyifo ani ku wə
lə wə asa buayifoyifo əsuə.

Yohanes Ákla Mə.

12 Nkpe asa kpe nya ele bə ntɛyi
mi, fɛɛ manla miə lə nwɔni nya
lə kukue əsuə ntsyese mi. Bomu
nlɛ kusu bɔbɛbɛ bə lə mbə mi ɔflɔ
lə budi etiki ənəmi ku ənəmi butə
bətsyuə bə lə bo disuəyuə nəmə lə
lɛflɔ.
13 Fə ɔyimisio wə tsya Onanto
díləkə eto bebi bə bəəsiəsə fə
kukɔnɔ.

3 YOHANES
Yohanes Eto Kukue Tsyəfə

1 Ɔyɛtsyuə lala Gaio, mɔ
bafokanɔfɔ eto uninə nlɛ kukue
komfo bɔwɔni kətə fə. Maala fə
lə sitinti eto ditiki nəmə əsuə.
2 Mɔ ɔyɛtsyuə lala, nlɛ ola
boto miə lə lesa saa lə lɛlɛkɛ
ditə fə nya lə akɛ əsuəale. Nyi
miə ite fe kase fəńyə kekleke lə
lɛwɔnɔ əsuə. 3 Nnyə disuəyuə
tinti se bafokanɔfɔ eto bayimit-
syuə díbə bátɛyi mɛ kase fanlɛ
ɔnukualɛtiki nəmə kekleke lə kɔni
fe kase fálɛ ni kɔ seka ke. 4 Se
mínɔ bə mɔ bebi lɛ nkpə busiə
lə ɔnukualɛtiki nəmə eto kusu
əsuəə, nnyə disuəyuə tinti.

Bafokanɔfɔ Átɛsə Gaio.

5 Mɔ ɔyɛtsyuə lala, eyifo nwə
leeyifo kasɛyifo kətə fə bayimi
bafokanɔfɔ tsyuə, lə bafɔ beni
kulaa tsya. 6 Bəbə bátɛyi
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa mfo
kase fala mə. Nyaso nlɛ fə
lekpakpa lə awunsəko mə lə bakɛ
mə asa nnya loofe itə mə fe kase
ińyə itə Onanto eto keyifo bə lə
besukosə mə kusu ko banyɛ sɛtɔ.
7 Itsyise bətsyə kasɔ mə kusu bɔyɛ
kafe lə Kristo eto keyifo əsuə nya
bámfo bɔwunsəko saa betsyiko lə
mba lenni bafokanɔfɔ ɔflɔ. 8 Mmə
eso ele bə bafokanɔfɔ wunsəko
betidi bamfo eto okle. Nyamfo
loote bə buyifo bani ku mə lə
keyifo kətə Kristo eto Ditiki Sɛɛ
nəmə əsuə.

Yohanes Edi Etiki Itsyi Lə Diotrefo Ku Demetrio Esuə.

9 Nwɔni kukuə kutsyuə ntsyese
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa nəmə,
fɛɛ Diotrefo wə léla nkə weedi
mə ɔtɔnkpe mfó anla nkə wetsyue
lesa nə maatɛyi koto. 10 Lə mbəə,
muuləkə lesa saa nə úyifo nte, asa
bua nnya ɔnlɛ bɔtɛyi lə bo əsuə
ku bidia bia waatɛyi. Fɛɛ nyamfo
mənsiə tɔ, wəəmbofo bayimi ba
ni bafokanɔfɔ ku kafo faa lə bəbə
mfó. Nya weeti mba laala bə
baafo mə kusu nya waala nkə
waala mə uləkə lə bafokanɔfɔ eto
ditsyukpa nəmə nti.
11 Mɔ ɔyɛtsyuə lala, məntəkəko
lebuayifoyifo kama. Bomu təkəko
kasɛyifoyifo kama. Utsyuə saa wə
leeyifo kasɛɛ eyifo Onanto eto ole.
Fɛɛ nwə leeyifo asa buaa, mánte
tɔ Onanto.
12 Utsyuə saa eedi etiki sɛɛ ket-
syiko lə Demetrio əsuə. Nya
ɔnukualɛ əmə kosate eedi etiki sɛɛ
ketsyiko lə wə əsuə. Bo əmə tsya
lɛ adansiɛ budi lə wə əsuə, nya eyi
fə lesa nə boatɛyi eyifo ɔnukualɛ.

Yohanes Ákla Mə.

13 Asa kpə kpe ele bə ntɛyi fə, fɛɛ
manla miə maawɔni nnya ntsyese
fə. 14 Bomu nla miə məəbə fə
ɔflɔ lə lefe kliminti əsuə nya lə
budi etiki butə bətsyuə ənəmi ku
ənəmi.
15 Diyuə lə disiənko fə. Fə
bayimitsyuə lə mfo kenke bə
bəəsiəsə fə kukɔnɔ. Məəsiəsə
bayimitsyuə saa kukɔnɔ.

YUDA
Kukue Ko Yuda Lɛwɔni

1 Kukue komfo etsyi mɔ, Yuda,
wə ni Yesu Kristo eto ɔtɔyɛ
ku Yakobo eto ɔyimisani ɔflɔ,
itə mba Onanto lékpadi ba
nsi nkpə lə Anto Onanto eto
lelabi ku Bonamute Yesu Kristo
eto bobe əsuə. 2 Onanto eto
kaminsənyənyə, diyuə ku lelabi
lə disiəko mi kenke, lebé lekpe lə
mi əsuə.

Bulə Ebutu Bidiabidia Eto Bateasa.

3 Mɔ bayimitsyuə lala, iyifo
mɔ lelabi kekleke miə eni nwɔni
kukue ntə mi itsyi lə kase Onanto
léfo bomblɛ lə nkpə əsuə. Fɛɛ
nsusu bamba esi búbə mɛ nkə
efe bə nwɔni kukue komfo ntə mi
mlə lə mfi nkpe mi nkɛale bə lə
beta bofokanɔ eto kusu komə disi
kekleke. Bofokanɔ bo Onanto dífi
útə wə betidi lɔni kplo. 4 Itsyise
betidi bətsyuə ba laante Onanto
sikpi ábiɔ bédufə lə mi nti, betidi
ba laatsyi Onanto eto lefonə nəmə
kawunisə, bə lə ekate itə mə nkpə
bua bo bensi əsuə. Betidi bamfo
áni bo Okankplɛ ɔni kplo əmə
Yesu Kristo wə ni Bonamute. Lefe
kpə nə díbə lefe məə, Awɔnisa
Kɛnkɛ átɛyi itsyə dikpilolo nə
bákafo ɛyɛ lə mə asa buayifoyifo
əsuə.

5 Ite bə biyi nyamfo kenke tsyaa,
nsi nla miə meedi mi etiki itsyi
lə lefe nə Onanto díləkə Israelfɔ
utsyiko Egipte eto kasɔ əsuə, nya
ɔ́tsylɔsə mba dímamfo wə bánɔ
kenke. 6 Bekloma biə Onanto eto
batɔnkpe ba dímankɛ lə əsuəale
nnya bətə mə kalɔɔ, nya báni mə
nsiəkɔ bo Onanto dítə mə, nya
ókle mə lə amana əsuə óto ókpe
lə ketuntu kamə kəmiə kaka úfi
mə útsyə isu eyo Diyi Kplɛ Fɛfɛ nɛ
əsuə boolo mə dikpi. 7 Bekloma
Sodom ku Gomora ku kəmə ka
letsyilama mfó əsuə, ba eto betidi
díyifo fe batɔnkpe ba dísiə nkpe
bua seka ku lə sɛsɔnɔdi eto nkpe-
siəsiə əsuə. Lə nnya esoo, Onanto
dífi ute manlo ótonsə mə bə lə
iyifo kotonənə eto buləkə kate eto
ditsyəbi.

8 Nkomə ke betidi bamə mfo
ləənyə kələkəkate bo lətə beeyifo
lebua kəńyə lə mə əsuə eto sinə
kula tsya əsuə. Bəəńyə lə Onanto
eto əsuəale əsuə nya beedi etiki
kəńyə lə kato eto asa nnya nkpé
dibu əsuə. 9 Kato eto Ɔtɔnkpe
Ninə Mikael kula tsya ményifo
nko. Lə lefe nə wə ku Obonsam
lékpe dinyəfi lə futsyə loofo Moses
eto ɔkɔ əsuəə, Mikael méntsyue
Obonsam kɛnyɛ ku aka. Bomu
ɔ́tɛyi nkə, “Bonamute lə uyənki
okpe fə!” 10 Fɛɛ betidi bamfo eto
oklee, lesa nə ke eto kasɔ bannɔ
koo, baaka nya beekudi katsyese.
Nya asa nnya benyi ɛyɛ lə kolebe
əsuə fe kase bebuki tsya nyi sekaa,
nnya ni lesa nə tututu laatsylɔsə
mə nə.

11 Mbɔbuɛ itə mə! Itsyise kusu
ko əsuə Kain lɛyɛɛ, ko əsuə ke mə
tsya lɛyɛ nɛ. Lə atabi esoo, mə
tsya lə kənənsɛ əsuə áyɛ lə kusu
bua fe Balam ke, bátaka bəńyə
lə Onanto əsuə nya bátsylɔsɛ mə
fe Kora seka ke. 12 Lə betsya lə
lɔniyifoyifo əsuə biə biedi Bona-
mute eto didisaa, mə afanisa yi-
foyifo aabiasə mi botsya bomə.
Baate əsuə nya beedi kemi lə
kase ke baala əsuə. Mə əsuə eto
lɛlɛkəsə hã ete baabɛbɛ. Bete fe
asɔmiloku nnya laanni ɔsɔmi nya
ufiebi laasɔ nnya ketsyi kedunko.
Nya beyifo fe eyi nnya laannwɔ
lə nnya lɛwɔfe, nnya díyifo fe
béku ku keyudu bákpo lə kasɔ
nya nyamblɛ kenke díkpə ékoe.
Nya bente fe befandebi bia nlɛ
botsyilama bia Onanto lɛlɔ kalebe
útsyə útə lə ketuntu eto ketuntu
əsuə itə lefe manlo. 13 Beyifo fe
ufiebi wə laasɔ lə lekpo əsuə nnya
yəətə mə afanisayifoyifo laakpɔ

kabe kato fe lekpo eto efukpɔkpɔ
seka.
14 Betidi bamfo əsuə Henok wə
ni Adam eto kafo kuansele eto
ubilele dídi etiki ɔ́tɛyɛ útsyə nkə,
“Bonamute ku wə batɔnkpe kɛnkɛ
akpi akpi ebubə. 15 Nya ookponko
betidi ba kenke lekpo. Ookponko
betidi ba leentsyue koto lə asa bua
nnya kenke béyifo ku lə etiki bua
nnya betidi ba leentsyue wə koto
mfo dídi bəńyə lə Onanto əsuə
tsya eso.” 16 Betidi bamfo eedi
etiki kawɔnɔnɔ kalo betidi bamba
dikpi. Beefi nsusu lə asa bua əsuə
lə betidi əsuə nya bəətəko mə
kosate et alasa bua əsuə, kabesə
əsuə kato nya beedi etiki ku kɛnyɛ
minimini kawɛ betidi bə lə bayɛ
lə nnya əsuə bəənyə lesa nə banlɛ
bɔbɛbɛ.

Bifi Mi Ǝsuə Bitəkə Lə Kristo Ǝsuə.

17 Fɛɛ mɔ bayimi, bekloma etiki
nnya Bonamute Yesu Kristo eto
batɔnkpe lɛtɛyi mi lə lefe nə léfe
mmə. 18 Bátɛyi bənkə, “Lə eyi
fɛfɛ əsuəə, betidi ebɔbɔ bəbə bedi
etiki bəkəmə mi nya booyifo lesa
saa nə baala lə Onanto membuk-
abe əsuə.” 19 Mə ni betidi ba
laakpe kəsənsə lə betidi nti, ba ini
mə əsuə eto lɛlɛkɛsə ete baabɛbɛ,
nya Onanto eto Lɛwɔnɔ ləmbə lə
mə əsuə.
20 Fɛɛ mi, mɔ bayimii, bifi mi
əsuə bitəkə lə əsuəale muəmuə
lə mi bofokanɔ kɛnkɛ əsuə. Beto
ola bɛyɛnko lə Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ eto
əsuəale əsuə. 21 Bifi mi əsuə
bekpe lə Onanto eto lelabi əsuə
lə lefe nə bɛnlɛ kusu bobe bə
Bonamute Yesu Kristo ebunyə mi
kaminsə utə mi nkpə manlo.
22 Lə nyamfo esoo, binyə mba
eto bofokanɔ diməmuə tɔ ale
kaminsə. 23 Bətsyuə ba nlɛ
budufə lə ute əsuəə, binə mə
biləkə, nya bətsyuə tsyaa, binyə
mə kaminsə, tsya fɛɛ lə sikpitete
əsuə. Nya bikisi mə ditsyəbi bua
nə nte fe əsuə eto bikəlɛlɛ bia diyi
ku asinsa nnya loofo mi bobiasə.

Maato Ola Kətə Onanto Lə Mi Disi.

24 Nya wə nwə loofo mi bɔkɔbe
kalɛ lə wə ani nya biemutusə
bidu bɛnɔɔ, lə uyifo mi kɛnkɛ
bə kabua saa mankɛ mi lə əsuə,
lə binyə disuəyuə lə bisu bɛbɔ
lə wə diyənde nəmə eto ənəmi.
25 Wə ni Onanto ɔni kplo wə
ni bo Ofomfokətə ɛyɛ lə Bona-
mute Yesu Kristo əsuəə, diyənde,
sɛkplɛ, lɛmɔ ku əsuəale itə wə
idu lə lefe nə léfe, ku mɔmɔ isu
manlo! Ibə itə.

ƎIƎƎKƎ KATE
Yohanes Eto Kələkə Kate Eto Kukue

1 Kukue komfo eto asa eyifo asa
nnya Onanto dítə nkə Yesu Kristo
ləkə ote beyifoyifo lə nnya ləəbə
bubə lə lefe kliminti əsuə. Kristo
ətə Yohanes wə ni wə uyifoyifo
áte nyamfo lə lefe nə ótsyese
Onanto eto ɔtɔnkpe wə ɔflɔ. 2 Nya
Yohanes lɛtɛyi asa nnya kenke
únyə. Nyə nyamfo ni kɛnyɛ ka
ditsyi Onanto ɔflɔ ku ɔnukualɛ
eto ditiki nə Yesu Kristo díləkə
óte. 3 Disuəyuə itə nwə lookla
kukue komfo, nya disuəyuə itə
betidi ba tsya lɔɔnɔ Onanto eto
katɛyikətsyə eto etiki nyamfo nya
bootsyue asa nnya báwɔni bákpe
lə kukue komfo koto. Itsyise lefe
nə əsuə asa nyamfo luubə ebɔfi.

Yohanes Ǝsiəsə Bafokanɔfɔ Eto Etsyukpa Akuanse Nya Nkpe Lə Asia Eto Lekpake Mfó.

4 Mɔ Yohanes uni lɛwɔni kukue
komfo minlɛ mi bafokanɔfɔ eto
etsyukpa akuanse nnya nkpe lə
Asia eto lekpake nəmfo botsyese.

Lefonə ku diyuə nə ditsyi
Onanto wə nsi nkpə mɔmɔ,
wə dísiə taa kasɔ ketsyikokɔ,
wə nsi nlɛ bubə, lə usiəko mi
lefe nə kenke. Nko ke awɔnɔ
akuanse nnya ńyə lə Onanto eto
lekankpomɛ eto ənəmi 5 ku Yesu
Kristo wə ni ɔnukualɛ odansiɛnyə
wə ni nwə Onanto létakasə
utsyiko ɔkɔmə tutɛ nya uni kasɔ
mfo eto baka kenke eto oka wə
ntəkə kato eto lefonə ku diyuə lə
disiəko mi. Waala bo, nya úləkə
bo utsyiko lə bo abua əsuə ku
wə kɔtɔ. 6 Nya útsyə sekakedikɔ
útə bo, úyifo bo besumunyə lə
busumu wə Onanto ku Anto əmə.
Yesu Kristo eto ale ni diyənde ku
əsuəale idu manlo isu manlo. Ibə
itə.

7 Bebe! Utəkə lə asɔmiloku əsuə
ɔlɛ bubɛ!
Utsyuə saa ebunyə wə
ku mba léto wə afle kenke tsya.
Kawunsiə eto betidi kenke
ebuwi kaminsəku bembe
ku binəntu lə wə əsuə!
Ibə itə.
8 Bonamute Onanto, Ǝsuəalenyə
Kenke əmə lɛtɛyi nkə, "Mɔ ni kasɔ
ketsyikokɔ ku kaalosəkɔ, wə nkpe
mɔmɔ, wə lɛkɛ taa ketsyikokɔ, wə
nsi nlɛ bubə."

Yesu Kpe Ǝsuəale Lə Ukpe Ku Bekpenkpe Ǝsuə.

9 Mɔ Yohanes, mi ɔyimi wə
dítəkəko Yesu ku mi, nya biakpe
utu kakplatsya lə disuətsyə əsuə
kənyə kanyi ka leetu mba ni wə
sekakedikɔ kamə eto bale. Béti
mɛ bakpe lə kasɔ ka ntu letsyil-
ama baakpo Patmos itsyise mbe
Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya
ku ɔnukualɛ wə Yesu díləkə óte
eso. 10 Lə Bonamute eto diyi nəmə
əsuəə, Lɛwɔnɔ Kɛnkɛ áyifə dísiə
lə mɛ, ete mínnɔ ɔkɔɛ wə léle be-
mbembe fe kakpatsyaku eto kakle
lə mɔ kama eti. 11 Ɔkɔɛ əmə
átɛyi nkə, "Wɔni lesa nə fənyə
ətsyə nya lə efi kukue komfo
atsyese bafokanɔfɔ eto etsyukpa
nnya nkpe lə kəmənkplɛ ekuanse
kamfo. Ke ni Efeso, Smirna, Perg-
amo, Tiatira, Sardis, Filadelfia, ku
Laodikea."

12 Nya lefe nə míntsyi
míwunisəmiə lə mbe futsyə nlɛ
mɛ etiki budinkoo, nnyə sika sia
eto kakandiɛyi ekuanse. 13 Nnyə
lə ke nti lesa nə lele utidi eto
ditsyəbi nə nkpe awukɛntsyɛ
nnya dikulə ekpo wə lə nkpato
nya seka eto abɔsu nkle wə lə
lɛkɔɛsi. 14 Wə disi eto sewɔni
eflubi futututu fe osamu eto sele
nye olokotuku nya wə ənəmi nlɛ
buyənde fe ute wə nlɛ buńyə.
15 Wə nkpato lɛ buyənde fe ayiwa
nnya bələkə lə ute básí lele nya wə
ɔkɔɛ eto nnya nlɛ bɔbɔ lele ketu
eto ntu bo ditsyi koba kato bɔnlɛ
boto lə ditumbu kasɔ eto kudu.

16 Utidi əmə ákɔbe befandebi
bekuanse ɔlɛ lə wə kodiani. Nya
lesiabi nyɛ nnuə yayaya lɛbɔ
dítsyi lə wə kɛnyɛ. Nya wə ənəmi
kenke nlɛ buyənde fe nkɔminti
eto kofe.
17 Se mínyə wəə, ndu nnɔ lə
wə akɔ fe utidi wə díkpe. Úfi
wə kodiani útəkə mɛ lə əsuə nya
ɔ́tɛyi nkə, “Mante sikpi! Mɔ ni
Ututɛ ku Ɔfɛfɛ. 18 Mɔ ni nwə nsi
nkpe nɛ! Ńkpe, fɛ mɔmɔɔ, nsi
nkpe idu isu manlo manlo. Nkpe
əsuəale lə ukpe ku bekpenkpe eto
kawunsiə əsuə. 19 Nyaso wɔni asa
nnya fənyə, asa nnya nkpe mɔmɔ
ku nnya luubə kama tsya ətsyə.
20 Akulasa nnya nkpe lə befandebi
akuanse nnya fənyə lə mɔ kodiani
ku sika sia eto kakandiɛ eto keyi
ekuanse kamə ni bənkə befan-
debi bekuanse biamə ni Onanto
batɔnkpe itə bafokanɔfɔ eto et-
syukpa akuanse nyamə. Nya
iyi ekuanse nyamə ni etsyukpa
akuanse nyamə.”

2

Kukue Ko Ɔwɔni Utə Efeso Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

1 Mfo nya ɔ́tɛyi mɔ Yohanes nkə,
“Wɔni etiki nyamfo atsyese Efeso
eto bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto
Onanto eto ɔtɔnkpe fənkə,

Mɔ, Yesu, nwə nlɛ befandebi
bekuanse lə kodiani, nya ɔnlɛ
bɔyɛ lə sika sia eto kakandiɛ eto
keyifo ekuanse nti eto etiki ni
nnya nlɛ bubə mfo nɛ.

2 Nnyi keyifo ka fékeyifo, nyi
kase fákplatsya ku kase fákpe
dibusə ku kase fákpe nkɛale
fənyə kanyi. Nnyi miə aanla
babuyifo tidi eto asa. Áto mba
laakpo mə əsuə bə batɔnkpe
abe, fɛɛ benni, nya fənyə fə
beyifo badiantidi. 3 Nyi miə
akpe dibusə nya fənyə kanyi lə
mɔ disi nya ani mánlo fə.

4 Fɛɛ kabua ka minyə lə
fə əsuə ni bənkə, ensi anla
mɛ mɔmɔ fe kase fákala mɛ
kɔ. 5 Nyaso kloma kaka fətəkə
fɛ fáfankli fetsyi əsuə. Tsyi
awuninsə lə ətsyə fe kase fətsyə
kɔ. Nya lə tsyi awunisə lə fə
abua əsuə, lə inni nko muubə
ntsyi fə okandiɛ eto uyi əmə lə
wə kənyəkɔ 6 Fɛɛ nnya ni fə
afele ni bənkə, leekisi asa nnya
Nikolatia eto betidi leeyifo fe
kase mintsya leekisi nya.

7 Lə akpe atoo, nyalɛ tsyue ato
lə anɔ lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə nlɛ
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə
bɔtɛyi. Mba ditəkə kato, muutə
mə kuyi ko ləətə nkpə ko ńyə lə
Onanto eto ɔkpɔ kafo eto eyibibi
ətsyuə miə bedi.”

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Smirna Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

8 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Wɔni
kukue komfo atsyese Smirnafɔ
eto bafokanɔfɔ eto Onanto eto
ɔtɔnkpe fə,

Mɔ, Yesu, wə ni ututɛ ku
ɔfɛfɛfɛ, wə díkpe fɛ usi ótaka
útsyi ɔkɔmə úbə nkpə, nlɛ
nyamfo bɔtɛyi minkə,

9 Nnyi kanyi ka bɛnlɛ bunyə
ko ohiã wə bɛnlɛ bunyə. Fɛɛ lə
sitinti, biyifo batabinyə. Nnyi
asa bua nnya mba bə mə ni
Yudafɔ fɛ benni Yudafɔɔ, laatɛyi
kefi kabiasə mi. Bomu beyifo
mba nkpe lə Obonsam eto dit-
syukpa nti. 10 Biante kanyi saa
ka biəbə bunyə sikpi. Bitsyue
ato lə bənɔ. Obonsam eboto
mi bətsyuə obe, utə bə beti mi
bətsyuə bakpe lə aba eto diyo,
biunyə kanyi itə eyi lefosi. Bidi
ɔnukualɛ bitə mɛ lə ibə bə balo
mi kulaa tsya, nya muutə mi
nkpə manlo eto lekankpakpa fe
mba dítəkə kato.

11 Lə bekpe atoo, nyalɛ bɛnɔ
lesa nə Ləwɔnɔ nəmə nlɛ
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə
bɔtɛyi! Mba luutəkə lebua kato,

embudufə lə ukpə nuəfə manlo
manlo əsuə.”

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Pergamo Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

12 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə,
“Wɔni kukue ətə Pergamo eto
bafokanɔfɔ eto ditsyukpa eto
Onanto eto ɔtɔnkpe nkə,

Mɔ, Yesu, wə nkpe lesiabi nyɛ
nnuə yayaya eto etiki ni nkə,

13 Nnyi kaka binsi, kaka Obon-
sam dítsyə wə sekakedikɔ. Befo
mɛ bɛnɔ kekleke. Nya bianyani
mi bofokanɔ lə mɛ lə lefe nə
bálo Antipa kulaa tsya, wə didi
mɔ etiki lə ɔnukualɛ eto kusu
əsuə lə kaka Obonsam nsi.
14 Fɛɛ nkpe etiki sɛkɛ lə mi
əsuə. Bekpé betidi bətsyuə lə
mi nti ba ntekeko Balam eto
asatete. Utidi əmfo ni nwə
léte Balak kase ɔɔwɛ Israel bebi
okpe lə lebua əsuə, nya ɔ́wɛ mə
ókpe bédi lesa nə béfi bətə bəfiə
kedi, nya bédi sɛsɔnɔ. 15 Nko
kee, mi bətsyuə tsya ntəkəko
Nikolatiafɔ eto asatete kama.
16 Bisinkli lə mi abua kama!
Lenni nkoo, yəmbɔklɛ muubə
mi ɔflɔ nya muufi lesiabi nə
nkpe mɛ lə kɛnyɛ nkpɔnko be-
tidi bamfó lema.
17 Lə bekpe atoo, nyalɛ bɛnɔ
lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə nlɛ
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə
bɔtɛyi. Mba ditəkə katoo,
muutə mə manna eto didisa
kulakula nəmə ditsyuə. Muutə
mə utsyuə saa tsya lebaflubia
nə əsuə báwɔni diye fɔfɔ nə
kuutsyuə saa lenyi bətəkə enso
nwə hã léfo ni.”

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Tiatira Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

18 “Wɔni kukue komfo atsyese
Tiatira eto bafokanɔfɔ eto Onanto
eto ɔtɔnkpe fənkə,

Kɛnyɛ kamfo etsyi Onanto eto
Ubi wə eto ənəmi nlɛ bunyə
fe ute seka, nya wə akpa nlɛ
buyənde fe ayiwa nnya básІ ele
kɛnkɛ.

19 Nyi keyifo ka feyifo. Nyi
kase fala mɛ, fə bofokanɔ lə mɛ
ku fə kesumu lə kanyinyənyə
əsuə ku dibusə nə nkpe fə, nyi
miə alɛ bokplatsya mɔmɔ kaso
kɔ.
20 Fɛɛ nnya minyə ləmbə
kɔnɔ lə fə əsuə ni bənkə bítə
usio wə baakpo Isabel, wə nkə
uyifo Onanto eto unyɛləkətidi
kusu ɔnlɛ asa bote mɔ beyi-
foyifo, kanyansə mə kusu kedi
asɔnɔ, nya beedi edisa nnya
béfi bətə bəfiə kedi. 21 Ntə
wə lefe miə ɔtsyi ɔwuninsə lə
ɔyɛ abua buyifo, fɛɛ ɔ́ni nkə
wəmbɔyɛ wə sɛsɔnɔdi. 22 Lə
nnya esoo, muutə unyə kanyi
lə wə belabeke biamə əsuə
nya mba laakpo wə ebunyə
kanyi sitinti. Muuyifo nyamfo
nko lə bantsyi bawuninsə bayɛ
asa bua nyamfo buyifo ku wə.
23 Moolo mba ntəkəko wə tsya lə
bafokanɔfɔ eto etsyukpa kenke
tsya lə bate bə nyifo nwə nyi ut-
syuə saa eto nsusu kəmiə ku wə
alasa. Moofo utsyuə saa kayo
ɛyɛ lə wə eyifosa eto kɛnyɛ.
24 Fɛɛ mi Tiatirafɔ fɛfɛ
ba dímamfo wə asatete bua
nyamə, mimba dímankase
wə asatete nnya baakpo bə
Obonsam eto asakulakula
nnya eto kəmiə letsyo, bɛnɔ,
mensimbutsyisə mi bitsyike
bamba saa. 25 Fɛɛ isu ese lefe
nə muubə, bɛkɔbe lesa nə bɛnlɛ
kɔni kekleke bɛlɛ.
26-27 Nya mi bətsyuə ba lu-
utəkə lebua kato nya bɔɔlɛnko
nko isu ese lə kalosəkɔɔ, muutə
mə əsuəale fe kase mímfo
mintsyiko mɔ Anto ɔflɔ. Muutə
mə əsuəale bedi seka lə ese ese
əsuə,

‘Bedi seka lə mə əsuə ku kɔni ale,
baba mə besense bakpo fe
kase baaba ekplibi seka.’

28 Muutə bəyənde fe kolen-
siənto eto sefandebi ke tsya.
29 Lə bekpe atoo, nyalɛ bit-
syue koto lesa nə Lɛwɔnɔ nəmə

nlɛ bafokanɔfɔ eto etsyukpa
nyamə bɔtɛyi.”

3

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Sardisfɔ Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

1 “Wɔni etiki nyamfo atsyese
Sardisfɔ eto bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa eto Onanto eto ɔtɔnkpe
fənkə,
Mɔ nwə nlɛ Onanto eto awɔnɔ
akuanse ku befandebi bekuanse
lə kɔni nlɛ bɔtɛyi nɛ.
Nyi keyifo ka fanlɛ buyifo,
nyi miə afo diye bə esi nkpə,
fɛɛ ebukpə fɛ fanyɛ! 2 Nyaso
taka lə akpe əsuə nkɛale fɛ lə
ekpe alo kenke. Itsyise nyə
ntsyə lekpo miə nnya fékeyifo
mamflɔ tɔ elo lə mɔ Onanto
eto ənəmi. 3 Nyaso kloma lesa
nə báte fə ku lesa nə fánɔ,
tsyue nnya koto lə etsyi fə nkpə
awunisə ələkə fə əsuə lə abua
əsuə. Fɛɛ lə əmansankli atsyi
awuninsəə, muubə fə ɔflɔ fe
uyu seka, nya fəmbote lefe nə
muubə. 4 Fɛɛ betidi esiani lə mi
nti lə Sardis ebu ba dímanansə
tɔ mə awu. Bookpe awu flubia
bətəkəko mɛ, itsyise mə dińyə
itə bə beyifo mɔ bale. 5 Utsyuə
saa ke luutəkə lebua kato, okpe
awu flubia fe mə kee, mem-
buləkə wə aye lə mba nsi nkpə
eto kukue komə kafo. Muudi wə
adansiɛ lə mɔ Anto ku Onanto
eto batɔnkpe kenke eto ənəmi
miə uyifo mɔ bale.
6 Lə bekpe atoo, nyalɛ bit-
syue koto lesa nə Lɛwɔnɔ nlɛ
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə
bɔtɛyi.”

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Filadelfia Eto Bafokanɔfɔ Eto Ditsyukpa.

7 Lə nyamfo eto kamaa, ɔ́tɛyi
mɛ nkə, “Wɔni nyamfo atsyese
Filadelfia eto bafokanɔfɔ eto dit-
syukpa eto Onanto eto ɔtɔnkpe
fənkə,
Nwəmfo eyifo ɔkɛnkɛnyə nya
wə ditiki eyifo ɔnukualɛ. Wə
nlɛ Oka David eto əsuəale eto
safui sia lə ɔsini siku sitsyuəə,
kuutsyuə saa əmbə wə loofo se
buti. Nya lə uti see, kuutsyuə
saa embofo se bɔsini.
8 Nyi keyifo ka feeyifo. Nyi
miə akpé əsuəale sɛkɛ tsya,
áfo mɔ asatete nya fámani mɛ.
Nsini kusu ntsyə fə sɛtɔ ko ku-
utsyuə saa ləmbofo buti. 9 Lɔ
abe! Betidi bətsyuə kpe ba nkpe
lə Obonsam eto ditsyukpa əsuə
nya baakpo mə əsuə bə Yudafɔ,
fɛɛ benni Yudafɔ, badia beni.
Muuyifo mə bəbə base akonki
lə fə akɔ. Muutə məmblɛ te
bə maala fə. 10 Nya se bitsyue
mɔ etiki koto, nya bíńyə kek-
leke bínyə kanyi saa eto okloe
esoo, muuləkə mi ntsyiko lə
kanyinyənyə eto bulə kekleke
eto lefe nə ləəbə bubə lə kawun-
siə kamfo əsuə ka buufi bato
kasɔ mfo eto betidi kenke babe.
11 Nlɛ bubə lə lefe kliminti
əsuə. Bɛkɔbe lesa nə bɛnlɛ lə
kɔni bɛlɛ kekleke bə kuutsyuə
saa embɔlɛ lesa nə ni mi kay-
ofofo ofo. 12 Muuyifo nwə lu-
utəkə kato, oseke lə mɔ Onanto
eto Disumuyo eto diyo. Uńyə
mfó lefe nə kenke nya bembudi
wə bewui kulefe. Mɔɔwɔni mɔ
Onanto eto diye ku mɔ Onanto
eto umənkplɛ, Yerusalem fɔfɔ,
wə lɔɔbɔ utsyi mɔ Onanto ɔflɔ
kato ubə kasɔ ntəkə lə wə.
Mɔɔwɔni mɔ diye fɔfɔ tsya
ntəkə lə wə.
13 Lə bekpe atoo, nyalɛ bɛnɔ
lesa nə Lɛwɔnɔ nlɛ bafokanɔfɔ
eto etsyukpa bɔtɛyi.”

Kukue Ko Ɔwɔni Útə Laodikea Eto Bafokanɔfɔ Eto Etsyukpa.

14 Nya usi ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Wɔni
ətə Laodikea eto bafokanɔfɔ eto
Onanto eto ɔtɔnkpe fənkə,
Nwə ni ibə itə wə ni nwə
leeyifo asa lə kusu əsuə ku nwə
laatɛyi Onanto eto ɔnukualɛɛ,

wə əsuə εyε Onanto díyifo asa
nnya kenkee, eto etiki ni bə,
15 Nyi keyifo ka féyifo
nya minyi miə əmənyuə nya
famamfo ute tsya. Fεε eni nla
miə yuə nye fo ute. 16 Fεε se
feyifo lentilenti, fəmənyuə nye
famamfo ute esoo, muutufə fə
nwui lə mɔ kεnyε. 17 Aatεyi fə,
‘Otabinyə mini, bike kpé mε
nya kulesa manhiã mε.’ Fεε
enyi fə uminsətidi ku ohiãfɔ,
utidi wə dimamflɔ, unəmba ku
nwə nyε leyaleya feni. 18 Nyaso
nlε fə kɔlε bɔlε minkə ya sika
sia lεlεkε, sia báyinklisə lə ute
etsyiko mɔ ɔflɔ bə lə afiani
otabinyə, ya kafia flubia lə eti
bə lə ayε leya bɔyε kakpe fə
əsuə kofani. Ya ənəmi eto
afa akpo lə ənəmi lə ənyə asa
kukɔnɔ. 19 Betidi ba maalaa,
mə məəyənki kakpe kənə koto
nε. Nyaso fo ute lə akɔse
atsyi lεkɔεsi awunisə lə fə abua
əsuə. 20 Nɔɔ! Nńyə lə kesie
nlε siku bɔsɔ. Lə utsyuə anɔ
mɔ ɔkɔε nya ɔsini mε sikuu,
muudufə wə diyo nya bonko
wə lookpe kɔni lə ɔkpε ɔni budi
lesa. 21 Utsyuə saa ke lεkpɔ
utəkə lebua kato, muutə kusu
usiə lə mɔ ɔflɔ lə kaka minsi lə
mɔ lekankpomε əsuə, fe kase
míntəkə kato nya minsi lə mɔ
Anto eto lekankpomε ɔflɔ seka.
22 Lə bekpe ato, nyalε bεnɔ
lesa nə Lεwɔnɔ nəmə nlε
bafokanɔfɔ eto etsyukpa nyamə
bɔtεyi.”

4

Kase Banlε Onanto Bɔtεsə Lə Wə Sekakedikɔ.

1 Lə lefe nəmfóo, nsi nyə
buləkəkate butsyuə nya mínyə
siku sia básini bətsyə leya lə
Onanto eto.
Nya mfó mínɔ ɔkɔε utsyuə wə
nlε bole fe kakpatsyaku nsi nlε
bufə katεyi mε nkə, “Bə kato
mfo, lə nləkə nnya ləəbə bubə
kama nte fə.” 2 Lamfolamfo,
Lεwɔnɔ nəmə áyifə dísiə lə mε
nya mínyə lekankpomε ditsyuə
kato mfó nə əsuə utsyə nsi.
3 Nwə nsi lə lekankpomε nəmə
lə buyənde fe yaspa ku sardis
eto aba nnya lefo koya nya
kɔlεsensə ko nlε buyənde fe
emeralda eto leba seka létsyilama
lekankpomε nəmə. 4 Bétsyue
akankpomε awosi ənuə ana
tsya nya létsyilama lekankpomε
nəmə, nya beninε fosi ənuə ana
tsya ba nkpe awuflubia, nya
benti sika sia eto akankpakpa
nsi lə akpomε nyamə əsuə.
5 Nya ofamfa ku ɔsitoto eto kɔsɔ
lε bɔbɔ ketsyi lə lekankpomε
nəmə əsuə. Atε akuanse nlε
bunyə lə lekankpomε nəmə eto
sεtɔ. Nyamfo ni Onanto eto
awɔnɔ akunse nyamə nε. 6 Nya
lekankpomε nəmə eto sεtɔ akpa
wuee, fe lekpo befi ahũhuε beyifo.
Asayifoyifo nya nkpe nkpə, nya
dikə ənəmi kpenkpenkpe sεtɔ ku
kama, ńyə etsyilama lekankpomε
nəmə eto akpake nnya ta kenke
7 Etutε ále tsyata. Ǝnuəfə ale
ɔtrɔmu. Ǝtsyəfə kpe ənəmi fe
utidi. Nya anale ale kɔlikpo ko
nlε bufunini. 8 Asa nnya nkpe
mfó eto əsuə saa kpe mbamba
akua akua, nya ənəmi diyi nnya
etsyilama kalebe saa, nya εnlε ese
busə lefe saa katεyi nkə,
“Kεnkε, kεnkε, kεnkε
ni Bonamute Onanto wə ni
əsuəalenyə lefe nə ta,
wə nsi nkpe mɔmɔ, wə dísiə taa
kasɔ ketsyikokɔ,
wə nsi nlε bubə.”
9 Asa nnya nsi nkpe mfó eese
atεsε, dibu ku lεninsɔ eto ese itə
nwə nsi lə lekankpomε əsuə wə
nsi nkpə lefe saa isu lefe saa.
10 Lə beyifo nkoo, beninə fosi
ənuə ənа bamə aataka kakpoo
kasɔ lə nwə nsi lə lekankpomε
eto ənəmi kesumu wə ke ni nwə

nsi nkpe itə lefe manlo manlo nya
bəələkə mə akankpakpa kətsyə lə
lekankpomɛ nəmə eto sɛtɔ kese
ese katɛyi nkə,
11 “Bonamute ku bo Onanto!
Fə dińyə itə atɛsɛ ku dibu ku
əsuəale.
Itsyise fə diyifo asa nnya ta kenke,
nya fətə fə məmblə siə nkpə
bo lɛflɔ lə fə lelabi əsuə.”

5

Lesamubi Nəmə Áfo Kukue Ko Bəkənə Mfó.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə
kukue kutsyuə ko bəkənə ko nwə
nsi lə lekankpomɛ əsuə nlɛ lə
wə kodiani. Báwɔni asa lə ko
lekpake nə ku nnɛ, nya béfi sitə
eto etinsa beti ko kɛnyɛ lə akpa
akuanse. 2 Mfó mínyə Onanto eto
ɔtɔnkpe kplɛ utsyuə wə léto ɔkɔɛ
bembembe ɔ́tɔ nkə, “Owoe ni nwə
dińyə utə bə ufə sitə eto etinsa
siamə lə ɔsini kukue komfo?” 3 Fɛɛ
bənnyə kutsyuə saa lə kato lee
kasɔ lee lə ɔkɔmə wə loofo kukue
komə bɔsini lə obe ko kafo. 4 Nwi
keku tinti se bámfo kutsyuə saa
bunyə wə díńyə utə bə umənkli ko
lə okla.

5 Mfó əmə nya beninə bamə
eto ɔni lɛtɛyi mɛ nkə, “Mensiwi
keku. Bee! Yesu wə baakpo Tsyata
wə lɛbɔ utsyi lə Yuda eto kusə,
ɔkplɛnyə wə ni Oka David eto
ufluflu, wə dítəkə kato, wə dińyə
utə bə ɔsini sitə eto etinsa akpa
akuanse nya béfi béti kukue komə
eto kɛnyɛ nɛ.”

6 Lə nnya kamaa, nnyə
Lesamubi nə nńyə lə lekankpomɛ
nəmə eto ntinti, nya asa ana nnya
nsi nkpe mfó əmə létsyilama wə
ku beninə bamə. Nya íyifo fe
bolo bálo lesamubi nəmə. Aakpɛ
akuanse ńyə ni lə disi ku ənəmi
akuanse, nya ni Onanto eto awɔnɔ
akuanse nnya bátsyese kawunsiə
kamə kenke. 7 Lesamubi nəmə
ésu ófo kukue ko nwə nsi lə
lekankpomɛ nəmə nlɛ lə wə
kodiani. 8 Kase ófo kukue koməə,
asa ana nnya nsi nkpe nyamə ku
beninə fosiənuə ena bamə ákpo
kasɔ lə lesamubi nəmə eto ənəmi.
Mə utsyuə saa lɛ osanku ku sika
eto ɔkpɛ lə kɔni. Kakpɛ kamə éyi
ku lufui nnya ni Onanto eto betidi
ba lefo banɔ eto olatoto. 9 Bése
kusə fɔfɔ ko nlɛ bɔtɛyi nkə,

“Aflɔ ətə bə afo kukue komə,
nya bə lə efe sitə eto etinsa
ekuanse sia nti lə kukue
komə eto kɛnyɛ.
Itsyise bálo fə,
nya ɛyɛ lə fə əsuə bufi kətə
kedi eto ukpe əsuəə,
áfó betidi kpə eto disi eto kayo
ətə Onanto.
Betidi bamfo etsyi ese ese, bele
bele, nsɔ nsɔ, ku kawunsiə
eto betidi kenke.
10 Éyifo mə báfiani besumunyə eto
sekakedikɔ ba leesumu bo
Onanto,
nya boodi seka lə kasɔ
kamfo.”

11 Nya se minsi mímbe, nnyə
kato eto batɔnkpe akpi, akpi ku
awo, awo ba ləmbə leklabii, ńyə
batsyilama lekankpomɛ nəmə ku
asa ana nnya nkpe nkpə nyamə
ku beninə bamə. 12 Nya banlɛ ese
busə bembembe bənkə,

“Lesamubi nə bálo əńyə ditə bə,
lɛkɛ əsuəale, setabikɛ, kobe,
bofobuyifo,
dibu, diyənde ku atɛsə.”

13 Nya mínɔ se asa nnya kenke
Onanto díyifo nkpe kato ku kasɔ
mfo, kasɔ kəmiə ku lekpo kafo ku
asa nnya kenke nsi nkpə nlɛ ese
busə katɛyi nkə,

“Nwə nsi lə lekankpomə əsuə ku
Lesamubi nəmə,
mə mbə atɛsə, dibu, diyənde
ku əsuəale idu manlo isu
manlo.”

14 Nya asa ana nnya nsi nkpə léfo
bátanɔ bə, “Ibə itə.” Nya beninə
bamə lékpo lə kasɔ, nya bésumu
Onanto ku Lesamubi nəmə.

6

Lesamubi Nmə Ásini Sitə Eto Etisa Nyamə.

1 Nya mínyə se Lesamubi nəmə
difə sitə eto etinsa tutɛ nyamə
ɔ́sini kukue komə nya mínnɔ se
asa ana nnya nsi nkpə eto ani
léto ɔkɔɛ íkumi fe ofamfa seka
ɛtɛyi nkə, "Bə!" 2 Mbe, nya mínyə
ɔtɔmli flubia utsyuə. Nwə nsi lə
wə lɛ sifie lə kɔni nya bətə wə
lekankpakpa ditsyuə. Úsiə lə wə
nya ɔ́bɔ fe omamanyə wə ləətəkə
kato ntɔ kato kətəkəkɔ.
3 Nnya kamaa, Lesamubi nəmə
əfə lɛsini sitə eto etinsa eto etinsa
nuəfə nyamə nya mínnɔ asa ana
nnya nsi nkpə eto unuəfə lɛtɛyi
nkə, "Bə!" 4 Nya ɔtɔmini bamba
wə lɛsɛ lɛbɔ úbə. Bətə nwə ləəsiə
wə əsuəale bə unə lema oboko
kawunsiə eto betidi lə balo mə
bətsyuə. Bətə wə lesiabi nyɛ nuə
nə lɛmɔ.
5 Nyamfo eto kamaa, Lesamubi
nəmə əfə sitə eto etinsa tsyəfə
nyamə nti lə wə kukue komə eto
kɛnyɛ. Mfó mínɔ se asa ana
nnya nsi nkpə eto ətsyəfə lɛtɛyi
nkə, "Bə!" Nya se mímbee, nnyə
ɔtɔmini naa bamba nya nwə nsi
lə wə lɛ nseni lə kɔni. 6 Nnɔ
ɔkɔɛ utsyuə wə nte fe bɔbɔ ɔ́bɔ
utsyi lə asa nnya nsi nkpə ɔflɔ wə
lɛtɛyi nkə, "Kamɔ eto ɔkpɛ tɔ itə
diyi lɔni eto kayofofo nya antabi
eto ɛkpɛ itsyə ńyə itə diyi eto
kayofofo. Fɛɛ mambiasə nnuəbi
ku wain eto eyi nnya ńyə mfó!"
7 Nya kama nnya Lesamubi
nəmə difə sitə eto etinsa nale. Nya
mínɔ asa nnya nsi nkpə eto anale
didi etiki ɛtɛyi nkə, "Bə!" 8 Lə mbe
mfó, nnyə miə ɔtɔmini wə nte fe
ntɔ eto ditsyəbi nńyə. Baakpo
nwə ləəsiə lə wə bə ukpe. Nya
utidi bamba tsya təkəko wə kama
baakpo ɔkɔmə. Bətə mə əsuəale
bə balo kawunsiə eto betidi eto
lekpa nale, ɛyɛ lə lema, kukpɛnsɛ,
bufi ku ɛyɛ lə bebutubuki ba
ləəmuə betidi əsuə.
9 Se Lesamubi nəmə difə sitə eto
etinsa nɔnde, ńyə awɔnɔ ətsyuə
lə kedikətəkɔ eto ləba nəmə kalɔ,
mba bálo eto awɔnɔ, se bəbə
Onanto eto leba nəmə kalɔ, mə
ni mba bálo se bábé Onanto eto
Ditiki Sɛɛ nəmə letsya nya bédi ni
ɔnukualɛ eso. 10 Awɔnɔ nyamə
áfã bembebe ɛtɛyi nkə, "Bona-
mute, eni əsuəalenyə kenke,
ɔkɛnkɛnyə ku ɔnukualɛnyə. Nte
lefe nə eto lefe ko, fookponko
kawunsiə eto betidi lekpo, ənə
mba lélo bo koto?" 11 Bətə mə
utsyuə saa awu flubia kɛntsyɛ
ókpe, nya bátɛyi mə bənkə besi
babe mə kusu sɛkɛ isu ese lefe
nə eto lefe bálo mə beyifotsyuə
ku mə bayimi eto sitiditu kenke
balosə fe kase bálo mə tsya.
12 Lə nyamfo eto kamaa, nnyə se
Lesamubi nəmə difə sitə eto etinsa
lə lekpa kuande əsuə, kawunsiə
kenke étinkə kekleke, nya kofe
lɛyɛ bofa nya lesa saa lena sũũ
fe kafia na, nya kofande lɛsɛ həə
fe kɔtɔ. 13 Befandebi, álo bitsyi
kato bibə bɛsɔ kasɔ fe kase ey-
ibibi mambemambe laalo kakpo
lə kasɔ lə ufiebi asɔ kekleke.
14 Difule ánya lamfolamfo fe kase
bəəkənə kukue seka nya kɔtini
saa ku kasɔ ka ntu letsyilama
lɛnyi lə nyənkɔ.
15 Mfó nya kawunsiə eto baka,
Aba bamamanyə ninə, batabinyə
ku bəsuəalenyə, ku betidi ba
kenke, ndomufɔ ku mba nsi lə mə
əsuə əsuə, difi mə əsuə bákula
lə əbiəku ku abanse kalɔ ku lə
atini əsuə. 16 Báfa bákpadi atini
ku abanse bə, "Beba bekpo bo
lə əsuə biti bo bekpe itsyi lə
nwə nsi lə lekankpomɛ eto ənəmi
ku lə Lesamubi nəmə eto lɛblɔfi
eto ənəmi. 17 Itsyise Onanto ku
Lesamubi bamə eto ləblɔfi eto diyi
nəmə eboyo! Nya owoe loofo
bunyə lə nnya ənəmi?"

7

Únyə Israel Eto Betidi Kɔkpi Lofa Betidi Fosi Ana Betidi Ena.

1 Lə nyamfo eto kamaa, ńnyə
Onanto eto batɔnkpe ena bətsyuə
ba nyə lə kawunsiə eto esi ana
nyamə ba lɛkɔbe kefiebi əna kamə
banlɛ, beti kefiebi kamə bə kayɛ
bɔsɔ lə kasɔ, lə lekpo nye lə eyi
əsuə.
2 Nya minsi minyə Onanto eto
ɔtɔnkpe bamba wə lɛbɔ utsyi lə
kofekatokɔ ɔnlɛ kato bobe, nya
Onanto wə nsi nkpə eto lekpot-
syəsa ntəkə lə wə. Onanto ditə
əsuəale nkə beyifo lesafimfi kasɔ
ku lekpo, 3 nya ɔ́tɛyi nkə, "Bieny-
ifo lesafimfi kasɔ, lekpo nye eyi
saa, isu eyo lefe nə buufi sitə eto
etinsa butsyə Onanto eto beyifoy-
ifo eto nto lekpo." 4 Nya bátɛyi mɛ
bənkə betidi ba béfi Onanto eto
sitə eto etinsa bətsyə lekpo lə mə
nto eto leklabi ebuyifo betidi akpi
kolofa awosi ana ana (144,000).
Betidi bamfo étsyi Israel eto lefosi
mfo nuə kafo.
5-8 Betidi lefosi akpi ənuə étsyi
Israel eto kafo əsuə. Mə ni
Yuda, Ruben, Gad, Aser, Naftali,
Manase, Simeon, Lewi,
Isakar,
Sebulon, Yosef ku Benyamin.
9 Lə nyamfo eto kamaa, ńyə
sitiditu kplɛ ditsyuə nə eto betidi
kuutsyuə lembofo bokla! Betsyi
kasɔ saa, ese saa, bele tɛyi tɛyi
saa, betidi betidi saa eto okle,
nya bənyə lə lekankpomɛ nəmə
ku Lesamubi nəmə eto ənəmi,
nya bankpe awuflubia, nya banlɛ
bekabe lə ani. 10 Nya báfa ku ɔkɔɛ
bembembe bátɛyi bənkə,
"Bofokətə etsyi Boanto Onanto
wə nsi lə lekankpomɛ əsuə
ku Lesamubi nəmə ɔflɔ!"
11 Onanto eto batɔnkpe kenke
bəńyə batsyilama lekankpomɛ
nəmə ku beninə bamə ku asa
ana nyamə, nya batɔnkpe bəmə
difusə ənəmii kasɔ lə lekankpomɛ
nəmə eto ənəmi, besumu Onanto,
12 katɛyi nkə,
"Ibə itə! Atɛsə, diyənde, kobe,
lɛninsɔ, dibu, əsuəale ku
kakplɛkɔ
lə idi bo Onanto əmə eto ale
idu manlo isu manlo!
Ibə itə!"
13 Beninə bamə eto ɔni átɔ mɛ
nkə, "Bawoe ni betidi ba nkpe
awu flubia kɛntsyɛ mfo? Nya se
bétsyi?"
14 Mfó nya mintɛyi mə miə,
"Bonamute, minnyi. Fə nyi."
Mfo nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, "Mba mfó
ni betidi ba dínyə kanyi kekleke
fɛ bábɔ báfe. Bəflə mə awu éle
futufutu lə Lesamubi nəmə eto
kɔtɔ əsuə. 15 Nyasoo,
bəəńyə lə Onanto eto lekakpomɛ
nəmə eto ənəmi
kesumu wə ketsye ku kakɔmi
lə wə Disumuyo.
Itsyise nwə nsi lə lekankpomɛ
nəmə əsuə ebota mə disi lə
wə ənəmi.
16 Kukpɛnsɛ nye utukuɛ
esi əmbɔlɛ mə kulefe.
Nya kofe nye utefofo saa ensiem-
bufi mə.
17 Itsyise Lesamubi nə nkpe
lə lekankpomɛ nəmə eto
ntinti mfóo, ebɔlɛ mə ola,
obe mə.
Wookpa mə ɔyɛnko usuko
kaka nkpə eto ntu bo laayifə
lefe saa nkpe.
Nya Onanto tsya lɔɔsi mə binəntu
saa lə ənəmi."

8

Lesamubi Nəmə Éfe Sitə Siamə Lə Lekpa Kuansele.

1 Se Lesamubi nəmə dífə sitə eto
etinsa sia nti lə lekpa kuansele
əsuəə, ídi kanana lə kato itə fe
lebombosɔsɔ eto kutsyə.
2 Nnya kamaa, nnyə Onanto eto
batɔnkpe ekuanse ba ləəńyə lə
Onanto eto ənəmi, nya útə mə
nkpatsyaku nkuanse.
3 Nya Onanto eto ɔtɔnkpe
bamba wə lɛlɛ sika sia eto dikplibi

nə kafo baatonsə lufui kɔnii, lɛbɔ
úńyə lə leba nə əsuə bəətə kedi
ɔflɔ. Bətə wə lufui kpə bə ufi
ɔkɔ ku Onanto eto betidi ba kenke
eto olatoto əsuə lə ufi utə kedi lə
sika sia eto kedikətəkɔ eto leba
nə ńyə lə lekankpomɛ nəmə ɔflɔ.
4 Se banlɛ lufui nəmə botonsəə, ni
kuyuə ko nlɛ boto kabɔ lə dikplibi
nəmə kafo ákɔ ku Onanto eto
betidi eto olatoto ɛyɛ lə Onanto eto
ɔtɔnkpe wə nńyə lə wə ənəmi eto
ani isu Onanto ɔflɔ. 5 Lə nyamfo
eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe
əmə ələkə ute lə Disumuyo eto
leba nəmə əsuə úfi úyisə lufui eto
dikplibi nəmə nya úsə wə ókpo lə
kasɔ əsuə. Se úyifo nkoo, nnɔ se
kato díkumi bembembe, nya kato
léto ɔsi, nya kasɔ dítinkə.

Onanto Eto Batɔnkpe Bamə Éfe Mə Nkpatsyaku.

6 Mfó nya Onanto eto batɔnkpe
ekuanse ba nlɛ nkpatsyaku dímuə
əsue bə beefə mə nkpatsyaku
bomə.
7 Onato eto ɔtɔnkpe tutɛ əmə
éfe wə kakpatsyaku. Lamfolamfo,
etubankli ku ute wə létsyaka ku
kɔtɔ ábɔ ékpo lə kasɔ nya étonsə
kawunsiə eto lekpa tsyəfə, nya eyi
eto lekpa tsyəfə léto. Fɛɛ sefaa,
semblɛ kenke áto.
8 Nyamfo eto kamaa, Onanto
eto ɔtɔnkpe nuəfə tsya éfe wə
kakpatsyaku. Nya lesa nə lele
kɔtini kplɛ ko nlɛ ute bunyə lɛbɔ
nya báto ko bákpe lə lekpo kəmiə.
Nya lekpo eto ntu bomə eto lekpa
tsyəfə léfiani kɔtɔ. 9 Nya akpɛ ku
bebuki ba nkpe lə ntu bomə eto
lekpa tsyəfə kenke díkpe. Nya ntu
eto efue nnya ntəkə lə ntu bomə
eto lekpa tsyəfə lébia.
10 Onanto eto ɔtɔnkpe tsyəfə
éfe wə kakpatsyaku. Mfó nya
sefandebi kplɛ sitsyuə sia nlɛ ute
bunyə fe lɛtɛ léfankli sitsyi kato
sídufə lə ntu bo laabɔdi ku mbo
ni ntuyifəyifə eto lekpa tsyəfə
əsuə. 11 Baakpo sefandebi siamə
bə Kalokatakata. Ntu eto lekpa
tsyəfə áfiani ntu bo nkpe kalo, nya
betidi kpə bətsyuə díkpə itsyise
bənə ntu bomə eso.
12 Mfó nya ɔtɔnkpe nale dífə wə
kakpatsyaku. Ítə bə kofe eto lekpa
tsyəfə, kofande eto lekpa tsyəfə ku
befandebi eto lekpa tsyəfə, nnya
ətsyuə saa eto diyənde eto lekpa
tsyəfə áni. Lə nyaso ketsye ku
diyi eto lekpasə nə laakɛ eto lekpa
tsyəfə áni.
13 Lə nyamfo eto kamaa, se
minyə minlɛ bobe, ńnyə kɔlikpo
kplɛ kutsyuə se kɔnlɛ bufunini
kato fanlo, kafe katɛyi ku ɔkɔɛ
bembembe katɛyi nkə, "Mbɔbɔɛ,
mbɔbɔɛ, mbɔbɔɛ məətə betidi ba
luubu besiə lə kawunsiə lə lefe nə
Onanto eto batɔnkpe fɛfɛ itsyə ba
luubu luufe mə nkpatsyaku ntsyə
bomə."

9

1 Mfó Onanto eto ɔtɔnkpe nɔnde
dífe wə kakpatsyaku. Nya mínyə
sefandebi sitsyuə ditsyi kato síbə
sɛsɔ lə kasɔ, nya béfi ukpe kəmiə
eto dibiə nə lena sũũ eto safui bətə
se. 2 Sɛsini ukpe kəmiə eto dibiə
kplɛ nəmfo nya kuyuə ko nte fe
ditefɛnku əsuə kóbɔ kutsyii, díti
kofe eto ənəmi ku ko diyənde itə
difule kenke lena sũũ lə kuyuə
ko lɛbɔ kutsyi lə dikpəmbiə nəmə
eso. 3 Bekpese áló betsyi kuyuə
komə əsuə bəbə bákpo lə kasɔ
nya Onanto dítə mə əsuəale fe
bakpoe ba laata seka. 4 Bátɛyi
mə bənkə, bambiansə afanto nye
seefa nye kuyi saa enso betidi ba
Onanto díməntəkə mə leba lə mə
nto. 5 Bətə bekpese bamə kusu bə
bate betidi bamə ohiã itə afa anɔ,
fɛɛ banlo mə. Lə bata utidi, yeefi
fe kanyi ka fuunyə lə okpoe ata
utidi seka. 6 Lə afa anɔ nyamfo
nti, bɔɔbɛbɛ ukpe bə beekpe, fɛɛ
bembunyə wə bekpe. Boola bə
beekpe, fɛɛ ukpe ebutsyetsyi udu
lə mə ɔflɔ.

7 Bekpese bamə eto ditsyəbi te
fe batɔmli ba léto akpatsya itə
lema bɔkpɔ. Béti mə akpakpa
nnya lele sika sia eto akankpakpa
lə mə esi. Nya mə ənəmi lele
betidi eto ənəmi. 8 Mə disi
eto sewɔni ekulə fe besio eto
sele, nya mə anyi lele tsyata eto
ale. 9 Nya béfi asa ətsyuə nnya
nte fe bitu eto awu nnya leeti
lɛkɔɛsibi bákpe. Kudu ko nlɛ
bɔbɔ ketsyi lə mə mbamba əsuə
ale nkeke bo batɔmini ləənə kpə
bo batɔmini nlɛ bunə bantɔnko
lə lema. 10 Bekpese bamfo kpé
kəkə ku kabé bo laata fe okpoe
eto ale, nya bankpe əsuəale lə mə
kəkə əsuə boofo bufi keyifo utidi
lesafimfi itə afa anɔ. 11 Bakpé
Oka wə nlɛ seka budi lə mə əsuə.
Wə ni ɔtɔnkpe wə nsi lə ukpe eto
dibiə eto kɛnyɛ mfó. Wə diye ni
Abadon lə Sihibri əsuə. Nya lə
Sigriki əsuə, Apolion eto kasɔ ni
nwə laabiasə asa.
12 Kanyinyənyə kplɛ tutɛ ébubə
káfe. Nyamfo eto kamaa, nnuə
bamba si bɔlɛ bubə.
13 Nnya kama, nya Onanto eto
ɔtɔnkpe kuande dífə wə kakpat-
syaku. Nya mínɔ se ɔkɔɛ ut-
syuə lɛbɔ utsyi lə sika sia eto
Disumuyo eto leba nə ńyə lə
Onanto eto ənəmi eto akpɔ ana
nyamə əsuə. 14 Ɔkɔɛ əmə átɛyi
Onanto eto ɔtɔnkpe kuande əmə
nkə, “Benyankli batɔnkpe ena ba
bákle bətsyə lə Ketukplɛ Frate
ɔflɔ!” 15 Mfo báyankli batɔnkpe
ena bamə. Bálɔ mə bətsyə
nya bəmuə əsuə itə lebombosɔsɔ
nəmə, diyi nənə, kofa komə ku
lɛlɛ nəmə bəmuə əsuə bətsyə lə
balo kawunsiə eto betidi kenke eto
lekpa tsyəfə.
16 Bátɛyi mɛ bə bamamanyə ba
nsi lə batɔmli dimuə əsuə bənyə
itə lema bɔkpɔ eto utu. Bey-
ifo awo alofa ənuə. 17 Nya lə
ənətətə eto kələkəkate eto bunyə
əsuəə, nnyə batɔmli bamə ku
mba nsi lə mə əsuə. Bakpe
lɛkɔɛsibi eto bitu eti awu nya nlɛ
buyənde fe ute eto lɛsɛbi seka
ku safir eto leba eto diyəndebi
ku ətsyuə lɛsɛ fe dikusɛmfɔ eto
kasiakɔ seka. Batɔmli bamə eto
esi eyifo fe tsyata eto disi seka, nya
ute kuyuə ku ute ku etenkli eto
aba nlɛ bɔbɔ ketsyiko lə mə nnyɛ.
18 Nya kanyinyənyə eto akpa ətsyə
nyamfo, ini ute, kuyuə ku ute eto
leba nə ditsyi lə batɔmli bamfo eto
nnyɛ lelo kawunsiɛ eto betidi eto
lekpa tsyəfə kenke. 19 Batɔmli eto
əsuəale nyamfo ábɔ itsyi lə mə
nnyɛ ku mə kəkə əsuə. Nya mə
kəkə eyifo fe bawa ku esi nnya
beefi keyifo betidi asafimfi.
20 Betidi fɛfɛ ba kenke
dímenkpe ɛyɛ lə kanyi kamə
əsuəə, ménsinkle lə asa nnya
mə kosate dífi ani béyifo eto
busumu kama. Bénsinkli lə
awɔnɔ bua, sika sia ku sika flubia,
bitu sia, abambi ku eyi nnya
báwoe, nnya ləənnyə, laanyɛ
nye laannɔ eto busumu kama.
21 Bántsyi bawuninsə lə mə
betidilolo, asabɔtɔkanɔ, sɛsɔnɔdi
ku mə kuyu əsuə.

10

Onanto Eto Ɔtɔnkpe Lɛ Kukue Kɛkɛ Kutsyuə.

1 Nnya kamaa, nnyə Onanto
eto ɔtɔnkpe kplɛ utsyuə wə lɛyifə
utsyi kato úbə kasɔ. Okpe lə
difule əsuə nya kɔlɛsensə letsy-
ilama wə lə disi. Wə ənəmi
lɛ buyənde fe kofe seka nya wə
akpa nte fe ute eto ala nnya ńyə
kasɔ. 2 Ɔlɛ kukue kɛkɛ kutsyuə ko
básini lə kɔni. Úfi wə kodianikpa
útəkə lə lekpo əsuə, nya úfi wə
kəmənikpa útəkə lə kasɔ əsuə.
3 Mfo nya óto ɔkɔɛ bembembe
fe tsyata seka. Nya se ófã nkoo,
bánɔ bukumi sekuanse eto ɔkuɛ
kato. 4 Lefe nə mínɔ bukumi
bomfoo, nla lə nwɔni asa nnya
mínɔ ntsyə. Fɛɛ nnɔ ɔkɔɛ utsyuə
wə lɛbɔ utsyi kato lɛtɛyi nkə, “Ti

akulasa nnya bukumi sekuanse siamə lɛtɛyi ətsyə, manwɔni nnya ətsyə.”
5 Ete mínyə Onanto eto ɔtɔnkpe wə nńyə lə kasɔ ku lekpo əsuə lébesə wə kodiani kato. 6 Nya óka ntamu lə Onanto wə nsi nkpə lefe saa, wə díyifo kato ku nnya nkpe kasɔ mfo ku asa nnya nkpe lə ke, lekpo ku asa nnya nkpe lə ni eto diye əsuə ɔ́tɛyi nkə, “Lefe biasəbiasə saa ensibə. 7 Nya lə ɔtɔnkpe kuansele əmə efe wə kakpatsyaku koo, ete Onanto eto ketsyue kulakula ka bábe letsya bətə wə bənyɛləkətidi ba ni wə beyifoyifo ebubə itə.”
8 Lə nnya kamaa, ɔkɔɛ wə ditsyi kato dídinko mɛ etiki esi ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Su afo kukue kɛkɛ ko básini bətsyə nkpe lə Onanto eto ɔtɔnkpe wə nńyə lə lekpo ku kasɔ əsuə eto kɔni.”
9 Mfó nya mínsu ɔtɔnkpe əmə ɔflɔ nya míntɛyi wə minkə ufi kukue kɛkɛ komɛ utə mɛ. ƆtɛYi mɛ nkə, “Fo lə ayimi ko. Kɔɔkɛ kalo lə fə kafo, fɛɛ lə kɛnyɛ kɔɔkɛ kamini fe bablɔ seka.”
10 Mmfo kukue kɛkɛ komə lə wə kɔni, nya míyimi ko, nya kɔkɛ kamuni fe bablɔ lə mɔ kɛnyɛ. Fɛɛ lefe nə mímmini ko mínlosəə, kɔkɛ kalo lə mɔ kafo kəmiə. 11 Lə nnya kamaa, ɔtɔnkpe əmə átɛyi mɛ nkə, “Ele bə esi abe Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya ətə ese kpə, betidi kpə, bele bele ku baka kpə.”

11

Onanto ƎtƏ Bənyɛləkətidi Inuə Ǝsuəale.

1 Nyamfo eto kamaa, Onanto éfi uyi wə lele nwə beefi kesusu asa utə mɛ. Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Su esusu mɔ kedikətəkɔ ku leba nə əsuə bəətə kedi ku lə akla betidi ba nlɛ busumu lə kedikətekɔ mfó.
2 Fɛɛ mensusu diyo nəmə eto lekpata, itsyise béfi mfo bətə mba lenni Yudafɔ. Mə ləəbə botaka kəńyə lə umə kɛnkɛ əmə əsuə itə afa fosi ana afa ənuə. 3 Mootsyese mɔ badansiɛ inuə ba lɔɔkɛ lə nkumfia əsuə babé mɔ Ditiki Sɛɛ nəmə letsya itə eyi kɔkpi alofa ənuə awosi akua (1,260) nyamfó.”
4 Bənyɛləkətidi inuə bamfo ni nnuəbi eto eyi ənuə ku kakandiɛyi inuə nnya ńyə lə kawunsiɛ eto Onamute eto ənəmi nɛ. 5 Lə utsyuə ala nkə weeyifo mə kabuaa, ute aabɔ ketsyi lə mə nnyɛ katsylɔsə mə. Nyaso utidi wə ke laala nkə weeyifo mə kabuaa, kusu komfo əsuə bɔɔyɛ balo wə nɛ. 6 Bakpe əsuəale baafo ɔsɔmi kusu buti bə woanni lefe nə banlɛ Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya bobe. Bakpe əsuəale tsya lə etubiə kenke əsuə nya bootə bə ntu bomə fiani kɔtɔ. Bakpe əsuəale tsya bə kanyinyənyə ate ate bə lə kawunsiə kenke əsuə lə lefe nə kee baala əsuə.
7 Lefe nə ke babé Onanto eto Ditiki Sɛɛ nəmə letsya balosəə, ubutubuki kplɛ wə lɛbɔ utsyi lə dikpembiə kplɛ nəmə ubəə, ebɔkpɔnko mə utəkə mə kato olo mə. 8 Mə əsuə eto sinə kpenkpe siamə ebolabelə obia lə umənkplɛ əmə bətəkə diye kulakula bə Egipte nye Sodom eto obia. Mfo básɔ mə Onamute lə uyikabie əsuə nɛ. 9 Lə eyi ətsyə ku kutsyə əsuəə, betidi ebutsyi ese saa ese, nlɛ saa nlɛ, bele tɛyitɛyi saa beletɛyitɛyi ku kawunsiə eto betidi ba tã bəbə babe mə bakɔ nya bəmbɔtɔnɔ bə bebikə mə. 10 Nya kaawunsiə eto betidi ebunyə disuəyuə lə betidi inuə bamfo eto ukpe eso. Booto keyudu, bətə bətsyuə asa, itsyise Onanto eto bənyɛləkətidi inuə bamfo ekpe esoo, lə kanyi kpə ka bənə baboko betidi əsuə eso.
11 Lə eyi ətsyə ku kutsyə kama, ufiebi wə ləətə nkpə ditsyi Onanto ɔflɔ əbə údufə lə mə nya bátaka bəńyə bəbə nkpə! Sikpi əmuə mba kenke dínyə mə tinti. 12 Nnya kamaa, bənyɛləkətidi inuə bamə

ánɔ ɔkɔɛ utsyuə wə lɛbɔ útsyi
kato wə lɛtɛyi mə nkə, “Bibə kato
mfo!” Kase mə balo ńyə banlɛ mə
bobee, bédufə lə lɛsɔmiloku əsuə
nya dítsyi mə disuko kato.
13 Lə lefe nəmfó əsuə tutu-
tuu, kasɔ étinkə kekleke nya
umə eto lekpafosile léba lékpo
kasɔ muɛmuɛmuɛ, nya betidi akpi
akuanse díkpe. Sikpi əmuə betidi
fɛfɛ bamə nya bátɛsə Onanto wə
nkpe kato eto diye!
14 Kanyinyənyə nuəfə ébubəkafe,
fɛɛ kətsyəfə teke kama ɛlɛ bubə
kitikpo.

Béfe Kakpatsyaku Kuansele.

15 Lə nnya kamaa, Onanto eto
ɔtɔnkpe kuansele éfe wə kakpat-
syaku, nya mínɔ kakɔɛ bembe-
mbe lə kato ka nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Kawunsiə kamfo eto sekakedikɔ
áfiani Boanto Onanto ku
Wə Nwə Bákpo Ɔhile
Bətsyə eto kale,
nya wuudi seka idu manlo isu
manlo!”
16 Mfó əmə nya beninə fosi ənuə
ena ba nsi lə Onanto eto ənəmi lə
mə akankpomɛ əsuə lékpo kasɔ
befusə ənəmi nya bátɛsə Onanto
17 banlɛ bɔtɛyi bənkə,
“Bonamute wə ni əsuəalenyə
kenke, wə nkpe nya ɔkɛ!
Bɔasɔ fə ani,
itsyise éfi fə əsuəale kplɛ nyamə
nya fétsyiko seka budi.
18 Kafo ányi betidi ba dímamfo fə
bánɔ.
Lefe nə ele bə ləkə fə lɛblɔfi
ate eboyo.
Lefe nə ele bə bakponko
bekpenkpe lekpo eboyo.
Lefe nəmə eboyo bə lə afo
fə bənyɛləkətidi ba ni fə
beyifoyifo, bamə kayo sɛɛ,
ku fə betidi kenke ba nkpe
dibu itə fə,
bakplɛnyə ku betidi wuewue
ta kenke.
Nya lefe eboyo bə lə atsyɔlɔsə
betidi bua ba lélo fə betidi
lə kawunsiə.”
19 Básini Onanto eto kedikətəkɔ
kɛnkɛ ka kato, nya mínyə
kɛnyɛklekle eto lelaka nəmə mfó.
Nya difule léto ɔsi díńyə ute ku
kudu kplɛ. Kato ékumi nya kasɔ
dítinkə nya etubankli kplɛ kpə
lélo.

12

Usio Ku Kola Komə.

1 Mfo nya ayanisa ətsyuə díləkə
əsuə éte lə difule əsuə.Usio
utsyuə wə nkpe awu nnya
nte fe kofe seka, díləkə əsuə
óte. Ómankli kofande uńyə
nya lekankpakpa nə béfi lefo
befandebi binuə béyifo nti wə
lə disi. 2 Usio əmə lɛ kafo. Kafo
kamə lɛ wə bunə, nya se kafo nlɛ
wə bunə esoo, úkafa bembembe.
3 Ekpinsa bamba esi ɛbɔ lə difule
bio! Owa kplɛ wə nkpe sikpi, lɛsɛ,
nkpe esi akuanse ku akpɛ lefosi,
nya wə disi saa ntsyi lekankpakpa
tsya lɛbɔ. 4 Úfi wə uke únə
befandebi eto lekpa tsyəfə utsyiko
difule nəmə əsuə kato ókpo lə
kasɔ əsuə. Nnya kamaa, ótaka
uńyə lə usio əmə eto sɛtɔ nkə
lə ole ubi əmə koo, lə umuə wə
ɔmini. 5 Nya usio əmə léle osaibi,
wə luudi seka lə kawunsiə kenke
əsuə, ku situ eto oka eto uyi. Fɛɛ
Onanto eto Lɛwɔnɔ étsyi ubi əmə
údunko mlə úsuko Onanto ku wə
lekankpomɛ nəmə ɔflɔ. 6 Usio
əmə étsyetsyi úsu mfim nti kaka
Onanto lɛlɔ kəsiəkɔ utsyə wə,
kaka bɔɔlɛ wə ola itə eyi kɔkpi
kɔni eyi alofa ənuə eyi fosiakua
(1,260).
7 Mfo nya lema díbə lə kato. Nya
Onanto eto ɔtɔnkpe ninə kenke
wə baakpo Mikael lɛtɔnko Onanto
eto batɔnkpe bátaka lema lə owa
kplɛ ku wə batɔnkpe bamə əsuə
nya batsyaka lema. 8 Bətəkə owa
kplɛ ku wə batɔnkpe bamə kato,
nya bénsitə wə ku wə batɔnkpe
bamə kusu bə bəsiə lə kato mfó
bio. 9 Bála owa kplɛ əmə bələkə

lə kato mfó. Wə ni owa koko
kplɛ əmə baakpo olo əmə nye
Obonsam nɛ, wə lɛwɛ kawunsiə
kenke okpe nɛ. Nya bála wə ku
wə batɔnkpe kenke bátsyese kasɔ
mfo.
10 Nyamfo eto kamaa, nya mínɔ
ɔkɔɛ kplɛ utsyuə lə kato nlɛ bɔtɛyi
nkə,
“Mɔmɔɔ, Onanto eto bofokətə
utidi ebubə!
Onanto eto əsuəale ku seka-
didi ebubə.
Wuuləkə wə Nwə Onanto
Lékpo Ɔhile Utsyə eto
əsuəale ote.
Itsyise bələkə nwə díkala bo bay-
imi kɛnyɛ ketsye ku kakɔmi
kətə Onanto báto bákpe it-
syi kato.
11 Bətəkə wə kato ɛyɛ lə
Lesamubi nəmə eto kɔtɔ
ku ɔnukualɛtiki nnya əsuə
bábe letsya.
Itsyise bátɔnɔ faa bə bookpe
nya béfi mə nkpə bətə fe ked-
itətə seka.
12 Nyaso binyə disuəyuə
mimba nkpe kato mfo!
Fɛɛ məətə kasɔ ku lekpo mbɔbɔɛ!
Itsyise Obonsam áyifə úbə mi
ɔflɔ ku lɛblɔfi.
Itsyise uyi nkə lefe sɛkɛ hã
dibu itə wə.”
13 Se owa kplɛ əmə dínyə utsyə
lekpo nkə bála wə báto bakpe
lə kasɔ mfóo, ɔ́ti usio wə léle
osaibi əmə kama. 14 Nya béfi
kɔlikpo eto mbaba kplɛ nuə bətə
wə lə ufunini usu kaka wɔɔkɛ lə
mfiminti kaka bɔɔlɛ wə ola itə alɛ
ətsyə ku kutsyə bə lə ɔbɔ ofe lə
owa kplɛ əmə eto ani. 15 Lə nnya
kamaa, owa kplɛ əmə ala ntu
kpenkpenkpe ntsyuə bə lə bɔbɔdi
fe ketu kplɛ busu butsyi usio əmə
budunko. 16 Fɛɛ kasɔ áfo kətə usio
əmə nya kéminkli kɛnyɛ kámini
ntu boə kenke owa kplɛ əmə léla.
17 Ete owa kplɛ əmə dínyə ɔblɔ
kekleke ókpe usio əmə, nya údu
úsu nkə weesu ɔkpɔnko usio əmə
eto befluflu ba díbu ba leetsyue
Onanto eto etiki koto nya báfo
ɔnukualɛ wə bələkə bate mə lə
Yesu əsuə bánɔ. 18 Nya owa kplɛ
əmə díńyə lə lekpo kɛnyɛ mfó.

13

Yohanes Ƒnyə Bebutubuki Bua Inuə.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə ubu-
tubuki utsyuə nlɛ bɔbɔ ketsyi
lekpo kəmiə. Okpe esi akuanse
ku aakpɛ lefosi. Lɛɛkpɛ saa
tsyi lekankpakpa. Nya báwɔni
mbusiotiki nnya ńyə lə Onanto
əsuə bətəkə lə wə disi saa əsuə.
2 Ubutubuki əmə ale ɔkplɛle, nya
wə akpa te fe ukiti eto ale, nya
wə kɛnyɛ te fe tsyata eto kale.
Owa kplɛ əmə éfi wə kosate eto
əsuəale, wə lekankpomɛ ku wə
sekadidi eto əsuəale kplɛ nyamə
útə ubuki əmfo. 3 Ubutubuki
əmə eto disi lɔni te fenkə léfo
dikpemfabe kekleke ditsyuə, fɛɛ
lefabe nəmə ébukpe. Nyamfo
éyifo kawunsiə eto betidi kenke
naa, nya bətəkəko ubutubuki əmə
kama. 4 Betidi ésumu owa kplɛ
əmə, itsyise kúfi ko əsuəale kútə
ubutubuki əmfo. Bémusu ubuki
əmə bátɛyi bənkə, “Owoe nte fe
ubutubuki əmfo? Nya owoe loofo
wə bɔkpɔnko?”
5 Bətə ubutubuki əmə əsuəale
údi emutiki nya lə Onanto əsuə,
nya ditə únyə əsuəale itə afa fosi
ana afa ənuə. 6 Útsyiko Onanto
eto diye, wə kəsiəkɔ ku betidi ba
kenke nsi lə wə ɔflɔ kato bukudi.
7 Bətə wə kusu bə ɔkpɔnko Onanto
eto betidi lə utəkə mə kato, nya
besi bətə wə əsuəale lə ese saa
ese, betidi saa betidi, bele saa bele
ku kafo saa kafo əsuə. 8 Nya
betidi ba kenke nsi lə kasɔ mfo
ebusumu wə enso betidi ba hã
eto aye báwɔni fɛ béyifo kawunsiə
bákpe lə nkpə eto kukue ko ni
Lesamubi nə bálo eto bale.
9 Nwə ato nkpee, lə ɔnɔ.
10 Utidi wə ele bə bəmuə,
boomuə wə.

Nya nwə tsya ele bə balo ku lesi-
abi tsyaa,
ele bə balo wə nko.
Nyamfo esoo, mi Onanto eto
betidi, ele bə bińyə kekleke lə
kanyinyənyə əsuə nya lə bidi
ɔnukualɛ bitə wə.

11 Mfo minsi mínyə ubutubuki
bua bamba wə lɛbɔ utsyi kasɔ.
Ukə aakpɛ ənuə lə disi fe lekpo-
subi eto ale, fɛɛ údi etiki fe owa
kplɛ əmə seka. 12 Ófo əsuəale kplɛ
nnya nkpe wə utsyiko lə ututɛ
əmə ɔflɔ, nya úyifo nnya keyifo
lə wə ənəmi. Útə nkə betidi ba
nsi kasɔ mfo ku ke betidi kenke lə
besumu ubutubuki bua tutɛ əmə
wə bətəkə dikpemfabe kekleke
fɛ díkəkpə. 13 Ubutubuki nuəfə
əmfo éyifo ayanisa kplɛ. Útə ute
kulaa tsya ábɔ utsyi kato úbə kasɔ
lə betidi ba kenke eto ənəmi.

14 Ɔwɛ betidi ba kenke nsi lə
kasɔ lə ayanisa nnya bətə wə
kusu bə uyifo lə ubutubuki tutɛ
eto ənəmi eso. Ubuki əmə átɛyi
kawunsiə eto betidi nkə bato ubu-
tubuki bua wə eto disi bətəkə
lefabe ku lesiabi fɛ ɔkɛ nkpə eto
ditsyəbi lə befi bakpe wə dibu.
15 Bətə bə ubutubuki bua nuəfə
əmə nkpe əsuəale mfoo, wɔnɔ
nkpə okpo lə ubukitonto tutɛ əmə
əsuə bə lə ofo etiki budi nya lə
utə lə balo betidi ba kenke lem-
busumu wə.

16 Ubutubuki əmə ətə nkə
bətəkə betidi ba kenke, betidi
wuewue ku beninə, batabinyə
ku bakombo, ndomufɔ ku mba
nsi lə mə əsuə əsuə leba lə mə
kodiani lee lə mə nto. 17 Kuutsyuə
saa embofo lesa bote lee oya
lə bəntəkə wə leba nəmfo, ini
ubutubuki bua əmə eto diye nye
leklabi nə nyə itə wə diye.

18 Ditiki nəmfo atɔ itə kobetete.
Utsyuə saa wə laanɔ asa kasɔ bu
ubutubuki bua eto leklabi nəmfo
obe. Itsyise leklambi nəmfo ńyə
ditə utidi eto diye. Ni leklabi ni
alofa akua awosi akua akua (666).

14

Yohanes ƎnyƏ Lesamubi Ku Wə Betidi.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə
Lesamubi nəmə se dinyə lə Sion
eto kɔtini əsuə. Nnyə betidi akpi
kolofa awosi ana ana (144,000) ba
eto nto bawɔni wə diye ku wə
Anto əmə eto diye bətəkə, nya
bəńyə wə lə akɔ. 2 Ete mínɔ ɔkɔɛ
utsyuə wə ditsyi kato fe ntu bo nlɛ
boto lə ketsyue kplɛ nye ofamfa
seka bembembe. Ɔkɔɛ wə minɔ
esi ole fe betidi nlɛ kasanku bɔsɔ.
3 Betidi akpi kolofa awosi ana ana
bamə ńyə lə lekankpomɛ nəmə
ɔflɔ, asa ana nya nsi nkpə ku ben-
inə bamə. Balɛ kusə fɔfɔ ko mə
hã lekase busə. Lə betidi kenke
ntii, mə hã ni mba dinyə bofo nɛ.
4 Mə ni basani ba lɛlɛ mə əsuə
kɛnkɛ betsyiko lə sɛsɔnɔdi əsuə.
Mə ni mba dítəkəko Lesamubi
nəmə kaka ke lɛntɔ. Mə disi báfo
kayo nɛ lə betidi nti nya mə ni
betidi tutɛ ba befi bətə Onanto ku
Lesamubi nəmə nɛ. 5 Bantɛyi tɔ
sidia bənyə, nya bənyə tɔ kabua
saa lə mə əsuə bənyə.

Yohanes ƎnyƏ Kato Eto Batɔnkpe Itsyə Bətsyuə.

6 Nyamfo eto kamaa, nnyə
Onanto eto ɔtɔnkpe bamba utsyuə
wə nlɛ bufunini kabe kato fanlo-
fanlo ku nkpə manlo eto Ditiki
Sɛɛ nəmə itə betidi ba nkpe kasɔ
eto lekpake saa, ese saa, bele saa
ku nsɔ saa nsɔ. 7 Ófá ɔ́tɛyi nkə,
“Bibu Onanto lə bɛtɛsə wə sɛkplɛ
siamə! Itsyise lefe éboyo bə
okponko kawunsiə kenke lekpo.
Bisumu wəə diyifo kato ku kasɔ,
lekpo ku ntu bo laayifə saa eto
okle!”

8 Onato eto ɔtɔnkpe nuəfə
ətəkəko ututɛ nya ɔnlɛ bɔtɛyi nkə,
“Oba o-o! Babilonia wə lefo diye
əmə aba sitinti! Útə betidi kenke
ba díkpe nte ɛyɛ lə mə sɛsɔnɔdidi
eto lebua əsuə əkpə nte fe bunə
bənə mu bəkpə!”

9 Onanto eto ɔtɔnkpe tsyəfə
ətəkəko betutɛ inuə kama nya
ɔnlɛ bofa bembembe katɛyi nkə,
“Utsyuə saa ke lusumu ubutubuki
əmə ku wə awesa nyamə nya
utə bətəkə leba lə wə kato nye
lə wɛ kɔni, 10 ebunə Onanto eto
lɛblɔfi ku wə lefonyi kekleke nəmə
fe nte bo nkpe ale lɛkɔbetɔ nə
béfi bákpo lə wə lɛblɔfi əsuə!
Boofi ute ku ute eto leba bətəkə
mba diyifo nyamfo bənyə kanyi
lə Onanto eto batɔnkpe kɛnkɛ
ku Lesamubi nəmə eto ənəmi.
11 Ute wə nlɛ mə botonsə eto
kuyuə ko nlɛ bɔbɔ ketsyi lə
kanyinyənyə kamɛ əsuə ebukabe
kato idu manlo isu manlo. Nya
lefe saa, ketsye ku kakɔmii, betidi
ba dísumu ubutubuki əmə ku wɛ
awesa ku mba əsuə wə diye eto
leba ntəkə embɔkɛ diyuə kulefe.
12 “Nyamfo lɛ bote nkə mba ni
Onanto eto betidi nya beetsyue
Onanto eto etiki koto nya báfo
Yesu banɔ, ńyə kekleke lə mə
kanyinyənyə əsuə.”
13 Nya mínɔ ɔkɔɛ utsyuə kato
ɔnlɛ bɔtɛyi nkə, “Wɔni nyamfo
ətsyə bə idu mɔmɔ ɛntɔɔ, bákpo
betidi ba diyifo bani ku Bonamute
fɛ békpe atsyɔ!” Nya Lɛwɔnɔ
nəmə léfo lə nnya əsuə nkə, “Ee,
bootsyə ɔnwɛ lə mə nyifo əsuə.
Nya boonyə mə kayofofo.”

Kawunsiə Eto Bɛkuɛnke Eto Lefodife Eboyo.

14 Nnya kamaa, nnyə asɔmiloku
flubia ətsyuə, nnya əsuə lele
utidi eto ditsyəbi nsi. Úti sika
eto lekankpakpa lə disi nya ɔnlɛ
sɛyikpɛbe sia nkpe kobe lə kɔni.
15 Mfó nya ɔtɔnkpe bamba ut-
syuə lɛbɔ utsyi lə Disumuyo nəmə
kafo nya ófã bembembe ótsyese
nwə nsi lə asɔmiloku nyamə əsuə
ɔ́tɛyi nkə, “Bike biamə lefodife
éboyo, nyaso fi fə sɛyikpɛbe lə
afodi bidike biamə itsyise kasɔ
eto bidike biamə eboyo lefod-
ife!” 16 Nya nwə nsi lə lɛsɔmiloku
nəmə əsuə lɛwunya wə sɛyikpɛbe
siamə ofia nya ófodi kawunsiɛ eto
bɛkuɛnke biamə kenke.
17 Nnya kama, nnyə Onanto
eto ɔtɔnkpe bamba wə lɛbɔ utsyi
Onanto eto kedikətəkɔ, nya wə
tsya nlɛ sɛyikpɛbe sia nkpe kobe.
18 Nya Onanto eto ɔtɔnkpe
bamba tsya wə nsi lə ute eto
kɛnyɛ, lɛbɔ utsyi kedikətəkɔ eto
leba mfó úbə. Ɔtɔnkpe əmfo áfã
ku ɔkɔɛ bembembe ɔ́tɛyi ɔtɔnkpe
wə nlɛ sɛyikpɛbe nkə, “Fi fə
sɛyikpɛbe sia nkpe kobe lə alɛ nte
eto eyibibi nnya nkpe lə kawunsiə
eto ɔkpɔ əmə kafo, itsyise eyibibi
nyamə ebobe itə bɔlɛ.”
19 Nyaso Onanto eto ɔtɔnkpe
əmə awunya wə sɛyikpɛbe siamə
ofia nya ɔlɛ ebibi nyamə lə
kawunsiə kenke ókpo lə kaka
bəəkə eyibibi eto ntu kakpo ka
ni Onanto eto lɛblɔfi kplɛ nəmə
əsuə. 20 Nya béké eyibibi nyamə
lə kaka əsuə beeke eyibibi eto ntu
kakpo əmə lə uməmflɔ, nya kɔtɔ
lɛbɔ kóbɔdi fe esunkpo lofa ənu
sɔ̃ɔ̃ lə dikuləbi əsuə nya kotsyo
tsya fe akpa anɔ.

15

Onanto Eto Batɔnkpe Bətsyuə Ǝnə Kanyinyənyə Fɛfɛ Báboko.

1 Nyamfo eto kamaa, nsi nnyə
ənyəsa kplɛ bamba kato nnya
díyifo ənyəsa nnya lɛkɛ ale. Nnyə
Onanto eto batɔnkpe ekuanse ba
lɛkɔbe kanyinyənyə akuanse fɛfɛ
banlɛ, itsyise nnya díləkə Onanto
eto lɛblɔfi fɛfɛ éte nɛ.
2 Nya mínyə lesa nə nte fe
ahuhɔɛ eto lekpo nnya letsyaka ku
nte wə lɛsɛ hee. Nnyə betidi ba
tsya díləkə ubutubuki bua əmə ku
wə asawenwe nyamə ku nwə eto
diyee, aklansa díləkə éte. Bəńyə
lə ahuhɔɛ eto lekpo nəmə nya
banlɛ kasanku ka Onanto dítə mə.
3 Nya banlɛ Moses, Onanto eto

uyifoyifo ku Lesamubi nəmə eto
kusə busə katɛyi bənkə,
“Bonamute Onanto, Ǝsuəalenyə Kenke,
ntsyə fə eyifosa lɛmɔ iyifo yanii mmə!
Ǝse nnya kenke eto Oka,
nya fə asayifoyifo lɛflɔ nya fə etiki diyifo ɔnukualɛ.
4 Owoe loofo buńyə fə lə ənəmi nya wəmbote fə sikpi, O Bonamute,
nya wembufi atɛsə utə fə dinye?
Itsyise fə hã diyifo kɛnkɛ,
nya kawunsiə eto betidi kenke luubə bətə fə dibu.
Itsyise bələkə fə asasɛ yifoyifo bate utsyuə saa ənyə.”

5 Lə nyamfo eto kamaa, ńnyə se Kedikətəkɔ lə kato ku kaka ni Kakɛnkɛkɔ Kenke lə mfó lɛsini nte. 6 Nya Onanto eto batɔnkpe ekuanse ba nlɛ kanyinyənyə akuanse nyamə lɛbɔ betsyi lə Disumuyo nəmə. Bakpe awu flubia nya nlɛ buyənde nya béfi sika sia eto kekue bákle mə akɔɛsi. 7 Mfo nya asa ana nyamə nsi nkpə eto ɔni dífi sika sia eto ekplibi akuanse nnya díyi ku Onanto wə nsi nkpə manlo manlo eto lɛblɔfi útə batɔnkpe ekuanse bamə. 8 Nya kuyuə ko lɛbɔ kutsyi lə Onanto eto diyənde ku əsuəale nyamə diyi Disumuyo nəmə kenke, nya kuutsyuə saa mamfo Disumuyo nəmə budufə ese lefe nə efimbi akuanse nya batɔnkpe ekuanse bamə lébokodibə éfe.

16

Bawuninsə Onanto Eto Lɛblɔfi Eto Ɛkpɛ Ekuanse Nyamə Bákpo Lə Kawunsiə.

1 Mfó minɔ ɔkɔɛ bembembe utsyuə lɛbɔ utsyi Disumuyo nlɛ batɔnkpe ekuanse bamə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Bisu bɛwuninsə Onanto eto lɛblɔfi eto ɛkpɛ ekuanse nyamə bekpo lə kawunsiə əsuə!”

2 Onanto eto ɔtɔnkpe tutɛ əmə esu ɔwuninsə wə ɔkpɛ əmə okpo lə kawunsiə əsuə. Nyamfo ətə bə afabe nya nkpe kɛnyɛ ale, leefi, abɔ ekpo lə mba ubutubuki əmə eto leba ntəkə ku mba disumu wə awenwesa.

3 Nya ɔtɔnkpe nuəfə lɛwuninsə wə ɔkpɛ ókpo lə lekpo əsuə, nya ntu bomə lɛtsyi bɔwuninsə bofiani fe betidi kpenkpe eto kɔtɔ seka, itə bə asa nnya nkpe nkpə lə lekpo nəmə kenke ekpe.

4 Nya ɔtɔnkpe tsyəfə lɛwuninsə wə ɔkpɛ ókpo lə ntu ku etubiə kenke əsuə nya nyamblɛ léfiani kɔtɔ. 5 Mfo mínɔ se ɔtɔnkpe wə laabe ntu lɛtɛyi nkə,
“O ɔkɛnkɛnyə, fəə nsi nkpə idu taa kokolefe ke,
fə akpokponkpo kenke aayɛ lə kusu tsyɔntsyɔ əsuə lo!
6 Betidi bamfo ákpo fə betidi ku fə bənyɛləkətidi eto kɔtɔ kasɔ.
Nyaso fətə mə kɔtɔ fə bənə nɛ.
Kotonənə komfo əńyə kutə mə tinti!”

7 Mfo mínɔ ɔkɔɛ lɛbɔ utsyi Onanto eto kedikətəkɔ eto leba əsuə nlɛ bɔtɛyi nkə, “Bonamute Onanto, Ǝsuəalenyə Kenke! Fə lekpokponkpo yɛ lə kɔtsyɔntsyɔsu ku lə ɔnukualɛ əsuə.”

8 Nyamfo eto kamaa, Onanto eto ɔtɔnkpe nale áwuninsə nnya nkpe lə wə ɔkpɛ əsuə ókpo lə kofe eto ənəmi əsuə nya Onanto dítə ko əsuəale nkə otonsə betidi ku ko utefofo. 9 Ute eto əsuəale átonsə mə nya békudi Onanto eto diye. Onanto kpé əsuəale lə kanyi kamfo əsuə, fɛɛ báni bə bəmbɔtsyi bawuninsə lə mə abua əsuə batɛsɛ wə sɛkplɛ.

10 Ɔtɔnkpe nɔnde əmə áwuninsə nnya nkpe lə wə ɔkpɛ mə əsuə ókpo lə ubutubuki bua əmə eto lekankpomɛ əsuə. Kale ko léna lə ubutubuki əmə eto sekakedikɔ kenke nya betidi lɛyimi anyi lə kanyi ka banlɛ bunyə eso. 11 Nya betidi bamə

díkudi Onanto wə nkpe kato lə
kanyi ka banlɛ bunyə lə afabe
nyamə eso. Tsyaa, báni bə
bəmbɔtsyi bawuninsə lə mə abua
əsuə.
12 Nyamfo eto kamaa, Onanto
eto ɔtɔnkpe kuande əmə
áwuninsə asa nnya nkpe lə wə
ɔkpɛ əsuə ókpo lə Ketukplɛ Frate
əsuə. Ketu kamə ákpi kətə
baka ba ditsyi kofekatokɔ kusu
lə bayɛ bafe. 13 Mfó nya mínyə
awɔnɔ bua ətsyə nnya nte fe
asasa lɛbɔ itsyi lə owa kplɛ əmə,
ubutubuki bua əmə ku bidiabidia
eto unyɛləkətidi əmə eto nnyɛ.
14 Beyifo awɔnɔ bua nnya leey-
ifo ayanisa. Awɔnɔ bua etsyə
nyamfo leesu kakpadi kawunsiə
eto baka kakɔ itə lema bɔkpɔ lə
Boanto Onato, Ǝsuəalenyə Kenke
əmə, eto Diyi Kplɛ nəmə əsuə.
15 “Bɛnɔ! Muubə fe uyu seka!
Disuəyuə itə nwə luutəkə ənə nya
umuə əsuə utsyə ku wə awu
bikelɛlɛ wəmbɔyɛ leyaleya okpe
wə əsuə kofani lə betidi nti.”
16 Mfó nya awɔnɔ bua nyamə
lékpa baka bamə bətsyə lə kaka
baakpo Armagedon lə Hebri eto
sele əsuə.
17 Nya Onanto eto ɔtɔnkpe
kuansele əmə lɛwuninsə nya nkpe
lə wə ɔkpɛ əmə kafo okpo lə
difule əsuə. Ete ɔkɔɛ kplɛ ut-
syuə lɛbɔ utsyi lə lekankpomɛ nə
nte lə Disumuyo nəmə nlɛ bɔtɛyi
nkə, “Elo o-o!” 18 Mfóo, difule
ko ditsyiko ɔsi boto, kafa kekumi
nya kasɔ ditinkə kekleke. Kasɔ
butinkə kamfo eto okle məmbə tɔ
kənyə idu lə kawunsiə eto kasɔ
ketsyikokɔ. 19 Umənkplɛ əmə ába
lə akpa ətsyə, nya ese ese eto
kəmənkplɛ léba. Onanto ákloma
Babilonia kplɛ nya utə únə nte
útsyiko lə wə lɛkɔbe nəmə kafo
wə lɛblɔfi nəmə eto nte. 20 Nsɔ
bo ntu letsyilama kenke ánya
vi, nya atini kenke tsya lénya.
21 Etubankli kplɛ kplɛ fe nkedibo
awosi anɔ seka áni itsyi kato ibə
ɛblɛ betidi. Mə dikudi Onanto ɛyɛ
lə etubankli nyamə eto kɛnyɛ ale
əme eso.

17

Onanto Ebunə Ɔsɔnɔdi Ninə Kenke Koto.

1 Mfo batɔnkpe ekuanse bamə
eto ɔni wə nlɛ kakpɛ ekuanse
dibə ɔtɛyi mɛ nkə, “Bə lə nte fə
kase boonə ɔsɔnɔdi koto. Uyifo
umənkplɛ wə bato bənyənsə lə
ntu bɔdibɔdi kpə ɔflɔ. 2 Nya
kawunsiə eto baka laa labe ko wə
fe kase utsyuə leesu ɔsɔnɔdi ɔflɔ,
nya kawunsiə eto betidi eto le bua
buuyifo te fe kase bəənə nte kekpe
seka.”
3 Lɛwɔnɔ nəmə əsiə lə mɛ əsuə
nya ɔtɔnkpe əmə lékpa mɛ úsu
ko mfiminti. Mfó minyə usio
utsyuə nsi lə ubutubuki sia ut-
syuə wə aye nya báwɔni bətəkə lə
ubuki əmə əsuə kenke diyifo aka
itə Onanto. Ubuki əmə kpe esi
akuanse ku akpɛ lefosi. 4 Usio əmə
kpe awu nya diyifo tũũ asiasia
kpakpa akpa nya balɔkɔsə wə ku
sika sia ku aba ku atsyabi nya
lefo koya nya ɔnlɛ sika sia eto
kɔpo lə kɔni ko diyi ku asa nnya
laanɔ bobe ku asinsa úńyə utsyiko
lə wə sɛsɔnɔdidi əsuə. 5 Bawɔni
lɛkulaye bətəkə lə wə kato nə eto
kasɔ ni bənkə

Umənkplɛ Babilonia,
Ɔsɔnɔdi kenke eto ambe
ku asa nnya beekisi lə kawunsiə
eto ambe.

6 Nya minyə usio əmə mfo wə
dikpə nte ku Onanto eto betidi eto
kɔtɔ ko únə ku mba bálo eto kɔtɔ
itsyise bətəkəko Yesu kama eso.
Se minyə wəə, iyifo mə yanii tinti.
7 Mfo nya ɔtɔnkpe əmə lɛtɔmɛ
nkə, “Beso iyifo fə yanii mə?
Muuləkə akulasa nya nkpe lə usio
əmfo ku ubutubuki esi akuanse
ku aakpɛ lefo wə əsuə unsi nte
fə. 8 Ubutubuki əmfo ébusiə nkpə
uńyə, fɛɛ unsisi. Ola nkə eni lə
ɔbɔ utsyi lə ukpe eto dibiə kplɛ

nəmə kafo udu, nya lə bátsylɔsə
wə. Betidi ba disiə lə kawunsiə ba
eto aye báwɔni bakpe lə nkpə eto
kukue fɛ Onanto diyifo kawunsiə,
yuuyifo mə naa lə bənyə ubu-
tubuki əmə. Itsyise úsiə nkpə
uńyəə, fɛ unsibə, nya usi wuubə
bio.
9 "Nyamfo ahiã itə kobe ku
kasɔnɔnɔ. Esi akuanse nyamə ńyə
itə atini akuanse nya əsuə usio
əmə ləəsiə. Beyifo baka ekuanse
tsya. 10 Baka ɛnɔ bamə ébusiə
nkpə bənyə, ɔni si lə lekpomɛ, nya
ɔfɛfɛ məmbə tɔ. Lə ubəə, lefe
kliminti hã ete wuusiə. 11 Nya
ubutubuki wə dísiə nkpə ibə efe
fɛ unsisii, wə kosate eyifo oka
flamflale wə ni ekuanse bamə eto
ɔni wə bantɔɔ katsylɔsəkɔ.
12 "Aakpɛ lefosi nya fənyəə, ey-
ifo baka lefosi ba eto sekadidi
fe dimanyo tɔ. Fɛɛ bootə mə
kusu bedi seka itə lebombosɔsɔ
lɔni ku ubutubuki əmə. 13 Nsusu
bɔni ete nkpe baka lefosi bamə,
nya boofi mə əsuəale ku mə
kɛnyɛbusiə bətə ubutubuki əmə.
14 Bɔɔkpɔnko Lesamubi nəmə ku
wə betidi ba bákpadi, ba uləkə,
mba léfo wə banɔ ntəkəko wə,
ebutəkə mə kato, itsyise wə ni
banamute eto Onamute, ku baka
eto oka."
15 Ɔtɔnkpe əmə tsya atɛyi mɛ
nkə, "Ntu bo fənyə bo əsuə ɔtsyetɔ
əmə nsi, eyifo ese ese, betidi be-
tidi, nle nle ku bele bele. 16 Aakpɛ
lefosi nyamə fənyə ku ubutubuki
əmə, ebukisi otsyetɔnyə əmə.
Bɔɔlɛ lesa saa nə nte wə bafo,
usiə leyaleya. Bɔɔyimi wə əsuə
eto sinə nya bootonsə sinə sia
dibu ku ute. 17 Itsyise Onanto
éfi nyamfo okpe mə lə utu kəmiə
nkə lə beyifo lesa nə wə ala əsuə.
Nya útə nkə beyifo bani lə befi
mə sekadidi bətə ubutubuki əmə,
isu ese lefe nə Onanto eto etiki
luubə itə 18 usio wə fənyə mfo,
eyifo umənkplɛ wə nlɛ seka budi
lə kawunsiə eto baka əsuə."

18

Yohanes Ánɔ Nkə Bába Babilon.

1 Lə nyamfo eto kamaa, nńyə
Onanto eto ɔtɔnkpe bamba ut-
syuə wə ditsyi kato ɔnlɛ kasɔ
bubə. Okpe əsuəale tinti nya wə
diyənde díyənde lékpo lə kawin-
siə kenke əsuə. 2 Ófa bembembe
ɔ́tɛyi nkə,
"Óba o-o! Babilon wə léfo diye
sitinti nso aba kenke!
Ófiani awɔnɔ bua kenke eto
ɔkplɛ eto kabiɔkɔ.
Mfó nya baklɔbɛ bua saa eto okle
ba bendi kenke nsi nɛ.
3 Itsyise kawunsiə eto betidi kenke
ənə wə nte bo nkpe ale
ini nnya wə sɛsɔnɔdidi eto
lebua dínə éboko.
Kawunsiə eto baka álabeko wə,
nya kawunsiə eto mba laasa
asi léfiani batabinyə ɛyɛ lə
wə setsyetɔ kekleke siamə
əsuə."
4 Nya minsi mínɔ ɔkɔɛ bamba
ditsyi kato nlɛ bɔtɛyi nkə,
"Mɔ betidi, bɛbɔ lə umə əmə bibə!
Bə lə bɛyɛ wə abua nnya ɔnlɛ
buyifo buyifo.
Kase biəmbɔkɛ lekpake lə ko-
tonənə ko luubə lə wə betidi
əsuə.
5 Itsyise wə abua etsyue itəkə lə
əsuə itə bə ísu ítidi taa kato,
nya Onanto laakloma wə esu
bua nyamə.
6 Biyifo wə fe kase wuntsya díyifo
mi eto kɛnyɛ.
Tisə wə oko sinuə lə nnya
úyifo mi eto kɛnyɛ.
Lɛkɔbe nə kafo békuti nte bo nkpe
ale bətə fəə, kuti ni sinuə
ətə wə.
7 Bitə lə unyə kanyi,
lə ɔkɛ lə lɛwɛnlo əsuə fe kase
inyə itə,
lə wə kɔlɔkɔ kekleke ku nkpə
minimini bo údi əsuə.
Itsyise wəəsiə katɛyi wə əsuə nkə,
'Besio eto Oka mini mfo.
Minni ɔkɔsiə nya membusiə
nkewi keku kulefe!'

8 Mmə eso bule bo ni kanyinyənyə
ebutu wə diyi lɔni.
Wuudufə lə kanyi ka ni bufi,
ukpe ku kukpɛnsɛ kplɛ əsuə.
Itsyise Bonamute Onanto wə
laakponko wə lekpoo eyifo
əsuəalenyə.
9 “Lə kawunsiə eto baka ba
dídinko wə sɛsɔnɔ, nya bédi nkpə
ku wə əńyə ute wə nlɛ wə botonsə
eto kuyuə ko nlɛ botakaa, boofa
bewi nku bətə wə. 10 Boonyə
kɔsɛsɛ ke lə sikpe sia dímuə mə lə
kanyi ka bənyə ɔnlɛ bunyə esoo,
batɛyi bənkə,
‘Mbɔbuɛ! Mbɔbuɛ!
Umənkplɛ Babilonia!
Lebombosɔsɔ lɔni ete béfi bənə fə
koto mə!’
11 “Mba laasa asi kplɛ ba nkpe
lə kasɔ kamə tsya éwi nku bətə
wə, ílə mə itə wə itsyise kuutsyuə
saa ensianya fə bike. 12 Kuutsyuə
saa anya mə bike bia ni sika sia
ku siflubia, atsyabi ku aba nnya
lefo koya, mfia sia, nkufia ku mfia
boləəyənde, eyi akpa akpa eto
kakle ku nnya laanyi fififi, ku asa
nnya béfi atonyi ku eyi nnya lefo
koya, bitu ku situnaa ku aba nnya
lefo koya béyifo tsya. 13 Nya ɔklɔ
eto bike bamba nsi ni diyikpe nə
laanyi fififi baakpo sinamɔn ku
asa fififi ate ate nnya beefi keyifo
ɔklɛ. Nuəbi bo laanyi fififi, uyudu
ku lifui, nte ku nnuə, bloblo eto
nnamfo ku edisa, batobuki ku
banantsyui, batɔmini ku nkenke
kplɛ bo leetsyi bike, ndomufɔ ku
betidi ba buufi bətə kedi kulaa
tsya.
14 “Mba laasa asi átɛyi bənkə,
‘Babilonia! Asa sɛɛ nnya fábɛbɛ
fətə əsuə, nnya lɛbɔ fə lə ani
mmə ŋɛ. Fə setabikɛ ku sisuəlɔ
tsya ánya, ensiebunyə nnya
kulefe.’ 15 Mba laasa asi ba léfiani
batabinyə ɛyɛ lə biketete əsuəə,
ebuńyə kɔsɛsɛ famfamfa itsyise
báte sikpi bə bofo lekpa lə wə
kanyi ka əsuə. Boofa nya buwi
kamisə ku batəyi bənkə,
16 ‘Mbɔbɔɛ! Mbɔbuɛ, umənkplɛ
wə lefo diye.
Umə wə bálɔkɔsɛ ku mfia flu-
bia ku nsia eto aflanka,
nya bálɔkɔsɛ wə ku sika sia
ku aba ku atsyabi nnya lefo
koya ni nwəmfo nɛ.
17 Fɛɛ lə lebombosɔsɔ lɔni kama,
setabi siamfo kenke áfiani
abiabia!’
“Ntu eto efue eto beninə kumba
nyɛ kusu lə ntu əsuə, mba laaka
ntu eto efue ku mba laasa asi lə
ntu eto efue əsuə əkənə bəńyə
kɔsɛsɛ. 18 Nya báfá ku keku se
bənyə umə əmə nlɛ ute bunyə
eto kuyuə, nya bátɛyi bənkə,
‘Umənkplɛ saa mensikɛ tɔ wə
lekateko nwə mfo!’ 19 Mfó bákpa
utembu bákpo lə mə esi, béwi
kaminsəku bátɛyi sitinti bənkə,
‘Mbɔbɔɛ, mbɔbɔɛ boətə umə wə
lefo diye mfo.
Wə ni umənkplɛ wə efue kplɛ
nnya laayɛ lə lekpo əsuə eto
basate lɛyɛ bakɛ atabi ɛyɛ lə
wə setabikɛ əsuə.
Nya lə lebombosɔsɔ lɔni əsuəə,
áfiani umənbaba.
20 O mimba nkpe kato kenke,
binyə disuəyuə.
Binyə disuəyuə mi Onanto
eto betidi kenke ku wə
bənyɛləkətidi ku Kristo eto
batɔnkpe!
Itsyise Onanto ákponko wə lekpo
ólo wə dikpi lə nnya úyifo
mi eso!’ ”
21 Lə nyamfo eto kamaa, nńyə
Onanto eto ɔtɔnkpe wə nkpe ale
utsyuə dítsyi kobansə kplɛ kut-
syuə nya óto ko ókpe lə lekpo
katɛyi nkə,
“Mmə ke booto Babilonia eto
umənkplɛ əmə basɔ lə kasɔ
bembembe,
nya bensiembunyə wə bio
kulefe nɛ.
22 Nya bensiəmbɔnɔ kasanku, kat-
lowoe ku nkpatsyaku eto
kɔsɔ lə fə kulefe!
Bensiembunyə ani eto kɔsi eto
uyifoyifo saa lə fə bio.

Nya bensimbɔnɔ əkuə saa eto
kɔsɔ lə fə bio.
23 Bensiembunyə kakandiɛ eto
buyənde lə fə bio.
Nya bensiembɔnɔ kusiəkpakpa
eto ese tsya lə fə.
Fə mba laasa asi ni bəsuəalenyə
kenke lə kawunsiə,
nya ɛyɛ lə fə kasayifoyifo əsuə
fawɛ kawunsiə eto betidi
kenke fakpe!
24 Bənə Babilonia eto umə koto
itsyise bənyə Onanto eto
bənyɛləkətidi ku Onanto
eto betidi
ku mba kenke bálo lə kasɔ
mfo
eto kɔtɔ ko bákpo lə kasɔ mfo
eso!”

19

1 Lə nyamfo eto kamaa, nnɔ
kudu kplɛ ko lele sitiditu kplɛ eto
kɔsɔ kato ko nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Atɛsə itə Onanto!
Bofokətə, diyənde ku əsuəale ey-
ifo bo Onanto eto ale!
2 Itsyise woakpo lekpo lə
ɔnukualɛ əsuə,
kala etiki kələkə lə kusu
tsyɔntsyɔ əsuə.
Olo otsyetɔsio bua wə nlɛ kawun-
siə bobiasə ku wə sɛsɔnɔdi
dikpi.
Onanto ənə wə koto itsyise ólo
Onanto eto beyifoyifo.”
3 Nya besi báfa bátɛyi bənkə,
“Atɛsə itə Onanto!
Kuyuə ko nlɛ bɔbɔ ketsyi lə ute
wə létonsə umənkplɛ əmə
lɛ bɔbɔ isu manlo manlo!”
4 Beninə fosi ənuə ena bamə
ku asa nnya nsi nkpə ena nyamə
ákpo kasɔ nya bátɛsə Onanto wə
dísiə lə wə lekankpomɛ əsuə, nya
bátɛyi bənkə,
“Ibə itə nko! Atɛsə itə Onanto!”

Lesamubi Nəmə Eto Kusiəkpakpa Eto Diyi Sɛ.

5 Ete ɔkɔɛ utsyuə lɛbɔ útsyi
lekankpomɛ nəmə ɔflɔ lɛtɛyi nkə,
“Bɛtɛsə bo Onanto,
mi wə beyifoyifo,
ku betidi ba ta, bakplɛnyə ku
betidiwewe kenke
ba laate wə sikpi.”
6 Nnya kamaa, nnɔ ɔkɔɛ utsyuə
fe sitiditu eto ole nye nwə lele ketu
eto ntu bo nlɛ boto ketsyi ketsyue
kato kakpo lə ditumbu əsuə, nye
fe ofamfa wə lɛbɔ utsyi kato seka,
wə nlɛ bɔtɛyi nkə,
“Atɛsə itə Onanto!
Itsyise Bonamute, bo Onanto
Ǝsuəalenyə Kenke, ni oka.
7 Bitə lə bunyə disuəyuə, bobesə
wə kato,
nya bufi atɛsə butə wə!
Itsyise Lesamubi nəmə eto
kusiəkpakpa eto diyi nəmə
eboyo,
nya wə kusiə komə dílɔ wə əsuə
utsyə itə diyi nəmə.
8 Béfi aklala flubia nnya lele eto
awu nnya nlɛ buyənde bətə
wə bə okpe.”
Nya aklala flubia nnya lele əmə̈ə,
eyifo Onanto eto betidi eto asa sɛɛ
yifoyifo.
9 Mfó nya Onanto eto ɔtɔnkpe
əmə lɛtɛyi mɛ nkə, “Wɔni nyamfo
ətsyə. Disuəyuə itə mba bákpo
báboko Lesamubi nəmə eto
kusiəkakpakɔ eto lesakedikɔ.”
Nya ɔtɔnkpe əmə disi ótɛyi nkə,
“Nyamfo eyifo Onanto kosate eto
kɛnyɛ eto etiki.”
10 Mfó mínse akonki lə wə ɔflɔ
miə lə nsumu wə, fɛ ɔtɛyi mɛ nkə,
“Menyifo nko! Uyifoyifo ete mini
fe fə ke ku fə bayimi ba léfo Yesu
eto ditiki bánɔ ke. Onanto ete ele
bə busumu!”
Itsyise ɔnukualɛ eto asa nnya
Yesu díləkə ótee, nnya ni lesa
nə lékpe Onanto eto bənyɛləkətidi
nkɛale nɛ.

Yohanes Ǝnyə Nwə Nsi Lə Ɔtɔmli Flubia Ǝsuə.

11 Lə nnya kamaa, nnyə se kato
lɛsini kenke nya mínyə ɔtɔmli flu-
bia utsyuə. Baakpo nwə nsi lə
wə bə Nwə leeyifo asa lə kusu
əsuə ku Ɔnukualɛnyə. Woakpo

lekpo kayɛnko lə kusu tsyɔntsyɔ
əsuə woakpɔ lemma kayɛnko lə
kusu tsyɔntsyɔ əsuə. 12 Wə ənəmi
éyifo fe ute wə nlɛ buńyə nya
unti akankpakpa kpə lə wə disi.
Báwɔni diye ditsyuə bətəkə lə wə
nə kuutsyuə saa lenyi enso wə
kosate hã. 13 Ókpé awu nnya bédi
bákpé lə kɔtɔ əsuə. Wə diye ni
Onanto Eto Ditiki Nəmə. 14 Nya
kato eto bamamanyə ba nkpe
awu nya lɛlɛkɛ iflubi nnya ele,
nya bensi lə batɔmli flubia əsuə
ntəkəko wə kama. 15 Útsyi lesiabi
nyɛ nnuə yayaya lə wə kɛnyɛ
nə wuufi ɔkpɔnko, ese ese utəkə
nnya kato. Wuufi situ eto uyi
udi seka lə mə əsuə, nya wɔɔnwɔ
wain eto ebibi uləkə nte lə mu
kawakɔ lə Onanto Ǝsuəalenyə
Kenke eto lefonyi ku lɛbləfi kek-
leke əsuə. 16 Nya báwɔni diye
ditsyuə lə wə awu nnya onkpe ku
lə lekpabu əsuə nlɛ bɔtɛyi nkə,

Baka eto Oka ku Banamute eto
Onamute.

17 Lə nnya kamaa, nnyə Onanto
eto ɔtɔnkpe utsyuə wə díńyə
lə kofe əsuə, ófa bembembe
ókpadi bakləbɛ ba kenke lee-
funini kato ɔ́tɛyi nkə, “Bibə bɛkɔ
lə bidi Onanto eto ditsyitsyosa
kplɛ nəmə! 18 Bibə bɛyimi baka,
bamamanyə ninə, bamamanyə,
batɔmini ku betidi ba ləəsiə lə mə
əsuə, betidi ba kenke, ndomufɔ
ku mba nsi lə mə əsuə əsuə,
bakplɛnyə ku betidiwewe eto əsuə
eto sinə!”

19 Nya mínyə ubutubuki bua
əmə ku kasɔ mfo eto baka ku
mə bamamanyə lɛkɔ bátaka lema
lə Nwə nsi lə ɔtɔmini ku wə ba-
mamanyə əsuə. 20 Fɛɛ bəmuə
ubutubuki bua əmə ku bidiabidia
eto unyɛləkətidi wə díyifo ayanisa
əmə lə wə ənəmi. Ayanisa nyamfó
béfi bawɛ betidi ba ubutubuki
bua əmə eto leba nteke ku mba
lésumu ubutubuki bua əmə eto
ditsyəbiwenwe bákpé. Béfi ubu-
tubuki bua əmə ku bidiabidia eto
unyɛləkətidi bamə báto bakpe ku
nkpə lə ute eto aba nya nlɛ bunyə
lə ditumbu klinklaa kplɛ nəmə
kafo. 21 Nya nwə nsi lə ɔtɔmini
əmə əsuə lélo bamamanyə fɛfɛ ku
lesiabi nə lɛbɔ ditsyi lə nwə nsi lə
ɔtɔmi əmə əsuə nya bakləbɛ bamə
kenke díbə bétsyuebi sinə sia ke
boofo butsyuebi kamini.

20

Bəmuə Olo Ǝmə Bákpe Lə Amana Itə Alɛ Kɔkpi.

1 Nya mínyə Onanto eto ɔtɔnkpe
utsyuə ditsyi kato ɔnlɛ bɔyifə kəbə
kasɔ nya ɔnlɛ dikpəmbiə eto sa-
fui ku kɔnyɔ ko ditidi kutsyuə lə
kɔni. 2 Úmuə owa kplɛ əmə, wə
nkpe taa kokolefe ke wə baakpo
Obonsam nye Olo əmə, nya úmuə
wə ókpe lə amana itə alɛ kɔkpi.
3 Onato eto ɔtɔnkpe əmə áto wə
ókpe lə dikpembiə nəmə kafo, nya
úti ni kɛnyɛ kpã ku sitə, itə lə
ɔyɛ kusu bunyə kabɔ kawɛ ese ese
eto betidi isu ese lefe nə alɛ kɔkpi
nyamə díbə éfe. Nya kama fɛ
booləkə wə amana əsuə sɛkɛ nɛ.

4 Nyamfo eto kamaa, nnyə
akankpomɛ ətsyuə, nya bətə mba
nsi lə nnya əsuə əsuəale bə bakpo
akpo. Mə ni betidi ba bálo
eto awɔnɔ se bédi adansiɛ bətə
Yesu ku Onanto eto Ditiki Sɛɛ
nəmə eso. Báni bénsumu ubu-
tubuki bua əmə ku wə ditsyəbi
wenwe nye bətəkə wə leba lə
mə nto nye mə ani. Bátaka
bəsiə nkpə nya bédi seka ku
Kristo itə alɛ kɔkpi. 5 Nyamfo
ni bekpenkpe eto botaka kəbə
nkpə tutɛ nɛ. Bekpenkpe fɛfɛ
mámtaka bəbə nkpə fɛ alɛ kɔkpi
komə léyo. 6 Diyuə ku Onanto
eto atsyɔkpokpo kplɛ itə betidi
ba dínyə kedikɔ lə bekpenkpe eto
botaka kəńyə tutɛ bomfo kəmiə.
Ukpe nnuəfə əmbɔkɛ əsuəale lə
mə, bomu booyifo Onanto ku
Kristo eto besumunyə nya buudi
seka ku wə itə alɛ kɔkpi.

Bətəkə Obonsam Kato.

7 Nya lə alɛ kɔkpi komə ayoo,
nya fɛ booləkə Obonsam lə diyo
nəmə nɛ. 8 Nya wuusu kawunsiə
eto akpɔ ana nyamə kenke usu
ɔwɛ betidi okpé, ba ni Gog ku Ma-
gog. Wookpa mə utsyə ditsyu itə
lema bɔkpɔ, nya boofui fe lekpo
eto kɔwunimi. 9 Bésense bakpo lə
kawunsiə kenke nya bátsyalama
kaka Onanto eto betidi nsi wə
ni wə uməkplɛ lala əmə. Fɛɛ
ute áyifə utsyi kato úbə ótonsə
məmblɛ kenke. 10 Nya Obonsam
əmə lɛwɛ mə ókpee, béfi wə báto
bákpe lə ute ku ute bambi eto
ditumbu klinklaa kplɛ nəmə kafo
kaka báto ubutubuki bua əmə ku
bidiabidia eto unyɛləkətidi əmə
bákpe. Mfó boonyə kanyi ketsye
ku kakɔmi itə manlo manlo.

Onanto Ákponko Kawunsiə Kenke Lekpo.

11 Nya kamaa, nnyə lekankpomɛ
kplɛ flubia ditsyuə ku nwə ləəsiə
lə ni. Kasɔ ku kato étsyetsyi
bánya lə wə ənəmi nya bésinyə
mə bio. 12 Nya mínyə bekpənkpe
kpə, bakplɛnyə ku betidiwewe
ńyə lə lekankpomɛ nəmə eto
ənəmi. Básini ekue, nya besi
básini kukue kɔni, ko ni mba
nsi nkpə eto kukue. Bákponko
bekpenkpe bamə lekpo, utsyuə
saa lə kase úsiə nkpə fe kase
báwɔni bákpe lə ekue nyamə
kafo. 13 Lekpo ələkə bekpenkpe
ba nkpe lə ni óboko, nya ukpe
ku ɔkɔmə tsya díləkə bekpenkpe
ba nkpe lə mə bətə. Nya Onanto
lékponko utsyuə sa lekpo ɛyɛ mə
eyifosa əsuə. 14 Nnya kamaa,
béfi ukpe ku ɔkɔmə báto bákpe
lə ute eto ditumbu klinklaa kplɛ
nəmə kəmiə. Ute eto ditumbu
klinkla kplɛ nəmə ni ukpə nuəfə
nɛ. 15 Utsyuə saa wə eto diye
báwɔni bákpe lə nkpə eto kukue
komə kafoo, béfi wə báto bákpe
lə ute eto ditumbu klinklaa nəmə
kafo.

21

Kato Fɔfɔ Ku Kasɔ Fɔfɔ.

1 Nyamfo eto kamaa, nnyə kato
fɔfɔ ku kasɔ fɔfɔ. Itsyise kato
tutɛ ku kasɔ tutɛ ébubə kafe nya
lekpo tsya lénya. 2 Ete mínyə Umə
kɛnkɛ əmə, wə ni Yerusalem fɔfɔ,
ditsyi Onanto ɔflɔ kato ɔnlɛ kasɔ
bubə. Nya bálɔkɔsɛ wə kukɔnɔ fe
okafɔ itə wə usə eto bokpa seka.
3 Nya mínɔ ɔkɔɛ kplɛ utsyuə lɛbɔ
utsyi lekankpomɛ nəmə ɔflɔ wə
nlɛ bɔtɛyi nkə, “Bebee! Mɔmɔɔ,
Onanto eto kəsiəkɔ ébubə kakpé
lə betidi nti mfo. Wuusiə lə
mə ɔflɔ nya boofiani wə betidi.
Onanto kosate ebusiəko mə nya
wuuyifo mə Onanto. 4 Nya wɔɔsi
mə binəntu kenke lə ənəmi. Nya
ukpe tsya ensiəmbɔkɛ. Nko ke
ini itə bolo kəsiə, nku buwi ku
kanyinyənyə tsya nɛ. Akokosa
kenke ébubə efe.”

5 Ete nwə nsi lə lekankpomɛ
əsuə lɛtɛyi nkə, “Bebee! Mbusin-
kli nyifo asa nnya kenke afɔfɔ.”
Nya ɔ́tɛyi nkə, “Wɔni nyamfo
ətsyə, itsyise iyifo etiki nnya diy-
ifo sitinti nya utsyuə saa loofo
bofo kanɔ.”

6 Nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Lesa saa
aflɔ. Mɔ ni ututɛ ku ɔfɛfɛ, ket-
syikokɔ ku kalosəkɔ. Utsyuə saa
ke utukɔɛ nlɛɛ, muutə wə kusu
unə nkpə eto ntu bo laayifə ketsyi
ditubiə əsuə nya wəmbofo kayo
saa. 7 Utsyuə saa ke ditəkə kato
ebofo nyamfo utsyiko mɔ ɔflɔ.
Muuyifo wə Onanto nya wuuyifo
mɔ ubi. 8 Fɛɛ betidi ba laate
asa sikpi, mba leedu bətsyuə kətə,
mba leeyifo asinsa, mba laalo
betidi ku batsyetɔnyə ku bafate,
ku mba leesumu bəfiə, ku badia
kenke, eto kəsiəkɔ ni ditumbu
klikla kplɛ nə nlɛ bunyə ku ute eto
aba kafo. Nyamfo ni ukpe nuəfə
nɛ.”

Yerusalem Fɔfɔ ƎmƏ.

9 Nya kamaa, Onanto eto
batɔnkpe nlɛ ɛkpɛ ekuanse ka díyi

ku kanyinyənyə ka nkpe kɛnyɛale
ekuanse fɛfɛ eto ɔni əbə mɛ ɔflɔ
nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, “Bə, lə nte fə
Okafɔ wə ni Lesamubi nəmə eto
kusiə.” 10 Lɛwɔnɔ nəmə áfo disiə
lə mɛ nya Onanto eto ɔtɔnkpe əmə
ditsyi mɛ usuko kɔtini ko letaka
fefe eto kato. Óte mɛ Yerusalem,
umənkplɛ kɛnkɛ əmə lɛbɔ utsyi
Onanto ɔflɔ kato ɔnlɛ kasɔ bubə.
11 Nya ɔnlɛ buyənde ku Onanto
eto diyənde. Umənkplɛ əmə
əyənde fe leba nə lefo koya
tinti. Dite fe Yaspa eto leba seka
nya lekpa wuee fe ahuhɔɛ seka.
12 Báto ofati wə ditidi nya otaka
bátsyilama wə, nya bákpe lefosi
mbɔsie nnuə lə wə. Nya Onanto
eto lefosi batɔnkpe inuə ńyə lə
mu nnyɛ. Báwɔni Israel eto lefosi
atobi ənuə nyamə eto aye bətəkə
lə nsie bomə əsuə. 13 Nsie ntsyə lə
kofekatokɔ, ntsyə lə ɔnwɛ kato,
ntsyə nkpe lə ɔnwɛ dikue nya
ntsyə nkpe lə diyo kedufəkɔ eti
tsya. 14 Bákpe lefosi aba ənuə lə
kasɔ fɛ báto umə əmə eto kafati
bəńyənsə. Nya báwɔni Lesamubi
nəmə eto batɔnkpe lefosi inuə
bamə eto aye bətəkə lə nnya əsuə.

15 Onanto eto ɔtɔnkpe wə
dídinko mɛ etikii, lɛ sika sia eto
esususa nnya wuufi ususu umə
əmə ku wə nsie bomə ku kafati
lə kɔni. 16 Akpɔ ana nkpe umə
əmə, nya wə akpake eto kekulə
ku lɛblɛbe lekate. Onanto eto
ɔtɔnkpe əmə ésusu umə əmə ku
esususa nyamə, nya unyə nkə
umə əmə eto lekpa lɔni ekulə
esunkpo kɔkpi alofa anɔ. Nya
umə əmə eto dikulə, lɛblɛbe ku
botaka akate pɛpɛɛpɛ. 17 Onanto
eto ɔtɔnkpe əmə ésusu ofati əmə
tsya, nya únyə nkə wə ditidibi
eyifo akpa alofa ənuə lefosi akpa
akua ɛyɛ lə esususa nnya ɔnlɛ
əsuə. 18 Aba nnya béfi báto ofati
əmə ni yaspa, nya béfi sika sia nso
bɔlɛkɛ, sia lekpa fe ahuhuɛ seka
báto umə əmə kosate. 19 Nya béfi
aba nya léfo koya akpa akpa bálɔ
umə əmə eto aba nnya kasɔ əsuə
báto kafati kamə bətəkə.
Kasɔ eto leba tutɛ ni nə baakpo
yaspa.
Dinuəfə ni nə baakpo sapir.
Ditsyəfə ni nə baakpo yalkedon,
nya lenale ni nə baakpo
smaragdo.
20 Lɛnɔnde ni nə baakpo sardonik,
nya lekuande baakpo sardis.
Akuansele baakpo krisolit,
nya leflamflale baakpo beril.
Lɛwɔnɔmbəle baakpo topas.
Lefosile baakpo krisopra.
Lefosi ɔnwɛ baakpo yanikint,
nya lefosi unuəfə baakpo ametist.
21 Umə əmə eto lefosi nsie nnuə
eyifo lefosi aba ənuə nnya lefo
koya. Leba kplɛ béfi béyifo kesie
saa nɛ. Sika sia lefo koya béfi
bálɔ umə əmə eto usunte kplɛ, nya
ebunyə asa wuee ayɛ lə sika siamə
əsuə fe kase bəənyə asa lə ahuhuɛ
əsuə seka.
22 Nya mənnyə Disumuyo saa
lə umə əmə, itsyise Bonamute
Onanto Ǝsuəalenyə əmə ku
Lesamubi nəmə ni wə Disumuyo.
23 Kofe nye kofande eto bofa
nye buyənde manfe itə umə
əmə, itsyise Onanto eto diyənde
əəyənde kakpo wə nya Lesamubi
nəmə ni wə okandiɛ. 24 Kawunsiə
eto betidi ebɔyɛ lə ni buyənde
əsuə, nya kasɔ eto baka ebufi
mə setabikɛ baboko wə. 25 Nya
bembuti umə əmə eto nsie ku
lefe, itsyise kale tsya embona lə
wə. 26 Ese, ese eto betidi kenke
ebufi mə sɛkplɛ ku mə setabikɛ
bəbə baboko mfó. 27 Fɛɛ kɔfiɔ
eto kulesa embedufə lə wə kulefe.
Nya badia ku mba leeyifo afanisa
embudufə lə wə. Bomu mba eto
aye báwɔni bákpe lə Lesamubi
nəmə eto nkpə eto kukue komə
kafoo, mə hã luudufə umənkplɛ
əmə nɛ.

22

Onanto Eto Ketu KaLəətə Nkpə.

1 Nyamfo eto kamaa, Onanto
eto ɔtɔnkpe əmə áte mɛ ketu
ka ləətə nkpə eto ntu. Ketu
kamə aabɔdi ketsyi lə Onanto ku
Lesamubi nəmə eto lekankpomɛ
əsuə. Ntu bomə akpa kɛnkɛnkɛ
fe ahuhuɛ. 2 Nya bɔnlɛ bɔbɔdi
lə umənkplɛ əmə eto obia kplɛ.
Nya lə ke etukpenkpe ənuə nyamə
əsuəə, nkpə eto kuyi ńyə, nya
kuanwɔ kofa saa kofa. Ko afanto
eyifo afantosi itə ese ese eto betidi
kenke. 3 Bembunyə kulesa nə
Onanto díkudi lə umənkplɛ əmə.
Onanto ku Lesamubi nəmə eto
lekankpomɛ ebɔkɛ lə umənkplɛ
əmə, nya wə beyifoyifo luusumu
wə. 4 Boonyə wə ənəmi nya wə
diye luutəkə lə mə nto. 5 Kale
ensi embolo mfó. Nya bembohiã
kakandiɛ nye kofe, itsyise Bona-
mute Onanto ebudi mə diyənde
nya boodi seka isu manlo manlo.

Yesu Eto Dibəfe

6 Mfó nya Onanto eto ɔtɔnkpe
əmə lɛtɛyi mɛ nkə, "Ɔnukualɛ eto
etiki ni nyamfo nya boofo nya
bofo kanɔ sitiniti. Nya Bonamute
Onanto wə leefi wə Lɛwɔnɔ kətə
wə bənyɛləkətidi, wə ni létsyese
wə ɔtɔnkpe nkə ote wə beyifoyifo
asa nnya ləəbə bubə lə lefe klim-
inti əsuə."
7 "Bebe! Muubə lə lefe kliminti
əsuə. Disuəyuə itə mba leetsyue
etiki nnya bábe letsya lə kukue
komfo kəmiə koto."
8 Mɔ Yohanes, mɔ ni nwə lɛnɔ
nya mínyə asa nyamfo kenke. Nya
lefe nə mínyə nya mínɔ nnya
mínlosəə, nse akonki lə Onanto
eto ɔtɔnkpe wə díləkə asa nyamfo
óte mɛ eto akɔ miə lə nsumu
wə. 9 Fɛɛ ɔ́tɛyi mɛ nkə, "Menyifo
nko! Mintsyaa, uyifotsyuə mini
fe fə ku fə bayimi ba ni Onanto
eto bənyɛləkətidi ku mba kenke
leetsyue etiki nnya nkpe lə kukue
komfo koto. Onanto mate ete ele
bə sumu."
10 Mfó nya ɔ́tɛyi mɛ nkə, "Menfi
bənyɛləkətidi eto etiki nnya
báwɔni bákpe lə kukue komfo
akula, itsyise lefe nəmə eboyo lelo
nyamfo kenke luubə itə. 11 Utsyuə
saa ke leeyifo asa buaa, sukosə lə
ukeyifo asa bua, nwə ke leeyifo
asinsa sukosə lə ukeyifo asinsa,
nwə kee leeyifo kasɛɛ, sukosə
lə ukeyifo kasɛɛ, nwə kee diyifo
kɛnkɛ, usukosə lə uyifo nwə diyifo
kɛnkɛ."
12 Yesu nkə, "Bebe! Muubə lə
lefe kliminti əsuə! Muubə ku
kayofofo ka dińyə kətə utsyuə saa
lə keyifo ka úyifo kumə. 13 Mɔ ni
Ututɛ ku Ɔfɛfɛ, Kasɔ Ketsyikokɔ ku
Kaalosəkɔ.
14 "Disuəyuə itə betidi ba du-
muə əsuə bətsyə fe kase bəəflə
bikə kɛnkɛ kətsyə. Məə dunyə
kusu bedi nkpə eto kuyi komə
eto eyibibi nɛ, nya bɔɔyɛ lə kesie
kamə bedufə lə kato eto umənkplɛ
əmə lafo. 15 Nya mba luunyə lə
ɔkpɔ əmə kama ba ni mba leeyifo
afanisa, mə ni betidi ba ni bafate,
mba ni batsyetɔ, mba laalo betidi,
mba ləətə bəfiə kedi ku betidi ba
ni badia ba laawɛ betidi kakpe lə
etiki ku lə eyifosa əsuə.
16 "Mɔ, Yesu, ni nwə létsyese
mɔ ɔtɔnkpe miə lə ubə uləkə asa
nyamfo ote mi bafokanɔfɔ eto
etsyukpa kenke. Mɔ ni kuyi eto
ote kplɛ əmə wə ni Oka David
eto ufluflu. Mɔ ni kolensiənto eto
sefandebi sia ləəyənde."
17 Lɛwɔnɔ nəmə ku okafɔ əmə
nkə, "Bə!"
Nya nwə ke nlɛ nnya bɔnɔ tsya
tɛyi nkə, "Bə!"
Nya nwə ke utukɔɛ nlɛɛ, ubə.
Nya nwə ke nlɛ ntu bo ləətə nkpə
bɔbɛbɛɛ, ubə ofo mu unə, kayo
saa mamfo mamfo.
18 Mɔ Yohanes lɛ utsyuə saa wə
laanɔ etiki nnya nkpe lə kukue
komfo kafoo ato bukə kekleke
miə utsyuə saa ke luufi lesatsyuə
okpé lə nnya əsuəə, Onanto ebufi
kanyinyənyə ka báwɔni bakpé lə
kukue komfo utəkə wə lə əsuə fe
kotonənə. 19 Nya lə utsyuə tsya

ələkə lesatsyuə utsyiko lə nnya əsuəə, Onanto embutə unyə kayofofo ka báwɔni bákpe lə kukue komfo əsuə. Weebunyə kedikɔ ka untənyə lə nkpə eto kudiyi komə əsuə ku lə umə kɛnkɛ əmə tsya əsuə.

20 Nwə nlɛ adansiɛ budi lə nyamfo əsuə lə bɔtɛyi nkə, “Ee, muubə lə leefe kliminti əsuə!”

Ibə itə. Bonamute Yesu, bə!

21 Bonamute Yesu eto lefonə lə disiəko utsyuə saa.